
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
FONDO
43
10
A
2

NEO-CONFESSARIUS PRACTICE INSTRUCTUS,

SEU

Methodus ritè obeundi Munus Confeſſarii,

IN GRATIAM

Juniorum, qui ad Curam Animarum aſpirant,

CUM APPENDICE,

SIVE

Brevi Inſtructione, & Methodo

DISPENSATIONES

Aliaſque gratias petendi, & impetratas exequendi

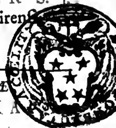
PUBLICE PROPOSITA

A

R. P. JOANNE REUTER S. J.

SS. Theologiæ in Univerſitate Trevirenſi Doctore ac Profeſſore publico.

Editio Quarta Emendatior.

COLONIÆ AGRIPPINÆ

Ex Officina METTERNICHIANA

ANNO MDCCLVIII.

Cum Privilegio Sac. Caſ. Majeſtatis ſpeciali, & Permiſſu Superiorum.

PRIVILEGIUM
CÆSAREUM.

NOS FRANCISCUS Divina favente clementia Electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, & Hieroſolymarum Rex, Dux Lotharingiæ, & Barri, Magnus Hetruriæ Dux, Princeps Carolopolis, Marchio Nomenei, Comes Falckenſteinii, &c. &c.

Agnoſcimus, & notum facimus tenore Præſentium univerſis: Quod, cum Nobis Noſter, Sacrique Romani Imperii Fidelis, Dilectus Franciſcus Wilhelmus Metternich, Bibliopola Colonienſis, humillime exponi curarit, quem in modum P. JOANNIS REUTER, S. J. *Theologiam Moralem quadripartitam: cum Neo-Confeſſario* in-8vo prelo committere

 reſol-

resolverit, vereatur autem, ne æmulorum invidia hanc Editionem imitantium, impendii, & laboris sui fructu frustretur, ideoque Nobis demisse supplicarit, quatenus Ejus indemnitati Privilegio Nostro Cæsareo succurrere clementissime dignaremur; Nos submissæ pariter, ac æquæ Ejus petitioni annuendum censuerimus; ac proinde Authoritate Nostra Cæsarea omnibus, & singulis Bibliopolis, Bibliopegis, Typographis, & aliis quibuscunque Rem Librariam, seu Negotiationem exercentibus firmiter inhibemus, vetamus, & interdicimus, ne quis supra nominatam PATRIS REUTER *Theologiam Moralem quadripartitam: cum Neo-Confessario* sub hoc, aliove Titulo, aut hac, aliave forma, seu, ut ajunt, Formato per decem annorum spatium ab hodierno die computandum intra Sacri Romani Imperii fines recudere, vel aliis recudendum dare, aliorsumve impressam apportare, vendere, vel distrahere citra præfati impetrantis, Ejusdemque Hæredum, ac Successorum voluntatem, & assensum, in scriptis obtentum, ausit, vel præsumat; si quis vero secus faciendo Privilegium Hoc Nostrum, seu interdictum violare, contemnereque præsumpserit, Eum non solum ejusmodi Exemplaribus ubicunque locorum repertis, per-

peram

peram quippe recusis; seu apportatis [quæ dictus Franciscus Wilhelmus Metternich sive propria Authoritate, sive Magistratus illius loci auxilio sibi vendicare poterit] de facto privandum, sed & quinque marcarum auri puri pœna, ærario, seu Fisco Nostro Cæsareo, & parti læsæ ex æquo pendenda, omni spe veniæ sublata, mulctandum decernimus, dummodo tenor hujus Nostri Privilegii in fronte libri impressus reperiatur, & consueta quinque Exemplaria Consilio Nostro Imperiali Aulico exhibeantur.

Mandamus itaque omnibus, & singulis Nostris, & Sacri Romani Imperii subditis, & Fidelibus Dilectis tam Ecclesiasticis, quam Sæcularibus, cujuscunque status, præsertim vero iis, qui in Magistratu existentes vel suo, vel Superiorum suorum loco, aut nomine jus, justitiamque administrant, ne quemquam Privilegium Hoc Nostrum Cæsareum impune violare, spernere, aut transgredi patiantur, sed, si quos contumaces compererint, constituta a Nobis mulcta eos puniri, & quibuscunque modis idoneis coërceri curent, quatenus & ipsi gravissimam Nostram indignationem, prædictamque pœnam evitare voluerint.

Harum Teſtimonio Litterarum Manu Noſtra ſubſcriptarum, & Sigilli Noſtri Cæſarei appreſſione munitarum, quæ dabantur Viennæ die quinta Maji, Anno milleſimo ſeptingenteſimo quinquageſimo Regni Noſtri quinto.

FRANCISCUS
mpp.

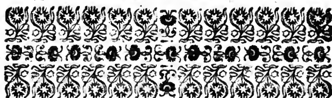
(L. S.)

Ut Comes de COLLOREDO
mpp.

Ad Mandatum Sac. Cæſ. Majeſtatis proprium.

J. J. Hayeck de Waldſtätten,
mpp.

FACUL-

FACULTAS

R. P. PROVINCIALIS.

EGo infrascriptus, Societatis JESU per Provinciam Rheni inferioris præpositus Provincialis, potestate mihi ab Adm. Rev. Patre Nostro FRANCISCO RETZ Præposito Generali ad id facta, concedo Dno FRANC. WILH. METTERNICH, Bibliopolæ Coloniensi ad decennium Facultatem excudendi Librum, cui Titulus est: *Theologia Moralis quadripartita incipientibus accommodata: cum Neo-Confessario practice instructo*, Authore R. P. JOANNE REUTER, S. J. *Doct. Theol.* Eidemque Jus Cæsarei Privilegii usurpandi eatenus indulgeo, ut Librum hunc nemo intra Sacri Romani Imperii Fines & Hæreditarias Sac. Cæsareæ Majestatis

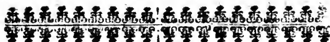
Provincias importare, aut venum exponere audeat. In cujus rei fidem has literas manu propria ſubſcriptas, & Officii Sigillo munitas dedi Burenæ 13. Aug. 1749.

OTTO WILLEMIN. S. J.
mpp.

(L. S.)

PROOE-

PROOEMIUM.

Cum teste S. Gregorio, & ipsa experientia ars artium sit regimen animarum, atque imprimis arduum munus Confessarii, utpote cujus est curare rectitudinem judicii sacramentalis, pœnitentes juvare, discrete monere, satisfactionem convenientem imponere, remedia contra relapsum præscribere, dispositos absolvere, indispositis absolutionem differre, aut negare: Ego autem ex Synodali pro excipiendis Fidelium confessionibus approbandorum examine compertum haberem. Confessarios juniores potissimum in praxi, modoque tractandi Pœnitentes deficere, animum subiit desiderium eos sublevandi, existimavique, utilem me facturum operam, si pro modulo meo S S. Theologiæ Auditoribus methodum publice proponerem munere illo sacro recte fungendi. Quod cum fecissem, expetierunt discipuli, ut, quæ ad calamum dictaveram, typo darentur, id cum recusassem, primum non ignarus, plures utiliter hac de re scripsisse, esseque hodiedum libros permultos parum utiles, quorum nolebam augere numerum,

institerunt ipsi, suaserunt & alii, quibus ut gratificarer, tandem annui. An magno cum animarum fructu, & eorum solatio, experiri licet. Opusculum divido in tres Partes. Prima tractat de iis, quæ generatim Confessario in sacro tribunali sunt observanda. Secunda complectitur ea, quæ ad peccata magis obvia, personasque ætate, sexu, statu, vel conditione diversas spectant. Tertia agit de iis, quæ specialiter observanda sunt circa personas diversis vitiis, peccatis, defectibus tum physicis, tum moralibus obnoxias. Cæterum non est mihi tractatus cum viris eximiis, multa lectione eruditis, longaque experientia doctis, quos audire magis, eorumque praxim discere, quam docere exopto; sed cum Neo Confessariis instructionis cupidis, & Theoria maxima ex parte instructis. His Opusculum offero, ut, quæ in eo placent, in praxin, ubi opportunum erit, redigant, quæ desunt, uberiore gratia adjuti, & usu edocti addant, in quibus fortassis aberro, benigne corrigant, & mei in S S. Sacrificiis meminisse dignentur.

DIVI-

DIVISIO ET SERIES OPUSCULI.

PARS I.

De iis, quæ generatim Confeſſario in praxi ſunt obſervanda.

QUÆS-

QUÆS-

QUÆS-

PARS I.

PARS PRIMA

DE

Iis, quæ generatim in Praxi Confessario sunt observanda.

CAPUT PRIMUM.

Quæ Confessarius, priusquam Confessiones excipiat, observare convenienter debeat?

RESP. Sequentia: I. Magnam sui officii æstimationem concipiat, studiumque accendat, illud rite administrandi, quod ut assequatur, expendat inprimis sublimem dignitatem & honorem: Inter munia enim hujus mundi unum de dignissimis est. Nam Confessarius Judex in tali causa est, quæ ex natura sua ad forum Dei pertinet. Offensus est Deus; Confessarius offensam, non ut olim putarunt aliqui, solum remissam declarat, sed nomine Dei vere remittit, seu tollit reatum culpæ & pœnæ æternæ, condonat benigne debitum, pro quo naturæ viribus satisfieri non possit unquam; & cui aliquando judicum facta potestas, qua ex misero & reo faceret innocentem? Falso accusatum judices alii innocentem declarare possunt, facere ex reo innocentem non possunt. Sed quid re-

1. *Munus Confessarii magnæ dignitatis.*

liquos judices commemoro? Cui Angelorum similis collata potestas? Cui aliquando dictum: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt?* Peccata, quæ quanto odio persequatur Deus, nemo verbis exprimere, nemo cogitando assequi potest; ad illa destruenda non solùm Deus ordinavit omnia opera gratiæ, sed necesse quoque fuit, ut vitam suam profunderet Homo Deus, & tamen eorum destructio in manu est Confessarii, attolit hic manum & dicit: *Absolvo te à peccatis*, & ecce destructa sunt: revivìscit, qui erat mortuus; fit ex inimico amicus Dei, ex mancipio diaboli filius altissimi, ex reo inferni hæres cœli. Sacerdotibus omnibus, qui medio sunt statu Deum inter & homines, cum Deo homines, cum hominibus Dii, magna collata potestas est, magna dignitas. At eadem in Confessario in altiorem elata est gradum, ut de iis imprimis dictum intelligatur illud *Psalm* 81. *Ego dixi: Dii estis.* Merentur quidem & hunc titulum Prælati, sacri Doctores, Concionatores; at speciali ratione Confessarii. Hi enim ad vitam spiritualem non solùm, ùt illi, disponunt consiliis, doctione, adhortatione, correctione; sed eandem quoque conferunt. Inde ponderet Confessarius, quantus in muneris sui functione pandat se meritorum campus; nam opera misericordiæ tam corporalis, quàm spiritualis in hac exercentur: docet enim Confessarius ignorantes: errantes in viam revocat, offensas remittit, mœrentes consolatur, dubitantibus bene consulit, pro periclitantibus de salute efficaciter Deum deprecatur, diræ servituti mancipatos redimit, vinctos peccatorum catenis exsolvit, nudos stolâ gratiæ cooperit, egenos & lan-

Et magni meriti.

languidos cibo potuque ſpirituali reficit, ut merito à Deo miſericordiam exſpectare poſſit dicente: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Accedit meritum inſignis patientiæ, manſuetudinis, abnegationis ſui in gravibus ſæpe moleſtiis & difficultatibus, quæ à pœnitentibus rudibus, induratis, refractariis & obſcœnis peccatoribus ſæpe afferuntur; quæ omnia, ſi ex ſincero zelo divinæ gloriæ & charitate fiant, ingens meritum deeſſe non poterit.

Reſp. II. Confeſſarius, ne ſuæ & alienæ periculum ſalutis incurrat, acceſſurus ad ſacrum tribunal magnam concipiat in Deum fiduciam, ſuæ ſapientiæ & prudentiæ diffidens, lumen dirrigendi animas, quas Salvator noſter acquiſivit Sanguine ſuo, auxilium difficultates ſine offenſione ſuperandi imploret, obarmet ſe firmo propoſito, leges patientiæ & manſuetudinis obſervandi, formet intentionem abſolvendi pœnitentes, prout cujuſque exiget diſpoſitio, nempe abſolute vel conditionate, prout ipſa poſtulabit. 2 *Quomodo accedendum ad ſacrum tribunal?*

Accedat ad ſacrum tribunal prompto animo & cum gaudio, quod Deus ipſo dignetur uti adjutore ad opus tam præcellens, memor ſe patris officio fungi, mittendaſque à Deo ad ſe animas, quas cupiat per ſe dirigi, inſtrui, & ex ſervitute peccatorum extrahi.

Pœnitenti jam flectenti ex animo bene precetur his verbis: *Deus ſit in corde tuo, & in labiis tuis, ut bene confitearis omnia peccata tua, In Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti, Amen.*

CAPUT II.

Quæ observanda sint Confessario in decursu Confessionis?

3. *Excipiat benigne Confessarius pœnitentem; & rudem non facile sine absolutione dimittat, si non satis se examinaverit.*

RESP. Sequentia. I. Si pœnitens præsertim rudior non dicat, a quo tempore sit confessus, quærat id Confessarius; uti &, an pœnitentiam injunctam expleverit? si non; an sciens & volens?

II. Non videtur expedire universim statim interrogare sub initium, cujus status sit pœnitens, ne curiositate videatur duci Confessarius, aut molestiam inde ferat pœnitens; sed ubi occasio erit ratione alicujus peccati, aut pro examine supplendo id vel necessarium, vel expediens esse videbitur, verum interroget eum benigne, quid mali ab ultima confessione admiserit: si notet timorem, animet eum; ut pro anima sua non erubescat dicere verum, permittatque primo exponere, quæ post examen ei occurrunt: si satis se non possit explicare, aut notetur, quod non, prout oportuit, conscientiam suam examinaverit, non facile ideo rudem sine absolutione dimittat; sed excitet suaviter, juvet variis interrogationibus, percurrendo materias, in quibus labuntur fere ejusmodi. Deinde suggerat modum se recte examinandi v. g. quid cogitatione, verbo, opere, omissione, domi, in templo, clam, palam in hac illave occasione contra Deum, se ipsum, suos, aliosque proximos mali admiserit; rudes enim sine absolutione ideo dimissi, aut non revertentur, aut statim adibunt alium exacerbati & minime correcti, cum multi non sint capaces, prout par est, se examinandi; si tamen quis inveniretur in diversis materiis gravium reus, & numerum

tan-

tantum conjectando diceret, admonendus is esset obligationis se diligenter examinandi, & suggesto modo id faciendi dimitti utiliter posset, & quandoque deberet, ut examinet rite conscientiam, & mox redeat, nisi forte circumstantiæ aliud exigerent.

III. Si omittat pœnitens aliquid necessario addendum, & confiteatur ex scripto, statim id interrogetur; si autem confiteatur de memoria, putetque prudenter Confessarius se satis illius recordaturum, interrogationem ad finem confessionis differat; si vero prudenter timeat, ne illius obliviscatur, sinat adhuc unum alterumve peccatum addere, & tum interroget, ne postea cum confusione & molestia nova teneatur peccata repetere pœnitens; ubi interrogationi satisfecerit, Confessarius peccatum ultimo dictum in mentem revocet, & jubeat ab illo pergere: sic enim reducetur ad narrationem antea mente conceptam. *Quid si aliquid necessario addendũ omittat?*

IV. Si pœnitens in confessione incipiat aliorum peccata detegere, mox moneatur, ut sua confiteatur, de alienis autem, ne detrahat, sileat, ut confessio, quemadmodum oportet, sit humilis sui, non aliorum accusatio. Si adferat impertinentia, aut velut historiam contexat, dicatur ei, satis esse, si sua peccata quoad speciem & numerum confiteatur, sine mentione occasionis & causæ, juverit quandoque, si notetur, ad cujus peccati confessionem narratio tendat, interrogare, an in hac illave materia se reum inveniat peccati. Demum, si nimis crasse vel impudice exprimat quædam, doceatur ea honestius eloqui, ita tamen, ut species exprimatur. *Vel aliena peccata referat?*

V. Caveat Confessarius, ne signa det manibus, pedibus, oculis vel quocunque motu corporis, quo circumstantes in suspicionem veniant, *Confessarius nullum det*

signum, quod circumstantes advertant, vel pœnitens. aliquid singulare in confessione referri; quidquid audierit, nullum det signum admirationis vel indignationis, quod solus etiam pœnitens possit advertere; aliàs enim hic deterrebitur ab enarrandis reliquis: ob eandem causam, ne increpet ante confessionem, & examen absolutum; sed potiùs, quò graviora detexerit, eò suaviùs agat cum eo, magisque animet, ut totum virus evomat, paceque fruatur.

CAPUT III.

Quæ observare debeat circa examen pœnitentis?

4. *Qui non sint examinandi?* RESp. Sequentia. I. Necesse non est examinare eos, qui sæpe confitentur, paròque peccant graviter, & quos constat nôsse omnia, quæ spectant ad confessionis integritatem: unde regulariter interrogandi non sunt Religiosi, Ecclesiastici, aliique in Theologia versati, nisi tamen certum videatur ab iis omitti aliquid necessariò explicandum: tum enim, & non aliàs prudenter præsumitur, quòd aut nesciant suam obligationem, aut ad eam non advertant.

Quomodo examen faciendum cum aliis? II. Si examine opus sit, fiat id convenienter ad ætatem, naturam, conditionem, sexum & negotia, & de illis tantùm, quæ probabiliter ab illo pœnitente videntur fortè admissa. In materia castitatis procedendum cautè, ne forté pœnitens doceatur, quod ignorat. & eum scire non convenit. Si neget cogitationes, non interrogetur de operibus, nisi fortè pœnitens sit admodum rudis: ejusmodi enim sæpé non apprehendunt cogitationes velut peccata, saltem nisi voluerint progredi ad opera: unde ordinarié tales examinandi sunt primùm de operibus, deinde verbis, demum

de

de cogitationibus. Si pœnitens cogitationes voluntariè habitas fateatur, interrogetur de colloquiis, aspectibus, tactibus; si hæc fateatur, interrogetur, an fortè opus aliquod pejus admissum sit, vel saltem concupitum, aut voluisset admittere, nisi pudor aut metus retraxisset: sunt enim rudes, qui nisi ità interrogentur, tacent, rati sat esse, quôd aliquid insinuando Confessario occasionem dederint interrogandi. Demum species & numerus interrogandus.

III. Etsi Confessarius pœnitentem, si, ùt par est, conscientiam suam vel non aperiat, vel non excusserit, teneatur examinare, ùt habet communis, & in praxi tenenda sententia; attamen in examinando, nec curiosus sit, nec nimius Confessarius, ne aut sibi, aut pœnitentibus Sacramentum reddat odiosum, quod Christus cautum voluit, aut occasionem præbeat ruinæ spiritualis. Præstat autem, Confessarium aliquando minùs perfectè peccata intelligere, quàm se, vel pœnitentem scandalo, aut Sacramentum odio exponere: Unde: *In examinando non sit nimius, sed cautus & discretus.*

1mò. Non facile interroget circumstantias illas, quas & pœnitens sine maximo rubore suo non potest dicere, & Confessarius ex aliis adjunctis vel dictis potest intelligere. Hinc confitentem incestum non interroget, in quo gradu fuerit, quia rarò est in primô gradu, & in aliis gradibus probabiliter specie non differt. Nec conjuges interroget de debito conjugali, nisi prudenter dubitaret, graviter esse contra excessum; & in hoc casu interroget, an inter se sint unanimes, an vir servet fidem uxori, an uxor in omnibus honestis & licitis viro obediat: & sic facilè deprehendet, si fortè negatum sit debitum conjugale, si uxor confiteatur se cognitam à viro modo non convenienti, non interroget particularia; sed in genere

an generatio sit impedita; an eo modo convenerint, ut generatio potuisset sequi, &c.

2dò. Benignius examinet ægrotum minus capacem, aut minus dispositum ad attendendum, quam alium: Item, qui pluribus peccatis se gravatum sentit, quam qui paucioribus, quia examen debet esse accommodatum pœnitenti. *Lugo de Pœn. d.* 16. *n.* 594.

3tiò. Nec ordinarie interrogandus pœnitens, qua conscientia in hoc illove processerit; id enim nimis grave esset Confessario, & per se loquendo præsumi potest, quod objectum apprehenderit, ut secundum se malum est. Excipe, nisi aliud circumstantiæ suadeant: quia, ut dixi, rudes sæpe non apprehendunt malitiam delectationis morosæ in objecto turpi, & idem est de colloquiis turpibus, quos jocos vocant. Caveat demum Confessarius, ne de fabulis, & nescio, quibus impertinentibus loquendo risui aliorum, & dicteriis confessionem objiciat.

Qua diligentia teneatur Confessarius examinare pœnitentem?

IV. Sicut pœnitens in examinanda conscientia sua non tenetur ad maximam diligentiam, sed ad mediocrem tantum, seu qualem prudentes in magni momenti negotiis juxta capacitatem suam adhibere solent; sic Confessarius in examinando pœnitente tenetur tantum ad mediocrem & moralem respective ad pœnitentes, tempusque ab ultima confessione elapsum: quod addo, quia, ubi pœnitens diu non confessus est, majore opus est diligentia, quam si a tempore breviori. Ratio responsionis est, quia pœnitens tenetur per se, & primo loco, cum in pœnitentiæ tribunali sit sui accusator & testis; Confessarius autem, utpote judex, tantum in defectu pœnitentis, cujus obligationem subit, ut integritas judicii procuretur. Hinc Lugo, Tamb. & alii inferunt, Confessarium non teneri

teneri ad majorem diligentiam, quam per se loquendo pœnitens, si nimirum modum se examinandi sciat. Ratio utriusque est, quia, si aut pœnitens aut Confessarius teneretur ad majorem diligentiam, quam moralem, & in magni momenti negotiis a diligentibus adhiberi solitam, Sacramentum pœnitentiæ fieret illis nimis grave & odiosum, exponeretque illos continuis & innumeris anxietatibus. Non terreatur tamen Confessarius ullius pœnitentis authoritate; sed ubi necessarium esse judicabit, examinet etiam Magnates, exemplo Confessarii, qui audita Caroli V. Imperatoris confessione dixit: Confessus es peccata Caroli, jam confitere peccata Imperatoris: pœnitentes enim omnes in sacro hoc tribunali rei sunt; Confessarius judex loco Dei, neque Christus aliam legem condidit pro rusticis & plebejis, aliam pro nobilibus & magnatibus, sed eadem voluit omnes teneri.

CAPUT IV.

Quomodo instruendus, & admonendus Pœnitens?

RESP. I. Quæ pænitentes aut debent, aut utiliter saltem doceri & moneri possunt, sunt 1mò necessaria scitu necessitate medii. 2dò. Requisita ad dignam Sacramenti Pœnitentiæ & Eucharistiæ susceptionem. 3tiò. Quæ faciunt ad deponendos errores, quibus quandoque laborant. 4tò. Obligationes, quas forte contraxerunt, v. g. restituendi famam, compensandi damna, corrigendi proximum, &c. 5. *Instruendus necessariis, si notetur ignorare.*

Resp. II. Si Confessarius notet etiam sub dubio pœnitentem ignorare scitu necessaria necessitate medii, vel ad Sacramenti Pœnitentiæ aut Eucharistiæ

6\. *Vel ad tempus remittendus, si instrui non possit & mora permittatur.*

chariſtiæ ſuſceptionem, remittat eum ad alium diem, donec curet ſe meliùs inſtrui, aut ſi eum ſine abſolutione dimitti non expediat, auditis neceſſariò audiendis, quoad poterit, ſpectatis circumſtantiis eum doceat magis neceſſaria; ità ut prudenter judicare poſſit, ſatis jam apprehendere, ut fidem habeat circa neceſſaria, eliciatque cum eo actum fidei, ſpei, charitatis & contritionis. monitumque, ut magis ſe curet inſtrui, abſolvat.

7\. *Quid agendum Confeſſario ſi pœnitens peccet ex ignorantia?*

Reſp. **III.** Si notet aliquid haberi à pœnitente pro peccato, quod peccatum non eſt, aut pro mortali, quod veniale; doceat eum veritatem, ne pergat peccare ex conſcientia erronea.

Similiter ſi pænitens ex ignorantia vincibili putet aliquid non eſſe peccatum, quod revera peccatum eſt, ſine dubio dedocendus eſt; uti &, ſi id putet ex ignorantia invincibili, ſitque ſpes fructûs; niſi tamen alteri grave inde immineret damnum, ob quod materiale peccatum pænitentis permitti poſſet. Si autem modò prudenter non ſperetur ex eo fructus, relinquatur tantiſper in errore inculpabili, ne à materiali peccato ducatur in formale. Cæterùm rectè monentur de turpitudine pollutionis, qui eam videntur ignorare, quia ſæpe ignorantia non eſt invincibilis, ſed juncta cum formidine vel dubio, quod imprudenter excutiunt aut retinent; ſæpe etiam contrahunt habitum tam vitioſum, ut agnitâ dein malitiâ difficillimè emendentur, imò & alios ſeducunt, perſuadentes peccatum non eſſe. In dubio, an ignorantiâ invincibili laboranti profutura ſit, an illi vel alteri obfutura monitio, conferenda eſt ſpes fructûs cum metu damni, ſique ſpes ſit major, monendus eſt. Si talis interroget Confeſſarium de re aliqua, circa quam illum inquietat conſcientia,

tia, aperienda est illi per se loquendo veritas; qui cùm ea de re sit dubius vel anxius, ideoque teneatur inquirere, & nunc Confessarium interroget, tenetur hic veritatem aperire, ne tacitè errorem videatur approbare. Cavendum tamen Confessario, ne, si fructus non speretur, plus dicat, quàm necesse sit, v. gr. obstrictus voto simplici castitatis inivit matrimonium validè, interrogat deinde, an possit licitè uxori debitum reddere? respondendum illi affirmativè, & tacenda obligatio non petendi, quia aliàs de peccato materiali adduceretur in præsens periculum peccati formalis. Dixi: per se loquendo; quia si veritatis cognitio esset graviùs obfutura, dissimulandum foret à Confessario, ac si non audivisset; aut dicendum, opus non esse jam de hoc agere; interim posse enim facere, quo judicat Deum non offendi, quia in tali casu veritatem illi aperire esset ei porrigere gladium, quo se, vel proximum graviùs læderet. Demum; si pœnitens, in præsenti non dispositus ad suscipiendam cum fructu instructionem, speratur dispositus fore alio tempore, differenda esset instructio, dicique illi posset: Cave peccata, cæterùm operari poteris, quod licitum tibi dictabit conscientia; erit aliàs occasio tibi uberiùs loquendi. Ratio horum omnium est, quia lumen naturæ dictat, & offensam Dei esse vitandam, ubi potest; & non esse facienda bona, vel malum minus avertendum, si inde prævideantur secutura graviora: hoc enim non esset consulere honori Dei, & saluti animarum; sed magis officere. Unde dixit sanctus Augustinus: *Si scirem, non tibi prodesse, non monerem, non te terrerem.*

Resp. IV. Excitandi sunt pœnitentes ad agen- 8.
dam vitam Christianam, quisque apposite ad *Ex*
suam *t.ndi:*

pœnitentes ad Christianè vivendum. suam capacitatem & dispositionem. Convenit adhortari omnes 1mò, ut ante omnia pugnent contra peccatum suum maxime scandalosum, periculosum, radicemque aliorum, seu in quod frequentior est lapsus, quod magis officit profectui, magis animam inquietat: si quid contra eveniat, ejus emendationem mane & vespere proponant, frequentent actus contritionis, implorent à Deo frequens auxilium, suam infirmitatem & inconstantiam confitentes. 2. Ut operibus suis mane præfigant rectam Deo placendi intentionem; hanc per diem quandoque renovent, præsertim ante actiones nobiliores aut graviores. 3. Ad pulsum horologii, vel sæpius per diem meminerint præsentis Dei, eum adorando, laudando, amando, pro beneficiis gratias agendo, in eum confidendo. 4 Utile etiam quandoque erit suam vitam conferre cum vita Christi, eumque exemplar proponere in actionibus suis, in prosperis & adversis. Sic Pater Petrus Faber, primus S. P. Ignatii socius, quendam ex Primatibus Hispaniæ, qui ab eo instructionem quandam petierat, admonuit, ut hæc pauca secum perpenderet; *Christus vixit in summa inopia; & ego vivo in summa opulentia: Christus in fame & siti; & ego in exquisitis cupediis: Christus nudus; & ego pretiose vestitus: Christus in doloribus; & ego in deliciis.* Atque hæc apud eum tantum valuerunt, ut paulo post lauto adhibitus convivio uno ex quatuor punctis animum subeunte, in lacrymas effusus, à mensa discedere, solitudinem quærere, in qua liberius sibi, Deoque vacaret, coactus fuerit. Juvat quoque ex vita Sancti, cujus festum colitur, aliquid desumere, quod imitandum pœnitentibus proponatur. De his plura infra.

Resp. V. Admonitio talis sit plerumque, ut non potius videatur reprehensio, maxime, si pœnitentes sint seniores, vel magnæ authoritatis, aut timidiores vel pusillanimes, vel genii exulcerati: hi enim vel abjicient facile animum, aut exasperabuntur, & reprehensionem vix sine impatientia & contemptu excipient. Hinc Confessarius in reprehensionibus sit potius parcus, quam prolixus, benignus magis, quam severus; gravior tamen quandoque potest, aut debet adhiberi admonitio illis, qui sunt naturæ durioris, parum de salute solliciti, præsertim, si benigna admonitio fructum non habuit, modo fiat post exposita peccata, sitque talis, ut pœnitens intelligat, quod procedat ex amore salutis suæ. 9. *Quomodo admonitio & reprehensio facienda?*

CAPUT V.

Quomodo pœnitentes ad dolorem & propositum disponendi?

RESp. I. Etsi plerique pœnitentes, maxime pueri, rudes, & magni peccatores excitandi sint à Confessario ad dolorem supernaturalem, seriumque propositum; attamen quando adsunt signa eorum sufficientia, ad id non tenentur Confessarii. Signa autem sunt sequentia: Primum, si pœnitens dicat: Post commissum peccatum statim dolui, vel multum mecum sum luctatus, ut hoc peccatum confiterer, vel, ah! sum miser, & magnus peccator. 2dum, si in initio se accuset de gravioribus, aut de omissis voluntarie antehac in confessione, vel conetur omnia bene explicare anxius circa numerum & speciem. 3tium, si ex se dicat: Volo vitare occasiones, vel, volo ablata restituere, aliisque obligationibus satisfacere, vel: injungat mihi magnam pœnitentiam, &c. Ratio horum 10. *Signa præsentis doloris.*

horum est, quia, cùm pudor naturalis hominem retrahat à suî confusione, & adsit sollicitudo singularis, meritò præsumitur, nisi aliud constet, quòd talis sincerè doleat ex motivo supernaturali, velitque emendare se: nec universim sufficiens doloris deficientis signum est, si pœnitens, dum subit confessionale, subrideat: qui enim sunt animi hilaris, passim subrident in actionibus etiam seriis.

11. *Qui præ aliis excitandi ad dolorem?* Resp. II. Quamvis de adultis, qui apparent bene instructi, ordinariè præsumere prudenter possit Confessarius, quòd sint bene dispositi, dolorisque signum sit seria peccatorum confessio; expedit tamen excitare, ut dolorem renovent, imò &, pueros præsertim, & rudiores interrogare, num, antequam ingressi sint confessionale, dolorem & propositum elicuerint: quia quidam, ùt experientia docet, interrogati respondent, se id esse oblitos, aut putâsse, satis esse, si in confessionali elicerent: quod etsi verum sit, vix tamen fiet, ut dolorem & propositum sincerum statim concipiant. Unde si pœnitens inveniatur non elicuisse antè dolorem cum proposito, monendus est, ut deinceps post conscientiam discussam, ante ingressum in confessionale id præstet, proponendaque illi motiva doloris, & ad eum excitandus, dandumque tempus, ut eliciat clam ipse, quia si Confessarius tantum præeat in verba, facilè fiet, ut ea simul recitet sine interno sincero dolore, serioque proposito. Ubi dispositus videbitur, jubeatur denuo se accusare in genere, quanquam hoc absolutè non requiritur; quia, dum pænitens exspectat absolutionem, eam reipsâ petit, continuatque se reum confiteri, sicque satis dolor præcedit confessionem. Si pœnitens dicat, se ante confessionem elicuisse dolorem

cum

cum proposito, potest confessarius acquiescere. nisi aliud circumstantiæ suadeant, potest quoque jubere, ut repetat dolorem pro parte pœnitentiæ. Præterea hortetur & instruat præsertim rudiores, vel gravis peccati reos, aut in eadem venialia sæpiùs plenè deliberatè relapsos, quæ media emendationis sint adhibenda?

12. *Motiva doloris.* Resp. III. Motiva doloris proponenda sunt pœnitentibus accommoda magis cujusvis capacitati: non enim omnes iisdem æquè moventur. proinde diversa in promptu habere debet Confessarius. Sunt autem motiva hæc: Primum, Jactum gratiæ & vitæ æternæ: aut si peccatum est veniale, retardatio à beatitudine, demeritumque majoris gratiæ, & hinc consequens periculum labendi graviter: *Qui enim spernit modica, paulatim decidet*, *Eccles.* 19. Per jacturam illam fit homo ex filio inimicus Dei & mancipium diaboli, ex hærede cœli miser, nudus, bustum inferni. 2dum, Pœna inferni & purgatorii gravissima quibus velut Judex justissimus, Deus punit peccata, & mortale quidem pœnis æternis: quæ autem stultitia major cogitari potest, quàm quòd homo ob lucrum temporaneum, glebam terræ, voluptatulam turpem, bestiis communem, punctum honoris mundani tantis se bonis privet, &addicat pœnis æternis, æternæ Dei iræ, æternæ confusioni apud Deum, Beatos, damnatos; æternæ cuidam necessitati, Deo, parentibus, diei, quo natus est, maledicendi; ut meritò dixerit S. Th. Duos tantùm in mundo carceres esse necessarios, unum hæreticorum, in quem mittendi sunt, qui non credunt; stultorum alterum, in quem conjiciendi, qui credunt, per peccatum se alienari à Deo unico suo, & summo bono, & æternis addici miseriis & cruciatibus, & tamen peccare non

Turpitudo peccati exponitur. horrent. 3tium est turpitudo peccati, sita in eo, 1mò, quod peccatum, præsertim grave, summa sit creaturæ in Deum Creatorem suum, & benefactorem unicum ingratitudo. 2dò, grandis in Patrem amantissimum impietas & rebellio. 3tiò, enormis in supremum Dominum irreverentia & inobedientia. 4tò, vilipensio & contemptus Dei; quia negligitur, & vilissimæ creaturæ postponitur. 5tò, injuria Dei, quia abusus rerum Dei Domini contra voluntatem ejus. 6tò, dehonoratio Dei negans supremæ Majestati cultum & subjectionem debitam, dicente Apostol. *ad Rom. 2. Per prævaricationem legis Deum inhonoras.* 7mò, superbia, qua peccans recusat subesse, reipsa dicens: *Non serviam.* 8vò, recessus ab amabili Salvatore, & accessus ad diabolum hostem ejus. Crescit autem turpitudo illa ex eo, quod peccatum fiat in conspectu Dei, fiat eo tempore, quo Deus peccatorem conservat, eique dat esse, fovet, beneficiis circumdat, ad se paterne invitat, promittit, & vult dare salutem: quod peccans concursum Dei detorqueat in ejus contemptum, suamque perditionem, & Deum faciat servire in peccatis suis. Quod Christo, qui tanto pretio redemit animam ejus, sit opprobrio, exultante quodammodo diabolo: ipsum tam parvi pendi ab iis, quos annumeravit Ecclesiæ suæ, & membra esse voluit Corporis sui mystici. Atque hæc turpitudo, ut abominabilis est Deo; ita abominabilem, quem inficit, reddit peccatorem, juxta illud Oseæ 9. *Facti sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexerunt.* 4tum motivum sunt

Beneficia DEI. beneficia Dei, ut sunt creatio, seu translatio ad esse de nihilo, in quo alii tot relicti sunt, & æternum relinquentur. Conservatio, seu omni momento continuata productio, qua cessante in nihi-

nihilum relaberetur homo. Redemptio per Sanguinem, & ignominiosam Filii Dei mortem, collatio Baptismi, quo homo in amicitiam Dei admittitur, & filius fit Dei, quo tot alii carent, & ideo æternum perituri. Educatio à Catholicis parentibus, cujus defectu millies milleni pereunt, qui melius, eo beneficio donati, Deo fuissent serviturі. Toties repetita peccatorum remissio, constans Dei amor, quo aberrantem revocavit, reduxit, prodigum suscepit, stola gratiæ vestivit, hactenus sustinuit, & fovit; toties repetita ad mensam Eucharisticam admissio, & innumera alia beneficia, quibus Deus hominem ita circumcinxit, ut quoque respiciat, in oculos incurrant. Juvat pœnitentem quandoque interrogare: quid ab homine utilitatis habet Deus? Nihil; quid à Deo homo? Omnia. An tibi aliquando aliquid mali fecit Deus? Nunquam. An non ergo indecens, quod sic Deum inhonoras? ei tam ingratus sis? Juvat quoque, si Confessarius recenseat beneficia pœnitenti in particulari facta, sicut Nathan Propheta recensuit Davidi lapso 2. *Reg. c.* 12. ubi volens ostendere illi turpitudinem peccatorum suorum dixit: *Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in Regem super Israel, & erui te de manu Saul, &c. quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo?* Porro beneficia Dei augentur ex infinita conferentis dignitate, ex amore infinito, quo conferuntur, ex indignitate creaturæ, cui conferuntur, & ex magnitudine donorum, & ex iisdem capitibus crescit ingratitudo. Quintum motivum est Deus ipse propter se dignissimus non offendi, dignissimus omni cultu, honore, amore, cujus vilipensio, contemptus, malum unicum est peccatum; ma-

lum eo gravius, quo major est dignitas offensi. Cujus proinde gravitas, etsi humanum excedens intellectum, ut magis appareat, expendatur serio, quis offendatur, vilipendatur, contemnatur, à quo, propter quid, quibus auxiliis, ubi, quando? Quid pro ejus satisfactione Pater à Filio suo incarnato, qui peccatum non fecerat, sed nostra suscepit destruenda, exegerit; quas pœnas in hoc, & futuro sæculo impœnitentibus infligat Deus, cujus natura bonitas?

13. *Quomodo di[illegible]si ad dolorem excitandi?* Resp. IV. Ex his motivis id primum Confessarius proponat, quod pœnitentis capacitati & dispositioni magis videtur congruere: alii enim timore, alii amore magis ducuntur. Provectiores in virtute, & qui conantur proficere, facile excitantur considerando immensa Dei in nos beneficia, ejusque infinitam Majestatem. Rudiores & duriores concutiendi sunt primum timore pœnarum, & excitandi ad dolorem propter illas peccatoribus à Deo præparatas; deinde adducendi ad amorem ingenuum, doloremque ob offensum tantum benefactorem; demum ad amorem Dei propter se, doloremque propter ipsum offensum, & contemptum, cum proposito propter ipsum non peccandi de cætero: sic enim securius, si contritionem perfectam non assequantur, saltem attritionem concipient. Expedit omnibus proponere labores, sudores, passionem & mortem Christi. Quæ? quanta? quo fine? quo amore ista fecerit, passus sit? Ecce, quæ fecit, & tulit pro te Salvator tuus, tui non egens, & quid tu rependisti? Captari etiam potest occasio excitandi ad dolorem ex circumstantiis v. gr. festi, præsertim, quo recoluntur specialia Dei beneficia; vel ex objecto, propter quod quis peccavit, ut si quis peccavit propter bonum utile, vel jucundum, vel respe-

ctum

ctum humanum, dici potest: potuisti amare bonum tam exiguum, tam inane, tam inconstans & brevis temporis; quanto magis amare debebas Deum omne bonum, respectu cujus reliqua umbra sunt. Fidem consule: an quid cogitari potest Deo melius, & hunc tu non ames? Quidquid amas, ideo amas, ut sit tibi bene; at cogita, an tibi melius esse potest, quam habere Deum omne bonum? *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se:* & tu Deum tam benignum, tam liberalem, &c. non diligas, doleasque à te offensum? &c. Notandum autem, necesse esse, ut dolorem præcedat fides saltem virtualis, & spes: quia nemo actu supernaturali de peccatis dolore potest, nisi credat Deum peccatis offendi, esseque vindicem malorum, bonorum remuneratorem, speretque veniam, de quo *n.* 104. 116.

CAPUT VI.

Quæ satisfactio pœnitentibus imponenda?

Certum est, quod Confessarius teneatur sub culpa, peccatis proportionatam pœnitenti absolvendo aliquam satisfactionem imponere, quia ad illum velut judicem pertinet procurare satisfactionem parti læsæ. Ut Minister autem Sacramenti debet ejus integritati consulere. De hac obligatioue *Trident sess.* 14. *cap.* 8. loquens ait: *Debent autem Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutares, & convenientes satisfactiones injungere, ne forte, si peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro* 14. *Tenetur per se loquendo, Confessarius satisfactionem aliquam injungere.*

gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur: habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, ac infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam. Hactenus *Trident.* At difficultas superest, quæ sit huic, illive pœnitenti, his illisve peccatis proportionata. Pro qua minuenda ad quæstionem propositam.

15. *Ut sit proportionata, tria spectare oportet.* Resp. I. Confessarius impositurus satisfactionem, Imo attendat ad qualitatem peccatorum, non, ut iis æqualem, sed proportionatam, convenientem, & non nimis levem injungat. 2. Ad conditionem, facultates, & vires pœnitentis, ne nimis gravem, & facile omittendam, adeoque inconvenientem imponat. 3. Ad qualitatem operis, ut satisfactio sit vindicativa simul, & correctiva vitæ prioris, & præservativa à relapsu: Confessarius enim, ut judex, debet punire delicta; ut medicus vero mederi infirmo, & à relapsu, quantum in ipso est, prohibere. Optime in hac parte fungetur officio suo, si injungat pœnitentias discrete afflictivas, & efficaciter correctivas vitæ prioris; & quamvis spectanda sit qualitas criminum, magis tamen attendenda est natura, conditio, & utilitas pœnitentis.

16. *Quanam injungi possint?* Resp. II. Pro satisfactione imponi possunt, 1. Opera quævis pœnalia, ut jejunium, abstinentia à certo cibo, vel potu, & quævis carnis mortificatio. 2. Oratio, & quivis cultus Dei. 3. Eleëmosyna, & quivis actus proximo salutaris: unde imponi possunt orationes, aliaque pia opera pro defunctis obeunda; & sic exercetur charitas, fitque eleëmosyna acceptissima: neque sic pœnitens privatur omni vi satisfactoria, quia intentio applicandi, & vis satisfactoria operis, ut

per

per claves elevati, ad satisfaciendum ex opere operato manet pœnitenti. 4. Injungi possunt actus mere interni Fidei, Spei, Charitatis; meditatio de morte, inferno, judicio, &c. quia & hi valde meritorii & satisfactorii sunt. Cum enim actus Charitatis in peccatore vim habeat delendi reatum culpæ mortalis, & reatum pœnæ æternæ; multo magis valebit ad delendum reatum pœnæ temporalis in justo. 5. Opera etiam præcepta; quia & hæc sunt satisfactoria, & elevari possunt ad rationem satisfactionis sacramentalis, suntque tunc sub duplici obligatione præstanda. Sic, si quis accusaret se de negligentia in audiendo Sacro, vel persolvendis Horis Canonicis, posset illi injungi, ut ea aliquot vicibus devotius præstaret. Cæterum expedit semper aliquid non præceptum addere, ut si pœnitentia magis vindicativa. 6. Cum valde salutares sint pœnitentiæ peccatis directe oppositæ, divitibus avaris, & injustis utiliter imponuntur eleëmosynæ, quia pecunia est illis nutrimentum, & anima affectus inordinati: caveat tamen Confessarius, ne sibi, aut suis velit eleëmosynam applicari. Similiter obnoxiis vitio carnis, ebrietatis, gulæ recte imponuntur macerationes corporis per jejunia, cilicia, flagellationes, subtractionem commoditatum in lecto, diuturniore somno, delicatiore victu. Invidis, iracundis, odio proximi laborantibus opera charitatis erga proximum, à quo est aversio, v. gr. ut pro eo orent, honore eum præveniant, juvent, quibus commode possunt. Contraria enim contrariis curantur; estque generale, & utile remedium adversus omne peccatum, ut in materia, in qua quis commisit illicita, abstineat etiam à licitis. 7. Qui non, vel vix tempus habent orandi, aut aliunde tenentur ad multam oratio-

nem, iis non imponantur longæ orationes, utpote vix illis utiles, sed pauca potius opera cum fervore, & in statu gratiæ facienda: his enim juvantur magis, quam multis tepide, & in statu peccati peractis. Unde talibus parvæ potius, sed efficaces pœnitentiæ injungendæ sunt, v. gr. ut certis Festis confiteantur, quotidie legant libellum pium, aut meditentur, si capaces sint, per horæ quadrantem, aut diutius de certo mysterio, quo magis afficiuntur, aut de materia, qua maxime terrentur, ut de Passione Domini, de judicio, morte, inferno, gravitate peccati, amore Salvatoris in humanum genus, &c. vel usque ad proximam confessionem mane proponant cavere illo die certum peccatum in honorem v.g. sanctissimæ Trinitatis, Crucifixi, Domini, Beatissimæ Virginis, Angeli Custodis, &c. prout ipsi dictabit pietas; vespere examinent conscientiam, de lapsu doleant, proponant emendationem, gratiam petant; vel post decubitum in lecto cogitent, se morituros, & è lecto amplius non surrecturos; quæ sententia post mortem exspectanda malis; in quem locum mittendi; quid ibi æternum passuri? Ut mane surgentes sibi dicant: Hodiernam diem incipio, quam mihi dat Deus, ut operer salutem meam, forte crastinam non habebo, & finis erit vitæ: at quando æternitatis? Ex his pœnitentiis injungat Confessarius, quæ videbuntur pœnitenti magis accommodatæ; attamen uni non valde diversas: & experietur, si serio obeantur, esse admodum utiles, ut experientia docet, monstrantque exempla. Sic puellæ vanæ, cui ex variis pœnitentiis à Confessario oblatis nulla sapiebat, profuit ad vitæ emendationem hæc exigua: Quoties mane laveris manus, hoc tibi tacite dices: *Hæc caro erit aliquando esca*

vermium. Juvenem carnis voluptatibus implicitum corr xit hæc: vesperi decumbens in lecto animo revolve: *Vellesne pro totius mundi imperio jacere per* 30. *annos immotus in hoc lecto etiam rosis strato?* Si non, quæ ergo insania pro modica voluptate æternis se addicere ignibus? Militem induratum emollit hæc: Dono, inquiebat Alexander Pontifex, hunc tibi ex manu mea annulum, ut illum gestes, &, quoties eum aspexeris, recorderis æternitatis. Alium correxit hæc à Sacerdote ex Ordine sancti Dominici injuncta: Per noctem unam jace immotus in lecto: mane enim accurrens ad Confessarium dixit, id sibi visum esse impossibile: cui Confessarius: Quomodo ergo jacebis in æternum in inferno compactus?

8. Injungi etiam potest idoneis, ut per diem mente versent aliquam ex Scriptura sententiam, ut: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Matth.* 16. Vel: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Jobi* 21. Vel: *Quis poterit habitare de vobis cum ardoribus sempiternis? Isaiæ* 33. Vel: *O vos omnes, qui transitis, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus, Threnor. c.* 1. Vel: *Vocavi, & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo, Prov. c.* 1. & alia ejusmodi, quæ & servient pro admonitione.

Resp. III. Pœnitentia minor, quam alias injungenda fuisset, imponi potest 1mò: Si pœnitens videatur valdè contritus. 2. Si lucrandæ sint Indulgentiæ; quia, quamvis tunc pœnitentia medicinalis non sit imminuenda, minui tamen potest vindicativa: nam per Indulgentias quidem applicatur satisfactio Christi, & remittitur pœna, non cavetur tamen relapsus. 3. Si pœnitens sit infir- 17. *Quando pœnitentia minor imponi possit, quam alias imponenda fuisset?*

infirmus, vel ita debilis, ut gravior sit ipsi valde difficilis. Unde luctanti cum morte sufficit injungere, ut sacra nomina ore, aut saltem corde proferat; potest infirmo gravior injungi sub conditione, si convalescat; item, ut acceptet, & statuat pro satisfactione perferre morbi molestias. 4. Si pœnitens merito timeatur graviorem omissurus, aut à Sacramento Pœnitentiæ avertendus, vel aditurus Confessarios minus idoneos, aut ruiturus in desperationem; quibus in casibus tutius est, inquit Gerson, pœnitentem cum parva pœnitentia implenda permittere purgatorio, quam cum magna vel omittenda, vel inutiliter implenda mittere in infernum. 5. Si ex minore pœnitentia speretur specialis utilitas; ut si credatur pœnitens sic alliciendus ad frequentem usum Sacramentorum. 6. Si constet, quod pœnitens multa opera satisfactoria facere consueverit. 7. Si, ubi opus est reprehensione, quæ tamen moderata esse debet, dicat Confessarius, priusquam reprehendat, ut se patienter audiat pro pœnitentia. 8. Si pœnitenti suas obligationes ostendat, v. g. se reconciliandi cum proximo, restituendi aliena, vitandi occasionem proximam, quas potest pro pœnitentia injungere, ut iis satisfaciat. In hoc casu, inquit P. La Croix, non debet Confessarius multum angi circa peccatorem gravem, ne ita disposito non sat gravem pœnitentiam injungat, quia illæ obligationes per se sunt satis graves. 9. Si aliqua per modum consilii injungat, & ad illa pœnitens se paratum ostendat, v. gr. ut opera quotidiana exactius ad tempus peragat. Etsi enim pœnitentia non sit tota injungenda sub puro consilio, cum non appareat, quomodo Confessarius sic ut judex puniat, & alias sine peccato posset Sacramentum Pœnitentiæ sua frustra-

re

re integritate, pars tamen pœnitentiæ imponi potest sub puro consilio, ut habet communis. 10. Si Confessarius exemplo S. Francisci Xaverii partem pœnitentiæ in se suscipiat; sic enim movebitur pœnitens ad dolorem, confusionem, ad frequentanda Sacramenta, vitamque Christianam, consequenter ad majorem satisfactionem. Cæterum, si justo minor pœnitentia injungatur, monendus pœnitens id justis ex causis fieri, ut sic animetur ad spontaneam satisfactionem, studeatque diligentius emendationi, & ad Confessionem alliciatur; secus enim gravitatem peccatorum suorum non æstimabit, quæ advertit à Confessario tam leviter puniri.

Resp IV. Pœnitentia inconveniens est, primo ea, quæ conflatur ex nimis multis diversis, v. g. jejunio, orationibus variis, &c. quia pœnitens facile obliviscetur, aut eas perfunctorie peraget. 2. Quæ est ad rigorem antiquorum Canonum, juxta quos olim pro quovis mortali publico dictabatur septennis pœnitentia, nempe, ut singulis hebdomadis jejunaret pœnitens in pane & aqua feriâ quartâ, sextâ, & Sabbato, quanquam ante absolvebatur sacramentaliter. Ratio est, quia rigor ille modo non est conveniens, eumque temperavit Ecclesia; tum ne confessio ab Hæreticis traduceretur velut carnificina, fieretque odiosa pœnitentibus: tum, ut homines magis allicerentur ad Sacramentorum frequentem usum, perque hunc à relapsu præservarentur: tum denique, quia postremis temporibus frequentior concessio, & participatio Indulgentiarum invaluit. 3. Si pœnitenti imponatur, ne certum peccatum amplius committatur; quia exponitur periculo gravius labendi. 4. Si sit perpetua; quia esset immoderata. 5. Si injungatur publica gravis, ordi-

18. *Pœnitentia inconvenientes.*

ordinarie est inconveniens, quia repugnat praxi Ecclesiæ, & facile ingeneraret suspicionem gravis peccati, vel causaret diffidia. Dixi: ordinarie; quia ob peccata publice commissa sæpe utile, imo quandoque necessarium imponere publicam, ut scandalum amoveatur; estque potestas Confessario puniendi peccata, ubi necessarium: neque ideo violatur sigillum; quia obligatio tollendi scandalum aliunde est, adeoque, ubi pœnitens debet consentire, adest consensus ejus. Sic salvo sigillo calumniatori imponitur, ut ab offenso petat veniam. 6. Si multum occupato imponerentur longæ orationes, delicatis rigidæ corporis castigationes, conjugibus longæ peregrinationes: tales enim pœnitentiæ non sunt proportionatæ viribus, statui, conditioni pœnitentium talium.

19. *Pœnitentia ab alio injuncta quando mutari possit?*

Resp. V. Si pœnitens absolutus redeat, egeatque nova absolutione, nova injungenda est pœnitentia; nisi forte prior videretur sufficiens, velletque eam de novo Confessarius injungere, uti potest, sicut aliud opus aliunde debitum. Si pœnitens petat sibi injungi aliam pœnitentiam loco injunctæ ab alio Confessario, illi annuendum non est; nisi status antecedens illius ex confessione saltem confuse cognoscatur; quia judex nequit judicare incognitâ causâ. Putant quidem Tamb. & Illsung statum pœnitentis antecedentem satis cognosci ex pœnitentia illi injuncta, ideoque opus non esse, ut peccata, ob quæ injuncta fuit, denuo exponantur; at licet hoc forte aliquando verum esse possit; non tamen semper; quia Confessarii non sunt uniformes, nec omnes æque solliciti de pœnitentia præsertim medicinali imponenda. Unde, per se loquendo, pœnitens debet peccata saltem præcipua iterum confiteri. Quod, si rediret ad eundem Confessarium, hic, modo adhuc

in

in confuso recordaretur status prioris pœnitentis, aut eum ex præsenti confessione intelligeret, juxta omnes aliam pœnitentiam posset substituere, & juxta aliquos etiam extra confessionem, quia judex potestatem habet circa pœnitentiæ impletionem, adeoque & circa illius mutationem. Ita *Lugo*, *Hau.* & *alii.* Demum, etsi pœnitentia ordinarie imponatur ante absolutionem, potest tamen & eam sequi illius impositio, tuncque adhuc procedit à potestate clavium, quia judicium necdum est finitum, utpote, ad quod spectat punire delicta.

Resp. VI. In dubio de sufficiente pœnitentia inclinandum in partem benigniorem; quia in ea minus periculi; & *sapientis medici est*, inquit *S. Th. in* 4. *D.* 18. *Q.* 2. *A.* 1. *Qu.* 3. *à levioribus & minus periculosis medicinis incipere*, & *D.* 19. *Q.* 42. *A.* 3. *Qu.* 2. *paulatim procedendum est*, *ut quam minus potest fieri*, *gravetur ille*, *cui medicari volumus.* Juvat quandoque interrogare pœnitentem, quam pœnitentiam putet se melius implere posse; sique promptus inveniatur, expedit quandoque, quæ diutius duret, per dies v. g. 15. aut etiam per mensem, ut non dentur oblivioni peccata, consuetudo aboleatur, & studium eam extirpandi nutriatur. 20. *In dubio inclinandum in partem benigniorem.*

CAPUT VII.

Quomodo, & quando sit danda absolutio?

Resp. I. Ut Confessarius certo licite procedat, regulariter tenetur absolvendo uti saltem his verbis: *Ego te absolvo a peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.* Rituale Romanum sic habet: *Cum igitur pœnitentem* 21. *Forma absolutionis.*

tentem absolvere voluerit injuncta ei prius, & ab eo acceptata salutari pœnitentia, primo dicit: Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam, Amen. Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus, Amen. Dominus noster Jesus Christus absolvat te, & ego authoritate illius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges: deinde ego te absolvo à peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Passio Domini nostri Jesu Christi, & merita B. Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen.

22. *Quæ verba sint necessario adhibenda.*

Circa hanc formam observandum primo: dum dicitur: *Indulgentiam*, &c. vel si verba illa omittantur, dum dicitur: *Dominus noster*, &c. Confessarius elevat dexteram versus pœnitentem. 2. Si pœnitens sit laicus, aut, ut tenet Gobat & Stotz, in minoribus tantum, omittitur vox, *Suspensionis*. 3. In confessionibus frequentioribus, vel brevioribus, aut quando magnus pœnitentium concursus, aliave rationabilis causa est, licite potest incipere ab his verbis: *Dominus noster Jesus Christus*, &c. & omittere verba: *Passio Domini nostri*, &c. imo in gravi necessitate, v. g. periculo mortis sufficit dicere: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.* Extra illos, casus reliqua verba prudenter adduntur, & per ultima illa: *Passio Domini nostri*, &c. juxta aliquos, quod tamen alii probabilius negant, elevantur omnia opera bona pœnitentis ad satis-

satisfactionem sacramentalem ex opere operato, & suppletur defectus impositæ nimis parvæ fortassis pœnitentiæ. Putant quoque aliqui, veniale peccatum fore, si sine rationabili causa omittantur verba: *Dominus noster Jesus Christus*, &c. eo quod, uti ordinarie adhibenda ex usu Ecclesiæ, sint recepta, sed *Gobat Tr.*7. *n.*16. *l.* 2.*n.* 82. aliique id negant, satisque esse censent, si dicatur: *Ego te absolvo a peccatis tuis*; vel si timeatur, ne adsit censura: *Ego te absolvo à censuris & peccatis tuis.* 4. Verba absolutionis convenit pronunciare submisse, ne, si Confessarius assuescat pronunciare altius, circumstantes advertant, dum forte neganda erit absolutio. An autem hæc danda sit aperto, vel tecto capite, spectanda est consuetudo, & praxis regionis. In his Germaniæ partibus datur aperto capite in reverentiam Christi, cujus authoritate impenditur; in aliis vero quibusdam datur tecto capite, ut ostendatur Confessarii qua judicis authoritas. Ut servetur uniformitas, quæ ad decorem confert, quisque accommodet se consuetudini loci, in quo Confessarium agit.

23. *Forma proferenda authoritative.*

Resp. II. Forma essentialis absolutionis proferenda est non deprecatorie, sed authoritative, quia est actus judicialis, ut constat ex *Trid. Sess.* 14. *Can.* 9. dicente: *Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, anathema sit.* Deprecatio autem est actus supplicantis, non vero judicis. Constat quoque ex Scriptura. Nam Christus *Joannis* 20. non dixit: Quorum oraveritis, dimitti peccata; sed: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

24. *Non est absolutio*

Resp. III. Absolutio non est danda sub conditione de futuro, v. gr. Ego te absolvo, si intra

tri-

danda sub conditione de futuro. triduum aliena restitueris. Ratio, quia effectus Sacramenti non est suspendendus; sic volente Christo, ut nobis declarat communis Doctorum sensus. Unde sic absolvens peccaret graviter; dari tamen quandoque potest sub conditione de præsenti, ut mox dicetur.

25. *Absolutio disposito danda.* Resp. IV. Confessarius tenetur sub culpa gravi, per se loquendo, absolvere pœnitentem rite confessum, & dispositum, uti & in dubio de dispositione, si prudenter possit se resolvere in favorem pænitentis. Ratio est, quia pœnitens per confessionem acquisivit jus ad absolutionem, neque in dubio, quod in ejus favorem resolvi potest, illo privandus, cum ejus possessionem fundet confessio rite peracta: hac enim leges confessus est pœnitens, ut absolveretur, nisi constaret, eum esse indispositum. Dixi: *per se loquendo*: quia causæ quandoque esse possunt differendi absolutionem secundum dicenda capite sequenti.

26. *Regulariter danda absolute quandoque sub conditione de præsenti.* Resp. V. Ubi rationabile dubium non est de requisitis ad absolutionem, absolvendus est pœnitens, per se loquendo, absolute; sub conditione vero, si dubium sit, quod non possit solvi, adsitque vel necessitas, vel magna pœnitentis utilitas. Ratio primæ partis est, quia ad id jus tunc habet pœnitens: ratio 2dæ partis est, quia sic consulitur reverentiæ Sacramenti, & saluti pœnitentis. Hinc conditionate absolvendus est primo, si dubitetur de usu rationis, aut sufficientia dispositionis vel materiæ; nec certa haberi possit, adsit tamen necessitas, vel prudens ratio absolvendi. 2. Si moribundus dederit signa dubia pœnitentiæ. 3. Si prudens sit dubium de dolore, aut proposito efficaci confessi mera venialia, aut mera mortalia dubia, ita ut certum non sit peccasse saltem venialiter. Quod si adferret pœnitens

sola

sola venialia dubia, & alia ratio non suaderet, absolutio nec sub conditione videtur danda, ne, cum non sit necessitas, fiat irreverentia Sacramento. Neque tunc pœnitens habet jus ad absolutionem, quia non affert materiam certam, consulendumque etiam est reverentiæ Sacramenti. Si tamen adesset prudens metus, ne fortassis sit in statu peccati mortalis, sub conditione foret absolvendus, cessaretque tunc periculum irreverentiæ. Posset fortassis etiam sub conditione absolvi, si lucrandæ essent Indulgentiæ, ad quas prærequireretur confessio, atque in his casibus non suspenderetur effectus Sacramenti validi, sed neque ordinarie difficile erit elicere peccatum certum ex vita præterita, id quod tentandum foret. Porro conditio potest quidem verbis exprimi, sed tamen necesse non est, ut habet communis, sed sufficit, quod adsit intentio saltem virtualis, cui ut verba consentiant, faciunt præsentes circumstantiæ: virtualem autem intentionem habet, qui ante statuit absolvere pœnitentes ad mentem Christi, & Ecclesiæ, & ex ea intentione tenuiter perseverante operatur.

Resp. VI. Si pœnitens absolutus afferat novum mortale, ex oblivione omissum, renovato, si cessaverit, dolore, iterum absolvendus est. Si mortale dubium foret, jubeatur iterum se accusare in communi de ante dictis, aut addere iterum veniale certum; nisi tamen mortale dubium certo fuisset veniale; si autem afferret tantum venialia, sine absolutione nova dimittendus foret, quia videtur contra reverentiam Sacramenti sine necessitate illud illico iterare: unde nec pœnitens potest esse rationabiliter invitus. Hoc autem in iterata illa absolutione observandum, ut Confessarius non absolvat elevata manu, & palam for-

27. *Quid si pœnitens absolutus afferat novum mortale omissum?*

-mata cruce, sed clam ad pœnitentem inclinatus, ne, si adstantes advertant iterum dari absolutionem, suspicentur reum fuisse peccati mortalis. Aliud foret, si præsentes essent nunc omnes alii ab iis, qui antea adfuerant, aut solus pœnitens.

28. *Quid si Confessarius ante absolutionem peccata pœnitentis esset oblitus?*

Resp. VII. Si peracta confessione, aut adhortatione Confessarius esset peccatorum in particulari oblitus, ita, ut nullius in specie meminisset; quod fit quandoque, dum afferuntur tantum venialia, potest absolvere, modo adhuc ita teneat statum pœnitentis, ut possit pœnitentiam imponere, de qua inter confitendum jam inchoatur judicium. Sufficit enim ad absolutionem, aliquando fuisse distinctam cognitionem peccatorum in Confessario; nunc autem esse adhuc confusam de statu pœnitentis; quæ consistit in eo, quod meminerit, plura vel pauca specie distincta peccata esse exposita, aut non nisi venialia; quanquam & facile dici posset, ut repeteretur ultimum veniale. Aliud foret, si Confessarius sub enarratione peccatorum dormivisset, aut fuisset distractus: hoc enim casu, si non sit certus, talem pœnitentem non retulisse, nisi venialia, quærat graviores peccatorum species, præsertim, in quas talis conditionis homines solent labi: non tamen sit nimius, ne Sacramentum fiat odiosum; pro quo mitigando posset Confessarius benigne dicere, humani se quid passum, & fuisse abreptum, vel somnolentum. Si sciat conscientiam pœnitentis bonam, intellecto uno veniali, vel accusatione de totius vitæ peccatis facta, potest absolvere. Ubi hoc notandum, peccare per se graviter Confessarium, qui per somnum, aut alio modo est distractus culpabiliter, ita, ut non intelligat peccata pœnitentis, sicque causa sit, ut pœnitens cum gravi sua molestia teneatur peccata repetere.

Resp.

Resp. VIII. Etsi absolutionis à peccatis præmittenda sit absolutio à censuris, saltem, ubi prudens timor est, ne aliqua subsit, v. g. excommunicatio ob peccata graviora, quæ pœnitens confitetur; non tamen necessariò impletio pœnitentiæ aut emendatio vitæ Confessario probata. Ratio primæ partis est, quia Ecclesia graviter præcipit, ut excommunicatus nullum Sacramentum suscipiat. Absolvitur tamen pœnitens, etsi censuram ignoret, nec eam advertat Confessarius, modò verba proferat, & facultatem à tali censura absolvendi habeat. Imò Suarez probabiliter putat, si Confessarius volens agere, quod potest, dicat verba absolutionis à peccatis, tolli simul censuras, excommunicationem, suspensionem, & interdictum, à quibus duobus postremis absolvere post datam absolutionem à peccatis non foret mortale, quia non privant usu passivo Sacramentorum, uti excommunicatio, quæ si à tali Confessario tollibilis non sit, juxta S. Antonin. Vasq. & alios impedit valorem absolutionis à peccatis, eò quòd Ecclesia sustulerit Confessariis jurisdictionem absolvendi à peccatis, priusquam ablata sit excommunicatio. Negant tamen *Lugo a.* 22. & alii, si pœnitens bonâ fide procedat, & excommunationem ignoret, eò quòd nullibi legatur, Ecclesiam jurisdictionem sustulisse, nec id præsumi possit, cùm non sit in bonum fidelium, quia sic ignari suæ excommunicationis possent totâ vitâ suscipere bonâ fide Sacramenta sine fructu. Ratio secundæ partis, quam docuerunt quidam Rigoristæ apud *La Croix l. 6. num.* 12. 30. est, quia sic differendo absolutionem plures exponerentur periculo multiplicandi peccata, & æternæ damnationis: manerent enim in statu mortali, adeoque minùs

29. *Præmittenda absolutio à censuris, non tamen necessario impletio pœnitentiæ, vel probatio vitæ.*

armati contra tentationes, sique in eo statu morerentur, quod fieri pronum est, æternùm perirent. Deinde pœnitentia ante absolutionem non est sacramentalis, seu deletiva pœnæ ex opere operato, nec deficiente gratiâ, remissiva pœnarum, utpote, quæ non remittuntur priùs, quàm remissa sit culpa. Sicque pœnitentes sine absolutione dimissi nihil de condigno mererentur, & magna subirent damna: unde Alexander VIII. damnavit hanc propositionem inter damnatas primam: *Per illam praxin mox absolvendi ordo est inversus.* Et hanc 16. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ; sed ipsa Christi lex, & præscriptio, naturâ id ipsum quodam modo dictante.* Ratio tertiæ partis est eadem, quæ prioris, cui accedit constans praxis Ecclesiæ, & finis Sacramenti, Per quod gratia ad emendationem confertur. Dicunt adversarii, ex probatione judicandum esse, an pœnitens verum dolorem, & emendationis propositum habeat; at id aliunde satis intelligi potest. Dicunt item, praxin non absolvendi ante peractam pœnitentiam viguisse per 12. sæcula prima; verùm id falsum esse eruditè ostendit. *Nicolaus du Bois in apologia contra Synodum Bacematoriam*, probans à secundo sæculo ad duodecimum, facientibus publicam pœnitentiam datam fuisse Eucharistiam per decursum pœnitentiæ necdum expletæ, adeoque ante fuisse absolutos sacramentaliter. Absolutionem autem, quæ dabatur completâ jam pœnitentiâ, sacramentalem non fuisse, sed reconciliativam tantùm pro foro externo, & in testimonium pœnitentiæ fideliter expletæ.

30. *Non di-* Resp. IX. Absolutio danda non est propter magnum concursum pœnitentium, illi, qui non

est

eſt confeſſus omnia mortalia. Ratio eſt, quia ex eo non eſt moralis neceſſitas confeſſioni non integræ mortalium impendendi abſolutionem, etſi aliqui non ſint redituri, quia alibi, vel alio die confiteri poterunt. Unde Innocentius XI. damnavit hanc 59. *Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiatè confeſſos ratione magni concursûs pœnitentium, v. g. qualis contingere poteſt in die magnæ feſtivitatis, vel indulgentiæ.* Ob eandem rationem non licet dimidiatè confeſſos abſolvere, ſi inveniantur multæ confeſſiones invalidæ emendandæ, quæ tam cito repeti non poſſunt, quod à ſe practicatum ait Sporer. Idem eſt de peregrino, qui accedit bonâ fide non ſatis diſcuſsâ conſcientiâ, & ob copiam pœnitentium non poteſt examinari. Regulariter meliùs eſt, pauciores potiùs audire, & bene inſtructos ac diſpoſitos, quàm multos tumultuariè, & minùs diſpoſitos cum exigua ſpe emendationis abſolvere. Quādo verò adeſt moralis, vel phyſica impoſſibilitas integrè confitendi, & neceſſaria abſolutio: ut, ſi moribundus videretur moriturus, antequam integrè confiteretur, aut, ſi ad eum veniens Confeſſarius invenerit opus eſſe confeſſione generali, habenſque apud ſe ſacrum viaticum, & extremam unctionem, non poſſet confeſſionem protrahere ſine ſcandalo populi exſpectantis & gravi infamia pœnitentis, non integrè confeſſos licet abſolvere: poſtea tamen procuranda eſſet integritas confeſſionis.

mediandaob concurſum pœnitentium abſolutio directa.

Reſp. X. Abſolutio nec licitè, nec validè dari poteſt abſenti, ſed tantùm præſenti, ſaltèm moraliter. Ratio eſt, quia hæc fuit voluntas Chriſti, quæ nobis innoteſcit ex praxi perpetua Eccleſiæ, & ex CC. Nam ex *Flor.* & *Trid.* forma abſolutionis ſunt verba formalia, quibus Sacerdos

31. *Non poteſt validè dari abſolutio abſenti.*

dos alloquitur pœnitentem, dicendo; *Ego absolvo te, &c.* Verba verò formalia nemo adhibet ad absentem, sed humano modo loquimur præsenti: unde Clemens VIII. damnavit hanc propositionem: *Licet per literas, seu Internuntium Confessario absenti sacramentaliter confiteri, & ab eo absente absolutionem obtinere.* Insuper sub pœna excommunicationis prohibuit illam doceri, vel practicari tanquam aliquo casu probabilem. Porro propositio illa damnata est, quia volebat, validam esse confessionem factam absenti pro absolutione, ab eodem absente obtinenda. Si voluisset, validam esse factam in ordine ad absolutionem à præsente accipiendam, uti putavit Suarez, esset solùm damnata propter partem ultimam, quia confessio facta absenti in ordine ad absolutionem à præsente accipiendam invalida non est, uti declaravit Clemens *apud Dicast. de Pœnitentia disput. 9. à n.* 23. Unde passa non est sententia Suar. qui tantùm voluit, confessionem factam absenti pro absolutione à præsente accipiendâ esse validam: videri potest *Gormaz de Pœn. à n.* 232. *Viva in appendice ad damnatas* §. 10. Aliud est de absolutione à censuris, quæ, quia scripto, hinc & absenti impertiri potest. Dixi: *Præsenti moraliter saltem*, quia, cùm verba formalia ad præsentem moraliter usurpari possint, nihil obstat, quin is absolvi possit. Consistit autem præsentia moralis in ea communicatione Sacerdotis, & pœnitentis, ut se invicem audire possint, eâ voce loquentes, quâ homines in communi colloquio uti solent, satis foret tamen, etsi aliquantò altiore voce utendum esset. Hinc, quamvis pœnitens jam exivisset ex sede confessionali, si tamen adhuc sit in morali præsentia, absolvi potest & debet, idque juxta *Lug. Tamb.*

Tamb. & alios, etsi jam immixtus aliis, ut videri non possit, quia nihilominus est moraliter præsens: retinetque voluntatem absolutionis accipiendæ, quamdiu eam non accepit. Quod autem *Moya q.* 5. *num.* 32. dicat, manere moraliter præsentem, quamdiu videri aut sensu percipi potest, videtur nimium, quia longiùs libero oculo, homo videri potest, quàm ad eum fieri possit humana locutio. Multò minùs sufficit, quòd Confessarius domum videat, in qua decumbit pœnitens; quia pronomen: *Te* satis demonstrare non potest pœnitentem, cùm nullo sensu percipiatur à loquente, nec Sacerdotis verba humano modò percipere possit.

Resp. XI. Dari quoque debet absolutio pœnitenti disposito, sola licèt venialia confesso. Ratio est, quia venialia sunt materia sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ, & pœnitens per eorum confessionem acquisivit jus ad absolutionem, & augmentum gratiæ, quod confertur, quoties Sacramentum illud dignè suscipitur. Unde *Trid. sess.* 14. *c.* 5. docet, venialia rectè & utiliter citra omnem præsumptionem in confessione dici. Probat quoque id piorum & sanctorum usus, & praxis totius Ecclesiæ. His ex parte contradicunt quidam D D. Lovanienses, ex quibus Huygens improbat, quòd frequens absolutio petatur à venialibus, nisi pœnitens sit valde sanctus, & clarè discernat eorum malitiam. Alii adstruunt statum aliquem perfectionis, quem, qui attingit, non indigeat confessione, dicuntque, primos Christianos in eo statu non fuisse solitos confiteri. Alii cum Ostraet putant, pœnitentes ignotos, qui non nisi levia v. g. mendacia, distractiones in oratione, &c. confitentur, non esse passim absolvendos. Sed hi audiendi non sunt, si pœni-

32. *Absoluti disposito etiam à solis venialibus danda.*

tentes judicentur prudenter esse dispositi, quia doctrina illa repugnat praxi Ecclesiæ, sensuique Doctorum, & sanctorum virorum, qui sæpe à solis venialibus absolutionem petunt, & absolvunt tum adultos, qui tantùm venialia confitentur, tum adolescentes, qui nunquam peccârunt graviter. Sapienter tamen suadent DD. ut tales ad sincerum dolorem & propositum sese sedulò excitent, relapsique sæpius in eadem venialia addant ex vita præterita saltèm veniale gravius, aut magis deliberatè commissum, quod jam emendaverint, magisque detestentur, & cavere statuant, ut sic magis consulatur reverentiæ & fructui Sacramenti.

33. *Quid si quis judicet se relapsurum.* Resp. XII. Neque indispositus ad absolutionem quis censeri debet ex eo statim, quòd meritò timeatur relapsurus, aut etiam is id ipsum existimet; quia timor ille & judicium possunt esse de præsenti voluntate bona mutanda fortassis, non de vero defectu præsentis dispositionis. Unde judicium illud, utpote actus intellectûs, stare potest cum sincero dolore præsenti & proposito. Itaque examinet Confessarius: unde judicium illud pœnitentis proveniat, an fortè ex actuali affectu ad peccatum, an ex desperatione, vel pusillanimitate, aut potiùs ex cognitione fragilitatis auctæ per actus frequentatos. Undecunque proveniat, conetur Confessarius mederi, media suggerat, animet ad fiduciam, excitet ad se humiliandum coram Deo, ut ambulet in conspectu ejus, ferventioribus precibus auxilium imploret, fiducialiter recurrat ad B. Virginem, peccatorum refugium. Cæterùm caveat Confessarius, ne ulli periculosas hypotheses proponat, v.g. nunquid nolles peccare, etsi hoc illudve malum deberes tolerare, si in hac illave fores occasione, sufficit, constare pœnitentem

tentem jam sincerè dolere, & nolle peccare de cætero.

CAPUT VIII.

Quando, aut quomodo neganda, aut differenda absolutio?

RESP. I. Differenda est absolutio, primò, si afferatur reservatum, à quo Confessarius nequeat absolvere, nec sit urgens ratio nunc absolvendi. 2. Si prudens sit dubium de dispositione pœnitentis, quod resolvi non possit; nec adsit necessitas absolvendi: aliàs enim temerariè exponeretur Sacramentum periculo nullitatis. Signa autem dubiæ dispositionis sunt, si pœnitens contra fidem datam necdum deseruerit occasionem peccandi proximam; si aliquoties spoponderit scandalum tollere, redire in amicitiam, aliena reddere, aliisve obligationibus gravibus satisfacere, & promissis non steterit, cùm posset. 3. Per se loquendo, si post confessionem diu omissam, & frequentes relapsus appareat pœnitens negligenter examinâsse conscientiam; quia tum magnum est periculum, ne absolvatur culpabiliter non integrè confessus. Dixi, *Per se loquendo*; quia, si pœnitens rudis, aut se meliùs examinare, aut redire non posset, juvandus foret, & absolvendus, si judicetur dispositus. 4. Si pœnitens esset peccator publicus, v. g. usurarius, vel concubinarius publicus, differenda esset absolutio publica, donec constaret de emendatione; quia aliàs scandalizarentur fideles. Posset tamen dispositus absolvi privatim; sed Communio publicè danda non esset. 5. Si consideratis omnibus dilatio videatur pœnitenti profutura, v.g. si magnum capiat horrorem peccatorum, gravitatem eorum magis

35. *Quando differenda absolutio, & quæ signa indispositionis?*

apprehendat, firmetur magis contra relapsus, concipiatur major dolor, & firmius propositum, astringatur magis ad utendum mediis præscriptis, rem alienam restituat, damna compenset, aliasque obligationes impleat. Potest Confessarius quandoque laudabiliter ad breve tempus, licèt videretur dispositus, absolutionem differre, saltem, si non esset pœnitens omnino invitus. Est communis: & ratio est, quia Confessarius est medicus animæ, adeoque potest adhibere media, quæ prudenter spirituali ejus sanitati fore utiliora judicat: sicut potest imponere media præservativa, aut præexigere alicujus satisfactionis impletionem. Habet quidem ritè dispositus jus ad absolutionem, sed non semper ad eam statim accipiendam; sicut Catechumenus jus non habet ad Baptismum statim accipiendum; verùm ubi judicio Confessarii magis expediet. Dixi primò, *Quandoque*, quia disposito, non nisi raro differenda est absolutio; cavendumque, ne differatur, quando sine nota non potest differri Communio, aut sunt lucrandæ Indulgentiæ, quas alio tempore lucrari non posset; vel prævideturpericulum, ne cogatur eadem peccata alteri confiteri, quia per hoc injustum illi onus imponeretur, vel denique, si exponitur periculo moriendi sine absolutione, aut ad longum tempus non posset redire. Dixi 2. *Ad breve tempus*, putà ad 8. vel paulò plures dies; quia dilatio diuturna in pœnitente disposito non videtur usurpanda; cùm incertum sit, an habeat perfectam contritionem, adeoque sit meriturus de condigno aliquid, & non incursurus periculum damnationis. Dixi 3. *Si pœnitens non sit omnino invitus*, si enim esset omnino invitus, & disponi non posset, ut acquiesceret, absolvendus esset: quia aliàs exasperaretur, aut ad alium

iret,

iret, vel intra breve tempus non rediret. Cæterum, cui differtur absolutio, excitandus est, ut frequenter actus charitatis, & contritionis; ut ita acquirat vires majores contra tentationes; ut postea meliùs dispositus ampliores gratias accipiat, quibus compensabitur gratiæ augmentum, per absolutionem aliàs modò accipiendæ. Imponenda quoque pœnitentia, & monendus, necesse non esse, ut peccata modò exposita, si ad eundem Confessarium redeat, denuo confiteatur: potest enim is Confessarius ipsum ab illis peccatis absolvere, etsi eorum distinctè non recordaretur, modò pœnitentiam antè imposuerit convenientem: aliquamque adhuc imponat.

35. *Quando absolutio neganda?*

Resp. II. Neganda est absolutio illi, quem constat esse indispositum. Unde neganda est primò, si pœnitens nolit restituere rem alienam, aut satisfacere pro damno illato in bonis, seu fortunæ, seu famæ, & honoris, cùm possit. Quod addo, quia si modò non possit, satis est, si habeat voluntatem id faciendi, spondeatque se facturum occasionemque quæsiturum. 2. Si nolit offensam sibi illatam condonare, gravem minitetur vindictam, differre velit plus, quàm par est, cum aliorum scandalo reconciliationem cum proximo, aut nolit præstare, quod tenetur sub mortali, v. g. stipendia dare famulis, tegere decenter pectus, quod cum scandalo nudum gerit. 3. Si retineat voluntatem duellandi suo tempore. 4. Si habeat notitiam alicujus, ex quo grave damnum imminet alteri, & nolit congruo modo efficere, ut avertatur, v. g. si sciat, aliquem esse in periculo gravis seductionis nec curare velit, ut res manifestetur illis, ad quos spectat corrigere, vel impedire. Ratio horum est, quia tales sunt in actuali gravi peccato. 5. Per se loquen-

quendo, si pœnitens ignoret scitu necessaria necessitate medii, nec possit nunc instrui, ut, si ignoret mysterium Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, &c. Quia fides horum etiam mysteriorum probabilirereſt fundamentum justificationis. Dixi primò: *Per se loquendo*, quia in articulo mortis absolvi posset sub conditione, ignorans mysterium Sanctissimæ Trinitatis, si instrui non posset; probabile enim est, illud non esse scitu necessarium necessitate medii. Dixi 2. *Nec possit instrui*, nam si possit, instruendus esset, aut, si tempus etiam non patitur, monendus, ut curet se instrui: atque hæc satis clara sunt. Major difficultas est circa consuetudinarios vel constitutos in occasione proxima. Sed de his infra. P. 3. à n. 169.

36. *Quid, si pœnitens taceat peccatum grave, de quo constat Confessario ex complicis confessione?*

Resp. III. Si Confessario constet ex confessione alterius commisisse certum peccatum pœnitentem, quod nec confessus sit, nec modò confiteatur, ut, si sponsus confiteatur, se à Paschate confessum non esse, fornicatum autem esse cum sua sponsa post Dominicam in albis; hæc dein pariter dicat se, à Paschate confessam non esse, de fornicatione autem mentionem non faciat, potest Confessarius more consueto eam examinare circa ea, quæ ejusmodi interrogari solent, v.gr. an ipsam nihil ultra angat, an nihil contigerit post contracta sponsalia, quod conscientiam gravare possit, quia ex scientia illa etiam sacramentali non amisit Confessarius jus interrogandi modo ordinario; quod addo, quia ad examen extraordinarium illâ uti non licet. At si sponsa neget peccatum illud, quid agendum sit Confessario, controvertunt. AA. *Gobat* & alii putant, absolutionem dandam esse sub conditione, eò quòd non minorem fidem mereatur, quàm complex peccati,

cati, adeoque jus ad abſolutionem habeat. Admittunt hoc alii, ſi ſit ratio prudens excuſandi, eò quòd non recordetur, forte illud factum eſſe poſt ultimam confeſſionem, aut ex ruditate ſua putet inculpabiliter licerè copulam, eò quòd, uti quandoque dicunt, exiſtimârit ſe jam coram Deo eſſe conjugem, &c. Si verò tale judicium formari non poſſit, ſitque Confeſſarius certus, quòd peccatum illud clavibus non fuerit ſubjectum, rectè tenent, abſolvendam non eſſe, ſed prævià admonitione ordinarià de matrimonio dignè ineundo, utpote ex quo pendet pars magna felicitatis in eo exſpectandæ, deque diligenti præparatione, dicto: *Miſereatur*: ſine abſolutione, inſciam non datam eſſe, dimittendam, ne Sacramentum adminiſtretur invalidè; tum quia potiùs accuſanti ſe cum ſuî confuſione, quàm neganti fortè ex pudore credendum eſt; tum, quia Confeſſarius dando abſolutionem, ei nihil prodeſt, nullumque ei commodum, nec confuſio inde oritur. Quòd ſi Confeſſarius extra confeſſionem ab aliis audiviſſet, peccatum illud poſt ultimam confeſſionem v. gr. ante duos dies commiſſum eſſe, potiùs credendum eſſet pœnitenti. Si tamen eſſet longè major authoritas teſtantis, & circumſtantiæ prudenter moverent contra pœnitentem, abſolvendus non eſſet ſaltèm abſolutè. *La Croix N.* 1969. *& n.* 1753. *Illſung N.* 128.

37. *Si negetur abſolutio, fiat id ſuaviter.*

Reſp. IV. Quando alicui neganda eſt abſolutio, fiat id ſuaviter, oſtendaturque, id ad pœnitentis, & Confeſſarii ſalutem neceſſarium; huic majorem poteſtatem non eſſe, quàm contulerit Deus; ſique attentaret abſolvere, nihil acturum, & ne terreatur pœnitens, non imponatur pœnitentia nimis rigida; ſed pars ſuggeratur ſub conſilio, dicatque Confeſſarius, ſe pro eo oraturum, moneat

moneat insuper, ut, si ad alium eat, eadem peccata iterum esse confitenda, nec ad communionem modò accedendum esse, &c.

CAPUT IX.

Quomodo pœnitentes sint generatim dirigendi ad vitam devotam, aut verè Christianam?

38. *Quæ sit vita verè devota?*

RESP. I. Quisque pro suo statu & conditione, & capacitate poterit instrui, præmissis, quæ dixi N. 8. Quòd vita verè devota non consistat in longis precibus vocalibus, non in diuturna mora in templis, non in pietate sensibili, ut quidem mulieres sibi malè persuadent; sed in eo, quòd quis declinet à malo, statuique suo convenienter vivat, & agat sibi agenda ex intentione recta, seu motivo supernaturali virtutis, maximè charitatis erga Deum, & proximum, pro cynosura voluntatis suæ habens voluntatem Dei, qui bonorum nostrorum non indiget. Quæ enim devotio, si materfamilias tempore, quo liberis, quo rei domesticæ invigilandum, multas horas Sacris audiendis insumeret, si filia, dum domi laborandum, dum parentes in victu, aliisque necessariis comparandis adjuvandi sunt, templa visitaret, vel domi sacræ lectioni, aut orationi vacaret. Deus, magnus Paterfamilias officia distribuit, cuique statum & functiones assignat; huc sanctæ voluntati qui ex majore charitate & reverentia magis se conformat, vitam magis devotam ducit; neque opus bonum est, nisi conforme voluntati Divinæ. Certè Christus Dominus non placuit minùs Patri vitam privatam 30. annis agens, laborans in officina Nutritii sui, & Matri obse-

obſequens, quàm poſtea regnum Dei prædicans, & patrans miracula.

39. *Ingerenda magna æſtimatio finis ultimi.* Reſp. II. Ut magnam concipiat æſtimationem finis ſui, ad quem creatus eſt. Creatus eſt homo, ut in hac mortali vita ſua Dominum Deum ſuum laudet, ac revereatur, eique ſerviens tandem ſalvus fiat. Reliqua autem ſita ſuper terram creata ſunt hominis ipſius causâ, ut eum ad finem creationis ſuæ juvent. Hæc altè imprimenda ſunt pœnitentibus, excitando eos ad fervens ſtudium finis ſui conſequendi. Quidquid homô agit, quidquid patitur, quod eò non tendit, deperditis annumerandum eſt. Fine illo, qui excìdit, melius eſſet illi, ſi natus non eſſet. Exponendum quoque, quàm multiplicia, quàm facilia, quàm jucunda, quàm excellentia dederit Deus homini media ad finem ſuum, imò ordinaverit, ut omniaſeu proſpera,ſeu adverſa diligentibus Deum cooperentur in bonum. Ac proinde inexcuſabilis ſit homo, qui divitias bonitatis Dei contemnit, vel iis abutitur. Denique, ut conetur ad omnimodam indifferentiam, ſuſcipiendo de manu Dei non minùs lubenti & grato animo adverſa, quàm proſpera, quia neſcit homo, quid ad finem ſuum magis conducat, valetudo, an invaletudo; divitiæ, an paupertas; honor, an neglectus & contemptus.

40. *Ingens horror peccati.* Reſp. III. Ut concipiat magnum odium, & horrorem omnis peccati, imprimis mortalis, conſiderando ejus malitiam; quæ, etſi tranſcendat humanum intellectum, magis tamen apparebit, ſi conſiderentur primò pœnæ, quibus Deus, juſtus vindex, unicum mortale in Angelis lapſis, & Adamo excepit, & punit modò mortalia in æternum in inferno, 2. Satisfactio, quam exegit ab Unigenito ſuo, qui peccata noſtra in ſe ſuſcepit eluen-

eluenda. Neque enim satis habuit, quod unum obsequium, etsi infiniti valoris, exhiberet, sed ut nasceretur pauper, ab hominibus desertus, viveret ut egenus, & quasi ignotus, toleraret opprobria, contemptum, calumnias, imò ignominiosam mortem crucis inter latrones subiret. 3. Quis per peccatum mortale offendatur, inhonoretur, contemnatur; à quò, & ob quid, in quibus circumstantiis, nempe in conspectu suo, eo tempore, dum homini dat vitam ex amore salutis ejus, eum fovet & sustentat, ut supra exposui sub n. 12.

41. *Suadenda consideratio vanitatis mundi, & constantia æternorum.* Resp. IV. Ut quandoque consideret inconstantiam omnium, quæ mundus offert, brevitatem vitæ, mortem certam, horam incertam; æternitatem deinde futuram felicem, vel infelicem. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, & animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Nihil proderit, divitem fuisse, nihil fuisse in deliciis, honoribus, nihil fuisse Principem, Regem, totius mundi Monarcham. Hac ratione consequetur amorem spiritualis paupertatis, & animus à terrenis avelletur.

42. *Suggerenda media consequendæ virtutis. Primum virtutis æstimatio.* Resp. V. Suggerantur illi media generalia consequendæ virtutis; quorum primum est magna virtutis æstimatio: virtus enim substantia est vitæ Christianæ, & rationalis naturæ dignitas, decor, pulchritudo, ornatus, & nobilitas. Hæc si desit, nihil conferunt cætera; si adsit, hominem evehit ad Dei similitudinem: constituit enim eum prudentem, justum, fortem, temperantem, mitem, patientem, benignum, misericordem, aliisque perfectionibus exornat; ex quibus pulchra quædam Dei similitudo, & perfectionum ejus imitatio consurgit, imò filius fit Dei, filius autem refert patrem. *Similitudo Dei in nobis*, inquit S. Augustinus de Creatione, *in moribus cernen-*

cernenda est, ut, sicut Deus, qui hominem creavit ad imaginem, & similitudinem suam, Charitas est, bonus, & justus, & patiens, & mitis, & misericors, & catera virtutum insignia, quæ de Deo leguntur; ita homo creatus est, ut haberet charitatem, ut bonus, ut justus, & mitis, & patiens, & mundus, & misericors foret; quas virtutes, quantò plus habet homo in se ipso, tantò propinquior est Deo, & majorem sui Conditoris gerit similitudinem. Si verò, quod absit, aliquis per devia vitiorum, & divortia criminum ab hac nobilissima sui conditoris similitudine degenerans aberret, tunc fit de eo, quod scriptum est: Homo, cùm in honore esset, non intellexit. Quantam autem similitudo Dei homini conferat excellentiam, quis explicet? *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes.* Vis esse ex iis? Sectare virtutem.

Secundum generale medium est ardens, forte & efficax virtutis desiderium. Ardens quidem, ut quis ad eam feratur instar famelici ad cibum, instar sitientis ad potum: *Beati enim, qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabûntur.* Fortè autem, ut animum contra difficultates erigat, & virtutis studio firmet: has enim qui horrent, virtutem solidam non consequentur. *Volunt*, inquit *S. Gregor. Lib. 7. Moral. Cap. 12. esse humiles, sed sine despectu; esse contenti propriis, sed sine necessitate; esse casti, sed sine maceratione corporis; esse patientes, sed sine contumeliis; & cùm adipisci virtutem quærunt, sed labores virtutum fugiunt; quid aliud est, quàm, exhibere belli certamina in campo nesciunt, & triumphare in urbibus de bello concupiscunt?* Denique desiderium efficax, quod ad praxin operationis externæ perveniat, contemptisque hominum dicteriis, & propriis commoditatibus, sectatur

Secundum ardens & forte ejusdem desiderium.

tur non consolationes spirituales neglectâ virtutis substantiâ, instar pueri, qui butyrum pani allitum delingit, & panem negligit; sed virtutes constantes, & firmas, quæ sibi in omni loco, tempore, & occasione constent. *Non ad mensuram,* inquit. S. Hieronymus *in Ps.* 80. *dat Deus, sed secundùm dispositionem cordis nostri. Tertium* generale medium est frequens & humilis oratio, seu petitio virtutis; est enim virtus eximium Dei donum, quod sine oratione non obtinetur; sed vult Deus illius auctor agnosci, vult quadam importunitate cogi, ut discamus donum illud agnoscere, fontem adorare, & gratos nos exhibere, id quod fiet, cum magna nostra, non Dei utilitate. Et hinc toties nos adhortaturDeus ad orationem: *Petite, & accipietis; quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis,* Matth. 7. *Oportet semper orare, & nunquam deficere,* Lucæ 18. *Si quid petieritis* à *Patre in Nomine meo, dabit vobis.*Debet autem oratio fieri cum fiducia, ut in nomine Christi fiat, innitendo illius meritis, non nostris, & cum humilitate, referendo, quod petitur, ad gloriam Dei, ut glorificetur pater in filio: aliàs enim non petitur in nomine Christi. Demum modus petendi virtutem triplex est; peti enim potest vel virtus in communi, exemplo Davidis *Psal.* 118. orantis: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me;* vel virtus in particulari in hac oratione, hac septimanâ, hoc mense toto una, aliàs alia; qui modus utilior est priore; vel ità, ut iis consideratis, quæ ad virtutem v. g. humilitatem movent, exerceas illius actus, cum magno proficiendi desiderio. Ut verò oratio inflammetur magis, expedit, Deo proponere modò suam indigentiam, paupertatem, virtutis necessitatem, pericula, &c. modò charitatem, quâ

Tertium constans oratio.

nos

nos Deus ab æterno dilexit: misericordiam, quâ revocavit aberrantes; longanimitatem, & patientiam, quâ rebelles toleravit; modò labores, sudores, opprobria, cruciatus, mortem Christi; & hæc eadem proponi possunt Christo, & Beatissimæ Virgini. *Quartum* medium est, constans in virtute progrediendi conatus; sic enim crescit virtutis æstimatio, desiderium & habitus, qui actibus frequentatis augetur: atque conatus ille ad profectum necessarius est, ità ut non progredi in virtute sit regredi, ùt Patres & spirituales Magistri docent. Cujus ratio est, quia tam parum cor nostrum sine amore esse potest, quàm ignis sine calore; amor autem vel ordinatus est, & cœlestis: vel inordinatus, ùt plurimùm terrenus; si terrenus, deficimus; si cœlestis, progredimur, at cœlestis non erit, nisi constanter pugnemus contra amorem proprium, naturamque vitiatam, & conemur progredi. *Quintum* medium est, operari ex memoria præsentis Dei, & omnia etiam secreta cordis nostri intuentis: *Ambula coram me, & esto perfectus*; id est, eris, ùt exponitur. *Sextum* medium generale est, Christum, qui via, veritas, & vita est, sibi tanquam Magistrum & Exemplar virtutum proponere; & hac se cogitatione animare: Vita nostra militia est super terram, ùt Job testatur, Dux & Imperator noster Christus; huic nomen dedi, hujus vexillum sequor, ipse laboravit, passus est sitim, famem, frigus, æstum, opprobria, contumelias, humiliavit se usque ad mortem crucis, ut me redimeret, & ità intrarem in gloriam suam; invitat me ad illam, ast non vult me in partem illius venire, nisi cooperer, & compatiar. Non est servus major domino, nec discipulus supra magistrum: pudere deberet militem, si commodiùs

4 tum, constans proficiendi conatus.

5 tum, ambulare coram Deo.

6 tum, Christum sibi proponere exemplar.

& delicatiùs haberi vellet, quàm Dux suus, Rex & Imperator; & nihilominus socius esse vellet regni & gloriæ.

43. *Exercere frequenter fidem, spem, charitatem.* Resp. VI. Doceatur sedulò exercere frequenter fidem, spem & charitatem; fidem quidem cum magna humilitate, & reverentiâ, suum intellectum subjiciendo, & captivando in obsequium supremæ veritatis circa Dei perfectiones, mysteria SS. Trinitatis, Incarnationis, Sacramenti Eucharistiæ; circa præmia justis, & supplicia æterna peccatoribus præparata. Spem autem cum magno desiderio Beatitudinis, cum magna fiducia in omnipotentia, benignitate, misericordia, & fidelitate promittentis Dei, meritisque Christi, quæ voluit esse nostra. Charitatem, denique, gaudendo de infinitis Dei perfectionibus, se illi offerendo, optando, ut illum omnes propter se ament, invitando omnes creaturas ad illum laudandum, & ei benedicendum; gratulando de gloria extrinseca, in cœlo, & in terra; exultando de ejus cultu & honore; dolendo, quòd tot illum negligeant, offendant, contemnant, & nos offenderimus; deplorando nostram, & aliorum cæcitatem, & tepiditatem in ejus agnitione, æstimatione, & obsequio.

44. *Et humilitatem.* Resp. VII. Inducatur, ut se constanter exerceat in humilitate cordis, oris, & operis; atque ad hanc virtutem consequendam sæpe recogitet: quid, quantusque est Deus, & quid ego? Deus æternus, immensus, omniscius, sapientissimus, omnipotens, omne bonum: ego ante annos non multos fui nihil, jam ex me nihil sum, & quid per peccata? Post paucos annos quid ero, & quid in æternitate? Ut sic se humiliet sub omnipotenti manu Dei, ad eum in omnibus recur-

recurrat, suam agnoscens cæcitatem, paupertatem, impotentiam ad omne bonum, sibi attribuat suos defectus, Deo vero omne bonum, ut erga proximum sit benignus, misericors, omnium se postremum reputando. Est enim humilitas fundamentum omnium virtutum, sine qua nemo aliquem perfectionis gradum attigit: Deus namque superbis resistit, & humilibus dat gratiam; quia humiles Deo, qui gloriam suam non vult, nec potest dare alteri, omnia dona in acceptis referunt; superbi autem fures sunt in domo Dei, & raptores gloriæ ejus.

Resp. VIII. Ut in omnibus rectâ procedat intentione, spectans unicè beneplacitum, & gloriam Dei; ideoque diligenter invigilet suis affectibus, & usui sensuum, eos ad examen sæpe revocet: aliàs enim amor proprius intentionem aut evertet, aut labefactabit; quia *sensus*, & *cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua*, *Gen.* 8. 45. *Omnia discat agere rectâ intentione.*

Resp. IX. Ut præter examen generale de actibus totius diei vespere instituendum, familiare sibi habeat examen particulare, cujus praxis hæc est: Suscipitur ad certum tempus certa virtus exercenda per diem; vel vitium, aut passio mortificanda: manè fit propositum, prævidentur occasiones, per diem exercentur actus illius virtutis, aut mortificatio passionis, augendo indies numerum in bono, & minuendo in malo; vesperi initur ratio, elicitur dolor de lapsibus, vel negligentiis; examinatur profectus, majorne sit, an minor? Statuitur pro die altero. Pro quo primò assumenda virtus magis necessaria exercenda, aut passio prædominans imminuenda. 46. *Doceatur examen generale, & particulare.*

Resp. X. Commendanda exacta confessio, & communio frequens, devota. Ut confessio sit devota, 47. *Ut confessio,* &

devota, non tantùm fiat præmiſſo examine, humilique & ſincerâ peccatorum confeſſione, cum dolore vero, & efficaci emendationis propoſito; ſed etiam media ad id indagando, occaſiones eorum vitare ſtatuendo. Suſcipitur abſolutio animo demiſſo, gratoque tanquam à Chriſto; proaccepta poſtea agantur gratiæ, & conceptum antea propoſitum ei offeratur gratiis ſuis confirmandum. *Confirma in nobis, quod operatus es in nobis.* Ut communio ſit verè devota, debet primò homo mundus eſſe non ab omni ſolùm mortali, ſed veniali etiam peccato, omni inordinato affectu; proinde omnes animi affectus bene ſunt excutiendi. Ex fine intento agnoſcentur. 2. Debet excitari ardens deſiderium Chriſtum ſuſcipiendi, conſiderando ſuam indigentiam, cœcitatem, animi morbos, impotentiam, pericula; Chriſti autem divitias, potentiam, amorem, quo nobiſcum eſſe deſiderat, & nos ditare. *Qui ſitit; veniat ad Me, Joan. 7. Sitienti dabo de fonte aquæ vivæ. Apocal. 7. Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum.* 3. Profundè ſe humiliare, & conſiderando ex una parte ſuum nihilum, indignitatem maximè per peccata & ingratitudinem contractam; ex altera Chriſti dignatem. 4. Suſcipere debet Chriſtum vivâ fide, magna cum fiducia, ardenti amore, & deſiderio, ſe illi perfectè conformandi in agendo, & patiendo, magna cum humilitate, attentione & reverentiâ. 5. Suſcepto ſponſo animæ ſuæ gratias humiles agere, quod fit ſubjiciendo illi intellectum per fidem, eum adorando, amando, optando, ut ab omnibus ametur, glorificetur; ſe offerendo; compellando eum jam Regem ſuum, jam ſponſum. &c. petendo gratiam uberem, per diem mortificationem ſubeundo aliquam, legendo ſacrum librum, vitando vanam converſationem, &c.

Communio ſit devota, & frequens.

CAPUT

CAPUT X.

An, quando, quomodo errores, & defectus in sacro tribunali à Confessario admissi sint corrigendi?

RESp. I. Si Confessarius pœnitentem dispositum peccati mortalis reum, ex oblivione, distractione, aut errore, vel omnino non, aut invalidè absolvit; tenetur eum dein absolvere vel statim, si adhuc est moraliter præsens, secundùm dicta nu. 31. vel postea, si eum nòverit, præsentemque habeat post aliquot horas: imò etiam post diem, & juxta *Less. in Auct. V. Confessio, Casu* 3. aliosque multos cum *Gobat, Cardena in* 2. *Crisi Dissert.* 2. *nu.* 88. post duos dies: quia cùm Sacramentum Pœnitentiæ sit institutum per modum judicii, diutiùs durat moralis conjunctio inter partes, quàm in reliquis plerisque Sacramentis. Hoc tamen casu, quò tantum temporis intercederet, si commodò fieri posset, priùs mònendus esset, & renovandus dolor: si autem moneri non posset, foret, forma absolutionis in ipsum prolatâ, absolvendus saltem sub conditione, præsertim, si prudens esset timor, ne dolor sit retractatus. Ratio est, quia jus habet ad absolutionem, cujus etiam accipiendæ voluntatem retinet. Quòd, si dilatâ diutiùs occasione eum conveniendi; rediret confessurus eidem Confessario, dici ei posset, nunquid accusas te, & doles de omnibus peccatis totius vitæ? & annuenti dari absolutio, modò Confessarius adhuc in confuso memor esset statûs prioris: si autem nec rediret, nec conveniri, nec reduci, nec post longum tempus occurrens moneri posset sine notabili pœnitentis offensione & scandalo, aut no- 48. *Si reum mortalis, dispositum non absolvit, quid agendum?*

tabili confusione vel detrimento honoris, & famæ Confessarii, (sicut plerumque fieri nequit, si tempus paulò longius intercesserit) commendet Confessarius rem Deo, & culpam, si admisit, expiet. Neque enim tenetur Confessarius cum scandalo, vel gravi damno suo integritatem confessionis materialem procurare, cùm & ipse pœnitens ex gravi causa ab ea excusetur. Hæc intelligenda sunt si pœnitens prudenter credatur iterum confessurus ante mortem, & ità à priori peccato saltem indirectè absolvendus: si enim putaretur, priùs mortis subiturus periculum, salus illius esset damno famæ propriæ præferenda, Cæterùm, secundùm *Aversa & Burghaber Cent.* 2 *Casu* 60. confusio sola, & infamia apud pœnitentem subeunda excusat Confessarium, dummodo prudenter putet, pænitentem adhuc semel confessurum Dixi in responsione: *Pænitentem peccati mortalis reum*: nam, si non nisi venialia habuisset, etsi absolvendus esset statim, dum adhuc est moraliter præsens, si tamen jam abivisset, faciliùs dissimulari posset; nisi fortè esset prudens timor, ne sit in statu mortalis, & non ampliùs intra longum tempus confessurus.

49. *Quid si neglexit interrogare numerum & speciem?* Resp. II. Si Confessarius neglexit interrogare pænitentem de specie & numero peccatorum gravium, potest, & debet pænitentem adhuc in sede confessionali flectentem interrogare etiam post datam absolutionem, & monere de obligationibus, de quibus fortè monitus non est. Nec opus est ad id veniam petere, quia judicium adhuc integraliter durat. Ità communis. Si autem pænitens jam discesserit, regulariter ad nihil tenetur Confessarius, nisi fortè ad pænitentiam, si culpa intervenerit; quia admonitio extra confessionem

sionem vix fiet sine gravi confusione pœnitentis & Confessarii, ipseque non concurrit positivè ad omissionem. Si tamen rediret idem pœnitens ad Confessionem apud eundem Confessarium deponendam, monendus esset de defectu commisso: alias enim confessio non fieret omnium, ad quæ confitenda tenetur pœnitens. Dixi: *Si neglexit interrogare*; nam si positivè falsò dixisset, non esse opus horum peccatorum speciem, vel numerum exponere, monendus esset, si sine gravi scandalo, & detrimento pœnitentis, & Confessarii moneri posset, quia aliàs Confessarius pergeret esse causa, cur grave præceptum violaretur de omnibus confitendis quoad speciem & numerum. Verùm, quia magna ordinariè est confusio Confessarii, si delictum suum, aut ignorantiam manifestet pœnitenti, cùm homines, linguâ facilè labiles, proni sint ad talia aliis aperienda, videtur Confessarius ab hoc onere sæpe liberari, si nempe pœnitens non redeat ad ipsum. Docet enim *Lugo de Pœnit. d.* 22. *à nu.* 17. cum *Suar. & Vasquez*, non teneri, per se loquendo, monere pœnitentem, ad corrigendum errorem etiam culpabiliter admissum, si prudenter timeatur scandalum, aut detrimentum grave proprium, vel alienum, aut gravis offensa pœnitentis. Si tamen monendus esset, putant Suar. & Arriaga, extra confessionem, non petitâ etiam veniâ, posse dedoceri errorem, dicendo: Si tale, vel tale peccatum admitteretur, hoc vel illo modo confitendum esse. Melius est petere veniam, si extra confessionem corrigendus esset.

Resp. III. Si Confessarius purè neglexit monere pœnitentem de restitutione faciendâ, & ideo hanc ille omittat, non tenetur propterea Confessarius ad compensationem damni, etsi ex igno- 50. *Quid si neglexit monere*

 rantia

de restitutione faciendâ. rantia vincibili, & cum culpa gravi processisset; quia ex justitia erga tertium non tenetur monere, aut ejus damnum impedire, sed ad summum ex charitate; ex qua etiam tenetur errorem corrigere, si commodè possit, si autem non possit, rem Deo commendet. *Layman l. 5. tr. 6. cap. 9.* Excipit La Croix, nisi ideo tacuerit, ut pœnitens non restitueret; eò quòd tertius jus habeat, ne per dolum impediatur ab eo, quod ipsi debetur ex justitia. At silentium Confessarii vel est causa per se damni, vel non est; si primum tenetur, etsi fraus non adfuerit; si non est, intentio interna non inducit obligationem compensandi, nisi actio externa sit causa efficax damni. Aliud foret, si intentio illa ità silentium qualificâsset, ut pœnitens illo fuerit motus ad non restituendum: unde alii dicunt, teneri Confessarium in defectu pœnitentis, si hic silentio Confessarii motus fuerit ad non restituendum. At Stotz, & alii negant, silentium Confessarii ordinariè esse tacitam approbationem juris retinendi, cùm pœnitens nesciat; an non ex oblivione, aut justa de causa taceat.

51\. *Quid si obligavit ad restitutionem, aut deobligarit per errorem inculpabilem?* Resp. IV. Si Confessarius bonâ fide obliget pœnitentem ad restituendum, dum non tenetur, aut deobliget, dum tenetur, per se loquendo non obligatur ad compensanda damna, cognito tamen errore, tenetur ex charitate, & probabiliter etiam ex justitia monere pœnitentem. Ratio primæ partis est, quia, ubi nec culpa Theologica est, nec res aliena etiam æquivalenter, illi in conscientia non est obligatio restituendi, nisi fortè specialis contractus intervenerit, qualis hic non intervenit; sed, sicut suscipientes officium advocati, medici, consiliarii non intendunt se obligare, nisi ad diligentiam communem, caven-

dum-

*d*umque dolum & culpam latam, quæ conjuncta ſit cum culpa Theologica gravi, neque niſi ex hac in foro interno tenentur de damnis. Sic nec Confeſſarius obligavit ſe pœnitenti graviùs, nec tenetur de damno ſine culpa ipſius ſecuto. Ratio ſecundæ partis eſt, quia charitas poſtulat, ut, ubi commodè poſſum, impediam damnum proximi. Ratio tertiæ partis eſt, quia tenentur impedire, ne actio ſua moraliter perſeverans pergat continuare damnum, ſicut, ſi ſine culpa alium infamâſſem graviter, vel alterius domum incendiſſem, tenerer ex juſtitia reſarcire famam, & extinguere, ſi poſſum, incendium. Dixi, *probabiliter*, quia *Navar.* & *Sanch.* docent quoque, probabiliter teneri tantùm ex charitate, quando ſine magno incommodo monere poteſt, quia nec ex culpa antecedente, nec ex re aliena, nec jam ex officio tenetur monere, cùm officium ceſſet: ſicut, inquiunt, ſi à fure accepiſſem dono vas pretioſum, & bonâ fide donâſſem alteri; poſtea reſciens fuiſſe furtivum, non tenerer ex juſtitia domino dicere. Prima ſententia probabilior eſt, nec obſtat exemplum; nam ſi donatio mea eſſet cauſa, cur dominus vas non reciperet, tenerer revocare illam, vel domino dicere ex juſtitia. Non tenetur tamen Confeſſarius, ubi, prout potuit, pœnitentem monuit, ipſe reſtituere ex ratione ..ta.

Reſp. V. Si autem Confeſſarius ex ignorantia graviter culpabili, vel ex malitia poſitivè deobligavit, tenetur ex juſtitia curare, ut damna reſarciantur, aut ipſe reſarcire; quia fuit cauſa illorum injuſta. Procedit hoc etiam de Confeſſario religioſo, qui tamen, ſi non haberet, nec habere poſſet, unde reſtitueret ſine gravi ſua infamia, vel incommodo, non teneretur ipſe in defectu pœnitentis, 32. *Quid ſi per errorem culpabilem, vel malitiam?*

tentis, vel alterius; quia irrationabiliter ab ipso exigeretur; si autem facilè habere posset à superiore, vel alio, petendo ad usum pium, teneretur petere, & in defectu alterius restituere ob rationem datam.

53. *Quid si rem restituendam jussit dari pauperibus?* Resp. VI. Si temerè, vel necdum adhibitâ à pœnitente diligentiâ pro inveniendo domino dixit, ut res daretur pauperibus, manet obligatio inquirendi dominum, & invento restituendi; ad quod primo loco tenetur pœnitens, & in hujus defectu Confessarius. Ex quibus patet, quàm cautè procedendum Confessario in materia restitutionis, ut nempe, ubi certus non est de obligatione, vel immunitate ab illa, non statim resolvat, sed moram petat rem expendendi, vel alios consulendi, dicatque pœnitenti: Nunquid paratus es præstare omne id, ad quod intelliges te obligari? Si annuat, dicat, rem istam expendam, redi post tempus ad me, aut, si nequaas, adi alium virum doctum, & casum expone.

54. *An pro errore corrigendo necesse sit petere licentiam à pœnitente?* Resp. VII. Si Confessarius dixerit, valere contractum v.g. matrimonii, cùm sit invalidus, aut non valere certum votum, cùm valeat, tenetur monere pœnitentem, si possit; id, quod fieri posset per alium, si ista non cadant sub sigillum, nisi tamen constet, pœnitentem nolle ista revelari alteri: non cadunt autem sub sigillum, si non sint manifestata ad peccatum explicandum. *La Croix l. 6. p. 2. nu.* 173. An autem pro ejusmodi erroribus corrigendis Confessarius priùs teneatur à pœnitente legitimè obtinere veniam loquendi de auditis iis in confessione; de quibus loqui ad corrigendum errorem necesse est; aut possit eum monere non petitâ licentiâ; non convenit inter TT. Communior tenet, si pœnitens sit absolutus, ad loquendum cum illo extra

extra confessionem de iis, quæ sub sigillum cadunt, necesse esse, ut ab ipso legitimè sit obtenta venia, quia Sacramentum jam completum est secùs si veré absolutus non esset: dicere enim illi, eum absolutum non esse, non est revelare peccatum. Contra *Suar. Filliuc. Hurtado, Merac. Laym.* & *alii* probabiliter docent, opus non esse, petere veniam, quia, inquit *Suar. d.* 33. §. 5. *nu.* 3. *de Pænit.* tunc propriè non loquitur extra confessionem, sed supplet, & perficit eam, quæ antè inchoata est. Nihilominus meliùs consulitur reverentiæ Sacramenti, si petatur venia, quam pænitens tenetur dare tum ad corrigendum defectum, & satisfaciendum obligationi suæ, tum quando malum communitatis, proximi, vel proprium, quod tenetur, & non potest avertere pænitens, exigit dari licentiam utendi notitiâ ex confessione acceptâ. Hinc si pænitens eam negaret, absolvi non potest, quia foret in actuali peccato morali. Declaranda illi esset obligatio communis hoc genere, & jubendus consulere virum alium doctum. Vide *La Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1774. & *n.* 1958.

55. *Post confessiones exceptas reflectat Confessarius, quomodo processerit?*

Resp. VIII. Ut quicunque defectus, qui in confessione quandoque intercurrunt, faciliùs & exactiûs corrigantur; expedit, ut Confessarius, sicut suasit S. Franciscus Xaverius; post exceptas confessiones, expendat, quomodo munere suo sit functus, quomodo cum his, illisve pænitentibus processerit, quomodo instruxerit, examinaverit, quomodo ad dolorem excitaverit, dubia resolverit, quomodo meliùs agere potuisset, & deinceps possit; si dubitet de sua resolutione, vel judicio circa peccatum, consulat libros, aut alios viros doctos, & expertos: sic enim fiet, ut expeditiùs deinceps, exactiúsque, & magno cum fructu officio suo fungatur.

PARS

PARS II.

De iis, quæ Confessario observanda sunt tum in genere circa peccata magis obvia, tum in specie circa personas ætate, sexu, statu, vel conditione diversas.

CAPUT I.

Quæ in Confessione sint Confessario observanda in genere circa peccata magis obvia, & quæ media contra ea suggerenda?

PEccata magis obvia sunt peccata capitalia, & quæ ex iis ordinariè magis consequuntur; sunt autem peccata capitalia septem; nempe: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia. Dicuntur capitalia, quia ex iis velut capitibus reliqua oriuntur.

QUÆSTIO I.

Quid de Superbia, & præcipuis ejus partibus, & remediis observandum?

56. *Quid sit superbia?* REsp. I. Superbia est amor inordinatus propriæ excellentiæ, puta, personæ. Dixi, *inordinatus*: quia ordinatè appetere excellentiam in se, malum est, sed potest esse actus honestus, si debito modo, & fine fiat. Consistit autem super-

ſuperbiæ inordinatio in eo, quòd quis perſonæ ſuæ excellentiam, vel dignitatem majorem apprehendat, quàm ei inſit, ſicque erga illam ità apprehenſam afficiatur, majorem ſe æſtimando, quàm re ipsâ æſtimari mereatur, atque ità mente, & affectu ſupra ſe eat. Hinc ſuperbus ſe inflare, & tumefacere dicitur, quia apprehenſione, & affectu majore, quàm par ſit, ſe quodam modo facit majorem.

Reſp. II. Superbia alia eſt conſummata, & perfecta; alia non conſummata, & imperfecta. Conſummata eſt, quâ quis ità ſe animo effert, ut Deo, & ſuperioribus ſubeſſe recuſet, volens arbitratu ſuo vivere; aut ità ſe gerit, quaſi à Deo ſua non haberet, aut eſſent ſuæ naturæ debita, Dixi, *ità ſe gerit*, quia non requiritur, ut ità judicet, (hoc enim eſſet hæreticum) ſed ſufficit, quòd dona Dei apprehendat tanquam ſua, & non cogitans, unde iſta habeat, ità ſe gerat, ac ſi à ſe haberet; id, quod fieri poteſt: ſic pauper, fruens alienis, poteſt ſe efferre non ſecus, ac ſi propriis frueretur. Hæc ſuperbia, præſertim primo modo accepta, eſt diabolica, & peccatum graviſſimum, quia formalis averſio à Deo. Superbia non conſummata eſt, quâ quis, ſalvâ ad Deum, & ſuperiores ſubjectione, ſecluſoque illo ſe gerendi modo, ſuam dignitatem apprehendit, æſtimat, & amat ſupra id, quod illi convenit, vel ineſt. Dicitur *imperfecta*, non quòd propriè dicta ſuperbia non ſit; ſed quòd ad ſupremum ſuperbiæ gradum non aſcendat, primuſq; ſit ſuperbiæ actus, qui, per ſe loquendo, veniale tantùm eſt peccatum, quia ex recepta regula, quando objectum eſt de ſe indifferens, adeoque honeſtè appetibile, ùt ſunt excellentia, dignitas, honor, laus, divitiæ, cibus, potus; appetitus illius inordinatus, per ſe loquen-

57. *Et quotuplex*

loquendo, non excedit culpam venialem. Dixi, *per se loquendo*, quia per accidens fieri potest mortale, uti alia venialia, ratione scandali, finis adjuncti, &c.

58. *Filiæ superbiæ.* Resp. III. Filiæ superbiæ quasi primogenitæ, sunt ambitio, præsumptio, cenodoxia seu vana gloria. Ambitio est inordinatus appetitus honoris, vel dignitatis, ut, si appetatur honor non conveniens appetenti, vel meritis major, v. g. Si quis honorari cupiat ob doctrinam, quam non habet, vel ob divitias, vel velit ad officium elevari, quo indignus est. Præsumptio, ut hic accipitur, est appetitus aggrediendi aliquid vires, & facultatem excedens. Cenodoxia, seu vana gloria, sic dicta, quòd fundamento debito careat, est appetitus inordinatus humanæ æstimationis, & laudis, ùt si quis majorem de se opinionem, & famam appetat, quàm mereatur, aut ex rebus indifferentibus, ùt sunt divitæ, pulchritudo, &c. quæ de se laudem non merentur, vel de simulata doctrina, & virtute. Si talis æstimatio, & laus quæratur verbis, dicitur jactantia; si factis veris, inventio novitatum; ùt, si quis ob peregrinas vestes, novumve modum videri vellet magnus, & laudari; si quæratur factis falsis, dicitur hypocrisis, ut, si quis aliquid faciat; ut videatur bonus, cùm non sit. Hæc ordinariè sunt peccata tantùm venialia; fiunt tamen quandoque mortalia ex circumstantiis, & effectu, ùt, si quis ambiret officium, ad quod scientiam, vel idoneitatem, non haberet, sique prævidere posset gravia damna aliis inde consecutura. Si mulier quæreret luxum in vestibus cum gravi detrimento familiæ, aut ære alieno, cui dein solvendo non esset: si puella comeret se, ut appareat pulchra, sicque alios alliciat ad amorem turpem; si, ne videretur scru-

fcrupulofa, accederet nocturnas conventiones, prævidens lapfum in gravia probabiliter futurum. Si jactaret fe de peccato gravi, fi communicaret indignè, ne videretur aliis minùs pia, &c.

Refp. IV. Sunt & alii fuperbiæ mali partus, ùt pertinacia, difcordia, temeraria judicia, imò omne peccatum. Pertinacia eft inordinata adhæfio fuæ fententiæ. Difcordia, ùt hic fumitur, eft contrarietas voluntatum circa bonum Dei, vel proximi, feu circa bonum, quod quis tenetur velle. Diffenfio eft inordinata contrarietas opinionum, ùt fi quis diffentiat ab alio in objecto, circa quod deberet confentire, vel excedat in modo diffentiendi. Contentio eft pugna verbalis inordinata circa veritatem aliquam, ùt, fi quis fe opponat animo contradicendi veritati agnitæ. Rixa eft inordinata invafio privati à privato more canis ex vehementi ira procedentis. Contumelia eft injufta læfio honoris, ut, cùm quis alicui aliquid objicit in faciem, animo eum inhonorandi, vel cum dedecore injufto. Detractio eft injufta læfio famæ alienæ, plerumque occulta. Temerarium judicium eft firma fententia de proximi labe fine fundamento fufficienti. Hæc funt peccata gravia, vel levia pro diverfitate materiæ, vel modi. 56. *Alii fuperbiæ partus.*

Nativitas peffimæ hujus turbæ hæc eft: Primò apprehendit quis excellentiam fuam non attendendo fuas imperfectiones, indigentiam, paupertatem, & dependentiam à Deo, ex quo fit, ut excellentia fua appareat illi major, quàm reipsâ fit, quia bonum purè ut tale apprehenfum apparet longè excellentius, quàm apprehenfum ut mixtum imperfectionibus. Ex hac apprehenfione nafcitur amor fuæ excellentiæ, & æftimatio jufto major. Ex his deinde fit, ut æftimet 60. *Quomodo nafcitur fuperbia cum fuis affectus feu pedifsequis?*

fe

se idoneum rebus magnis, & mensuram suam excedentibus. Hinc appetit dignitates, aliasque, quæ ad excellentiæ commendationem pertinent, tanquam sibi convenientia, cupit ab aliis æstimari, honorari, laudari; hoc si non assequatur, dolet, irascitur; si cum aliis se conferat, censet se illis digniorem, aptiorem, potentiorem, ideoque illos vilipendit, contemnit, parvi facit, quæ ab aliis; magni, quæ à se fiunt, oculos ad suos defectus clausos, ad alienos apertos habens; si alios videat sibi præferri, invidet, &c. Atque ex his patet, quomodo examinandus, qui se de aliquo superbiæ actu accusat; interrogandus nempe, circa quod objectum, coram quibus v. g. se jactaverit, dissenserit, contenderit, quod officium ambiverit, quid objecerit, de proximo dixerit, &c.

Remedia contra superbiam.

61. *Remedium contra superbiam.* Primò. Constanter se dare exercitio humilitatis, secundùm dicta num. 44. & animo volvere illud: *Quid superbis terra, & cinis?* Vel illud Apostoli: *Quid habes, quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris?* Vel illud: *Gloriam meam alteri non dabo.* 2. Considerare suam originem. Natus es in sordibus, nutriris in sordibus, morieris in sordibus. Tu ergo quis es, & quid eris? Corpus, esca vermium, & anima, ubi in æternitate? Tu quis es? Ex te nihil. Quid potes? Ex te nihil, nihil in naturalibus, minùs in supernaturalibus; cadere potes, ruere in interitum, Deo te opponere, unicum tuum bonum deserere; at sine supernaturali Dei auxilio resurgere non potes, bonum tuum nec amare, nec quærere. Similis es infanti, qui in sordibus computresceret in cunis, nisi mater succurreret ex te

nec

nec cogitare, nec petere tibi necessaria potes. Omni momento indiges Dei te sustinentis manu, aliàs relapsurus in nihilum; in omnibus ejus auxilio eges: nec istâ indigentiâ te Deus liberare potest per omnipotentiam suam. Quid confers ad opera bona; Nihil præter consensum gratiæ auxilio, & is adhuc principaliter à Deo est. 3tium. Cogitare, quid est, de quo superbis ? Scientia ? Hæc opinio est sæpe falsa: nihil scis, nisi quod fides docet; aut recta ratio, quæ est lumen à Deo, dictat: reliqua ignoras pleraque omnia. Lucifer multò plura novit, quàm tu, & tamen miserrimus est. An divitiæ ? Lutum sunt, pars terræ, aut terræ partus. Non majorem, nec felicem te faciunt, sed potiùs alliciunt, ut ruas in interitum. An laus, & magna æstimatio humana ? Laus est verbum volans; æstimatio humana umbra est, simulacrum in cerebro aliorum effectum, sæpe falsum, inconstans, & vix unius dici, quo major non evadis; sed quod es in oculis Dei, hoc es, & nihil amplius. An nobilitas generis ? Ex luto es non secus ac rusticus. Nobilitas est exemptio ab oneribus plebejorum cum quadam fortassis jurisdictione, Hanc majores tui aut meruerunt, aut emerunt; tu quid contulisti ? Mors eam tollet, & eris par, & fors inferior rustico. An pulchritudo corporis ? Hæc sita est in fugace cutis colore, carnisque, & ossium proportionatâ conjunctione. Corpus tuum, ut ut pulchrum, sepulchrum est dealbatum, intùs plenum fœtore, & sordibus. 4tum. Ponderare pericula, & damna superbiæ: *Initium*, teste Ecclesiast. cap. 10. *omnis peccati est superbia, qui tenuerit eam, implebitur maledictis. Vidi satanum, tanquam fulgur de cœlo cadentem*, ait Christus. 5tum. Vilem se reputare, omni dono

 Dei

Dei indignum, & servum inutilem, seque tanquam talem tractare: vilia appetere, tanquam sibi magis convenientia: laudem fugere, contemptum amare, & de eo gaudere. 6tum. Conferre se cum Sanctis, & Angelis: Quid es respectu illorum? Quid hi respectu Dei? Quid ergo tu? 7mum. Turpitudinem superbiæ perpendere. Furem te facit; proinde oriente superbiæ motu, respice indignitatem tuam, ora Deum, ne te permittat confundi; *Non nobis Domine, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam.* Lapsus superbiâ, confundere tanquam fur in flagranti deprehensus, &c. 8vum. Attendere ad superbiæ indicia, uti sunt: Sua prædicare, expiscari aliorum de se judicia, turbari ad suî neglectum, & ubi suscepta non bene succedunt: pulsari invidiâ, dum alii laudantur, aut laudabiliter agunt, &c. & hœc mortificare.

QUÆSTIO II.

Quid de avaritia, ejusque partubus notandum?

62. *Quid sit avaritia fraus, fallacia, perfidia?*

RESp. Avaritia specificè accepta, est inordinatus appetitus divitiarum. Est per se veniale tantùm ob rationem datam sub n. 57. Transit in mortale, si inducat gravem violationem alterius virtutis, v. gr. charitatis; justitiæ, religionis, &c. Ex ea oriтur duritia cordis erga pauperes, inquietudo animi, seu inordinata sollicitudo de augendis, & conservandis divitiis, dolus, perfidia, seu proditio, &c. Dolus est vitiosa animi calliditas, quæ, si in verba prodeat, dicitur fallacia, si in facta, fraus. Proditio, seu perfidia est deceptio proximi in ejus damnum contrafidem

dem datam, ut violatio ſecreti commiſſi, apertio litterarum, &c. Dixi, *Specificè accepta*, quia genericè ſumpta, eſt inordinata cupiditas cujuſcunque rei ſenſibilis, ſive utilis, ſive delectabilis.

Hinc primò, Si pœnitens ſe accuſet de duritia in pauperes, examinetur, an duris, vel contumelioſis verbis compellaverit? An eleemoſynam negaverit, ubi ad eam ex charitate tenebatur, ut in extrema, vel gravi proximi neceſſitate? An ab iis debita exegerit nimis rigidè? 2. Si de fraude, vel fallacia; An cum gravi damno proximi, vel periculo ejus? 3. Si de ſecreto violato an id fuerit commiſſum, vel tantùm promiſſum? Si commiſſum, id eſt, eâ lege ipſi ſcientia communicata, & acceptata, ut taceret: hujus violatio eſt non tantùm contra fidelitatem, ſed etiam contra juſtitiam ob contractum oneroſum intervenientem, eſtque peccatum grave, vel leve pro diverſitate materiæ, & damni inde ſequentis; ſi autem fuit promiſſum tantùm, id eſt, communicatâ jam notitiâ promiſerit ſine contractu antecedente tacere, an obliget ex fidelitate tantùm, vel ſimul ex juſtitia, pendet ex intentione promittentis, quæ, niſi aliud conſtet, ordinariè cenſetur tantùm eſſe ex fidelitate, & hoc ſecretum violare ſecluſo periculo gravis damni, vel læſione charitatis, eſt ordinarie tantùm veniale peccatum, imò aliquando nullum, ſi nimirum ob juſtas cauſas manifeſtetur, v. gr. Si quis interrogaretur à ſuperiore, vel judice, cui teneretur reſpondere, vel injuſtè læſus ab eo, cui promiſit, aliter famam ſuam tueri non poſſet, &c. id quod etiam verum quandoque eſt de revelatione ſecreti commiſſi, ut, ſi ſilentium vergeret in grave damnum communitatis, vel proximi innocentis, imminens à committente, quod

63. *An liceat revelare ſecretum.*

aliter averti non posset. Imò, licèt non immineret ab ipso, sed alio damnum commune, vel salutis animæ: quia pro iis casibus nemo se obligare potest. Extra hos casus debet attendi, sub quàm gravi malo proprio potiùs subeundo se quis obligaverit, ac etiam sub morte subeunda, vel, ut fit communiter, tantùm ad moralem, & humanam, seu non nimis difficilem custodiam.

64. *An licet aperire, & legere alienas litteras, vel scripta?*

4. Si de litteris apertis, vel lectis: examinetur, quales fuerint illæ: etsi enim, per se loquendo, alienas litteras aperire, & legere sit mortale; cùm ordinariè non constet, an non contineant rem gravem, vel quàm constare alteri, scribens valde ægrè ferat; per accidens tamen potest esse veniale tantùm, ut si ex curiositate aperirentur, & prudenter judicaretur certum, non continere rem magni momenti, & scribentum non esse graviter invitum, vel etiam nullum, ut, si adesset consensus scribentis expressus, aut saltem tacitus prudenter præsùmptus, & ex rationabili causa fieret: uti & si adesset legitima authoritas, vel meritò certum judicares grave damnum tibi, vel alteri parari iis, quod aliter non posses avertere: licet enim contra injuriosas litteras tibi consulere; sed nec tunc plus legendum, quàm ad illum finem serviat. Cavendum quoque, ne id temerè judicetur. Idem dicendum de litteris apertis, quas aliquis casu perdidit, aut inconsideratione in loco publico reliquit. Quòd si dominus illas dilaceràsset, & fragmenta in locum publicum projecisset, an legi possint licitè, controvertitur. Affirmat *Lugo*, & alii satis communiter, eò quòd eas videatur habere pro derelictis, & cedere jure suo. At contradicit cum aliis *La Croix l. 3. p. 2. num.* 12. 36. si in minuta frusta dilâceràsset; quia sic satis ostendisset, se velle earum

rum contentum esse secretum: proinde fragmenta conjuncta non legerentur, per se loquendo, licité. Quod dixi de litteris, valet de alienis scriptis, quæ quis vult esse secreta; cùm & in his jus ad secretum habeat: unde, si ex his, aut litteris alienis per injuriam lectis damnum domino sequatur, legens tenetur ad compensationem.

Remedia contra Avaritiam.

PRimum. Cogita: quàm inconstantes sunt hujus mundi divitiæ? Transeunt omnia illa *tanquam umbra*. Sapient 5. *Dormierunt somnum suum omnes viri divitiarum, & nihil invenerunt in manibus suis*, Psal. 75. *Quomodo*, inquit sanctus Augustinus, *qui videt thesauros in somnis, dormiens dives est, sed evigilabit, & pauper erit*. 2dum. Quò devenient divitiæ, quas tantâ sollicitudine, fortè cum jactura salutis meæ comparo? Diripient alieni tandem labores meos. Hæredes mei, aut nati eorum erunt prodigi, & dein quid mihi? Quin potiùs adhibitâ moderatâ diligentiâ ad necessaria mihi, meisque acquirenda committo me Divinæ providentiæ? Deus novit, quid cuique prosit ad salutem. 3tium Quàm vilia sunt hujus mundi bona? Extrinseca sunt, possessorem suum nec meliorem, nec beatum faciunt; sed inquietum, cœli immemorem, superbum, luxuriosum, divinorum contemptorem, crudelem in miseros, dicente *Eccl. c.* 10. *Avaro nihil scelestius, nihil iniquius, quàm amare pecuniam: hic enim & animam suam venalem habet*. Si beatum redderent divitiæ, non largiretur eas Deus hostibus suis, Ethnicis, Turcis, Hæreticis, sceleratis. 4tum, Unigenitus Dei, cùm dives esset, propter nos egenus factus est;

65. *Remedia contra avaritiam.*

si fuisset melior ad felicitatem æternam via, quàm divitiarum contemptus, eamis elegisset, & nobis ineundam demonstrâsset. 5tum. Esto misericors in pauperes, & beneficus in proximum. Contraria contrariis curantur. *Qui dat pauperi, non indigebit; qui despicit deprecantem, sustinebit miseriam.* Proverb. 28. *Fæneratur Domino, qui miseretur pauperis*, Proverb. 19. *Quamdiu uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Matth. 25. *Beneficentiæ, & communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus*, Hebr. 13.

QUÆSTIO III.

Quæ Confessario de materia luxuriæ sint specialiter observanda?

66. *Quid, & quotuplex sit luxuria?* RESP. I. Luxuria genericè accepta est appetitus inordinatus delectationis sensualis; specificè autem appetitus inordinatus delectationis venereæ. Pro quorum intelligentia.

67. *Quid, & quotuplex sit delectatio?* Notandum 1. Delectatio simplex est complacentia potentiæ appetitivæ in objecto delectabili sine desiderio. Est autem alia spiritualis, alia sensitiva: Spiritualis est complacentia voluntatis; sensitiva est complacentia appetitûs sensitivi in objecto delectabili. Illa, si contineat se intra solam voluntatem, & conjunctam non habeat delectationem sensûs, dicitur merè spiritualis; si autem hanc conjunctam habeat, dicitur mixta, seu sensitivo-spiritualis. 2. Delectatio sensitiva fit cum aliqua alteratione corporis per motum spirituum animalium: & dividitur in merè sensibilem, & carnalem; carnalis in veneream, & non veneream. Merè sensibilis est, quæ percipitur

cipitur ex objecto ſenſibili non apto de ſe movere ad venerea; ùt, quæ percipitur ex olfactu floris, auditione muſicæ, ſapido cibo, viſu modeſtæ imaginis, tactu holoſerici; & hæc de ſe mala non eſt. Carnalis eſt, quæ percipitur ex objecto carnali, id eſt, vel venereo, vel ſaltem remotè apto de ſe movere ad venerea. Venerea eſt, quæ percipitur ex objecto venereo, v. g. turpi tactu, vel aſpectu: hæc ſentitur circa partes genitales ex commotione ſeminis, & ſpirituum generationi ſervientium, qui ſunt ſubtiliſſimus ſanguis velut in aërem extenuatus, & facillimè mobilis. Oritur autem illa commotio vel ex imaginatione objecti turpis, vel ex mordacitate ſeminis, aut ex ejus, & ſpirituum genitalium copiâ, & dicitur venerea, quia ſervit ad generationem, cui Ethnici Venerem, tanquam Deam, præſidem ſtatuerunt. Delectatio carnalis non venerea eſt, quæ concipitur ex objecto carnali quidem, ſed de ſe non turpi ſine delectatione venerea, apto tamen ſaltem remotè ad hanc movere. Talis eſſe poteſt, quæ concipitur ex tactu manûs mulieris, ex aſpectu formoſi, vel formoſæ adoleſcentis, &c. hæc ſentiri ſolet circa pectus cum aliquo calore, & quaſi emotione ſanguinis, & ſpirituum animalium. 3. Cogitatio de objecto turpi alia eſt practica, alia ſpeculativa tantum. Practica eſt, quæ repræſentat objectum modo delectabili, id eſt, vel tanquam præſens modò ponendum, vel tanquam delectabile ſenſui, adaptat illud cogitanti tanquam conveniens. Speculativa autem eſt, quæ repræſentat aptum ſecundùm ſe, & quaſi ſuperficialiter ſine modo illo; qualem plerumque habet, qui ſtudet caſibus conſiderando diſtinctionem ſpecificam peccatorum in ordine ad confeſſionem: & hæc de ſe peccatum non eſt,

uti nec delectatio de scientia jam acquisita. 4. Delectatio venerea plenè deliberatè, vel in se admissa, vel in sui causâ per se efficaci indirectè volita est in solutis peccatum mortale ex toto genere suo, ùt habet communissima nunc omnium, & certa sententia; quia omnis delectatio venerea ex natura sua ordinatur ad seminis effusionem, estque hujus inchoatio; quæ in solutis, si voluntaria sit in se vel in sui causa per se, & efficaci, est mortale; quia, cùm in hominis naturâ per originale corruptâ, potestate non sit admissâ leviore delectatione majorem impedire, adsitque periculum in hanc consensûs, recta gubernatio generis humani exigit illam graviter prohiberi; ne sequatur corruptela, & confusio generis humani totius, & matrimonii fini graviter præjudicetur, qui est propagatio generis humani, ut augeatur numerus servorum & filiorum Dei. 5. Delectiones verò sensitivæ non venereæ, nec de objecto turpi admissæ ex honesta causa, dum abest periculum consensûs in delectationem veneream fortè orituram, de se peccata non sunt, ùt quæ percipiuntur ex amplexu, manuum contactu, osculis factis ex urbanitate, vel benevolentiæ honestâ causâ; quia de se non sunt impudica, nec per se saltem propinquè tendunt ad venerea, & fiunt ob rationabilem causam. Ità communis cum *sancto Thoma* 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 4. Dixi 1. *admissæ*: nam delectationes illas sensibiles intendere valde periculosum est, cùm in natura corrupta tunc vix absit delectatio venerea, in quam simul feretur consensus, unde ob illam voluptatem osculans fœminam peccat graviter. Et Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale osculum*

habitum

habitum ob delectatio nem carnalem, *& sensibilem quæ ex osculo oritur*, *secluso periculo consensus ulterioris*, *& pollutionis*. Dixi 2. *admissæ ex honesta causa* : quia, si fiant oscula ex levitate, vanitate, delectatio culpâ non vacat. Dixi 3. *de se*; quia, si quis sciret, se solere, illas admittendo, consentire in delectationem veneream, graviter peccaret, exponendo se periculo, nisi aliam cautelam adhiberet.

Resp. II. Si pœnitens se accuset de cogitationibus turpibus, interrogetur, an voluntariè, & cum voluntaria delectatione iis inhæserit? Si neget, ulteriore examine de his opus non est. Si dicat: Sensi delectationem : petatur, an eam libenter, & voluntariè admiserit, an verò statim eidem repugnaverit? Non nocet sensus, ubi deest consensus, sed meritum est eis strenuè repugnare. Si annuat, quæratur, an fuerint de objecto contra castitatem, de scurrili, v. g. de excrementis humanis, &c. etsi enim cogitatio, & delectatio turpis, specificè accepta, sit venerea; accepta tamen genericé est omnis,, quæ dedecet hominem ingenuum, & pudibundum, & à rudibus sæpe confunditur. Si fateatur consensum in delectationem veneream, debet, nisi aliunde constet, primò exprimere, an sit liber, vel voto obstrictus. 2. Numerum. 3. Speciem : nam aliud est specie peccatum delectari de fornicatione, quàm de sodomia, bestialitate, &c. saltem, si delectatio feratur in ista, ut talia. Sed de his vide *Theol. mor. p.* 2. *n.* 209. 4. Fassus delectationem veneream voluntariam, interrogandus, an non quid turpe fecerit, aut facere voluisset? Si ità; exponere debet, quid aut fecerit, aut facere desiderârit, & cum quibus personis; desideria enim tendunt in objecta, ut à parte rei ponenda, ab iisque

68. *Quid si pœnitens accuset se de turpibus cogitationibus?*

que malitiam omnem, quam habent, si cognoscatur, contrahunt: unde, si desideràsset peccare cum conjugata, contraxisset malitiam adulterii, secus est de delectatione simplici ex copula, nisi esset de ea, ùt cum conjugata; quia tendit in objectum tantùm, ùt delectat.

69. *Quid si de aspectu?* Resp. III. Si accuset se de aspectu, explicare debet primò, an voluntarius fuerit objecti de se turpis sine rationabili causa, an voluntariè admissa delectatio venerea. Si ità, debet iterum explicare qualitatem suæ personæ, id, quod semper in hac materia, nisi aliunde innotescat, faciendum: probabiliter tamen, si abfuit desiderium, necesse non est exponere, an sit conjugatus, quia incertum est, an conjux mentem etiam comparti òbligaverit, ùt obligat vovens castitatem. Deinde examinandus est, ùt suprà. Si nihil nisi simplex delectatio admissa sit, personæ aspectæ qualitatem probabiliter necesse non est explicare. 2. Sì aspectus ex objectó non fuit turpis, petatur, quo animo aspexerit v. g. fœminas? An ex curiositate tantùm, & aspectu non fixo, Si ex curiositate tantùm, & aspectu non fixo, citraque periculum próbabile consensûs in delectationem veneream, peccavit tantùm venialiter: est enim curiositas cupido præcisè sciendi, quæ, si debito fine careat, veniale est. Si autem aspexit animo venereo, per se patet, quòd graviter peccârit, si plena adfuit deliberatio, seu advertentia ad malitiam; hinc iterum examinandus, ùt supra dictum est. Si autem ex honesto fine, & urbanæ conversationis, aut salutationis causâ, per se loquendo, nullum admisit peccatum.

70. *Quid si de causa* Repf. IV. Si pœnitens dedit causam motibus turpibus, vel pollutioni; triplex causa distinguenda est: nam alia est causa per se efficax; alia per

per se inefficax; alia causa per accidens. Causa per se efficax est, quæ ordinatur ex natura sua ad effectum, ità, ut eum necessariò necessitate vel morali, vel physicâ inducat: talis respectu commotionis venereæ est cogitatio practica vivacior de venereis, tactus obscœnus diuturnior, aspectus obscœnus nudæ fœminæ voluntariè continuatus: hæc enim, si vivacius feratur in obscœna, determinat ad delectationem; si vehemens sit, determinat ad pollutionem. Causa per se, at inefficax est, quæ quidem ex natura ordinatur ad effectum, sed in eum non influit notabiliter, & hinc cum eo non conjungitur, ùt plurimum. Tales causæ in præsenti sunt tactus levis, vel jocosus fœminæ, non obscœnus, aspectus curiosus ejus formæ, vel pectoris nudi non fixus: confabulatio amatoria ob vanitatem, vel vanum amorem conciliandum; quibus à *Sanchez* respectu pollutionis annumerantur amplexus, oscula, compressio manûs fœminæ, intorsio digitorum ex vanitate; vel levitate. Causa per accidens est, quæ ad effectum per se non ordinatur, sed indifferens est, ut cum eo conjugatur, vel saltem proximè in eum non influit. Tales in præsenti sunt equitatio, situs corporis magis commodus, conversatio cum fœminis ad eas instruendas in virtute, esus calidorum, ùt sunt ova, aromata, v. gr. piper, cinamonum, &c. aliæque actiones etiam illicitæ extra materiam veneream, ùt potio intemperans, comestio cibi vetiti, ex qua prævidetur secutura commotio venerea.

data turpibus motibus, vel pollutionis? triplex causa motuum turpium.

Ex his judicandum, quomodo pœnitens peccaverit: nam primò, qui intendit commotionem veneream, vel pollutionem per actionem etiam licitam, & de se indifferentem, peccat graviter, quia vult in se aliquid repugnans graviter casti-

Quando, & quomodo peccetur dando illis causa?

tati,

tati. 2. Qui ponit causam illius per se efficacem, reus quoque sit peccati mortalis, si eam ponat sine rationabili causa; quia volens causam per se efficacem effectûs, nisi aliunde excusetur, velle effectum censetur; eâdem enim lege, quâ talis effectus prohibetur, etiam prohibetur causa per se efficax illius. Dixi: *Sine rationabili causa*: hæc enim, si adsit, & absit periculum probabile consensûs in venerea, sine culpa poni talis causa, seu actio potest. Sic licet Medico, vel Chirurgo mederi vulneri in partibus obscœnis corporis alterius, Confessario lectio casuum ad audiendas confessiones, professori ad instuendum alios, quando, & quomodo in hac materia peccetur, & quomodo peccata sint confitenda, &c. etsi prævidерent motus venereos inde orituros. Hinc causa moralis per se efficax censentur in præsenti omnes actiones in materia venerea graviter prohibitæ, positæ sine rationabili causa, ùt sunt omnes cogitationes, aspectus, tactus ex objecto valde turpes, qui nec necessarii, nec utiles sunt ad finem honestum; sed tantùm hic & nunc servire possunt ad Venerem. At, si adsit rationabilis causa, & servire possint ad honestum finem, censentur causa per accidens, & honestantur ex fine. 3. Qui ponit causam per se quidem, sed inefficacem motûs venerei, qualis est actus solùm venialiter malus in materia luxuriæ, uti esse possunt joci turpes non valde obscœni, tactus, vel oscula levia ex petulantia, delectatio inde prævisa, & secuta, si absit periculum probabile consensùs in illam, per se loquendo, non imputatur nisi ad culpam levem. Ità *Vasq. Bonac. Lessius, Gobat, Sporer*, aliique plurimi teste *La Croix lib. 3. p. 1. num. 923. contra Mendo.* Ratio est, quia est tantùm volita in causa,

causa, estque potiùs effectus naturæ corruptæ, quàm potentiæ generativæ; velle autem talem causam, veniale per se non excedit. Ità *Vasquez*, *Sanch.* & alii communiter; aliud tamen dicendum foret, si adesset probabile periculum consensûs, ut, quis experientiâ sciret, se non rarò solere consentire, dum tales actiones ponit. 4. Qui ponit actionem, quæ sit causa per accidens, ex qua prævidetur secuturus motus venereus, vel pollutio; si absit intentio illius, & periculum probabile consensûs in illam, non peccat contra castitatem, saltem graviter; imò, quandò actio est honesta, vel non mala, per se nullum est peccatum, saltem, si adsit vel necessitas, vel ratio honesta, aut utillis ponendi, vel continuandi talem actionem. Ratio primæ partis est, quia causa per accidens non est verè causa effectûs secuti. Hinc pollutio tunc non foret effectus virtutis generativæ, sed expulsivæ; quia causa venerea adhibita non esset. Ratio secundæ partis est, quia effectus præter intentionem sequens non imputatur, nisi fuerit obligatio non ponendi causam: At talis obligatio non est, quando adest necessitas, vel ratio honesta, vel utilis ponendi talem causam; sed tunc jus nobis est ad illam, potiusque tunc patimur, quàm ponimus tales effectus. Quod, nisi verum esset innumeras actiones utiles,, honestas, imò necessarias teneremur vitare, quæ obligatio cederet in detrimentum, & eversionem generis humani, & esset intolerabilis, proinde esse non potest, cùm lex omnis debeat esse in bonum commune; imò plus boni, quàm ejus negatio afferre. Dixi: *Non peccat graviter*, *saltem contra castitatem*: nam si actio esset graviter mala contra aliam virtutem, mortaliter peccaretur contra illam, ut, si quis se me-

inebriaret prævidens secuturam pollutionem in somno. Putat tamen *Sanch.* peccari venialiter contra castitatem, eò quòd videatur levis aliqua deordinatio contra illam. Idem dicit *Layman*, & *Platelius*, si ponatur causa, vel actio de se non mala sine justa causa. *Rhodes & Arriaga* tenent, non peccari contra castitatem, quia illa non prohibet actiones, nisi per se inductivas ad venerea; non verò alias etiam malas, multò minùs bonas, aut indifferentes: unde tam parum repugnat castitati, comedere carnes die vetitâ, quàm aliâ. Hinc, per se loquendo, culpâ vacat motus venereus, vel pollutio prævisa in legente ex justa causa casus de materia venerea, audiente confessiones, Chirurgo ex officio, vel charitate medente vulneri, ex tactu honesto, & amplexu juxta morem Patriæ, locutione necessariâ, vel utili, honestâ cum fœminis; ex equitatione etiam recreationis causâ susceptâ, ex situ corporis commodo; si absit probabile periculum consensûs. Suadendum tamen, ut tales actiones non suscipiantur sine rationabili causa, ut eò magis recedatur ab amore venereo, & periculo lapsûs. Similiter non peccat graviter contra castitatem, qui citra periculum venerei consensûs habet cogitationem brevem venereo objecto non valde turpi ex mera curiositate, aut cum semiplena tantùm advertentia ad malitiam gravem, peccat tamen venialiter, & periculum consensûs venerei raró abest; nisi cogitatio sit languida, quæ suo tepido modo, & obiter advertente ad objectum venereum parum commoveat. His non obstat sententia communis, quòd in materia venerea non detur parvitas materiæ, quia intelligitur de delectatione venerea vel directè in se, vel indirectè in sua causa per se efficaci volita, aut acceptata.

Resp.

Resp. V. Si pœnitens se accuset de verbis turpibus, explicare debet suam intentionem, vel affectum, modumque proferendi, & personas; coram quibus: nam primò, si ex petulantia, levitate, vel rusticitate sine affectu venereo circa discursum cum aliis, vel ex præcipitantia quis illa proferat, ut faciunt quandoque moribus parum exculti, per se loquendo, est veniale tantùm. 2. Si autem proferantur cum affectu venereo, constat ex dictis, mortale esse in solutis. 3. Si animo aliam personam inducendi ad turpem actum, v. gr. concubitum, exponenda est personæ qualitas. 4. Si verba fuerint valde turpia, aut discursus turpis cum aliis, explicandum est, quot, & quales fuerint personæ, coram, vel cum quibus discursus habitus, quia in hoc casu præsens periculum est scandali, & ruinæ vel præsentis, vel post futuræ tam in propria persona, quàm in aliis. Sic enim inclinatio in venerea excitatur, & augetur, & pessimum malarum cogitationum semen ingeritur, quod postea aut naturaliter, aut à dæmone excitatum etiam post multos annos tentationes causat, & ruinas: sicut semen lolii agris insitum, si non statim, alio tamen tempore oritur, & bonas segetes suprimit, agrisque graviter nocet. Unde turpia loquentes graviter sunt hortandi: *Væ homini, per quem scandalum venit*! Dabis rationem de animabus, quæ per te in ruinam, & fortè in æternam infelicitatem ducentur; Tot peccata committis, quot personis malum exemplum, & scandalum præbes. Et quid, si fuerint innocentes, qui sibi à malo cavere necdum satis nôrunt, qui adhuc pietatis teneræ, & in utramque partem admodum flexiles? Si dicat: Erant conjugati. His; si sis causa ruinæ,

72. *Quid si se accuset de verbis turpibus vel coloquiis?*

ruinæ, hæc gravior erit, Si dicat: Non sum ipse locutus, risi tamen ad verba turpia: an cum delectatione venerea, vel de rebus venereis, aut in risum protulisti citra plenam deliberationem ex naturali quasi impetu, vel risum voluntariè continuâsti, verbis attendisti? Ridentes ad turpia movent alios, ut, audaciùs, & diutiùs turpiloquia protrahant. Qui præbet alteri occasionem turpiloquii continuandi cum suo, vel aliorum periculo lapsûs, vel authoritatem illi præstat, peccat graviter peccato scandali, etsi interiùs non approbet illud; quia approbatio exterior rei mortalis, est mortale. Hæc pariter valent de turpibus cantilenis, gestibus, spectaculis, lectione librorum turpium; hos legere cum probabili periculo consensûs venerei, culpâ gravi non vacat: secùs, si hoc periculum absit, & fiat tantum ex curiositate, quod tamen periculosum est, nisi adsit justa causa, & bonâ intentione legantur.

73. *Quid si de pollutione nocturna?* Resp. VI. Si pœnitens se accuset de pollutione nocturna in somno orta: petatur, an illam in se intenderit, aut causam per se efficacem, & proximam dederit prævidens, illam secuturam: an in illam evigilans venereè plenè consenserit? Si unum horum factum, reus est peccati gravis; si autem nihil horum admiserit, culpam non habet, nisi fortè venialem ex consensu semipleno; quia talis pollutio ipsi voluntaria non est. Circa quam notandum primò. Pollutio alia dicitur naturalis, alia innaturalis. Naturalis dicitur, quæ sponte evenit naturâ semen abundans expellente, quo casu est tantùm alleviatio naturæ, & evacuatio superfluitatis, nec est objectivè mala, sive in somno, sive in vigilia eveniat; nec præjudicat generationi, quam natura moderatè inten-

intendit; neque est actus hominis voluntati subjectus, sed actus, & evacuatio naturæ, sicut sudor; unde juxta *S. Antonin. S. Thom. in* 4. *dist.* 9. *artic.* 4. *quæst.* 1. *ad* 5. & alios, licet de ea jam præterita gaudere, & etiam desiderare, ut naturaliter veniat, secluso periculo delectationis venereæ, præcisè, quatenus est alleviatio naturæ, aut mitigatio tentationis. At consultius est, ab eo gaudio, & desiderio abstrahere mentem, & se Deo committere. Pollutio innaturalis dicitur, quæ primariò provenit velut ab extrinseco per appetitum sensitivum ad hoc irritatum, v. g. per imaginationes turpes, desideria venerea, quibus occasionem dant aliqando turpes sermones, tactus, aspectus, amplexus antecedentes. Hæc est semper objectivè mala, adeoque nunquam objectum desiderii, aut gaudii liciti, qualis est etiam in somno propriis manibus procurata, non tamen ex nimio potu proveniens. 2. Cui pollutio naturalis suâ sponte provenit, si absit periculum consensûs in delectationem veneream, non tenetur quidem eam jam cœptam in somno reprimere, quia patitur, & non agit, estque causa permittendi, ne noceatur sanitati, & dein tentationibus diutiùs agitetur; consultius tamen est impendenti obsistere, & jam cœptâ mentem ad Deum convertere oportet, eumque, sine ullo attactu, quietisque manibus rogare, ne permittat lapsum in delectationem. Neque patiens inordinatam propterea tristitiam admittat: est enim miseria naturæ corruptæ, à qua etiam Sancti non fuère omnes liberi. Hinc scripsit sanctus Athanasius Eremicolis sui temporis de illa miseria questis, curandas non esse illas naturæ evacuationes, provenientes sine ipsorum culpa. 3. Non licet tamen cœptam naturaliter pollutionem proprio

conatu promovere, aut complere, quia hoc non esset tantùm pati, sed operari ad seminis expulsionem, quod soluto nunquam licet.

Remedia contra Luxuriam.

74 *Remedia contra luxuriam* PRimum. Humiliter petere donum continentiæ fatendo cum Sapiente *Sapientiæ* 8. *v.* 21. *Non possum esse continens, nisi Deus det.* 2 dum Dei legibus, & dispositioni se humiliter submittere. Humilis obedientia spiritûs impetrat subjectionem carnis. 3tium. Abstinere à nimio alimento corporis: quod enim superfluit sustentationi individui, à natura aut rejicitur, si inutile est, aut convertitur in propagationem speciei, & hinc ex superfluitate tentationes venereæ, quæ mitigantur jejunio, & victu moderato. Hoc remedium post gratiam Dei præcipuum est, Bacchus, & Venus amici sunt. 4tum. Diligenter custodire sensus, & in nullum tentationis periculum se temerè immitere. *Qui amat periculum, peribit in illo.* 5tum. Vitare otium, & familiarem conversationem cum fœminis, iis non blandiri, sed, ubi cum iis agendum, modestiam, & animum virilem præferre. 6tum. Legere pios libros, meditari de Passione Domini, & novissimis. Frequenter suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, uti flagello, & cilicio, exemplo Apostoli 1. *Cor. c.* 9. dicentis: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* 7mum. Ambulare in conspectu Dei, & pulsante tentatione cogitare: Deus videt; aut dicere: Domine, amo te, & aliò mentem avertere. Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam, inquit S. August. vel signo crucis, cum fiducia in Christum, frontem, vel pectus munire

munire. Per hunc victus est hostis in cruce, hujus ad signum fugit confusus. 8vum. Per tacitum contemptum hostem negligere; hic timentem ferociùs invadit, animosum, & Deo nixum fugit non valens suî ferre contemptum. 9.num. Fidenter recurrere ad Christum Ducem, amatorem castitatis, dicendo: Domine, tuus ego sum, salvum me fac, si me deseras, pereo. Sed quid tunc facies magno nomini tuo? 10mum. Cum fiducia confugere sub præsidium Beatissimæ Virginis, dicendo: Per mundissimam Virginitatem tuam, & immaculatam Conceptionem tuam munda cor, & carnem meam in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. 11mum. Proponere sibi fœtidum cadaver, & audire has voces. Memor esto judicii mei, Sic enim erit & tuum: Mihi heri, & tibi hodie. 12mum. Considerare damna luxuriæ: nam excœcat mentem, ad terrena, & bestias abjicit, nauseam creat cœlestium, horrorem futuri sæculi, amorem mundi, odium Dei, &c.

QUÆSTIO IV.

De invidia, & ejus partubus quid notandum?

RESp. I. Invidia est tristitia, vel dolor de bono proximi prout apprehenditur velut imminutivum invidentis excellentiæ: unde invidus dicitur quasi non videns, quia sine dolore videre non potest alterius bonum: ut, si quis doleat de alterius virtute, vel doctrina, quia putat suam excellentiam inde imminui. Invidia est peccatum ex genere suo mortale, oppositum Charitati, potestque esse veniale ob parvitatem materiæ, ut, si 75. *Quid sit in. idia?*

quis tristetur de condiscipuli laude, quia apprehendit suam excellentiam inde minui.

76. *Filiæ invidiæ.* Resp. II. Filiæ invidiæ sunt. 1. Detractio, temeraria judicia, de quibus supra. 2. Gaudium de proximi malo. 3. Desiderium, ut alteri malum eveniat. 4. Susurratio, quæ est occulta oblocutio contra proximum, nata dissovere amicitiam inter amicos, & generare discordiam, unde peccatum ex genere suo mortale est gravius, quàm detractio; quia tollit amicitiam, quæ præstantius bonum est, quàm fama. 5. Contumelia, quæ est injusta alterius honoris læsio, quæ, si defectus, vel vitium alteri objiciatur, seu præsenti, seu absenti, cum dedecore injusto, dicitur convitium; si præsenti in faciem, dicitur improperium; si risui seu præsens, seu absens factis, vel verbis objiciatur, dicitur irrisio; si autem cum aliqua deceptione, vel ludificatione objiciatur risui, dicitur illusio; si denique per gestus, aliosve indecoros corporis motus, dicitur subsannatio.

77. *Quot modis posset esse tristitia de alterius bono?* Resp. III. Tristitia de bono proximi, ùt notat *sanctus Thomas 2. 2. quæst. 36. art. 2.* potest contingere quatuor modis: nam 1mò potest dolere de bono alicujus, v.gr. non quia illi bonum est; sed quia prudenter judicat, quòd ex eo sumpturus sit occasionem sibi, vel aliis injustè nocendi; ùt; si alter evectus esset ad officium, vel potestatem, quâ prudenter judicaretur usurus ad premendos innocentes, vel in detrimentum comunitatis; & hæc tristitia per se licita est; secùs, si timor, vel opinio foret temeraria, vel tristitia ex eo, quòd justè sit puniturus delicta. 2. Potest quis dolere de alterius bono, non quia is illud habet; sed quia ipso carere se videt: hæc affectio dicitur æmulatio, estque bona, si sit circa bona animi; ùtsi quis videns alterius virtutem, doleat sibi eam deesse:

deesse: sic enim excitatur ad imitationem; si verò sit de bonis temporalibus, potest esse bona, si bonum conveniens, & debito fine, mala verò, si inconveniens, vel malo fine appetatur. 3. Potest dolere de alterius bono, quia is illo indignus est. Hæc affectio dicitur indignatio, potestque esse bona, ut, si quis doleret de alterius bonis. quia ad iis utendum v. gr. officio fungendum ineptus est. vel, quia illi injustè collatum est. Potest quoque esse mala, ut, si sit de bonis spiritualibus, vel temporalibus, quatenus à Deo peccatoribus obveniunt. 4. Potest quis dolere de bonis proximi, in quantum hic illum æquat, vel superat bonis illis; & hæc est invidia, & affectio mala est, quia dolet de eo, de quo gaudendum est, scilicet de bono proximi. Invidia quoque foret, si doleret v. gr. mercator de accursu emptorum ad vicinum, quia ipsi is bonus est, & ideo ipse negligitur. Putat tamen *Burghaber*, non fore grave peccatum, quia non doleret de bono proximi absolutè, sed in quantum facit se bono carere. Si autem doleret non quòd alteri bonum adveniat, sed quòd non potiùs, vel æquè sibi obveniat, esset æmulatio licita, estque sæpe talis dolor in concurrentibus ad beneficium obtinendum, in discipulis scribentibus pro primatu; & is sæpe sine peccato; sicut enim mercator emptores licitè ad se potest citra fraudem attrahere, de venientibus ad se gaudere; ità licitè potest dolere, quòd non ad se potiùs, quàm ad alium veniant. Idem est in aliis exemplis. Putat quoque *Tamb. in Decalogum lib. 5. cap. 1. §. 37.* non esse invidiam, si quis doleat de alterius bono, in quantum est verè imminutivum excellentiæ suæ; eò quòd possit dolere licitè de imminutione illa, adeoque & de causa quà tali, sicque doleat non de

proximi bono, secundùm se, sed ut suum malum est. Verùm non apparet causa justa doloris, si per bonum alteri adveniens mihi bonum nullum decedat aliud, sed solùm sim jam illi inæqualis, non ideo minor sum, quàm antè: sic si civis unus elevetur ad Magistratum non fit per hoc minor civis alter, si unus ditescat, alter sua retinens non fit pauperior: unde cùm alium tanquam sibi in Christo fratrem respicere debeat, gaudendum illi potiùs esset. Hinc.

78. *Accusans se de invidia, vel odio quomodo examinandus?*

Resp. IV. Si pœnitens se accuset de invidia, distinguendi sunt hi affectus, qui à plerisque confunduntur, & interrogandus, in quo affectu putet sitam fuisse suam invidiam. Et idem est, si se accuset, quòd habuerit odium proximi, & gaudium de ipsius malo, aut inefficax illius desiderium. Est enim odium duplex, alterum personæ, quod inimicitiæ dicitur, quo quis ex displicentia personæ vult ipsi malum, quia malum ipsi est, apprehendens id tanquam aliquid sibi bonum. Et hoc est semper peccatum grave, vel leve pro diversitate materiæ. Differt ab invidia, quia tendit in malum ut malum; invidi autem in bonum ut imminutivum propriæ excellentiæ. Alterum est, odium non personæ, sed qualitatis in ea repertæ, diciturque odium abominationis, quo quis aversatur personam proximi non secundùm se, sed secundùm aliquid ipsi adjacens, quatenus id communitati, sibi, vel alteri malum est: ut, si oderim alterum, seu malum ipsi velim, quia mihi molestus, contrarius est, quia magnæ authoritatis mihi noxiæ. Hoc odium, cùm non tendat in personam, sed qualitatem, potest esse licitum, si servetur ordo charitatis; illicitum verò est, si is turbetur. Turbatur

batur autem ordo charitatis, si majus malum velimus, ut minus evitetur.

Unde primò illicitè optas mortem proximo, ut evites damnum particulare temporale. 2. Illicitè optas tibi mortem, ut libereris tussi, modico dolore capitis. 3. Illicitè gaudet filius de morte patris, aut eam optat ob pinguem hæreditatem ipsi obventuram, quia bonum minus præfertur majori. 4. Licitè pater optat filio mortem nunc in gratia, quem certò prævidet futurum improbum. 5. Licitè opto mortem Turcæ potiùs, quàm ut vincat Imperium Romanum; vel Ecclesiam, quia bonum spirituale temporali, & publicum privato prævalet. 6. Licitè alteri opto mortem, à quo certò prævideo, aliàs me injustè occidendum. 7. Licitè opto mortem mihi, prævidens aliàs me grave malum animæ esse passurum. 8. Licitè potest quis sibi optare mortem, ne ultra Deum offendat, ne tamdiu retardetur à beatitudine, ut evitet miseriam morte amariorem, v. gr. perpetuum carcerem, spoliationem omnium bonorum. Idque valet, per se loquendo, quando malum vitandum est præponderans, saltem, si servetur ordo charitatis etiam inter personas, qui exigit, ut diligam magis mihi magis conjunctas. Ratio horum est, quia sic non optatur malum ut malum, sed quatenus impeditivum est majoris mali. Et hoc ipsum evenire potest in tristitia de alterius bono. Possum enim de eadem re sub diversa formalitate tristari, & gaudere licitè, sic filius potest dolere de morte patris, quatenus ipsi mala est, & de illa gaudere, quatenus intelligit immissam à Deo in salutem ejus. Sic & tristari voluit Christus de morte sua imminente, quatenus erat malum naturæ, & tamen gaudens eam susti-

79. *Quando liceat & non liceat proximo, vel sibi optare malum ut impeditivum alterius mali.*

nuit confusione contemptâ, eamque voluit, quatenus erat à voluntate Patris in redemptionem nostram. Ad hæc contingit, ut, qui ab alio injuriam passus est longo tempore sentiat displicentiam;& aversionem; hæc per orationem quidem, & obsequia charitatis expurganda est; quamdiu tamen involuntaria est, peccatum non est: si voluntaria sit; inquirendum, an optaverit mala, an voluerit inferre?

Remedia contra Invidiam.

80. *Remedia contra invidiam.* PRimum. Petere à Deo sincerè proximi charitatem. 2. Gaudere de bono proximi tanquam suo, quia frater est; & gloria ejus in cœlis erit pars gloriæ tuæ. 3. Gratificari illi, contra quem invidiâ pulsaris; orare pro ejus bono; gratias Deo agere pro beneficiis ipsi collatis tanquam suis. 4. Mundana vilipendere, & se omnibus indignum reputare; proximum autem donis Dei digniorem. 5. An, quia invides; bono illo caret proximus, aut tu plus habes? Habeo minus, quia per amorem proximi ejus bonum facis tibi commune, & thesaurum meteris in cœlo, quem invidendo perdes. 6. Invidia facit diabolo te similem, quia ut ille, Deo gloriam invides, quæ ex proximi bono provenit: ex eo enim elucet Dei bonitas, sapientia, clementia, misericordia. 7. Invidus est tortor sui sine fructu, & magno cum damno. Tandem debebit proximo bene velle, aut salvus non erit. Cur non modo? 8. Christus quanto amore quæsivit salutem nostram, & tu bono proximum privatum velles? &c.

QUÆS-

QUÆSTIO V.

Quid de gula, & ebrietate observandum?

RESp. I. Gula est inordinatus appetitus, & usus cibi; & potus. Inordinatio fit quinque modis. Primò Si excedatur in quantitate, plus sumendo, quam conveniat. 2. Si in qualitate, appetendo victum nimis lautum, vel nimis studiosè conditum, vel præparatum, quàm personæ conveniat 3. Si in modo sumendi, ùt, si edatur nimis ardenter, nimis properè, vel voraciter 4. Si in tempore excedatur, ùt, si sæpiùs, quàm oportet, aut extra tempus sine rationabili causa. 5. Si contra finem, ut, si sumatur tantùm voluptatis causâ: nam Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Pro quo intelligendo.

81. *Quid sit gula, & quot modis eâ peccetur?*

Notandum primò. Ad satietatem comedere, significare potest tantum comedere, quantum requiritur, ut satisfiat fami, & hoc peccatum non est. Potest quoque significare plus comedere, quàm requirat sustentatio naturæ, vel conveniat. Et in hoc est inordinatio, quia cibus & potus tantùm ad naturæ sustentationem, & convenientiam est ordinatus. Non est autem eadem quantitas conveniens omnibus, nec eadem uni constanter; sed debet esse accommodata necessitati, infirmitati, utilitati, personæ, tempori & loco, & idem est de qualitate, quæ accommodari debet simul statui, conditioni, facultati, personæ, ne fiat excessus.

82. *Justa quantitas cibi quomodo statuenda?*

2. Si quis comedat propter voluptatem in ea

83. *Cur sit peccatum comedere ob voluptatem?*

sistendo, quod Ethicis est & Theologis voluptate frui, peccat; quia pervertit ordinem naturæ, ordinando non medium ad finem, sed finem ad medium; Deus enim usui cibi & potûs annexuit voluptatem, ut ad eorum usum alliceremur. Si autem voluptas, quæ est in usu cibi & potûs, referatur ad honestum finem, v. g. sustentationem naturæ, quod est, eâ uti, non peccatur, quia in eum finem usui cibi & potûs Deus voluit inesse voluptatem: unde talis non comedit, & bibit propter solam voluptatem, sed propter solam sustentationem, ad quam voluptatem refert. Is verò propter voluptatem comedit, eâque fruitur, qui in ea sistit, velut fine intento; quod censetur facere is, qui comedit, & bibit nimium, vel nec necessarium, nec utile ad sustentationem vitæ, ad quam saltem virtualiter refertur, si ad eam utile sit. Idem est de aliis oblectamentis sensuum, quia ut docet *Sanct. Thom.* 2. 2. *quæst.* 141. *art.* 6. Regula omnium delectabilium in hac vita est vitæ aliqua necessitas, aut utilitas, vel convenientia, unde olfacere florem ad confortandum caput, aliumve finem utilem, culpâ vacat, non verò, si fiat solius voluptatis causâ. Idem est de auditione musicæ, &c.

83. *Excessus in cibo quale peccatum?*

Resp. II. Excessus in cibo (qui opponitur abstinentiæ, quæ est virtus moderans secundùm præscriptum rationis, appetitum, usum, & voluptatem in cibo, est per se loquendum, peccatum tantùm veniale; idem est de excessu in potu (qui opponitur sobrietati, quæ virtus est, ex præscripto rationis moderans appetitum, usum, & voluptatem in potu) nisi tamen excedatur ad privationem usûs rationis. Ratio est, quia sunt actiones circa res indifferentes honestè appetibiles. Dixi:

Per

Per se loquendo, quia per accidens peccari potest moraliter, 1. Si quis immoderato usu illorum graviter lædat valetudinem, v. gr. podagram contrahendo, aut alium defectum gravem; quia homo non est dominus sui corporis, sed administrator tantùm, & custos: unde ageret non tantùm contra charitatem propriam, ex qua juxta *Less. & alios*, non minùs sibi, quàm alteri tenetur non nocere in naturalibus, sed etiam contra jus Dei. 2. Si ad officium, ad quod sub gravi tenetur, se ineptum reddat. 3. Si excitet se, & revomat cibum, vel potum, ut ad serviendum voluptati, iterum comedat, vel bibat. Hoc enim est plus, quàm bestiale, hominemque Christianum præsertim valde dedecet. Idem dicunt aliqui de eo, qui se ità cibo, vel potu ingurgitat, ut debeat vomere: alii tamen hunc à mortali excusant. 4. Si reddat se imparem solvendis debitis, vel sustentandæ, ut debet familiæ, aut liberis in statu conveniente collocandis. 5. Si ponat, saltem interpretativè, finem ultimum in illa voluptate, ut, si ob illam paratus sit Deum graviter offendere, aut cœlo vellet renuntiare, si eâ frui semper posset, juxta illud *Philippens.* 3. *Quorum Deus venter est.* 6. Si excessu suo det grave scandalum, vel gravis peccati probabili periculo se exponat. Denique, si voluptatis causâ, vel citra necessitatem vescatur carne, aut sanguine humano. Hoc enim recto naturæ instinctui repugnat, horrentque omnes gentes, nisi admodum barbaræ. His tamen alteratis in medicina uti quandoque licet, quia per alterationem desinunt esse caro, & sanguis humanus.

Resp. III. Præcipui gulæ excessus magis ordinarii sunt commessatio, & inebriatio, seu ebrietas activè sumpta. Comessatio est inordinatus usus 85. *Quid, & quotuplex ebrietas?*

usus cibi, vel victûs in conviviis intempestivis, comessari enim dicitur, qui indulget illis: v. g. manè, à prandio, post cœnam. Dicitur etiam crapula, & sumitur pro frequentata potatione, & voratione. Ebrietas est excessus in potu usque ad violentam perturbationem, vel privationem rationis. Dividitur in imperfectam, & perfectam. Imperfecta est excessus in potu usque ad perturbationem rationis aliquam, salvo adhuc ejus usu, aut potentiâ proximâ utendi, quantùm sufficit ad agendum moraliter; hæc potentia adhuc adesse potest, etsi phantasia sit non nihil turbata, lingua titubet, pedes vacillent, oculi videant duplicia, vel domus videatur gyrari adeoque necdum censetur adesse plena ebrietas, modò adhuc possit discernere inter bonum, & malum morale; ità *Stotz* cum communi. Ebrietas perfecta est excessus in potu usque ad violentam privationem rationis, ejusque potestatis proximæ. Theologi complures dividunt eb ieta-em perfectam in formalem, & quasi materialem; formalem dicunt, excessum in potu voluptatis causâ usque ad privationem r tionis: materialem verò excessum in potu sine justa causa factam usque ad privationem rationis. Primam formalem vocant, quia, sicut sobrietas est virtus moderativa vo uptatis in potu; ità ebrietas illi opposita moveri debet voluptate. Alii censent, sobrietati opponi etiam ebrietatem per potum, etsi non fiat voluptatis causâ, ut, si amicus amici gratiâ, etiam cum molestia biberet usque ad privationem rationis; aut, si duo potu cum nausea contenderent, usque ad privationem rationis; quia ad sobrietatem videtur spectare etiam talem usum potûs moderari. Aliqui denique ebrietatem etiam vocant omnem excessum in potu inebriativo,

tivo, citra rationis perturbationem; & comessationem nominant omnem excessum in cibo; sed hæc impropria locutio est; sic enim excedens tam parum ebrius dici potest, quàm refrigerationis gratiâ in potu aquæ excedens.

Resp. IV. Ebrietas, vel inebriatio imperfecta culpam venialem per se non excedit; quia grave malum non est, parum per excessum in potu turbare rationem, salvo ejus usu circa bonum, & malum morale. Ebrietas autem formalis perfecta est peccatum, lethale, saltem si diu privet usu rationis. Ratio est primò. Quia est gravis deordinatio, deformitasque, potentiâ proximâ utendi ratione, quâ homo supra bruta est elevatus, sine justa causa, præsertim voluptatis gratiâ, se violenter privare, & ità ineptum reddere ad agendum humano modo, quæ ad virtutem, officium, necessitatem animæ, & corporis pertinent, sicque deturpare imaginem Dei, & ad brutorum conditionem dejicere. 2. Nemo est dominus suæ rationis, sed administrator tantùm, & usufructuarius: ergo, sicut mortale est, sine justa causa sibi manum abscindere, quia nemo est dominus sui corporis; ità mortale erit, voluptatis gratiâ, aut sine justa causa se privare usu rationis, & potentiâ ejus proximâ, utpote, quæ est magnum hominis bonum, eumque à brutis discernit. 3. Mortale peccatum est contra charitatem propriam, in naturalibus se privare magno bono, ergo & privare se violenter usu rationis, ejusque potentiâ proximâ. Unde, qui se potu, voluptatis causâ, inebriat, peccat contra charitatem, & sobrietatem; contra charitatem quidem, quia privat se magno bono in naturalibus sine justa causa; contra sobrietatem autem, quia se tali modo illo privat. *Nec obstat*, quòd liceat per somnũ se

80. *Quale peccatum sit ebrietas?*

usu

usu rationis privare; tum, quia hæc privatio violenta non est, & naturæ repugnans, sed naturalis, instituta ab authore naturæ, ad restaurationem virium, & spirituum animalium; tum, quia per somnum potentia utendi ratione non ità tollitur, quin homo usum rationis statim post somnum recuperare possit, sicque semper possit expeditus esse ad agendum humano modo, id quod non potest ebrius. Dixi, *Saltem*, *si diu privet usu rationis*: quia *Ang. Tann. Fagund. Gobat.* apud *La Croix n.*327. universaliter loquendo, docent: Ebrietatem nullam esse mortalem, nisi privet diu usu, & potentiâ rationis: hinc nemo damnat mortalis eum, qui subitâ irâ, vel gyrando se, redditur rationis impos per Pater & Ave. Longum tempus Patri La Croix videtur esse hora. *Nec obstat*, inquit, quòd usus rationis sit magnum bonum: nam multa bona in ordine superiore secundùm se magna censentur in certis circumstantiis absolutè exigua. Videri de hoc potest *Lugo de Jure & Justitia d.*14. *n.* 24. At hæc non videntur tenere de ebrietate per potum inductâ quia non facilè depellitur, nisi quis medium haberet, quo statim pelli posset.

Signa plenæ ebrietatis.

Porrò; Signa plenæ ebrietatis sunt: Primum; Si quis ità perturbaverit usum rationis, ut inter bonum & malum ampliùs discernere non possit. 2dum. Si quis postridie non meminerit, quid dixerit, egerit, quomodo domum redierit, &c. 3tium. Si ea fecit, quæ nunquam integrâ mente solet facere, ùt, si turpia, vel absurda locutus sit; cùm aliàs sit pudicus, & prudens: si juraverit, blasphemaverit, vel familiam perturbaverit, cùm aliàs sit modestus, & benignus. Si tamen cum his duobus postremis steterit discretio inter licitum, & illicitum: non fuit plena ebrietas, etsi pedes

pedes vacillârint, &c. Ex his deduco sequentia.

Primò. In nullo casu excusatur à mortali, qui ex nimio potu propter voluptatem, vel sine rationabili causa cum plena advertentia se privat ratione; quia id intrinsecè malum est. 2. Peccat graviter, qui, etsi non intendens se inebriare, tantum bibit, quantum potest, non curans, an sequatur ebrietas, vel non sequatur. 3. Qui probabiliter putat, vel suspicatur, secuturam ebrietatem, & pergit bibere, quia exponit se ejus periculo, sicque eam vult interpretativè. 4. Item, si periculum avertere possit, & negligat; etsi privatio rationis sequatur post unam, alteramve horam: potuit autem advertere, si prudens suspicio de ea inciderit, & se non resolverit prudenter. Verè docet S. Thomas, quòd is, qui frequenter est ebrius, semper advertat, aut saltem possit, & debeat advertere, adeoque semper peccat mortaliter. 5. Qui scit, se exhaustâ unâ amphorâ, solere inebriari; si domo exeat ad aërem; non verò, si non exeat, potest quidem amphoram sine gravi peccato bibere, si habeat firmum propositum non exeundi, illudque soleat servare, secùs non potest. 6. Si experientiâ scit, si vigesies v.g. adeat certam domum, consortium, vel hoc modo bibat, se solere decies circiter inebriari, peccat, quoties facit sine nova cautela, licèt fortè non inebrietur; quia exponit se formali periculo, saltem probabili, se inebriandi. 7. Mortale est, se inebriare fumo, tabaco, cubando in lupito, quia sic etiam evertitur ratio, & proxima ejus potentia. Hæc inebriatio specie distinguitur ab ea, quæ per potum inducitur: unde in confessione explicanda foret. Idem est de eo, qui pane ex malignis granis confecto se ratione

87 *Peccata contra sobrietatem.*

ratione privaret. 8. Licet ad hilaritatem bibere; non licet tamen se inebriare ad pellendum gravem mœrorem, neque ad non sentiendum dolorem, si pes esset abscindendus; quia potus tantùm est ordinatus ad sustentationem vitæ. An autem liceat ex præscripto medici se inebriare ad curandum gravem morbum, qui aliter curari non potest, controvertitur. Affirmant permulti probabiliter apud *La Croix lib.5.num.* 320. quia, licèt inebriare se voluptatis causâ sit intrinsecè malum absolutè, & in omni casu; non tamen, si fiat ad vitam conservandam; sicut, licèt sit intrinsecè malum, sibi manum vel brachium abscindere, nón tamen, si id necessarium sit ad conservationem vitæ. Dein talis inebriatio est quasi materialis tantùm; quia temperantia permittit hoc sumere, quod ad vitæ conservationem est necessarium, ùt habet *Sanct Thom.* 2. 2. *quæst.* 141. *art.6.* Hinc inferunt multi, licere se inebriare, si quis stricto ense mortem intentet, nisi se inebriet: imò cum *Gobat* multi docent, licere, si aliter caveri non possit gravis morbus. At contradicunt alii, quia privatio rationis non est medium ex se ordinatum, vel medicamentum ad vitæ conservationem, sicut non est pollutio, & hinc nullo casu licita; imò, teste Hypocrate, ebrietas est valde periculosa corporis sanitati, nec ratio allata videtur convincere; quia pars minor majori, & utraque toti corpori subordinatur ex natura sua, unde licet abscindere partem v. gr. brachium, ut servetur corpus: sic enim agitur secundùm ordinem naturæ. At ratio non subordinatur ex natura sua vitæ corporis, sed animæ: hinc, si illa in bonum corporis destruatur, invertitur ordo naturæ. *Nec juvat*, quòd amissio vitæ sit malū physicum gravius, quàm privatio ratio-

rationis ad tempus; quia amissio vitæ quoque est malum physicum gravius, quam pollutio; & tamen hæc ad vitam conservandam non est licita; quia non ordinatur semen humanum ad depellendum eversiva vitæ, sed ad propagationem generis humani. Hæc sententia probabilior est; pro qua affertur textus Sanct. August. *sermone 32. de tempore*, sed incertum est, an sit Sancti Augustini, in eo enim citatur Beda, qui floruit anno 751. Sanctus Augustinus 420. adeoque hic 331. annis ante illum. Illi sermones sunt certò Augustini, quibus præfigitur: *Sermo sancti Augustini*: si autem nudê ponatur sermo v. gr. II. III. est dubié sancti Augustini, quod semel pro semper notandum est. 9. Peccat graviter, qui ex amicitia vel urbanitate alium invitat ad haustus, quibus probabiliter prævidet inebriandum; quia invitat ad aliquid intrinsecè malum, quodque alter sine peccato facere non potest, eumque inducit in ebrietatem, aut saltem in probabile ejus periculum. Idem est de iis, qui alios adæquales haustus provocant, cogunt, aut se invicem obligant; quia se, aut saltem alios conjiciunt in periculum probabile ebrietatis, si non statim, saltem postea secuturæ, quod est grave, etsi priùs in somno sequeretur. Similiter & alii, qui ebriosis, vel ebrietati proximis vinum subministrant, vel non impediunt, ne alius inebrietur, dum commodè possunt. Quòd si alter negato vino prævideretur v. g. blasphematurus, permittenda esset ebrietas, utpote minus peccatum, quàm blasphemia. Neque per vim est aliquis impediendus, nisi immineret extremum malum, quia vi impedire publicæ est potestatis. 10. Qui alium suasione ad potationes adducendo causat gravia damna prævisa, v. g. ut labores suis necessarios negligat, aut

sit impar solvendis debitis, tenetur ad compensationem iis, quibus injuriam fecit. Qui autem suo exemplo ad ebrietatem alium adducit, peccat peccato scandali, nisi alius esset talis, ut absque eo se inebriaret. 11. Qui stultum, vel puerum, necdum rationis compotem, semel, vel bis inebriat, non peccat graviter, quia non tollit rationem; si tamen sæpius faceret; ingeneraret malum habitum, noceretque ejus valetudini; peccaret proinde pro gravitate damni. 12. Peccat judex inebriando reum, ut crimen eliciat, quia inducit ad ebrietatem, & formam juris non servat: unde non potest ex ea notitia procedere ad torturam, vel sententiam. Item, qui inebriat damnatum ad mortem, ut dolorem non sentiat; quia hic nec est finis potus, nec adest causa sufficiens tollendi rationem, tum maxime necessariam. 13. Qui injuste detinetur in carcere, licite quidem offert custodibus vinum, quo prævidet inebriandos, ut ipse fugiat; quia non cooperatur formaliter ad eorum inebriationem, nec ad peccatum formale si præter intentionem suam inebrientur. Idem est de eo, qui ob rationem gravissimam, v. g. ad detegendam proditionem urbis ab altero vult elicere secretum, quod is tenetur revelare; an autem possit inducere ad ebrietatem (non formalem quidem, seu voluntariam ipsi, quod nunquam licet) sed materialem, seu ipsi non prævisam, & involuntariam, iterum non convenit inter A A. Affirmat *P. La Croix l. 5. n.* 342. forte ex hac ratione, quod probabiliter liceat inducere ad peccatum minus, non ut peccatum est, sed ut impeditivum majoris: custodes autem peccant, saltem magis materialiter, injuste detinendo innocentem; quam se inculpabiliter inebriando: negat tamen licere,

si

si quis justè detineretur in carcere, eò quòd inducerentur ad aliquid de se malum sine causa rationabili. At alii negant, id licere in ullo casu, quia esset inducere ad aliquid intrinsecè malum, quod, licèt *Layman* dicat, non esse scandalum activum, attamen non videtur licitum, saltem probabiliùs.

Remedia contra Gulam.

PRimum. Vita, quoad potes, irritamenta gulæ, ùt sunt ciborùm, suavitas, varietas, & condimenta; si non potes, non fruere, sed utere cibo, usum ejus referendo ad honestum finem. 2dùm. In mensa tibi semper aliquid subtrahe, præsertim palato gratius, quod adhuc licitè posses sumere: sic disces te vincere, & gratiam augebis. 3tium. Semper in potestate plena contine appetitum: hinc, si major sit propensio, non nihil cessa, vel sume tardiùs: senties ex hoc à Deo solatium. 4tum. Cogita, quàm turpe sit, voluptati cum bestiis communi servire: hæ nec fustibus adigi possunt ad plus sumendum, quàm natura postulat. 5tum. Quot mala ex gulæ vitio! Corpori morbos, menti tenebras affert: sancta desideria extinguit, carnem facit rebellem spiritui, luxuriæ fomenta subministrando. Quis hostem suum contra se roboret? 6tum. Cogita, quàm vilia sint, quæ appetuntur: & quò tandem superflua abeunt? 7mum. Propone tibi exemplum Christi, & B. V. & considera, quàm modestè, quàm moderatè, quàm vulgari victu contenti, & usi fuerint. 8vum, & præcipuum. Expende tempore, quo famem & sitim non experiris, præteritas experientias, commoda & incommoda, ex quantitate & qualitate victûs: Superfluum proinde subtrahe, & vita, quæ ex-

88. *Quid consulendum contra gulam?*

pertus es noxia, nec unquam te sinas voluptate à præscripto abduci. Si gula provocet, cogita: si modò cedo, fiam debilior ad vincendum; si non cedo, gratum Deo offero sacrificium, cui si tantillum negem: meritò negabit mihi gratiam ad vincenda graviora. Hæc exigua mortificatio nec vitam auferet, nec nocebit valetudini. Si contingat te vinci, erubesce, quòd tam exiguæ voluptati succubueris, & per severiorem abstinentiam vindica. Pro quantitate victûs statuenda, expedit etiam sibi plus subtrahere, cum experientia doceat, quæ quantitas necessaria, quæ superflua sit ad functiones ordinarias. onum. Si honestæ, vel recreationis, vel societatis gratiâ tibi vis plus indulgere; ut crapulam & excessum vites, primùm bibe tardè, ut stomachus non obruatur, sed roboretur, ad convertenda dona Dei in bonum; deinde explora quandoque; an non jam incalescat nimiùm sanguis? An caput adhuc serenum; an adhuc appetitus subsit rationi; aut contrà, jam invalescat, sisque debilior ad eum continendum? Si hoc? Frænum injice. Demum, dum fortè exhilarescis, cave, ne te effundas, & appetitus te supplantet. Experientiam consule. Turpe est donis Dei abuti. Proinde *super te eris appetitus...., & tu dominaberis illius.* Gen. 4.

QUÆSTIO VI.

Quid de ira, & ex ea consequente maledictione, & blasphemiâ?

89. *Quid sit ira, quando & quale peccatum?*

RESp. I. Ira genericè est appetitus vindictæ. Hæc sine peccato, & justa esse potest, ùt, si parens filii, superior subditi, magister discipuli delictis cum moderamine irascatur, eaque arguat

gnat, vel puniat. Accepta verò ſpecificè eſt appetitus inordinatus vindictæ. Hic inordinatus eſſe poteſt vel ex parte modi, ùt, ſi expetatur vindicta nimis excandeſcendo; vel ex parte objecti, ſi nempe expetatur, vel ſumatur vindicta ſine juſta cauſa, aut authoritate legitimâ, vel juſto gravior, vel ex mera libidine vindicandi, & ſatiandi animum malevolum. Prima inordinatio eſt plerumque tantùm veniale, poſſet tamen fieri mortale, ſi ita in furorem, vel inſaniam excreſcere ſineretur: ùt, ſi quis ſciens & volens, ità habenas iræ laxaret, ut erumperet in enormes geſtus, clamores, ſpumas, membrorum contuſiones, vel, ut privaretur ratione. Altera inordinatio eſt ex genere ſuo peccatum mortale repugnans charitati, & quandoque juſtitiæ; charitati quidem quatenus vel ex odio, vel ex mera libidine vindicandi proximo malum optatur, aut infertur; juſtitiæ autem, ſi vindicta ſumatur ſine juſta cauſa, aut juſto major.

Reſp. II. Filiæ iræ ſunt hæ; Prima eſt indignatio, quæ eſt averſio à proximo, eò quòd indignans apprehendat ſe indignè ab eo tractari; quæ tamen, ſi ex juſta cauſa, & cum debito moderamine fiat, poteſt eſſe ſine culpa. 2da eſt, tumor mentis, quæ eſt cogitatio, varios vindicandi modos exquirens, & iram coquens, quâ mens quodammodo intumeſcit. 3tia eſt, rancor, quæ eſt averſio perſeverans, ſeu vetus. Ex ira & his ſequuntur alia peccata externa, ùt contumelia, quâ quis alterum dehonorat, v. gr. in faciem aliquid cum ejus dehonoratione illi objiciendo, aut etiam abſentis litteras lacerando, vel comburendo. Item calumnia, quâ quis alteri falſum, crimen, vel defectum imponit. Item irriſio, illuſio, ſubſannatio, de quibus ſupra; denique maledictio, & 90. *Filiæ iræ.*

blasphemia. Maledictio est dira imprecatio, quâ quis alteri optat malum sub ratione mali. Blasphemia est convitium, vel contumelia in Deum, ut, si quis Deo tribuat falsa, vel neget vera, vel tribuat creaturis, quæ Deo debentur, vel etiam dicat vera, quæ ad ejus dehonorationem, vel vilipensionem tendunt, v. gr. per modum ei indignantis, contemnentis, vel expostulantis contra eum, vel usurpet verba, quæ hic, & nunc continent, vel judicantur continere imminutionem reverentiæ erga Deum, seu vilipensionem excellentiæ Divinæ, etsi directè non intendant Deum inhonorare.

91. *Quomodo examinandus se accusans de maledictis?*

Resp. III. Si quis se accuset de maledictione, seu dirâ imprecatione mali, vel blasphemiâ, 1. Interrogetur, quibus verbis sit usus: rudes enim confundunt blasphemiam cum imprecatione, & hanc cum juramento: imò; si diabolum nominaverint, aut alium ignominiosó nomine compellaverint, dicunt, se maledixisse. 2. Si verè imprecatus fuerit, exponat, quibus, an rebus inanimatis, an pecoribus, an hominibus? Quo animo? An voluisset, ut eveniret? An in faciem, an coram aliis, an multis, an uni? Si ex animo; quæ mala? Quanquam hoc necesse non sit, sit in mala tetenderit præcisè sub ratione communi mali, ut sæpe fit; nisi tamen illá mala voluisset inferre, si potuisset. Ratio horum est, quia diversimodè peccatur diris imprecationibus.

92. *Quomodo peccatur diris imprecationibus?*

Primò namque, si quis ex ira, vel impatientia rei inanimatæ imprecetur v. gr. ligno, lapidi, ad quem offendit, vel labori ex voto non succedenti, per se veniale tantùm est contra mansuetudinem. 2. Qui ex ira, vel impatientia optat: Utinam non essem natus! fuissem factus brutum! vel:

vel: Maledictus dies, quo natus sum; vel, quo te primum vidi; vel, te conjugem accepi; peccat graviter, si deliberate intendat optare sibi, vel alteri homini malum, essetque blasphemia, si fieret cum relatione, vel indignatione ad Deum; si autem tantum intenderet maledicere diei nativitatis, v. g. vel conjugii, qui causa est tot malorum, culpæ, vel pœnæ; per se videtur tantum fore veniale, quia censetur tantum velle significare diem illum valde infelicem: imo posset esse nullum, si cum moderamine fieret. Sic Job maledixit diei nativitatis suæ. 3. Qui maledicit pecoribus sine animo, ut eveniat, per se quoque peccat tantum venialiter; si autem ex animo, ut vel sibi, vel alteri grave malum ita eveniat, peccat graviter; nisi impetus plenam advertentiam, vel deliberationem prævertat. 4. Homini imprecari grave malum ex animo, v. g. diabolus te rapiat, fulmen te percutiat, est mortale & sæpe non tantum contra charitatem, sed etiam contra justitiam: ut, si effundatur maledicto gravis in præsentem, cum gravi ejus dehonoratione. Malum tamen leve tantum sine gravi dehonoratione imprecari, solum veniale est. 5. Si pater filio, herus ancillæ, vel famulo sine animo, ut eveniat, imprecetur, modo absit gravis læsio honoris, vel grave scandalum, culpam etiam venialem per se non excedit, imo nec si extraneo fieret. 6. Qui ex ira devovet se dæmoni, etiam sine animo, ut eveniat, non excusatur à mortali, per se loquendo, hoc est, spectato objecto, quia nimia fœditas, & perversitas in eo apparet, ita ut natura exhorreat audientis. 7. Si filius maledicat parenti, vel avo in faciem, peccat graviter etiam contra pietatem, etsi faciat sine animo, ut eveniat. Idem est, si fiat iis, quos quis loco parentum habere

debet, vel superiori à subdito. Item, per se loquendo, si conjugi à conjuge. Si verò fratri, vel sorori à fratre, sæpe non nisi veniale est contra pietatem, etsi mortale contra charitatem, si ex animo fiat, esse possit. 8. Ex ira nominare diabolum sine imprecatione, parum decet Christianum, & posset esse grave ratione scandali, si abeat in consuetudinem. 9. Imprecantes, etsi sæpe excusentur a gravi culpa propter inadvertentiam, vel defectum seriæ voluntatis, & verbis imprecatoriis utantur quandoque tantum velut interjectionibus ad significandam iram, vel ad terrendum alios, sunt tamen dehortandi ob indecentiam, Imò parentes liberis suis præsentibus oretenus gravia mala, etsi sine animo, ut eveniant, sæpe, & quasi per consuetudinem imprecantes, peccant graviter, si non emendent consuetudinem illam, quia suo exemplo docent illos sibi invicem, & aliis malè precari, faciunt contumaces, inobedientes, tollendo illis æstimationem parentum, & reverentiam, quod grave malum est: unde frustra parentes pro excusatione obtendunt liberorum inobedientiam, hujus enim tales sunt causæ. 10. Imprecatio etiam continere potest blasphemiam, ut, si quis dicat; Perdant te Sacramenta, sanguis, vulnera, mors Christi, & similia, quæ ad animas non perdendas, sed salvandas pertinent: in his enim magna contra Deum apprehenditur irreverentia, etsi sine animo, ut malum eveniat, proferantur; unde, qui talium verborum consuetudinem habent, tenentur sub mortali conari illam emendare, secùs incapaces sunt absolutionis. Si quis tamen ex ira, non indignando contra Deum, nudè nominet v. g. sacra Dei septem sacramenta, mors Dei absitque scandalum grave, nec importetur ex circumstantiis vilipensio

Quando contineant blasphemiam?

Dei,

Dei, vel divinorum, est usurpatio vana divini nominis & grave veniale: at, quia ratò abest scandalum, & apud audientes censetur Deus, & divina inhonorari, sæpe à mortali non excusatur. Unde ordinariè, si loquens advertat ad vilipensionem, quam verba illa præ se ferunt; peccat graviter: si semiplenè tantùm advertat, erit veniale, defectu libertatis plenæ: si nullo modo, nullum erit peccatum, sed motus primò primus: manet tamen obligatio gravis, consuetudinem emendandi. Imò, si quis ex joco proferat verba blasphema, non intendendo directè inhonorationem Dei, si tamen cum joco illo apud audientes conjuncta sit inhonoratio Dei, manet, & est blasphemia. *Tamb. l.* 2. *c.* 6. *p.* 4. *n.* 5. Qui tamen, ne blasphemet, dimidiat, vel parum immutat verba, v. g. dicendo pro *Sacrament*, *Salament*, *Saperment*, *Potz - tausend Salament*, vel pro pessima illa blasphemia; Mort Dieu, dicit: mar jus, non blasphemat quidem, quia non significat Deum, vel sacra, cum vilipensione; posset tamen peccare ratione scandali, & impatientiæ. Circa hanc materiam notandum, interrogandos esse pœnitentes, etsi meritò censeantur non habuisse affectum malum, ut, quod apprecantur, malum,eveniret, an frequenter imprecentur? ut advertatur, an habeant consuetudinem? quam aliqui per plures annos confitentur, non adhibendo conatum, ut emendent, proinde propositum non habent, nisi fortè languidum & inefficax.

Resp. IV. Si pœnitens se accuset de verbis contumeliosis, vel conviitiis, exponere imprimis debet personas, quas iis impetivit. Nam I. Si mulieres, pueri, infimæ sortis homines se conviitiis impetant, apellando se sagas, meretrices, adul- 93. *Quid, si se accuset de contumeliis.*

adulteras, nebulones, &c. communiter non peccant graviter; quia dicentes non ita sentiunt, nec intendunt inferre gravem infamiam; audientes autem non credunt similibus verbis, quia advertunt ex passione dici. *La Croix lib.* 3. *p.* 2. *num.* 1224. 2. Si parens filio, superior subdito animo corrigendi, humiliandi verbum contumeliosum objiciat, & modum correctionis non excedat, nec subditus gravius dehonoretur, quam per delictum mereatur, peccatum non est. Sic Christus Discipulos euntes in Emmaus, vocavit stultos, & Apostolus Galatas insensatos. 3. Si contumelia sit parva tantum, vel sine animo dehonorandi, nec sequatur læsio magna honoris proximi, est tantum veniale: & sic excusantur à mortali parentes multi, qui filios vocant asinos, &c. 4. Si joci causa, & per convenientem recreationem leves defectus objiciantur, secundum *D. Thom.* 2. *qu.* 72. *artic.* 2. est urbanitas, modo alter non contristetur, aut ad iram moveatur. 5. Si autem graviter proximus dehonoretur, grave peccatum erit. Et sic graviter peccant etiam parentes, qui suas proles passim vocant, diabolos, sagas, &c. præsertim, quia eas exasperant; faciunt rebelles, suo exemplo trahunt ad imitandum, quod grave malum est. Porro, qui per contumeliam alterius honorem læsit, tenetur hunc reparare, etsi fama non sit læsa. Illud autem fieri potest per amicam salutationem, per amicabilem conversationem, exhibitionem honoris, petitionem veniæ, &c.

Reme-

Remedia contra iram, maledictiones, blasphemias, &c.

PRimum. Propone tibi exemplum Dei. Quot injuriis in horas singulas lacessitur; & tamen quàm benignè, quàm clementer nos tractat, quod beneficiis coronat etiam inimicos suos peccatores? Adversa, quibus punit, optat à nobis converti in bonum nostrum, &c. Si toties feriret, quoties meremur, ubi essemus? 2dum, Exemplum Christi. Quàm ille mansuetus, quàm humilis à nativitate usque ad mortem? Quàm benignè egit cum rudibus, cum persecutoribus suis, calumniatioribus? *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* 3tium. Cogita, non posse fieri, ut non occurrant molesta, injuriosa, ignominiosa, &c. Ubi homines, ibi infirmi; ubi infirmi, ibi defectus. Nunquid & tuos habes, quos ferre debent alii? Si infirmo serviens ab eo delirante, vel aberrante offendaris; non irasceris, sed compateris, Proximus tuus, liberi tui, contubernales infirmi sunt, cæci, ignari, reflectere ad omnia non possunt. 4tum. Ira te reddit ineptum, ad rite fungendum munere tuo, ingratum proximo, alios à te avertit, impedit illustrationes Dei, & fructum in proximo. Contraria omnia habet mansuetudo, irarum moderatrix. *Docebit mites vias suas.* Psal. 24. *In mansuetudine perfice opera tua, & super gloriam hominum diligeris.* Eccli. cap. 3. 5tum. Dum iram oriri sentis, dic: Mansuetissime JEsu, amo te! & iram suaviter supprime, aut, si non potes, cede loco, vel mentem ad alia converte, discursum alium incipe, &c. 6tum. Esto corde humilis, verbo suavis, operare pacatè, sine præcipitantia, & per-

94. *Quid dicendum iracundo?*

& pertinaciâ consequendi, quod intendis: hæc enim, re non succedente, ad iram movet. 7mum. Accessurus ad tractandum cum aliis, memento, in multis tibi contradicendum, cum tuo etiam contemptu; & præpara animum ad patientiam, amore Christi. 8vum. Cogita, qualem cupias erga te proximum, & talem te illi exhibe, irato responde suaviter: *Responsio mollis frangit iram.* 9num. Animo ne unquam coquas iram, etiam contra te ipsum ob defectum admissum; quia animo sic comparato facilè contra alios impinges. Lapsus dole, defectum compensa, & conceptâ in Deum fiduciâ acquiesce. Hæc eadem contra imprecationes, blasphemias, & convicia valent. Domitâ enim irâ ista, vix consequentur.

Quid maledicis? 10. Maledicis præterea exponenda turpitudo maledictionis, scandala, & damna etiam temporalia inde eventura. *Quâ mensurâ mensi fueritis eâdem remetietur vobis.* Deus non intendit nobis, nisi benedictionem, & nos invicem nobis maledicamus? Lingua nobis data ad Deo benedicendum: quomodo linguâ, in qua toties habes diabolum, Deo benedicis? Quomodo eâdem audebis Christum suscipere? &c. His, si consuetudinem habeant: pœnitentia saltem per modum consilii injungenda, ut usque ad confessionem proximam singulis diebus manè proponant non maledicere illo die, sique maledixerint, percutiant pectus, & doleant, &c.

Quid blasphemas? 11. Blasphemis autem enormitas maxima blasphemiæ exponatur, quâ, velut à vipera, invaditur ipse Deus à vili homuncione, sed raro sine vindictâ, etiam in hac vita; jubeatur vitare occasiones v. g. lusum, &c. sique consuetudinarius est, indies vesperi examinare conscientiam, manè & sæpius per diem invocare auxilium Dei, & proponere

nere firmiter, non blasphemare: sæpius repetere: *Gloria Patri, &c.* Si autem non ex prava consuetudine, sed ex alia occasione bis, terve blasphemavit in mense, injungatur illi nihilominus gravissima pœnitentia; Sic enim mandat Concilium Lateranense his verbis: *In foro autem conscientiæ nemo blasphemiæ reus, absque gravissima pœnitentia, severi Confessoris arbitrio injunctâ, possit absolvi.* Hoc exponat Confessarius pœnitenti, injungatque pœnitentiam convenientem, quam judicat, & posse præstari à pœnitente, & præstandam esse. Tales possunt esse frequens confessio, jejunium certis diebus in pane & aqua; Eleëmosyna, humilis deosculatio manè & vesperi terræ per octiduum: frequens actus fidei & contritionis, &c. Quòd, si pœnitens ab ultima confessione seriò conatus est consuetudinem emendare, excitandus est, ut seriò pergat, etsi semel, iterumve relapsus sit. Si autem aut nullum, aut exiguum emendandi conatum adhibuit, neque præ se fert magnum animum præscriptis utendi mediis, differenda est illi absolutio.

QUÆSTIO VII.

Quid in Confessione circa acediam sit advertendum?

RESP. I. Acedia, late sumpta, est quodvis tædium, seu animi remissio in exercitio virtutum, ob laborem, molestiam, vel difficultatem illis adjunctam, citra vilipensionem tamen virtutis in se; ut, si quis tristetur, quòd in frigore debeat interesse Sacro, in quadragesima abstinere à carnibus, aliove præcepto mere positivo obligetur, & ideo languidè satisfacit; seu ob difficultatem

95. *Quid Acedia?*

tatem, quæ in eo reperitur, seu ob amorem commodi, vel lucri, quod in opposito apprehenditur. Sic sumpta acedia est vitium generale, oppositum omni virtuti, cujus exercitium remissè ex illa peragitur. De se est tantùm veniale; fit tamen mortale, si ex illa omittatur, ad quod est gravis obligatio, v. gr. die præcepto Sacrum.

96. *Quale peccatum?* Resp. II. Acedia specificè accepta est tristitia & tædium de amicitia Dei apprehensa, ut malâ; quia per laboriosa virtutum exercitia, & voluptatis mundanæ fugam quæri, & conservari debet: ùt, si quis tristetur, quòd sub pœna damnationis teneatur, gloriam Dei per mandatorum observationem procurare, velut finem ultimum: vel, quòd ad Deum, velut finem, creatus sit, debeat ei per fugam voluptatum adhærere pro consequenda felicitate. Hæc est peccatum ex toto genere suo mortale, utpote directè opposita amori benevolentiæ erga Deum.

97. *Ejus filiæ.* Resp. III. Filiæ acediæ sunt 1mò: Odium spiritualium, quo quis vellet eâ non esse, contemnit Dei beneficium, v. gr. vult se non agnovisse Christum exigentem abnegationem suî pro consequenda felicitate: se non esse vocatum ad religionem, ob difficultates in ea superandas. 2. Pusillanimitas in aggrediendis illis, quæ ad Dei obsequium spectant. Desperatio de superandis difficultatibus, & consequendâ salute. 4. Rancor, seu indignatio adversùs eos, qui ad virtutem inducunt, & fervorem exigunt. 5. Torpor seu languor animi, in implendis præceptis. 6. Evagatio mentis in oratione, aliisque exercitiis spiritualibus: quorum gravitas tum ex objecto, tum ex effectu, quem inducunt, consideranda est.

Reme-

Remedia contra Acediam.

PRimum. Confidera: quanta fecit pro gloria Patris, & salute animæ tuæ Christus Salvator, & Rex tuus, tui non indigens; & tu parvi pendas? 2dum. Quidquid Deus operatur ad extra, ad animarum nostrarum salutem operatur, omnia desideria ejus, omnis cura providentiæ, omnes misericordiæ effectus eo tendunt, ut eum amemus, & colamus, sicque salvi fiamus; an non meretur amorem & obsequium hæc paterna cura & affectio? 3tium. Quam exiguus, quam brevis labor à te exigitur pro immensa & æterna mercede? An non omni confusione dignus es, si ne illum velis pro felicitate tua impendere? 4tum. Actio minima pro Deo facta, millecuplo plus valet, quam omnia Heroum facinora pro vanitate suscepta: fatigas te pro vanis; quid non convenit facere pro æternis bonis? 5tum. Quid sentires de servo tuo, qui pro ampla mercede negligenter serviret? Et tu negligentius servias Deo, tanta præparanti; quam mundani serviant dæmoni offerenti mendacia? 6tum. Tepidus, injurius est Deo, diffamat ejus servitutem, quasi non mereretur obsequium, aut mercedem justam non præparasset: dedecori est Christo, cui minus ferventer servit, quam mundo. 7mum. Inter duo extrema es, eris, aut æternum felix, aut infelix: si tepidus, in summo es damnationis periculo; nam *maledictus, qui facit opus Dei negligenter*, Jeremiæ c. 48. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*, Apoc. 3. Demum revoca in memoriam peccata tua, brevitatem vitæ, rigorem judicii, inferni supplicia, & agnosces necessitatem excutiendi teporem.

98. *Quid suadendum contra acediam?*

CAPUT

CAPUT II.

Quæ in confessione puerorum, & utriusque sexûs adolescentum & juvenum Confessario sint observanda?

99. *Qui infantes, pueri, adolescentes? &c.*

MAsculi dicuntur usque post tertium annum infantes: pueri ad annum duodecimum, quo incipit prima lanugo crescere, completum: deinde adolescentes ad vigesimum secundum, quousque corpore in longitudinem crescunt: post vigesimum secundum dicuntur juvenes à juvando, eo quòd apti tunc sint ad labores perferendos: post trigesimum dicuntur viri à viribus jam robustis: post annum quinquagesimum incipiunt vires deficere præsertim ab anno sexagesimo. His temporibus sunt senes. Anno octogesimo senes decrepiti. Sic pariformiter loquendum de fœmellis, quœ usque ad annum duodecimum dicuntur puellæ, seu pueræ, hoc enim anno completo sunt nubiles: Deinde dicuntur adolescentes, mulieres, &c. Jurisconsulti infantes apellant septimum annum necdum egressos, pupillos ad annos pubertatis, seu matrimonio aptos: ab anno decimo octavo adolescentes: à vigesimo quinto juvenes. His præmissis sit.

QUÆSTIO I.

Quæ circa pueros & puellulas observanda?

100. *Usus rationis exponitur.*

REsp. I. Sequentia. Primò. Ante usum rationis nemo capax est meriti, & demeriti, seu

ſeu peccati. Eſt autem uſus rationis, de quo hìc ſæpe dubium eſt, in actu primo ſpectatus, ſeu potentialis, capacitas ferendi firmum, & conſtans judicium de objecti, vel actionis, aut omiſſionis bonitate, & malitiâ morali. In actu ſecundo, ſeu actualis, eſt cognitio intellectûs de bonitate, & malitiâ morali, procedens ab homine in tali ſtatu, ut firmum poſſit, conſtanſque de illis judicium ferre: hòc ſi ferat, erit uſus rationis actualis perfectus, ſecùs imperfectus, qualis eſt in ſemiſopito. Unde ad uſum rationis ſufficientem ad merendum, & demerendum non ſufficit quæcunque cognitio intellectûs? cùm etiam amentes, & ebrii intellectu utantur: neque quicunque diſcurſus; quia dormientes quandoque diſcurrunt, diſputant, concludunt; & tamen uſum rationis non habent requiſitum ad bene, vel malè moraliter agendum, ut fatentur omnes; quia deeſt firmi judicii potentia de moralitate: intellectus enim ligatis per quietem ſenſibus, & cerebro, non eſt in ſtatu, in quo poſſit conſultare in utramque partem, & inſiſtere ſatis objecto alicui dijudicando, & fluctuat nimiùm, ſicque deficit facultas eligendi. Reſiſtit quidem non rarò homo tentationibus in ſomno; verùm eò ſufficit apprehenſio excitata per horrorem peccati, in vigilia conceptum: aut, ſi adſit quandoque fortè cognitio indifferens de honeſto & inhoneſto, eſt illa valde languida, & inſufficiens, ut deliberatè procedatur: unde, licèt talis reſiſtentia indicium ſit animæ peccata valde averſantis, tamen meritoria non eſt. 2, Pueri uſum rationis moralem priùs adipiſcuntur in quibuſdam magis aperte honeſtis, vel inhoneſtis, quàm in obſcurioribus, & magis reconditis, uti experientia docet, id, quod etiam in aliis quoque locum ha-
 ber:

bet : imò quidam in una materia delirant ex vehementi imaginatione, vel affectu, usum rationis eripiente, & in aliis sunt prudentes : uti refert *Sanchez* de quodam Pastore, qui in cæteris prudens, delirabat in eo, quòd timeret, ne cogeretur fieri monachus, ideoque rogabat, per chirographum fidem sibi fieri, se ad id cogendum non esse. Ratio autem hujus est : quia pro diversa affectione, & impressione diversæ imaginitationis diversa oritur alteratio, & dispositio principii sensorii ; seu cerebri, & hinc firmum potest esse judicium, & consultatio in una materia, & non in altera. 3. Verosimiliùs pueri quoque potentiam usûs rationis obtinere possunt priùs ad peccatum veniale, quàm ad mortale sufficientem : fieri enim potest, ut Puer unus, imò & adultus in certa ratione apprehendat malitiam gravem ; alius verò levem tantum. Eo modo fieri potest, & fit, saltem aliquando, ut puer agnoscat in materia alias gravi priùs malitiam, ut levem, quàm ut gravem : sicut enim, qui habet oculos debiles montem videt quidem, sed illi non apparet tantus, quantus habenti oculos sanos, & acutos : ita propter insufficientem organorum dispositionem, ex copia humoris cerebro innatantis puer potest advertere malitiam aliquam in objecto, quin possit advertere, esse gravem. 4. Signa usûs rationis ad peccandum, saltem venialiter, sunt sequentia. Primum. Si peccata sua distinctè explicent : quæstiones à Confessario propositas bene percipiant, ad illas aptè respondeant, 2dum. Si pudefiant ob mendacium, vel actum turpem commissum. 3tium. Si magni faciant obedientiam, & pietatem, sciantque, quæ bonis, & quæ malis eventura sint. E contra, si nihil per se dicere possint, vel recitent quædam tanquam narra-

Signa usûs rationis?

narratiunculas pueriliter, aut formulas tantum à parentibus ipsis inculcatas, vel ad omnes quæstiones affirmativè respondeant, etsi sint ante propositis contradictoriæ: si digitis ludant in clathris, si sæpe respiciant ad ea, quæ extra geruntur, si pileo vel rosario gesticulentur; indicia sunt usûs rationis necdum obtenti. Putat quidem *Gobat*, in Germania puella post annum octavum, & pueros post nonum & dimidium priùs adipisci ordinariè usum rationis. At rectiùs, *Layman* ait, id non ex sola ætate, sed multò magis ex ingenii, & educationis qualitate, aliisque indiciis colligendum esse: nam fiunt mutari priùs in Regionibus calidioribus, quam in frigidioribus; etsi non omnes æqualiter, sed pro diversa corporis dispositione: non secùs, ac fructus in uno loco priùs, quam in alio maturescunt.

101. *Pueri adepti usum rationis statim tenentur lege naturali; non tamen positivâ humanâ ante septennium.*

Resp. II. Quia pueri ordinariè ante annum septimum potentiam utendi ratione non consequuntur, licet, si maturiùs eam obtineant, teneantur legibus naturalibus; utpote, quarum obligatio per lumen naturæ, sic exigente rectâ Reip. rationalis gubernatione, intimatur: non tamen legibus humanis merè positivis ante completum annum septimum: quia Legislatores humani non censentur velle obligare, nisi secundùm ea, quæ communiter contingunt; communiter autem ante annum septimum usus rationis ad obligationem gravem sufficiens non adest. Ubi autem hunc, usumque rationis, & discretionem legi proportionatam adepti sunt, iis, nisi specialiter excipiantur, ut fit in lege jejunii, obligantur. Ratio est: quia, ubi lex tempus non determinat, statim incipit obligatio in subjecto ejus capace, ne elusioni sit locus. Unde in tali casu tenentur abstinere a carnibus diebus vetitis, interesse Sacro die-

diebus festis. Dixi: *& discretionem proportionatam*: putant enim aliqui apud *Illsung. Tr.* 1. *disp.* 2. *num.* 18. Præceptum de annua Confessione & Communione obligans omnes, ubi ad annos discretionis venerint, intelligendum esse de speciali discretione proportionatâ illis Sacramentis. Hinc censent pueros non obligari ad annuam confessionem ante annum ætatis nonum, vel decimum; & ad Communionem non nisi post annum undecimum; eò quòd ante illam ætatem, saltem in Germania, aliisque locis frigidioribus proportionatam discretionem non habeant. Verùm, si periculum non sit irreverentiæ, satisque sint instructi & dispositi, quod curare & judicare debent Parochi, per se loquendo, tenentur legibus illis, ubi post annum septimum adepti sunt usum rationis, quia non est fundamentum solidum, eos eximendi. Quia tamen sæpè est dubium de sufficienti dispositione, ut debita cum reverentia Communionem accedant; hinc praxis in his partibus habet, ut ante annum nonum, decimum, undecimum ad illam non admittantur pro diversa puerorum educatione, & docilitate. Pueris tamen in articulo mortis constitutis, si usum rationis habeant, possintque instrui, danda Communio pro viatico est, etsi annum decimum non attigerint, sed vix septimum aut octavum egressi sint; quia sunt præcepti & peccati mortalis capaces; egentque effectu & robore Sacramenti illius, ob quæ hoc potissimum in agone per modum viatici sumitur, Ità *Suar. Tamb. & alii.* Dixi: *præceptis humanis:* Nam divinis tenentur, ubi usum rationis habent, & discretionem proportionatam.

Quando pueris viaticum sacrum dandum.

Non incurrunt censuras.

Denique pueri etiam peccati mortalis capaces contra legem Ecclesiasticam graviter peccantes proba-

probabiliter non incurrunt censuras Ecclesiasticas ante annos pubertatis, Excipe excommunicationem ob percussionem Clerici, & ingressum Monasterii Monialium; itemque irregularitatem ob homicidium: quia de his jura aliter statuunt. Vide *La Croix l.* 7. *n.* 41.

Resp. III. Permittantur pueri primùm ipsi sua peccata explicare: in quo si deficiant; præsertim, si notentur doli capaces, juvandi sunt per has similesque quæstiones, prout expedire videbitur. Primò. An Dominicis & Festis diebus devotè interfuerint Missæ Sacrificio? An in eo garriverint, & per notabile tempus fuerint petulantes in templo? 2. An fuerint obedientes parentibus, vel præpositis? An alios ignominioso nomine compellaverint? An rixati? An senioribus illuserint? An mentiti, juraverint per animam. 3. An manè & vesperi, ante & post mensam oraverint? An neglexerint Catechismum, in eo attenderint? 4. An non aliquid abstulerint, aliis fuerint invidi, malum faverint? Si puer appareat audacior, interrogari poterit: An non indecentes insolentias exercuerit in lecto, vel alibi? Si fateatur; interrogari poterit, cautè tamen, de verberibus & tactibus in nudo corpore. Hæ insolentiæ initium sunt seductionis. Si peccatum veniale etiam ex gravioribus afferat, v. gr. furtum, mendacium; expedit interrogare, an hoc frequenter fecerit? ut sic paulatim addiscat, numerum in gravioribus esse explicandum. 102. *Examen puerorum*

5. Quando prudens est suspicio, an non operati sint cum conscientia peccati mortalis, ubi per se aliàs veniale tantùm foret; interrogentur, quo dictamine processerint: contingit enim aliquando, pueros peccare mortaliter in materia de se levi: quia perperam instructi, aut à levibus sub

pœna inferni sunt deterriti: contigit etiam, ut in materia gravi tantùm peccârint venialiter; quia malitiam tantùm in confuso, vel ut levem apprehenderunt. In dubio de hoc possunt interrogari, an putaverint, se per id mereri infernum? Hoc si affirment, sintque perfectæ rationis capaces, indicium est, quod exercitè apprehenderint malitiam gravem. Si notetur, quod puer materiam gravem non apprehenderit, necesse non est, petere numerum. Cæterum caveat Confessarius, ne nimius sit in examinando, ne pueri concipiant horrorem confessionis. Si puer videatur pudibundus, & suspicio aliqua sit reticentiæ; doceatur, peccata non esse reticenda ex pudore, ea esse nota Deo, & Angelo Custodi: Confessarium non posse de ullo loqui, quod in confessione audivit: confessionem, si grave peccatum taceatur, obfuturam graviter animæ, & tamen peccatum postea confitendum esse.

103. *Ad quæ excitandi pueri:* Resp. IV. Sicut pueri, si laudabiliter in aliquibus se habuerint, laudandi sunt, & animandi, ut pergant se bene habere; ità, ubi errâsse constat, deterrendi sunt suaviter à peccatis, v. g. dicendo, quod hæc animam fœdam reddant instar diaboli, gratia verò & virtus Angelo similem: quod Deus sit ubique præsens, & omnia clarissimè videat; velit bonos præmio æterno coronare; malos verò suppliciis plectere sempiternis, eumque mandare, ut peccata fugiamus; parentibus, præstetur obedientia; fugiantur mali socii, &c. Proderit quoque, contra peccatum, quod confessi sunt, adducere exemplum breve, & hortari, ut pro emendandis peccatis, & bonâ vitâ instituendâ quotidie modicâ saltem prece venerentur B. Virginem, & Angelum suum Custodem, exponen-

do paucis illorum in nos amorem & studium, Hæc adhibeat Confessarius, prout prudentia in Christo ipsi dictabit, certus præstari à se Deo obsequium gratissimum: quod enim teneris puerorum animis inseritur, hæret, & suo tempore fructum feret. Et quanquam rationis necdum capaces absolvi non possint, fructumque Sacramenti percipere; utiliter tamen, ab anno saltem septimo, audiuntur; quia sic discunt verecundiam errata confitendi vincere, modumque confitendi: intelligunt, quomodo Missa audienda, preces persolvendæ, mali socii vitandi, parentes honorandi, &c.

Resp. V. Si puer, peractâ confessione, videatur compos rationis, aut de illo dubium sit: Primò, jubeatur elicere actus fidei, spei, charitatis, & doloris. Si sciat interroget Confessarius, an etiam elicuerit dolorem; antequam subierit confessionale? Id quod etiam in rudibus observandum; quia antè quandoque obliviscuntur, & in confessionali recitant formulas sibi inculcatas, instar psittaci, sine vero actu interno: qui, quomodo eliciendus sit, docendi sunt, si videantur ignorare. 2. Si non sciant elicere actum fidei, præeat Confessarius hoc vel simili modo: Fili! quid credis? Omnia, quæ Deus revelavit, & Ecclesia Catholica credenda proponit. Cur ista credis? Quia Deus revelavit, qui est æterna sapientia & veritas, ideoque nec fallere, nec falli potest. Nunquid credis, Deum esse unum tantum, & tres divinas personas? Credo. Quæ ex illis personis facta est homo, ut nos redimeret? Secunda. Quomodo vocatur Salvator noster? JESUS Christus. Quid passus, ut nos redimeret? Mortem Crucis pro nobis libenter sustinuit. Nunquid ergo meretur à no-

104. Quomodo pueri excitandi ad dolorem?

bis amari? Meretur amari super omnia. Possumusne salvari sine gratia per Christum? Non possumus. Nunquid hæc omnia credis, quia Deus dixit? Credo. Quis te creavit, conservat, & dat omnia? Deus. Cur? Ut illi serviam, & tandem salvus fiam. Quid Deus promisit, & paratus est dare illis, qui ipsi serviunt? Cœlum. Nunquid speras, te venturum ad Cœlum? Spero. Cur? Quia promisit Deus sibi servientibus: Deus est omnipotens, & fidelis? potest dare, & non potest negare, quod promisit. Potestne aliquid melius esse, vel cogitari, quàm Deus? Non potest; ille est summum & omne bonum; & ideo omni amore dignissimus. Quid faciet Deus illis qui ipsum non amant; sed peccatis offendunt, & inhonorant? Qui peccatum grave faciunt, & pœnitentiam non agunt, illos puniet infernali igne in æternum: illos verò, qui peccant venialiter, punit in hac vita, & in purgatorii igne ad tempus, si hìc non satisfecerint. Vultne etiam Deus nobis peccata remittere? Ita, si pœnitentiam agamus, de illis doleamus, & confiteamur. Quis Sacramentum confessionis instituit? Christus, ut per ejus merita, & gratiam nobis peccata remittantur. Nunquid speras, tibi peccata per Christum remittenda? Spero. Fili! Cogita nunc, possisne inferni vel purgatorii ignem sustinere? Possesne per quadrantem digitum tenere in ardente candela, vel in ardente rogo jacere? Non possum. Nunquid ergo imprudenter fecisti, quòd Deum offenderis, & merueris in altera vita tam graviter puniri? Quòd Deum Patrem tuum tam benignum, tam amabilem Redemptorem tuum, qui Sanguine suo te redemit, qui dat tibi omnia, & paratus est tibi Cœlum, & in illo se ipsum omne bonum

dare,

dare, ſic inhonoraveris, & offenderis, illi tam ingratus fueris, Deum ſummum bonum injuriâ affeceris? Imprudenter & malè feci. Dole ergo fili, & deteſtare peccata tua, & dic: Utinam nunquam Deum offendiſſem! Doleo ex toto corde, deteſtor peccata mea; in æternum non peccabo amplius. Bone JESU, da ad id mihi efficacem gratiam. 3. Si puer appareat ſatis inſtructus ad fidem, ſpemque ſupernaturalem eliciendam; excitari poteſt, præmiſſo paucis actu fidei & ſpei, hoc modo ad dolorem: Fili! quò deveniunt, qui peccant? Nonne ad infernum, qui in gravi peccato moriuntur: & ad purgatorium, qui de venialibus non dolent, & pœnitentiam non agunt? Quid patientur in inferno, & purgatorio? Graviſſimas pœnas in inferno æternas, & in purgatorio temporales, ſæpe durantes per multos annos. Poſſeſne illas ſuſtinere? Non poſſes per horam dimidiam jacere in ardente rogo, vel manum tenere in accenſa candela: Quid ergo fieret, ſi deberes totus ardere inſtar ferri candentis multis annis in purgatorii, vel inferni igne ſulphureo in æternum? Poſſeſne tolerare? Non poſſes, deberes tamen. Quis tales pœnas præparavit peccatoribus? Deus. Unde hoc ſcis? Deus, qui nec fallere poteſt, nec falli, id revelavit. Quare Deus præparavit tantas pœnas peccatoribus? Quia ſummopere peccata odit. Credis, & agnoſcis ergo quòd Deum tuis peccatis offenderis, qui ſic poteſt, & vult punire? Credo, & agnoſco. Quid boni fecit nobis Deus? creavit nos, conſervat nos, vult nos habere filios, & hæredes Cœli: miſit Filium ſuum, ut Sanguine ſuo nos redimeret, nos adoptaret in fratres, & omnia ſua merita nobis offerret. Nonne ergo Deus dignus eſt, ut à te ametur, & non offendatur?

tur? Utique dignus est. Ergo ex toto corde dole, quod illum unquam offenderis. Hic Confessarius conceptis verbis præeat puero in affectum doloris, & propositi, excitando eum etiam ad perfectam contritionem, ut, ad hanc conando, saltem imperfectam certius assequatur.

105. *Pœnitentia & absolutio pueris, quæ, & quomodo danda?*

Resp. VI. Demum injungenda pœnitentia huic ætati conveniens, quæ gravis ordinariè esse non debet, sed modica, quam statim post confessionem peragant, ne in oblivionem veniat; sique puer judicetur rationis compos, & dispositus, absolvendus est absolutè: sub conditione verò, si de horum aliquo dubium maneat, præsertim, si sit periculum mortis, aut formido prudens, ne fortè peccârit mortaliter; quia tunc consulendum est animæ, & circumstantiæ illæ removent irreverentiam à Sacramento sic collato. Imò *Lugo, Laym. Gobat.* & alii volunt, si spes sit præsentis dispositionis, ordinariè pueros esse absolvendos: tum, quod quandoque peccent graviter ex conscientia erronea, ubi malitia levis est, & dein non meminerint, aut non addant, se id apprehendisse, ut grave: quandoque etiam in materia gravi exercitè apprehendendo malitiam, cujus postea non recordentur, v. gr. exponendo se periculo, diebus præceptis non audiendi Sacrum; quo casu utroque, si non absolverentur, manerent in morte, & periculo æternæ damnationis: tum, quod per confessionem acquisiverint jus quoddam ad absolutionem; neque fiat irreverentia Sacramento, si detur ob ejusmodi periculum absolutio sub conditione. Atque hoc omnino tenendum, si puer se accuset in materia gravi, v. gr. quod parentibus maledixerit, Sacrum neglexerit; etsi dubium sit de usu rationis. Quamvis enim, si puer se accuset de omissione Sacri die festo, & inter-

interrogatus, quid mereantur, qui sacrum sine legitima causa omittunt, respondeat: Merentur infernum; non illico sequatur, quod peccârit moraliter; quia hoc quandoque dicunt, quia sic audiverunt: etsi ratione necdum sufficienti utantur ad grave peccatum; tamen, ubi incertum est, est animæ consulendum.

QUÆSTIO II.

Quomodo procedendum cum adolescentibus, & juvenibus?

Resp. I. Si in exponendis peccatis suis videantur non satisfecisse, examinari possunt 1. Circa peccata, quæ pueris sunt magis ordinaria, ut dixi ante. 2. An dederint malis cogitationibus locum? 3. An non locuti indecentia scurrilia, obscœna? 4. An tempus otiosè transegerint, pecuniam parentum dilapidaverint, iis quid subduxerint, malis sociis se adjunxerint, turpia libenter audierint, ad ea riserint? & quæ isti ætati sunt propria. In materia castitatis, ut supra monui, cautè sunt interrogandi. 106. *Adolescentes quomodo examinandi?*

Resp. II. Illis specialiter Commendanda lectio sacra. 2. Horror injiciendus turpiloquii, aspectûs morosi alterius sexûs, familiaris cum eo conversationis, 3. Inducendi sunt, ut suas tentationes fidenter aperiant, ne mediis destituti succumbant. 4. Ut fugiant malos socios velut dæmonis emissarios, nemini sint nimis familiares: Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ, quot mensibus, bis aut saltem semel, pro diversitate conditionis & occasionis suscipiant: vesperi examen conscientiæ faciant, B. Virgini, & Angelo suo Custodi speciali cultu sint devoti. Hæc successivè 107. *Quid iis commendandum?*

cessivè sunt inculcanda. Cæterùm plus illis non dicat Confessarius, quàm velit ab aliis resciri: adolescentes enim, quæ audiunt, & vident, observant diu, narrant aliis, & de his ipsi postea prudentiores judicant.

108. *Quæ iis pœnitentiæ injungendæ?* Resp. III. Pœnitentiæ injungendæ utiliores adolescentibus sunt, quæ juvant ad bonam consuetudinem inserendam, vel malam exstirpandam: v. gr. 1. Ut preces vespertinas & matutinas ad tempus bene persolvant, vel 2. Examen vesperi per octiduum faciant; vel 3. Ut Missæ Sacrificio per dies aliquot devotè intersint, illudque offerant ad certam virtutem consequendam, vel vitium exstirpandum, &c. 4. Si potui sint dediti, ut proximâ hebdomadâ, vel mense popinam non accedant: cum sociis his, vel illis non conversentur: vel, ut aliquot diebus in honorem Salvatoris, aut Beatissimæ Virginis, aut Angeli Custodis, alteriusve Sancti extra tempus prandii & cœnæ nihil comedant, vel bibant. 5. Si lusui sint dediti, similiter abstineant per tempus. 6. Si sint dediti otio, ut proximis 14. diebus per horam manè, & per horam à prandio studeant: legant librum spiritualem, adeant imaginem B. Virginis in suo cubili appensam, petantque per ejus intercessionem gratiam, tempus tam pretiosum, ex meritis Christi ad salutem operandam concessum, bene impendendi. 7. Si sint negligentes in rebus divinis, ut per aliquot hebdomadas nunquam absint à Catechismo, Concione, Sacro, &c. Contraria enim contrariis curanda sunt. Et sic procedendum in aliis consuetudinibus, de quibus tamen redibit sermo infrà. porrò, quomodo excitandi sint ad dolorem, constat ex dictis, quæ pro diversitate personarum, ubi necesse fuerit, adhibenda sunt. 8. Si parentes offen-

offenderint, inducantur, ut petant veniam, vel compenſent ſingulari reverentiâ, id quod valet pro pueris quoque.

Petes: Quid. ſi adoleſcens mentionem faciat de electione ſtatûs? Reſp. Attendendum, an deliberationi illi ſit ſatis maturus? Si itá videatur, oſtendat Confeſſarius, quanti id momenti ſit negotium, exponatque illi modum electionis faciendæ. Ac primò quidem, ut meminerit, ſe creatum eſſe non ad alium finem, quàm ut in hac vita mortali Deo ſerviat, & tandem ſalvus fiat, Deumque in æternum laudet, glorificet, eoque fruatur. Ad hunc finem, quæ non referuntur, perdita eſſe: hunc ſi non aſſequatur, æternùm fore miſerum. 2. Ut offerat ſe Deo Domino ſuo planè indifferentem ad omnia, paratumque ad amplectendum ſtatum, quem cognoverit magis conformem divinæ ejus, ipſum ſalvare cupientis voluntati. 3. Ut eliciat frequenter deſiderium, ſanctam ejus voluntatem agnoſcendi, dicendo, maximè in ſacro ſub elevatione, & poſt Communionem cum Apoſtolo, *Domine, quid me vis facere?* Vel cum Samuële: *Loquere Domine: quia audit ſervus tuus.* 4. Expendat ex una parte talenta ſua, complexionem, vires corporis, animi propenſiones, facultates & media: ex altera verò parte ſtatuum, inter quos adhuc deliberandum (nam ſi ſe jam determinavit, ad non permanendum in ſæculari ſtatu, hic in conſiderationem non veniet) commoda & incommoda, difficultates, pericula, occaſiones Deo ſerviendi, & ad perfectionem perveniendi, &c. Ea inter ſe conferat, & videat, quid, conſideratis omnibus, videatur magis conferre ad ſalutem ſuam, & gloriam Dei, quam in omnibus ſine reſpectu ad commoditates corporis intueri debet.

109. *Quomodo inſtruendi de electione ſtatûs?*

debet. Deinde pergat instanter petere lumen, curâque singulari caveat sibi ab omni peccato etiam veniali, ne lumini impedimentum objiciat. Quod si nesciat ista, ut oportet, expendere, juvet eum Confessarius: ad nullum autem statum præ alio eum inclinet, sed permittat Deum agere in creaturam suam, Electione facta, jubeatur petere constantiam, &c. Quod si comperierit, eum jam maturâ deliberatione determinatum ad certum statum, suggerat illi salutares doctrinas pro statu illo. Si autem reperiret, malè institutam deliberationem, v. gr. factam esse determinationem ex mundano, vel humano motivo; jubeat eum aliter deliberare, secluso illo motivo, purè intuendo gloriam Dei, & animæ suæ salutem. Cæterum caveat Confessarius, ne facilè permittat alicui, nisi fortè ad tempus, & maturioribus, periculoque votum violandi minus obnoxiis, emittere votum castitatis: aliàs enim factum facile dolebunt, idque aut violabunt, aut non nisi cum mœrore, & anxietate servabunt.

QUÆSTIO III.

Ad quæ reflectendum in confessione sexûs fœminei?

110, *Quomodo agendum cum fœminis?*

RESP. 1. Confessarius sexûs fœminei, si unquam aliàs, servet hic illud Eccli. 41. *Curam habe de bono nomine*, ut non tantum sit castus, sed etiam curet haberi talis, procul omni suspicione conscientiæ minus puræ, exemplo Christi, qui contra castitatem nunquam passus est, sibi quidquam objici: neque enim quidquam plus

plus imminuit viri, ad curandas animas destinati, authoritatem, quàm suspicio animi minus casti. *Quid tibi cum fœminis, qui cum Domino ad Altare fabularis*; inquit S. Hier. Proinde servet, quod sapienter commendat *P. Arsdekin*: Cum fœminis agendum raró, cautè prudenter: Hinc caveat Confessarius à fixo aspectu, à blandis verbis, quæ affectum carnalem redoleant, aut possint suscitare. *In audiendis confessionibus, præsertim fœminarum*, inquit S. P. Ignatius, *severos potius se, quam familiares exhibeant: universim tamen paterna quædam, & spiritualis gravitas in eis eluceat.* Deinde non facilè credat earum lacrymis & quærelis; sed potiùs hortetur ad patientiam; neque fidat earum revelationibus, sed jubeat servare mandata Dei. Etiam extra confessionale circumspectè cum illis agat: solus cum sola secretò, & absque arbitro, vel teste non sedeat: nullius vel manum tangat, nec suam ab ulla tangi permittat. *Oculos humi defixos habeat, cumque pauca, quæ animas perstringere, & illustrare queant, locutus fuerit, statim avolet*, inquit S. Isidorus.

Resp. II. Examen juniorum ex sexu fœmineo, ferè circa eadem peccata esse potest, quæ pro examinæ puerorum & adolescentum retuli. Habent tamen & peccata sibi propria, præsertim, si sint, aut putent, se esse conditionis melioris: nam quædam magnam anni partem comendo corpus fucando faciem; litant superbiæ, & vanitati: stant ad ostia, & templa frequentant, ut videant, videantur; laudari & honorari appetunt; aliis laudem & honorem invident, iisque detrahunt: sectantur luxum in vestibus, pectus gestant nudum, ut honesti oculi vix satis custodiri possint ab intuitu illius vitulinæ pellis: amant

111. *Quomodo examinanda?*

amant visitationes, tempus ludendo, & confabulando cum detrimento alienæ famæ perdunt: manè in plenam diem stertunt, Divina negligunt, aut tandem ultimo Sacro interesse volunt. Idolum earum est commoditas, & mundus muliebris.

Atque ejusmodi peccatis obnoxiæ etiam quandoque sunt conjugatæ, invigilantes magis vanitati, quàm rei domesticæ, & prolium educationi. Talem quampiam si confitentem habeat Confessarius, seposito omni respectu humano exponat illi obligationes suas, periculaque, & media emendationis præscribat. Juverit ei proponere exemplum Beatissimæ Virginis, quàm corde humilis, quam verbis gravis & parca, quàm modesta facie corporisque totius compositione: quàm intenta operi, quàm Deo conjuncta: honestè quidem vestita, mentis autem sectans pulchritudinem, quam in virtutibus, quibus homo Creatori suo assimilatur, sitam esse noverat? Demum injungat pœnitentiam, conformiter antè dictis, excessibus illis oppositam; quam si nolit admittere, quando sine incommoda potest, non est disposita ad absolutionem.

112. *Quid si quæ interroget de ornatu, osculis, munusculis, egressu, choreis?*

Resp. III. Si quæ interroget 1. Qualis sibi liceat ornatus corporis? 2. An liceat se conspiciendam præbere, à quo novit, se turpiter amari? 3. An liceat sibi ab eo admittere munera? 4. An licitè possit permittere osculum, si ipsa nihil mali intendat? 5. An sine peccato possit adire choreas? Respondendum.

Ad *Primum*: Licitum esse ornatum corporis statui & personæ convenientem: fieri autem venialiter malum, si fiat ad captandam vanam gloriam, vel ex intentione mentiendi pulchritudinem: posse quoque evadere mortale, si fieret

cum

cum gravi detrimento familiæ, vel alterius; vel esset valde ad luxuriam provocans, ut, si incederet pectore valde denudato, aut leviter tantùm tecto, vel aliud grave malum intenderetur.

Ad 2*dum*; Si animo non malo procedat, sitque vel necessitas, vel rationabilis causa posse eam licitè facere, quod aliis honestis permissum est: neque enim dat, sed alter accipit scandalum quod is sibi imputare debet;nec ideo ipsa privanda est jure suo. Juxta *Sanch.* non peccaret graviter si conspiciendam se præberet, v. g. ne privet se libertate exeundi domo &c. secùs esset, si datâ operâ, absque ulla causa id facere.

Ad 3*tium.* Vix excusabitur à mortali: quia acceptando munera fovet alterius impurum amorem, spemque illi facit obtinendi consensum ad turpia, & se exponit periculo concipiendi malum amorem.

Ad 4*tum.* Peccat graviter admittendo à tali osculum: quia cooperatur ejus peccato. Et universim, si non adsit causa rationabilis honesti amoris, absitque periculum ab utroque; quod raró abest, si actus reiterentur vel fiant cum mora; aut ardore, illicitè permittit, ut constat ex dictis; peccatque permittendo graviter, si meritò timeatur, ne alter voluptatis causâ id faciat, quia cooperatur ejus peccato, nisi gravis causa excusaret. Et idem est de tactu turpi; qui, si ex objecto turpis esset, sine mortali permitti non potest, conformiter n. 71.

Ad 5*tum.* Censet *La Croix l.* 5. *nu.* 282. choreas, præsertim nocturnas, quas puellæ cum adolescentibus concurrentes agitant, esse occasionem proximam peccandi graviter: eò quòd interveniant oscula, amplexus, gesticulationes turpes, petulantes tactus, sermones impudici

&c. à quibus moraliter vix abesse possunt pravi motus, imaginationes, delectationes, desideria venerea. Hinc S. Ephrem choreas vocat *pompam diaboli.* S. Anton. *iter diaboli.* S. Chrys. *tripudia, quibus saltat diabolus.* Alii mitiùs loquuntur de choreis diurnis, quæ in loco publico fiunt. Caveat autem Confessarius, ne nimiùm indulgeat, ob gravia mala, quæ sæpe aut commitantur; aut sequuntur choreas. Sed nec nimiùm interrogantis conscientiam restringat, ne, si tamen forsan aditura sit, graviùs peccet. Expedit interrogare, quales soleant isthic saltus agitari? An in iis interveniant gestus inverecundi, an exigantur oscula, vel sit simplex circumcursitatio sine ejusmodi actibus? Item, quare velit choreas adire? An non ipsi, vel alteri, uni, vel pluribus in particulari timendum sit scandalum?

Ex his colliget Confessarius, quid hic & nunc respondendum, & quid dissuadendum, vel monendum sit. *Sporer Tr.* 5. *in præceptum* 5. *cap.* 1. putat, puellam non teneri abstinere ab honesto saltu, etsi timeat, ne vagè aliquis sit accepturus scandalum; quia timor ille est communis rebus innumeris; & vix est, quo abuti non possit hominum malitia. Aliud foret, si timeretur ruina alicujus in particulari, nec rationabilis causa esset illam permittendi.

113. *Quomodo instruenda sponsa?* Resp. IV. Si puella, contractis jam sponsalibus, initura matrimonium petat instrui, monenda est, 1mò. Sponsis veneream voluptatem non licere magis ante matrimonium, quàm aliis liberis non sponsis; proinde cavenda omnia, quæ ingenuam & verecundam puellam dedeceant. 2. Caveat nimiam familiaritatem cum sponso præsertim clam aliis. 3. Matrimonium institutum esse non habendæ voluptatis causâ; sed, ut augea-

augeatur numerus fidelium, ad quos habendos Deus hunc mundum condidit. Proinde, quæ in matrimonio licent, fieri debere honesto fine, verecundè, ut creaturam râtionalem decet, Deo à mente nunquam excluso. 4. Post sponsalia matrimonium non diu differendum esse, ne tentationibus exponantur. 5. Curandum, ut matrimonium ambo in statu gratiæ ineant; pacificè dein vivant, pars una alterius onera portet, memor homines se esse, defectibus obnoxios. 6. Uxor viro in licitis & honestis obediat: quia vir, teste Apost. *Caput est mulieris*; illi irato cedat, verbis suavibus errantem moneat, Deum pro illo oret: rem domesticam bene administret, reverentiæ erga parentes non obliviscatur: liberos, si Deus dederit, bene educet, redditura de iis Deo rationem: omnibus suis sit bono exemplo. Atque pleraque hæc etiam conveniunt sponso, qui uxorem tractare debet non ùt famulam, sed ut sociam & consortem: quæ nisi serventur, avertent â se Dei benedictionem. Demum suaderi potest, ut certum è Cœlitibus domûs suæ Patronum eligant, quem quotidiano, licèt exiguo, cultu, & in die illi sacrâ susceptione Sacramenti Pœnitentiæ & Eucharistiæ colant: cultus enim quotidianus, etsi tenuis, teste experientiâ, magnæ est utilitatis.

CAPUT III.

De Confessario rusticorum, aliorumque plebejorum, & rudium.

QUÆSTIO I.

Quomodo sint examinandi?

114. *Quomodo examinandi rustici, & alii plebeji?*

RESP. Si exposuerint, quæ in conscientiæ examine occurrerunt, videaturque examen ut ab ejusmodi sæpe fit, non satis accuratè institutum; examinentur percurrendo præcepta Dei, & Ecclesiæ, eorumque occupationes & occasiones, ut magis videbitur convenire: v. gr. 1mò. De peccatis internis, seu cordis; An turpibus cogitationibus dederint locum? An odium contra aliquem foverint, alicui inviderint; malum optaverint, de eo eveniente gavisi sint? 2. De peccatis oris. An non blasphemaverint, juraverint, maledixerint, detraxerint, vel de proximis malè locuti sint, defectum objecerint, rixati sint? Et hæc quomodo, quibus, &c. secundùm dicta nu. 91. Si juraverint; an falsò, an cum causa, quomodo? An intenderint Deum vocare in testem? 3. De peccatis operis, & omissionis: v. gr. An die festo laboraverint serviliter, vel Missam neglexerint, ad eam sero venerint, vel exposuerint se periculo sero veniendi: hoc enim faciendo peccant, etsi dein Missæ intersint. An se inebriaverint plenè, vel semiplenè, quid & tunc egerint? An ista futura præviderint, vel timuerint? An nulli damnum causârint nullum defraudârint, in aliena sylva ligna cum damno exciderint, vel subduxerint, pecora in aliena pascua duxerint, nihil

nihil turpe egerint? &c. Si quis ad omnia nihil ſciat reſpondere, niſi quod juraverit, vel pecoribus maledixerit; examinetur de ſcitu neceſſariis: eſt enim prudens ſuſpicio craſſæ ignorantiæ.

QUÆSTIO II.

Quomodo inſtruendi rudes, & ſolandi pauperes?

Reſp. Moneri poſſunt. 1. Ut ſalutem animæ ſuæ omnibus temporalibus præferant, cogitent quandoque brevitatem vitæ, nihilque ſibi poſtmodum quidquam profuturum, niſi ſerviviſſe Deo. 2. Ut memores exempli Chriſti Domini qui in laboribus fuit à juventute ſua, difficultates ſuas, & labores rectâ intentione perferant, & perficiant: cogitant, magnam mercedem ſe manere: Dei voluntatem eſſe, qui in illo ſtatu illos collocavit, ut ita patiantur, & faciant, animoſque ſuos à terrenis abſtrahant, & ſalutem æternam quærant: Sanctitatem conſiſtere in eo, ut quis ſtatui ſuo convenienter ex voluntate Dei vivat: majorem eſſe, non qui ditior, aut in majoribus eſt deliciis, vel honoribus, ſed qui meliùs voluntati & beneplacito Dei ſe conformat. 3. Ut non nimiùm differant Confeſſionem & ſacram Communionem: quia hæc Sacramenta dignè ſuſcepta ſemper augent gratiam ſanctificantem; quæ quo major erit in aliquo in fine vitæ, eò major erit ejus in cœlo gloria: hujus enim ſemen & menſura eſt gratia. 4. Si quis paupertatem queratur, Confeſſarius ſoletur eum, & excitet ad patientiam, & conformitatem voluntatis ſuæ cum divina, dicendo v. gr. 1. Non difficile fuit Deo facere te divitem: amat te, & voluit eſſe

115. *Salubris cogitatio ingerenda, & exemplum Chriſti.*

pauperem, ne per abusum divitiarum esses æternùm miser. Nescimus, quid magis nobis expediat: *Ipsi cura est de nobis: jacta cogitatum tuum in illum, & ipse te enutriet.* Pascit volucres cœli, & corvis ad se clamantibus escam dat; nec tibi, qui pluris es, deerit, si ei servias. 2. Considera Salvatorem tuum, qui, *cùm dives esset, propter nos egenus factus est*, ùt ait Apost. 2. Cor. 8 Pater noster cœlestis illi vult nos conformes fieri in hæc mortali vita, ut æternùm cum illo gaudeamus in cœlis. Age gratias, quòd te voluerit conformari pauperi Jesu. Multi in cœlo non essent, si non fuissent pauperes: multi non essent jàm ardentes in inferno, si divites, si Principes, si Reges non fuissent. *Difficile est divitem intrare in regnum Cœlorum*, uti nos docet Christus *Matth.* c. 19. Hinc *væ* dicit divitibus. At oculi ejus in pauperem respiciunt: Ipsi derelictus est pauper. Paupertas igitur favor est; & hinc tot Sancti, abjectis mundanis omnibus, sponte elegerunt paupertatem, ut Christo se conformarent; cui quò quis conformior est, eò major est. 3, Vita hìc nostra comœdia est: in hac unus sustinet personam Regis, alter aulici, alter pauperis mendici. Qui optimè sustinet personam suam, magis laudatur. Tu age personam tuam bene, & magnus eris apud Deum, qui personas distribuit. 4. Considera, quàm benignè & clementer hactenus tecum egerit Deus, quàm te ipsi non servientem tulerit patienter, quàm misericorditer à se fugientem receperit. An poterit tibi deesse, si ipsi te commitas, & illi obedias, *Petite, & accipietis, Joannes 6.* Dedit tibi filium suum exemplar, Magistrum, Redemptorem; omnia ejus, & ipsum voluit esse tuum; quomodo minus negabit, qui, quod plus est,

eſt, tam paternè, & non rogatus dedit: *Nunquid oblivisci poteſt mulier infantem ſuum? quòd ſi illa oblita fuerit, ego tui non obliviſcar*: dicit Deus Iſaiæ 49. Hac ſerviunt etiam ad erigendos alios deſolatos. Dives eſt, qui veras ſuas divitias numerare, & conſumere non poteſt; talis eſt, qui Deum habet.

QUÆSTIO III.

Quomodo rudes ſpecialiter diſponendi ad dolorem?

RESp. Poſt peccata, uti oportet, expoſita, expedit, ut rudes jubeantur elicere actum Fidei, Spei, Charitatis & doloris cum propoſito emendandi: ſic enim illos actus diſcent frequentare. Si deficiant, præeat Confeſſarius, & doceat, nec omittat unquam, niſi appareat ſatis inſtructi, & ipſi finitâ peccatorum confeſſione, vel antè eliciant dolorem cum propoſito; ipſos ad illum excitare, idque modo, illorum capacitati accomodato; injiciendo illis timorem, proponendo brevitatem vitæ, mortem certam; horam incertam: deinde judicium & æternitatem felicem, vel infelicem; oblivionem illorum poſt mortem in animis omnium: Dei beneficia amore ſalutis noſtræ nobis collata: deſiderium ejus, ut ipſi obſequentes ſalvemus animas noſtras; & decretum æternum à ſe projiciendi eos, qui deſiderio ejus omnes ſalvare cupientis non volunt obtemperare. Demum ſummam Dei bonitatem, majeſtatem, miſericordiam, ſuavitatem, ſapientiam, pulchritudinem, ideoque digniſſimum eſſe omni amore poſſibili, multò magis exiguo noſtro amore, cultu & obſequio; quæ tamen

116. *Motiva doloris rudibus proponenda.*

men liberalissimus Deus vult præmiis infinitis coronare; imò ipse vult esse merces nostra magna nimis. His propositis jubeantur ex corde elicere dolorem & propositum. Juvantur ejusmodi maximè, si illis proponatur apta similitudo, v. gr. ducta à filio in patrem optimum rebelli, à servo contumaci contra dominum, ab ingrato in benefactorem, ab homine valde sollicito, ne amittat hæreditatem vel temporalia, ab amante suum patrem, Hoc vel simili modo: Primò. Si pater aliquis amanter haberet filium, diu noctuque sollicitus de ejus felicitate, ejus errata modò dissimularet, modò clementer corrigeret, & nihil exspectaret ex obsequiis filii, nisi ut illi bene esset; filius autem non vereretur patrem offendere, ejus honorem & æstimationem imminueret, in conspectu ejus eum inhonoraret, donis patris abuteretur in ejus contemptum, &c. An talis filius non mereretur expelli domo paternâ? An non, si gutta ingenui sanguinis in ipso sit, meritò erubesceret, & defleret ingratitudinem suam! Et quid, si post plura delicta in gratiam à patre sæpius fuisset receptus, & tamen iterum rediret ad priora? An is auderet iterum in conspectum patris venire! An non erubescere deberet? An oculos aperire in conspectu ejus auderet? Ecce! tales nos sumus filii. Cogita, quæ fecerit tibi Deus: cogita, quoties te in gratiam paternè receperit? Et non doleas, quòd iterum offenderis tam benignum patrem? &c. 2. Si esset magnus dominus, à quo haberes, & tua dependerent omnia, qui erga tua exigua obsequia, quæ ei debes, vellet te facere hæredem ingentium bonorum; intentaret autem, & inferre tibi posset maximas pœnas, si debita ei obsequia negares; hunc verò dominum offendisses in-

inobedientiâ tuâ, ſtareſque in conſpectu ejus, jam jam ad mortem condemnandus: Nunquid doleres de ingratitudine & offenſa? Ita. Nunquid talis Dominus eſt Deus, à quo vitam habes & omnia, qui paratus fuit hæreditatem æternam omnium bonorum ſuorum tibi dare in cœlis, & cohæredem te facere Unigeniti Filii ſui? Nunquid hoc credis Deo revelanti? An non ergo meritò doleas, quòd Deum tam bonum, tam benignum, tam liberalem bonorum operum noſtrorum Remuneratorem, tam juſtum malorum Vindicem, in ſe omni amore digniſſimum offenderis, à quo cœlum ſperas? Dic ergo corde, quod ego verbis: Deus mi & Dominus mi! doleo, quòd unquam offenderim te, quem credo in Natura unum, in Perſonis Trinum, Creatorem omnium, Remuneratorem bonorum operum, & malorum Vindicem juſtiſſimum; qui licèt toties à me ſis offenſus, paratus tamen es mihi ignoſcere, & gratiam ad ſalutem neceſſariam dare. A te, per merita JESU Chriſti Filii tui, pro me incarnati, paſſi, & in cruce mortui, ſpero peccatorum meorum veniam, & æternam beatitudinem, quia hæc pœnitentibus & tibi ſervire volentibus promiſiſti fideliſſime & omnipotens Deus! Ex amore tuî doleo ex toto corde, quòd te Dominum & Deum meum unquam offenderim, & diabolo, tuo, & meo hoſti ſerviverim: ſtatuo deinceps tibi ſoli ſervire, & te nunquam ampliùs offendere, Da ad id uberem gratiam; ſcis, quòd ſine ea nihil poſſim. 3. Si quis patri tuo detraheret, eum inhonoraret; nonne ægrè ferres? Si quis ad mortem condemnatus, ſuo liberatori poſtea ingratus; cum ejus hoſte conſpiraret, nunquid facinus eſſet morte dignum? Si filius venderet ſuam hæreditatem terun-

teruncio: si pater-familias traderet alteri domum suam pro levi gulæ delicio; nunquid insaniæ essent arguendi? Ecce hæc omnia cadunt in hominem, qui Deum graviter offendit. Nunquid Judæ scelus detestamur, qui Christum vendidit 30. argenteis? An non insanum dicimus Esau, qui fratri suo Jacob pro edulio lentis vendidit primogenita? Ecce pejus facit, qui gravi peccato Deum offendit. Vendit enim pro re nihili æternam in cœlis paratam sibi hæreditatem; abdicat à se Christum, adhæret ejus hosti, ipsum ludibrio exponit; quasi tantus ejus in nos amor non mereretur obedientiam in re tantilla, & mereretur audiri diabolus, qui nos odit, & quærit perdere. Certè, si per tale quid admissum perdere deberes summam gravem pecuniæ, id non faceres, &c.

QUÆSTIO IV.

Quid agendum, si nullum in particulari peccatum confiteatur?

117. *Quid si nullum in particulari peccatum elici possit?*

RESp. Si Rudis, ùt quandoque contingit, de nullo in particulari peccato se accuset, dicens: Nihil scio, sumus omnes peccatores, examinetur, ùt pueri solent & rudes. Si nihil possit elici ab ultima confessione, interrogetur ex vita præterita, v. g. An nunquam sit mentitus in vita sua? Nunquam parentes offenderit? Nunquam fuerit iratus & impatiens? Nunquam traduxerit proximum? Sacrum neglexerit, aut negligenter audiverit? &c. Si nihil fateatur; interrogetur scienda necessitate medii: prudens enim est suspicio, quod ista ignoret. Si nesciat, nec possit modò

modò instrui, dimittatur monitus, ut non communicet, curet se instrui, & proximè redeat, aut si non possit adeat alium, & indicet illi, ut se instruat: interim expendat, quibus offenderit Deum: an non cogitationibus, verbis, operibus, domi, in templo, hac illave occasione: Si sciat scitu necessaria, aut instrui in præsenti possit, eliciantur cum illo actus fidei, spei, charitatis, doloris & propositi, uti jam & de pueris dixi, illum eò deducendo, ut doleat de omnibus, quibus unquam Deum offendit, quòdque hactenus fuerit tam negligens in negotio animæ suæ. Si doleat, & dispositus appareat, diuque non sit confessus, v. g. per medium annum & videatur non rediturus, monendus est, ut majorem suæ animæ curam gerat, & absolvi potest: certum enim est, quòd ad validam absolutionem, quando aliter pœnitens se accusare non potest, sufficit, quòd signis, vel verbis se fateatur peccatorem? & quamvis extra casum necessitatis, vel impotentiæ non liceat absolvere eum, qui se accusat de venialibus in genere tantùm, v. g. dicendo: Sæpe venialiter peccavi; eò quòd, dum potest, judicium debeat esse ordinatum; tale autem non sit, nisi exprimatur peccatum in specie determinatum; id tamen certum videtur, quòd in præsenti casu etiam licitè absolvi possit: tum, quia est quædam necessitas, & impotentia: tum, quia, si confiteatur se peccatorem, certus est Confessarius, quòd in vita sit aliquando mentitus, fuerit negligens in divinis, parentes, si cum iis vixerit ratione utens, offenderit, verbo proximum læserit: qui enim est, qui talia non admiserit; *Lugo & alii.* Imò, si talis diceret: Fui iratus, sed fuit causa iræ; fui distractus in oratione, sed non potui evitare; & interrogatus, an excesserit in ira, an negli-

negligens fuerit in excludendis distractionibus? Affirmaret, jam haberetur explicitè peccatum in specie. Quod si quis ità stupidus & hebes reperiretur, ut nequidem possit apprehendere necessaria necessitate medii, conetur Confessarius intelligere, an hebetudo proveniat ex peccatis quibusdam, quæ mentem obcœcent, ut sunt luxuria & ebrietas: an verò ex naturali complexione? Si primum, differatur absolutio, & priùs abducatur à peccatis; quia frustranea erit instructio, durante impetu passionum. Si secundum, sitque pœnitens bonæ voluntatis, & innocentis vitæ, inducatur ad eliciendum actus fidei, spei, & dilectionis Dei, appositè ad ejus capacitatem, & sic dispositus absolvatur sub conditione, permittaturque accedere ad Communionem. Quod hebetudo proveniat ex naturali complexione, indicium est, si ad temporalia quoque hebes sit, si non malè vivat, bonæque sit voluntatis: si autem ad temporalia sit solers & industrius, suspicio est, quod hebetudo proveniat à peccatis. Unde discretè erit examinandus de materia luxuriæ. Ita *P. La Croix l. 6. p. 3. nu.* 1809. Deinde, se ita hebes foret, ut nullam cognitionem de mysteriis fidei formare posset, fatuo, vel infanti comparandus videtur. Ita *Tannerus & Gobat*. Denique, si hebetudo foret ex senectute, senexque antea sciverit necessaria necessitate medii, absolvi poterit & communicari, etsi non ita clarè jam videatur ista credere. Si verò ista nesciverit, laborandum est, ut cito addiscat, ne crecente senio decrescat magis capacitas. Videri potest *Lugo de Pœnit. d.* 17. *n.* 8. *Dicast. d. Pœnit. d.* 9. *n.* 744. *Burghaber cent.* 3. *casu* 41.

Quid si sit omnino hebes ad scitu necessaria?

QUÆS-

QUÆSTIO V.

Quæ pœnitentia rudibus injungenda, præsertim assuetis maledicendo, vel jurando?

RESP. Rusticis & plebejis pro pœnitentiis fere preces sunt injungendæ, & quidem plerumque tales, quas statim eodem die persolvant, aut proximo festo, nisi quid aliud suadeat consuetudo, vel negligentia in divinis. Hinc si negligentes sint in suscipiendo Sacramento Pœnitentiæ, injungetur utiliter, ut post mensem, vel proximo festo majore, aut, si tunc non possint, proximâ post illud occasione iterum confiteantur, aut, si consuetudinem habeant v. g. maledicendi, vel jurandi, per dies 14. vel per mensem manè recitent ter Pater & Ave in laudem Sanctissimæ Trinitatis; petant veniam suorum peccatorum, labores suos & difficultates isto die obeundas simplici modo offerant Deo in satisfactionem, petantque gratiam emendandi: vesperi easdem preces repetant, doleant, petantque veniam, dicendo v. gr. Deus propitius esto mihi misero peccatori! aut, ut, quoties iterum maledixerint, vel juraverint, pectùs percutiant, & veniam petant. Monendi tamen sunt, si semel obliviscantur, satis esse, si postea resarciant, vel compensent. Si quis multorum gravium peccatorum reus esset, nec conveniens alia pœnitentia occurreret, injungi posset, ut per mensem, vel ad proximam confessionem diebus Dominicis & Festis Sacrum devotè offerat Deo in satisfactionem suorum peccatorum, iisdemque diebus Rosarium dicat

118. *Quæ satisfactio injungenda maledicis? &c.*

in

in Sacro, vel ùt libuerit. Utile quoque erit, præsertim, si quis timeretur, dolorem & propositum efficax non habere, injungere, ut ante Communionem eliciat fidem, spem, & charitatem cum dolore, vel saltem contritionem cum proposito, hocque post Communionem renovet, & Christo confirmandum offerat: sic enim consuletur reverentiæ & fructui Sacramenti, quoad poterit. Universim utiliter suadetur, ut quisque statuat certum peccatum singulari studio cavere, & hoc propositum Christo post Communionem offerat.

CAPUT IV.

De Confessario Conjugum, Parentum, Patrum, Matrumque familias.

Confessarium oportet scire horum obligationes, bona specialia & communia, tentationes, modumque eos dirigendi & tentationes elidendi.

QUÆSTIO I.

Quæ sint Obligationes Conjugum?

119. *Debet vir correctionem uxori.*

Resp. Sunt sequentes. Prima. Debent sibi invicem amorem veræ charitatis: unde possunt, & aliquando tenentur se invicem corrigere. Uxori tamen convenit sola monitio, & adhortatio; viro autem monitio, adhortatio, & punitio, ut plurimùm levis tantùm; quia uxor est socia viri, non serva. Debet autem punitio procedere ex charitate, vel amore justitiæ, aut zelo procurandi rectam familiæ gubernationem, esse-

esseque multò levior, quàm culpa mereatur, ne pax inter eos & amor pereat. Quas autem vir uxori pœnas infligere licitè possit, pendet ex conditione uxoris; consuetudine loci justâ: graviùs enim plebejæ puniri possunt, quàm nobilis, vel honestioris prosapiæ; quia hæ pœnas graviùs apprehendunt, ut pote illis magis ignominosas. Unde & faciliùs avertuntur ab amore, & iis non raro pejores evadunt. In particulari, non licet marito pœna mortis, mutilationis, exilii perpetui, carceris publici, percussionis tam enormis, ut ex ea vita, vel membrum periclitetur; quia similes pœnæ reservantur Reipublicæ. Subtractio cibi plerumque sufficit ad corrigendos communes defectus. Poterit tamen ob causam proportionatam ad dies aliquot uxorem includere, additis compedibus; cædere verò alapis, calcare pedibus, rarò permittitur; quia hæ pœnæ, maximè, si frequentes sint, non leviter adversantur amori conjugali. *Gobat* tamen *in Theologia juridico morali. c.* 29. *f.* 1, ait: A Confessario, vel Magistratu non reprehendi maritos, qui uxores plebejas mero bibulas & ebriosas, aut nolentes vitare suspecta consortia post leviorem pœnam sine effectu emendationis illatam, fuste ita verberant, ut biduo vel triduo duret aliquis verberum sensus. Cæterùm ab admonitione per verba suaviora primùm; dein, si hæc non juvent, per graviora correctio inchoanda est; ut uxor, si ad pœnas procedendum sit intelligat, has sibi meritò infligi. Demum debet maritus quandoque defectus, ubi sine pecato potest, uxoris dissimulare, nec nimius esse in corrigendo, quandoque & correctionem ad tempus differre; ne, dum uxor est in disposita ad eam recipien-

piendam, fructu careat, aut etiam à viro fiat ex inordinata passione.

Uxor viro obediendiam, hic illi victum, & vestitum. 2da. Obligatio. Tenetur uxor marito obedire in iis, quæ spectant ad bonos mores & domûs gubernationem, quia maritus est caput uxoris, cui obedientiam & reverentiam debet. Unde uxor peccat graviter si authoritatem sibi non convenientem arroget; quâ viro dominari & insultare attentet, estque incapax absolutionis, nisi seriò statuat emendare. Econtra tenetur maritus uxorem tractare tanquam sociam & commembrum, illique præstare alimenta & vestitum statui convenientem, cæteraque, quæ talis conditionis uxoribus juxta loci consuetudinem competunt, quia hæc in contractu matrimonii imbibuntur, ideoque maritus ab uxore accipit dotem. Quòd si duxisset pauperem, tenetur nihilominus, quia censetur personâ fuisse contentus. Si autem divitem quidem, sed dote non constitutâ, hæc vel ab uxore vel à parentibus ejus constituenda est. Si tamen uxor à viro sine justa causa discederet, hic eam alere non teneretur: qui enim non facit, quod debet, æquum est, ut non recipiat, quod oportet. Similiter non teneretur, si ob inopiam non posset, quo casu ab uxore divite alendus esset maritus, uti nec, si dos promissa non esset soluta, quia maritus de dote conveniens non aliter se ad alimenta obligavit. Econtra, si uxor discederet à marito ob justam causam v. g. ob sævitiam, vel adulterium mariti, hic adhuc teneretur eam alere, quia ex delicto mariti innocens uxor non debet habere detrimentum, nec ille commodum.

Debent cohabitare. 3tia Obligatio. Tenentur conjuges cohabitare; quia convenerunt in individuam vitæ societatem: unde si maritus ex quacunque causa

non

non turpi velit alibi figere domicilium, tenetur uxor eum ſequi, ſi ſine dedecore ſtatûs ſui & gravi ſuo incommodo poſſit; non tamen, ſi maritus vagari vellet; niſi fortè vagandi conſuetudinem antè habuerit, eaque uxori fuerit nota, & non excepta in contractu: tunc enim cenſeretur uxor in id conſenſiſſe.

4ta. Obligatio conjugum eſt: Ut ſub mortali ſibi invicem reddant debitum conjugale, ubi petitur ſeriò, & non eſt legitima cauſa negandi, quia ad hoc ſe obligârunt, eſtque materia gravis: & vir, dicente Apoſtolo; corporis ſui poteſtatem non habet, ſed uxor; & mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, nempe in ordine ad generationem, cujus velut unum ſunt principium, & hinc una caro. Dixi 1. *Ubi petitur ſeriò*; quia tunc petens cenſetur animum obligandi, & utendi jure ſuo habere; secùs eſſet, ſi ſolùm peteret amicè, utì & ſi irrationabiliter peteret; hoc enim caſu non poteſt velle obligare, cùm altera pars non obligârit ſe ad aſſentiendum petitioni irrationabili; utì nec ad reddendum ſtatim, unde per ſe non peccaret ſaltem graviter, ſi ex cauſa ad breve tempus differret. Dixi 2. *Et non eſt legitima cauſa negandi*: hæc enim ſi adſit non eſt obligatio; quia conjuges in eum eventum ſe non obligârunt. *Unde* 1. Non tenetur uxor viro petenti parere, ſi ſibi, vel marito, vel proli conceptæ inde timeret grave damnum. 2. Si vir laboraret morbo contagioſo, v. gr. peſte, morbo gallico, vel etiam leprâ, niſi tamen hæc ante contractum fuerit cognita, & non ſit nimis gravis. 3. Si uxor laboret febri, vel alio morbo, ob quem uſus matrimonii noceret graviter. 4. Si non poſſit prolem parere, niſi mortuam. Ordinariè tamen non excuſat multiplicitas pro-

Invicem reddere debitum.

120. *Cauſæ excuſantes.*

lis, quia non poterit ob periculum incontinentiæ ideo negare in perpetuum, proinde frustra negaret ad breve tempus, post quod tamen concipiet. 5. Si petens sit amens aut ebrius, quia non est capax usûs dominii; nec petit ùt homo. 6. Si authoritate publicâ celebraverint divortium, vel mutuo consensu castitatem voverint. 7. Si petens commisit adulterium, quia frangenti fidem, fides licitè frangitur, nisi tamen altera pars sit causa adulterii, aut etiam sit mœchata. 8. Si sine justa causa petatur innaturali modo vel situ; quia copula sic vestita est illicita, quæ tamen honestari potest ex justa causa, ùt, si aliter fieri non posset, aut uxori à viro aliàs immineret grave malum. 9. Si petens ante matrimonium emiserit votum castitatis, quia non tenetur cooperari alterius peccato. Imò sunt qui tenent, nec posse, quia, licèt quis possit ex causa gravi alterius malæ actioni cooperari materialiter, quando is, cui cooperatur, hic & nunc potest illam licitè ponere, etsi ex sua culpa non ponat licitè; non tamen licet, quando eam non potest licitè ponere. Alii tamen probabiliter tenent, posse, & teneri reddere, eò quòd jus ad copulam per votum non sit sublatum, seu stet cum voto. Sic, si quis vovisset non repetere depositum, retineret jus repetendi, tenererque repetenti reddere; nec ideo cooperarer formaliter ejus peccato, quia id in voluntate & petitione jam præcessit, & ponerem actum & de se, & mihi licitum, ergo à pari. Teneretur tamen uxor si commodè posset, differre, si immineret grave incommodum, petat ipsa, & jam licebit & alteri. 10. Si petens v. g. vir cum consanguinea uxoris inprimo vel secundo gradu commiserit incestum, quia vir amisit jus petendi debitum, adeoque juxta priorem sen-

ten-

tentiam uxor poteſt & tenetur negare, ne cooperetur ejus Peccato. Contradicunt tamen iterum alii cum *Sanch.* quia uxor non eſt privata jure ſuo, ſecus foret, ſi copula eſſet mala ex circumſtancia ipſam afficiente; ut, ſi peteretur in loco ſacro, aut cum periculo abortûs a prægnante. Dixi : *In primo vel ſecundo gradu*, quia pœna illa non extendit ſe ultra; cùm in gradu ulteriori inceſtus non impediat matrimonium.

Uti matrimonio ſine honeſto.

5ta Obligatio conjugum. Tenentur conjuges non uti matrimonio, niſi ſine honeſto; qualis eſt 1. Ut propagetur genus humanum, & augeatur numerus ſervorum Dei. 2. Ut ſatisfaciant ſuæ obligationi. 3. Ut vitetur periculum incontinentiæ. Quòd ſi utantur ſolius voluptatis causâ, peccant venialiter ſaltem, quia voluptas eſt ſubordinata fini matrimonii & medium tantùm. Unde inordinatum eſt in ea ſiſtere; quæ tamen inordinatio de ſe gravis non eſt, quia uſus matrimonii de ſe licitus eſt; & ejus finis primarius nec per hoc impeditur, nec poſitivè excluditur. Idem eſt de aliis actibus conjugibus licitis, ùt ſunt tactus, oſcula, aſpectus, ſi fiant voluptatis ſolius causâ & citra periculum alterius gravis incommodi, aut effectûs graviter mali. Horum unum ſi adeſſet, vel ejus periculum proximum, peccaretur graviter.

121. *Peccata conjugum in uſu corporum*

6ta Obligatio. Tenentur conjuges ad fidem & continentiam conjugalem. Unde 1. Peccant graviter conjuges, ſi per tactus, &c. exponant ſe probabili periculo pollutionis, aut generationem poſitivé impediant, ſemen extra vas effundendo. Cæterùm *Sanct. Thom. in 4. diſt.* 31. nihil eorum, ait, quæ facit maritus cum uxore, aut hæc cum viro ſervato vaſe, ſecundùm ſe eſt mortale. 2. Uti matrimonio tempore men-

strui, nisi justa adsit causa, v. g. periculum incontinentiæ, est veniale; quia proles suscepta tunc solet esse debilior, cui tamen melius est esse, quàm non esse. Lex antiqua tunc prohibens copulam, nunc cessat. 3. Uti matrimonio, dum uxor est gravida, mortale non est, si absit periculum abortûs, sicut plerumque abest; est tamen juxta aliquos veniale. Sed *Sanch. Aversa* & alii hoc quoque negant; quia matrimonium etiam est in remedium concupiscentiæ, cùmque uxores magnâ parte temporis sint gravidæ, nimis periculosum esset, obligare sub peccato ad abstinendum tanto tempore. 4. Mutare situm in usu matrimonii, si absit periculum pollutionis, mortale non est, quia non obest generationi, est tamen veniale, quia innaturalis; potest tamen & ab hoc excusare indispositio corporis ad alium situm, &c. & hoc casu petenti obtemperare debet altera pars. 5. Quando ob circumstantiam intrinsecam v. g. morbum. periculum obortûs, &c. copula est illicita, licent illis tactus, aspectus & oscula, modò absit periculum pollutionis, & debito fine fiant; quia status matrimonii eos honestat, estque per accidens, quòd hic & nunc non conducant ad copulam; & nisi id verum esset, conjugibus non licerent oscula & tactus, nisi dum actu vellent habere copulam, sicque matrimonium & societas conjugalis foret illis occasio proxima æternæ damnationis. Iis ergo tales actus prohibiti solùm sunt, quibus per se copula non licet. Hinc, si cui ob incestum non liceat petere debitum, non prohibentur tamen illi oscula, &c. quia præceptum illud Ecclesiæ odiosum est, adeoque ad illa non extendendum. Aliud est de eo, qui obstrictus est voto castitatis; huic enim nihil licet, nisi copula,

dum

dum petitur; quia is obligavit se ad vitandas venereas etiam delectationes: quòd autem petenti possit assentiri, ex petentis jure est. 6. Si conjux habens occasionem copulæ, sine animo eam habendi, venereè ob voluptatem se tangat, per se loquendo, non peccat mortaliter juxta *Sanchez* & alios; quia, cùm adsit potentia proxima copulæ, meritò censetur, saltem ex natura sua, tactus ille referri ad copulam. Idem tenent, si absens à conjuge id faceret ob eandem rationem. *Vasquez* autem & alii in utroque casu censent peccare mortaliter: in primo quidem, eò quòd conjux non habeat jus ad explendam veneream voluptatem, nisi communicando cum comparte: in secundo autem insuper, quòd non liceat conjugibus, nisi, quod ad copulam refertur; hoc autem solùm ad eam referatur, quod ad eam proximè habendam conducit; neque habeat conjux jus ad usum venereum sui corporis, nisi in ordine ad actum conjugalem hic & nunc ponibilem, adeoque tactus ille hic & nunc non referatur nisi ad pollutionem, exciteturque natura in præjudicium matrimonii. Postrema sententia probabilior est, videturque vera pro casu secundo. 7. Conjux venereè se oblectans per repræsentationem copulæ conjugalis, etsi alter conjux sit absens, per se loquendo, non peccat graviter. Ita *S. Thom. S. Anton. Cajet. Suar. de Peccatis disp.* 5. §. 7. *num.* 9. *Vasq. Sanch. & alii plurimi* teste *P. La Croix lib.* 6. *p.* 3. *num.* 337. Ratio est, quia delectatio morosa in conjugibus non potest esse gravius peccatum, quàm sit actus, de quo est, & ad quem refertur; copula autem in conjugibus non est mortale, etsi voluptatis causâ fiat: nec est simile in tactu proprii corporis, quia conjux non habet jus utendi proprio

corpore ad voluptatem explendam nisi communicando cum conjuge. 8. Peccant conjuges per tactus & oscula, si terminos honestatis excedant, quia non nisi intra illos ad ea illis concedi potuit licentia: unde, si quis interroget, quœ sint licita conjugibus, respondeat Confessarius, licere conjugibus, quæ conducunt ad prolis susceptionem, omnia honestè & secundùm ordinem à natura institutum agenda esse; nec descendat ad particularia ex se, sed sinat ipsam exponere, si quæ habeat, quæ angunt.

QUÆSTIO II.

Quæ sint bona Conjugibus communia, & quæ cuique ex illis propria.

122. *Ad quem spectent dotalia?* RESp. Bona Conjugum sunt quadruplicia: nempe dotalia, contradotalia, paraphernalia seu præterdotalia, & communia. 1. Dotalia, seu dos sunt illa, quæ viro ab uxore, vel alio ejus nomine traduntur, ut ex eorum fructibus, vel proventu onera matrimonii sustineat. Horum dominium, si æstimata non sunt in venditionem, nec consistant in pondere, numero & mensura pertinet ad uxorem: unde huic etiam, durante matrimonio, competit eorum vindicatio, & augmentum, uti & decrementum sine culpa mariti adveniens; nec potest ea si sint immobilia, alienare maritus, aut, hypothecæ subjicere; nisi uxoris consensus accedat, juramento confirmatus, sine fraude & metu inducente. Administratio autem dotis est penes maritum, ad quem etiam spectat fructus cujuscumque dotis, si onera matrimonii sustineat, salvâ tamen semper dotis

dotis substantiâ : idque verum est, etsi fructus essent majores oneribus ; si verò dos sit æstimata in venditionem, ejus dominium est penes maritum, perinde, ac si maritus eam emisset : unde ad eum quoque spectat periculum & incommodum ejus ; æstimatio tamen, seu valor ejus æstimatus pertinet ad uxorem, qui, si soluto per mortem mariti matrimonio obtineri non posset, dos rediret ad uxorem, ac si nunquam fuisset vendita, exclusis quibuscunque creditoribus. Similiter, si dos consistat in pondere, numero & mensura, etsi æstimata non sit in venditionem, ejus dominium pertinet ad maritum cum suo periculo, potestque hic illam ad arbitrium suum distrahere, sine tamen præjudicio uxoris: soluto autem matrimonio tantundem ejusdem bonitatis & species redit ad uxorem vel ejus hœredes, quantum traditum fuit, nisi antè conventum fuisset, ut ejus pretium numeraretur : hoc autem taxandum esset conformiter temporire stitutionis faciendæ, vel dissoluti matrimonii, nisi aliter conventum fuisset. Porrò dos æstimatur in venditionem, si valor ejus taxetur, & maritus se obliget ad servandum uxori ejus pretium, aut à se, vel à suis hæredibus, si ante uxorem è vivis excedat, illi solvendum: ità enim censetur maritus dotem emere, & uxor vendere.

2dò. Contradotalia, quæ etiam donatio propter nuptias dicuntur, sunt, quæ maritus vel aliter ejus nomine assignat uxori ad assecurandam ejus dotem, debentque esse æqualia doti ; quanquam artifices aliud vix assignent, quàm suam artem, & alii quidam solam suam scientiam. Horum dominium, usus, administratio & fructus est penes maritum, salvâ tamen eorum substantiâ, ut dos uxoris maneat assecurata. 123. *Ad quem contradotalia?*

124. *Ad quem præterdotalia?* 3tiò. Bona præterdotalia sunt, quæ uxor præter dotem affert, vel illi obveniunt v. gr. hæreditate vel donatione. Hœc pleno jure pertinent ad uxorem, nisi ità tradantur, ut instar dotis mariti fiant: hoc enim casu sequuntur naturam dotis, præterquam, quòd maritus non lucretur eorum fructus, quamvis possit eos expendere non in suam solius, sed in uxoris simul utilitatem. Capitalia tamen, quæ refunduntur, aut fundi, qui retrahuntur, debent in æquivalenti servari uxori, nec possunt à marito in suam & uxoris simul utilitatem expendi, nisi hâc consentiente, sed ad eas tantùm causas, ad quas ipsa voluerit. Porrò, etsi præterdotalia non afferantur instar dotis, administrationem tamen eorum habet maritus, sed ad nutum uxoris revocabilem.

125. *Ad quem communia bona?* 4tò. Bona communia sunt, quæ conjuges, stante matrimonio, communi labore, industriâ, v. gr. mercaturâ, &c. acquirunt; item census ex utriusque capitali, fructus ex officio utriusque, vel unius, modò uterque, ut oportet, fungatur officio suo, empta ex de novo acquisitis, &c. Hæc pertinent tam quoad proprietatem, quàm utilitatem ad utrumque conjugem, administratio verò illorum ad solum maritum. Æquum enim est, ut, quod communi labore acquiritur, commune fiat; & quia vir præsumitur capacior administrationis, hæc ad ipsum pertinet. Hinc, soluto matrimonio, pars residua potest disponere de medietate acquisitorum. Excipe, nisi vir industrius antè cum sponsa paupere contraxisset de certa tantùm lucrorum parte, ipsi tribuenda: hoc enim casu ipsa deberet esse contenta. Constant hæc omnia ex legibus, suntque servanda, nisi alia pacta intervenerint, aut leges locorum par-

particularium, quæ attendi etiam debent, aliud ſtatuant.

His accedunt arrha, ſponſalitia largitas, donum matutinum. Arrha eſt, quod tempore ſponſalium ſponſi invicem tradunt in pignus futuri matrimonii. Hæc redit ad illum, qui dedit, ſi ſequatur matrimonium, quia non eſt donatio, ſed velut pignus: ut tamen aliquid habeat rationem arrhæ, non debet tantùm de facto dari ante matrimonium; ſed expreſsè addendum eſt, dari in ſignum futuri matrimonii; aliàs erit ſponſalitia largitas, quæ eſt donatio facta ſponſæ poſt ſponſalia intuitu futuri matrimonii. Hæc dicitur etiam mundus muliebris & dotalitium, & ſecuto matrimonio eſt, manetque uxori; ſi autem hoc non ſequatur, redit ad ſponſum, quia donatio fuit conditionata. Donum matutinum eſt, quod à marito datur uxori altero nuptiarum die pro theſauro pudicitiæ ſibi credito, hoc pertinet ad uxorem, quæ pro libitu de eo poteſt diſponere. Ex dictis reſolves. 126. *Quid arrha? &c.*

1. Peccat vir graviter, ſi grave nocumentum ejus culpá adveniat bonis uxoris; & hæc pariter, ſi viro rationabiliter invito rem gravem uſurpet, vel alienet, de qua non poſſit diſponere; aut notabiliter ſe ingerat in adminiſtrationem domûs ſine conſenſu viri. Excipe, niſi hic prodigus eſſet, vel diſſiparet rem domeſticam, aut ejus curam negligeret. 127. *Quid liceat uxori circa bona, & quid non?*

2. Si vir deſit officio & obligationi ſuæ, poteſt uxor ex fructibus dotis, paraphernalium, vel ex lucro communi impendere invito etiam marito, quæ ad convenientem ſuam ſuſtentationem ſpectant, v. gr. ad victum, veſtitum, donationes, eleëmoſynas, recreationes honeſtas, quæ aliis talis conditionis honeſtis mulieribus permitti ſolent;

lent; nisi tamen aliud status rei familiaris exigeret. Ratio est, quia ad convenientem uxoris sustentationem se maritus obligavit, estque illa socia bonorum.

3. Potest viro non consulto expendere, quæ ad ejus conversionem, aliudve spirituale magnum bonum necessaria judicat.

4. Si vir desit officio suo, potest uxor expendere, quæ ad avertendum grave damnum familiæ, vel filio ex voluntate patris in bello vel studiis versanti sunt necessaria.

5. Potest clam reservare ad providendum sibi & familiæ, si ex viri excessibus immineat periculum indigentiæ; imò potest clam subducere ex bonis communibus, quantum maritus potando dilapidat, etsi periculum indigentiæ sibi vel familiæ non immineret, quia dimidium ad ipsam pertinet nec potest ipsâ invitâ illud maritus imminuere.

6. Potest pecuniam à viro ad solvenda debita acceptam expendere in usus domesticos graviter necessarios; quia pecunia, etsi uxori tradita, manebat sub dominio viri, qui eam potiùs ad sublevandam gravem necessitatem familiæ, quàm diluenda debita debebat impendere; nec uxor sic contrahit obligationem ex suo solvendi creditoribus.

7. Non tenetur ex bonis dotalibus suis concurrere ad solvenda debita à viro ante matrimonium contracta, etsi communia eò non sufficiant; tenetur tamen ex bonis aliis; si quæ habet, concurrere ex dimidio ad diluenda debita stante matrimonio in bonum familiæ, deque consensu utriusque contracta; non verò ad contracta ante matrimonium, aut, hoc stante; sine ejus consensu, vel non in bonum familiæ.

8. Po-

8. Poteſt uxor ſuis parentibus & liberis ex primo toro pauperibus moderatas, pro more aliarum fœminarum ſuæ conditionis, eleëmoſynas ex bonis communibus, marito etiam contradicente, largiri; quia hoc ſpectat ad decentiam ſtatùs ejus; nec ipſa eſt ſerva, ſed ſocia bonorum. Unde maritus non poteſt eſſe rationabiliter invitus, Quòd ſi dicta quantitas non ſufficeret ad gravem illorum neceſſitatem levandam, & ipſa aliunde juvare non poſſet, poſſet clam plus ſubducere, & egentibus ſuccurrere; quia ad decentem quoque ejus ſtatum pertinet & honorem, ut non permittat egere illos, cum bona habeat. Marito tamen mortuo deberet in partitione bonorum cum hæredibus mariti ſubtrahere ſuæ parti, quæ ultra dictam partem elargita fuit; quia æquum non eſt, ut ex alienis ſubveniat conſanguineis, ſi habeat propria. Poſſet quoque aliis pauperibus minus dare, ut magis ſuis poſſit ſuccurrere.

9. Permiſſa ſimilis conditionis uxoribus poteſt facere uxor, etſi dotem non attulerit, vel nondum adſint bona communia; quia, cùm maritus teneatur uxorem & familiam alere, accipi poſſunt ex propriis ejus bonis; nec tenetur uxor propria, ſi, quæ haberet, expendere; niſi fortè alendi eſſent ejus parentes, aut proles ex alio patre, vel fratres & ſorores; tunc enim, ſi haberet, priùs, ex propriis deſumere debet extraordinaria. Rectè autem moneat *Gobat*, non ſemper expedire hæc dici uxoribus, ne abutantur; ſed potiùs conſulendum, ut ad concordiam conſervandam faciant omnia marito conſcio & conſentiente, ſi ità fieri poſſit.

10. Si maritus moriens relinquat bona debitis oneratus majoribus, quàm ut ex iis ſolvi poſſint, *Quid ſi maritus moriens*

sint, potest uxor ex iis subducere necessaria suæ & prolium sustentationi. Ratio est: quia sustentatio est illis debita & privilegiata ante omnes creditores, excusassetque maritum debitorem: proinde multò magis hæredes. Hinc, si ab uxore exigeretur juramentum, quòd nihil subduxerit; potest id licitè facere, quia sensus est, an quid subduxerit, quod ei non competit. Et idem est, si vir adhuc vivens cessisset foro; quia cedens foro (nisi bona sua ex industria dissipâsset: hoc enim casu non gauderet privilegio cessionis) potest retinere necessaria sustentationi etiam suorum, etsi juxta probabiliorem in conscientia postea, si ad meliorem fortunam redeat, teneatur satisfacere creditoribus. Ita docet *P. La Croix l. p. 2. nu.* 432. & 436. ubi notat ex *Dicastillo*, non teneri postea restituere, nisi quantum commodè potest, hoc est salvâ congruâ sustentatione.

relinquat debita?

Aut bona uxoris cum suis subjecerit hypotheca?

11. Si vir sumpserit capitalia ad censum assignando bona sua cum bonis uxoris pro hypotheca, non obligantur bona uxoris, nisi illa consenserit, & privilegio quod habet ex Senatûs-Consultu Velleiano, renunciaverit cum juramento, vel sufficienter de privilegio suo instructa coram Notario: id quod bene notandum iis, qui capitalia ad censum elocant, aut titulos ordinationis ex bonis alienis erectos accipiunt: nisi enim addatur, si bona ad uxorem simul pertineant, eam consensisse, & privilegio renunciâsse, acta non subsistunt.

QUÆS-

QUÆSTIO III.

Quæ ſint Obligationes Parentum.?

RESP. Ex lege naturali parentes debent liberis ſuis: Primò: amorem ſincerum & prudentem. 2. Educationem corporalem, & curam, ut avertant noxia vitæ, ſanitati & felicitati corporali, alimenta neceſſaria pro qualitate ſtatûs ſui procurent, ut diſcant, quæ ipſis conveniunt, ut ſunt artes honeſtæ, literarum ſtudia, &c. 3. Debent illis inſtructionem, & educationem ſpiritualem, adeoque eos vel per ſe, vel per alios inſtruere neceſſariis ad ſalutem, vitamque Chriſtianam, præire iis bono exemplo, delinquentes prudenter corrigere, &c. Unde peccant parentes. 128. *Obligatio parentum triplex.*

1. Si proli conceptæ noceant: v. gr. mater nimiùm laborando, onera nimis gravia portando vel levando, ſaltando, currendo, paſſionibus iræ, melancholiæ, nimiùm indulgendo, ſicque eas paſſiones proli ingerendo. Pater verò uxorem prægnantem exaſperando, percutiendo cum periculo nocendi proli. 129. *Peccata parentum quoad proles.*

2. Si, ubi mater prolem lactare non poteſt, non provideant, dum poſſunt, de nutrice bonæ valetudinis, & vitæ; quia proles defectus & inclinationes ad vitia facilè cum lacte imbibet. In hoc caſu tenetur pater ad expenſas pro nutrice: mater enim tantùm pro ſuſtentatione prolium tenetur ad lactandum per triennium, ſi poſſit, Pater autem ad reliqua uſque ad emancipationem, niſi eſſet pauper, & mater dives. Si autem mater lactare ſine gravi incommodo prolem poſſit, ad id tenetur; ſique nolit, tenetur ad expenſas pro nutrice, quam ſi habere non poſſit

fine periculo gravis nocumenti prolis, peccat graviter non lactando. Secùs tantùm venialiter secundùm aliquos.

3. Si liberis non valentibus se alere (ubi enim valent, parentes non tenentur) negent alimenta necessaria, aut sua dilapident, labores convenientes negligant, curam rei domesticæ non habeant, ut eos honestè pro suo statu alere, hæreditatemque relinquere possint, quâ ad convenientem statum pervenire valeant, & honestè vivere.

4. Si viis publicis, vel foribus templi aut hospitali proles exponant sine gravi necessitate, & in hac eas exponentes non caveant illis à periculo mortis, alteriusve gravis incommodi: tenentur enim parentes ipsi alere proles suas etiam illegitimas, seu naturales, seu spurias, iisque providere, donec alere se possint. Quomodo hi succedere possint parentibus, habetur in tractatu de testamentis & successione, & apud *La Croix l.* 3. *p.* 2. *n.* 1163.

5. Si liberis negent sine causa justa hæreditatis suæ partem legitimam. Hæc ex jure communi, quando plures sunt quàm 4. est medietas bonorum. Secùs tantùm tertia pars inter liberos dividenda, modò talis sit, ut accedente liberorum industriâ convenienter statui possint vivere.

6. Si filium, vel filiam cogant ingredi Religionem, aut ab ea impediant, negando legitimam, vel dotem; quia liberi jus habent eligendi statum, & impedientes ab ea sine justa causa, aut ad eam cogentes, ipso facto sunt excommunicati per *Trid. sess.* 15 *cap.* 17. *de Regul.* Quòd si cogant Religionem volentes ingredi renuntiare bonis, & juribus suis, non tantùm graviter peccant, sed renuntiatio est reipsa irrita, quia involuntaria. Similiter peccant graviter, si cogant,

ut non ineant matrimonium; secus esset, si tantùm à certis nuptiis ob justam causam impedirent, vel ad certas suaviter inducant, modò caveantur incommoda.

7. Si, quantùm in ipsis est, non curent, ut bonis moribus instruentur, discantque, quæ ad vitam Christianam pertinent, eamque ducant; si permittant frequentare mala consortia, fovere illicitos amores, &c.

8. Si mittant ad scholas hæreticas, aut ad loca hæretica, ut sub magistro hæretico jurisprudentiam discant: paulatim enim imbibunt, aut saltem emolliuntur ad errores; incipiunt minoris æstimare supremum in terris Christi Vicarium, in quem scommatis & calumniis scatent hæreticorum libri non pauci; liberius transgredi discunt præcepta Ecclesiæ; imprimunt sibi propositiones falsas, & juri etiam naturæ repugnantes, dumque hæreticorum conservatio & mores liberiores melius placent, minùs afficiuntur erga Catholicos, Religionemque Catholicam vix pluris faciunt, quàm hæreticornm sectas; id quod liberis grande malum est, faciuntque ejusmodi parentes, quod seminans in agro zizania vix eradicanda. Proinde videant, quomodo Deo sint reddituri rationem, qui de manibus eorum repetet animas filiorum, præsertim, cùm sint occasiones æquè addiscendi jurisprudentiam apud Catholicos sine isto salutis & perversionis periculo. Tales parentes, per se loquendo, excusari non possunt à mortali.

9. Si delinquentes non corrigant, aut ubi necesse est, non puniant; si puniant non ex charitate, vel zelo justitiæ, sed ex passione solùm, pœnâ ipsis non conveniente, aut justo graviore: neque enim parentes habent dominium in membra libero-

berorum, sed jus puniendi ad correctionem. Unde pœna non debet excedere delictum, nec potestatem punientis, sed potiùs esse minor delicto: peccatque mortaliter parens, si filium mutilet, graviter vulneret, atrociter cædat, & juxta *Molinam*, si notabiliter graviùs puniat, quàm meretur: carnificibus annumerat *Gobat* parentes & Ludimagistros, qui suos ità fustibus, alapis, pugnis, aut ferulis excipiunt, ut inde fiant surdastri, hebetes, stupidi, tremuli manibus, &c. Puniri possunt subtractione cibi, aliquâ detentione in conclavi vel vinculis imperfectis, virgis, &c. verbis gravioribus, sed juxta leges prudentiæ, charitatis & justitiæ, dicente Apostolo *Ephes. 6.* *Vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros.* Quare culpâ gravi non vacat, si parentes identidem filios vocent patibularios, nebulones, trifurciferos, filios diaboli; quia dant illis ansam justam iracundiæ, faciunt morosos & contumaces. Potest pater filium, qui contra ipsius voluntatem matrimonium non conveniens inivit, ex zelo justitiæ ad emendationem delinquentis, honorem familiæ, cautelam aliorum, ad tempus excludere à communibus beneficiis, in domum non admittere, &c. sed non in perpetuum; verùm eò usque, dum videatur pœna conveniens.

10. Si occulta filiorum, vel domesticorum delicta sine justa causa manifestent externis; possunt tamen parentes sibi invicem illa revelare, quia communicant in potestate puniendi, expeditque sæpe constare utrique, ut invigilent periculis & perversioni cavendæ: imò mater tenetur revelare patri, si ipsa corrigere, & avertere pericula non possit. Cæterùm parens non tenetur in punitione filiorum servare procedendi modum judicii forensis, sed procedere potest ex vehemen-

hementibus indiciis, seu semiplena probatione, adeoque ex unius fidelis oculati indicis delatione: sic enim exigit bonum familiæ & filiorum; tunc tamen pœna non debet esse æqualis delicto, sed spectanda simul illius cognitio.

11. Si curent castrari pueros, consentientes etiam, ut sint apti ad cantum licet sacrum; quia nec ipsi, nec pueri sunt domini membrorum suorum. Oppositum tenent *Tamb. Salonius & Pasqual.* Sed sententia illorum non videtur certo probabilis. Unde multo magis peccant, qui liberis suis adhuc teneris frangunt crura, ut mendicando se possint alere.

12. Peccat graviter parens si occidat filium suum bannitum; nisi non aliter, quam per ipsum occiso, posset bono publico consuli, quia id repugnat pietati. Idem est de filio erga patrem. Denique, quandonam in prædictis singulis parentes peccent graviter, quandonam tantum leviter, pensandum est ex gravitate materiæ, damni, læsionis, & circumstantiis.

QUÆSTIO IV.

Quæ sint prædictorum tentationes propriæ, & quomodo in iis dirigendi?

Tentationes illorum ex tribus potissimum capitibus proveniunt. 1ma. Ex ipsorum vitiis. 2da. Ex malis liberorum moribus. 3tia. Ex cura inordinata pro liberis alendis & ditandis. Circa has. 130. *Mulieris querelis non facile credendum.*

Resp. I. Si conjux contra conjugem queratur, non statim credat Confessarius, querentem

culpâ vacare, nec incognitâ causâ alterutrum condemnet, nec coram uxore culpam in maritum conjiciat, quamvis sit certo reus, quia mulieres ex natura sua procaces, facile viris noxas, præsertim judicio Confessarii condemnatas objiciunt: quare melius est, re dissimulatâ, commendare rationem, patientiam, mansuetudinem. Potissima discordiarum causa est garrula & indomita mulierum lingua: unde non prudenter minus, quam lepide chirurgus mulierem, à viro vulneratam, curaturus emplastrum imposuit ori, ut radicem curaret: & medicus uxori indies vapulanti suasit, ut, marito irato, in os sumeret aquam, teneretque tamdiu, dum ira deferbuisset.

131. *Quid, si vir sit nimis severus, agendum uxori?*

Resp. II. Si uxor quæratur de severitate & iracundia viri, suadeat Confessarius, ut pro eo diligenter oret Deum, in cujus manu sunt corda hominum: sit diligens in obsequiis Christianis: ordinariis addat extraordinaria, v. gr. cibos gratos, dicatque, se id facere, ut bene sit illi, sit exacte obediens: ita enim suo tempore obtinebit, quod volet, exemplo sanctæ Monicæ, quæ conjugem suum Patritium sic mitigavit, & ad fidem convertit. Taceat, dum maritus iratus, aut bene potus est: imo postridie veniam petat, aut sic se gerat benignam, ac si ipsa peccâsset. Si monitio profutura videatur, moneat, dum maritus est bene affectus. Si irato respondendum sit, respondeat suaviter: Responsio mollis frangit iram, dura suscitat furorem. Si hæc nihil juvent, per Parochum vel alium prudentem virum curet moneri maritum. Si nec hoc prosit, patientia opus est, & ex tanto malo fructus meritorum in cœlis extrahendus. Hoc enim nisi fecerit, patietur tamen, & quidem gravius, dabitque insuper

in

in altera vita pœnas; si autem, quæ Deus ipsi ferenda offert, patienter tulerit, patietur quidem, attamen cum magno fructu meritorum, & leviùs, magnoque cum solatio à Deo, qui nobiscum est in tribulatione. Præ omnibus caveat, ne oblocutionibus, aut exprobrationibus malum augeat.

Resp. III. Si viro uxor attentet dominari, suadendum, ut 1mo dehortetur uxorem suaviter; jubeat interrogare Confessarium, an id ipsi conveniat: minimè autem se ostendat timidum (aliàs enim mulieris procax insolescet superbia) si verba suavia non proficiant, obsistat gravioribus, & faciat in honestis ac licitis contra, ac vult mulier; consentiat tamen quandoque; suoque officio bene fungatur, ne ansam querendi justam præbeat mulieri, & ita magis insultet. 132. *Quid viro, si uxor velit dominari?*

Resp. IV. Si vir conqueratur, ebriosam esse suam uxorem, interrogetur, an non & ipse nimio potui sit deditus? Si non, suadeatur, ut uxori ad mensam concedat, quantum similis conditionis mulieribus concedi solet, aut etiam aliquanto plus; si nihil proficiat, conetur rationibus adducere ad moderamen; aliorum etiam adhortationes curet adjungi. Si nec hæc juvent, minetur verbera; &, ut ait *Gobat*, quandoque det, raro tamen, & cum moderamine. *Refert P. La Croix l. 6. p. 2. num.* 1854. per experientiam alicujus pœnitentis se scire, quod exemplum viri sobrii, patientiaque & moderata ejusdem admonitio plus profuerit, quam verbera, vel rixæ. Quod si & vir sit ebriosus, 1. Monendus, ut vitet occasiones, & obligandus, ut diebus illis abstineat ab omni potu inebriativo, quibus prævidetur futura occasio; vel plus non bibat, quam per experientiam sciat, se posse salvâ temperantiâ por- 133. *Quid si uxor sit ebriosa?* *Quid si vir?*

tare. 2. Vel, nisi quid obstet voveat per aliquod tempus abstinere à vino, vel non adire tabernam, vel saltem non plus bibere, quam sciat rationi non obesse. Quod si votum faciat omnino abstinendi à vino, id non debet se extendere ad longum tempus, v. gr. ad integrum mensem, quia ob assuetudinem, aut non servabit, aut nocebit valetudini ab uno extremo ad alterum transeundo. Melius est paulatim sibi subtrahere, donec periculum se inebriandi evadat. *La Croix à num.* 1851. 3. Juvat quoque injungere illi, ut à confessione domum reversus dicat uxori, ut, quoties viderit adesse periculum, moneat, & invitum etiam impediat. 4 Jubeatur considerare quandoque hæc 5. puncta: quid fecisti? Quantum perdidisti? Qualis per ebrietatem evasisti? Quæ supplicia meruisti? Quid jam toties promisisti? Vide etiam dicta num. 88. 3. Si cogatur prandere, vel agere cum aliis bibentibus, nec omnino possit declinare, suggerenda sunt media naturalia pro cavenda ebrietate, quæ suggerit *Gobat in Quinario T.* 5. *c.* 51. *§.* 1. 12. quibus tamen uti non licet sine rationabili & tantum plus bibendi causa, quia nec sobrietas, nec valetudinis frangendæ periculum id permittit. Media autem ejusmodi sunt: 1. Mane sumere jentaculum. 2. Cibos ante potum solidos edere. 3. Comedere ante amara, vel brassicam acidam. 4. Non bibere varia vina. 5. Inter bibendum non edere cibos flatulentos. 6. In principio tarde bibere causando suam indispositionem. 7. Post haustum liberaliorem, aquam large bibere, edere brassicam, &c.

134. *Quid ad querulas* Resp. V. Si parens queratur, liberos suos inobedientes esse, ab iis se incitari ad impatientiam, maledictiones, &c. Confessarius consulat ipsi

ipsi 1. Ut peccare desinat, & obediat primum ipse Deo: non mirum, quod alii ipsi non obediant, cum ipse nec obediat Deo. 2. Ut examinet, an sua fortassis culpa, & negligenti educatione ista eveniant? Si liberi durius tractentur; exasperantur, fiunt tetrici, contumaces, & inobedientes, præsertim, si maledictionibus & ignominiosis verbis compellantur. 3. Meminerit juventutis suæ, an non & ipse erraverit? Proinde cogitandum, homines defectibus obnoxios esse; nec obtineri posse omnia ex voto. Hinc dissimulet minores defectus, ut majores efficacius corrigat, exemplo piscatorum, qui pisces minores negligunt, ut majores capiant. 4. Si correctio facienda sit, fiat potius cum lenitate, quam nimia severitate: nam, ut ait sanctus Prosper: *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti; nimia autem asperitate increpationis offensus nec correptionem recipit, nec salutem.* 5. Bonis verbis incitet suos ad officium, immorigeris in mensa quid subtrahat, & det morigeris, hosque laudet. Hac ratione plus obtinebit, quam verberibus ab ingenuis. Vide remedia contra iram n. 94.

de inobedientia liberorum dicendum 5

Resp. VI. Si querantur de defectu mediorum ad sustentationem necessariorum: Confessarius primo soletur eos, ex dictis n. 115. & hortetur 2. Ut liberos suos in timore Dei educent; hæc optima erit hæreditas, quam nemo iis auferre potest. Exemplo sit Tobias cap. 4. dicens filio suo: *Pauperem quidem vitam ducimus: sed multa bona habebimus, si dominum timuerimus.* 3. Excitet ad fiduciam in Deum, qui dixit: *Quærite primum regnum Dei, & cætera adjicientur vobis.* 4. Liberi multis titulis sunt magis Dei, quam parentum; ipsa cura erit de illis,

135. *Si querantur de mediis?*

illis, si ei serviant. Sufficit homini mediocritas: ampla hæreditas multis occasio est perditionis, & æternæ damnationis.

QUÆSTIO V.

Quomodo generatim instruendi parentes? &c.

136. *Instructio parentum.* RESp. Ut totius familiæ benæ instituendæ curam accuratam habeant: ac in particulari, 1. Ut curent suos liberos bonis moribus, ac etiam artibus pro sua facultate instrui; illos unà cum domesticis suis ad Catechismum mittant, reduces examinent, bene meritos laudent, vel etiam præmiolo aliquo excitent. 2. Præbeant se toti domui bono exemplo: nihil faciant, vel loquantur, quo pueri scandalizari queant, vel domestici. 3. Omnes suos diebus sacris ad divina diligenter mittant; nec ab exhortatione vel concione sine justa causa detineant, nec durius increpent, si forte paulo serius redeant ancillæ; ne fortassis non statim nactæ occasionem audiendi Sacrum, illud postea ex timore ex parte omittant. Laboribus servilibus, sine urgente necessitate, suos non occupent, otium tamen domo suâ eliminent, commendent lectionem pii libri: curent Litanias & preces vespertinas ante decubitum à totâ familiâ collectâ recitari; sic descendet benedictio cœlestis: pietas enim ad omnia utilis. Suadeant illis cultum Sanctorum, præsertim Beatissimæ Virginis, sancti Josephi, Angeli Custodis, & Sancti cujus nomen gerunt, & horum festis, & aliàs per annum jubeant confiteri, & ad mensam Domini accedere. Sublatis è domo vanis

vanis imaginibus, proftent piæ Crucifixi, Beatæ Virginis, &c. ut fubeat animum quandoque pia cogitatio, & occafio fit venerationis: uni alterive Sodalitati (pluribus adfcribi non expedit, quia ob negotia domeftica tot legibus fatisfacere non poffunt) dent fua nomina, eam adeant, juxta ejus leges divina frequentent. 4. Ut tum inter fe, tum inter fuos maximi æftiment, & curent concordiam: ubi enim hæc non eft, nec benedictio erit. Caveant quoque, ne fine fpeciali caufa neceffitatis unam prolem præ aliis foveant advertentibus aliis: hoc enim invidiam, & averfionem parit. Neque, dum proles à patre punitur, fi cum moderamine fiat, mater palam obfiftat, aut proli poftea blandiatur, ac fi innocens paffa effet: hoc enim correptionis fructum aufert, & liberos facit refractarios. Si pater monendus videatur, fiat hoc clam pueris. Et hæc eadem fervet pater, fi mater moderate puniat. 5. Ut pro facultatibus fuis fint mifericordes in pauperes: *Beati enim mifericordes, quoniam ipfi mifericordiam confequentur.* Matth. 5. *Fœneratur Domino, qui miferetur pauperis.* Prov. 19. *Qui dat pauperi, non indigebit, qui defpicit deprecantem, miferiam fuftinebit.* Prov. 28. Proinde pauperes non defpiciant, non repellant durè; fed, fi fuccurrere non poffint, benigne dimittant: fi poffunt, faciant bonâ intentione tanquam Chrifto, qui quibusdam voluit effe fuperflua, aliis deeffe neceffaria, ut illi in his fibi gratificarentur, & mererentur mifericordiam, Expedit etiam, ut parentes pueris committant eleëmofynam pauperibus porrigendam: fic enim à teneris induent affectum mifericordiæ. Bonam matremfamilias defcribit Salomon. Prov. 31. vocatque mulierem fortem. *Byffus,* inquit, *& purpura in-*

dumentum ejus; id est, candor seu integritas vitæ, seu verecundia. *Consideravit semitas domus suæ*; hoc est, mores suos, & suorum. *Panem otiosa non comedit*; id est, labore acquisivit. *Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus*; nempe scientia competente & virtutibus. *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus*; id est, verbis prudens & clemens, seu suavis. *Accinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum*; id est, excitavit se ad onera matrimonii fortiter ferenda. *Digiti ejus apprehenderunt fusum*; id est, dedit se laboribus mulieri, & matri-familias convenientibus. *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.*

CAPUT V.

De Confessario liberorum seu filiorum-familias.

NOsse oportet Confessarium horum obligationes, bona, & jura, indeque judicare de eorum peccatis.

QUÆSTIO I.

Quæ sint obligationes liberorum erga parentes, eorumque peccata specialia contra pietatem?

137. *Obligationes.* RESp. Liberi debent parentibus amorem, reverentiam & obedientiam. Ratio est, quia, sicut rectus ordo in Republica rationalis creaturæ, lexque naturæ exigit, ut parentes proles suas ament,

ament, iisque procurent, quæ ad corporis & animæ salutem necessaria sunt; sic pariter exigit, ut hæ parentes suos, à quibus post Deum vitam, educationem & sustentationem habent, ament, adjuvent, revereantur, iisque saltem, quamdiu iis subsunt, & in patria sunt potestate constitutæ, obediant. Unde peccant graviter.

Primo. Si pauperibus parentibus, se alere honeste non valentibus, non subministrent alimenta, & necessaria: si parentes in infirmitate negligant, è carcere non liberent, dum possunt: si simulent, se pauperes parentes non noscere cum gravi eorum mœrore; secus tamen, si iis providerent, & ex gravi rationabili causa exterius tantum dissimularent; tunc enim ad tempus parentes non possent esse rationabiliter inviti. 2. Si à testamento, piisque legatis faciendis vi, vel dolo impediant, vel eorum testamenta & legata non impleant: si defunctis pro more Christiano non succurrant, &c. 3. Si iis signa odii ostendant, & aspere eos tractent, vel torvo semper vultu intueantur, ac si odio haberent: si verbis contumeliosis, vel quibus sciunt graviter offendendos, afficiant: si maledicta, vel convitia in eos conjiciant: si eos percutiant, vel ad percutiendos manum attollant; nisi tamen id necessarium esset, ad vitam vel integritatem membrorum conservandam. Si sint causa, ut merito graviter contristentur; si grave illis malum v. gr. mortem optent, vel de ea secuta deliberate gaudeant contra ordinem charitatis: si eos in judicio de crimine etiam vero accusent: excipe, nisi crimen esset hæresis, proditionisve, aut conjurationis in Principem, aliterque impediri non posset: tunc enim bonum publicum privato præferendum est. 4. Si in re gravi spectante ad mores, animæ salutem,

138. *Peccata.*

lutem, & gubernationem domûs parentes non audiant, vel contra voluntatem eorum cum persona indigna contrahant matrimonium, ex quo juxta morem patriæ grave dedecus sequatur familiæ; vel illud ineant inconsultis parentibus in iis circumstantiis, in quibus merito graviter offendi possunt: licet enim liberi non subsint parentibus quoad electionem status, nec teneantur obedire, ubi sine rationabili causa dissentiunt; decens tamen est, ut parentes consulant. Denique graviter peccant per omnem rebellionem, contumaciam contra expressa parentum mandata; nisi materiæ levitas, vel indifferentia, aut negligentia aliqua humanæ fragilitatis, aut defectus omnis contemptus mandati excuset. Ratio horum omnium est, quia pietas erga parentes in materia gravi per se obligat liberos sub mortali. *Dixi*: *per se*; quia per accidens quandoque à mortali excusari possunt v. g. ratione ætatis, infirmitatis, judicii obtusi, educationis, &c. ita ut parentes rationabiliter non possint graviter offendi. Hinc si in genere se quis accuset de inobedientia vel irreverentia contra parentes, spectanda est indoles, & ætas pœnitentis; sique ætas sit exigua; supponi potest delictum non esse grave; si autem sit notabilis, & indoles notetur audax; interrogandus est de modo irreverentiæ, & materia inobedientiæ: quæ enim respectu aliorum in materia odii, contumeliæ, malevolentiæ, contemptus sunt mediocria, respectu parentum filiis sunt gravia: quia his illi sunt proximi post Deum. Cæterum mos & æstimatio gentis etiam mensura sunt irreverentiæ filiorum contra parentes. Quòd, si filius dubitaret, an causa, aliquid faciendi vel omittendi, quo parens graviter affligi posset, sit justa, tenetur abstinere;

Quandonam gravia.

quia

quia possessio est pro parente: imo licet certo constaret, exacerbationem parentis oriri ex malevolentia, aut pravo humore ejus; adhuc pietas exigeret, ut omnem, quoad potest, ejus exacerbandi occasionem fugeret. Si tamen citra filii prævisionem oriretur exacerbatio, ipsi non imputaretur.

QUÆSTIO. II.

Quæ sint filiorum bona & jura, eorumque peccata contra justitiam?

RESp. Bona filiorum quadruplicia esse possunt, nempe castrensia, quasi castrensia, adventitia, & profectitia. Castrensia sunt illa omnia quæ filius acquirit castrorum, seu militiæ causâ, ut equus, & reliqua omnia, quæ eunti ad militiam donantur à patre, aut alio. Item, quæ acquirit ratione militiæ, ut sunt stipendia, spolia, & quæ ex memoratis bonis proveniunt. Horum dominium plenum, liberamque sine consensu patris dispositionem habet filius; si tamen pubes non esset, id est, annum decimum quartum non complevisset; de iis disponere, & testari non posset, ne privilegium cedat in detrimentum infirmæ adhuc ætatis. 139. *Bona castrensia plene pertinent ad filium.*

Quasi castrensia sunt, quæ filio donata sunt à Principe, vel acquisita per officium publicum non mechanicum, ut judicis, advocati, medici, professoris scientiæ liberalis: vel ex officio Clericali, aut beneficio Ecclesiastico; Item donata à patre pro titulo ordinationis. Horum dominium & dispositionem habet filius, non secus ac castrensium. Titulus tamen ordinationis probabilius 140 *Item quasi castrensia.*

bilius venit in divisionem bonorum, quia censetur legitima.

141. *Adventitia tantum quoad dominium directum.* Adventitia sunt, quæ aliunde absque intuitu patris saltem principaliter filio adhuc sub patria potestate constituto adveniunt, v. gr. per testamentum, aut alio modo, à matre, avis, vel consanguineis maternis, aut extraneis: vel ex privata propria industria & labore, famulatu apud externos, ex negotiatione, de proprio peculio suis sumptibus vivente: opera extraordinaria, vel fortuito, v. g. inventione thesauri, vel ex donatione, intuitu quidem patris facta, sed principaliter ex affectu erga ipsum filium. Horum dominium ad filium pertinet; usufructus vero, quamdiu filius est sub patria potestate, ad patrem, & hinc mortuo patre non sunt in alios dividenda, sique, uti res consumptibiles, fuissent consumpta; filio sunt in æquivalenti restituenda. Idem est de castrensibus, & quasi castrensibus.

142. *Profectitia plene ad patrem pertinent.* Profectitia sunt bona à prioribus distincta, quæ filio obveniunt ex donatione facta principaliter intuitu patris, & quæ filius acquirit ex bonis paternis, v. g. ea administrando, iis nomine patris negotiando. Horum proprietas & usufructus spectat ad patrem; proinde hoc mortuo in omnes hæredes sunt dividenda: si tamen filius etiam clam negotiaretur pecunia patris nomine suo, suscepto in se ejus periculo & damno, lucrum esset adventitium, quia sic pecuniâ velut sua negotiaretur. Unde

153. *Quid, si filius aliquid alienet de adventitiis?* *Infero* I. Peccat filius contra justitiam, & tenetur, per se loquendo ad restitutionem, si sub patria potestate constitutus, de bonis adventitiis, vel proventu ex illis, aliquid expendat, donet, vel alia ratione alienet contra voluntatem patris; quia usufructus illorum pertinet ad patrem. Item,

Item, si de bonis profectitiis, aut aliis bonis patris, vel eis damnum grave inferat; quia horum & proprietas, & usustructus spectat ad patrem. Dixi: *per se loquendo*: nam 1. Non tenetur, si pater condonet, aut prudenter præsumatur condonaturus, si rogaretur; etsi filius præ verecundia rogare non audeat. Præsumitur autem condonaturus, si pater sit liberalis, & magno affectu feratur in filium. 2. Si pater sciat, & non exigat; & raro, inquit *Layman*, censetur pater tam severus, ut damnum passus in bonis filii adventitiis reparari ab eo id velit. 3. Si damnum sit leve. 4. Si bona sint donata vel legata filio ea conditione, ut ipse solus usumfructum habeat, vel legatus filio sit solus ususfructus: quia super hunc alius ususfructus constitui non potest. 5. Si filius cum patre, vel eo invito adeat hæreditatem. Ratio est, quia in his postremis casibus ususfructus spectat ad filium; hic tamen, si sit impubes, nihil de bonis suis pro foro externo alienare potest; uti nec pubes sine consensu patris ad profanas causas testari potest; nisi de bonis castrensibus, vel quasi castrensibus. Dixi: *pro foro externo*: nam, si impubes ratione præditus tibi donaret de bonis, quorum dominium & administrationem habet, licite id retineres, donec repetatur.

Infero II. Si filius rem gravem subducat, quam putatur rationabiliter pater non negaturus, si filius peteret, non peccat graviter; secus, si putetur rationabiliter negaturus, aut invitus esse; ut, si subduceret ad lusus vetitos, compotationes, luxum, &c. Ratio est, quia in hoc casu pater est invitus quoad substantiam; in primo autem tantum quoad modum. Quæ quantitas, respectu filii, patri aliquid surripientis, sit gravis, 144. *Aut patri quid subducat.*

non

non potest unâ regulâ definiri, sed spectari debet parentum status, facultates, affectus in liberos, multitudo prolium, finis, ad quem accipitur. Si enim parentes sint divites, liberales in suos, si accipiatur ad usus honestos, paucæ sint proles, parentes sunt minus inviti, saltem quoad substantiam, quam si sint mediocris fortunæ, parci, multas habeant proles, vel accipiatur ad usus inhonestos, Hæc omnia diligenter consideranda sunt, ne vel nimis facile filiis ingeratur conscientia peccati mortalis, vel laxentur habenæ ad furandum. Recte docent *Laym.* & *Molina*, filium in Academia, vel Aula Principis versantem posse vigesimam partem pecuniæ submissæ à parentibus impendere in recreationes honestas, eleëmosynas, donationes: quia id pertinet ad honestam sustentationem; censetur pater id permittere universim. Summa gravis videtur dicenda, cujus ablatio, spectatis omnibus jam recensitis, merito ad gravem offensam patrem moveret, id quod bene notandum,

145. *Vel clam quid accipiat pro mercede sui laboris in domo patris?*

Infero III. Peccat filius-familias, si aliquid de lucro; quod in domo patris operâ ordinariâ laborans: v. gr. agriculturam exercendo, aut nomine patris v. g. mercatoris, cauponis, negotiando acquirit, sibi retineat sine consensu, vel contractu cum patre tanquam salarium. Ratio est, quia jura apud *Laym. l.* 3. *Tr.* 4. *c.* 8. *num.* 12. volunt, omnia acquiri patri, quæ filius in domo patris laborans lucratur, & merito; quia sic providetur liberis omnibus tam infirmis & debilibus, quam sanis & validis, litesque vitantur. Neque consuetudo habet, ut filius à parente exigat salarium in ejusmodi labore, cum victum & vestitum à patre habeat, & addiscat sibi necessaria acquirere. Deinde, etsi plures apud *La Croix*

l. 3.

l. 3. *p.* 2. *num.* 1034. putent filio in domo patris laboranti deberi salarium, eo quod sit velut socius negotiationis, nec debeat esse deterioris conditionis, quam famulus, vel extraneus ad lucrum concurrens, præsertim, si alii parum aut nihil laborent, aut ad lucrum conferant; non potest tamen clam sibi reservare salarium, quia non licet occulta compensatio, nisi habenti jus certum; jus autem filii ad salarium, nisi cum patre de parte lucri contraxerit, certum non est, tum propter jam dicta; tum quia, si vellet cum patre contrahere, posset eum pater repellere, ei valenti se alere, victum negare, & uti alterius operâ. Tum etiam, ut advertit *Molina Tr.* 2. *d.* 234. gestor negotiorum, quando præsens est ille, cujus negotium gerit, non potest petere salarium, de quo mentionem non fecit, sed censetur facere gratis, proinde in præsenti non est consensus patris in salarium, nisi contractus intervenerit. Hinc si filius, defunctis jam parentibus, prætendat plus in divisione hæreditatis, timensque, ne ab aliis id sibi negetur, velit occultare aliqua, & sibi reservare, eo quod parentes senes sustentare, rem domesticam administrare, conservare debuerit, aut etiam auxerit; dum interim fratres, & sorores matrimonio juncti sua curârunt, aut alibi lucrum fecerunt; bene expendenda sunt omnia: nam forte & alii in domo paterna ante ipsum laborârunt, & parentibus adfuerunt auxilio, idque absque salario: ipse victum & vestitum ex bonis parentum habuit diutiùs, quam alii, &c. Si æquum, consideratis omnibus, videatur, ut compensetur ipsi labor parentum sustentationi, bonisque administrandis impensus major, eo quod plus fecerit, quam alii; interrogetur, an pater promiserit ei compensationem curæ majoris? Si ita, com-

pen-

pensanda est judicio prudentum: si non, conveniat cum fratribus, audito aliorum consilio, ut fiat, quod æquum est: permittere enim, ut talis sibi compensationem taxet, nimis periculosum est. Putat *Layman* & alii ob sententiam oppositam tenentium, deberi filio salarium, posse Confessarium mitius agere, ut non obliget ad restitutionem, si filius jam subduxerit compensationem, modo non sit justo major, certoque plus lucratus sit parentibus, quam alii.

Dixi 1. *Operâ Ordinariâ*: nam, quæ lucrantur operâ extraordinariâ, bonis adventitiis annumerantur, adeoque licet peccet patri non concedendo usumfructum; posset tamen facilius quandoque excusari ob pericula non accipiendi postea, quod ipsi præ cæteris debetur. Denique censet *Layman*, posse filium ex operis artificialibus in domo patris exigere salarium, deductis tamen expensis, quas pater ipsi sustentando impendit. Rationem dat, quia filius, nisi pater se alere non posset, potest è domo paterna discedere, ut artem discat, vel quodvis honestum vitæ genus amplectatur, ergo etiam, ut alteri operam suam locet, & lucretur. *Ant.* probat, quia alias servilis conditionis efficeretur, & velut in perpetuo carcere in domo paterna detineri posset. At, nisi contractus saltem tacitus intervenerit, censetur laborare gratis.

Dixi 2. *Filius-familias*, id est, sub patria potestate constitutus; nam, si hac sit liber, v. g. per mortem naturalem vel civilem patris, avo paterno non superstite, vel lapsum patris in hæresin, aut emancipationem coram judice, vel susceptionem presbyteratûs, aut contractum matrimonii, quæ lucratur, sibi acquirit.

Infero

Infero IV. Quæ filius invito patre subduxit injustè, tenetur mortuo patre in divisione hæreditatis subtrahere suæ parti; quia justitia exigit, ut alii cohæredes serventur indemnes, & æqualitas reducatur. Excipe, nisi alii tantundem subduxissent, aut id scientes non exigerent, vel pater in vivis remisisset; vel denique solus esset hæres; quo casu solus quoque teneretur solvere patris debita: quanquam non ultra vires hæreditatis; idque in foro conscientiæ; etsi inventarium non fecisset. Similiter in divisione hæreditatis subtrahenda sunt, quæ præter necessaria alimenta necessariò proli alicui pater impendit, ut sunt data in dotem ob nuptias, ordines, ingressum religionis, per professionem, ad liberandum filium ex carcere, in quem ob delictum conjectus fuit; nisi pater expresserit, non esse subtrahenda. Ratio est, quia pater censetur ista dedisse, quia debuit, & de portione prolis; data verò pro alimentis in studiis, pro addiscenda vel profitenda arte etsi mechanicâ, pro convivio Doctorali, vel nuptiali, in prima Missa, primo ingressu in religionem, reducuntur ad alimenta; quia hæc spectant ad decentem sustentationem, & honorem patris. 146. *Quæ venire debeant in divisionem hæreditatis?*

PRimò. Si filius (idem est de filia) se accusârit de inobedientia erga parentes, dicatur illi, ut meminerit, quanta tulerint, fecerintque pro liberis, quot noctes duxerint insomnes, quot molestias adhuc sustineant, ut eos honestè alant, iisque in futurum provideant, indignum esse eas augeri à liberis, à quibus nunc auxilium & solatium exspectant. Nunquid vis manducare cum parentibus? Nunquid vis esse hæres eorum? An ergo non decens, ut simul labores, & obtempe- 147. *Admonitio filiorum, & instructio.*

res? Mandat Deus, ut parentibus obedias, si iis sis inobediens, Deo es inobediens; quomodo ergo ab eo benedictionem exspectabis? 2. Si graviter offendisset parentes suâ inobedientiâ aut eorum honorem imprecando, vel alio modo læsisset, jubeatur redux domum veniam petere, & emendationem promittere; vel, si hoc videretur difficulter facturus, suavibus verbis, & promptis obsequiis debito suo satisfacere, & eos sibi conciliare. 3. Si putet filius sè à parente duriùs tractari, & alium foveri ab ipso, petatur, an is sit forte magis reverens erga parentem, si ita, faciat ipse similiter; si non, conetur ipse in omnibus gratificari parentibus & futurum, ut non minus ametur. Amor erga unum ex liberis v. gr. juniorem, est quandoque magis tener, non ideo natu major minus amatur. Ad alterum, si parens asperius eum habeat, jubeatur aut tacere, aut benignè & reverenter respondere; sic vincet, & emolliet parentis animum, sique ad tempus patiendum sit, patientiam Deus multiplici benedictione coronabit, &c. 4. Si queratur, & pro excusatione inobedientiæ aut irreverentiæ referat, parentem rei domesticæ non bene præesse, potitare, sua dilapidare; moneatur, ut eo diligentius rebus suis invigilet, patre ebrio sileat, sobrium & bene dispositum benigné & reverenter moneat, & roget, ut suis, sibique consulat, vel curet per virum prudentem, v. gr. Pastorem, aliumve amicum patrem ad meliora reduci; Deumque sæpe pro eo oret, quæque, omnibus adhibitis, emendare non potest, patienter ferat, sibique certo persuadeat in præmium patientiæ benedictionem in terris, & gloriam daturum in cœlis Deum.

CAPUT

CAPUT VI.

De Confessario Superiorum, & Subditorum.

QUÆSTIO I.

Quæ sint speciales obligationes, & peccata Herorum seu Dominorum?

RESP. I. Heri, aliique Superiores tenentur habere curam famulorum, & subditorum suorum, iisque præstare, ad quæ vi contractûs seu taciti, seu expressi sese obligârunt: ait enim Apostol. 1. Timoth. c. 5. *Si quis suorum maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Ratio autem est, tum, quia sunt loco parentum, caputque suorum morale, tum, quia justitia exigit; ut, de quibus contraxerunt, serventur. Unde 148. *Obligationes Herorum*

1. Peccant Heri, si non curent, ut præcepta Dei & Ecclesiæ observent famuli & famulæ: si non impediant eos ab occasione peccandi, & pericula ab eis non avertant, quantum in ipsis est: si delinquentes non corrigant: si negligentes necessaria ad salutem non moneant: vel ad ea addiscenda non adducant. 149. *Peccata Herorum.*

2. Si non dent iis convenientia alimenta, & mercedem justam, nec eam, si fideliter servierint tempore consueto; nisi in dilationem famulantes consentiant. Est autem merces justa, quæ spectatis circumstantiis loci, temporis ac pro tali ministerio ejusmodi hominibus pendi solet; estque triplex: alia summa, alia media, alia infi- *Salarium justum triplex.*

ma. Minus quam hanc, dominus famulo dare licitè non potest, etsi hic esset pauper, aut res arbitrio domini sine conventione explicite fuisset relicta; nisi forte ministerium esset tale, pro quo nihil exigi, darique soleat, præter honestam sustentationem, victumque convenientem; vel Herus aliquem reciperet potius misericordiæ, quam obsequii causâ, hocque illi indicaret. Cæterum sicut copia mercium sæpe imminuit earum pretium; sic copia famulantium horum salarium, ita ut modò justum sit, quod alias justum non fuisset.

3. Si famulos ante tempus sine justa causa, ex parte eorum se tenente, ex servitio dimittant, aut ita tractent, ut cogantur ante discedere. Atque in hoc utroque casu tenentur solvere mercedem integram, per se loquendo, & servare indemnes.

4. Si negent salarium, vel ejus partem, quia nolunt, vel non possunt eorum operâ uti: v. g. quia Heri sunt infirmi, aut aliunde impediti; nisi aliter conventum sit; quia, cum per famulos non stet, quo minus operam suam præstent potius Heri ex casu fortuito, quam famuli innocentes damnum ferre debent. In hoc casu, si famulus locaret operam suam alteri ad tempus, stipendium pro ea cederet domino impedito, quia opera illius temporis illi debebatur, ergo & pretium ejus; neque damnum pateretur famulus, quod compensari deberet. *La Croix l. 3. p. 2. n.* 1050. *Laym. l. 3. Tr. 4. c.* 22. Quod si Herus monuisset, vel imperâsset famulo, ut interim operam suam locaret alteri, & hic id neglexisset, detrahi famulo posset, quantum domino decedit. Putat *Lessius*, quod libertas se locandi interim alteri, famulo concessa, sit pretio æstimabilis, adeoque aliquid

aliquid pro ea, si alteri non se locârit posset detrahi, at libertas illa, ut rectè *Molina*, est parum æstimabilis.

5. Si famulis ægrotantibus pro consuetudine loci ad breve saltem tempus non dent alimenta; quia, si consuetudo ita habet, tacitè ad id in conductione famulorum se obligârunt; quibus tamen infirmis non tenentur solvere medicinas, imò si conductus, v. gr. ad annum, ægrotaret diu, v. gr. ad duos vel tres menses, de rigore Herus nec alimenta tamdiu, nec totum salarium, sed pro rata temporis tantum dare teneretur. Hic quando graviter, quando leviter tantum peccent Heri, determinandum est ex gravitate vel levitate materiæ, uti in aliis injuriis. Cæterum non peccant Heri timendo, & invigilando, ne à famulis defraudentur, quia timor fundatur in periculo communi.

SI circumstantiæ id ferant, monendi sunt domini, ut suæ obligationi satisfaciant, famulantes benignè tractent, non appellent verbis contumeliosis, eorumque errata corrigant, leviora quandoque dissimulent, memores humanæ fragilitatis. Eorumque famæ consulant, nec defectus aut vitia divulgent, nisi fortè charitas postularet revelâri alteri, cui suam operam deinceps vellent addicere; quo etiam casu plus non foret dicendum quam conducat ad cautelam Heri futuri. 150. *Admonitio Heris danda.*

QUÆSTIO II.

Quæ sint obligationes famulantium?

151. *Famulorum obligationes.* RESp. Tenentur primò obedire Heris suis in iis, quæ spectant ad bonos mores, & ad quæ se obligârunt vi contractûs. 2. Præstare fidele obsequium Heris suis, quale ordinariè ab ejusmodi exigi & præstari solet. 3. Illud autem, etsi possit esse exactissimum, quale solent diligentissimi, vel medium seu exactius, quale solent exhibere diligentiores; satisfaciunt tamen suæ obligationi, nisi aliter conventum sit, si præstent infimum, justum, seu quale solent præstare diligentes, ita ut non vergat in desidiam. 4. Manere in obsequio dominorum tempore, de quo conventum est, nisi causa interveniat ex qua pro consuetudine loci liceat discedere. 5. Non uti, vel distrahere res dominorum ipsis rationabiliter invitis, cavereque eorum damna pro ratione officii sui. Unde deduco.

152. *Specialia famulorum peccata. Peccat primò famulus, si sit negligens.* 1. Peccat famulus, si negligens sit, & servitium justum; saltem infimum præstare omittat. Et in hoc casu tenetur domino de damno emergente, & lucro cessante; uti, & si ante tempus sine justa causa discedat, aut relicto ante servitio non redeat; si dominus tamen nullum inde damnum pateretur, non posset famulo ante sententiam judicis negare totum salarium, quia dignus est operarius mercede suâ, pro tempore, quo laboravit, *Lugo de Justitia d. 29. n. 56.* Idem dicendum, si famulum redeuntem. uti non tenetur, nollet recipere. Vide tamen *Schmaltz gruber l. 2. Tr. 18. n. 69.*

2. Si

2. Si non impediat damna domini sui; & quidem semper peccat contra charitatem, cum facile, & sine gravi incommodo potest; contra justitiam autem, & cum obligatione restituendi in defectu, aliorum, si damna non impediat in iis, quæ ipsi specialiter sunt commissa; ut, si cui commissa esset cella, granarium, vel penus, vel hortus, aut culina, vel tota domus: hic enim teneretur de damnis, quæ ejus culpâ sunt illata, vel ab ipso non impedita, cum impediri potuissent. Si autem non impediat in iis, quæ ipsi specialiter commissa non sunt, etsi, ut dixi, peccare possit contra charitatem; probabiliter tamen non peccat contra justitiam, adeoque ad restitutionem non tenetur; quia illa obligatio nimis difficilem redderet famulatum, adeoque non videtur imposita. Admittunt hoc omnes, si damna inferrentur à domesticis: negant vero *Lugo*, *Tamb.* *La Croix*: si ab extraneis inferrentur in rebus dominorum, circa quas solent occupari famuli, ut sunt res omnes domesticæ, fruges agrorum, &c. eò quod sit communis persuasio, videaturque esse juris gentium, quod cuilibet famulo res domini sui commissa sit contra injurias externorum. *2. Si damna non impediat.*

3. Si exigat salarium summo justo majus; quanquam potest à domino liberali plus, quam mereatur opera ejus admittere; quia sunt magnates, qui putant, ad decus suæ familiæ spectare, ut suis plus pendant. *3. Si justo plus exigat.*

4. Si salario justo infimo, de quo pactus fuit, non contentus prætendat, se plus mereri, & utatur occultâ compensatione, ordinarie peccat pro gravitate materiæ: nam, ut occulta compensatio liceat, requiruntur hæ conditiones: Prima. Debitum debet esse justitiæ, idque certum & nunc, *4. Si utatur occultâ compensatione, non facilè permit-*

tenda famulis. vel saltem proximè præsens: quia in dubio, an alter mihi debeat, ipsum injustè privarem re suâ. 2da. Res, quæ accipitur, debet esse debitoris, & non alterius ipsi commodatæ, vel apud ipsum depositæ. 3tia. Res, quæ accipitur, si fieri possit, debet ejusdem esse speciei cum re mihi debitâ, ne dominus cogatur rem aliam cum mihi debitâ commutare: 4ta. Debet compensatio fieri sine damno debitoris, & tertii. 5ta. Debitum non debet posse facilè impetrari aliâ viâ. Prima autem conditio, quæ præcipua est, raro adest in famulis: hi enim sæpe amore lucri excœcati persuadent sibi, se minus justo accipere; dum interim essent alii, qui eâdem mercede servirent. Caritas temporum sæpe imminuit salarium: hoc, quod illi decidit, non raro compensatur per alios favores, instructionem, spem commodi, cujus intuitu ab initio renuntiârunt majori salario, &, quæ omnia, cum sæpe sint ignota, non permittenda famulis occulta compensatio, etsi dicant, sibi esse evidens, quod justo minus accipiant; sed jubeantur dominis rem suam exponere, & cum illis convenire, ut aut plus accipiant, aut permittantur quærere alium dominum. Innocentius enim XI. damnavit hanc propositionem ordine 37mam: *Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè Heris suis eripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.* Hæc propositio, si vera foret, aperiret ostium furtis plurimis.

5. Si res Domini expendat, ipso invito, etiam in bonum domini. 5. Si res domini, ipso inscio, & rationabiliter invito expendat etiam in bonum ejus: v. gr. si famulus equis, ut eos vegetos & pingues conservet, clam frumenti plus apponat, quam velit dominus. Facilius tamen in tali casu excusabitur à mortali, & onere restitutionis, nisi in valde magna quanti-

tate excessisset; quia totum cessit in bonum domini, qui & facilius præsumitur non exigere restitutionem. Sic & excusatur ancilla, si de accepta pro emendis pecunia, ubi minoris emit, partem restantem reservet, in bonum domûs aliàs impendendam, ne à domina reprehendatur, ubi cariùs emendum erit; quia talem injustam reprehensionem subire non tenetur. *La Croix l. 3. p. 1. n.* 1043.

6. Si in itineribus vel negotiis pro Hero gestis plus consumat, quam necesse sit, Herusque permiserit; quia Heri censentur tantum consentire in sumptus honestos & necessarios. *6 Si justo plus consumat.*

7. Si missus, ut quid emat, id sibi emat, Heroque dein vendat carius; quia tenebatur nomine Heri emere, hinc & tenetur ad restitutionem. Idem est, si rigidè mercetur, detractamque de pretio communi pecuniam sibi retineat; quia illa manet sub dominio domini; neque sibi eam pro industria extraordinaria appropriare potest; quia emit nomine Heri, qui ex justitia ipsi nihil debet pro industria, quam non exegit, sed famulus libere, posuit. Idem dicendum est, si jussus pretio ab Hero taxato emere, minoris emit: vel vendere, pluris vendit, quodque superat taxâm, retineat; quia Herus censetur pretium taxâsse, ne pluris emeret, vel minoris venderet. *7. Si emens nomine domini pretio detractum retineat.*

8. Si accepta ab Hero pecuniâ Missus, ut eam offerendo, alium averteret à damno, Hero inferendo, alium verbis bonis auvertat, & retineat pecuniam. Ratio est, quia primariò missus est, ut nomine Heri damnum averteret, nec voluntas Heri fuit, ut offerret pecuniam, si aliter averti posset; sique putavit aliter placari non posse, error fuit, & ex hoc pecuniam tradidit famulo. *8. Si pecuniam alteri dandam pro damno avertendo retineat.*

9. Si

Quid, si mutet pecuniam? 9. Si famulus ab Hero accepisset 300. nummos aureos, ut certo creditori debitum exsolvat, & commutet illos cum lucro in aliam monetam, debitumque solvat, non peccaret lucrum retinendo; quia pecuniam non commutavit nomine Heri, sed lucrum est fructus industriæ nomine famuli positæ. Excipe, nisi expresse dominus voluisset illas pecunias tradi creditori, aut sibi reservasset lucrum, vel potuisset ideo à creditore plus obtinere. Similiter, si Quæstor negotiaretur, domino inscio, cum ejus pecunia sine damno domini, periculumque in se susciperet, posset lucrum retinere; quia, cum pecunia de se non sit frugifera, fructus ex ea censetur esse industriæ, posset tamen & in hoc, & in priore casu peccari leviter contra observantiam domino debitam, utì, si meritò crederetur id ægrè laturus, si sciret. Non videtur tamen graviter contra justitiam Quæstor peccare, etsi dominus prohibuisset, quia non læderet graviter jus proprietatis domini.

10. Si famulus ab Hero Missus, ut Heri nomine recipiat pecuniam à debitore ejus, eam permutet, peccat, & lucrum debet dare Hero; quia eo ipso, quod traderetur famulo, erat pecunia Heri qui censetur habere illam; pecunia autem solvenda creditori in priori casu necdum hujus erat. Vide alium casum apud *La Croix l. 3. p. 1. n.* 1047.

Quid de esculentis? 11. Peccant graviter famuli, & ancillæ, si esculenta in notabili quantitate extraneis vendant, vel donent; quia domini sunt graviter inviti quoad substantiam; quod patet ex eo, quod graviter indignentur, id rescientes, detrahant partem salarii, & quandoque ex domo dimittant, & meritò; quia illa licentia magnis damnis

expo-

exponit dominos, & famulos pervertit, ut inter quisquilias numerent, quæ reservanda sunt mensæ familiæ. Peccant quoque, si cibos de mensa sua residuos vendant, aut donent extraneis; quia merito censentur domini inviti, si tamen cibi ordinarii non pretiosi, nec ad alteram mensam reservari soliti, darentur pauperibus, qui quandoque juvant in laboribus domesticis, excusarentur à culpa saltem gravi; quia domini non censentur ita rationabiliter inviti, saltem quoad substantiam, utpote talibus obligari, saltem ex charitate, vel gratitudine. imò si cibi essent corrumpendi, vel porcis objiciendi, vel Hera parcissimè remuneraret operas externorum, non peccaret ancilla; moderatè illos pro bono domûs in pauperes collaborantes erogando.

12. Si accipiant famulantes victualia pretiosa, vel recludi solita, aut ipsis non dari solita, eaque absumant, peccant pro gravitate materiæ; nisi domini hic & nunc prudenter præsumantur contenti. Si autem accipiant victualia non pretiosa. quæque statum illorum non excedunt omnino, nec recludi solent, & domini id rescientes, non contradicant, aut rogati facilè concedant, signum est, non esse invitos quoad substantiam. Sciunt, inquit *Lugo de jure & justit. disp.* 34. *n.* 78. non posse exspectari à famulis, ut de rebus, quas tractant, nihil manibus adhæreat. Non est tamen hic laxanda famulantium libertas, sed potius restringenda, ne in abusum abeat, monendique sunt, ut Heros suos aliquando interrogent, quid sibi liceat in iis: quia quandoque sibi persuadent licere; quæ non licent: v. g. putat ancilla, vel famulus pistoris, sibi licere mane pro jentaculo accipere similaginem, inscio Hero, eo quod jentaculum sibi debeatur; at facile

cilè errare potest, nisi intellexerit voluntatem Heri sui; qui forte volet. suos esse contentos alio jentaculo. Et quanquam censeat *Lessius* furta minuta famulorum ex commestibilibus ordinariis, quæ famulis dari solent, nec recluduntur, non coalescere ad constituendum unum grave; id tamen non extendendum est ad alia, v. gr. vinum in cella, vel panes, qui venales prostare solent, præsertim, si damnum successivè valde grave inferatur.

Quid, si det, inscio domino, eleëmosynas? 13. Peccant, si dent pauperibus eleëmosynas, domino rationabiliter invito, de bonis ejus: non tamen, si darent pauperi in extrema necessitate constituto, vel, quod sibi subtrahunt in victu, paucioribus contenti, & laboribus adhuc apti; cavendum tamen, ne, si sibi subtrahant de prandio in gratiam pauperum, ideo in cœna plus absumant: nec videntur peccare, si dent modicum, & raro, aut dominus non possit esse rationabiliter invitus; ut, si res periret alioquin: nec denique si prudenter præsumatur consensus domini, uti præsumitur, si famulo sit commissa administratio.

14. Si ab Heris jussi, sine rationabili causa, diebus festis laborent serviliter, aut Missæ non intersint ut vitent reprehensionem aliquam vel rixam; secùs, si ob incommodum, judicio prudentum, grave; quia cum hoc Ecclesia ad ista non obligat. Quæ etiam illis permittit, ut illis diebus vestes necessarias reficiant à prandio, si aliis diebus id non possent, aut non permittantur facere; &, ut Sacrum omittant, si debeant custodire pecora, vel domum, ideoque Sacro interesse non possint.

Quid de famulante hæreticis? 15. Si servitium addicant hæreticis, dum periculum probabile est perversionis, aut sine pacto,

pacto, ut permittantur servare præcepta Dei, & Ecclesiæ: quia exponere se periculo proximo probabili incidendi in hæresin, est intrinsecè malum, & nullo incommodo excusatur à peccato; unde, si hoc successu temporis ingrueret, discedendum esset; pactum autem tale non adjicere, est se exponere periculo proximo, præcepta Ecclesiæ plerumque non observandi, ut sunt præcepta, diebus festis audiendi Sacrum, non laborandi serviliter, abstinendi à carnibus diebus vetitis; in horum autem valde frequenti violatione non excusantur, nisi ob grave incommodum, quale foret, si non posset haberi dominus Catholicus, aut à quo non acciperet, nisi dimidium salarium. Aliud foret, si rarò impedirentur à Sacro, & aliud nihil obstaret; quia & à dominis Catholicis quandoque impediuntur. Si Singulis mensibus bis impedirentur ab auditione Sacri, impedimentum esset frequens, respectu anni, si tamen id secum ferret officium, v. gr. si deberet custodire pecora, excubias agere, in mari navigare longo tempore, tabellarium agere per loca hæretica; non obesset, quia talia etiam famulantes apud Catholicos excusant. Qui ex legitima causa famulatum addixit domino hæretico, eique apponerentur carnes diebus vetitis, non teneretur quidem solo pane esse contentus, sed posset vesci carnibus, cum protestatione tamen, quod ex necessitate faciat, ideoque permittatur ab Ecclesia. Si tamen haberet unum ferculum esuriale præter panem, illicitè vesceretur carnibus quia famuli etiam apud Catholicos diebus esurialibus ejusmodi debent esse contenti. Neque excusat periculum irrisionis; sed necessitas: ita, ut vita aliter non possit sustineri, & labor debitus peragi. Neque licet ex voluntate domini

mini sui cooperari ad hæresin v. gr. ministeria ad hæresin spectantia ordinare, &c. *La Croix l.* 2. *n.* 108.

Vel cooperante ad malum?

16. Peccant famuli, si directè formaliter, aut moraliter proximè Heris suis cooperentur ad peccandum, v. gr. si concubinam conducant, invitent, ad actum turpem, litteras ad eam deferant, quas sciunt turpem continere amorem; quia sic interpretativè vellent peccatum. Licitè tamen possunt facere indifferentia, quæ remotè tantum se ad peccatum habent, & iis ex officio incumbunt v. gr. diebus vetitis coquere & apponere carnes, quia illa cooperatio est tantum remota, & famulantes ex officio debent ejusmodi obsequia dominis; qui, quod carnes comedant, ipsis, non famulo imputatur. Ex quo tamen nolim inferas, similia statim licere aliis, à famulatu liberis. Nam caupo illicitè dat vinum se inebriaturis ex eo precisè, quod petatur, aut ipse sit cariturus lucro ex eo vino. Imò famulis non licet ea cooperatio, quæ fit per actiones seorsim spectatas indifferentes quidem, quæ tamen collectivè sumptæ per se & propinquè conducunt ad peccatum. Vide damnatam 51. ab Innocentio XI.

153. *Admonitio & instructio famulis danda.*

PRimo. Monendi sunt famuli & famulæ, ut Heris suis sint fideles obedientesque propter Deum, cujus authoritate domini mandant; non divulgent, quæ domi fiunt: apud externos suos Heros non contemnant, & alia, quæ præstare ex famulatu, & officio hominis Christiani præstare bebent.

2. Si ancilla, vel famulus accusârit se de mendaciis, eo quod jussus à domino dixerit quando-

que,

que, dominum non esse domi, cum revera adesset; instruendus est, ut verbis utatur eo modo, quo vitetur mendacium. De quo in Theologia Morali. P. 2. à n. 239.

QUÆSTIO II.

Quæ sint Obligationes Pastorum, aut Parochorum, & specialia illorum peccata?

RESP. I. Tenetur Parochus habere scientiam, & linguæ necessariæ notitiam requisitam ad officio suo fungendum, quia obligatio faciendi involvit obligationem sciendi. Quod si quis bonâ fide suscepisset beneficium curatum, carens scientiâ requisitâ, nec posset se qualificare ad curam per se gerendam; permittit Tridentinum, illi Vicarium substitui, assignatâ illi parte fructuum, respondente oneribus, qui suppleat, modo sit honestæ vitæ; si autem talis imperitus turpiter & scandalosè viveret, vult moneri; & si non emendet, permittit privari beneficio. 154. *Requiritur scientia.*

2. Tenetur intra duos menses à die acceptæ pacificæ possessionis coram Ordinario emittere professionem fidei, & obedientiam Papæ promittere. *Sacerdotium, & professio fidei.*

3. Tenetur intra annum, nisi dispensetur, aut impedimentum legitimum occurrat, à die acceptæ pacificæ possessionis fieri sacerdos; alios ipso jure

jure privatur beneficio. Posset tamen necdum sacerdos suorum matrimonio assistere, & suscepto Diaconatu, etiam solemniter baptizare. *La Croix lib. 6. num. 276.* Id, quod ex commissione Parochi potest quivis Diaconus ex rationabili causa.

Residentia. 4. Tenetur residere in Parochia, ità, ut ei non liceat intra annum ab ea abesse sine causa rationabili, & licentiâ Episcopi ultra bimestre; alioquin peccat graviter, teneturque fructus restituere respondentes illi tempori, & quidem totos juxta communiorem, etiam ante sententiam judicis; ita enim statuit *Trident. sess. 23. c. 1. de Reformatione.* Putat tamen *Laym. lib. 4. Tract. 2. c. 6 num. 6.* non esse in illo rigore recepta verba Tridentini: ut teneatur ante sententiam declaratoriam judicis, si Ecclesiæ nullum sit damnum illatum. Probabile quoque est, quod docet *Bonac.* & alii, non teneri restituere, nisi fructus respondentes residentiæ neglectæ; quia cum Parochus fructus percipiat non tantum pro residentia, & oneribus illi annexis, sed etiam pro horis recitatis, aliisque officiis; hinc, si horas recitet, & alia officia per alium expleat, poterit fructus his respondentes percipere. Dixi 1. *Ultra bimestre.* Nam, si intra annum per duos tantum menses cum rationabili causa, sine licentia Episcopi, absit, sine gravi damno suorum, non peccat graviter; quia non est per se malum, tantisper abesse? alias Tridentinum non permitteret dari licentiam; ex eo autem, quod non petatur licentia, non est materia gravis peccati. Imò probabile est, quod pro absentia cum causa per bimestre tantum, nunc opus non sit licentiâ Episcopi; quia usu receptum est, ut ad brevem absentiam non petatur licentia, & Episcopi id scientes non contra

contradicunt. Ita *Næv. Bonac.* aliique multi. Sed securissimum est, sequi suæ diœcesis consuetudinem; juxta quam si petenda non esset licentia; per bimestre tantum intra annum abesse sine causa, mortale non esse, docent *Nav. Gartz. Bonac. Barbosa* & alii; quia talis absentia, etsi continua, videtur modica. Ad absentiam bimestrem per *Gartz.* jam sufficit quæcunque causa honesta, etiam recreationis tantum, quod tamen negat *Gobat*; quia Tridentinum videtur requirere aliam causam æquam. Quod, si subitâ & evidente necessitate Episcopus adiri non posset, posset abire sine licentia: hic enim casu Epiikia locum habet: neque hoc casu teneretur ad ullam restitutionem: uti nec, si per bimestre tantum ex causa abesset, quia restitutio tantum videtur imposita iis, qui peccant graviter. Unde & potens petere licentiam, si sine hac abfuisset ultra bimestre, teneretur tantum restituere fructus respondentes tempori, quod superat bimestre; quia Tridentinum videtur permittere absentiam ex causa per bimestre. Ex quacunque autem causa sit absens Parochus, debet substituere alium idoneum, qui potest esse vicinus Parochus. Ad absentiam unius diei ferialis, dum nullus est infirmus, non esse opus alium substituere, eo quod non sit morale periculum necessitatis ejus præsentiæ, censet *Pallas.* Tutius tamen est, requirere vicinum Parochum, ut pro quocunque casu talis absentiæ suppleat, & monere Parochianos, ut ipsum petant, si necessitas ingruat. Dixi 2. *Ita, ut non possit abesse sine justa causa*, qualis; ut possit abesse ultra duos menses, quadruplex assignatur à Tridentino, nempe 1ma. Christiana charitas, uti, si exigat gravis necessitas proximi. 2da. Urgens necessitas, ut gravis infirmitas corporis,

compositio litis de juribus beneficii. 3tia. Obedientia. 4ta. Evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas. Ob has licentiam dare potest Episcopus; non tamen, ut etiam studiorum causâ absit per septennium, vel quinquennium; etsi ideo aliqui Episcopi ad biennium dispensent. Causa tamen debet esse Episcopo cognita, & approbata: unde non sufficit licentia præsumpta, uti nec pro foro externo oretenus tantum data, etsi sic data sufficiat pro foro conscientiæ. Dixi 3. *Tenetur residere in Parochia*: non vero in domo Parochiali; quia sufficit, quod suis sit præsens intra Parochiam, ita ut accessus ad eum pateat: unde non satisfacit, si resideat intra Parochiam in loco clauso, ita ut non detur omnibus accessus noctu, nec si distet à Parochia bis mille passus; licet alium suo loco relinquat, & singulis diebus festis & Dominicis Parochiam adeat; secus esset, si parum distaret: hoc enim pro nihilo reputatur. Similiter non obest continuæ residentiæ, si divertat ad viciniam, v. gr. ad funus, officium anniversarium, aut etiam recreationis causâ eadem die reversurus: secus foret, si sæpe de nocte emaneret; quo casu si dies discontinui superarent duos menses, fructus saltem non omnes faceret suos: si enim tempus bimestre esse deberent dies continui, posset quis medio anno interpolatim abesse, sine obligatione restituendi fructus. Si habeat duas Ecclesias unitas, tenetur residere in loco dignioris: si non constet, quæ sit dignior, in frequentiori: si una sit in urbe, altera extra illam, debet residere in urbe, & alteri providere de ministro pro nocte in necessitate.

Administrare debet sacramenta. 5. Tenetur Sacramenta administrare, quoties necesse est, aut Parochiani rationabiliter petunt. Unde tenetur 1. Curare, ut nullus in-

fans sine Baptismo decedat, ac proinde instruere obstetrices, ut sciant, in necessitate ritè conferre Baptismum; sique prudens dubium, aut suspicio sit de valore Baptismi ab iis collati, sub conditione rebaptizare: quod, ut, sicut oportet, exequatur, examinanda est obstetrix, quâ materiâ, quâ formâ sit usa: quæ pars corporis infantis sit abluta: quomodo processerit? an perturbate & festinanter? an bene meminerit, formam totam esse prolatam? &c. Dein volentibus ex sola etiam devotione confiteri aut communicare, tenetur Parochus gratificari sub mortali, modo non nimis frequenter petantur ea Sacramenta, & non sit alius, qui præbeat. Tempore pestis vel alterius morbi contagiosi, etiam cum periculo vitæ, tenetur Sacramenta ministrare suis. Unde peccat mortaliter, si tempore pestis, vel belli lateat, vel fugiat; nisi forte cum licentia Episcopi idoneum substituat, qualem si habere nequeat, nequit beneficium resignare. Ratio est, quia, sicut miles pro prælio, sic ille pro tali necessitate conductus est, & bonus Pastor debet pro ovibus suis ponere animam suam. Hinc & peccat graviter, si per ejus negligentiam aliquis moriatur sine Sacramentis, ut, si scivit posse esse morale periculum mortis, & vel longe abest, vel per crapulam se ineptum reddidit ad succurrendum, vel noluit surgere, sicque infirmus mortuus est, aut periculum probabile fuit, ne sine Sacramentis moreretur. Hinc novus Pastor initio curæ suæ & quando ingruunt morbi contagiosi, vel, qui mentem solent cito evertere, edicat suis de cathedra, se diu noctuque præsto futurum ad Sacramenta necessaria administranda: proinde non vereantur noctu se advocáre. Caveat quoque Pastor, ne nimis fidat viribus infirmi, & differat

ferat Sacramentum, imprimis pœnitentiæ; quia morbi, præsertim febres calidæ, mentem facile evertunt, ita, ut infirmi aut plane non, aut minus, vel ubie apti fiant aut Sacramentum Pœnitentiæ, Sed neque satisfacit suo officio Pastor, si suos Sacramentis jam munitos postmodum deserat & neque per se, neque per alium eos visitet: cum enim vicinioribus morti major instet à dæmone tentatio, & salutis periculum, majorque corporis animique dejectio, tunc vel maxime tenetur Parochus eorum saluti consulere.

6. Tenetur Parochus actualis, & residens curam exercere per seipsum, sique cum commodé potest, exerceat semper per alium peccat graviter: quia obligatio Parochi est personalis. Si tamen parochiani non sint inviti eo quod alius æque bene, aut melius præstanda præstat, potest alium adhibere etiam ad difficiliora quandoque, imò, & sæpe; quia tunc censetur facere per se, dum per alium æquè idoneum facit, & subditi sunt contenti. Dixi: *Pastor actualis* Pastores enim habituales tantum, seu per fundationem, privilegium aut consuetudinem liberi à cura per se exercendâ, quales sunt quidam Prælati, & Decani in Collegiatis, possunt officium Parochiale exercere per Sacellanos, vel vicarios; debent tamen esse apti, ut per se possint, saltem in necessitate curam exercere; quia *Trid. sess.* 7. *c.* 3. *de Reform.* ad omne beneficium curatum, cathedrali inferius, requirit industriam personæ. Tenentur quoque curare, ut Sacellanus, vel Vicarius in Parochia resideat secundum dicta.

Instruere suos. 7. Tenetur Parochus suos pascere salutari doctrinâ, docendo eos necessaria ad salutem, & bonum facere, & declinare à malo. Unde, licet non teneatur ad Conciones oratorias, utpote

plebi

plebi sæpe parum utiles; tenetur tamen tum ad Catecheses, tum ad adhortationes populo accommodatas, easque frequentes; ita, ut, si notabiliter sit negligens, peccet mortaliter. Prudenter faciet, si quæ spectant ad fidem, spem, charitatem, vitam Christianam; Sacramentorum susceptionem etiam pro Concione facili modo proponat: aut textum Scripturæ pro moribus formandis per modum Chriæ exponat, &c. Tenetur etiam instruere, qui ad templum nequeunt accedere, ut custodes pecorum, &c. qui sunt in gravi necessitate.

8. Tenetur, cum suo etiam incommodo, & quandoque cum periculo vitæ adhibere, quàm potest diligentiam, ut suorum peccata tum publica, tum occulta impediat: qui cum Christo pactus est curam & solicitudinem gregis. *Peccata impedire.*

9. Tenetur sub gravi peccato suis esse bono exemplo; quia aliàs est gravi scandalo; cum plebs exstimet se satis bonam, si non sit pejor suo Pastore; aliasque perdit authoritatem, sicque Conciones, & admonitiones erunt inefficaces. Proinde ostendat opere, quod suos verè amet in Domino: absit ab omni specie avaritiæ, omnique suspicione amoris impuri: caveat lites cum suis; quoad potest, nec ullam suscipiat, nisi prius ostenderit, se ad eam cogi. Quibus potest, benefaciat in vita: quæ post mortem relinquit hæredibus, raró prosperantur: apud suos authoritatem, & paternam gravitatem servet, &c. *Praire bono exemplo.*

10. Tenetur Parochus, etsi actualis tantum, aut Vicarius, diebus Dominicis & Festis de præcepto, quibus fideles tenentur audire Sacrum, etsi iis, audito Sacro, liceret per consuetudinem labor servilis, fructum medium Sacrificii applicare suis parochianis: saltem, ubi Constitutio Be- *Pro suis offerre Missam.*

nedicti XIV. est recepta. Unde pro Sacro tunc stipendium admittere non potest; nisi tenues adeo essent ejus reditus, ut vivere non possit: tunc enim Episcopus potest dispensare, ut iis diebus stipendium admittat, pro quo Missa differri non possit, sed hoc casu tenetur alio die pro suis sacrum legere. Ita statuit *Benedictus XIV. in Constitut.* 1744. 19. *Aug. edita.*

QUÆSTIO IV.

Quæ sint obligationes Pædagogi, Præceptoris, Ludi-Magistri, & Discipulorum?

155. *Ad quid teneantur Pædagogi & Ludi-Magistri.* RESP. I. Inter hos & discipulos eadem fere est obligatio, quæ inter parentes, & filios. Unde 1. Tenentur suorum discipulorum profectum promovere in litteris; bonos mores eos docere, sique officio suo, non adhibendo diligentiam justam, qualem diligentes solent adhibere, desint, tenentur de damno, & salarium non faciunt saltem ex toto suum. 2. Tenentur discipulorum pericula peccandi avertere; peccata, quoad possunt, corrigere; iis bono exemplo prælucere, & justo minervali esse contenti. Ratio est, quia tacito contractu discipulos admittendo ad ista se obligarunt: unde hæc negligendo peccant contra justitiam. *Ad quid discipuli.* Econtra discipuli tenentur præceptoribus obedire in iis, quæ ad studia & bonos mores pertinent; tempus studiis destinatum bene impendere. Stipendium, aliave à parentibus pro præceptoribus missa, iis tradere; sunt enim à parentibus subjecti præceptoribus; tenenturque parentibus obsequi: unde, si in his nota-

notabiliter deficiant, peccant graviter, uti si tempus valde notabile male impendant.

QUÆSTIO V.

Quæ sint obligationes Tutoris, Curatoris, Pupilli & Minorennis?

Resp. Tutor, id est, constitutus, ut pupilli seu impuberis personam, & bona loco parentum gubernet, & administret, & curator, id est, constitutus, ut curet bona minorennis seu puberis necdum 25. annos nati, tenentur primo ex justitia bona illorum administrare eâ curâ, quam diligens pater-familias propriis suis rebus adhibere solet; tam ut emolumenta proveniant, quam ut damna avertantur; alioquin tenebuntur etiam in conscientia compensare, saltem si cum notabili negligentia culpa Theologica gravis intervenerit. Ratio est, quia suscipiens tutelam, vel curatelam per contractum tacitum ad illa obligationem suscepit. Unde &, si pecunias eorum converterent in suos usus, tenerentur de lucro suâ culpâ cessante, & damno emergente; si fructus, quos ex eorum bonis percipere poterant, suâ culpâ non perceperint, tenerentur compensare; & quanquam possint ex eorum bonis donationes præcise remuneratorias, quas gratitudo à pupillis, aut eorum utilitas postulat, facere, non tamen gratiosas. 2. Tenentur bonorum inventarium conficere, & singulis annis, dumque officium deponunt, rationes reddere. 3. Tenentur gerere curam personæ sibi commissæ, & imprimis tutor pupilli, ut bene educetur, bonis moribus, aliisque convenientibus instruatur.

Obligatio Tutoris, & Curatoris.

Econtra pupillus Tutori, & minor Curatori suo tenetur obedire; & hic quidem ad annum 25. completum; neque donare possunt, vel alienare sine consensu Tutoris, vel Curatoris, nec hæreditati, legatis, fidei-commissis. aliisve juribus renuntiare (nisi minor esset Religionem ingressus) sine authoritatis judicis; uti nec sine hac aliquid de bonis suis vendere Tutori vel Curatori, aut personis illi subjectis; nec cum consensu illorum alienare bona immobilia, vel mobilia pretiosa, quæ servando servari possunt. Neque pupillus infans, seu septennio minor, se alteri, vel alterum sibi obligare potest; pubertati autem proximus, qualis est mas post annum decimum cum dimidio, & fœmella post nonum cum dimidio expletum potest sibi alium, non se alteri obligare firmiter & civiliter; qui tamen dona ab hoc accepisset, probabiliter non teneretur reddere, nisi legitimè exigeretur, quia donatio probabiliter subsistit jure naturæ. *Lugo* & alii.

CAPUT VII.

De Confessario mercatorum, opificum, & militum.

HOrum obligationes & specialia peccata observanda sunt Confessario, cæterum tractandi sunt, vel ut plebeji, pro ratione capacitatis, vel ut subditi, vel domini.

QUES-

QUÆSTIO I.

Quæ sint obligationes, & peccata mercatorum specialia?

RESp. Tenentur sub peccato pro gravitate materiæ, & sub onere restitutionis in venditione non excedere pretium justum, seu adæquans volorem rei, quod generatim duplex est, nempe legale, seu legitimum, quod lege, vel decreto Principis, vel Magistratûs statutum est; & naturale seu vulgare, quod communi hominum æstimatione constituitur. Legale censetur justum, quoties non constat Principem vel Magistratum in eo taxando esse muneribus, odio, & ignorantiâ crassâ inductum, consistitque in indivisibili, qua statuitur ab uno, vel pluribus idem sentientibus, & observari debet ex justitia & sub onere restitutionis; quanquam taxa, quæ nunc est justa, potest, mutatis circumstantiis, fieri injusta, tuncque desinere obligare in conscientia. Pretium autem vulgare non consistit in indivisibili, quia statuitur à diversis diversa sentientibus. Hinc aliud est summum seu rigorosum, aliud medium seu moderatum, aliud infimum seu pium; quanta autem inter ista possit esse distantia non potest unâ regulâ definiri. In communi venditione, quando pretium medium sunt decem, infimum erunt novem vel octo & medium summum undecim, vel undecim & medium; & ita in cæteris, cum proportione semper paulò minus accipiendo. Sic *Less.* censet, si medium pretium sint centum, infimum fore nonaginta quinque summun centum & quinque: sunt ta-

157. Pretium justum triplex.

men, qui hanc distantiam inter pretium summum illud, & infimum putant esse nimiam. At Lugo putat, hodiedum adhuc majorem apud mercatores in usu esse: unde standum communi usu timoratorum. Quod autem triplex illud pretium vulgare justum sit, ex eo est, quia pretium desumitur ax affectu, & æstimatione omnium: de his autem non satis constat in omnibus, cum alii centum, alii centum & quinque, alii nonaginta novem judicent pretium justum esse, quorum opiniones cum probabiles sint, consentiunt homines, ut sequi eas liceat. Cæterum pretium decrescit ex copia mercium, & raritate emptorum, crescit vero ex penuria mercium, & ementium copia, ex modo vendendi, speciali, rationabili affectu vendentis, impensis, periculis, laboribus ad merces comparandas, conservandasque communiter necessariis, ex lucro cessante vel damno emergente, quod venditor in gratiam ementis subit. Unde deduces:

158. *Quæ liceant, & quæ non liceant mercatoribus in emptione, & venditione?*

1. Qui erga rem specialiter afficitur, v. gr. quia est antiqua, vel quia à Principe, vel à Majoribus accepit, potest eam cariùs vendere, quam communiter venditur similis, modo id indicet ementi; quia privatio illius affectûs, & oblectationis in gratiam alterius est pretio æstimabilis, cum sit cum molestia conjuncta: pretium tamen illud debet esse prudenter moderatum, & proportionatum affectui rationabili, non vero immoderato. Dixi: *modo id indicet ementi*; quia alias hic consentiet tantum in pretium rei secundum se spectatæ, & non in excessum extrinsecum, forte non empturus, si sciret, rem secundum se tanti non valere, & alios postea decepturus.

2. Licet quoque pluris vendere, si vendens re-

re valde indigeat, vel merito sibi timeat damnum ex eo, quod nunc vendat, aut quod lucrum cesset: ut, si merces, quas in aliud tempus servare decreverat, quo probabiliter pluris erant valituræ, vendat in gratiam alterius, aut vendat merces, quas cogetur postea carius emere, quia potest justè exigere præter pretium compensationem damni ex alienatione rei suæ propter alium secuturi; vel lucri ex ea cessantis: debent deduci tamen expensæ, quas venditor facturus erat ad servandas merces usque ad statutum tempus, & æstimatio diminutionis, deteriorationis, & periculi mercis in id tempus servandæ; alias plus haberet ex venditione illa, quam postea erat habiturus; debet quoque emptori dicere, ideo se plus exigere; ne plus det ignorans, forte alias apud alium, aut non empturus.

3. Potest quis convenire cum emptore, ut solvatur pretium sive majus sive minus, quo res valebit eo tempore, quo decreverat vendere postea sed iterum deducendæ sunt expensæ.

4. Qui res vendunt minutim, & in parva quantitate, possunt pluris aliquanto vendere, quam qui simul & in magna quantitate vendunt; quia majores labores, impensas, operas & curas iis conservandis, & distrahendis debent impendere; quibus quia liberantur vendentes in magna quantitate, possunt merces in magna quantitate minoris emi.

5. Quæ auctione publicâ, seu sub hasta venduntur admittunt pretium, quod sine vi, fraude & dolo obtineri potest: hinc possunt pretio magno vel parvo, etiam infra vel supra dimidium pretii, quo emerentur in officina, emi, & vendi; quia sic usus, & communis consensus præscripsit. Dixi: *sine vi, fraude, & dolo*: quia cum his emi,

vel

vel vendi non possunt sine injustitia, ut, si fictus licitator à venditore subordinaretur, qui pretium augeret in gratiam ejus, aut emptor alios impediret, ne pretium augeant, vel ab emendo vi aut fraude averteret.

6. Merces obtrusæ extra officinam, ut si quærantur emptores, aut rogentur, possunt emi minori, quam infimo pretio, quia merces ultroneæ vilescunt: tunc enim vel non sunt admodum utiles, vel necessariæ, aut est raritas emptorum, vel periculum, ne vitium contraxerint. Idem est, si res sit emptori parum utilis, vel hic emat in gratiam vendentis, nisi aliud exigat charitas: neque enim licet vilius emere res pauperum, quas necessitate compulsi venales proponunt eo solum prætextu, quod venales offerantur. Imò ob necessitatem precisè, quâ proximus rem suam vendere cogitur, non licet pretium imminuere, sicut non licet augere ob necessitatem, vel utilitatem emptoris; quia nec necessitas emptoris auget, nec venditoris necessitas minuit valorem rei. Hinc injustè pluris venderes mihi domum tuam meæ contiguam, quia mihi perutilis vel grata est: licitè tamen venderes justo pretio summo, quia quilibet illo, utpote justo, per se loquendo, res suas vendere potest.

7. Possunt mercatores cariùs vendere etiam indigenis, quando ad locum venit aula Principis, vel magna hominum copia; quia crescente numero emptorum crescit pretium vulgare.

8. Sciens pretium mercis brevi augendum, licitè eam emit in magna quantitate, ut postea cariùs vendat; quia pretium currens est justum, & emens utitur jure, quo & alii uti possunt, & sic Joseph. *Gen.* 41. fecit in Ægypto, Similiter, qui scit pretium breve imminuendum, potest pretio currente

currente suas nunc vendere carius. Item, qui scit pecuniæ valorem brevi imminuendum, potest suam valore currente exponere. Item probabiliter potest Princeps & Magistratus, modo ferant legem pro bono communi, & non de industria, ut ipsi lucrum habeant; aut non differant studio promulgationem legis, donec ipsi pecunias suas exposuerint, aut merces vendiderint, vel emerint; facile tamen peccabunt peccato scandali suos ministros, aut subditos egentes gravando. Ratio prioris est, quia ex officio suo, utpote instituto in communem utilitatem tenentur curare, ne damnum aliis præ aliis eveniat. Ratio posterioris est, quia facile subditis ingerent opinionem aut suspicionem nimiæ cupiditatis: unde avertentur, &c. Peccare quoque potest privatus contra charitatem, ut, si pauperibus venderet copiam rerum, quarum pretium scit brevi imminuendum; quia charitas exigit, ne lucri tui causâ proximum conjicias in gravem necessitatem.

Quod si sciens pretium mercium brevi augendum emeret omnes, probabiliter illicitè faceret; quia privatâ authoritate constitueret monopolium, quod jure gentium videtur illicitum. Contradicunt probabiliter alii, quia non prohibet aliis, quin simul emant; adeoque per accidens est, & ex aliorum incuria, quod ipse solus possit tales vendere. Si tamen per mendacium induceret alios, ut non emerent, peccaret contra justitiam, quia quilibet jus habet, ne per fallaciam impediatur à bono.

9. Si mercatores conspirent, ut nemo ex illis certam mercem vendat, nisi certo pretio, v. gr. sex florenis, hocque justum sit, non peccant contra justitiam. Peccant tamen juxta *Lugonem*

gonem contra charitatem, quæ exigit, ut nemini suadeas aliquid in damnum alterius; sicut exigit, ne dissuadeas, ut alter pauperi non det eleëmosynam. Negat tamen Castrop. quia charitas non exigit, ne quæram lucrum meum justum, etsi alter illud non accipiat ideo. Sicut pauper potest suadere diviti, ut sibi det eleëmosynam, etsi ideo alius non sit accepturus. Si tamen unus alios vi, fraude, vel dolo induceret ad tale pactum, peccaret contra justitiam: sicut & is, qui fraude impediret, quo minus merces aliæ adveherentur, ut sic suas carius venderet.

10. Si Princeps mandet suo quæstori, ut statim vendat v. gr. centum maldera tritici, hicque sciens pretium brevi augendum, illa emat pretio currente, & pecuniam statim numeret, lucrum, quod postea faceret, licite retinet; quia non minus ipsi, quam aliis licet emere, & lucrum facere; neque ejus scientia auxit pretium.

11. Qui vendit ultra justum pretium, eo quod emptor plus offerat, non excusatur ab injustitia; nisi constet, excessum illum liberaliter donari, ut faciunt aliquando Principes: quia emens vult tantum emere justo pretio, nec præsumi potest velle excessum liberaliter donare, nisi constet ipsi de justo pretio, & adsit aliqua justa causa, v. g. consanguinitas, affinitas, amicitia; absitque fraus & coactio.

12. Non licet justo pluris vendere ad creditum; nisi adsit alius justus titulus; licet tamen, si hic adsit v. gr. damnum emergens, vel ejus periculum, aut molestia in impetranda solutione, aut lucrum cessans. Ratio primi est, quia intervenit hic virtuale mutuum; ratione autem mutui precisè non licet quidquam exigere: solutio vero sine periculo futura, & damno, æquivalet

præsenti

præſenti. Ratio 2di eſt, ſi damnum emergat, aut periculum ſit non accipiendi pretii, vel ſumptuum, vel moleſtiæ, probabiliter futuræ in obtinendo poſtea pretio, adeſt aliquid pretio æſtimabile; proinde pro eo accipi poteſt, quod judicio prudentum valet. Ex communi tamen ſententia licet etiam mercatoribus ad creditum vendere ſummo pretio juſto; etſi vendant numeratâ pecuniâ quandoque minoris; quia ſummum pretium juſtum eſt, nec tenetur quis infra hoc vendere; & venditio ad creditum plerumque habet adjuncta pericula, & incommoda. Cæterum mercatoribus raro licet juſto pluris vendere ob lucrum ceſſans ad creditum, quia ad lucrum ceſſans plures requiruntur conditiones. Prima. Debet venditor fuiſſe venditurus rem præſente pecuniâ, alias ex credito non ceſſat lucrum. 2da. Debet fuiſſe negotiaturus præſente illa pecunia ante tempus, quo ſolvendum erat creditum; alias iterum non ceſſat ex credito. 3tia. Debent de lucro, quod facturus erat, detrahi expenſæ, & æſtimari periculum, & ſpes negotiationis judicio viri probi, & prudentis. 4ta. Non debet ideo, quod credito vendat, habere plures emptores; alias lucrum ceſſans compenſatur, ut plerumque fit per parva lucra ex pluribus venditis. 5ta. Inſuper debet monere de hoc emptorem, ne involuntarie gravetur illo exceſſu. Conditiones primæ quatuor, præſertim 4ta. raro adſunt.

Reſp. II. Tenentur vitare fraudes, manifeſtare vitia gravia, & occulta rerum vendendarum, ſi quæ habere ſciantur. 1. Si tacite vel expreſsè interrogentur ſeu in genere, ſeu in ſpecie; quia alias dolus dat cauſam contractui, adeoque hic invalidus eſt; emptor enim jus habet ſciendi, 159. *Quando teneantur vitia mercis detegere?*

quam

quam rem emat, adeoque injuste decipitur occultato vitio. 2. Si vitium sit in substantia; vel qualitate transeunte in substantiam, id est, cui affixa est ementis intentio, ut, eâ non præsente, rem nolit emere, v. gr. si emens vitrum putares esse gemmam, vel volens tibi pannum ad te Sacerdotem vestiendum mitti, mitteretur ruber. 3. Si sciatur res noxia vel notabiliter inutilis ad finem emptoris, Ratio est, quia alias non proceditur sincere; sed emptor quasi dolo inducitur ad emendum; sicque consensus ejus est involuntarius. Unde venditor, etsi non interrogatus, si tale vitium non aperiat, tenetur emptori reddere pretium, & compensare damna, si quæ illi sequantur, vel aliis, quibus res est revendita: ut, si vendat, etsi pretio modico, corium fragile, vel pannum adustum pro durabili, equum segnem pro generoso, animal infirmum pro sano, semina corrupta pro recentibus, carnes infectas, ovem morbidam, qua grex inficiatur, ligna vitiosa, unde ædes corruant, bovem aptum quidem ad macellum, ineptum tamen ad aratrum, cum ad hoc quæri sciatur, &c. Dixi 1. *Vitium occultum.* Nam apertum & manifestum regulariter non tenetur venditor manifestare, sed sufficit, quod pretium, uti debet, imminuat; quia vitium manifestum censetur notum emptori; &, si non advertat, sibi imputare debet. Excipe, nisi emptor esset tam rudis & hebes, ut manifesta etiam vitia non notaret, tunc enim censeretur respectu illius occultum. Imò, si emptor etiam non hebes notaretur non advertere vitium ipsi periculosum, teneretur venditor, etiam non rogatus, id manifestare; quia sinceritas in contractibus videtur id exigere, & silentium illud, emtionem faceret emptori involuntariam. Idem

dicit

dicit *Valentia*, & alii, si vitium adversetur intentioni actuali ementis; quia hujus incuria non dat jus vendenti; nec ideo emptio voluntaria est magis. Dixi 2. *Vitium grave.* Nam vitium occultum accidentale, si rem non reddat noxiam, nec periculosam, nec notabiliter minùs utilem non tenetur venditor manifestare, nisi interrogetur de vitio, aut hoc repugnaret fini emptoris; quia non fit injuria emptori, estque emptio simpliciter voluntaria: debent enim omnes sic esse constituti, ut in tali casu velint emere; quia, si esset obligatio ultrò talia vitia manifestandi, cessarent commercia humana: multi enim non possent vendere, & deterrerentur à mercatura in magnum Reipublicæ detrimentum; eò quòd ementes, intellecto vitio, nollent emere, aut de pretio detraherent. Debet tamen venditor tantò minoris vendere, quantò minoris ob vitium valet, & cavere, ne aliis noceatur, si revendatur. Dixi 3. *Si sciatur vitium.* Si enim inculpabiliter venditor ignoravit, vitium manifestare non potuit. Unde non tenebitur de damnis, sed actione, vel quantò minoris, si emptor adhuc rem empturus fuisset, sed non tanti; vel redhibitoriâ, si re ipsâ noluit emere talem rem. Quòd, si venditor ignarus vitii inter contrahendum protestatus esset, se nolle teneri de vitio occulto, & remisisset de pretio juxta proportionem periculi in emptorem rejecti, ad nihil teneretur in utroque foro. Si autem vitium scivisset, nihil prodesset protestatio. Ex his deduco.

1. Peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem, qui scienter vendit rem vitiosam sive in substantia, v. gr. succum pomorum pro vino de vite; sive in quantitate seu pondere, numero vel mensurâ, sive in qualitate non minuto 160. *Peccant mercatorum vendentium.*

pretio, etsi vitium non sit noxium, quia non servatur æqualitas justitiæ inter pretium & mercem. 2. Vendens rem brevi corrumpendam, nisi antè ab emptore esset absumenda. 3. Vendens bona litigiosa, & vitium occultans. 4. Qui vendit pretio infimo, sed dat minorem mensuram, manendo etiam intra limites justi pretii, quia non stat contractu inito cum ementibus de tradenda integra mensura; facitque injuriam aliis mercatoribus, per fraudem ab iis abstrahendo Emptores. 5. Vendens vinum, quod non fert longinquam vecturam, cùm emens tale petiverit. 6. Vendens rem mixtam, aliâ viliore, ut puram, v. g. vinum aquâ mixtum, vel farinam tritici mixtam hordeaceâ, si mixtio sit noxia, aut rem reddat inutilem, vel deteriorem; quia injustè decipit emptorem: si autem mixtio non sit noxia, nec res fiat deterior, vel minùs utilis, quàm illa, quæ simili pretio venditur ab aliis, censent *Molina*, *Sporer*, *Laymam* licitè vendi, modò proportionatè detrahatur pretio; quia res ex parte vilis non æquivalet rei ex nulla parte vili, nisi pars melior mixta esset tantò præstantior. Imò *Lessius* putat, si materia deterior ità per industriam admisceatur ut res meliùs temperetur, posse vendi consueto pretio; verùm in praxi id locum vix habet; quia quisque facilè sibi persuadebit, rem suam, non obstante mixtione, manere æquè bonam; & sic via panditur fraudibus. Nec refert, quòd vinum aquâ mixtum fortè melius sapiat, quia hoc per accidens est, poteritque emptor bibiturus aquam admiscere; neque vinum mixtum fit ejusdem valoris cum puro secundùm se, sed in se deterius, citiùs acescit, & ad plures effectus est minùs utile: unde minuen-

minuendum pretium pro ratione mixtionis. Idem dicendum de aliis fraudibus, ut, si quis avenam aquâ perfundat, ut augeatur mensura, lanam ponat in loco humido, ut fiat ponderosior, qui per artificium facit, ut merx appareat melior, & ità vendit supra summum pretium vel cariùs. Qui tamen per mendacium vel perjurium dicendo, se pluris emisse, pluris aliis vendidisse, &c. induceret ementes ad emendum pluris, etsi peccaret; tamen non teneretur ad restitutionem, quia satis constat, similia sæpe à mercatoribus falsò dici; unde credens sibi imputet.

Resp. III. Emptor tenetur, per se loquendo, pretium justum saltem infimum commune pro merce pendere, & ignoranti pretium commune indicare; quia aliàs non servatur æqualitas à justitiâ intenta, uti, si venditor putaret, gemmam esse vitrum, vel merces integras esse corruptas. Nec securus est in conscientia emptor, si dicat: Cupio rem istam emere sine scrupulo, visne vendere donando, si plus valeat, & consentiat venditor; quia, cùm venditor ignoret pretium, ignorantia dat causam contractui, aliàsque posset quivis emens justo minoris reddi securus. Hinc contraria sententia *Cajetani* rejicitur communiter ut improbabilis. Dixi: *Justum commune*: nam si res omnium æstimatione vilis bonâ fide ematur, & post emptionem inveniatur pretiosa, v. gr. statua inveniatur partim aurea, quæ communi omnium æstimatione putabatur ænea, emens bonâ fide, postea nihil tenetur addere, quia non fuit error in substantia spectata secundùm æstimationem communem. 161. *Peccata emptoris.*

Qui scit in agro latere thesaurum, potest agrum emere pretio communi ejus; quia thesaurus nec pars, nec fructus est agri, & ad neminem pertinet *Quid, si quis emat commu-*

ni pretio agrum, in quo scit latere thesaurum? &c. Aliud de venis merali judicant aliqui, vel alio minerali; eò quòd sint pars, aut saltem fructus fundi, proinde ad dominum pertineant. Sunt tamen, qui tenent probabiliter, si bonâ fide ematur ager, non teneri emptorem compensare, quia habent se in æstimatione communi, ac si ibi non essent. Sic, qui fasciculum herbarum emeret, in qua deprehenderet unam pretiosam, non tenetur pro ea, quid addere; quia emit pretio secundùm æstimationem communem. Ob eandem rationem probabiliter licet communi pretio emere agrum, etsi scires, ibi esse venam metalli. Vide *La Croix l. 3. p. 2. n.* 942.

QUÆSTIO II.

Quæ sint obligationes, & specialia peccata opificum?

162. *Obligationes opificum.* RESP. I. Tenentur, non secùs ac mercatores, sua artefacta non vendere supra justum pretium. 2. Materiam sibi traditam conservare; superfluam non adhibere; residuam reddere, parare sibi commissa stato tempore, aut ità maturè saltem, ne domini damnum patiantur.

163. *Peccata.* Resp. II. Peccant 1. Si jurent certo die opus paratum se tradituros, & quidem graviter, si verè Deum vocent in testem, scientes se non facturos; si autem sincerè putarent fore paratum, peccant saltem venialiter propter abusum Divini testimonii. Si suâ culpâ non steterint promissis, & alter damnum inde pateretur, tenerentur ad restitutionem: quod notandum pro iis, qui plura suscipiunt, quàm sine damno alterius præstare possint.

2. Si

2. Si ad se attrahant fraude, dolo, vel mendacio famulos, vel operarios ab aliis horum operà utentibus; quia quilibet habet jus petendi, sperandi, impetrandi modo saltem licito bona ab aliis, quod per fraudem sine injuria impediri non potest. Unde tales tenentur ad damni secuti, vel lucri cessantis compensationem, uti &, qui falsò suam peritiam extollit supra alios, & se peritiores deprimit. Qui tamen id faciunt sine vi, fraude, dolo, & mendacio, non peccant, per se loquendo, contra justitiam; quia utuntur jure suo, quod habent ad quærendam utilitatem suam,

Dixi 1. *Per se loquendo.* Nam si alium sic impedirent à bono ipsi ex justitia debito, ùt, si quis famulum, artis suæ bene peritum, ab opera alteri addicta ante tempus abduceret, peccaret contra justitiam, & teneretur compensare.

Dixi 2. *Non pccant contra justitiam.* Quia peccarent contra charitatem; si ex odio, vindictâ, vel invidiâ id facerent, ex quo præcisè tamen non oritur obligatio restituendi. Idem est de mercatoribus.

3. Si plus materiæ exigant, quàm ad opus sit necessarium: materiam ineptam adhibeant, aut opus non elaborent solidè, sed perfunctoriè, ùt, si sutor corium adhibeat transmittens aquam, suturam non debitè faciat.

4. Peccat aurifaber, si æs pro auro vendat, vel auro aut argento plus æris admisceat, quàm ars requirat, & eméntes mixtionem celet, & pretium non minuat, si ex rebus furtivis aliquid malâ fide emat.

5. Peccat Bibliopola, si libros non bene compingat, & tamen commune pretium exigat; si vendat libros lascivos, vel hæreticos, aliosve perniciosos, vel defectuosos pro integris.

6. Peccat caupo, si sine justa causa vendat vinum iis, quos probabiliter putat se inebriaturos; causa autem, per se loquendo, sufficiens non videtur carentia lucri, quod ex illo præcisè vino proveniret, sufficientem putant *Castrop. & Sanchez*, si alioquin esset afficiendus contumeliis & gravissimis molestiis, & incommodis. Item, si notabiliter imminuendus esset affluxus hospitum, quia id successu temporis illi esset grave damnum. Favet huic sententiæ cum gravissimis A. A. teste *La Croix lib. 2. num.* 261. Sanctus Augustinus serm. 231. de tempore his verbis: *Tu eum noli adjuvare, noli cogere, sed in potestate ejus dimitte, ut, quantum sibi placuerit, bibat, si se inebriare voluerit.* Idem est, si die jejunii hospitibus ministret carnes. Si tamen ii aliàs ad alium essent ituri, & æquè peccaturi, ipseque successivè grave damnum pateretur, non peccaret apponendo.

7. Peccat lanio, si carnes ità secet, ut amicis suis det meliores, aliis autem viliores eodem pretio; quia tenetur non gravare unum, ut faveat alteri.

8. Peccat sartor, si emat pro alio v. gr. pannum pretio majori, cùm posset minori; quia non agit fideliter rem committentis, si retineat partes residuas sine voluntate domini, ut, si sint alicujus momenti, & adhuc usui profuturæ domini; nisi consuetudo habeat, ut soleant illis relinqui, eo quòd ideo minùs accipiant. Quòd, si mercatores aliquid illis remittant de pretio, eò quod sæpius apud ipsos emant, possunt id retinere; modo utrimque fideliter agatur, emensque non ideo segniùs mercetur, & verè remittat ipsi mercator de pretio, quod ab aliis, vel à domino obtineret: hæc enim si non adsint, peccat retinendo

nendo excessum pretii sibi traditi ad emendum; uti & si retineret ideo, quia ipse facilior est in mercando. Ratio est, quia hoc ipso, quod quis alterius negotium suscipiat, tenetur hoc utiliter agere, perinde, ac suum; seque obligat ad ejus commoda procuranda, neque aliter illi res gerenda committitur. Nec potest operam suam occultè compensare, quam emendo impendit; quia satis compensatur, quod ipsi præ aliis vestis conficienda committatur, & opera communi pretio solvatur. Dein, qui negotium alterius suscipit, nihil petendo, censetur præstare gratis operam suam.

9. Pistor peccat, per se loquendo, si panes faciat minores, prætendendo taxam à Magistratu constitutam non posse servari sine damno; quia non facilè præsumenda est iniquitas Magistratûs, qui justè taxavit pretium, prout communiter expedit, licèt fortè privatus per accidens patiatur damnum, quod aliâ vice compensabitur majori lucro. Unde non facilè aliquid illis permittendum, nisi constaret, Magistratum errasse in taxa pretii constituti.

10. Peccant opifices, si sine justa causa labores protrahant per mediam noctem in diem festum; si tamen sartor vestem, vel sutor calceos, quos bonâ fide promisit paratos fore ante festum, præter opinionem, & sine culpa sua paratos non habeat, non peccat laborando per mediam noctem usque in diem festum, si propterea passurus esset grave incommodum, nec excusare se posset. Si sine causa rationabili laborent per tres horas die festo, v. g. per unam manè, à meridie per unam, vesperi per unam, peccant graviter; secus, si eodem die per unam tantùm, imo etsi per unam singulis festis per annum; quia præceptum

est affixum diei, & labores non coalescunt in unam gravem diei, festi dehonorationem, sicut, si fiant, licèt discontinuè eodem die.

11. Sartores, molitores, cæterique artifices, quibus res tradita, polienda, vel immutanda; item nautæ, aurigæ, caupones, apud quos res deponuntur, peccant, si non adhibeant diligentiam à diligentibus adhiberi solitam rebus conservandis, tenenturque saltem in foro externo ad restitutionem ex culpa levi, quia depositio etiam fit in commodum ipsorum, idque cautum est ad vitandas ipsorum fraudes. Secùs esset, si res commissæ non essent illorum curæ, sed tantùm videntibus illis depositæ in diversorio, navi, &c.

12. Etsi opifices per labores graves, quos illi habent, ùt sutores, fabri ferrarii, & lignarii, textores, laniones, cursores, agricolæ, &c. excusantur à jejunio Ecclesiastico; non tamen reliqui, quorum labor est levis, ùt sunt sartores.

13. Non possunt licitè monetam materialiter falsam pro laboribus suis acceptam iterum exponere, & expositam tenentur recipere aliâ substitutâ; quia non habet valorem intrinsecum, aliique deciperentur. Nec juvat, quòd fortè nesciant, à quo eam acceperint, quia debent id inter infortunia sibi adscribere, ne scienter alios defraudent. Dixi: *Materialiter falsam.* Nam, si materia sit bona, & sit tantum formaliter falsa, id est, signum Principis sine authoritate appressum habeat, ac valorem communem, etsi eam cudens peccârit, potest, per se loquendo, iterum exponi.

14. Si operarius addixit suam operam pro inæquali stipendio, sciens, prudensque, non potest uti occultâ compensatione; quia cessit jure

jure suo, modò nulla domini culpa intervenerit. Aliud esset, si esset injustè coactus ad id; si occuparetur in aliis, ad quæ non est conductus, pro his posset petere stipendium, sique aliter accipere non posset, licitè sibi occultè compensaret, modo adsint, serventurque conditiones p. 3. Theol. moral. sub n. 445. requisitæ. Si tamen volens faceret obsequia gratuita, non posset; sed remuneratio domino foret libera. *La Croix l. 3. p. 1. num.* 975. Vide dicta num. 151. resol. 4tâ.

QUÆSTIO III.

Quæ sint obligationes, & peccata specialia militum, Belli-Ducum, seu Officialium?

RESp. I. Officiales belli tenentur 1. Esse fideles suo Principi. 2. Curam suorum habere quoad corpus & animam. 3. Non excedere limites suæ potestatis. 4. Stare contractu cum militibus conscriptis. Unde peccant contra justitiam, & tenentur ad restitutionem. 164. *Obligationes.*

1. Si suâ negligentiâ in bello justo permittant prævalere hostem; si non habeant completum numerum militum, pro quibus stipendium accipiunt à Principe taxatum; si plures putatitios milites in lustratione supponant, quàm permittat consuetudo, & consensus Principis; idque verum est, quamvis id facerent ad compensandum stipendium priùs sibi debitum: tum quia compensatio fieri non potest licitè fraude, & fallaciâ, tum quia id cedere potest in grave damnum Reipublicæ, si Princeps, putans, se habere tot milites, non conscribat plures, vel ad castra mittat, hoste jam superiore. Hoc casu. si nullum damnum *Peccata.*

num sequeretur, & Officialis plus nou acciperet, quàm sibi deberi novit, non teneretur ad restitutionem.

2. Si milites infirmos deserant; si potum, vel cibum corruptum, vel periculosum præbeant; si à furtis, rapinis, blasphemiis, &c. non cohibeant, quantum possunt; si non curent, ut observent præcepta DEI, & Ecclesiæ, quoad fieri potest.

3. Si págos aliquos majori, quàm par est, militum copiâ gravent; si à privatis domibus, vel pagis pecuniam accipiant, ne eò milites imponant, qui ideo ad alios mittantur, si quid accipiant ad impediendas vexationes militum, quia ex justitia, & officio ad id tenentur: si uni militi dent plura chirographa ad plures domos, si dissimulent, quâ viâ velint exercitum ducere, & sic ab his, illisve incolis pecuniam accipiant ad avertendum transitum; quia sic alios gravent amplius, quam eis concessum sit: si temerè prælium ineant, vel militum vitam exponant.

4. Si vi, fraude, vel dolo milites conscribant, aut suos invitos aliis Ducibus tendant, vel commutent: si tempore, pro quo conscripti sunt, elapso, abeundi facultatem non faciant; vel abeuntes tunc, petitâ facultate, puniant: si stipendia debita subtrahant, vel diminuant; aut non dent debito tempore, dum possunt: si de vestitu, ùt par est, non provideant: si, milite mortuo, stipendium illi debitum sibi reservent; quia hoc debetur hæredibus. Cæterum usu in militia recepto, teste *La Croix*, Capitaneis conceditur locus mortuus pro duobus, aut tribus famulis, & unus pro signifero, etsi illlos actu non habeant. *Laiman & Dicast.* dicunt quoque, consuetudine receptum esse, ut trium, vel quatuor

tuor mensium stipendia retineantur, quasi in deposito, ad milites in officio continendos, & militibus mortuis, nihil dari de iis hæredibus. At quo jure? An, quia dantes nomen militiæ, id scientes, in id consentiunt? At multi id ignorant, & consentiunt coacti. Denique, si ad muniendam urbem privatos agro, vel horto privent, & non compensent secundum justitiam distributivam.

Resp. II. Obligationes militum sunt hæ: 1. Daturi nomen militiæ sub alieno Principe, debent posse prudenter præsumere, bellum esse formaliter justum, ne temerè se exponant periculo concurrendi ad injurias, & aliàs cuilibet militare sub quolibet Hæretico vel infideli permittatur. Militaturi autem sub suo Rege, vel Principe, si aliud non constet, possunt supponere, bellum esse justum, sique jam conscriptis dubium oriatur, quod dissolvere non possint, ùt plerumque fit, tenetur obedire, quia Princeps est in possessione potestatis imperandi, & subjectio milites excusat, possuntque præsumere, bellum esse justum. Si tamen de ejus injustitia constaret, bellare non possent. 165. *Obligationes militum.*

2. Tenentur milites stare contractu quoad tempus conductionis, obireque functiones militares.

3. Debent esse contenti suo stipendio. Hinc peccant.

1. Si Duci, vel Præfecto non pareant, stationem deserant, non pugnent fortiter, arcem sibi commissam non defendant; quia sunt conducti, & stipendia accipiunt, ut ista præstent, etiam cum periculo vitæ. 166. *Peccata militum.*

2. Si à castris, aut exercitu sine licentia Ducis discendant, si militiam deserant ante tempus conductum.

3. Si quid auferant, vel extorqueant à non hostibus; quia debent, per se loquendo, contenti esse stipendio, pro quo conducti sunt: nec excusantur ex eo, quòd Duces dissimulent, aut stipendia non solvant: subditi enim jubentur pro iis contribuere, jusque retinent ad sua; Principis verò est providere, ut solvantur stipendia. Dixi: *Per se loquendo*, quia, si pabulum sufficiens advehi, aut propter inopiam non posset emi, fierent pabula communia: putatque *Lessius in auct. V. Bellum casu* 4. etiam in gravi necessitate licitam esse pabulationem, modò servetur proportio, & uni non auferantur omnia, sed omnes æqualiter graventur.

4. Si sine permissu Ducis damna inferant subditis terræ hostilis, vel ab iis, dum Principi, vel Duci pro immunitate à damnis, contributionem solvunt, quid exigant, vel ex timore injustè incusso oblatum recipiant; quia donationes illæ ipsis sunt involuntariæ, habentque jus ad immunitatem; nec possunt milites quid auferre hosti sine authoritate publica Ducis, vel Principis.

5. Si, ubi agnoscunt, Principis sui bellum esse injustum, ei contra hostem servire, & militare pergant; quia sunt causa injustè damnorum. Si in hoc casu miles invaderetur ab alio, justo bello serviente, non posset eum occidere; sed deberet animum nocendi deponere, idque alteri significare modo, quo posset, & vitæ gratiam petere, his si nollet aggressor acquiescere, juxta *Sotum, Azor, Kurghaber cent. 2. casu* 88. posset se defendere, & alterum, si necesse esset ad sui defensionem, occidere; quia tunc aggressor jus non haberet amplius ipsum occidendi, sed invaso faveret jus naturale se defendendi, secus,

ac

ac reo condemnato favet ad se defendendum contra carnificem.

6. Si Dux justa de causa daret direptioni, vel ferro urbem, non liceret occidere innocentes, v. gr. pueros, religiosos, fœminas, & peregrinos, per transitum in urbe commorantes, si ab actione hostili abstinuerint; quia jus habent ad vitam suam retinendam, cum hostile nihil egerint. Possent tamen incolæ urbis laici, innocentes etiam, spoliari bonis suis fortunæ, quia, cùm hæc sint sub dominio alto Principis, vel Reipublicæ, huic facultatem nocendi injustè præbent Casu quo militibus licet spoliare hostes, possunt quoque Religiosi, & Clerici servientes militibus in spiritualibus sibi tunc sine injuria accipere, & retinere spolia hostium, quia sunt pars exercitûs. Cavendum tamen scandalum. *La Croix lib.* 3. *p.* 1. *num.* 881. Atque ex his patet, quomodo examinandi sint milites, & quando obligandi ad restitutionem.

Sunt illis præterea sat frequentes blasphemiæ, imprecationes, juramenta, fornicationes, superstitiones, quibus se nituntur reddere impenetrabiles, duella. Hæc si ineantur ex condicto, certo loco, & tempore, incurritur excommunicatio, casusque reservatur Summo Pontifici; à quo tamen in Germania, & partibus Septentrionalibus absolvere possunt Religiosi Mendicantes, & qui cum iis in privilegiis communicant. Quod, si non ex condicto, sed in subitam iram, & rixas versi stringant gladios, & in loco pugnent; peccant quidem, casum tamen reservatum ex eo non incurrunt. *Duellum.*

167. *Quid de fœderibus?*

Petes. Quid de fœderibus cum hoste initis sentiendum; Resp. In fœderibus fides publicè data servanda est, etiam hosti bellum injustum

stum inferenti, etsi una pars coacta fuisset injustè ad paciscendum. Est communissima T T. Ratio est, quia, cùm Principes bellum gerentes non habeant superiorem, à quo contractus initus rescindi possit, si liceret propriâ authoritate resilire, vergeret id in commune damnum societatis humanæ: quisque enim facilè fingeret sibi injuriam, aut vim illatam esse: sicque pax nulla firma esset; & mundus perpetuis bellis involveretur. Quare, ut Princeps fortè injuriam passus, suis cedat saltem tantisper, donec nova se justi belli, suaque recuperandi offerat occasio, bonum commune exigit. Et hinc Papa dispensare non potest in pactis inter Principes Catholicos · nisi vergerent in damnum notabile fidei, vel Religionis: imò nec in initis à Catholico Principe cum hæreticis; cùm enim hi nolint se obligare dependenter à Papa, cum illis nunquam possent fœdera inire Catholici, id quod cederet in magnum detrimentum Reipublicæ Christianæ Hæc intelligenda sunt de pactis validis jure naturæ, ut non sunt, quæ fiunt de materia illicita, vel Principi non subjecta sæculari. *La Croix lib.* 3. *p.* 1. *num.* 881.

Quæ specialiter observanda Confessario circa Judices, Advocatos, &c. videri possunt p. 3. Theol. Mor. in fine.

PARS

PARS III.

De iis, quæ Confessario specialiter sunt observanda circa personas diversis vitiis, peccatis, & defectibus tum physicis, tum moralibus obnoxias.

QUæ media præscribenda sint contra capitalia peccata, dixi à n.61. ad n. 99. ubi etiam dictum de maledictis, & blasphemiis: de iis autem, qui maledictis, & juramentis assueti sunt nu. 94. Exponendum restat, quomodo tractandi sint consuetudinarii, præsertim in materia venerea: constituti in occasione proxima peccandi, invalidè confessi per plures annos, Captivi, & Rei; conversi ab hæresi, fatui, surdi, muti, ignotæ linguæ, indurati, inimicitiis, & odio impliciti, moribundi, pudibundi, pusillanimes, desperabundi, restitutioni obnoxii, sagæ, & malefici, scrupulosi, tentati, &c.

CAPUT I.

De Confessario hominis constituti in occasione proxima graviter peccandi, & consuetudinarii.

QUÆS-

QUÆSTIO I.

Quid, & quotuplex sit occasio peccandi, & quomodo differat à periculo?

158. *Occasio peccandi.* RESP. I. Occasio peccandi est circumstantia extrinseca, alliciens ad peccatum, ut cohabitatio, conversatio cum malis, choreæ, tripudia cum fœminis, officium, negotiatio, &c. Periculum peccandi est omne sive in- sive extrinsecum, inclinans ad peccatum. Unde omnis occasio peccandi est aliquod periculum seu leve, seu grave peccandi; non tamen omne periculum peccandi est peccandi occasio. Nam, qui contraxit consuetudinem mollitiei, est in periculo peccandi, etiam dum solus est, non est tamen in occasione.

2. Occasio peccandi alia est remota, quæ habet quidem vim aliquam alliciendi ad peccatum, rarò tamen illud post se trahit. Hæc dicitur etiam periculum remotum peccandi: alia proxima, quæ frequenter conjungitur cum peccato. Hæc dicitur etiam periculum peccati proximum.

3. Alia proxima per se, seu absolutè, & intrinsecè talis; alia per accidens, & respectivè talis. Proxima per se, & absolutè talis est, quæ ob intrinsecam suam vim movendi respectu omnium frequenter cum peccato conjungitur, ut aspectus fixus rei valdè turpis: habitatio cum concubina. Per accidens talis est, in qua non omnes passim, sed hic homo in particulari ex inclinatione, vel fragilitate sibi propriâ, & singulari

lari frequenter labitur: ut esse potest exceptio confessionis mulierum respectu certi Confessarii, colloquium cum puella respectu certi juvenis. Male ab aliquibus dicitur universaliter occasio proxima, in qua quis frequentiùs peccat, quam non peccat: aut ferè semper peccat. Nam, licet illa sit verè occasio proxima; tamen potest esse proxima, etsi non peccet frequentius, quam non peccet: qui enim ter in septimana peccat cum persona, cui cohabitat, est verè in occasione proxima, nec tamen intra septem dies sæpius peccat, quam non peccat. Imo in occasione proxima esse potest, qui nunquam ante peccavit, ut, si quis non assuetus vino, generosum cum aliis certando biberet, esset in occasione proxima se inebriandi, etsi se nunquam inebriasset.

4. Occasio proxima alia est interrupta, in qua solum quis per intervalla versatur, ut frequentatio chorearum, tabernæ, puellarum; alia continua, , in qua quis semper versatur sine interruptione, ut retentio alienæ pecuniæ, beneficii Simoniacè accepti, habitatio cum concubina, quæ sunt peccatum quidem actuale, sunt tamen occasio, sæpe renovandi voluntatem retinendi.

5. Occasio proxima alia est voluntaria, quæ physice, & moraliter, seu per vires naturæ, & sine peccato, gravique difficultate vitari potest: alia involuntaria, quæ physice, vel moraliter vitari non potest. Physice involuntaria dicitur, quam quis per vires naturæ vitare non potest. Talis esset, si quis detineretur cum concubina in carcere, vel in navi in mari. Moraliter absolute involuntaria est, quam quis vitare non potest sine peccato: talis potest alicui esse militia, à qua sine peccato ante condictum tempus discedere non potest. Moraliter involuntaria secundum

quid est; quam quis sine valde gravi difficultate, vel damno non potest vitare: talis posset alicui esse officium Advocati, Consiliarii, Chirurgi, quod quis sine damno valde gravi non posset deserere. Quantum autem debeat esse damnum, ut occasio censeatur moraliter involuntaria, non potest unâ regulâ definiri; quia pendet ex variis circumstantiis; quæ Confessario ponderanda sunt. Universim dici potest, damnum esse debere tam grave, ut id subire communiter superet vires humanas: ut, si vita exponenda esset evidenti periculo: si familia honesta esset ad mendicitatem redigenda: si viro honorato infamia valde gravis subeunda: si filius-familias deberet invito patre deserere domum paternam.

Periculum peccandi. Quæ dixi de occasione proxima, conveniunt quoque periculo proximo saltem plerumque: nam illud occasionem proximam cum circumstantia externa constituit, estque aliud vitabile, aliud physicè, vel moraliter inevitabile: aliud proximum respectu omnium, aliud respectu unius proximum, respectu alterius remotum, &c. Periculum proximum aliud est formale, quod vim suam ad frequentem lapsum inducendi retinet hic & nunc, etiam considerato subjecto; aliud materiale, quod in se quidem vim illam retinet, ob specialem tamen subjecti dispositionem non solet cum peccato conjungi, aut merito creditur non conjungendam, & hoc etiam dicitur formale respective remotum. Formale proximum aliud est per se, aliud per accidens tale, uti dixi de occasione. Quod, si merito judicetur, peccatum certo ex illo secuturum, dicitur formale proximum certum; si autem ob rationem gravem quidem, attamen incertam, futurum putetur, dicitur periculum formale proba-

probabile. Si quis citra motivum prudens timeat, vel suspicetur, se lapsurum, periculum erit leve. Gobat pro praxi putat, quod, qui scit, si decies adeat periculum v. g. consortium, se labi septies, vel octies, periculum sit illi moraliter certum: si autem ter, vel quater, censet, quod tantum sit probabile, leve vero, si nunquam cadat, vel forte semel, aut raro, & veluti casu. Porro, quod lapsus requirantur, ut quis in occasione certa censeatur frequenter labi, varie æstimandum est secundum dicenda num. 175. Quidam merito censent, frequentem esse lapsum, si contingat fere ad singulas occasiones recurrentes.

QUÆSTIO II.

Quomodo procedendum sit Confessario cum constitutis in occasione peccandi proxima?

RESP. I. Propter existentiam in occasione peccandi remota non est neganda absolutio; qui existens in ea potest sufficienter esse dispositus, etsi eam nolit deserere, cum ad peccata remote se habeat, & vim ad peccata movendi facile superabilem, volenti uti gratiis ordinariis. Sic nemo dicit, dispositum esse non posse, qui non vult deserere mercaturam; militiam, amovere divitias, paupertatem, morbum, sanitatem, quæ sunt occasiones peccandi remotæ. Imo, cum in nullo statu tales occasiones desint; deberent omnes è mundo exire, ut loquitur Apostolus I. Cor. 5. si tales occasiones necessario removendæ essent. 169. *Absolutio non neganda disposito ob existentiam in occasione remota peccati gravis.*

Resp. II. Neque neganda absolutio pœnitenti 170

Nec ob existentiam in occasione proxima physice inevitabili tenti propter existentiam in occasione proximâ, quam vel physicé, vel sine peccato deserere, vel vitare non potest; modo sit dispositus, paratusque uti mediis, ad cavendum relapsum præscriptis. Ratio est, quia permanentia in tali occasione ipsi imputari non potest ad culpam: nemo enim obligatur ad aliquid, quod physice vel sine peccato præstare non potest. Quod, si emendatio sequatur, poterit deinceps absolvi; si autem illa post unam, alteramve confessionem non appareat, differenda est absolutio, donec appareat emendatio saltem notabilis: tum, ut pœnitens majorem concipiat horrorem peccati, conatumque majorem adhibeat; tum, ut amoveat fundatum dubium de serio proposito. Excipe, nisi adessent specialia signa doloris, aut necessitas aliud exigeret.

171. *Neganda nolenti deserere occasionem proximam continuam, facile vitabilem.* Resp. III. Non est absolvendus pœnitens, qui physice, & facile potest occasionem proximam continuam mortaliter peccandi deserere, & non vult; etsi dicat, se habere propositum firmissimum non amplius peccandi. Est communissima, & certa sententia. Ratio est, quia talis propositum nec habet, nec manens in ista occasione habere potest: velle enim manere in tali occasione est velle peccatum, cum sit cum frequenti relapsu conjuncta, & sine gravi incommodo vitabilis. Unde innocent. XI. damnávit hanc ordine 61mam: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima peccandi occasione versatur, quam potest, & non vult omittere: quin imo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.* Damnatur autem hæc propositio, ut recte Cardenas in 2da *Crisi diss.* 40. *c.* 5. *art.* 4. *num.* 114. divisim ita, ut ejus contradictoria sit: nec potest aliquando absolvi, qui in occasione proxima pec-

peccandi versatur, &c. nec qui directe eam quærit aut illi se ingerit: quia particulæ: quin imo exprimunt casum magis dubium.

Resp. **IV**. Absolvendus quoque non est, qui non vult vitare occasionem proximam interruptam graviter peccandi, v. gr. choreas, tripudia, consortia, in quibus frequenter peccat graviter. Ratio est, quia, cum sciat suam fragilitatem, periculumque proximum; si vitare nolit, propositum requisitum non habet. Quod, si serio promitteret vitare talem occasionem, posset primâ, vel secundâ vice, quâ peccata ista confitetur, absolvi; quia facilius præsumi potest propositum efficax, cum hic effectu non sit in occasione proxima, secus, ac existens in continua: hic enim; licet forte affectu illam deserat, non tamen deserit effectu, estque illi periculum relabendi semper præsens. Quod, si semel, atque iterum, sive eidem, sive diverso Confessario is fidem fregisset, ac tertio emendationem promitteret, differenda esset absolutio, usque dum emendatio appareat, quia cum ab illa occasione abesse facile possit, & non vitet; ei fidem jam aliquoties non servandi, credi ultra non potest. Excipe, nisi circumstantiæ essent mutatæ, vel occasio talis, ut Confessarius prudenter sperare posset, quod pœnitens per media specialia, hactenus ei non suggesta, sit ex occasione proxima facturus remotam.

172. *Et nolenti vitare intertam.*

Resp. V. Qui occasionem proximam continuam, sine peccato, & gravi incommodo, & nunc, & antè evitabilem, adeoque voluntariam non deseruit, per se loquendo, absolvendus non est, nisi eam prius deserat; etsi promittat, se eam deinceps deserturum. Ità *Sanct. Carolus Borromæus p. 3. instr. pastoral.* Et ratio est, quia, cum

173. *Imo & nisi prius deserat facile vitabilem continuam.*

cum pœnitens eam facile deserere potuerit, & non deseruerit; suspectum est ejus propositum, exponiturque periculo proximo relabendi, eamque non deserendi, nisi timor negandæ absolutionis retrahat. Unde per se loquendo, absolvendus non est magus, nisi prius pactum cum dæmone rescindat, extradatque omnia instrumenta diabolica comburenda: nec possidens beneficium Simoniace obtentum, nisi aut dimiserit illud, aut suum fecerit, aut ferveat jam opera, ut fiat ipsius: nec, qui facile potuit, modoque potest reparare gravem injuriam, proximo illatam in bonis fortunæ, famâ, honore, &c. & non reparavit: neque concubinarius nisi concubinam dimiserit à se, etsi ploret, & promittat, se, ubi domum redierit, statim dimissurum, maxime, si id aliàs promisit, & fidem fefellit; quia sola præsentia mulieris apta est cor hominis libidinosi immutare, adeoque nec ipse sibi credere potest præsertim, cum amor naturalis, & non malus, si nimium excrescere sinatur, quosdam ita occupet, ut persona amata continuo observetur, & animum quodammodo fascinetur. Unde recte dixit *S. Franciscus Xaverius Epist.* 1. Cum hominibus horum tractatuum tam promptis & liberalibus ad obligandam fidem, quam ad exsolvendum tardis & segnibus, cum arrha transigendum esse: id est, datam fidem facto firmandam ab illis esse. Nec ante credendum lacrymis, ait *S. Thomas à Villa nova serm. 6. post Dominicam 4. Quadrag.* Sed firmiter tenendum, vix, aut ne vix unum, qui mulierculæ cohabitanti aliquoties mortifere, adhæserit, licet res turpis necdum abierit in consuetudinem aut occasionem proximam, emendandum, nisi per separationem; qui peccati, & delectationis memoria,

moria, objecti præsentia, pronitas in talia insensibiliter cor ejusmodi hominis emolliunt. Dixi tamen: *Per se loquendo*: nam possent esse circumstantiæ, in quibus absolutio foret impertienda; ut, si pœnitens esset in articulo mortis, vel evidenti ejus periculo, nec posset hic, & nunc, paratus tamen proxime, occasionem emovere, vel deserere, quia credibile est, adesse serium propositum eam amovendi. Quod, si occasio esset cohabitans mulier, & pœnitens crederetur non statim moriturus, obligandus esset, non quidem, ut, si sine gravi infamia, vel scandalo fieri non posset, statim eam expelleret, sed aliquam pro se peregrinationem suscipere juberet, atque ita aspectus, & tentationes vitarentur. Dein, si pœnitens ignorasset, peccatum esse, manere in occasione, aut hanc putâsset non esse proximam, aut saltem non esse obligationem, illam tam cito tollendi, hoc casu posset prima vice absolvi, saltem, si occasio non esset mulier. Si autem vellet altera vice absolvi, sublatâ necdum occasione, audiendus non esset. Putat quoque Suar. Lugo, & alii, posse semel absolvi, si videatur ex audita Concione, vel ferventi exhortatione Confessarii singulariter dispositus, statueretque eam statim tollere; quia censetur amplius non velle illam occasione retinere. Excipe, nisi occasio esset mulier cohabitans, turpiter amata: quia proposita in talibus sæpe sunt inefficacia, aut nimis periculosum est, ne data absolutione statim flaccescant.

Resp. VI. Absolvendus est existens in occasione proxima, quam moraliter vitare non potest, puta quia alias subeunda esset gravis infamia, vel damnum valde grave temporali, aut spirituale, modo prudenter judicetur habere dolo- 147. *Secus, si sit moraliter inevitabilis.*

& speretur reddenda remota.

rem, seriumque propositum adhibendi omnia media, ad periculum formale destruendum necessaria. Ratio est, quia, si possit, velitque ex occasione proxima facere remotam, paratusque sit præstare, quæ moraliter potest, prudenter creditur esse dispositus; fieretque illi injuria si cogeretur in tali casu occasionem deserere statim. Uti, si filius cogeretur discedere ex paterna domo: Parochus, vel Chirurgus officium, quibus hæc essent proxima peccandi occasio, quam serio vellent facere remotam, abdicare statim juberentur. Ratio est, quia occasio de se non est peccatum, & ut ponitur, pœnitens paratus est, vim ejus inductivam ad peccatum enervare. Attamen si occasio esset talis, ut stante illa separari emendatio non posset, aut spes nulla esset remedia esse profutura; nec primâ vice absolvi posset, nisi prius eam deseruerit, quia velle manere in tali occasione est velle peccatum, valetque tunc illud Christi Matth. 18. *Si occulus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te*, id est abscinde occasionem illam, etsi esset tibi res chara, ut oculus, &c. Ac illud Matth. 10. *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus.* Similiter, si adhibitis mediis æque frequenquenter relabatur ex illa occasione, differenda est absolutio. donec emendatio appareat; nisi forte nunc aliis mediis videretur juvandus, aut alia adessent signa sinceri doloris, & propositi. Si autem per media alia relapsus rarus, aut multo rarior redderetur. serioque pœnitens coöperaturus divinæ gratiæ videretur, absolvi posset. Dixi in responsione: *Aut damnum valde grave subeundum esse.* Nam non lucrum acquirendum, sed damnum incurrendum facit moralem vitandæ occasionis proximæ impossibilitatem,

quæ

quæ ad permanendum licite in tali occasione requiritur, uti constat ex damnatis propositionibus. Alexander VII. damnavit hanc ordine quadragesimam primam. *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgò regale, dum, deficiente illâ, nimis ægrè vitam ageret, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.* Innocentius autem XI. hanc 62. proscripsit. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, & honesta non fugiendi occurrit.*

Ex dictis constat, magnâ prudentiâ opus esse Confessario in præsenti materia, ut ex circumstantiis discernat, an aliqua particularis occasio sit moraliter inevitabilis, adeoque talis, ut pœnitens in ea, saltem aliquo tempore, relinqui possit, & interim aliquoties absolvi, aut talis, ut ne vel semel absolvi possit, nisi deseratur. Prudenter monet Pater Paulus Segnery *in Instruct. Confess.* ut attendat Confessarius, si pœnitens cogeretur subire grave malum pro evitanda occasione peccandi, an non plura ex eo peccata sint secutura, vel an non facilius sit persuadere, ut media efficacia adhibeat, & emendet; quam ut deserat occasionem, eo quod periculum formale nunquam sit inevitabile. *Consilium P. Segnery.*

QUÆSTIO III.

Quis dicendus sit consuetudinarius, & recidivus?

RESP. Consuetudinarius dicitur, qui ex inclinatione, vel habitu per actus frequentatos *Consuetudina-*

 in

rius dicitur, qui ex habitu in materia certa frequenter peccat.

in certa specie peccati v. gr blasphemiæ, perjurii, imprecationis, luxuriæ, contracto, frequenter relabitur in certum peccatum. Cum consuetudinario multi confundunt recidivum, quem dicunt illum, qui iteratis aliquoties confessionibus, post singulas confessiones in eadem peccata reincidit. Verum in rigore idem non est: etsi enim omnis consuetudinarius sit recidivus, non tamen contra. Nam, qui semel relapsus est in peccatum ante remissum, vere recidivus est, non tamen consuetudinarius: sicut & in occasione proxima relapsus potest necdum esse consuetudinarius. Quæ autem frequentia relapsuum requiratur, ut aliquis dicatur consuetudinarius, & tractandus ut talis; non unâ, ut dixi de occasione proximâ, regulâ definiendum est, sed attendendum ad naturam, & circumstantias peccati, ad tempus, modumque committendi peccata. Nam peccata, quæ ore, vel cogitatione fiunt, sicut facilius committuntur, sic major in iis requiritur numerus ad frequentiam ex consuetudine. Dein ad consuetudinem requiruntur relapsus per notabile tempus: neque enim, qui per unam tantum hebdomadam, vel mensem frequenter est relapsus, is consuetudinarius dicitur; & relapsus, qui censentur frequentes respectu octidui, non censentur frequentes respectu aliquot mensium. sic certum peccatum sæpe censetur in septimana committi, si ter, quaterve per septimanam recurrat, non vero, si toties per mensem, censetur frequens relapsus in mense. Similiter, qui duodecies per mensem peccaret peccato mollitiei, censeretur frequenter in mense peccâsse, non tamen, si toties intra annum, dicendus esset frequenter in anno peccasse, ita ut haberetur pro consuetudinario: si singulis autem septi-

septimanis per annum, vel aliquot annis sic peccaret, habendus est pro consuetudinario, & frequenter relapso; relapsus enim essent quinquaginta duo intra annum. Denique peccata minus deliberata, vel ex communi fragilitate facile committi solita, majorem numerum petunt.

QUÆSTIO IV.

Quomodo practice procedendum cum consuetudinario extra occasionem proximam?

RESP. I. Regulariter danda est absolutio consuetudinario extra occasionem proximam, quando prudenter judicatur adferre dispositionem requisitam, aut ad illam per exhortationem & industriam Confessarii jam adductus esse; nisi illam ad tempus differri suadeat, aut exigat illius utilitas, inconstantia, vel aliqua necessitas, &c. Ratio est, quia per confessionem acquisivit jus ad absolutionem; ergo illi danda est, aut modo, aut saltem post tempus aliquod, si ad id eam differri causa justa suadeat, vel exigat. Dixi: *Si prudenter judicetur*. Nam, si judicium prudens formari non possit de requisita dispositione, per se loquendo, absolutio aut neganda, aut differenda est. Vide dicta n. 34.

176. *Absolvi ordinariè potest consuetudinarius quando prudenter judicatur dispositus.*

Petes: Ex quibus indiciis prudens illud judicium formari possit?

177. *Indicia dispositionis.*

RESP. I. Ex indiciis sinceri doloris, & efficacia propositi, futuræque emendationis, qualia sunt. 1. Suspiria, gemitus, lacrymæ sinceræ. 3. Si pœnitens longum, & difficile iter proprio

motu

prudenter possit judicare, quod verum dolorem, propositumque habeat, & spem faciat emendationis: in his enim consistit sincera, plenaque conversio. Unde &, si quis medicinales pœnitentias non obivisset, eo quod à Confessario ipsi nunquam fuissent præscriptæ, nunc autem paratus esset, eas subire, & media præscribenda adhibere, spemque faceret emendationis, absolvi posset.

Regula 2da. Neganda consuetudinario absolutio est. 1. Si non velit serio allaborare, ut vincat consuetudinem, quia peccata sunt adhuc ipsi voluntaria in causa. 2. Si media præscripta neglexit, &, quæ scivit necessaria, non adhibuit pro vincenda consuetudine, nec modo signa dat extraordinaria doloris, & propositi; idque, licet dicat, se jam paratum adhibere media difficiliora. Ratio est, quia adest justa causa dubitandi de dispositione,& sæpe tales promittunt magna ex timore negandæ absolutionis, sed se, & Confessarium decipiunt. Unde, saltem ad tempus, neganda absolutio, ut discat melius apprehendere mediorum necessitatem. 3. Idem faciendum ob rationem datam, si post singulas confessiones frequenter deliberate relapsus est ducto initio ab uno, alterove die post confessionem. Excipe, nisi nunc alia adsint signa ex prædictis.

Regula 3tia. Differenda est absolutio. 1. Si ob frequentiam relapsuum Confessarius prudenter judicare non possit, pœnitentem esse ritè dispositum, etsi is dicat, se dolorem, & propositum habere. Ratio est, quia Confessarius, utpote judex, debet prudenter judicare, reum esse capacem absolutionis; alias abutitur suâ potestate, estque præsumptio contra pœnitentem, ubi non sunt indicia ad judicium prudens formandum suffici-

sufficientia; cum is fidem sæpe datam fefellerit, lateantque in consuetudinariis pravi habitus, inclinationes, & pravi affectus, quos experirentur, si se coram Deo examinarent, & conscientiam suam consulerent: v. gr. An, si occurrent ordinariæ occasiones, & illecebræ, non essent parati agere, negligere, ut ante, redire ad consortla, & pericula? Unde languida, & inefficacia sæpe sunt eorum proposita, quibus voluntas non avertitur à peccatis ita, ut si nunc adesset occasio ista repetendi, nullâ ratione admitteret in iis complacentiam, aut desiderium eorum; talis autem voluntas requiritur ad propositum. 2. Si Confessarius judicet, quod absolutio, ante nimis facile impensa, ansam dederit relapsibus. ut proinde nulla sit spes emendationis, si iterum statim detur; absolutiò, per se loquendo, differenda est, etsi Confessarius prudenter judicet, pœnitentem hic, & nunc esse dispositum. Ratio est, quia ad Confessarium, utpote medicum, pertinet non solum vulnera curare præsentia, sed etiam media præservativa à relapsu adhibere. Hinc, si dilationem judicârit necessariam, teneretur differre absolutionem, si autem non necessariam quidem, attamen, valde utilem; non teneretur quidem, posset tamen, pœnitente (licet hoc ordinarie non expediat) etiam invito: quia medici est providere infirmo præsertim, ubi agitur simul causa tertii, uti hic agitur causa Dei, & Domini nostri, majusque bonum est ad breve tempus carere gratiâ (quam tamen pœnitens per contritionem acquirere potest,) cum spe eam habendi deinceps perseveranter, quam statim eam accipere cum præsenti periculo, illam paulo post iterum amittendi. Experientia enim constat, quod brevis dilatio absolutionis multum confe-

rat

rat ad emendationem consuetudinarii; quia huic aperit oculos, ut cum suâ confusione videat animæ suæ pericula, gratiæque divinæ det locum juxta illud Psalm 81. *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine* Dixi: *Per se loquendo.* Nam in articulo mortis, & casu, quo putaretur dilatio absolutionis pœnitenti non profutura, danda esset absolutio.

176. *Quid si sæpius relapsus tibi non sit unquam confessus?*

Resp. II. Si alias tibi non confessus, primâ vice tibi confiteatur suos relapsus in idem mortale, interroga, quandonam ultimo sit confessus? Si spectato tempore secundum dicta num. 175. relapsus videatur frequens; interroga, an ante illud tempus frequenter sit lapsus in idem peccatum? An aliquo tempore abstinuerit, media adhibuerit, numerum imminuerit? &c. & facile patebit, quid agendum sit secundum dicta. Duo Confessario interim sollicite cavenda: unum, ne sit nimis rigidus; alterum, ne sit nimis facilis & de mediis efficacibus parum sollicitus; rigor enim nimius pœnitentes in desperationem agit: terrendi sunt, sed & animandi, proponendo pericula, & pœnas ex una parte; ex altera paratum Dei auxilium, & desiderium, ut peccator ad se revertatur. Languida autem benignitas, & nimis facile consuetudinariis impensa absolutio, causa est, quod pluribus annis insordescant consuetudini, alii se polluendi, alii blasphemandi, maledicendi, jurandi, execrandi, &c. Unum, inquiunt PP. Concilii Lateranensis, *est, quod sanctam maximè perturbat Ecclesiam, falsa scilicet pœnitentia: idcirco Confratres nostros & Presbyteros admonemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipiant, & in infernum pertrahi patiantur.* Hactenus PP. Verendum sane, ne in Confessarios, qui injuncta levi pœniten-

Duo cavenda Confessario consuetudinarii.

nitentia consuetudinarios absolvunt vix monitos, dimittunt mediis nullis munitos, aliquando cadat illud Achabo dictum lib. 3. Regum cap. 10. *Quia dimisisti virum morte dignum*; *erit anima tua pro anima illius.* Quæ autem media sint præscribenda, quæ pœnitentiæ injungendæ, dixi n. 18. 38. & à num. 56. Item dicetur num. 188. Cæterum consuetudinario in materia luxuriæ imprimis necessarium est, ut frequenter confiteatur, & quoad fieri potest, eidem prudenti, docto, & bene experto Confessario, cujus consilia sequatur, ad quem statim post lapsum recurrat, aut, si nequeat, vindictam de se sumat, &c. Nemo, inquit Cardinal. Toletus, loquens de consuetudinario molli, sibi promittat emendationem, nisi per miraculum, vel rarissimum privilegium, sine frequentissima confessione. Unde, si talis raro confiteatur, vel notetur currere de uno ad alium, merito dubitari potest de ejus dispositione, quia negligit medium utilissimum, & fere unicum, si tamen de hoc munitus fuit.

180. *Serio dolens non tantum ad fiduciam traducendus.*

Resp. III. Si consuetudinarius suam consuetudinem prima vice confiteatur, in eoque notetur extraordinarius dolor, & ideo videatur statim absolvendus; caveat Confessarius, ne dolorem sistat, & animum pœnitentis à fœditate peccatorum suorum consideranda ad motiva duntaxat fiduciæ in Deum intempestivè abducat: hoc enim esset operationem Spiritus sancti impedire. Deinde advertat, an dolor oriatur ex clara Divinæ bonitatis cognitione, qui solet cum dulcedine esse conjunctus, ob inchoatam veri boni per amorem possessionem, an vero ex horrifico aspectu scelerum, sitque totus felle permixtus? si primum, doceat, blanditias illas, suscipere

pere cum humili confusione, ùt faceret reus læsæ majestatis, si à Rege, loco supplicii, specialibus favoribus augeretur; atque sancto rubore suffusus se intra se ipsum recondat, indignum se reputans favoribus, & deliciis filiorum Dei. Si secundum, doceat, oculos quidem in sua scelera generatim (in specie enim recordari, præsertim in materia luxuriæ, non expedit) ad tempus conjicere, ità tamen, ut per intervalla ad abyssum misericordiæ Divinæ, meritaque Christi reflectat: sic enim & confusio, & fiducia inducetur; quæ principium est fortitudinis. Quod, si emendatâ jam consuetudine, notetur pertristes animo volvere cogitationes; magis trahendus esset ad fiduciam, monendusque, ut, ubi memor peccatorum tristatur, aut etiam lacrymas fundit, statim dolorem in Deum dirigat, dolendo ob ejus bonitatem offensam, statuatque offensas compensare, & tranquillum gerat animum. Fieri enim potest, ut dolor ex dispositione naturæ proveniat, & non ex gratia. neque peccata perpetuo sunt versanda animo, etsi salutare sit, ea recordari in genere quandoque.

Resp. IV. Si pœnitens consuetudinarius videatur pusillanimis, & turbati animi, eò quod parum proficiat, non multum terrendus, sed laudandus est, si quid emendaverit, spesque facienda plenæ per Dei gratiam emendationis, quæ eò faciliora reddet omnia, quo sæpiùs ipse, meliùsque vicerit. Tali necessaria est magnitudo animi, spes magna victoriæ, & perseverantia. Si millies quis cadat, millies resurgat, & pugnam innovet. Deo major est gloria, magnum reducere peccatorem, quàm minorem. Si videatur sibi nihil proficere, non ideo nihil proficit. Horologii umbra crescit, & non adver-

181 *Pusillanimis cri-gendus; minùs sollicitus terrendus.*

timus, dum creverit; segetes crescunt, & non videmus crescere, sic virtus crescit, etsi non notetur statim augmentum: notatur tamen post tempus. Si autem non pusillanimis, sed minus sollicitus sit de emendatione; terrendus est proponendo judicia Dei, mortem, pœnas, diaboli insidias & invidiam, abusum donorum Dei, & concessi temporis ad operandam salutem. &c.

182. *Quando ad confessionem generalem adducendus?*

Resp. V. Si consuetudinarius, solitus frequenter relabi in eadem peccata mortalia, post plures jam confessiones advertatur esse verè pœnitens, & incipiat se emendare; inducendus est ad confessionem generalem, ut supra memini, quia prudens est timor, ne confessiones antecedentes plures fuerint invalidæ ob defectum doloris, & propositi, aliàs tamdiu in pessima consuetudine non mansisset.

183. *Quomodo tractandus consuetudinarius in pluribus materiis?*

Resp. IV. Si consuetudinarius sit in pluribus materiis; specialis cura impendatur primò, radici, vel illis, quæ magis scandalosa sunt, instituto prius super his examine particulari; donec unum post alterum expugnetur; nec unquam despondeat Confessarius animum, multo minus, repellat pœnitentem tanquam incurabilem; sed pro eo oret: si conatus fructum habet, non extollatur; nec dejiciatur, si non habeat: Dei enim est opus conversio animarum. Quòd, si tamen post longum conatum videret, nulla juvare media, potest consuetudinario molli suadere matrimonium, si ætas ferat: aut quandòque statum religiosum, in quo sit rigor, disciplina, rara conversatio cum altero sexu; aliàs probro facilè erit Religioni. Status autem Ecclesiasticus tali vix expediet: quia in hoc illi vitio sunt fomenta sua, & occasiones majores ruinæ.

Resp.

Resp. VII. Si se emendans luxuriosus patiatur nocturnas pollutiones, ùt contingere solet talibus; monendus est, ut non terreatur, modò consensum non præbeat, quia patitur ex naturæ assuetudine; non agit. Videantur dicta n. 73. 184. *Quid, si emendatus de nocte patiatur turpia?*

QUÆSTIO V.

Quid præterea notandum circa consuetudinarium in blasphemando, jurando, imprecando mala?

Resp. I. Qui consuetudinem habet proferendi verba blasphema, tenetur sub peccato mortali seriò conari eam tollere. Quod, si faciat, & tamen labatur, potest excusari aliquando; eò quod verba illa ex impetu naturæ effusa non sint voluntaria in se, nec in causa; quia retractata proposito efficaci. Si verò non conatur, est in statu malo, teneturque consuetudinem, seu negligentiam suam graviter malam confiteri; & nisi seriò statuat eam consuetudinem tollere, neganda est illi absolutio. Non excusatur, qui puerum, vel stultum, aut ebrium induceret ad blasphemandum; quia, licet verba blasphema non retineant malitiam objectivam respectu stulti proferentis illa, retinent tamen respectu inducentis ad illa, qui censetur illa proferre per alium, non secus, ac si quis per organum talia proferet; multò minus, qui ore profert, excusatur. 185. *Quid, si assuetus blasphemiis conetur emendare, vel contra?*

Resp. II. Si quis se accuset de juramentis. 1. Interrogandus est, quibus verbis sit usus, præsertim si rudis sit. Nam sæpe dicunt se juràsse, cum simpliciter aliquid graviùs affirmâ- 186. *Examen assueti juramentis.*

runt sine ulla intentione; Deum vocandi in testem: ad juramentum autem requiritur, ut Deus vocetur in testem, quod indicant hæc verba: Testor Deum: invoco Deum testem: sub juramento confirmo: sub juramento meo tibi hoc faciam. Multi tamen postremis his verbis non intendunt jurare, sed tantùm graviùs affirmare. Hæc verò: Deus novit: testabitur suo tempore: coram Deo loquor: Deus novit omnia: Deus videt meam conscientiam; nisi aliud constet ex circumstantiis, censentur tantùm narrativè, non verò invocativè proferri. Nec juramentum est, si quis dicat: Tam verum est, quàm hic sedeo, quam sol lucet: expono caput meum: amputentur mihi aures, nisi ità sit: per fidem meam, per conscientiam meam: verè, certè, in veritate, fide boni viri, boni Christiani; sim nequam, & fur, si ità non est. Esset tamen juramentum, si quis diceret: Per fidem Catholicam, per Evangelium, ità est; quia censeretur horum author invocari testis. Si quis dicat: Tam verum est, quâm Evangelium, quàm verè Christus est in Venerabili, quàm verè Deus est; non videtur juramentum; esset tamen blasphemia, si intenderet afferere æqualitatem veritatis, vel credibilitatis: secûs, si intenderet tantùm dicere, hoc esse suo modo verum, sicut alterum verum est suo modo. Si quis aliquid affirmet per creaturas, quibus Deus specialiter indicatur, juramentum censetur: ut, si affirmet per cœlum, vel templum. An affirmare per animam, sit juramentum, dubium esse ait *Tamb.* ex communi tamen usu censetur juramentum: quia anima est clarissima Dei imago. Excusantur à mortali tamen rudes sæpe, sic falsò jurantes, quia, licèt sciant id vocari juramentum; tamen non intendunt

Quæ verba juramentum indicent?

Deum

Deum vocare in testem, nec apprehendunt, nisi aliquam rationem mali in confuso non tanti momenti. Si quis dicat verba, quæ non continent juramentum, & reipsâ velit Deum vocare in testem, jurat: juxta *La Croix l.* 3. *p.* 1. *num.* 158. Si autem nesciret, quid sit jurare, ut sæpissimè non sciunt rudes; non jurat, etsi intenderet verba proferre, ut faciunt alii; quia inefficaciter tantùm voluit jurare, neque Deum vocat in testem, cùm non sciverit se hoc facere. Unde rudes interrrogandi quoque sunt, an intenderint, Deum vocare in testem. 2. Qui consuetudinem jurandi habere notatur, examinandus est, an promiscuè juret, non attendo, an verum, vel falsum sit? Si hanc consuetudinem habet, est in malo statu, teneturque eam consuetudinem sub mortali tollere: si autem consuetudinem habet jurandi non falsò, non peccat quidem, per se loquendo, nisi venialiter, etsi consuetudinem non retractaverit; est tamen talis consuetudo seriò emendanda quia scandalosa, & periculo exponit falsò etiam jurandi. Dixi: *Per se loquendo*; quia parens v. g. posset ratione scandali peccare graviter, si liberi inde discant promiscue jurare, aut, si quis juramento se obligaret ad faciendam rem graviter malam, aut dubitans de veritate juraret. Tria enim requiruntur ad juramentum licitum, nempe justa causa; res justa, seu honesta, & veritas saltem prudenter æstimata: si primum tantùm desit, per se est veniale tantùm: si secundum, est veniale vel mortale juxta communiorem, prout est res graviter, vel leviter tantùm mala, quæ juramento affirmatur facienda; quia irreverentia videtur gravis (de qua tamen aliqui dubitant, si res sit levis) se astringere interpositâ DEI authoritate ad facien-

Tria ad juramentum licitum requiruntur.

dam rem graviter malam, secùs, si simpliciter peccatum, v. gr. furtum factum sub juramento assereret; si desit tertium, semper est peccatum mortale: quia est gravis irreverentia Deum vocare in testem rei falsæ: imò juxta *Castropalao* semper est blasphemia: quia pejerans facit Deum testem falsi, & quantum est de se: dicit: Deus confirmet hanc falsitatem, id quod Deo convenire non potest: contradicunt tamen alii. Putant probabiliter *Sanch. Castrop.* & alii, sufficere ad licitè jurandum, saltem extra judicium; quòd quis probabiliter judicet, rem esse veram. *Suar. Dicast.* requirunt certitudinem moralem, ità ut non sit prudens ratio in oppositum; quia jurans plus dicit, quàm se opinari. *V. La Croix l.* 3. *p.* 1. *num.* 267. 3. Si habeat quis consuetudinem jurandi falsò, & juramenta procedant ex consuetudine revera omnino inadvertenter, juramenta, si consuetudo retractata non sit, erunt peccata in causa, non tamen in se formaliter; quia, ùt ponitur, in se libera non sunt; Dixi 1. *Si procedant ex consuetudine*; si enim indeliberatè procederent ex impetu, vel subitâ irâ, nec in causa forent peccata, sed difficilè erit discernere, an non procedant ex consuetudiue; hinc tutius est confiteri saltem consuetudinem. Dixi 2. *Revera inadvertenter omnino*: quia, ùt notat *Dicast.* post *Scotum*, assueti juramentis, aliisve peccatis, licèt reflexè non advertant ad malum, exercitè tamen & actu tenui, & quasi imperceptibili communiter, vel sæpe advertunt sufficienter ad malum, ut peccent & demereantur. Sicut assueti actibus dilectionis Dei prorumpunt in actus illos quasi imperceptibiliter, nec tamen omnino inadvertenter, sed cum cognitione sufficiente ad meritum *La Croix l.* 3 *p.* 1. *num.* 274. & *l.* 6.

Assuetus perjuriis.

& *l.* 6. *p.* 2. *num.* 973. Unde in abſolutione talis cum proportione ſervanda ſunt, quæ circa alios conſuetudinarios. Videri poteſt *La Croix l. c. a n.* 271. *& à n.* 968. Item *l.* 6. *n.* 48. Idem dic de aſſueto diris imprecationibus; quæ ſi fiant ſine animo, ut eveniat malum, non ſunt quidem de ſe mortalia, niſi gravem ſimul contumeliam contineant aut ſcandalo ſint gravi; retinent tamen aliquam turpitudinem, fiuntque cum advertentia ad ſubſtantiam operationis malæ. Unde & tales conſuetudinarii ſeriò admonendi ſunt; ut emendent: v. gr. dicendo: quâ menſurâ menſus fueris, remetietur tibi; eveniet tibi infortunium, & neſcies, ex qua culpa, ſcias autem evenire ex tuis diris imprecationibus, &c.

QUÆSTIO VI.

Quid obſervandum, ſi pœnitens frequenter relabatur in eadem venialia, ſitque iis aſſuetus?

RESP. I. Si venialia fiant ex ſupreptione, negligentia, aut ſubito aliquo motu, ùt non rarò contingit, v. g. in mentis evagationibus tempore orationis, verbis otioſis, motibus impatientiæ; frequens relapſus in eadem venialia non tam arguit defectum doloris, ac propoſiti, quàm magnam naturæ humanæ fragilitatem; & inconſtantiam: Unde abſolvi poteſt talis pœnitens ſæpius in talia relapſus, modò aliunde nihil deſit, velitque magis conari emendare. Conſultiſſimum tamen eſt, ut talis ſuaviter inducatur, ut addat ex vita præterita, quod emendatum eſt, & magis apprehendit, quodque ſine confuſione 189. *Relabens frequenter in eaſdem venialia quomodo tractandus?*

singulari potest repetere, id quod addo, ne sacramentum reddatur odiosum. Dein excitetur ad dolorem singularem de illo, aut saltem de uno particulari jam ab ultima confessione admisso: sic enim consulitur reverentiæ sacramenti, & fructus ejus certiùs obtinetur. Utile quoque est recidivis in eadem venialia frequenter, ut vesperi leviores pœnitentias assumant, ubi se adverterint de die in illud lapsos: hoc consilium si sequantur, insensibiliter se emendatos invenient.

Si plenè deliberata, quid agendum?

2dò. Si venialia sint plenè deliberata peccata consuetudinis, cautiùs procedendum, præsertim, si non addatur alia materia, de qua appareat verus dolor, & propositum; quia prudenter timeri potest, ne desit dolor de illis venialibus. Unde sunt excitandi tales ad sincerum dolorem proponendo illis illius motiva: quæ sunt sequentia: Primum. Omne veniale est pejus malum, omni malo physico hujus mundi: quia mala reliqua contra creaturas sunt, quæ respectu Dei sunt, quasi non sint, & velut nihilum & inane reputatæ sunt ei: peccatum autem veniale contra Deum est. Malitia ilius ex eo elucet, quia Deus Judex justus, & supra condignum non puniens; in servis etiam suis gravissimè id punivit: Moyses propter levem diffidentiæ culpam exclusus est à terra promissionis: levis Ozæ imprudentia morte repentinâ: levis vanitas Davidis in numerando populo peste, & septuaginta millium hominum morte punita est. Anima, in gratia licèt constituta, infecta uno veniali, ad conspectum Dei, nisi id deleatur, nunquam admittetur: animæ Deo dilectæ in purgatorio, quas desiderat Deus protinus ad se admittere, exigente justitiâ retardantur à cœlo, & gravissimè puniuntur; donec pœnam venialibus debitam

Motiva doloris de venialibus.

tam exſolverint. Ex his collige, quantum malum ſit peccatum veniale. 2dum. Mortale peccatum eſt malum, quo gravius cogitari non poteſt; ad hoc veniale diſponit. *Qui ſpernit modica, paulatim decidet. Os, quod mentitur, occidit animam.* Unde venialia deliberata cauſa ſæpe ſunt æternæ damnationis. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Venialiter peccans non horret Deo diſplicere; vult potius dæmoni, quam Deo iſtâ actione placere; eſt inobediens, ingratus, injurius contra Deum, illi furatur gloriam ſuam. Veniale eſt abuſus Divinæ omnipotentiæ, & propriæ facultatis, creaturarumque, quas Deus in gloriam ſuam condidit. Unde veniale eſt malum Deo ſummo bono, omni cultu, honore, amore digniſſimo, an ergo non eſt deteſtandum? Juvat hic quoque ſimilitudinem adducere, v. gr. ſi filius eſſet, qui nollet ſic offendere patrem, ut mereatur hæreditate privari, paternâ domo ejici; non curaret tamen multis levibus eum offendere, & eſſe moleſtus; an is non meritò vituperandus eſſet, ſique ingenuæ foret indolis erubeſceret? Ecce ſic tu te geris erga Deum, qui mali nihil, ſed innumera bona tibi contulit. Uſui etiam eſſe poteſt ſimilitudo ſponſæ erga ſponſum; famuli erga dominum bonum, & liberalem ſic ſe habentis. Ubi videbitur his diſpoſitus, abſolvi poteſt, vel debet, nec eſt paritas recidivi in venialia, cum recidivo ex conſuetudine in mortalia: quia mortalia in homine majorem arguunt malitiam; non ità venialia, quæ faciliùs evitantur, crediturque Deus faciliùs dare amicis gratiam efficacem dolendi, quàm inimicis, præſertim inveteratis, habetque ipſa in illis faciliùs locum,

cum, utpote Deo bene affectis. Hinc plus fundamenti est credendi esse dispositos.

CAPUT VII.

Quæ sint Remedia spiritualia constitutis in occasione proxima, & consuetudinariis in materia venerea?

188. *Remedia pro consuetudinariis.* RESP. Præter dicta nu. 16. & n. 74 proderunt sequentia:

Primum. Frequens Confessio, & Communio, ut jam dixi, cum sincero dolore & proposito. Oratio & contritio frequens cum petitione veniæ: sique sit in occasione proxima; quam amovere non potest, fuga conversationis solius cum sola, blandi aspectûs, jori, coloquii familiaris.

2. Sedulo expendere, finem, ad quem creatus est homo, quo non obtento perdita erunt omnia, & restabit infelix æternitas. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

3. Expendere pretium animæ suæ tam Christo dilectæ. Est hæc thesaurus unicus hominis, pretiosior omnibus totius mundi bonis; quia spiritus immortalis, capax Deitatis, pretium Sanguinis Unigeniti Filii DEI. Habet homo unicam, & hanc tam parvi pendat?

4. Concipere ingentem horrorem omnis peccati, ponderando ejus turpitudinem ex infinitis Dei in hominem beneficiis, gravitatem ex dignitate personæ offensæ, & offendentis vilitate, aliisque circumstantiis. Quis offenditur? Deus infi-

infinitæ majeſtatis. Quis offendit? Vilis, ingratus, rebellis homo. Ubi? In conſpectu Dei, juſti Judicis, Benefactoris maximi & unici, in conſpectu Patris amantiſſimi, &c. Quibus auxiliis? Donis & facultatibus à Deo conceſſis, & in hanc horam conſervatis, ut ſalutem tuam, quam Deus unicè intendit, iisdem opereris. Hæc tu in perniciem tuam, in Dei contemptum detorqueas? Cur offenditur? Ob vilem, turpem, beſtiis communem voluptatem, ob nihilum. Huic tu Deum poſtponis; ob hoc perditum is animam tuam, quam habes unicam; pejor ipſo diabolo, qui tentare te poteſt, nolentem in ruinam impellere non poteſt; ſed quod ipſe non poteſt, tu ſponte facis. Quomodo offenditur? Summa temeritate, dementia intolerabili, quaſi certum tibi foret, poſtmodum locum futurum pœnitentiæ; aut non ſufficiant ad te cohibendum præmia, quæ diligentibus ſe aut pœnæ, quas derelinquentibus ſe Deus præparavit. Quid, ſi Deus diabolo, qui adſtat paratus, permitteret, ut in flagranti te ad infernum abriperet? Quando Deus offenditur? Eo momento, quo te portat in manibus ſuis, quo te invitat ad ſe unicum bonum tuum, offert tibi gratias ſuas, ut ſalutem tuam opereris, quas tu in ejus inſpectantis convertis contemptum. Vide, quid agas? Tam diu te Deus toleravit, toties ignovit, venit finis, finis venit, & quia ſpreviſti miſerantis clementiam, incides in manus vindicantis. Poteriſne habitare cum ardoribus ſempiternis in igne, quem ſuccendit furor ejus?

5. Meditari de æternis inferni pœnis, & ex iis colligere peccati gravitatem: De Paſſione Domini noſtri expendendo, quis, cur, pro quibus quo, quan-

quantoque amore sit passus? inde inferre, quid recta ratio à nobis exigat.

6. Moderatè uti cibo & potu, sibi paulatim subtrahendo, donec deprehendatur quantitas, tantum ad vires officio suo pares necessaria: hoc enim dœmonium non ejicitur; nisi in jejunio, & oratione, proinde medium illud priùs adhibendum est.

7. Ambulare in conspectu Dei præsentis, frequentando preces jaculatorias, v. g. jam petendo veniam; concitando in se confusionem, quòd toties offenderit benignissimam faciem Patris, confitendo se indignum conspectu Dei; indignum, quid assumat Nomen Dei per os suum, &c. jam agendo Deo gratias, pro tam diuturna patientia, & tot beneficiis; jam adorando, jam committendo se ejus protectioni.

8. Sistere se in ingressu, & egressu cubilis Crucifixo, audire dicentem; Quid feci pro te? Et tu quid pro me? Quando erit finis turpitudinis tuæ!

9, Assuescere, ut omnia fiant ex sincera Dei dilectione, nempe, quia dignus est omni cultu honore, amore & obsequio.

10. Manè, & vesperi confugere sub præsidium Beatissimæ Virginis, ei se magnâ cum humilitate, & fiduciâ custodiendum offerre, per diem sæpe ad eam recurrere velut Matrem, &c.

11. Familiariter agere cum Angelo suo Custode, colere S. Josephum, S. Joannem Bapstistam, & Evangelistam, S. Aloysium, aliosque Sanctos eximiæ castitatis.

12. Quoties pulsat tentatio, existimare signum sibi dari, ut eliciat actum charitatis, statimque recurrere ad vulnera Christi, rogando, ne frustra velit impensum pretium sui Sanguinis; vel statim

ſtatim mentem applicare aliis, dolendo, quòd unquam Deum offenderit, vel humiliare ſe coram Deo, fatendo ſuam infirmitatem, dicendo: Domine, ſalve me, cauſa tua, honor tuus impugnatur, ne permittas me ſeparari à te. Si caro infeſtet vehementer, expedit ſibi dolorem imprimere, cedere loco, & aliis ſe occupare. Cavendus autem eſt nimius timor, & reflexio ad tentationem: his enim augetur. Juvat dicere: Deus ego amo te, munire ſe ſigno Crucis, & feriò mentem applicare aliis, ſeu bonis, ſeu indifferentibus, v. g. numerandis vitris in feneſtra, legendo librum, colloquendo aliis, &c.

13. Vitare occaſiones tentationum, & lapſuum; qui enim amat periculum, peribit in illo, ſi autem tentationes ſine noſtra culpa eveniant, non ſunt anxiè timendæ, ſed agendum ſine perturbatione, ita tamen, ut tota ſpes, & fiducia ponatur non in noſtris conatibus, ſed in Dei auxilio, à quo omne datum optimum deſcendit. Quod, ſi naturaliter oriatur naturæ venerea evacuatio, quæ impediri facilè non poſſit, teneantur manus quietæ ſupra pectus, mens elevetur ad Deum, cum humili petitione, ne permittat labi in conſenſum, eliciatur dolor de peccatis, quibus ſic puniri meruit, & animo ſit pacato. Vide dicta num. 74.

QUÆS-

obligationem gravem confitendi, de quo & interrogandus eſt; nihilominus tutiùs eſt repetere confeſſiones, quia fortè exercitè apprehendit malitiam gravem. 4. Si ſciens vel dubitans eſſe mortale, tacuit, petatur, quoties memor illius peccati confeſſus ſit, & communicàrit, vel ſolitus ſit intra annum confiteri & communicare, an ſingulis menſibus, &c. Illæ enim confeſſiones omnes repetendæ ſunt, non tamen illæ, quæ immemor illius bonâ fide fecit, ſi aliunde nihil defuerit. Contingere tamen poteſt, ut neſciat, quæ peccata commiſerit tempore illo, quo bonâ & quo malâ fide proceſſit; adeoque à quibus abſolutus, aut abſolutus non ſit, quo caſu inducendus eſſet, ut generalem à tempore peccati omiſſi confeſſionem faciat. Porrò, ſi reticuit ex verecundia, aut gravi remorſu conſcientiæ, cenſendus eſt, ſatis advertiſſe, eſſe grave illud omittere. 5. Si ſemper fuit memor illius peccati, ideoque ſemper ſacrilegè ſit confeſſus, petendum, quoties in illo ſtatu per anum ſolitus ſit confiteri, & communicare. Et tunc, ſi ſemper eidem Confeſſario ſit confeſſus, qui & adhuc memor ſit mortalium peccatorum, & ſtatûs pœnitentis, ſufficit, ſi dicat: Accuſo me de peccatis omnibus, v. g. ab hoc triennio commiſſis, ex quo per annum v. g. vigeſies ſolitus ſum confiteri, & communicare. At ſi Confeſſarius non ſit ampliùs memor mortalium, ſaltem in confuſo, ut ſtatum ſciat pœnitentis, vel ſemper alteri eſt confeſſus, tenetur omnia repetere, quoad numerum, & quoad ſpeciem ſimulque addere, quoties ſacrilegè confeſſus ſit, & communicaverit. Si aliquoties confeſſus ſit alteri, hæc omnia repetenda ſunt in numero & ſpecie, non tamen, quorum adhuc memor eſt præſens Confeſſarius. 6. Si

Con-

Confessarius deprehendat confessum multis annis sacrilegè non præparatum ad confessionem generalem, jubeat eum confiteri, quæ occurrunt memoriæ, examinet illum de magis obviis, ut sic aperto ulcere, & depositâ parte verecundiæ facilius redeat; deinde moneat, ut circa reliqua magis se examinet; nam tam subito omnium recordari non potest: demum dicat, ut redeat designato tempore pro complenda confessione, addendo, modò non absolvi eum pro majori sua deinceps quiete, sicque bene animatum impertitâ benedictione dimittat. Quòd, si non posset redire, nec putaretur alteri facilè confessurus, adjuvandus esset examinando illum per præcepta Decalogi, Ecclesiæ, peccata capitalia, monendusque, si fortè deinceps peccata occurrerint commissa à tempore primæ sacrilegæ confessionis, confitenda esse; demum ei injungatur pro pœnitentia ut proxima occasione, prævio diligenti examine confiteatur, si quid occurrerit, quod omissum, & confitendum sit. 7. Pro examine talis pœnitentis notandum, quod numerus peccatorum internorum meliùs cônjiciatur ex consuetudine, & tempore, quod in illis hæsit, ea iterando in septimana vel mense toties, vel toties, quàm ex relatione pœnitentis. In peccatis autem externis expedit primò proponere magnum numerum, quem si affirmet, is augeatur paulatim, quærendo, an non fortè sæpius tot vicibus? Si neget illum magnum numerum, proponatur paulo minor, donec aliquando tandem aliquid affirmet, addendo semper circiter. Denique Confessarius magis laboret de vero dolore & proposito ab ejusmodi hominibus extorquendo, quia in eo periculosior & frequentior est defectus.

Resp.

Resp. II. Si pœnitens nihil quidem voluntarie omisit, attamen timet, ne invalide sit confessus, indaganda est causa illius timoris, & constitutio pœnitentis: ac 1. quidem, si timet ideo, quia longo tempore hæsit in consuetudine peccandi graviter, timetque defuisse dolorem sæpe, & propositum, utiliter faciet confessionem generalem, saltem incipiendo ab illo tempore, à quo merito timet. 2. Si sit scrupulosus, & inaniter timet, ordinarie permittendum non est, ut confessionem generalem faciat; præsertim, si bene vixit, aut malæ vitæ semel confessionem generalem fecit. 3. Etsi scrupulosus non sit, si tamen moraliter non est certum, quod antehac invalide sit confessus, aut peccata non explicaverit debite, obligandus non est ad confessionem repetendam, quia possessio est pro confessione, cujus valor, cum adesse debuerit, præsumendus est, nec delictum præsumitur. Unde, quamdiu probabile est, quod antehac confessus sit valide, non tenetur confessiones repetere; est autem probabile hoc ipso, quod aliquando vitam præteritam cum morali diligentia recogitaverit, & confessus sit. *La Croix lib. 6. p. 2. n.* 1221. & *n.* 1883. 4. Si antehac fuit semper timoratæ conscientiæ, solitusque se bene præparare nec voluntarie aliquid omisit; prudenter præsumitur semper bene confessus; quia ex communiter contingentibus prudens est præsumptio. At, si antehac non fuit timoratæ conscientiæ, sed consuevit negligenter se præparare, præsumptio est contra ipsum, adeoque tenetur iterare confessiones, de quarum valore dubitat. Quanquam non expedit semper, quando quis advertitur male confessus, statim eum monere de confessione generali facienda. præ-

190. *Quid, si timeat, ne sit invalidè confessus?*

sertim, si pœnitens plane rudis, aut anxius, aut pudibundus; quia hoc quosdam nimis perturbat, putantes impossibile esse omnium recordari; itaque hoc casu Csnfessarius dicat pœnitenti: Nunquid libenter pro quiete tua vis omnia peccata totius vitæ confiteri, quæ modo potes? Si annuat, percurrat præcepta, peccata capitalia, occasiones, & occupationes pænitentis, & sic eliciat ipso quasi non advertente confessionem generalem; deinde interroget: An adhuc quid sit, quod conscientiam gravet, Demum intelligat numerum communionum, & confessionum, quæ forte sacrilegæ fuerunt. Per has equidem non satisfecit annuæ confessionis, & Communionis præcepto, at pauci ad hoc reflectunt.

QUÆSTIO II.

Quomodo agendum cum eo, qui vult generalem Confessionem facere?

191. *Cupiens generaliter confiteri quomodo dirigendus?* Resp. Cum eo, qui non tenetur, vult tamen generalem confessionem instituere, sic procedi potest. 1. Etsi, per se loquendo, non teneatur peccata ab ultima confessione commissa distinguere ab aliis, jam confessis; quia omnia vult subjicere æqualiter, & confusio substantiam actûs non mutat; sæpe tamen melius est ea distinguere; tum, quia circa nunquam confessa communiter magis est pœnitens examinandus; tum, quia sic melius intelligitur status præsens pœnitentis, & quæ media necessaria sint contra relapsum, si forte ab ultima confessione frequenter lapsus sit in idem peccatum. 2. Non

sit

fit Confessarius importunus in exquirenda specie & numero, nisi pœnitens velit; quia, cum semel, ut suppono, sit bene confessus, necesse non est, novam molestiam facere; nisi videretur id expedire ad majorem pœnitentis quietem. 3. Si semel fecit confessionem generalem exactam de juventute, incipiat ab ultima generali, omittendo antecedentia; nisi quid esset, quod magis gravaret, & vellet ad solatium addere. 4. Qui in peccatis luxuriæ vixerunt, iis unâ tantum vice permittenda est confessio generalis, ne sordes sæpius movendo phantasiam rerum turpium speciebus magis impleant, & se iterum inquinent; una itaque accuratè facta permittatur tantum, deincepsque de anno in annum generaliter confiteri, aut in genere tantum se accusare de illis. Nec expedit talibus suadere confessionem generalem, nisi, postquam impetus illius vitii est repressus: nisi tamen aliunde esset obligatio. 5. Peractâ confessione generali prævio diligenti examine non tenetur amplius recogitare præterita, sed, ubi certus non est se aliquid omisisse, præsumere potest, se statum suum satis exposuisse; alias enim, cum omnium, quæ fecimus, recordari non possimus, nunquam esset confitendi finis, dum hoc anno, hoc peccatum, alio alia recurrant, quæ quomodo confessi simus, non meminimus. Permitti tamen expedit, ut ter, vel quater postmodum incidentia confiteatur, de quibus dubitat, an sit confessus; maxime, si non fuerit timoratæ conscientiæ: sic enim magis purgabitur anima, & quieti consulitur. Demum moneatur, ut sollicitudo illius in eo sit, ut Deo sincere serviat, & injurias compenset.

CAPUT III.

De Confessario fatui, surdastri, muti, vel ignotæ linguæ.

QUÆSTIO I.

Quomodo agendum cum fatuo, surdo, & muto?

192. *Quando fatuus absolvi possit?* RESp. Cum plene fatuus capax non sit actuum supernaturalium, etiam capax non est absolutionis. Semi-fatuus autem, cum capax sit peccati, & actuum supernaturalium, absolvi potest, & quidem juxta *Gobat* singulis mensibus, si hic & nunc judicetur habere saltem imperfectè actus ad pœnitentiam necessarios. Si dubium sit, an plene, vel semi-fatuus sit, disponi debet, quoad potest, saltem in articulo mortis, & absolvi sub conditione. Ut non censeatur plenè fatuus debet distinguere posse inter bonum, & malum morale, cujus signum sufficiens non est, quod revereatur Clerum, aliqua mandata ritè exequatur, genua flectat, pectus tundat; quia hæc facere potest destitutus usu rationis, eo quod videat ista ab aliis fieri. Alia proinde signa esse debent, qualia indicavi supra de pueris n. 100. Stante tamen dubio absolvi potest in Paschate, ne anima, si forte in mortali esset, periclitetur. Quod, si aliquis esset delirus in uno, & prudens in aliis capax est absolutionis; quia defectus in uno provenire potest ex impressione forti secundum dicta n. 100.

QUÆS-

QUÆSTIO II.

Quomodo cum ſurdaſtro?

RESP. I. Surdaſter Confeſſario ignotus, qui inſtrui non poteſt, vel examinari, quin circumſtantes audiant, ducendus ad locum ſeparatum, neque præſumi ſemper poteſt, quod putat Gobat, tales eſſe contentos, & ex hoc ipſo, quod in tali loco velint confiteri, facere poteſtatem Confeſſario loquendi ea, quæ ad abſolutionem ſpectant, licet ab aliis audiantur: multi enim putant ſe ſic confiteri, ut opus non ſit interrogatione. Si Confeſſario autem nota eſſet innocens vita ſurdaſtri, poſſet abſolvi injunctâ pœnitentiâ, oſtendendo roſarium, vel digitos prout inter ipſos convenerit; ita tamen, ut alii non advertant gravem, ſi forte detur, pœnitentiam. 193. *Quomodo juvandus ſurdaſter?*

Reſp. II. Mutus, qui non eſt ſurdus, juvandus eſt per interrogationes, quibus per ſigna reſpondere poteſt. Si poſtquam didicit ſcitu, & creditu neceſſaria, talis factus eſt, abſolvi non poteſt, niſi ſcripto vel ſigno ſe accuſet, & dolere oſtendat. In articulo mortis præſumitur facilius dediſſe ſignum. Mutus, qui ſcribere poteſt, monendus eſt, juxta communem, ut per ſcripturam confiteatur, niſi per ſigna ſatis poſſit. Quod, ſi ſcribere neſciat, poſſit autem per ſigna indicare numerum, & ſpeciem, ad hoc tenetur; ſique periculum ſit, ne unus Confeſſarius ea non recte intelligat, debet accedere alium, ſi quis ſit, qui ea præ reliquis intelligat; ſi non poteſt, juvandus eſt, quoad fieri poteſt, & abſol- 194. *Quomodo mutus, non ſurdus?*

absolvendus, si plus haberi non possit, licet tantum in genere se peccatorem fateretur. Quod, si sciret legere; possent ei quæstiones in scripto proponi, & pœnitentia eodem modo præscribi.

195, *Quomodo surdus & mutus?* Resp. III. Si surdus, simul & mutus ad confessionem adducatur; inquiratur, prius à ductore, qualia doloris, accusationis, & peccatorum signa soleat dare; postea in locum separatum deductus ex signis examinandus est; intellecto uno alterove peccato, dum plus obtineri non potest, cum signo doloris absolvi potest: quia in tali casu integritas materialis confessionis non requiritur. Caveat autem Confessarius, ne, si unum alterumve signum non satis intellexerit, postea alios interroget, quid illo signo indicare velit, quia facile aget contra sigillum; cum sic alii intelligant, quæ peccata voluerit significare Confessario. Putant quidem aliqui, surdum, & mutum à nativitate incapacem esse absolutionis, eo quod nequeat habere actus supernaturales fidei, & spei; at, cum capax sit peccati, agnitionis Dei, & vitæ æternæ, quæ per signa, & lumen naturæ discit, credendum videtur, quod Deus, qui omnes vult salvos fieri, suppleat suis inspirationibus, detque fidem saltem virtualem, atque ad actum spei excitet. Hinc Gobat tenet, surdum & mutum posse etiam sæpius absolvi extra articulum mortis. Putat P. La Croix, surdum, & mutum, & cœcum à nativitate habendum instar perpetuo amentis, & solius Baptismi esse capacem; quia non apparet, quomodo signum dare possit in ordine ad absolutionem obtinendam. Si autem factus sit talis post usum rationis, inungendus esset, & etiam absolvendus, si det signum doloris, aut saltem Christiane vixerit; posset talis disponi per signa, si ante sit con-

confessus sæpius, & Euchariſtiam perceperit, v. gr. manu ipſius ſignum crucis in pectore formando, pectus tundendo, manus conjungendo, adjungendo ſtolæ, vel ſuperpellicio, faciendo circulum in ejus ore, vel linguâ, ut Sacerdotem adeſſe agnoſcat, & moneatur de Euchariſtia percipienda. Hæc ſi nihil proſint, inungendus eſt, inquit *Lohner*; ſed non video, cur abſolvi non poſſit ſub conditione, ſi Chriſtiane vixerit, putatque La Croix, etiam poſſe dari Euchariſtiam pro viatico. *V. l. 6. p.* 1. *num.* 1875.

QUÆSTIO III.

Quomodo cum pœnitente ignotæ linguæ?

RESp. Si Confeſſarius ſciat linguam principalem pœnitentis v. gr. Germanicam, vel Gallicam, etſi neſciat certos modos loquendi pœnitentis v. gr, Flandricum, vel Leodienſem, vel Vallonicum, putat *Gobat*, quod licite poſſit ſe exponere excipiendis confeſſionibus talium; verum extra caſu neceſſitatis, niſi per circumlocutionem, & explicationem intelligere poſſit materiam confeſſionis neceſſariam, videtur teneri prius diſcere modos illos loquendi; aliàs ſive juſta cauſa negligitur integritas materialis confeſſionis. Si autem ob imperitiam linguæ Confeſſarius nequeat percipere omnia mortalia, mittendus eſt pœnitens, ſi commode fieri poſſit, ad alium linguæ peritum; ſi vero ſine gravi incommodo remitti non poſſit, & ſaltem certum unum peccatum indicaverit, abſolvi poteſt in

196. *Vel lingua ignota.*

tempore, quo præceptum urget, vel necessitas qualis etiam est status peccati mortalis hominis itinerantis, qui brevi tempore Confessarium habere non possit; quia tunc sufficit integritas formalis. Tenetur tamen pœnitens mortalia non intellecta, datâ occasione, alteri confiteri. Hinc etiam potest, tacere peccata, quæ certo novit non intelligenda. Quod, si habeat sola venialia, potest adire Confessarium minus peritum linguæ, neglecto altero, teste Cobat, qui putat etiam blæsum, cujus omnia gravia peccata intelligi non possunt, audiri & absolvi posse tempore Jubilæi cum onere se sistendi alteri pro cæteris peccatis, a quo intelligi potest. Denique, si Confessarius plane non intelligat linguam pœnitentis, potest hic absolvi in necessitate, si se accuset per signa in genere. Quod si se velit accusare per interpretem, ad quod tamen saltem extra periculum mortis non tenetur, ut habet communis apud *La Croix l. 6. p. 2. num* 1190. posset hoc ita practicari, ut interpres interroget pœnitentem, & hic stantis post se Confessarii manus digito premat, dum reus est, & repetito attactu etiam exprimat numerum.

CAPUT

CAPUT IV.

De Confessario Hæretici convertendi, vel Conversi.

QUÆSTIO I.

Quomodo agendum cum Hæretico volente ad Ecclesiam admitti, vel admisso?

197. *Hæreticus Catholicam amplecti fidem cupiens benigne, sed caute excipiendus.*

RESP. I. Si quis Catholicam fidem amplecti, & instrui desideret, primo excipiendus cum magna charitate, & benevolentiæ significatione, & amice interrogandus, quomodo hæc ei gratia obtigerit, qua de causa religionem suam velit deserere, & Catholicam amplecti? Quamcunque afferat, cautelâ opus est, quia dantur homines fraudulenti, qui sub velamine pietatis quærunt non salutem animæ, & veritatem; sed sustentationem, aliaque temporalia, hisque obtentis postea male vivunt, & ad vomitum revertuntur, ut docent exempla tam in Judæis, quam Hæreticis. Proinde primo excitandus, ut quærat regnum DEI, reliqua ab ipso cum fiducia exspectet, qui quærentes, & diligentes se non deserit, non tamen ei auxilium in temporalibus statim promittendum.

198. *Hæreticus an formalis, an materialis tantum?*

2. Si his peractis insistat proposito; indagandum, an sit hæreticus materialis tantum, an formalis, & pertinax. Formalis erit, si scienter voluntarie adhæsit errori alicui contra veritatem fidæi Catholicæ, postquam hanc sufficienter sibi pro-

propositam agnovit, sustineri à reliqua Ecclesia universali tanquam revelatam. Est autem veritas Catholica, quæ vel in sacris litteris apertè continetur, aut inde evidenter deducitur, vel habetur ex traditionibus Apostolicis, vel ex Conciliis generalibus, aut à Summo Pontifice, ut loquente ex Cathedra, definita ac declarata est pro articulo fidei. Hæreticus vero tantum materialis dignoscetur, si adhæsit tali errori ex simplicitate, ignorantiâ, sinistra informatione, paratus interim vel actu, vel habitu errorem deponere, si agnosceret veritatem. Tales dantur teste P. Pichler. l. 2. Decret. in Germania: nec solum illi, qui procul à Catholicis degunt, sed etiam, qui his immixti vivunt, tam plebeji, quam quidam etiam honestioris conditionis; quia ab annis teneris à præconibus suis pessime instruuntur, & innumeris mendaciis contra fidem Catholicam imbuuntur. Neque ubi aliquod dubium oritur ex iis, quæ apud Catholicos vident, contra religionem suam, statim existimant se obligari ad magis inquirendum, sed pro tentatione in fide habent, vel arbitrantur, differentiam non esse substantialem. Proinde & se in sua religione posse salvari. In hac persuasione, quamdiu inculpabiliter manent, hæretici tantum sunt materiales. Imo, quamdiu existimant, ejusmodi occurrentia dubia esse tentationes, non possunt mutare Religionem; quia ad hoc requiritur dubium prudens; quale, si oboriatur, tenentur inquirere, lumenque implorare Divinum, paratique esse, ad statim amplectendam veritatem, eamque reipsâ amplecti, ubi satis agnoverint; alias fiunt hæretici formales, quia adhærent errori cum pertinacia, si sic constituti essent, ut agnitam veritatem nollent amplecti. Si tamen

quis sine hac pertinacia negligeret inquirere veritatem, peccaret is quidem contra fidem; non esset tamen in hæresi formali, quæ casus sit reservatus.

3. Cum fides debeat esse assensus prudens, & super omnia firmus, docendus est, non posse esse veram Religionem, nisi unicam; cum Religio, seu fides vera debeat esse à Deo; Hic autem ipsa veritas, non possit loqui opposita, quæ vera simul esse non possunt. Deinde ostendendum, veræ Ecclesiæ certas debere esse notas, quibus dignosci, & discerni possit à non vera: quia cum Deus hominem obliget ad veram fidem amplectendam, seque aggregandum veræ Ecclesiæ fidelium; tot autem sint in mundo Religiones, quas excitandas utique novit Christus, necesse fuit ad providam, sapientemque Ecclesiæ fundationem notas aliquas esse, ex quibus vera à falsis dignosceretur: Notas autem veræ Ecclesiæ Christi esse, quod si una, sancta, Catholica & Apostolica. Una debet esse unitate doctrinæ; quia doctrinæ fidei oppositæ à Deo esse non possunt. Una unitate Capitis; quia, cum Scriptura in diverso sensu à diversis accipiatur, necesse fuit, ut esset Caput unum Ecclesiæ, à quo dubia definirentur; alias nemo veritatem invenire posset; cum varii variè sentiant, & reputentur prudentes. Sancta autem, iterum sanctitate doctrinæ; quia doctrina fidei à Deo est, & ad veram sanctitatem debet hominem ducere, ut Deo fini suo conjungatur. Sancta sanctitate caussali Sacramentorum, quibus homines sanctificantur, & in unum cœtum fidelium, velut signis stabilibus adunantur. Sancta sanctitate membrorum, hominum, qui sanctam sequuntur doctrinam. Catholica, id est, universalis, quia præ-

199. *Vera religio certis notis, ex quibus discernatur à falsa, insignita esse debet.*

prædixit Deus fidem à Christo fundatam per universum mundum esse propagandam, & non defecturam. Apostolica, quia debet fides esse eadem, quæ ab Apostolis est tradita; alias Christi fides non perseverâsset. Demum ostendendum, has notas soli Ecclesiæ Catholicæ convenire, eamque esse in rebus fidei & morum infallibilem, adeoque credendum, quod illa credendum proponit. Quibus addi potest Sanctitas Patrum, qui fidem Catholicam sapientissime defenderunt semper, & secuti sunt: constantia Martyrum, qui sanguine suo illam confirmârunt: miraculo tot in ejus confirmationem facta. Quid è contra Calvinus, Lutherus, aliique hæretici? Atque hæc optima quoque methodus est hæreticum convincendi, præsertim si sine altercatione modestè per discursum ista proponuntur, & ipsi relinquantur consideranda, implorato lumine Divino, conceptâque contritione de peccatis cum proposito sincero Deo serviendi.

200. *Docendus scitu necessaria.* 4. His præmissis, docendus scitu, & creditu necessaria, si nesciat, ostendendumque, in quibus Catholici cum hæreticis conveniant, v. gr. quod Deus sit Unus in Natura, & Trinus in Personis, remunerator bonorum, & vindex criminum, &c. Deinde adducendi articuli, in quibus Catholici ab hæreticis discrepant, ut de bonis operibus, de numero Sacramentorum, de Purgatorio, cultu Sanctorum, Communione sub utraque specie, & quidquid ipsius erroribus magis contrarium est, & inter cætera, quod Romanus Pontifex sit Vicarius Christi, Caputque Ecclesiæ; quia, cum Christus ipse visibilis nobis amplius non adsit; ut haberemus, ad quem recurreremus, à quo gubernaremur, necesse erat statui Vicarium Capitis invisibilis.

5. Ubi satis instructus erit in rebus fidei, præparan-

parandus est ad Confessionem, & ad Communionem ritè suscipiendam, explicando Sacramenti Pœnitentiæ partes, fructum illius, & communionis; & ne confessionem apprehendat, ut nimis difficilem, exponatur illi obligatio, sigilli sacramentalis, moneaturque, ut percurrat præcepta Decalogi, occasiones, negotia sua, & quæ occurrerint, adhibitâ morali diligentiâ, confiteri non erubescat; peccata nostra nota esse Deo, confusionem illam, quam Deus voluit nos subire ea confitendo uni homini, esse partem pœnitentiæ, & satisfactionis; nec mirum esse, si forte in multis deliquerit, cum caruerit Sacramento Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, aliisque auxiliis, quæ fidelibus communicare solent. Deinde detur illi formula Professionis fidei proprio idiomate, si sciat legere, & explicetur. Hæc duplex est, una brevior, quæ emittitur ab iis, qui convertuntur secretò coram testibus ante confessionem; altera longior, quæ emittitur ab iis, qui publice convertuntur, fitque ante Communionem, ubi minister dixerit: *Confiteor*, &c. Sacerdote ad latus Evangelii, flectente. Hîc emissâ datur Communio. Ubi observandum, non esse admittendos, ad professionem fidei publicam, nisi prius bene explorata sit illorum constantia, ne Professio cedat in ignominiam Religionis Catholicæ, si non perseverent in suscepta fide. Poterit quoque aliquando professio scripta, & subscripta à converso exigi. Sic enim tanto firmiùs ratum habebit. Poterit etiam illi factæ professionis testimonium pro majori solatio dari. Formulæ professionis habentur apud *La Croix l. 6. p. 2. sub. n.* 1862.

Præparandus ad confessionem, & professionem fidei.

6. Ne decipiatur Confessarius vel postea traducatur, per varias quæstiones diverso tempore factas experiatur dictorum cohærentiam: non magno-

Qui deinde agendum?

magnopere aliis nisi bene exploratos, commendet: nec libros magni pretii, vel aliud quid commodet: non se iis familiarem præbeat: nihil in privata conversatione dicat, aut agat quod dictum, aut factum nollet, si ad hæresim forte redeant. Videri potest *Lohner instr. pract. 5. de Confess. partic. personarum, & de instructione Apostolica, c. 1. §. 2.*

202. *Quomodo in ipsa confessione agendum cum eo?* Resp. II. Ubi jam rite præparatus est ad confessionem, Primo. Benigne excipiatur: eximatur illi, quoad fieri potest, omnis horror: dicatur, omnia peccata ipsius esse delenda, futurum illum jam hæredem cœli, & filium DEI.

2. Examen rigidum ne instituatur, sed ubi exposuerit, quæ ipsi post examen conscientiæ occurrerunt, circa præcepta Decalogi, fidei, spei & charitatis; examinetur, prout in Domino videbitur, pro circumstantiis. Deinde interrogetur, quot annis vixerit in sua religione compos rationis, & habens dubium de ejus veritate? Quoties in hoc statu solitus sit, quot annis adire cœnam suæ sectæ, & sic facile intelligitur, quoties circiter violaverit præcepta Ecclesiæ de prohibito esu carnium, &c.

3. Interrogari potest, prout circumstantiæ indicabunt, an non sit reus specialis contemptûs Papæ vel Ecclesiæ? an non dixerit blasphemias, vel calumnias contra Ecclesiasticos, vel dederit scandalum in rebus fidei, alios perverterit, detinuerit in hæresi? Si dubium habuit prudens de sua religione, an, & quamdiu contempserit, vel neglexerit inquirere. Si circa hæc gravia afferat peccata, non terreatur, sed erigatur in spem, dicendo, id mirum non esse, cum caruerit Sacramentis, & minus agnoverit.

4. Si advertatur tantum fuisse hæreticus materia-

terialis, à quovis equidem absolvi poteſt; expedit tamen, ſi aliud timeri poſſit, habere facultatem ſpecialem. Si autem deprehendatur fuiſſe hæreticus formalis, non ſciverit tamen, hæreſi formali annexam eſſe excommunicationem, hæc non erit caſus reſervatus Pontifici, quia ipſi reſervatur propter excommunicationem, quæ ab ignorante eam non incurritur. At, quia & Epiſcopi hæreſin formalem ſibi non propter excommunicationem, ſed propter ſe reſervant, attendendum, an non opus ſit petere ſpecialem facultatem, uti erit, ſi Confeſſarius eam non habeat.

5. Abſolutâ confeſſione, pœnitentiam injungat, non gravem tamen ab initio, ſed ad proximas indulgentias invitet, demum abſolvat ab hæreſi, & cenſura. Aliqui dicunt adhibendam eſſe hanc formam: *Abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis, quam per hæreſim contraxiſti; & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, communioni fidelium*; ſed hæc forma præſcripta eſt pro foro externo, in interno ſufficit forma communis. An pro admiſſione hæretici ad Eccleſiam recurrendum ſit ad Epiſcopum, attendenda eſt praxis Diœceſis. Quod, ſi occurrat converſo tentatio contra fidem, dicat illico: Credo Domine: ſufficit mihi verbum tuum. Minor ego ſum, quam ut capiam myſteria Divina, qui naturalia non intelligo. Non crederem ego, quod tot ſanctiſſimi, & illuminatiſſimi crediderunt, quod Eccleſia, quæ teſte Apoſtolo, eſt columna, & firmamentum veritatis, credendum proponit, & credit?

Petes. Quid agendum Sacerdoti, ſi intelligat, hæreticum eſſe ad extrema deductum?

Reſp. Ubi poterit, prudenter aget, ſi eum acce- 203.

dat, *Quomo-*

magnopere aliis nisi bene exploratos, commendet: nec libros magni pretii, vel aliud quid commodet: non se iis familiarem præbeat: nihil in privata conversatione dicat, aut agat quod dictum, aut factum nollet, si ad hæresim forte redeant. Videri potest *Lohner instr. pract. 5. de Confess. partic. personarum, & de instructione Apostolica, c. 1. §. 2.*

202. *Quomodo in ipsa confessione agendum cum eo?* Resp. II. Ubi jam rite præparatus est ad confessionem, Primo. Benigne excipiatur: eximatur illi, quoad fieri potest, omnis horror: dicatur, omnia peccata ipsius esse delenda, futurum illum jam hæredem cœli, & filium DEI.

2. Examen rigidum ne instituatur, sed ubi exposuerit, quæ ipsi post examen conscientiæ occurrerunt, circa præcepta Decalogi, fidei, spei & charitatis; examinetur, prout in Domino videbitur, pro circumstantiis. Deinde interrogetur, quot annis vixerit in sua religione compos rationis, & habens dubium de ejus veritate? Quoties in hoc statu solitus sit, quot annis adire cœnam suæ sectæ, & sic facile intelligitur, quoties circiter violaverit præcepta Ecclesiæ de prohibito esu carnium, &c.

3. Interrogari potest, prout circumstantiæ indicabunt, an non sit reus specialis contemptûs Papæ vel Ecclesiæ? an non dixerit blasphemias, vel calumnias contra Ecclesiasticos, vel dederit scandalum in rebus fidei, alios perverterit, detinuerit in hæresi? Si dubium habuit prudens de sua religione, an, & quamdiu contempserit, vel neglexerit inquirere. Si circa hæc gravia afferat peccata, non terreatur, sed erigatur in spem, dicendo, id mirum non esse, cum caruerit Sacramentis, & minus agnoverit.

4. Si advertatur tantum fuisse hæreticus materia-

terialis, à quovis equidem absolvi potest; expedit tamen, si aliud timeri possit, habere facultatem specialem. Si autem deprehendatur fuisse hæreticus formalis, non sciverit tamen, hæresi formali annexam esse excommunicationem, hæc non erit casus reservatus Pontifici, quia ipsi reservatur propter excommunicationem, quæ ab ignorante eam non incurritur. At, quia & Episcopi hæresin formalem sibi non propter excommunicationem, sed propter se reservant, attendendum, an non opus sit petere specialem facultatem, uti erit, si Confessarius eam non habeat.

5. Absolutâ confessione, pœnitentiam injungat, non gravem tamen ab initio, sed ad proximas indulgentias invitet, demum absolvat ab hæresi, & censura. Aliqui dicunt adhibendam esse hanc formam: *Absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, quam per hæresim contraxisti; & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, communioni fidelium*; sed hæc forma præscripta est pro foro externo, in interno sufficit forma communis. An pro admissione hæretici ad Ecclesiam recurrendum sit ad Episcopum, attendenda est praxis Diœcesis. Quod, si occurrat converso tentatio contra fidem, dicat illico: Credo Domine: sufficit mihi verbum tuum. Minor ego sum, quam ut capiam mysteria Divina, qui naturalia non intelligo. Non crederem ego, quod tot sanctissimi, & illuminatissimi crediderunt, quod Ecclesia, quæ teste Apostolo, est columna, & firmamentum veritatis, credendum proponit, & credit?

Petes. Quid agendum Sacerdoti, si intelligat, hæreticum esse ad extrema deductum?

Resp. Ubi poterit, prudenter aget, si eum acce- 203.
dat, *Quomo-*

do cum eo, qui jam est ad extrema deductus?

cedat, & dissimulata sua persona, etsi putaretur prædicans, cum eo eliciat, primo, in genere actum fidei, circa omnia à Deo revelata, in specie circa necessaria necessitate medii credenda; tum actum spei, contritionis, resignationis, &c. Dein loquatur illi tantum de illis, quæ hæreticis cum Catholicis communia sunt; tum quærat, an si sciret, se non credere aliquid, quod Deus revelavit, vellet credere, & de facto credat? An non vellet recedere à sua religione, si sciret, ipsam non esse illam, quam Christus & Apostoli docuerunt? An non velit facere omnia ad salutem necessaria, & confiteri etiam, & absolvi, si sciret, hoc Christum requisivisse, tanquam necessarium ad salutem? Si annuit, repetat, ut prius, actus fidei, spei, contritionis perfectæ, propositique, & voluntatis præstandi modo omnia, quæ Christus ad salutem requisivit: demum jubeatur elevare manum, aut aliud signum dare in contestationem, quod velit implere omnem Dei voluntatem. Hæc si præstet, poterit absolvi sub conditione, formâ clam sine alio signo pronuntiatâ. Quod, si diceret: Non possum me resolvere, an velim mori Catholicus, an Lutheranus, non posset absolvi. Si subjungeret: Deus propitius esto mihi peccatori: putat *Gobat*, posse absolvi: quia præsumitur materialis ex verbis prioribus. Quod si quis absolvi non possit, utiliter tamen eliciuntur prædicti actus. Cæterum hæretici, etsi materiales tantum, moribundi passim non absolvuntur, si signum pœnitentiæ non notentur dare, sicut Catholici sensibus destituti; quia Catholici censentur dare signa in ordine ad absolutionem, etsi non distinguantur. & Catholicè vivendo petiisse mori Christianè, adeoque absolvi, Non sic hæretici, cum censeant, pœniten-

entiam non esse necessarium Sacramentum remissivum peccatorum: & sic etiam non baptizantur moribundi Judæi: quia adulti ante Baptismum debent esse saltem attriti, & credere in Christum, & intentionem habere suscipiendi Baptismum.

QUÆSTIO II.

Quomodo agendum cum Hæretico, qui invitat ad disputandum?

RESp. I. Acturus cum hæreticis de materia fidei, ubi disputatio publica instituta non est, non descendat statim ad mysteria particularia expendenda; an vera, an credibilia sint: sic enim sine fructu aget, & locus variis evagationibus dabitur: sed ostendat primò, veram fidem necessariam esse ad salutem. 2 Non nisi unam esse veram Religionem & Christi Ecclesiam, quia contradictoria nequeunt esse à Deo revelata. 3. Illam Ecclesiam debere posse inveniri, adeoque habere certas notas, ex quibus dignosci possit, quia tenemur ejus doctrinam amplecti, & sequi. 4. Notas veræ Ecclesiæ Christi esse, quòd sit una, sancta, Catholica, Apostolica, hasque soli Ecclesiæ Catholicæ convenire ex n. 199. 5. In vera Christi Ecclesia debere esse Judicem infallibilem controversiarum in rebus fidei, & morum: aliàs Christus Ecclesiæ suæ non satis providisset; facilè deficeret ab unitate, & sanctitate doctrinæ, & post ortas tot hæreses & opiniones de iis diversas, nesciremus, quid tenendum, quid rejiciendum esset: non intelligeremus verum in multis scripturæ sensum: non pos-

204. *Cum hæretico ad disputandum invitante non descendendum statim ad particularia.*

Sed demonstranda vera Ecclesia.

possemus discernere, quinam libri Scripturæ sint à Spiritu sancto dictati, & qui non: Gentilis aut meritò dubitans de sua religione invenire veram Religionem non posset. Judicem autem talem non apud hæreticos esse fatentur ipsi: cum autem Catholici habent, nempe Vicarium Christi, S. Petri Successorem. His præmissis, si velit descendere quis ad particulares fidei articulos, dicendum, intelligendos esse juxta sensum veræ Ecclesiæ Christi, cui Judex infallibilis controversiis decidendis præpositus à Christo. Hæc autem tractanda sunt cum mansuetudine, comitate, sine contemptûs signo, ne acerbentur animo, & suscitetur pertinacia. Atque hoc modo agendum cum convertendis, qui & excitandi sunt, ut à Deo petant lumen; offerant se paratos ab obsequendum ejus voluntati: frequenter eliciant dolorem de peccatis, caveant ab his, ne obicem ponant Spiritui sancto.

205. *Quid, si dicat, scripturam esse claram?*

Resp. II. Si fortè quis dicat 1. Scripturam esse claram. 2. Nihil credendum necessario, quod in ea non habetur, vel ex ea per evidentem consequentiam non deducitur. 3. Quòd nihil in ritus Ecclesiæ moresque hominum sit inducendum quod non expressè mandatur in Scriptura. Respondendum, aliud sentire Ecclesiam, veræ Ecclesiæ notis insignitam, cui credendum. Dein responderi potest ad primum: Cur ergo Propheta David Psalmo 118. ait: *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua?* Unde ergo tot hactenus fuêre controversiæ inter Christianos? unde, quòd Calviniani cum Lutheranis inter se non conveniant in rebus fidei? Unde, quod Apostoli propositas à Christo Parabolas Mathæi 13. non intellexerint? Unde, quòd S. Petrus dicat, Paulum scripsisse aliqua

ad

ad Romanos difficilia intellectu? Deinde proponi possunt illi exponendi textus. 1. Quomodo Jacob sine mendacio dicere potuit Gen.27. v. g. *Ego sum primogenitus tuus Esau.* 2. Quomodo intelligitur illud 1. Reg. cap. 13. vers. 1. *Filius ipsius anni erat Saul, cùm regnare cæpisset, duobus autem annis regnavit super Israel*, cùm Saul, dum eligebatur, humero eminuerit super omnem populum & 20. ennis regnaverit; 1. Reg. cap. 9. vers. 2. 3. Quomodo intelligitur illud Eccles. 3. vers. 19. *Unus interitus hominum, & jumentorum, & æqua utriusque conditio, nihil habet homo jumento amplius.* 4. Quomodo illud Psal. 35. vers. 8. *Homines & jumenta salvabis Domine.* 5. Quomodo illud Ecclesiastici cap. 42. vers. 19. *Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* 6. Ezechielis 18. dicitur: *Filius non portabit iniquitatem patris.* Exodi 20. *Ego Dominus visitans iniquitatem Patrum in filios.* Primùm de culpa, secundum de pœna intelligitur. 7. Exodi 33. ait Deus: *Non videbit me homo, & vivet.* Genesis. 32. ait Jacob.: *Vidi Deum, facie ad faciem*, nempe sub corporali specie. 8. Jobi cap. 1. dicitur: *In omnibus non peccavit Job labiis suis.* Cap. 7. dicit, se desperâsse, suspendium elegisse, peccâsse. 9. Ecclesiast. 1. vers. 4. *Terra in æternum stat.* Lucæ 21. *Cœlum, & terra transibunt.* 10. Ecclesiastici 3. dicuntur universa sub cœlo suis spatiis transire. Ibidem vers. 14. Omnia opera, quæ fecit Deus, in perpetuum perseverare dicuntur, puta, quoad speciem. 11. Joannis 15. dicit Cristus: *Omnia, quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Cap. 16. *Adhuc multa habeo dicere vobis, sed non potestis portare modò.* 12. Matthæi. 10. dicitur:

citur: *Gratis accepistis, gratis date.* Lucæ 10. *Dignus est operarius mercede suâ.* Plures ejusmodi antilogias vide apud Tirinum.

Ad 2dum. 1. Ubi expressum in scriptura clarè tres Divinas personas non moraliter tantùm, sed realiter distingui? Id contra Arianos in Concilio Nicæno probatum unanimi P P. doctrinâ ab Apostolis traditâ. 2. Ubi in scriptura: duas in Christo esse naturas; & unam personam? Negabant id olim Nestoriani, & Eutichiani. 3. Ubi in scriptura clarè exprimitur, Spiritum sanctum â Patre, simulque à Filio procedere? Quod negant multi Græci. 4. Ubi scriptum, quod Dominica dies loco Sabbathi celebranda sit? 5. Ubi scriptum, quinam libri sint Canonci, & à Spiritu sancto inspirati, quòd illi, quos hæretici, ùt tales, recipiunt, sint incorrupti? 6. Ubi scriptum, quòd Christus fiat præsens sub speciebus panis & vini, in sumptione, vel, quòd illa tantùm sint signum, & figura Corporis Christi, &c. Denique, cur ante suam cœnam, exemplo Christi, non edunt agnum Paschalem? Non lavant sibi pedes? Cur fœminas ad cœnam admittunt? Cur quater de anno adeunt? Ubi hæc & similia scripta sunt, esse facienda aut omittenda?

Ad 3tium. Cur ergo hæretici horâ octavâ habent concionem? Cur primum mercurii in mense diem, ùt festum, dant orationi? Cur ante sumptionem cœnæ pridie habent concionem præparatoriam? Cur infantes tantùm eò die baptizant, quo est concio? Cur in Baptismo adhibent Patrinos? &c.

5. Si nolit acquiescere signis Ecclesiæ veræ, interroga 1. Ex quo libro Scripturæ velit disputare? Unde sciat, librum illum esse sacram

Scri-

Scripturam, aut si sit, unde noverit esse incorruptum? Unde sciat, illum esse sensum à S. Spiritu intentum; cùm, ùt hæretici ajunt, nihil sit credendum, quod in scriptura non est? Si recurrat ad spiritum privatum, dicat, cur potiùs illius, quàm aliorum spiritui contradictorio credendum? Unde habetur, illum spiritum esse à DEO?

2. Ecclesia tua vel est nova, vel antiqua? Si nova? Non est Ecclesia Christi, quæ ante annos plùs, quàm 1700. fuit. Si antiqua? Ubi ergo per 15. sæcula à Christo usque ad Lutherum, & Calvinum latuit? Quis Historicus ejus meminit?

3. Vera Christi Ecclesia vel est infallibilis, vel fallibilis: Si infallibilis: Ergo Romana Christi Ecclesia, quæ secundùm vos aliquando fuit vera, adhuc est vera; quia errare non potuit. Si fallibilis: Unde ergo estis certi, quòd rectè credatis? Quomodo potestis habere fidem certam & firmam? Si dicat, suam Ecclesiam fuisse in mundo ante Lutherum: Vel ergo fuit visibilis, vel invisibilis: Si visibilis: Quis eam vidit? Quis de ea scripsit? Quis in ea fuit? Si invisibilis: Ergo nemo, etiam volens rectè colere Deum, eam invenire potuit. Ergo nec tenebatur: ergo omnes tunc damnati sunt defectu fidei. Et nunquid eodem jure Turcæ & Anabaptistæ habere se veram fidem Christi dicent?

4. Vel possunt homines salvari in Ecclesia Catholica, vel non. Si possunt; ergo Sectarii egressi sunt de salvifica Ecclesia, quæ non nisi unica esse potest. Si non possunt; ergo omnes per duodecim sæcula damnati sunt, tot Martyres pro Christo passi, tot Confessores, S. Augustinus, Hieronymus, Gregorius, Bernardus, Bene-

dictus, Dominicus, Franciscus Seraphicus, & Xaverius, quos ipsi vos dicitis Sanctos?

5. Nunquid Lutherus, & Calvinus sacram Scripturam à Romana accepit Ecclesia? Vel tunc hæc erat vera, vel falsa. Si vera Ecclesia; ergo damnandi sunt, qui ab ea recesserunt. Si falsa; quomodo vestra scriptura non est falsa, quam ab Ecclesia falsa accepistis?

6. Credisne, non dari Purgatorium, Missam, septem Sacramenta? &c, Ubi hoc habetur in Scriptura?

7. Vel agnoscis veteres Hæresiarchas, Arium, Nestorium, aliosque rectè ab Ecclesia damnatos, vel non. Si non, ergo primævam condemnas Ecclesiam, & hæreticorum illorum doctrina erit vera, adeoque non erunt tres Divinæ Personæ, Christus non erit verus Deus, & verus homo. Si ita, idem & de Luthero, & Calvino admittere debes; quia & eorum doctrina in illis damnata est, ut, quod opera bona non sint necessaria ad salutem? quòd non sint admittendæ traditiones, aliaque superiùs relata.

8. Religio, seu secta potiùs Lutherana & Calviniana, per quos est propagata? An incorruptam habet scripturam? Minimè. Nam *Epist.* 2. *Petri cap.* 1. antiquissima & vulgata editio habet: *Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis.* Lutherus delevit tò: *Per bona opera.* Epistol. Rom· cap. 30. vers. 30. *Arbitramur hominem justificari per fidem.* Lutherus addit: *Per solam fidem.* Joannis 6. vers. 50. textus antiquissimus habet: *Ego sum Panis vivus.* Calvinus substituit: *Vivificans.* Epist. Hebr. c. 13. vers. 4. ait: *Honorabile conjugium in omnibus*, id est, omnia in legitimo matrimonio honorabilia

lia ſunt. Sectarii ſubſtituerunt : *Inter omnes*, ut defendant conjugia miniſtrorum Eccleſiæ. Eph. c. 5. verſ. 32. de matrimonio dicitur: *Sacramentum hoc magnum eſt* : *Ego autem dico in Chriſto*, *& Eccleſia*. Sectarii ſubſtituêre : *Secretum hoc magnum eſt*, ne cogantur admittere Matrimonium eſſe Sacramentum. 1. Cor. 9. ait Apoſt. *Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi?* Nempe ad miniſterium temporale. Lutherus addidit : *In uxorem* : plures ejuſmodi corruptelas omitto, quæ videri poſſunt apud Polemicos.

9. Denique, ſi cum Judæo ſit de fide tractatus, oſtendendum illi, Meſſiam veniſſe, proponendaque motiva credibilitatis, quibus Religio Catholica unicè ſit prudenter credibilis. Si Gentilis ad fidem eſſet deducendus, demonſtrandum illi foret, Deum eſſe unicum, omni honore, & cultu digniſſimum, eum colendum eſſe cultu rationabili, quo ipſe vult, ubi autem ille habeatur, debere poſſe colligi per notas & ſigna, &c. ut ſuprà. Legem Chriſtianam eſſe rectæ rationi conformem, Deo dignam, bono publico utiliſſimam, &c.

CAPUT V.

De Confessario Pœnitentis indurati, aut volentis differre seriam Pœnitentiam ad finem vitæ, vel præferentis exiguum dolorem de peccatis.

QUÆSTIO I.

Quomodo agendum cum Peccatore indurato?

206. *Peccator induratus mox suaviter, mox severè tractandus.*

RESp. Cum homine duri cordis procedi potest hoc modo: 1. Confugiat Confessarius ad orationem, præsertim in Sacrificio Missæ, & petat sibi dari animam illam. Orationi utiliter junget mortificationem aliquam, v. gr. Jejunium, & aliorum preces, quas expetere potest, præsertim à parvulis. Proderit etiam promittere Sacrificium pro animabus Purgatorii offerendum.

2. Si tempus ferat, non faciendo mentionem de confessione, blandis verbis, & officiis charitatis, studeat sibi devincere indurati ânimum, dumque illum utcunque sibi attentum habet, dicat: Quid existimas, si quis enorme crimen publicè commisisset, & adesset jam judex cum suis ministris, illum ad carcerem, patibulum, vel rotam, aut rogàm abripi jubens; an non ille esset deprecaturus? An non esset, in genua provolutus, humiliter, per Deum & omnia sacra roga-

rogaturus veniam? An non & tu id faceres? Si annuat? Nunquid credis, Deum esse justum Judicem, qui nullum peccatum, si pœnitentiâ seriâ non sit expiatum, possit, sic exigente justitiâ, rectâque gubernatione, relinquere impune? Nunquid credis, Deum hic esse præsentem? An non posset hic jam mandare, vel permittere dæmonibus, ut in hoc momento ad infernum te abriperent? *Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis.* Quid si te mox? Quid si cras abriperet? Væ animæ tuæ! væ in æternum! Adhuc tempus est; erit, cùm tempus non erit amplius. Quin ergo prostratus humi, dicas contrito corde: Parce Domine, parce mihi misero. Juvat quoque referre historiam aliquam de impœnitentibus: v. g. Impœnitens lusit operam S. Francisci Borgiæ, & ad pœnitentiam adduci noluit. Crucifixus autem avulsâ à cruce manu sanguinem è vulnere lateris haustum conjecit in ejus faciem, dicens: Sanguis meus tibi in perditionem sit.

3. Si pergat esse obstinatus, petat causam, & eam amovere studeat Confessarius. Submittat hominem gratum, qui illum officii sui commoneat; sique æger est, quoad licet per sigillum moneat medicum, ut eum de morte imminente moneat. Hæc si non juvent, accedatur iterum, & seriò de salute animæ suæ moneatur: Deus non irridetur, non dat gratias pro arbitrio nostro, sed quando vult. Erit, cùm monentem te officii vel non habebis, vel percipere non poteris. Idem JESUS, qui nunc benignus ad pœnitentiam te invitat, erit tuus severissimus Judex, nunc paratus est, omnia tibi condonare, tunc ridebit in tuo interitu. Quis tibi erit animus in

eo

eo momento, quo animæ tuæ, corpore solutæ, in ictu oculi omnia tua peccata, beneficia Dei, te salvare tam diu volentis, tibi objicientur, & in momento post in inferno eris sine fine cruciandus? Si necdum moveatur, fingat se cum indignatione abire Sacerdos, ultimòque seriò, & acriter adhortetur eum, v. g. Quid tibi persuades? Putasne Deum te egere in cœlo? An non potest habere alios, Judæos, etiam Gentiles, qui locum aliàs tibi paratum occupent, cum majore Dei laude, gloriâ, & gratiarum actione? Stulte & insipiens, hæccine reddis Deo tuo, qui creavit te, & redemit tanto pretio? Ex his dictis, abeat. Interea instiget eos, quos impœnitens novit optimè sibi affectos, uxorem, liberos, consanguineos, qui genibus ipsius advoluti rogent, ut misereatur animæ suæ; sæpe hæ voces aures obdurati vulnerant. Subinde revertatur Sacerdos, sique adhuc obstinatum inveniat, acriùs eum aggrediatur: Quis tandem es tu miser hommuncio, ut resistas Divinæ voluntati? Resistis pietati te misericorditer invitantis, incides in manus vindicantis. Ecce instat momentum, à quo pendet æternitas, eaque infelix, si pergas molestus esse Deo tuo. Nolens volens mox deseres omnia, & ab omnibus desereris. Poterit etiam cum adstantibus, humi provolutus, Crucifixum manu tenens, hunc in conspectu pœnitentis ità alloqui: Non sinas Domine perire animam hanc, quæ tanto tibi pretio stetit, pro qua cruci affigi, illudi à Judæis, à Patre deseri, & mori voluisti, &c. Proderit etiam humana motiva proponere: v. gr. Ecce, si ità moriaris, patietur tua, & tuorum fama coram omnibus: sepeliri debebis non in cœmeterio, sed ad sepem cum bestiis. Si his non cedat victus, remo-

remotis aliis interroget Sacerdos : An fortè times confiteri? Homo sum, & peccator, egens misericordiâ DEI, sicut tu; non existima decisse alios, qui diu in gravissimis sceleribus vixerunt, & levem erubescentiam vincendo, misericordiam consecuti sanctè partim vivunt in terris, partim modò gaudent in cœlis. Confitere homo homini fragili, sicut tu. Si vis inconfessus latere, post mortem, coactus confiteri, damnaberis. Amabo! quæ sunt, quæ erubescis edicere? An hoc? An illud? Saltem dic levia aliqua, &c. Sic via sternitur ad dicenda alia. Si nil impetretur, morte instante dicatur : Migrandum est: elige, quod vis; aut pœnitere hic ad momentum, aut æternùm ardere. Si omnia nihil proficiant, putant quidem aliquid ad terrorem aliorum dicendum, si aliud non vis, abi maledicte in ignem æternum; at consultius est, ingeminare pia suspiria contritionis, & amoris, ut vel in ultimo articulo, non desertus, possit resipiscere.

QUÆSTIO II.

Quomodo agendum cum peccatore volente differre Pœnitentiam?

RESp. Cum volente differre pœnitentiam in finem vitæ, aut anno senectutis, sic procedi potest. 1. Monet nos *Eccles. cap. 5. vers. 8. Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Monet nos Christus *Matthæi 25. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Statutum est omnibus semel mori.* Mors certa, hora incerta, locus, modus incer-

207. *Terrendus novissimis.*

incertus. Major pars hominum ante quinquagesimum annum in æternitatem abripitur. Quid si hodierna, quid si crastina dies ultima tibi foret? Omni die, omni horâ mori potes. Si scires, uni ex cibis pluribus tibi appositis admixtum venenum, quàm cautus fores; uni horæ inest mors tua, & itâ securum te putas?

2. Deus, qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit. Angelo peccanti moram pœnitendi non concessit: Adamum mox à commisso peccato Paradiso expulit. Benignus est in tolerando, sed & justus in puniendo. Expectat quidem sæpe ad tempus, sed ab ipso prædefinitum; intra quod, si peccator se non convertat, actum est de ejus salute.

3. A momento, quo esse incepisti, cœpisti mori: statuit Deus singulis numero certo annos, dies, horas, momenta; quò diutiùs vixisti, eò propinquior es morti; eò plus debes Deo, quòd tam diu te toleraverit, eò graviùs inde judicaberis. Seu vigiles, seu dormias, ad mortem properas Si difficile tibi est, jam pœnitere, quid erit in fine? Quomodo tunc assurges ad Dei charitatem, tot peccatis ab eo aversus? Arbor, quæ nunquam floruit, nunquam viruit, fructum quomodo proferet? A quo exspectabis auxilium? Deum tam diu contempsisti, quomodo promittes tibi gratiam efficacem? Amor terrenorum, dolores corporis, obtusio sensuum, animi perturbatio, insidiæ dæmonis pœnitere te, & de salute cogitare non sinent. Fiet justo Dei judicio, ut, qui cùm posses pœnitere, & noluisti; non possis, cùm velles. In tota Scriptura nón invenitur, nisi bonus latro unus, quem in fine vitæ verè pœnituit; ut unus, nullus desperet; solus, ut nullus præsumat. Sancti timuerunt, & ad-

& adhuc timent, ne in morte deficiant, & tu ſperes converti? Si vis agere pœnitentiam, cùm jam amplius peccare non poteris, peccata te dimiſerunt, non tu illa. *S. Auguſt.*

QUÆSTIO III.

Quomodo cum præferente exiguum dolorem de peccatis?

RESp. Si pœnitens exiguum de peccatis dolorem præferre videatur, non illico judicandum, deeſſe verum dolorem; quibus enim temperamentum durius eſt, corque minùs tenerum, difficiliùs moventur ad dolorem ſenſibilem, quo verba & geſtus animentur: hic autem dolor neceſſarius non eſt; ſed ſufficit rationabilis dolor vitæ præteritæ, & prompta voluntas emendandi, quæ adeſſe judicatur, ſi pœnitens libenter admonitionem, & inſtructionem admittat: ſi conatus ſincerus emendandi præceſſerit: oſtenſtat ſe paratum, ad expianda peccata pœnitentiis propoſitis, quæ ſtatui ejus, & conditioni non ſunt nimis graves, & inconvenientes. Quòd ſi doloris, & propoſiti ſinceri ſigna hæc deeſſent, proponenda illi eſſent motiva doloris, pericula, &c. & excitandus ad dolorem pro conditione ſua ſecundum dicta. 208. *Exploranda voluntas.*

CAPUT

CAPUT VI.

Quomodo Confessario agendum cum infirmis, & moribundis?

QUÆSTIO I.

Quid præstandum Confessario in accessu ad infirmos?

209. *Sex primùm servanda.* RESp. Vocatus ad infirmum cogitet 1. Moneri se à Christo, ut cooperetur ad salutem animæ, auxilio nunc maximè indigentis; & illico accedat, interim suæ infirmitatis memor, utpote, qui sine Deo nihil in naturalibus, minus in supernaturalibus potest: roget Deum Patrem per infinitam bonitatem suam, & charitatem, quâ dilexit mundum: Christum DEI Filium, Dominum nostrum per passionem, & mortem suam, pro salute animæ illius toleratam: Spiritum sanctum per amorem illum, quo animam istam in Baptismo sanctificavit, ut sibi gratiam largiatur rectè infirmum disponendi; huic verò veram contritionem, & charitatem. Imploret quoque patrocinium, & intercessionem B. M. V. per labores & dolores, quos pro nostra redemptione pertulit ejus Filius. Petat item auxilium Angeli Custodis illius infirmi.

2. Si non novit infirm personam, conditionem, & habitudinem; vel in itinere, vel in domo infirmi, si tempus ferat priùs conetur intelligere, qualis sit: v. g. an sit vir eruditus, prudens aut utatur judicio, sensibus: an petierit Confessarium:

rium : an credatur morti vicinus ? An fit confeſſus, communicaverit, extremam unctionem acceperit, teſtamentum fecerit? Quod vitæ genus tenuerit ? An aliquid fit magni momenti, de quo eum moneri conveniat, vel neceſſe fit? An ſe afflictum ſpiritu oſtenderit ? Hæc, vel ex his, prout convenire videbitur, interroget.

3. Infirmi cubiculum ingreſſus, aquâ luſtrali infirmum aſpergat; eique benedicat hàc formâ: *Benedicat tibi Deus Pater † Sanet te Deus Filius † Illuminet te Spiritus ſanctus † Cor tuum cuſtodiat, animam tuam ſalvet, & ad æternam vitam te perducat, Amen:* Vel dici poteſt oratio : *Viſita, quæſumus, Domine habitationem iſtam. &c.* Sacerdotibus nota. Deinde ſalutet infirmum, niſi mors inſtans aliud ſuadeat; quærat de morbo, doloribus, eorumque circumſtantiis de his enim infirmi plerumque libenter loquuntur Oſtendat commiſerationis affectum, exponatque, ex cujus ordinatione proſpera nobis, & adverſa eveniant: hunc morbum eſſe à Deo providentiſſimo, & noſtrî amantiſſimo Patre illi immiſſum, ut ſuum infirmus erga Deum probet amorem : pro debitis per humanam fragilitatem contractis ſatisfaciat, & ipsâ ſatisfactione, quæ in altera vita ſine merito præſtanda fuiſſet, merita ſua, & gloriam augeat, Chriſto aſſimiletur magis : ut recordetur, nos in hoc mundo peregrinos eſſe, patriam nobis cœlum deſignatum, &c. Proinde acceptet morbum de manu Patris, & vertat in bonum animæ ſuæ,& quod pati debet, libenter patiatur; alioquin paſſurus tamen, ſed ſine merito.

4. Si non inſtet periculum mortis, non ingerat ſtatim mentionem confeſſionis; ſed, ſi fortè eam horreat, priùs ſtudeat ejus animum lucrari, & di-

& disponere ad illam non advertentem, v. g. exponendo Dei in humanum genus charitatem, paternam hactenus de nobis curam, beneficium vocationis ad veram suî agnitionem, beneficium Baptismi, Christi in nos amorem, potens patrocinium Virginis Matris ejus, quam voluit & esse matrem nostram, quæ gaudet intercedere pro nobis.

5. Hoc modo lucratus animi partem; si ipse non insinuet, velle se confiteri, proponat illi confessionis utilitatem, ostendendo hanc conferre ad animi quietem, animo autem quieto faciliùs recuperari corporis sanitatem, quam animus sollicitus impedit: morbos sæpe esse nuntios, quibus indicat Deus, cupere se, ut penitus ad se nos convertamus: hanc esse suavissimam DEI providentiam, scilicet monere nos, dum adhuc mens & sensus vigent: monuisse & hoc Christum suo exemplo, qui in cruce moriturus, primam curam habuit, ut peteret à Patre veniam peccatoribus: nulli periculo objiciendam esse animam, quam habet unicam: Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas.

6. Si æger petat moram v. g. horæ; ut se præparet, concedenda illi est, nisi obstet periculum. Cavendum tamen, ne diu differatur, præsertim in febribus malignis, ne delirio postea præoccupatus, confessionem non possit amplius peragere. Si de die in diem velit differre, urgendus est suaviter, proponendo Dei invitantis amorem, & desiderium, ut obsequatur: gaudium Christi, quod habet, oviculâ vel unâ ad se redeunte: gaudium Angelorum super uno peccatore pœnitentiam agente, &c. Si his nihil flectitur, inquiratur causa, cur nolit animæ suæ consulere; & audita amoveatur: submittatur amicus, qui eum indu-

inducat ad confessionem; sique morbus sit periculosior, moneat eum Confessarius, si fortè alii non audeant, serio de periculo; ut disponat domui suæ. Si necdum cedat, cum discretione adhibenda sunt, quæ dixi à num. 206. de indurato & volente differre pœnitentiam; si autem paratum se ostendat, disponatur secundùm jam dicenda.

QUÆSTIO II.

Quomodo infirmus, volens confiteri disponendus sit?

RESp. I. Confessarius juvet infirmum, præsertim; si hic rudis sit, in eliciendis actibus fidei, spei, charitatis, contritionis, &c. sæpe enim vel motiva nesciunt, aut morbus impedit, quò minùs possint eos elicere. Quò i, si infirmus debilior sit, proponenda sunt illi credenda & speranda per breves quæstiunculas, quibus attendat, & subinde uno alterove verbo respondeat. *v. g. pro actu fidei.* 210. *Excitandus ad fidem, spem, charitatem.*

Charissime, &c. Nunquid credis, quæ credit, & credenda proponit sancta Mater Ecclesia, quæ, teste Apostolo, columna & firmamentum est veritatis; cui Cristus perpetuam promisit Spiritûs sancti assistentiam. Resp. Credo. Credis igitur, quòd Deus sit Unus in Natura, & Trinus in Personis: Remunerator bonorum, & vindex malorum? Et hoc ideo credis, quia Deus dixit, qui nec falli, nec fallere potest? Resp. Credo firmissimè. Nunquid quoque credis, quòd Deus creaverit nos, & conservaverit hactenus, ut ei serviamus, & tandem salvi fiamus: quòd, post- *Actus fidei.*

quam perieramus, Filius Dei sit pro nobis incarnatus: quòd morte & sanguine suo nos redemerit: gratiam nobis meruerit, quâ possumus, & sine qua non possumus salvari: quòd Sacramenta instituerit, per quæ gratiam accipimus, & sanctificamur? Et hoc credis, quia Deus ista revelavit? Credo. Nunquid quoque credis, quòd Deus sit paratus, pœnitentibus remittere peccata, & justificatis dare vitam æternam? quòd sit omnipotens, justus, fidelis, misericors, summè bonus, omni amore & cultu dignissimus, & peccata oderit super omne malum, justè graviterque puniat? atque hoc iterum credis, quia Deus itâ revelavit omniscius, & verax? Credo. In hac, & pro hac fide mori sum paratus.

Actus spei. *Pro actu spei.* Nunquid speras per infinitam Dei misericordiam, & per merita Christi veniam peccatorum, necessaria auxilia gratiæ, & vitam æternam; quia Deus infinitè potens, benignus, misericors & fidelis promisit ista inquirentibus se? Resp. Spero. In te, Domine, speravi, non confundar in æternum.

Actus charitatis. *Pro actu charitatis, & contritionis.* Nunquid nôsti, quanta tibi præstiterit Deus? Creavit & conservavit te, ut eo æternùm fruereris: dedit tibi Filium suum Redemptorem, Magistrum, cibum animæ tuæ in terra, & Advocatum in cœlis: MARIAM, Filii sui Matrem dedit tibi Patronam, præterea Angelum, tuî custodem. Quàm liberalis & benignus fuit in te Deus? Est ipse sibi sufficientissimus, in se ipsa bonitas, ipsa misericordia, ipsa clementia, summa Majestas, omne bonum. Nunquid ergo omni amore dignissimus? Nunquid ergo gaudes, & gratularis ipsi de omni bono suo? Nunquid ipsum præfers omnibus, quæ cogitari possunt: ipsi optas

optas omnem gloriam: te offers ad ipsum benedicendum, ad amandum & laudandum hic & in æternum, eumque diligis ex toto corde, ex tota anima; quia dignus est omni cultu, & amore? Resp. Amo, & amabo in æternum! Utinam illum eo amore, quo amant ipsum omnes Sancti in cœlis, amare possem!

Nunquid ex corde doles, quòd Deum, tam in te benignum, tam in se amabilem, tam dignum omni honore, unquam peccatis tuis offenderis? Quòd feceris, quæ tantæ bonitati displicent; qui, etsi nec præmium expectandum, nec pœna timenda esset, omnium cordibus est amandus? Resp. Ex toto corde doleo. Dic ergo: Deus, propitius esto mihi peccatori! Pater, peccavi in cœlum, & coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus: ne projicias me à facie tua? Nunquid statuis, deinceps, quoad Deus tibi vitam dederit, amore ejus omnia peccata vitare, occasiones peccandi fugere, & præstare omnia, quæ, re prudenter considerata, ad salutem necessaria judicaveris? Resp. Statuo per Dei gratiam. Dixi, nunc cœpi. Statui custodire justificationes tuas, Domine. Confirma hoc Deus: quod operatus es in me. *Contritio.*

2. Si terreatur forté multitudine peccatorum, excitetur Dei clementiâ erga peccatores, v. g. erga Magdalenam, latronem in cruce, S. Petrum, cui primò inter Apostolos post Resurrectionem apparuit: S. Thomam, cui pertinaciter incredulo obtulit latus, & manus: item erigatur verbis Dei dicentis: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat. Misericordia Domini super omnia opera ejus.* Ipse Pater optimus est, etsi nos filii prodigi. Etsi tu

commiseris, unde damnare te potest; ipse tamen non amisit, unde salvare te potest.

3. Si infirmus esset rudis, minùsque apprehenderet motiva dilectionis Dei; inducendus esset primum ad dolorem minùs perfectum, seu attritionem, secundùm dicta.

QUÆSTIO III.

Quæ sint præstanda Confessario in confessione infirmi, vel moribundi?

211. *Infirmus animandus.* RESP. Infirmum dispositum ritè 1. animet ad confessionem sinceram, in conspectu Dei faciendam, cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur: quem nullum latet secretum: qui tantùm expectat, ut seriò pœnitenti, & sincerè confitenti occurrat, eumque stolâ gratiæ vestiat, & in filium recipiat.

2. Impertitâ benedictione petat, à quo tempore ultimò confessus sit? An nihil voluntariè omiserit, & pœnitentiam impleverit? Si reperirentur priores confessiones invalidæ, procedendum secundùm dicta num. 191. quo casu necesse non esset, urgere, ut non confessa à confessis separet, ubi commodè fieri non posset.

Examinandus & monendus suaviter. 3. Si, ùt apud infirmos plerumque contingit, interrogationibus opus sit: excitetur, ut sincerè & animosè respondeat ad singula, uti conscientia dictat: nihil præ verecundia taceat, numerum nec augeat, nec minuat; sed sincerè certa pro certis, dubia pro dubiis confiteatur.

4. Tum interrogando percurrat præcepta fidei, spei, charitatis, Decalogi, Ecclesiæ, peccata propria, officii, status, prout discretio dictabit, & con-

& conditio confitentis. Si mora talem ordinem non ferret examinis, convenit interrogare graviora, circumstantias mutantes speciem, numerum; pro personarum diversitate; de scandalis confessionibus non ritè factis, odiis inveteratis, usuris, &c. demum alia, prout tempus & circumstantiæ patientur.

5. Si absolutâ confessione nihil superfit, quod gravet conscientiam, aut præstandum ante sit, Confessarius pœnitentem benignè alloquatur, & renovet cum eo dolorem de peccatis, & propositum vitandi omnia, occasionesque peccandi, hoc vel simili modo: Deus! Deus cordis mei! Propter te ipsum, qui infinitè bonus es, amo te, amabo super omnia. Pœnitet, ah pœnitet me, misericordissime Deus, quod te tam graviter, & toties offenderim! Tu quæ sivisti me, & ego contempsi te. Ex intimo corde doleo, quòd te, omne bonum, omni amore dignissimum, tam parvi æstimaverim. Pater; peccavi in cœlum, & coram te: respice in faciem Christi tui, & miserere meî. Quid tibi retribuam pro patientia tua in me? Offero me totum ad obsequium tuum, & statuo firmissimè per gratiam tuam, quam suppliciter peto, nunquam peccare amplius, occasiones peccandi fugere, & tibi soli servire. Amore tuî condono omnibus, qui unquam me offenderunt. In satisfactionem suscipe labores, dolores, sanguinem, mortem Filii tui, Domini meî JESU Christi: suscipe & hos dolores meos, quos tuî amore lubenter feram: vitam meam lubens pro te profundo. Hæc sicut nunc supplico, ità de tua infinitâ bonitate confido, Te per pretiosum sanguinem Filii tui veniam, & gratiam daturum, ut emendatus in finem usque perseverem. Bone JESU! re-

Excitandus ad contritionem.

spice super me miserum peccatorem oculis misericordiæ, quibus respexisti Petrum flentem in atrio, Magdalenam in convivio, latronem in crucis patibulo; & præsta, ut peccata mea cum Petro dignè defleam, cum Maria Magdalena perfecto amore te diligam, & cum latrone in Paradiso in sæcula sæculorum te videam, & glorificem. Amen.

Ad restitutionem faciendam in vita. 6. Si sit obligatio præstandi aliquid in vivis, jubeatur illud statim infirmus præstare, ut 1. Si teneatur ad restitutionem famæ, curet restitui, ut potest, vel verbo, vel scripto. Si ad restituenda bona fortunæ, vel damna compensanda, & possit restituere vivus, jubeatur restituere; si non possit. obliget hærodes in testamemto, etiam sub pœna ut statim restituant. Si dubium sit, an quid debeat, uti fieri potest, v. g. in administratione bonorum, curet, ut re declaratâ, cuique suum tribuatur. Vide infra n. 235. Si aliqua acquisivit per contractum injustum, uti debet, restituat. Vide tamen de hoc Less. de just. l. 2. c. 20. Dian. p. 3. tr. 9. res. 92. 2dò. Si sit in occasione proxima continua peccandi, ut, si concubinam habet, & proles ex ea, aut matrimonium illi promisit; inducatur, ut, si possit, ineat cum ea matrimonium, quo proles legitimentur, & promissioni satisfiat. Si hoc fieri non possit, nec concubina ejici, potest quidem absolvi, si dispositus sit; curandum tamen, ut concubina ægro non ministret, sed amoveatur ab ejus conspectu, uti monui suprà sub num. 173. 3tiò. Si ab altero sit graviter offensus, vel læsus quocunque animo etiam pessimo; inducendus est, ut offensam remittat, odium, rancorem internum deponat, signa det odii remissi externa: imò & actionem injuriarum, si quæ competit, remit-

remittat : etsi enim à legitimo judice sine peccato possit petere satisfactionem, & punitionem lædentis; quia legitima vindicta ad virtutem justitiæ pertinet, estque per se decens, malefactorem puniri, ut alii ab injuriis inferendis coëerceantur; periculum tamen est, ne ex occulto odio procedat, & gaudeat de alterius malo, tanquàm suo bono. 4. Si mulier honesta infirma, separata à viro persuaderi non possit, ut velit dein ad virum redire; examinanda est causa divortii : si justa sit, non tenetur redire; si sit dubitè justa, interrogetur, an parata sit facere, quod postea judicabitur in conscientia faciendum; si ità, absolvi poterit.

7. Omnibus ritè peractis, infirmo danda pœnitentia levis, aut levior pro ratione morbi gravis, vel gravioris, sine tamen præjudicio tertii. Possunt imponi actus fidei, spei, charitatis, patiens dolorum tolerantia, resignatio in voluntatem Dei, restitutio maturè facienda, condonatio injuriæ publicæ illatæ, reconciliatio cum inimicis, invocatio SS. Nominum JESUS, MARIA, JOSEPH! &c. Posset etiam gravis injungi in eventum valetudinis recuperandæ. *Satisfactio injungenda*

8. Demum cùm absolvat primùm à censuris, si quam incurrit, tum à peccatis, & applicet illi indulgentias moribundis concessas. Ubi notandum, quòd, quidem possit quilibet Sacerdos etiam non aprobatus absolvere à censuris omnibus, & reservatis tum in articulo mortis, ùt clarè habet Trid. sess. 14. de pœn. cap. 7. quia potestas absolvendi data est ad salvendas animas, adeoque non restringi debet, ubi anima periclitatur : tum etiam in periculo mortis, ùt habet probabilior; quia pia Mater Ecclesia non præsumitur velle quenquam exponere probabili periculo *Absolutio danda.*

riculo damnationis: non potest tamen dari absolutio à censuris & reservatis à quolibet statim à prima die infirmitatis; sed debet adesse vel articulus, vel periculum mortis probabile. Adest autem articulus mortis, quando mors moraliter certò proximè instat, seu ex morbo, seu ex vulnere, seu sententia judicis: cui æquivalet, si quis sit in periculo proximo perpetuæ amentiæ; periculum verò mortis est, quando sub dubio, vel timore prudente mors expetatur; uti in prælio, morbo, vel itinere periculoso; obsequio pestiferorum: vel, si quis sit bannitus, aut mulier sit partui vicina; experta in partubus periculum vitæ. Unde reus ad mortem condemnatus, si instet executio sententiæ, mulier illa, si instet partus, &c. potest à quovis absolvi, si alius non adsit. Si tamen infirmus haberet casum reservatum, cui annexa esset excommunicatio major, hæc tria simul præstanda forent: Primum, ut ante satisfiat parti læsæ v. gr. restitutio famæ, honoris, bonorum, ob quorum læsionem lata est censura; aut res sic disponatur, ut illa satisfactio sit infallibiliter secutura v. g. dando Confessario, vel apud alium deponendo, quod restituendum erat; vel obtinendo à parte læsa condonationem. 2dum. Si satisfactio fieri non posset, modò detur cautio pignoratoria, vel fide jussoria, vel saltem juratoria, si alia dari non possit. Putant tamen quoque aliqui, pro foro interno firmum sufficere propositum, probantque ex Rituali Romano Pauli V. Ità *Nav. Laym. Tamb. Viva* & alii. 3tium. Ut juret, quòd velit obedire Ecclesiæ, seu Superiori injungenti, ne illud crimen iterum commitat; & per se ipsum, si possit componere cum Papa (compositio cum Papa est conventio) in qua Papa indulget, ut

Quid, si incurrisset casum reservatum, cui annexa excommunicatio major?

major

major quantitas debiti domini incerti mutetur in minorem : *La Croix l.* 3. *p.* 2. *num.* 409. si non possit, velit se sistere Episcopo vel Superiori, qui possit absolvere extra casum necessitatis; aliàs reincidet in excommunicationem. Si tamen esset destitutus usu rationis æger, posset, si alia adsint, absolvi : imò validè absolveretur, etsi Confessarius hoc negligeret, quanquam hic graviter peccaret. Neque reincideret pœnitens, etsi tunc peccaret. Si impotentia satisfaciendi esset perpetua, non est opus quidam à pœnitente requirere. Demum, si casus reservatus non habet annexam censuram, non est opus se postea sistere Superiori. Vide *La Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1559. 1623. 1693.

QUÆSTIO IV.

Quomodo infirmus in Visitatione sit excitandus ad conjunctionem cum Deo, resignationem, patientiam ? &c.

RESP. In visitatione infirmi, imò exercendi sunt cum ipso actus fidei, spei & charitatis, quibus anima intellectu & voluntate Deo conjungitur, modo suprâ dicto, vel hoc : 212. *Proponendo ad firmam fidem eliciendam.*

1. Pro fide elicienda possunt illi exponi præcipua fidei puncta, & ejus motivum, & tunc elici actus fidei hoc v. g. modo : Credo, Domine, quidquid per Ecclesiam Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam credendum proponis; & ideo firmissimè credo, quia tu dixisti, qui es infinita veritas, nec potens fallere, nec falli. Credo, adjuva Domine incredulitatem meam.

Ad spem. 2. Pro spe elicienda proponi illi possunt infinita Dei benignitas, misericordia, clementia, omnipotentia, fidelitas, beneficia particularia infirmo præ tot aliis collata, ut salvus fieret; merita Christi, Beatissimæ Virginis, Sanctorum, tuncque sic spes elici: Spero misericordissime, & benignissime Deus per merita Unigeniti tui Filii pro me passi, veniam meorum peccatorum, gratiæ auxilia, & vitam æternam: & ideo firmissimè spero, quia venientibus ad te illa promittere dignatus es; qui in promissis tuis servandis es fidelissimus, & potentissimus. In te Domine speravi, non confundar in æternum.

3. Pro charitate proponi possunt Dei beneficia, desiderium ejus, ut ad se veniamus, & nos æternùm beatos faciat; labores, doloresque Christi: tum summa Dei bonitas, Majestas, dignitas ad omne obsequium, & amorem: & actus charitatis hoc vel simili modo elici:

Amorem. O quàm serò amavi te, pulchritudo æterna! ô bonitas infinita: dulcedo ineffabilis! Quid mihi est in cœlo, & à te, quid volui super terram? En paratum cor meum ad amandum te, nunc & in æternum. Deus cordis mei, diligo te super omnia? gaudeo; gratulor tibi de infinitis tuis perfectionibus, de omni honore, & gloriâ tuâ in cœlo, & in terra: quia tu dignus es. Utinam mille corda mihi essent, quibus solum te amarem, ament, laudent, benedicant tibi omnes creaturæ mecum, & pro me, & plus, quam possim ego.

Dolorem. Ah! quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut defleam peccata mea, quibus te summum bonum offendi! Peccavi in conspectu, & coram te: abusus sum donis, à te mihi concessis ad gloriam tuam, & sa-

& salutem meam, in tuam ignominiam, & meam perditionem: servire te feci in peccatis meis. Detestor ingratitudinem meam, abominor mala, quæ feci coram te, omni honore dignissimo. Utinam vel sanguineis eadem lacrymis deflere possem! Delicta mea pavesco, & ante te erubesco; sed tamen spem veniæ non abjicio, verùm infinitâ fretus misericordiâ tuâ statuo expiare peccata mea, eaque ampliùs non admittere. Confirma hoc Deus, quod operatus es in me.

Resp. II. Pro resignatione in voluntatem Dei juvat proponere sequentia. 1. Statutum est omnibus semel mori. Nescimus, quandonam mori nobis magis expediat; novit id Pater noster. Avocat ille nos ex hac mortali vita quandoque citiùs, ne diutiùs viventes labamur in peccata, & pereamus æternùm. *Raptus est* (justus) *ne malitia mutaret intellectum ejus: aut ne fictio deciperet animam illius.* Sap. 4. 213. *Motiva resignationis.*

2. Vitam à Deo gratis accepimus; cur eam reposcenti non libenter obediamus, ut temporalem, & miseram commutet in æternam & felicem?

3. Non sumus majores Sanctis, Virgine Matre Dei, ipso Christo. Sancti mortui sunt, & mortem desideraverunt. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo*, inquiebat S. Paulus. S. Ignatius Martyr cupiebat devorari à bestiis sibi præparatis, ut Christo frueretur. B. Virgo mortua est, ut imitaretur Filium suum. Christus dignatus est mori, ut nos liberaret à morte æterna. Quis recuset igitur mori, si ità Deo placeat? Ità Pater, quoniam sic placitum est ante te, paratum cor meum, paratum ad faciendam voluntatem tuam. Sive vivam, sive moriar, tuus sum.

4. Pere-

4. Peregrinamur à Domino; hic in exilio sumus, patria nostra cœlum est; quis ad eam non festinet ex hac lacrymarum valle? Pater! non mea, sed tua voluntas fiat. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontem aquarum, ità desiderat anima mea ad te Deus.*

Resignationis impedimenta removenda. Notandum, quòd resignationem sæpe difficilem reddant terrena, conjux, liberi, &c. hæc removeantur, nec colloquium de iis instituatur; nisi fortè necessarium foret, jubeaturque infirmus eorum mentionem omittere, & Deo committere: quia illa nihil utilitatis, multum verò incommodi affert illum affligendo, & impediendo, quò minùs ad bona majora se præparet. E cœlo, quò properat, plus illis auxilii impetrare poterit, quàm vivus præstaret in terris. Pater illorum Deus est, ipsi cura erit de illis. Brevi standum erit ante tribunal Dei, ibi quæretur de operibus nostris, non de aliorum felicitate, Christus nudus mortuus est in Cruce, & nos mundo oportet mori, antequam moriamur.

214. *Motiva patientiæ.* Resp. III. Pro præparando animo ad patientiam servit. 1. Necesse est, nos pati, quia homines sumus, quia exules, quia Christiani. Homo nascitur ad laborem teste Jobo. *cap.* 5. *Quasi flos egreditur, & conteritur; jugum super filios Adam à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium.*

Pati debemus, quia homines sumus. Vocamus sæpe terram hanc vallem lacrimarum, & nos exules filios Evæ; quid ergo exspectare possumus, nisi adversa? Pati omnes necesse est, parvos & magnos, divites & pauperes, Reges & plebejos. Christiani appellari volumus, sacrum hoc nomen astringit nos, ut adversa libenter patiamur. *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam,* non intrabimus in glo-

riam

riam ejus, nisi, per patientiam. *Si quis vult post me venire, tollat crucem suam quotidie.* Lucæ 9. Ideo Christiani sumus; ut sequamur Christum, & cum eo patiamur: unde dixit Apostolus *Tess.* 3. *Nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus.* Rex passus est, non recuset pati famulus.

2. Nos pati æquum est: peccando ereximus nos contra Deum; turbavimus ordinem rectum, qui exigit, ut creatura Deo, servus Domino subsit; hic ordo restituendus, nosque Deo per adversa iterum subjiciendi. Proinde, placet dulcedo misericordiæ, non debet displicere pulchritudo justitiæ. *Nos pati æquum est.*

3. Pati utilissimum est: nam patiens adversorum perpessione purgat animam ab effectu ad terrena & illicita, adducitque ad amorem cœlestium; delet cum magno merito debita peccatis contracta, quæ magnis pœnis sine merito in altera vita eluenda essent: meretur magnam in cœlis gloriam. *Momentaneum, & leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, inquit Apostolus 2. Cor. 4. *Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.* Eccles. 36. *Nobis utile.*

4. Æquo animo nos adversa ferre, gloriosum est Deo, & nobis: Deo quidem; quia Deo gloriosum est habere filios; qui paternum agnoscentes affectum, de manu ejus etiam dura libenter admittunt; qui in asperis etiam suam profitentur subjectionem, voluntque concurrere ad reparandam gloriam Patris; habere famulos, qui, sepositâ omni commoditate propriâ, in adversis patientes, ejus consilia, ordinationem & providentiam laudant, prompto animo omnia, seu corpus, seu animam spectent, excipiunt, *Et gloriosum.*

suam

suam in eum fiduciam, & amorem cum suî immolatione contestantes. Nobis autem gloriosum est; tum quia sic probamus nos veros Dei filios, & famulos fideles, ejus gloriæ studiosos, profitemur nostram in ejus providentia fiduciam, subjectionemque; ejus in nos amorem, quo in nostram salutem adversa immittit: tum quia sic conformamur Christo Regi gloriæ, quo nihil gloriosius. *In hoc vocati estis: quia Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus.* 1. Petri. 2. *Communicantes Christi passionibus gaudete..... Quoniam, quod est honoris & gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus spiritus, super vos requiescit.* 1. Petri 4. Hinc dixit S. Apost. Paulus 2. Cor. 7. *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* Et S. Jacob. c. 12. *Omne gaudium existimate fratres, cùm in varias tentationes incideritis.* Proinde Deum amanti etiam jucundum est pati.

Indecens & periculosum est adversa impatienter ferre.

5. Adversa à Deo immissa impatienter ferre valdè indecens est, & periculosum. Quid diceremus de infirmo, qui potionem amaram, ad sanitatem utilem valde aut necessariam, recusaset à medico peritissimo admittere? Quid de condemnato ad mortem, qui nollet manere aliquot dies inclusus, ut liberaretur à morte? Quid de debitore, qui oblato uno nummo nollet extinguere cum lucro ingenti debita immensa? Ecce talis est homo, qui non acceptat æquo animo oblata à Deo adversa. His vult Deus sanare animas nostras; vult remittere pœnam mortis æternæ; vult condonare magna debita per peccata contracta, & dare nobis divitias gloriæ æternæ; quis igitur non acquiescat?

6. Per-

6. Percurri poteſt tota vita Chriſti, quæ à primo ſuo momento uſque ad ultimum vitæ ſpiritum fuit mera paſſio; qui non habuit, in quo reclinaret caput ſuum; cujus morientis lectus fuit dura crux: hujus nos cohæredes eſſe volumus, & erimus, ſi tamen compatimur. Caſtigat Dominus omnem filium, quem recipit. *Proponenda exempla Chriſti.*

7. Proponi poteſt exemplum B. Virginis, & Sanctorum: illius animam doloris gladius pertranſivit: præſciens mortem Filii ſui duriſſimam, & perſecutiones, compaſſa eſt viventi, & poſt ejus mortem paſſa contradictiones ab inimicis Chriſti. Sancti autem, quam diverſa non ſunt paſſi? in veteri quidem Lege Tobias, Patriarcha Joſeph; in nova Apoſtoli, & alii. Petrus crucifixus, Bartholomæus excoriatus, &c. Laurentius vivus aſſatus, &c. *B. Mariæ Virginis.* *Et Sanctorum.*

Pii actus, & affectus alii per intervalla breviter cum infirmis exercendi.

Actus Fidei.

PRimò. Sapientiſſime, & veraciſſime Deus! credo, quæcunque revelâſti; ſufficit mihi verbum tuum. Tu es ipſa ſapientia, & veritas, quæ nec fallere, nec falli poteſt. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. 215. *Breviores actus fidei, ſpei, & charitatis.*

2. Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo: Pater, verbum, Spiritus S. & hi Tres unum ſunt. Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.

3. Credo, mi Deus! quòd Filium tuum miſeris in mundum, ut peccatores ſalvos faceret, quorum ego primus ſum.

4. Cre-

4. Credo remissionem peccatorum, carnis resurrectioeem, & vitam æternam.

5. Credo, quòd Redemptor meus vivit, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.

6. Credo, bone JESU! quòd nemo veniat ad Patrem, nisi per te; & nemo ad te nisi Pater traxerit eum. Sine te nihil possum; sed de plenitudine tua nos omnes accipimus.

7. Tu es Deus Omnipotens, Sanctus, Immortalis, Creator, Conservator, & Gubernator omnium: ad imaginem, & similitudinem creâsti me, ut tibi servirem, & salvus fierem. Miserere meî; & salva me.

8. JESU bone! tu Judex constitutus es vivorum, & mortuorum: non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Actus Spei.

PRimò. In te Domine speravi, salvum me fac à persequentibus, & libera me.

2. Ne perdas cum impiis, Deus! animam meam. Ego egenus & pauper sum, Deus adjuva me.

3. Miserêre meî, quoniàm tribulor. Deus meus es tu: in manibus tuis sortes meæ.

4. Domine! ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Miserêre meî secundùm magnam misericordiam tuam; & secundûm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

5. Adjuva me Deus salutaris meus; & propter gloriam nominis tui, Domine libera me, & propitius esto peccatis meis propter nomen tuum.

6. Be-

6. Benignissime JESU! redemisti me Sanguine tuo: ne perdas cum impiis animam meam.

7. Maria mater gratiæ, Mater misericordiæ! tu me ab hoste protege, & horâ mortis suscipe; memento, quanti steterim Filio tuo.

8. Angele Dei, qui custos es mei, ab hoste maligno protege me! &c.

Actus Charitatis.

PRimo. Diligo te Domine, fortitudo mea, refugium meum, liberator mi, & Deus mi.

2. Iste Deus meus, & glorificabo eum; in æternum cantabo misericordias ejus.

3. Quid mihi est in cœlo,, & quid volui super terram? Diligo te Domine, Deus mi: quia solus es omne bonum, magnus, & omni amore, & cultu dignissimus.

4. Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum nostrum? Vivit Dominus, & benedictus Deus meus in æternum: in te, per te, & ex te sunt omnia.

5. Domine! bonorum meorum non eges; attamen diligo te ex toto corde meo, ex tota anima mea, ex tota mente mea, ex omnibus viribus meis. Amo te propter te; da, ut amem validius.

6. O bonitas æterna! sero cognovi, sero amavi te. Utinam nunquam offendissem te! Pœnitet, ah pœnitet! Oculo misericordiæ respice miseriam meam. An damnabis pulicem unum? Da gloriam nomini tuo, & dimitte mihi universa delicta mea. In te speravi, non confundar in æternum: statui custodire mandata tua; Tibi vivam, quoad vivam.

QUÆSTIO V.

Quid agendum Confessario, si vocetur ad infirmum loquelâ, & sensibus destitutum?

216. *Absolvendus est si signa pœnitentiæ det Sacerdote præsente.* RESp. I. Si loquelâ plane destitutus, signo, vel nutibus significet pœnitentiam Sacerdote præsente, absolvendus est: quia signa pœnitentis animi, quæ præsente mortis periculo eduntur, censeri debent ad absolutionem sacramentalem directa; adeoque esse sacramentalis confessio: nam in tali statu quivis optimum animæ suæ medium solet desiderare. Signa autem pœnitentiæ sunt: Pectoris percussio, elevatio manuum, vel oculorum in cœlum, aspectus intentus Crucifixi vel piæ imaginis, &c. Si prudens sit dubium, an hæc signa sint orta ex pœnitentia, an vero ex mœrore, & mortis augustiis; absolutio danda esset sub conditione, ut consulatur reverentiæ Sacramenti. Dixi: *Si loquelâ plane destitutus:* nam, si aliqua in specie posset confiteri, deberet, & imprimis mortale, si quod haberet, aperire, etsi non posset omnia.

217. *Vel dederit eo absente, quæ testentur alii.* Resp. II. Si præsente Sacerdote nullum dare posset pœnitentiæ signum: dedisset vero, priusquam Sacerdos accessisset, idque idonei testes, imo etiam unicus præsens testaretur; absolvendus esset. Ratio est: quia signa censetur dedisse, ut alii manifestarent, velut interpretes, Confessario suam pœnitentiam, sicque dolor & confessio fit sensibilis Confessario, & Sacramentalis. Docuit hoc Consilium Arausicanum primum Can. 12. his verbis: *Subito obmutescens baptizari,*

zari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatatis præteritæ testimonium aliorum verbis habeat. Et idem esset, si, qui signa pœnitentiæ viderunt, non amplius essent præsentes infirmo, sed in platea Sacerdoti occurrenti indicarent. Ratio est eadem. Neque, si moribundus ratione & sensibus sit destitutus, magis fit confessio Sacerdoti præsenti à teste præsente, quam absente; cum moribundus non sit præsens Confessario, ut cum eo humano modo possit agere: ergo sicut in primo casu confessio absenti Sacerdoti facta in ordine ad absolutionem à præsenti accipiendam sufficit, sic & in casu secundo.

Resp. III. Moribundus, qui Christiane vixit, jamque sensibus & loquelâ destitutus, nec signa pœnitentiæ notatur dare, nec dedisse constat; sub conditione absolvendus est: tum, quia ad extrema deducti censentur Deo velle conciliari, & Christiane mori; & sæpe dant signa, quæ non advertuntur data, ad absolutionem accipiendam: tum, quia vita Christiane acta est testimonium quoddam voluntatis, & petitio tacita absolutionis: qui enim Christiane vivit, rectè censetur velle Christiane mori, & petere extrema Christianis dari solita. Et hinc censetur, si potuit, dedisse signa pœnitentiæ. Hoc *Gormatz*, & alii extendunt ad eum, qui malè vixit, modo fuerit Catholicus, si inveniatur sensibus destitutus, quia tales sæpe utuntur ratione, fidesque quam in Christum professus est, præbet fundamentum judicandi, quod velit Catholice mori, & ad hoc conetur; nec constat, an non dederit signa pœnitentiæ, quæ non sint notata. Unde, si quis in duello cadat, tempusque intercedat inter lapsum, & mortem, & præsumi possit adhuc uti ratione, censeri potest pœnitere, & sub con-

218. *Quid, si nulla notatus fuerit dedisse?*

conditione absolvi: quia vita Christianè acta est aliqua pœnitentiæ manifestatio non pro quocunque, sed pro tempore mortis instantis: & moriens præsumitur memor salutis, nisi clara det signa impœnitentiæ. Imò forte anhelitus ab eo dirigitur ad Sacerdotem pro absolutione. Hæc quidem incerta sunt: quia tamen non omnino improbabilia; consulendum est saluti animæ, ad quam Sacramenta instituta sunt, à quibus etiam arcetur irreverentia in casu necessitatis per conditionem appositam.

219. *Quid, si dubitetur an mortuus sit?*

Resp. IV. Si Sacerdos ad infirmum veniens dubitet, an jam mortuus sit, adhuc debet eum absolvere: quia hic in dubio vita est in possessione, pro qua standum est. Idque, si signa pœnitentiæ ante dedit, etsi probabilius, putetur mortuus: nam sæpe judicantur mortui, qui postea adhuc ad se redeunt. Nec desunt Medici, qui existimant, animam aliquando manere unitam corpori uno, alterove quadrante post mortem vulgariter existimatam. Retulit mihi celebris Medicus, puerum in aquam lapsum, & extractum plane apparuisse mortuum, igni autem dein applicatum rediisse ad se. Testantur quoque indubitatæ historiæ, quosdam, qui ad horam videbantur mortui; imo sepulti fuerunt, ad se rediisse. Proin, si incertum sit, an jam infirmus obierit, adhuc sub conditione absolvendus est, si signa pœnitentiæ dederit, aut dedisse prudenter præsumi possit secundum dicta. Hæc valent tantum pro Catholicis, nisi tamen hæreticus Sacerdotem Catholicum petiisset: quia hæretici non censentur signa dirigere ad accipiendam absolutionem sacramentalem.

220. *Petes.* Quid sentiendum de pacto, quod moribundus jam confessus inivit cum Confessario, ut

ut in agone adhuc semel absolvatur; Resp. Cum ad novam absolutionem, saltem extra casum necessitatis, requiratur nova accusatio, jubeat Confessarius, ut absolutione acceptâ in genere iterum se accuset, & dolorem eliciat cum proposito: his præstitis potest eum agonizantem iterum absolvere, saltem nisi mora nimis longa inter agonem, & præmissum dolorem intercessisset: hoc enim casu expedit renovare dolorem ante agonem. Si tamen in agone signa pœnitentiæ nova daret, absolvendus esset; uti &, si non temerè timeretur, ne relapsus sit in grave peccatum.

Si pactum cum Confessario inierit, ut in agone iterum absolvatur?

QUÆSTIO VI.

Quando, & quoties infirmis danda Communio & extrema unctio, & quomodo ad illa disponendi, & inungendi?

RESp. I. Eucharistiæ Sacramentum pro viatico dandum infirmis, si sint in periculo mortis: tunc enim obligat præceptum sub mortali pro viatico communicandi. Unde inducendi sunt infirmi, ne, cum periculo non accipiendi illud, differant, & eximendus mundanus ille timor, quo nollent divulgari suam infirmitatem. Forma illius conferendi est: *Accipe frater* (vel soror) *viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat in vitam æternam. Amen.* Differt viaticum ab ordinaria Communione: quia in hac gratia bene vivendi, in illo bene moriendi datur

 & pe-

& petitur. Circa hoc nota: 1. Qui mane sanus communicavit ex devotione, si dein eodem die incidat in periculum mortis; juxta *Vasquez* & alios probabiliter iterum communicare tenetur pro viatico: quia præceptum mane non obligabat, ergo nec illi satisfecit. At communior cum *Suarez*, *Lugone* & aliis tenet, non posse iterum eodem die communicare: tum quia non licet eodem die bis communicare per præceptum Ecclesiæ prohibentis; tum quia mors erat vicina, quando communicavit, ergo satisfecit. Alii censent cum *Illsung*, posse quidem, eo quod non communicârit in periculo mortis; & Ecclesia tunc non prohibeat communicare bis eodem die, non teneri tamen, quia finis viatici habetur, cum fuerit moraliter præsens mortis periculum. Hæ sententiæ omnes sunt probabiles. In praxi seligatur illa, quam potius sequendam hic & nunc circumstantiæ, devotio, & necessitas infirmi suadebunt.

Quid, si ante octo dies communicarit?

2. Qui ab ultima Communione post octo dies incidit in periculum mortis, juxta probabiliorem tenetur iterum communicare: quia periculum ante octo dies satis propinquum non erat. *Suarez* tamen, *Lugo*, *Averf.* *Illsung* & alii probabiliter tenent, non teneri: quia habetur finis præcepti; qui est, per Communionem se disponere ad mortem vicinam: ergo præcepto satisfactum est, quamvis mors non fuerit prævisa; erat enim vicina. In praxi tali iterum danda Communio, tum propter ædificationem populi, tum ad infirmum melius ad mortem disponendum.

Si non sit jejunus?

3. Si infirmus non possit commode exspectare, aut Parochus altero die difficulter possit viaticum ministrare jejuno, potest communicare non

non jejunus, quod & sæpe potest in infirmitate eâdem diuturnâ: quia Concilium Constantiense, & Ecclesiæ consuetudo videtur absolute à præcepto jejunii, eximere periculosè infirmos, si commode non possint manere jejuni. Putat *Dicast.* & alii, posse toties, quoties posset sanus jejunus: sed spectanda est praxis & consuetudo loci, devotio, & necessitas infirmi. Si infirmus heri, aut ante dies aliquot communicâsset ex devotione, posset hodie iterum communicare pro viatico; non tamen teneretur.

4. Si infirmus ex indispositione stomachi, quæ sumit, ejiciat omnia, non est illi danda Communio ob irreverentiam certam. Habet quoque communior, & probabilior, quod in dubio, an rejecturus sit sacras species, non sit danda: hoc tamen casu posset dari infirmo minima particula etiam in liquore, vel jusculo, licet hoc moraliter certo sit prius descensurum. Potest etiam prius dari particula non consecrata, & hanc si retineat, dari deinde Communio; non vero, si rejiciatur. *Si rejiciat omnia?*

5. Continua tussis non obest Communioni: quia, si species possint ad stomachum descendere, non est periculum eas ideo ejiciendi: quia via, quâ sputa, etsi ascendant è pectore tussiendo, excutiuntur, non est via cibi & potûs ad stomachum, sed via respirationis ad pulmones. Imo putant *Tann. Reiff. Gobat*, posse dari in dubio, an sit rejecturus: eo quod fructus certus Communionis, qui haberetur, etsi species rejicerentur, & necessitas infirmi excusent ab irreverentia, quæ tunc tantum foret materialis. Hoc practicari videtur posse, si longe probabilius videretur non rejecturus: imo *La Croix l. 6. p. 1. num.* 553. docet ex *Gobat*, non teneri abstinere à *Si continuo tussiat?*

Communione, qui aliquoties per diem vomit: quia non est morale periculum, ne ideo præcisè eo tempore eveniat.

Si rejiciat sacras species? 6. Si infirmus rejiciat sacras species, & purgari possint, purgandæ sunt, & suo tempore sumendæ: si autem purgari non possint, nec tam cordatus esset, qui vellet sumere, comburendæ non sunt, sed aquæ immittendæ in vase, donec dissolvantur; aut bacillo dissolvi possunt, & dissolutæ ita, ut desinant esse species panis, mittendæ sunt in sacram piscinam, si adsit. Si autem quis paulo post Communionem removeret, & species non apparerent, *Rubrica Missalis de defectibus tit.* 10. *n.* 14. præscribit, ut vomitus comburatur, & cineres in sacrarium mittantur.

Si non possit deglutire? 7. Si infirmus non possit deglutire species panis, danda illi minima particula hostiæ cum vino, vel jusculo potius, quam Communio sub speciebus vini. Monet autem *Gobat.* Sacerdotem ad infirmum debere secum deferre duas hostias, ne postea in reditu obviantes adorent pixidem vacuam: nisi tamen deferret in pixide, quæ postea non esset referenda publicè.

An dandum reis? 8. Viaticum dandum est reis ad supplicium deducendis, prægnantibus proximis partui, præsertim periculoso, omnibus adituris proximum, vel probabile periculum mortis, in quo postea videtur dari non posse: hi enim omnes tenentur sub gravi ad illud; nisi non ita diu ante communicassent. Si tamen quis durante periculo mortis peccâsset graviter, non teneretur communicare denuo in eodem periculo. Non autem dandum ebrio moribundo, si constet, quod voluntarie se inebriârit, aut sic se inebriare soleat. Si autem sobrius ratione usus, censeretur modo non uti, dandum foret, nisi positivè

Privato ratione?

con-

constaret esse in mortali. Ratio est: quia, si aliud non constet, potius præsumitur esse in statu gratiæ, quam peccati; favendumque potius homini, pro quo Sacramentum est institutum, cum existenti in gratia certo prosit, imo probabiliter, in attrito tantum, causet primam gratiam, nec periculum sit irreverentiæ, nisi forte materialis.

An amenti?

9. Dandum adulto in dubio, an ex amentia sit privatus usu rationis: item illi, qui usum rationis habuit, nec scitur amisisse in mortali, ut docet *S. Thom. p.* 3. *q.* 80. *a.* 9. *in* o. saltem, si prius ostenderit devotionem ad illud, vel bene vixerit, & habitus ut vir bonus. Ratio jam data est: estque probabile, sufficere voluntatem interpretativam. Si tamen sciretur incidisse in amentiam paulo post mortale, nec adessent signa positiva pœnitentiæ, dandum non esset: quia semel malus præsumitur semper malus, nisi sit fundamentum præsumptionis oppositæ.

An semi-fatuo?

10. Dandum quoque semi-fatuo, vel debilem usum rationis habenti, si censeatur capax absolutionis, & absit periculum irreverentiæ: frustra enim exspectatur plenior usus rationis. Item phrenetico, vel deliranti, si alligatus admittat alios cibos; modo tamen absit periculum irreverentiæ. In dubio posset dari hostia non consecrata, & hanc si reverenter accipiat, dari poterit consecrata. Ita *La Croix l. 6. p.* 1. *num.* 660. Item dari debet energumeno, seu obsesso. Etsi dæmon impediat, quo minus profiteatur Christum præsentem; semper tamen abesse debet periculum irreverentiæ.

Surdo, & muto?

11. Dandum quoque adulto à nativitate surdo & muto, qui instrui potest per signa, ut discernat cibum spiritualem à corporali; si tamen

simul

simul à nativitate cœcus foret, esset incapax, & æquiparandus perpetuo amenti, cui dari Eucharistiam prohibet Rituale Pauli V.

An pueris? 12. Pueris quoque, ut insinuavi num. 101. dandum est viaticum, etsi ante non communicaverint: modo judicentur uti ratione, & instrui possint: quia tum obligantur præcepto divino, & Sacramentum certo illis proderit; imo prodesset, etsi usum rationis non haberent. Unde & in dubio possessio est pro libertate. In dictis casibus semper præmittenda absolutio, si possit.

222. *An communio frequenter danda pueris?* Notandum tamen, quod, cum pueri per ætatem non habeant sufficiens judicium, quo satis æstiment hoc Sacramentum sanctissimum, extra periculum mortis raro admittendi sint ad Communionem, nisi præferant spiritualem aliquam famem, & solitò diligentius se præparaverint; quia frequentia inducet facile vilipensionem, facietque ut potius ex consuetudine accedant, quam devotione, si autem retardentur, & inculcetur dignitas Sacramenti, fructum majorem participant ex una Communione, quam alias ex pluribus. Ita fere *La Croix n.* 653.

223. *Quomodo ad viaticum disponendus infirmus?* Resp. II. Purgatâ per pœnitentiæ Sacramentum animâ excitandus infirmus, priusquam detur viaticum, ad magnum desiderium, Christum suscipiendi, ad vivam fidem, firmam fiduciam, & ardentem charitatem. *Qui manducat meam carnem, in me manet, & ego in eo.* Joan. 6. O mira pietatis dignatio! *qui manducat me, vivet propter me. Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Joan. 1. O inæstimabilis dilectio charitatis! *Si filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Ecce charissime frater, quanta dignatio, quanta Dei charitas, quæ animæ tuæ æstimatio!

tio! Veniet ad te Deus ipse, Salvator tuus amantissimus, ut te pascat, soletur, confortet, illuminet, bonis suis ditet, &c. Quid retribues ei? Non exigit à te, nisi ut ipsi te plene resignes, ei fidas, eum diligas, patienter sustineas. *Fili! præbe mihi cor tuum.*

Hic præeatur infirmo in breves actus fidei, spei, charitatis, contritionis, resignationis, patientiæ, dilectionis proximi: v. gr. Tu es Christus Filius Dei vivi: hoc credo, non quia caro & sanguis, sed quia Pater cœlestis revelavit. In te Domine spero, quia apud te misericordia, & copiosa redemptio. Diligo te Domine, fortitudo mea, refugium meum, & liberator meus: quia Deus meus es, omne bonum. Utinam te dilexissem semper, & te nunquam offendissem! Desidero te millies, mi JESU, quando venies ad me! Tibi corpus animamque committo; nihil opto amplius, qnam ut impleatur in me tua sancta voluntas. Iram tuam merui, portabo eam; quoniam ego peccavi, & offendi benignissimam faciem tuam. Tuî amore ignosco omnibus, tu quoque pro misericordia tua ignosce mihi. Sumptâ Communione possunt ejusmodi actus repeti, & dici: *Anima Christi sanctifica me, &c.*

Resp. III. Quando infirmitas est periculosa, monendus, & excitandus infirmus, ut suscipiat Sacramentum Extremæ Unctionis, exponendo illi ipsius effectus; quod nempe conferat gratiam, purget animam à reliquiis peccatorum, roboret contra tentationes dæmonis, conducat & expediat ad salutem, ad recuperandam corporis sanitatem: uti testatur Scriptura, idque ex opere operato, seu vi institutionis suæ. Unde Cardinalis Bellarminus ait; Ideo rariores ægros sanari, quia differunt sacram unctionem. Proinde,

224. *Disponendus infirmus ad extremam unctionem.*

inde, si æger laborat malâ persuasione, ideo jam actum de sanitate recuperanda, eximenda est illi. Habeo à medico, quod plures infirmi, qui valde periculosè decumbebant, acceptâ sacrâ Synaxi statim melius habuerint, & dein convaluerint. Quod si accedat & sacra unctio, quæ etiam ad corporis sanitatem restituendam, instituta est, plus spei erit: animo nimirum confortato & corpus roboratur. Nec omittat Sacerdos, plebejis eximere persuasionem, quod non liceat inuncto deinceps saltare, vel nudis pedibus incedere, ubi semel extremam unctionem acceperint. Deinde eliciantur pii affectus, ut supra, vel fides de hoc Sacramento, spes obtinendi promissa, amor Dei tam boni, gratiarum actio pro occasione suscipiendi Sacramentum hoc, cujus fructu tam multi destituuntur. Dumque inungitur infirmus, occupet se piis affectibus: JESU, Fili Dei vivi, miserêre meì! propitius esto mihi peccatori! Bone JESU, dic animæ meæ: Salus tua ego sum! &c. Demum peractâ inunctione animetur ad fiduciam sanitatis, si ita expediat; simul tamen ad perfectam resignationem, finiaturque consuetis orationibus. Quod, si in morbo diuturno periculum post datam sacram unctionem desinat, & dein iterum redeat, iterari extrema unctio potest: iterata tamen in eodem morbo & periculo esset irrita; uti & collata non graviter, vel periculose laboranti. Hinc tali adveniente periculo iterum danda, si data extra periculum fuisset.

225. *Danda solis constitutis in peri-* Resp. IV. Danda extrema unctio tantum, quando constituti sunt infirmi in periculo mortis ex infirmitate corporis, v. g. febri, læsione, indispositione, vel debilitate corporis. Hinc danda est reo, qui sumpto veneno exspectat mor-

mortem; existenti in periculo mortis ob sanguinem è naribus fluentem, qui sisti non possit puerperæ, cui ob specialem rationem timenda mors; senibus deficientibus: non tamen suspendendo, vel capite plectendo; nec ituris in prælium; nec cui pes abscindendus. Ratio est: quia hoc Sacramentum institutum tantum est pro infirmis. Priores infirmi sunt; non posteriores: & pede minuendi, ordinarie cito non deficiunt. *cule mortis ex indispositione corporis.*

2. Danda quoque est, per se loquendo, omnibus adultis ratione aliquando usis, si non constet, esse in mortali, non retractato, absitque periculum irreverentiæ. Unde danda est furiosis, lapsis in amentiam, ebrio deficienti, vulnerato in duello, si tempus superfuit pro contritione, quod in dubio præsumendum est. Ratio est: quia in bonum animarum Sacramenta sunt instituta; sufficitque hic intentio interpretativa: & quamvis, per se loquendo, ad fructum hujus Sacramenti requiratur status gratiæ, cum sit Sacramentum vivorum: per accidens tamen potest attrito conferre primam gratiam. Nec hic periculum est irreverentiæ, nisi materialis forte, quæ permitti potest ob necessitatem & bonum animæ, quod speratur. *Omnibus adultis regulariter.*

3. Danda est pueris sufficientem usum rationis habentibus ad peccandum, etsi sacram Eucharistiam non accepissent: tum, quia, cum pueri quandoque peccent graviter, inde aliquando salus eorum dependere potest: tum, quia hoc Sacramentum confert gratiam, & robur, conducitque ad sanitatem. Unde dari potest illi, qui post Baptismum nunquam peccavit, v. gr. qui in extremo mortis periculo baptizatur. In dubio, an puer, vel alius æger unquam sit usus, ratione *Etiam pueris ratione usis.*

inungendus est ob rationem datam. Idem est in dubio alio quocunque, v. gr. an sit in mortali, an sit periculum mortis, dum differri non potest: quia in extrema necessitate præsumendum est in favorem hominis, pro quo sunt Sacramenta instituta.

226. *Quæ partes inungendæ?* Resp. V. Per se seorsim inungenda sunt organa quinque sensuum, vel si unum desit, pars propinqua: quia probabilius talis quinque sensuum inunctio est de essentia hujus Sacramenti. Per se quoque pro singulis sensibus adhibenda peculiaris forma exprimens sensum, v. gr. pro visu: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum deliquisti.* Et sic de aliis sensibus. Si mora non permitteret, specialem formam adhiberi omnibus, inungendi sunt cito omnes sensus etiam sine cruce, & pronuntianda hæc forma: *Per istas sanctas unctiones, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum, gustum, &c. deliquisti.* Si mora, vel occasio nec hoc ferret, posset inungi frons, utpote sedes sensuum per prædictam formam, vel per hanc: *Per istam sanctam &c. indulgeat tibi Deus, quidquid per omnes sensus deliquisti.* Hæc autem sub conditione fiant, sique æger supervivat, repetantur inunctiones singulorum sensuum sub conditione. Si dubitet, an æger sit mortuus, persequatur sub conditione: *Si vivis, per istam, &c.* In his casibus non est opus servare ordinem præscriptum sensuum, nec opus est utramque v. gr. aurem, oculum inungere. Pro inunctione adhibendum est oleum infirmorum ab Episcopo benedictum: quod si deficiat, per annum potest modicum de non benedicto affundi. Si per errorem chrisma esset adhibitum, probabiliter valeret Sacramentum; repetenda

tenda tamen esset inunctio, si fieri commode posset, sub conditione.

Porro conferens hoc Sacramentum debet esse Sacerdos. Valide conferre potest quivis, licite tamen non potest, nisi Parochus, vel alius, de ejus licentia. Parochus sub mortali tenetur ex justitia, etiam in morbis contagiosis; etsi, qui aliis Sacramentis instructus, hoc Sacramentum petere sine contemptu, & scandalo negligeret, juxta communiorem non nisi venialiter peccaret: quia hic potest magnum bonum non necessarium sine gravi omittere, non tamen Pastor negare, Plura vide apud AA.

QUÆSTIO VII.

Quæ præterea in visitatione infirmorum observanda?

RESP. Seqq. 1. Curetur, ut in cubiculo infirmi altum servetur silentium, nec quovis admittat ad alloquium, sed eos tantum, quorum consuetudine sublevetur infirmus. 227. *Curanda in cubiculo infirmi, & post obitum agenda.*

2. Si morbus sit periculosus, jubeatur infirmus totus esse in negotio animæ suæ, nec sermones profanos admittere; & arceantur nimis crebræ visitationes, & complorationes parentum, liberorum, consanguineorum, uxoris: & maxime aspectus eorum, ex quibus posset tentatio ad peccatum reviviscere.

3. Curetur, ut sacræ Christi Crucifixi imagines, B. Virginis, Angeli custodis, ob oculos decumbentis ponantur; sitque ad manum aqua lustralis, qua frequenter aspergatur infirmus, & fugentur infestantes dæmones.

4. Mo-

4. Moneatur suaviter de mortis periculo & breves affectus pii suggerantur.

Quid, si infirmus sit sensibus destitutus? 5. Si sensibus videatur destitutus, suggerenda ei sacra nomina, & eliciendi sunt breves actus fidei, spei, charitatis, resignationis, &c. sed non nimis altâ voce; quia experientiâ constat, ægris acutum esse auditum, & graviter affligi voce altiore. Juvat, ad cranium capitis potius formare voces; quam ad aures ipsas. Successive auribus infirmi ingeri potest: JESU, Fili Dei, miserêre mêi! Maria, Mater gratiæ, Mater misericordiæ, tu me ab hoste protege! Nunc te monstra esse Matrem! Angele Dei, Custos meî, defende me, ne peream! Domine JESU! per amaritudinem illam, quam pro me in cruce sustinuisti; maxime, cum benedicta anima tua egrederetur de corpore tuo, miserêre animæ meæ in egressu suo. Beatæ animæ, quibus quoquo modo solatium attuli aliquando, nunc mementote mei! &c.

Si morbus sit contagiosus, quæ cautela adhibenda? 6. Si morbus sit contagiosus, exquirat media, quibus præcaveatur, ne Sacerdos, & infirmo servientes inficiantur. Caveat imprimis, ne propinquius accedens attrahat halitum infirmi, aut nidorem movente se infirmo, ex lecto provenientem, sedeat ad caput infirmi, non ipsum inter & ignem, vel fenestram, quibus aër infectus attrahitur. Curet fieri, priusquam intret in cubiculum infirmi, suffitum ex granis juniperi, & flammam ex ligno ejus; si hæc non præcesserint, aperiens januam contineat nonnihil halitum, aut apertâ januâ nonnihil exspectet: apertâ enim hac aër infectus copiosior ipsi se offert. Dum adest infirmo, ne deglutiat salivam, sed moderate exspuat. Ne timeat: quia timor cor constringit, & impedit, quo minus venenum repellatur, habetque imaginatio vim miram in corpus, ut patet in prægnanti-

nantibus. Confidat proinde in Domino, cujus causam agit. Juvat quoque uti balsamo ruthæ hortensis, vel zeduariâ, aut mane sumere duo grana piperis albi, & jejunare. Sumpto cibo accedere infirmos minus expedit; quia venenum, quod attrahitur, in illo receptum, cum alimento se diffundit in sanguinem,

Quid dicendum defuncti conjunctis?

7. Soletur, si expediens sit, defuncto conjunctos, ubi decesserit, his aut similibus: Sicut placitum fuit coram Deo, ita factum est. Is laudandus est in omnibus: novit ille, quid cuique magis expediat, & paterne ordinat omnia. Non habemus hic manentem civitatem, sed peregrini sumus super terram, eâ lege nati, ut transeamus per mortem ad vitam felicem. Nescimus diem, neque horam, quâ transeundum nobis sit, & quando nobis magis conducat, novit id Pater noster, acquiescamus igitur ejus voluntati. Dilecta fuit Deo anima defuncti, ideo properavit illam educere de medio iniquitatum, & ex periculis eripere. Non invideamus ejus felicitati: commodatus nobis fuit, repetiit illum Deus. Gratias agamus, quod tanto tempore nobis indulserit illum; multi suis orbati sunt maturius, invenit tamen Deus modum, quo juvaret eos: inveniet etiam, quo juvet modo. Ipse melior est, quam decem filii, amici, &c. Hæc dicenda sunt fidenter, non animo vel voce tristi, alias movebuntur consolandi ad majorem tristitiam. Adduci quoque possunt exempla eorum, qui mortem suorum forti tulerunt animo. Talis fuit Beatissima Virgo, Mater Machabæorum, S. Felicitas, quæ septem filios coram spectavit morte affici, & animavit eos. S. Franciscus Borgias, qui intelligens conjugis dilectæ mortem nihil motus dixit: Deus illam nobis commodaverat, eandem jam repe-

tiit, agamus gratias, quòd tam diu eam nobis indulserit. Poterunt etiam circumstantes hac occasione excitari ad vitam Christanam.

QUÆSTIO VII.

Quomodo tractandus homo odio, vel inimicitiis implicitus, & condonare nolens?

228. *Quomodo examinandus accusans se de odio?* RESp. I. Si quis de odio contra proximum se accuset, advertat Confessarius, & inquitat, an vero odio laboret: sunt enim, qui de odio se accusant, & odio non laborant: sunt quoque, qui odium fovent, & in corde coquunt, & tamen dicunt, se iis, à quibus offensi sunt, favere omne bonum. Proinde de hoc se accusantes excutiendi sunt, in quo situm sit illud odium? Sicut amare alterum, est velle, & procurare illi bonum, de ejus bono gaudere, malis ejus indolere; sic alterum odisse, est velle illi inferre, vel inferri malum; de illius malis gaudere, & de bonis dolere. Si examinatus ex his postremis nihil habeat, proximoque communia, & debita charitatis officia, & signa præstet, etsi quæratur, se aversionem experiri contra illum, & moveri sanguinem, dum illi obviat; odio voluntario non deprehenditur laborare; monendusque est, ut pro illo oret; defectus ejus excuset; apud alios bene de ipso loquatur; illius alloquium quærat: sic enim aversio & displicentia, quæ silentio pressa fovetur, & manet, dissipabitur. Si autem communia, & debita charitatis signa, & officia neget; etsi dicat, se favere illi omne bonum, odio laborat.

Resp.

Resp. II. Qui deprehenditur odio laborare, ei sua declaranda est obligatio: 1. Etsi offensus possit exigere pro injuria illata satisfactionem, tamen proximo suo malum velle licitè non potest, ut illi malum est, & contra ordinem charitatis. 2. Tenetur ostendere communia signa charitatis, & tollere scandalum, si quod adsit. 3. Non ostendere signa inimicitiæ; quia lex, quâ prohibemur odisse inimicium, prohibet signum odii. Unde interrogandus talis, à quo tempore foverit odium, an mala optaverit, voluerit inferre, & quæ? An gavisus de alterius malis, inviderit bona? Quoties tales actus, interruptos moraliter, repetiverit per hebdomadam, &c. Deinde, an adversarium sit allocutus? Si dicat, procul absit, nimia erat injuria: saltem salutandi responderit amicè? Si neget; ex natura sua gravis est contemptus, & pars vindictæ repugnans charitati, nisi salutatus esset multò superior, vel conditione, vel officio, aut præcedens injuria ità levis fuisset, ut illi adscribi non possent omissiones illæ: imò licèt sermocinatio: & salutatio de se sint signa specialia benevolentiæ debita proximo non ex præcepto, sed duntaxat ex consilio; in praxi tamen ex circumstantiis evadunt communia & ex præcepto debita, ut, quando inimicitia est publica, vel offensus solitus est ante acceptam injuriam salutare, & alloqui, vel sermones miscet cum cæteris suæ communitatis, omnesque salutat, eo prætermisso.

229. *Quomodo ogendum cum reo odii?*

Resp. III. Peracto examine inducendus est pœnitens, ut odium deponat, & ex animo ignoscat, statuatque, se reconciliare cum adversario, & communia signa, & officia charitatis exhibere, Si dicat, ignosco, sed non ad ibo hædes, vel

230. *Inducendus, ut ex cordi ignoscat.*

nuptias, &c. Attendendum, an non adire sit signum veteris rancoris, intus latentis, ut, si frater fratris, vel consobrinus consobrini nuptiis adesse nollet, non habens aliam causam, quam nuperam offensam. Et hoc casu incapax est absolutionis, uti &, si nollet salutantem resalutare sibi non multo inferiorem; hæc enim vindicta foret, eaque scandalosa. Ordinarie tamen, etsi suadendum sit, pœnitens, non est obligandus ad salutandum primo, si ipse sit affectus magna injuriâ, vel sit conditione multò major, & multò minùs, si salutans sciret, se non resalutandum. Quamquam hac in re non facile credendum pœnitenti, utpote in causa propria, eâque lubricâ. Si his se non det, ostendatur illi primo necessitas

Motiva ignoscendi.

ignoscendi, & charitati satisfaciendi. Quid petis in oratione Dominica? *Dimitte*, inquis, *nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Vis tibi dimitti, ut tu dimittis; an non oras contra te? Quid dixit in Evangelio Dominus servo, qui noluit dimittere conservo suo? *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit, & te misereri conservi tui, sicut & tui misertus sum?* Quid fecit dominus illius servi? tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet omne debitum. Quid Christus infert? *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Quid dixit Christus Matthæi 5. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, &c.* Ecce agitur de anima tua, quam habes, unicam, quæ unice tua est, quæ est thesaurus tuus, quam Christus tanti fecit, ut pro ea poneret dilectam animam suam, ut redimeret eam in sanguine suo; nisi remittas proximo, actum est de

de ea. Miserere animæ tuæ, & vindictam relinque Deo, qui inquit: *Mihi vindicta.* 2. Si his non emolliatur; proponatur illi, quam gloriosum sit ignoscere: est enim victoria maxima, & gratissimum DEO sacrificium: *Diligere proximum suum, sicut se ipsum, majus est omnibus holocautomatibus, & sacrificiis.* Marci 12. Est maxima apud omnes prudentes laudis materia, & gaudii apud Angelos. *Res pro martyrio tibi computabitur,* inquit Sanct. Chrys. Homil. 3. de Saule & Davide, *si insidias molientem inter bene meritos numeres.* Si ergo gloriam quæris, quam falsò in vindicta apprehendis, hanc tibi appropria. Nonne laudabile est in sancta Catharina Senensi, quod pus suxerit è vulnere fœminæ suæ calumniatricis; in sancto Ambrosio, quod stabilem victum assignaverit cuidam sicario, qui ei necem moliebatur; in sancto Achatio, quod vasa sacra quoque vendiderit, ut quibusdam succurreret, à quibus graviter fuerat diffamatus. 3. Exponatur utilitas condonationis, & consequens delectabilitas: nam elevat ad dignitatem filiorum Dei, juxta illud Matth. 5. *Diligite inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri; qui in cœlis est.* Aperit januam misericordiæ divinæ. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Animam liberat molestâ illâ torturâ aversionis, quam circumfert, *Qui pacis ineunt consilium, sequitur eos gaudium.* Prov. 12. Non datur hic medium: aut condonandum, aut renuntiandum dignitati, & hæreditati filiorum Dei: aut deponenda vindicta, aut spes misericordiæ. Demum ingentia debita extinguit, peccando contracta. An non libenter aliquot asses debitori tuo remitteres, ut tibi vicissim ab ejus domino aliquot millia remitterentur. 4. Proponatur,

ponatur, quàm decens sit, ut remittat, Deus toties tibi dimisit, desideratque, ut remittas inimicis tuis, an id ei negabis? Christus oravit in cruce primùm pro suis adversariis, ut nobis exemplo suo adderet animos ad nos hoc in genere vincendos? an exemplum hoc contemnes? Desiderat Christus, ut ignoscas, an, si coràm id à te peteret, velles ei id negare? Vis in cœlo aliquando gaudere cum electis Christi fratribus, & amore cum illis in Deo jungi, cur non incipias modò? 5. Exponatur, quòd adversa omnia nobis obveniant à Deo, ut nos vincamus, & immolemus ejus dispositioni. Item, quàm fragilis sit homo, quàm facilè impingat, quot modis impellatur â dæmone, & naturæ corruptæ inordidatis affectibus, ut proinde dignus si potiùs misericordiâ, quàm irâ. Consulat propriam exrerientiam, inveniet, quòd & ipse sæpe impegerit, & tamen cupit ignosci. Si dicat: Injuria est nimis gravis, quam vilis homuncio mihi intulit. Respondeatur: An non graviora sunt, quæ Deo intulisti, & vis tibi ignosci? Ne vilem dixeris, quem Deus in filium adoptavit, & Christus in fratrem. Animam attende. Si replicat: Sanguinis nobilitas, & onor meus postulat, ut vindictam sumam. Respondeatur: Nobilitas in virtute, quâ Deo assimilamur, sita est; ex eadem massa sumus omnes. Famam & honorem optimè tueberis, Christum Regem gloriæ imiteris. Si ad tuum, ad familiæ honorem est necesse injuriam puniri, noli involare jurisdictionem alienam, sed ini viam à Deo constitutam, & Judicem implora, sed ex bono zelo, procul omni inordinato appetitu vindictæ. Si respondet: Ignoscam, sed oblivisci non potero. Respondeatur: Ignoras fortè, quid dicas. Recordaberis

ris forte injuriæ; at noli sine renovata condonatione. Si animo vindictam foveas, aut resumas, incides in manus vindicantis Dei, qui impunem te non dimittet, forte etiam in hac vita. Experti id sunt permulti. Ad Martyrium ductus Sapritius Sacerdos, quia noluit inimico ignoscere, lapsus est in idololatriam, & idolis immolavit, & corona Martyrii alteri delata est. *Surius* 9. *Febr.* Mulier, ut testatur Bernardinus Senensis serm. 15. Quadrag. negans petenti veniam à dæmone abrepta est. Alia in morbo viaticum sacrum acceptura, vultum avertit, dicens: *Sicut ego averti vultum meum, aliis nolens ignoscere, sic Deus nunc avertit vultum suum a me;* atque ita vivere desiit. Si vis videri fortis, ignosce, & parvi pende inimici injurias: *Nihil,* inquit sanctus Hieronymus in Epist. ad Hebr. *ita confusam facit injuriam agentis, sicut foritis, & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.* Et ad Eustochium: *Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit injuriam, miser est.* Similiter miser est, non condonans: sibi nempe, non alteri nocet; similis cani, qui lapidem, quo petitus fuit, rodens, dentes obtundit. Optimum vindictæ genus est, rem Deo permittere. Hæc si non juvent, & occasio permittat; Confessarius provolutus ad genua obstinati cum imagine Crucifixi in manu, petat per dolores Christi, ut, si non inimico, saltem Christo donet injuriam, qui omnium peccata in se suscepit, & dixit: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Si non cedat, dicatur: Absolvi eum non posse, nec veniam à Deo sperare, nisi ignoscat. 6. Si alias promisit, quod vellet se reconciliare, & communia charitatis

mala fide rem alienam possedit, insuper tenetur ad lucrum cessans, & damnum domino rei emergens. 3tium. Qui injuste alium damnificavit, tenetur eum servare indemnem; sique rem adhuc habet, eam in individuo restituere, nisi sciatur, dominum esse contentum, ut restituatur in æquivalenti. 4tum. Res fructificat suo domino; si autem sint fructus non rei, sed mere industriales, ut lucrum ex aliena pecunia per negotiationem acquisitum, illud domino rei non debetur. Lucrum tamen cessans, & damnum emergens ei compensandum foret; nisi excusaret bona fides. 5tum. Ex sola damnificatione nemo tenetur, nisi mortaliter damnificando peccaverit contra justitiam, compensare damnum grave. 6tum. Concausæ damni, ut mandans, suadens, mutus, receptans, &c. tenentur ad restitutionem, si verè in actu secundo influxerint per peccatum injustitiæ in damnum, secus non tenentur. 7mum. Si plures ad idem damnum concurrerint. 1. Tenetur, apud quem res in se vel in æquivalenti adhuc existit. Si non existat, primo loco tenetur principalior causa, in hujus defectu alii. Dominus enim rei debet servare indemnis, ita, ut teneatur etiam unus ad totum damnum, nisi forte absque illius concursu nihillominus fuisset illatum totum. 8vum. Res immobiles corporales bonâ fide possessæ regulariter præscribuntur inter præsentes, seu ejusdem territorii, & sub eodem præfecto, vel judice domicilium habentes intra decennium completum cum titulo, inter absentes, seu domicilium habentes sub diversis præfectis, vel judicibus intra vicennium completum pariter cum titulo; res autem corporales mobiles intra triennium bonâ fide, & cum titulo possessæ præscribuntur inter privatos, si sint aptæ

præ-

præscribi. Dixi, *regulariter*; quia variæ res excipiuntur, quæ ad privatos non spectant, de quibus videndum in tractatu de justitia & jure.

233. *Causæ excusantes.* Resp. II. Causas quoque à restitutione excusantes perspectas habeat: quæ respectu bonorum fortunæ sunt præscriptio, remissio creditoris, compensatio aliunde facta, impossibilitas restituendi, vel absolute, vel nonnisi cum gravi jactura famæ, vel statûs juste acquisiti, cessio fori, si adsint conditiones referendæ in Theol. morali P. 3. n. 354. &c. Respectu famæ autem, recuperatio famæ aliunde facta, deletio infamiæ per oblivionem criminis inducta inter homines; condonatio facta, aut prudenter existimata; impotentia restituendi sine graviori damno, amissio famæ aliâ viâ facta; negatio restitutionis, famæ tuæ non minus læsæ ab infamato à te.

234. *Quando monendus, & obligandus ad restitutionem?* Resp. III. Deinde observet sequentia. 1. Si pœnitens prudenter judicetur scire obligationem suam, eidemque velle satisfacere, etsi non teneatur tunc monere Confessarius, consultius tamen est monere, v. gr. non dubito, quin scias obligationem tuam, velisque, quod debes, exequi. 2. Cum onus restituendi sit admodum grave, sitque pœnitens in possessione bonorum suorum, & famæ, si sit sententia passim reputata probabilis, quæ pœnitenti faveat, ad restitutionem ordinarie obligandus non est; quia in dubio favendum est possidenti, & obligatio dubia certam solutionem non exigit. 3. Si casus difficilior occurrat, non resolvat illico Confessarius, sed moram rem domi expendendi, aliosque consulendi licentiam petat, & jubeat dein ad se redire. Hoc si facere commode pœnitens non possit, jubeatur consulere alium virum, timoratum & doctum; quod si facturum se recipiat, paratumque

se

se ostendat ad præstanda, ad quæ tenetur, absolvi potest. 4. Si putaret Confessarius in rigore loquendo, posse pœnitentem ab onere restituendi esse liberum ob sententiam verè probabilem illi faventum, oppositum tamen videretur probabilius, non esset quidem obligandus ad restitutionem, nisi sententia favens elideretur, & suâ probabilitate privaretur; suaderi tamen posset, ut restitueret; maximè, debitor foret opulentus, & creditor pauper: proponendo illi, sibi quid vellet in tali casu fieri? 5. Si certa sit obligatio restituendi, attamen potens restituere difficultatem ostendat, ostendendum illi peccatum non dimitti, nisi fiat, dum potest, restitutio; quia non minùs est malum aliena retinere invito domino, quàm illa auferre, cùm sit continuata ablatio: unde dixit sanctus Augustinus: *Si res aliena reddi possit, & non reddatur, non agitur pœnitentia, sed dissimulatur.* Eligat proinde, an æternùm ardere velit in inferno, an re carere alienâ malit; sciatque, nullam illi à Deo expectandam esse benedictionem, qui maledicet ejus propriis propter aliena possessa, & injustè detenta, ux experientia docet multos: unde natum proverbium: Malè parta malè dilabuntur. Si dicat, liberos suos fore miseros, non credat; sed jubeat eum Deo confidere, qui facit omnia diligentibus se cooperari in bonum; miseros fore reponat, si aliena possideant; & subtractâ Dei benedictione æternùm cum ipso pereant, si & sua propter aliena perdant: De malè quæsitis non gaudet tertius hæres. Si opponat graviter se passurum in fama, suggeratur modus, quo famæ consulatur. Confessarius tamen non facilè id onus suscipiat, ne sigillum violetur. 6. Qui ante hac ad monitus non restituit, regulariter non est absolvendus, *Quando neganda absolutio*

vendus donec restituerit: quia nimis proclive est periculum propositum, quod præfert, mutandi: si tamen jam sic videretur constitutus, ut meritò crederetur mox satisfacturus, absolvi posset; attamen rectè ei injungeretur, ut ad Communionem prius non accederet; quam àctu restituerit, nisi esset specialis ratio id permittendi; & tunc præscribendum illi tempus, & modus restituendi, quod & alias sæpe utiliter potest fieri, si ante factam restitutionem absolvatur. *Trident. sess.* 25. *de Reform. c.* 12. præcipit, ut, qui decimas non solvit, aut solutionem impedivit, non absolvatur, nisi secutâ plenâ restitutione, putà, nisi excuset impossibilitas restituendi. 7. Qui rem alienam apud se detinet, ordinariè non est absolvendus, nisi prius restituerit, ob periculum relabendi in priorem voluntatem, aut cum damno domini differendi restitutionem. 8. Qui promittit facturum se restitutionem, videturque ante absolvendus, determinet tempus, jubeaturque, vel suadeatur, ut singulis diebus, si statim restituere non possit, petat gratiam coram Crucifixo perseverandi in proposito, illudque statuto tempore exequendi. 9. Cùm, quando creditores sunt incerti, sit debitum elargiendum pauperibus, suadeatur, ut, si debitor sit fortunæ tenuioris, eum in finem faciat eleëmosynas etiam aliàs dari solitas. Universim etiam suaderi potest, ut misero debitori tantundem remittatur à domino. 10. Si debitor dicat, se non posse restituere, non credatur illi, nisi id efficaciter probet; nec absolvatur, nisi promittat se, quamprimum poterit, satisfacturum. 11. Si pœnitens debeat alteri ex contractu, & solutionem differat, spectanda consuetudo, & intentio contrahentium: nam consuetudo habet, ut, quæ

præ-

præstanda quotannis, differri diutius possint, quam quæ ex aliis contractibus sunt debita. Quanquam & dilatio solutionis in aliis, si fiat sine damno creditoris, excusari possit à mortali. Ægrum, restituere obligatum, adigendum esse, ut in vivis ipse restituat, dixi suprà sub num. 211. Quibus adde: si non expediat in testamento restitutionis mentionem fieri, codicillum adjiciat, quo jubeat, ut hæredes dent summam illam confessario, vel alteri amico secundum voluntatem ægri expendendam; aut, si Notarius commode haberi non possit, capitulum addat, quo dicat, se in manibus Confessarii, vel amici schedam reliquisse, quâ declaravit, quid post mortem suam fieri velit, quamque perinde validam esse velit, ac si testamento fuisset inserta. Si grave ei videatur ex timore, ne liberi honeste dein vivere non possint, exponatur illi necessitas restituendi, jactura salutis certo futura, & utatur exemplo medici, qui à Confessario persuasus dixit infirmo, non esse spem sanitatis, nisi periculo eriperetur adipe ex uno filiorum suorum. Ex advocatis filiis autem nullus voluit tam diu tenere digitum in accensa candela, ut vel gutta deflueret. Hoc, inquam, exemplo utatur dicens: Quid existimas? An teneres digitum per quadrantem in accensa candela pro prosperitate filiorum, an quis illorum id faceret, pro tua valetudine? Nemo omnium. & tu tam stolidus sis, ut æternis pro iis suppliciis te addicas. Post paucos dies eris in oblivione omnium, & tu ardebis in inferno &c.

235. *Quid suadendum ægro ad restitutionem obligato?*

12. Restitutio famæ fieri quoque potest per tertiam personam magnæ authoritatis.

CAPUT

CAPUT IX.

Quomodo Confessario agendum cum pœnitente pudibundo, pusillanimi, vel desperabundo?

216. *Quomodo persuadendus, qui horret confiteri?* RESP. I. Si quis timore infamiæ, vel confusionis apud Confessarium incurrendæ horreat vulnera sua detegere, servient sequentia: 1 mum. Confessarius suaviter, & benignè eum excipiens dicat: Nunquid morbos corporis lethales amico, vel medico pro sanitate recuperanda libenter aperires? Cur ergo horreas detegere animæ tuæ statum mortalem, ut eam sanes? Nunquid anima plus est, quàm corpus? Est illa unicus thesaurus tuus, corpus abibit in vermes. Quid mavis, an jam coram me exiguam confusionem subire, vel æternam? Hanc si vis vitare, debebis aliquando confiteri, quæ jam horres aperire, quò diutiùs exspectas, eò major erit confusio, & difficilior victoria. 2. Cogita clementiam Dei, homo non erubuit peccare in conspectu Dei, exigit is, ne exigente justitiâ, eum detrudat in confusionem æternam, confundat se coram uno homine, & non vereatur pro anima sua dicere verum; quid minus poterat exigere? 3. Quæ Sacerdoti panduntur in confessione, ea minùs scit, quàm quæ nescit: hæc enim scire potest, & earum scientiâ uti; quæ autem in confessione audivit, nullatenus revelare potest, etsi vitam aliàs deberet amittere, imò totus mundus esset periturus. Quid igitur tibi oberit uni homini tua vulnera detegere cum certâ spe veniæ, an non hoc melius, quàm postea coram to-

to

to mundo confundi, & dein æternùm irrideri à Beatis? Nunquid Deus novit tua peccata, novit & Angelus Custos, & allii Angeli? Quid ergo confusionis erit, si & ego noverim cum gravissima obligatione tacendi? *Si lates non confessus, damnaberis inconfessus*, inquit sanctus Augustinus. 4. Existimasne te dicturum, quæ non audiverim? non est mihi humana fragilitas, nota dæmonis invidia, & ad malitiam impellentis fallacia; pudorem tibi eripùit, ut peccares; nunc eum tibi injicit, ne confitearis; contere caput venenosi serpentis, & ejice venenum. Et ego peccator sum, Deique misericordia indigeo; non est peccatum, quod fecit homo, quod non faceret alter homo, nisi præservaretur ab eo, à quo factus est homo. Noli igitur erubescere confiteri homo homini, peccator peccatori. An fortè magnam times pœnitentiam? Pars magna pœnitentiæ tuæ erit hæc tuî victoria, lucrari poteris indulgentias; quotidiana tua opera rectè faciendo satisfactionem, Deo præstabis, ea uniendo laboribus, & doloribus Christi Salvatoris tui. Magnam tibi apud me conciliabis æstimationem, magnum Angelis causabis in cœlo gaudium, si pœnitentiam agas. Quàm gloriosum est sancto Petro, sancto Paulo, sanctæ Mariæ Magdalenæ, sancto Augustino, &c. egisse pœnitentiam! si secutus es errantes, sequere pœnitentes. Præstitit Deus magnis peccatoribus multis non minores favores verè pœnitentibus, quâm aliis, qui aut nunqàm, aut raro peccârunt. Cur ergo circumferas torturam conscientiæ, quæ nunquam cessabit te cruciare, dum confessus fueris? Peractâ generosâ confessione quietem habebis animæ, quæ omnibus mundi gaudiis præferenda est. Quis reorum non libenter confiteretur,

si se

si se sciret, angore mortis, & ipsa morte liberandum confessione? Cætera suggeret prudentia & unctio Spiritûs Sancti.

237. *Quomodo animandus pusillanimis ob peccata præterita?* Resp. II. Si pœnitens deprehendatur pusillanimis ob peccata sua præterita, procedi cum eo hoc modo potest: Primo. Negotium habes cum patre, qui licet offensus sit, pater tamen manet, paterque misericordiæ, cujus miserationes super omnia opera ejus; qui prodigum filium in gratiam amantissime, ad se revertentem, recipit, uti declaravit nobis in parabola filii prodigi Lucæ 15. qui desertis verbis declaravit apud Ezechiëlem cap. 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate suâ.* Ecce jam Deus debet hoc sibi, ut tibi ignoscat, tui curam habeat, ne pereas. 2. Deus pro nobis dedit Filium suum, & hic se pro nobis, quomodo, quod minus est, negabit? Audi Patrem dicentem: Accipe Filium meum, & da pro te, & redime te. Audi Filium: omnia mea tua sunt. Deus bonus plus velle, sapiens plus invenire, omnipotens plus dare non potuit. Teneritudo amoris Deum quodammodo cogit, ut misereatur. *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filii uteri sui? Etsi ipsa oblita fuerit, ego tui non obliviscar. Ecce in manibus meis descripsi te.* Isaiæ cap. 49. Cognovit nimirum Deus figmentum nostrum, quia caro sumus, lutea vasa portantes, proni in malum ab adolescentia nostra, novit nos lapsos, & corruptos primum non propriâ, sed protoparentis nostri voluntate, novit diabolum ex odio ejus nobis insidiari undique; hinc peccata nostra respicit potius, ut miseriam nostram, quam ut sui contemptum, & injuriam; & multus est ad ignoscendum, operaque diaboli lubens destruit,

3tio.

3tio. Ipse Filius infallibile remissionis chirographum nobis reliquit Matth. 6. his verbis: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester*; Ille est ut medicus; *qui venit salvum facere, quod perierat.* Matth. 18. Pastor bonus est, qui oves errantes quærit, & ad ovile, lætus reportat. Lucæ. 15. Redemptor est, qui, quos sanguine suo comparavit, non abjiciet. *Empti estis pretio magno, sanguine quasi agni immaculati. Copiosa apud eum redemptio.* Psal. 129. Quid non speres? 4to. Pusillanimitas ex fraude est dæmonis, qui nihil quærit aliud, quam nos perdere. Novit dictum: *Spes non confundet.* Et: *Scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Quis invocavit eum, & despexit illum?* Eccli. 2. Novit dæmon, omnia tua perdita esse, si diffidas Deo. Hinc te ad diffidentiam impellit. Si existimas, te hactenus boni parum fecisse, habes Advocatos multos, Filium Dei, piissimam Matrem ejus, omnes cœlites, & Sanctos in Dei Ecclesia; horum merita participas. Proponi possunt exempla peccatorum, qui magni Sancti evaserunt: ut Magdalena, Matthæus, S. Augustinus, &c. Deus, ut dixi, magnis peccatoribus vere pœnitentibus legitur non minores contulisse favores, imo sæpe majores, quam iis, qui rarius peccaverunt. Proponi quoque potest Parabola de ove perdita, de muliere, quæ drachmam perdidit, evertitque domum, & ubi invenit illam, convocavit vicinas dicens: *Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram.* Drachma est anima, quâ inventâ gaudet Christus, gaudet Ecclesia triumphans, & Christo gratulatur. 5. Si dicat, vereor, ne major sit iniquitas mea, quam ut veniam merear, reponat Confessarius: Major

est Dei pietas, quam tua impietas, major Dei misericordia, quam tua iniquitas, majora sunt Christi merita, quam tua demerita, ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & non pro nostris tantum, sed pro totius mundi: pietas, & misericordia Dei, Christique merita sunt infinita, peccata totius mundi illis comparata nec sunt, ut guttula aquæ collata mari. Si hoc universum ignis esset, & in hunc mitteretur aquæ guttula, putas, eum extingueret? Minime. Sic tua peccata immersa meritis Christi, & abysso misericordiæ Dei. 6. Pusillanimitas, & maxime desperatio, quam illa parturit, grandis est Dei injuria: desperare enim dicit exercite, Deum aut non posse, aut nolle ignoscere, & ad hoc ipsum inclinat pusillanimitas. Quid putas, si pater filii omnem habuisset curam, nunquam filium promissis suis fefellisset, addiceret delictorum veniam, filius tamen patri non fideret, an non merito pater offenderetur? quanto potiori jure Deus offensæ deputabit, si ei diffidamus?

238. *Quomodo erigendus desperans de vita emendatione?*

Resp. III. Si quis frequenter recidivus in eadem peccata despondeat animum vel contrahat, de emendatione futura, erigi potest partim jam dictis, partim sequentibus: Primo. Nulla sunt peccata, quæ per Dei gratiam vinci, emendarique non possint. Est autem Deus paratus dare auxilium necessarium: vult enim Deus, ut peccator convertatur, & vivat, *Ezechielis* 18. cupit, mandat à nobis peccata vitari, novitque, nos sine ejus auxilio vincere non posse, nisi succurrat. *Cum ipso sum*, ait, *in tribulatione*, *eripiam eum*, & *glorificabo eum.* Potuit te Dæmon perdere, multo magis potest te Deus restituere; incipe, & senties auxilium. 2. Cur Christus tanta passus est? Nonne, ut medicinam animæ tuæ morbis præpararet,

pararet, ut vires tibi darentur ad vincendum mundum, diabolum, te ipsum? Potentior est medicina illa, quam morbus tuus. Fortior ipse tuo hoste. Dabit tibi perficere, qui dedit velle. 3. Si scires, te hodie iterando illud peccatum oculos amissurum, an non abstineres? Ita. Vides igitur, quod abstinere possis: igitur abstine, saltem hodie, in honorem Christi pro te tam dura passi; cras propones similiter, neque cogita de longa vita, sed dic omni die; Hoc die abstinebo, hâc nocte non peccabo. 4. Si dicat: proposui sæpius, & tamen relapsus sum, reponat Confessarius: Relapsus ejusmodi contingunt ex fragilitate naturæ per consuetudinem infirmatæ, quandoque etiam permittuntur à Deo ad expugnandam superbiam nostram, & confidentiam in propriis viribus. Agnosce humiliter tuam infirmitatem, & confitere impotentiam, & confide in Domino: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.* Psal. 90. *Qui confidunt in Domino, assument fortitudinem.* Age igitur, si non cessas recidere, non cessa resurgere. Si vas luto inficitur sæpius, & identidem lavatur, tam sordidum non est, quam alterum, quod infectum nunquam purgatur. Mundamus calceos, etsi prævideantur iterum inquinandi, miles curat vulnera, etsi prævideat nova in præliis sibi infligenda, & tu negligas animam? Nonne insanum diceres incarceratum, qui nollet exire carcere eo quod timeret, se post tempus incarcerandum iterum? Victus dicitur, non qui inter pugnandum vulneratur, aut aliquando, vel semel iterumve superatur, sed qui ad extremum cadit. 5. Quid majus censes malum, an rarius peccare, & resurgere, an vero in peccatis perseverare? Qui frequenter resurgit, rarius

Y 2 deinde

deinde cadit, quia resurgendo Dei gratia roboratur, discitque incedere cautius.

239. *Quomodo erigendus animo concidens ob tentationes?*

Resp. IV. Si animo concidat ob tentationes, quas patitur, his erigatur. 1mum. Necesse est, nos tentari: natura enim nostra corrupta pugnantibus inter se passionibus, & habitibus infecta est; pars inferior, seu sensitiva ad sensibilia vetita non minus, quam licita propendet: unde dixit Apostolus: *Caro concupiscit adversus spiritum.* Et S. Jacobus cap. 1. *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua.* Dein adversarius noster diabolus circuit quærens omni modo nos perdere. Unde dixit Job. cap. 7. *Militia*, seu tentatio, *est vita hominis super terram.* Denique proposuit Deus vitam immortalem, velut coronam, ad quam contendimus pervenire, non datur autem corona sine victoria, nec victoria sine certamine, nec certamen sine hoste. *Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certaverit. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Tob. cap. 12. 2dum. Utile admodum est nos tentari, tum, quia in tentatione videntes periculum ruendi in interitum æternum, agnoscimus fragilitatem nostram, & indigentiam Divini auxilii. Atque ita discimus nos humiliare; tum, quia per victoriam tentationum probatur in nobis virtus, & amor Dei, & fidelitas in eum, quæ magnopere placet Deo, sicut amicitia in tentationibus: *Tentavit vos*, dicitur Deute. 13. *Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, vel non, in toto corde, & in tota anima vestra.* 3tium. Gratum est Christo spectaculum, videre nos pugnantes pro gloria nominis sui. Spectator adest, & pugnat in nobis; nec sinis nos tentari ultra id, quod possumus, dicente S. Apostolo: *Fidelis Deus, qui non patietur tentari*

tari vos supra id, quod potestis. 1. Corinth. 10. Homines jumenta non oneratur ultra vires; novit figulus, quanto tempore oporteat vasa relinqui in fornace, nè perdantur; quidni Deus sapientissimus, salutis nostræ amantissimus provideat, ut accommodet vires tentationibus, ut cum tentatione possimus facere proventum? Si ergo Deus pro nobis, quis contra nos? 4tum. Tentari malum non est, sed vincere gloriosum, signumque prædestinationis, dicente sancto Jacobo: *Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Penes te est victoria, modo velis. *Diabolus alligatus latrare potest, mordere non potest, nisi accedentem ad se,* inquit sanctus Augustinus. *Non nocet sensus, ubi non est consensus.* S. Bernardus. 5tum. Tentationes graviores post conversionem indicium sunt, quod homo evaserit ex servitute diaboli; quos enim captos habet, minus tentat, ut venator feram jam captam non persequitur, sed fugientem. *Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis.* Jacob. 1. Modum resistendi tentationibus, & media eas vincendi, suggerat Confessarius ex dicendis Cap. 12.

CAPUT IX.

Quæ Confessario observanda, & agenda cum reis captivis, vel condemnatis ad mortem?

240. *Quando reus tenetur fateri crimen.* RESP. I. Generatim hæc sunt observanda: Primum. Reus à judice interrogatur juridice, quando interrogatio fit servato juris ordine, & adest semi-plena probatio vel per testem legitimum oculatum, vel per indicia æquivalentia, vel per infamiam in judicio probatam. 2. Reus sciens non adesse semi-plenam probationem, vel de ea rationabiliter dubitans, non tenetur judici interroganti fateri crimen, sed potest cum juramento negare illud, quia sensus est: Non feci crimen, quod fateri tenear: judex enim non potest interrogare de crimine, nisi quod teneatur fateri reus: unde nec censetur de alio interrogare, quia delicta non præsumuntur. 3. Reus juridice interrogatus tenetur fateri crimen, saltem si capitale non est. Ratio est, quia superiori, qualis hic est judex, legitime præcipienti parendum est, atque judex hic legitime præcipit: exigit enim bonum commune, ne crimina sic jam probata, quæ aliunde plene probari non possunt, maneant impunita, & passim invalescant, judici hanc esse potestatem, & in hoc quemque pro priori consentire debere, dictat recta ratio. Dixi *saltem, si capitale non est*: nam si reo ex confessione mors esset subeunda, communior, & probabilior quidem docet, adhuc

adhuc esse obligationem fatendi, eo quod humana præcepta etiam obligent cum periculo vitæ, ubi agitur de bono communi, & præjudicio Reipublicæ; non paucis tamen videtur esse supra vires humanæ fragilitatis adigi ad ferendum testimonium contra se ipsum, ex quo mors certa immineat, eaque infamis; unde censent reum in hoc casu adhuc posse negare crimen, si sit spes evadendi, & nullum grave malum Reipublicæ immineat. Hæc sententia probabilis est, & juxta *Lugonem* in praxi tuta: unde, si reus eam sequi vellet, non ideo ei neganda absolutio. Nec obstat, quod judex habeat jus interrogandi, & licite interroget: nam jus habet probabile saltem, hocque utendo licite operatur; sed certum non est ex principiis directis; cum quo stat jus probabile in reo. 4. Non potest reus interrogatus de sociis criminis eos revelare, si sint occulti, nec aliis indiciis, vel testimoniis convinci possint; quia sine causa eos infamaret. Crimen tamen exceptum tenetur etiam non interrogatus manifestare: tale est hæresis, læsio Majestatis, proditio, conjuratio, cusio falsæ monetæ, latrocinium, magia. 5. Post latam sententiam non tenetur reus fateri crimen, quod ante injuste negavit; quia finito judicio finitur obligatio rei, nec inde oritur scandalum; quia præsumitur sententia justa, & reus putare non teneri se ad fatendum, nec inde infamatur accusator injuste, quia reus non tenetur ex justitia fateri crimen, & juvare accusatorem: unde tantum est causa permissiva infamiæ, si quæ sequatur. 6. Reus fugere licite potest ex carcere etiam justo, imo & effringere carcerem; quia jus ad vitam tantum est, ut nulla potestas humana obligare possit ad eam non conservandam, si spes commoda appa-

An reus possit effringere licite carcerem?

reat conservandi; unde &, qui non sunt ministri justitiæ, possunt reo subministrare instrumenta, quibus carcerem effringat; quia reus licite id facere potest: aliis tamen non licet effringere carcerem, exigente id bono communi, ne omnis securitas pereat. Et hinc ministri justitiæ, v. gr. custodes carceris, nec instrumenta possunt subministrare, sed ex justitia tenentur fideles esse Reipublicæ propter officium, quod susceperunt, Juxta *Dicast.* potest pater, frater, uxor Rei juvare in effringendo carcere, quia sunt una cum ipso persona. Si injustè condemnatus provocet ad tribunal Dei, etsi possit abesse culpa, cum quilibet gravatus possit appellare ad judicem superiorem; id tamen periculosum est ob periculum inordinati appetitûs vindictæ, & odii.

241. *Modus agendi cum reo.* Resp. II. In praxi cum Reis Confessarius hoc modo prudenter procedat. 1. Studeat eorum affectum lucrari, tum verbis affectum compassionis significantibus, tum, si possit eleëmosynis; interroget eorum nomina, ubi nati, in qua Religione educati, &c. dein per decursum doceat venerari providentiam Dei, eique se subjicere, qui errantes oves variis modis reducit ad se, proinde agnoscant ejus amorem, & carceris molestias æquo animo suscipiant de ejus manu, seque plene ejus dispositioni resignent; utpote, qui est mitissimus Pater, novitque figmentum nostrum, seu fragilitatem, voluitque Filium suum esse Advocatum nostrum; atque ita disponat ad contritionem perfectam, ut cum merito ferant molestias suas. Hæc ut impetret, atque eos soletur, sæpe, si liceat, eos accedat. 2. Ut confidentius secum agant, instruat eos, illa, quæ secum in foro conscientiæ agunt, cum judicibus communi-

municari non posse, ideoque sive nocentes sint, sive innocentes, id nec iis obfuturum, nec profuturum. Ratio hujus est: quia alia alliciuntur, ut se falsò probent innocentes, & à Confessario juventur, alii contra, ut falsò se nocentes dicant, timentes, ne Confessarius conferat cum judicibus, ipsique torturæ iterum subjiciantur. Unde non expedit, ut ad confessionem sacramentalem admittantur, priusquam in foro profano eorum res sint liquidæ, ne ex timore, ne vel deferantur, vel cogantur eadem fateri judici, peccata sileant alias confitenda. Caveat etiam Confessarius, ne temerè evulget, quæ extra confessionem accepit. 3. Non respondeat, se fore patronum pro vita, sed animam curet, ne spe vitæ taceant confitenda, aut, si spes dein non appareat, à Confessario alienentur. 4. Ne importune reos adigat, ut se tales fateantur; tum, quia quidam vere Rei non sunt, tum, quia facilè fieret, ut ex timore, ne deferantur in fine, & sine Communione moriantur, sacrilegè confiterentur. 5. Non recenseat coram iis modum procedendi judicialem, neque ordinarie admittat querelas de facta injuria, sed ad patientiam, & resignationem disponat. Expedit tamen, ut Confessarius sciat modum procedendi in judicio, & probationes, quo prudentius possit agere in foro conscientiæ, & judicem monere, si quid monendum esset. 6. In confessione examinet, an criminis complices prodiderint, si tenebantur, an tormentis victi, vel ex odio nocentes aliquos denuntiârint, si ita, inducendi sunt, ut tempestive revocent, idque ante sententiam: revocatio enim, quæ fit post sententiam: aut eâ jam ferendâ, parvi penditur à judicibus. Est autem obligatio efficaciter revocandi, licet metuant, vel præ-

prævideant se ad torturam revocandos; quia in pari sua, & proximi necessitate potior ratio innocentis, quam nocentis habenda est, Quod, si Reus ad id adduci non posset, putans se tormentis adigendum, ut confirmet dicta, curet Confessarius, ut in carcere fiat revocatio scripto, vel voce coram duobus testibus; dein exponat eam coram judice à Reo factam præsentibus testibus, hæc valida & sufficiens esse debet; sique judices eam admittere recusent, excusatus est apud Deum reus; illi vero, si contra denuntiatos procedant, iniqui homicidæ sunt, inquit *P. Frid. Spe* in cautela criminali dub. 30. pag. 237. 7. Si carcer sit diuturnus, curandum, ut captivus semper sit utiliter occupatus orando, meditando, legendo, &c. pro capacitate: ut mane oret, intentionem rectam faciat patiendi eo die, quæ Deus immiserit; audito pulsu campanæ ad Sacrum, eo se convertat, & Missæ mente assistat & spiritu? in omnia Sacrificia, quæ per orbem fiunt, se commendet; ad horæ sonitum per Salutationem Angelicam petat felicem mortem, patientiam, resignationem pro diversitate horarum recogitet diversa Mysteria Passionis Christi, &c. 8. Ad cavendam omnem suspicionem sinistram expedire videtur, ut Reo Confessarius sententiam mortis non indicet; sed eâ per eos, ad quos spectat, indicatâ, excitet reum, ut illam à Deo, velut justo Judice, acceptet, proponat ipsi exemplum Christi, & Sanctorum, qui innocentes occisi sunt, & inter eos multi adhuc teneræ ætatis, ut S. Agnes, Pancratius, &c. Si dicat, se innocentem, reponatur: Christus vere innocens fuit; hæc tua pœna à Deo est, coram quo quis se dicat innocentem? Unum veniale peccatum plecti morte meretur.

Cupit

Cupit Deus, ut hanc pœnam admittas temporalem, ut parcat animæ tuæ in æternum. Sunt forte, qui graviora commiserunt, & hic non puniuntur, sed id Deo relinquendum est, qui & illos puniet; modo tibi injuriam non facit, sed gratiam. Si posses modo te liberare à morte per jejunium diei in pane & aqua, faceres lubens; & Deus per mortem temporalem, quam tamen aliquando subire debebis, te liberat æternâ, cur id non admittas? Mille anni ad æternitatem instar momenti sunt, demptis enim mille annis æternitas integra manet. Si replicet: Mors hæc mea infamis est. Reponatur: At Christ,, qui peccatum non fecerat, mors quot hominum ignominiis fuit onerata. Quas infamias coram mundo Martyres non sustinuerunt? Gloriosam mortem coram Deo, Angelis & hominibus prudentibus habebis, si magno, & lubenti animo ad satisfaciendum Divinæ Justitiæ eam acceptes. Si quæ sit infamia, brevis est coram mundo, hâc æternam emes gloriam & perpetuam in altero sæculo extingues infamiam. Si miles à Duce suo profugus redeat, magnamque victoriam reportet, magis laudatur, quam si mansisset semper, & nihil unquam egregii præstitisset. 9. Investiget Confessarius, an forte odium conceperit in judicem, vel partem adversam; curetque, ut amore Christi id totum deponat. 10. Reo per confessionem expiato, & Sacramento Eucharistiæ refecto, reliquis remotis, agat cum eo Confessarius, at non nisi de iis, quæ ad animam pertinent, nunc pios discursus ducendo, nunc cum eo orando v. gr. Rosarium, Litanias, &c. ista tamen non nimium protrahat, sed quietem intermediam indulgeat. 11. Nocte mortem proxime antecedente persuadeatur, ut dormiat,

ne

ne altero die sit indispositus; expedit tamen, ut quis de nocte illi adsit, qui evigilantem animet contra tentationes, tunc maxime ingruentes. 12. Die mortis illucescente, animandus, ut hunc diem maximi meriti Dei consecret, uniatque patienda passionibus Christi; & impediatur, ne, qui jentaculum offerunt, eum inebrient, volentesque timorem minuere, ineptum reddant ad magnum meritum, mortemque felicem. 13. Nihil agat Confessarius, quo mors maturetur; in itinere non urgeat Reum, ut progrediatur, sed illi se accommodet; continuo cum eo oret sine clamore tamen; oculos eum jubeat custodire, & demissos tenere, neminem salutare, nisi Salvatorem, cujus effigiem ipse, si possit, aut Confessarius ferat. In conspectu loci fatalis iterum eum animet exemplo Christi, S. Andreæ, spe premii & veniæ. Domine, non mea, sed tua voluntas fiat: Hic ure, hic seca, modo in æternum parcas. 14. In ipso supplicii loco interroget, num adhuc quid sit, quod conscientiam gravet, & ejus responso se accommodet; eliciat cum eo actus, fidei, spei, charitatis, contritionis, oblationis, & exquisitis verbis; curet, ut sæpe ingeminet sacra Nomina; offerat ei preces, Sacrificia, &c. Si tamen quis esset capite plectendus, non pronuntientur amplius sacra Nomina dum ictus exspectatur, ne inclinatione capitis forte gravis error contingat, sed devotè recitetur oratio Dominica. Denique, ubi Reus jam obierit, oret cum adstantibus pro defuncti anima: *Pater noster. Requiem æternam,* &c. Possent etiam præsentes brevi exhortatione moneri obligationis suæ, nempe parentes, ut liberos suos bene educent; & liberi, ut parentes audiant, & revereantur. Denique opus charitatis faciet, si cognatos in

loco

loco forte existens visitet, eosque soletur, &c. 242.

Quid agendum, si reus sit magus vel saga?

Resp. III. Si in carcere deprehendatur magus vel saga, etsi tales difficile sit ad frugem reducere, desperandum tamen non est: sed demonstratis Dæmonis fraudibus adducendi sunt, ut animæ consulant, excitandique ad spem veniæ, promittendumque ipsis cœlum; modo Divinæ gratiæ cooperari velint. Hic servient, quæ supra allata sunt pro erigendo desperabundo N. 237. & emolliendo indurato N. 206. Ubi adducti fuerint, ut confiteantur, audiat 1mo Confessarius, quæ illis occurrunt: dein examinet pro personarum varietate, & prout viderit eos in confitendo defecisse. 1mo. Quærat causam, quâ ad hanc animæ suæ miseriam sunt adducti: an ea fuerit voluptas, divitiæ, fama sanctitatis, aut alia dignitas sperata, & quo tempore? his enim, quibus plerique tales infatuantur, auditis, facilius eos si sint inconstantes, uti solent esse mulieres, convincet. 2. Quomodo se habuerint erga Deum Christum & Sanctos? An Deum abnegaverint? quoties quibus verbis & ceremoniis? An ex animo fidei Christianæ renuntiaverint, quæ esset apostasia cum excommunicatione, si signis externis expressissent? An Bmæ Virginis, Sanctorumque patrocinium repudiaverint, imagines eorum inhonoraverint, eos blasphemaverint? An falsa de Deo, & æternitate, pœnis inferni senserint? 3. Quomodo egerint cum Dæmone? An ei dato chirographo propriâ manu, aut sanguine subscripto sese mancipàrint? An ei jusjurandum præstiterint? An curârint vel permiserint se novo baptismo ab eo initiari, deleri de libro vitæ, inscribi libro mortis: cum visibilem, & invisibilem adorârint, sacrificia obtu-

obtulerint, vel certis temporibus offerenda promiserint, strigando, occidendo, vel exsugendo homines, bestias, infantulos? Quid quot annis suo deceptori pendere promiserint? An à Dæmone corpori suo, vel cui parti corporis stigma vel characterem imprimi permiserint? An pilos de suo corpore, vel partem vestis ei dederint, quo dono bona fortunæ, vel vitæ ei subjecerint? An accesserint ad acta Sabbathi (sic suos conventus vocant) pedites, vel eo transportari ab alio, vel Dæmonem ad id incitârint, quibus modis? An ibi aliquid actum, habens speciem rei sacræ v. gr. Missæ, an habita ibi concio, à quo, quid dictum? Dæmon enim in specie hirci ejusmodi istic conciones habet cum Christi Domini contemptu, negans eum esse mortuum pro omnibus. An detulerint illinc infantes, eosque Dæmoni devoverint? Quæ peccata carnis ibi commiserint: cum quibus, quo modo? An convivia ibi habuerint, ubi cibos acceperint, an superstitiosam benedictionem præmiserint, & gratiarum actionem subjunxerint, qua Dæmonem creatorem, & largitorem bonorum omnium agnoverint? An choreas impudicas egerint? aut saltem spectarint? An officium aliquod ibi gesserint? Quæ consilia ibi tractârint in damnum proximorum? 4. An sacrilege tractârint Sacra? An Baptismo renuntiaverint; chrysma ungue abraserint, characterem baptismalem, quantum in ipsis fuerit, deleverint? An abusi aquâ benedictâ, sacro oleo, agnis Dei, verbis consecrationis? An Missam Dæmoni accommodârint, promiserint se nunquam S. Eucharistiam adoraturos, vel perpetuo in eam fore injuriosos? An hostias consecratas Demoni attulerint, aut penes se gestarint, aut adhuc

adhuc geſtent, in loco ſordido conſervaverint? Quoties ſacrilegas Confeſſiones fecerint, ſacrilege communicârint? An Dæmoni promiſerint ſe nunquam integrè confeſſuros, & allaturos ei ſacras hoſtias? 5. Quæ damna intulerint proximis, eorum pecoribus, frugibus? An à Dæmone ad hoc unguentum acceperint? Unde hoc confectum, ex rebus ſacris, vel carne infantis occiſi? An tempeſtates, grandines ope Dæmonis fecerint, & iis nocuerint? An accepto à Dæmone pulvere, eoque ſparſo erucas, bruchos, locuſtas, limaces ſuſcitarint? An igne excitato ædes abſumpſerint? An lyſandropiam exercuerint, ſpectra finxerint? an Dæmonem incluſum, aut ſpiritum familiarem habuerint, ſub quo pacto, quam diu, ad quid? An maleficia intulerint? An infantes necdum baptizatos rapuerint, & alios ſubſtituerint, falſò baptizârint, ante Baptiſmum interemerint, eorum carne ad magiam uſi fuerint? An prægnantibus partus difficiles, aliis morbos causârint, ubera lactantium exſiccârint? An inimicitias graves, & odia inter quaſcunque perſonas ſeminaverint? An conjuges ad opus conjugii maleficio impotentes reddiderint? An maleficia illa adhuc pendeant? Ut diſſolvantur, ſi ſine novo maleficio ſolvi poſſint? An non amuleta magica aliis diſtribuerint, queis fierent invulnerabiles? An philtris impuros amores conciliaverint? An furta commiſerint, oracula Dæmonis conſulerint, futura prædixerint? An ſuperſtitioſas ceremonias adhibuerint? An quos ſeduxerint, ut ſe Diabolo manciparent? An jam Diabolum, & ejus opera omnia adhuc æſtiment, vel deteſtentur? &c. Varia namque damna permittit Deus inferri à Diabolo mediante

ante opera hominum, nihil tamen fere solus potest in homines, corpus, vel bona externa, quia malitia ejus tanta est, ut nihil prætermitteret mali, quod non inferret, si posset. Unde ejus potestas à Deo ligata est, non sic potestas hominis, quia homo homini potest resistere. Ita *Lessius l. 2. c. 4. n. 2.*

Quid peractâ confessione agendum? Deinde peractâ confessione, præmissaque ad absolutionem dispositione debitâ, obligentur 1mo, ut pactum cum Dæmone rescindant, jurentque, se deinceps nullum cum eo commercium habituros. 2. Professionem fidei jubeantur facere, vel recitando symbolum Apostolorum, vel per præscriptam ab Ecclesia formulam, aut conceptis à Confessario verbis. 3. Jubeantur comburere, si adhuc quæ habent magica instrumenta, aut ea extradere. 4. Sacras hostias, vel reliqulas Sanctorum, si alicubi reconditas habent pro malo usu, id Confessario aut alteri indicent, aut afferri & religiose conservari possint. 5. Ut si quos seduxerint, pro viribus conentur reducere. 6. Ut damna aliis illata, modo, quo fieri potest, resarciant, & secutura forte avertant, maxime si quos falsò baptizassent, aut baptizari curâssent; sed hæc omnia caute. 7. Pro constantia in bene cœptis injungatur illis, ut sæpe renovent professionem fidei, profiteantur fidelitatem in Christum, Deum adorent sæpe, utantur aqua benedictâ, sale benedicto etiam in cibis, sacro cereo, &c. Plura de his videri possunt apud *Less. l. 2. cap. 4. & Layman l. 3. de Justitia, tr. 6. cap. 5.* apud *La Croix l. 4. à n.* 1447.

243. *Quomodo à Confessario* *Petes*, quæ cautela adhibenda Confessario, ne incurrat irregularitatem ex defectu lenitatis, agendo cum reo, vel judicialibus personis.

Resp.

Resp. Studeat, ut curet animam; & reliqua, nisi quid in bonum rei suggerendum sit, relinquat ministris justitiæ, & facilè aberit ab omni periculo, licet agendo, quæ sunt sui officii, per accidens causa esset mortis, vel accelerationis illius: quia credibile non est, Ecclesiam voluisse irregularem fieri Confessarium ex eo, quód fungatur suo officio; sic enim eum impediret ad implenda sua obligatione. Unde potest 1mò hortari reum, ut in judicio fateatur crimen morte dignum, quando juricidè interrogatus certò tenetur confiteri. 2. Si interrogetur an liceat, vel debeat denuntiare complices, potest respondere, teneri, si revera teneatur, etsi agatur de crimine capitali. 3. Potest præcipere, ut manifestet eos, qui aliis meditantur injurias, aut delicta, si illa non nisi per judicem impediri posint: nam Canones non infligunt irregularitatis notam, eò quod quis obligationi satisfaciat, per se simpliciter, & nullâ suppositione factâ suscepti officii urgentis ex lege naturali, vel Divina, charitatis, aut alterius virtutis. Hoc enim esset homines avocare ab observatione mandatorum DEI, ùt ait *Layman l. 3. tr. 3. c. 7.* ubi addit, opus non esse protestatione aliquâ, quia jura eam hìc, ubi res suapte natura ab irregularitate eximitur, non requirunt, secùs ac faciunt in actione civili, quâ quis intendit injuriam sibi compensari, vel damnum reparari, & injuria meretur pœnam sanguinis. 4to. Potest indicare judici, reum bene ad mortem esse dispositum, & juxta *Tambur. Gobat. Burghab. Cent.3 casu* 91. & alios, monere v. gr. carnificem, ut caput illius, qui frangendus est in rota, percutiat valido ictu, ut ratio ipsi turbetur, & peccare non possit, eò quòd talia, si necessa-

rei cavenda irregularitas, & quæ liceant?

facti, vel faciendi: vel denique est à nobis, & Dæmone, si nempe à Dæmone & concupiscentia nostra oriatur. Hujusmodi sunt magis communes, nec omnes merè prater-naturales. 3. Permittit Deus tentationes in bonum nostrum. *Certamen forte dedit illi, ut vinceret.* Bonum autem, quod Deus ex iis elicit, triplex est. 1mum, Magnum incrementum virtutum, quia actibus heroicis augetur habitus. 2dum, Est magna animi tranquillitas, quam parit frequens victoria, quæ nos Dæmoni terribiles facit, in verticem ipsius iniquitate ejus descendente. 3tium, est conjunctio animæ cum Deo, ejusque desponsatio cum Christo. *Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.* Sap. 3. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo.* Apocal. 5. Sicque sæpe contingit, ut obnubilatus, dum se à Deo remotum putat, sit illi propinquior. 4, Media generalia contra quascunque tentationes sunt humilitas, oratio, & fortitudo. Humilitas removet impedimenta gratiæ auxiliatricis: Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Sunt, qui ad turpia tentati, adhibent macerationem corporis, & tamen, licèt illa cæterùm sit præstans remedium, vix quidquam referunt, nempe latet quædam occulta superbia, & subtilis complacentia, & fiducia immodica in propriis viribus. Oratio impetrat gratiæ auxilia; fortitudo iis utitur, removet pusillanimitatem & præsidentiam, cavetque, ne temerè se quis exponat periculis. Ex his deduco sequentes regulas generales pro praxi, quas, ubi convenire videbitur, Confessarius pœnitenti suggerat.

Regula prima. Si te adoriatur tentatio, sequere præscriptum Domini dicentis: *Orate*, *Remedium primum. Oratio.*

illi soli fidelitatem offer. Si enim altercaris cum hoste, vel contendas ; augebis tentationem, turbabis animum. persuadebit sibi superbus hostis, se à te æstimari, & animum turbatum magis laborabit involvere tenebris. Optima vincendi ratio est minimè turbari. Molestiam possunt inferre tentationes, sed non nocere, si persistas in proposito Deo sincerè serviendi. Proinde illas contemne; imò nec dignare reflectere ad id, quod oggerunt, multò minùs singulas excute, quales sint, quia singulas excutiendo, te conficeres, & nihil proficeres.

Regula 4. Tentationes præsertim molestas aperi Confessario tuo, vel directori spirituali: nihil enim magis odit Satan, quàm suas machinationes non manere occultas, similis libidinoso, qui, dum tentat honestam mulierem secum ad flagitium pertrahere; sua molimina maximè vult viro esse occulta. Dein Deus hánc humilitatem solet gratiæ auxiliis remunerare, & directoribus suggerere media, quibus statuit dare efficaciam. Et hinc id negligendum non est, etsi Confessarius videretur minùs doctus, vel expertus. *4. Tentationem aperire Patri spirituali.*

Regula 5. Virtutem tentationi oppositam constanter exerce: v.g. advertis te tentari spiritu superbiæ, inclinari ad æstimationem apud homines, ad divitias, commoditates corporis, delicias in victu &c. Exerce te virtute opposita, v. gr. humilitate, liberalitate erga pauperes, abstinentiâ, sobrietate, & adhibe media, quæ contra singula peccata capitalia proposui Capite primo, partis secundæ à num. 61. In vitia illa invehere, meditare de horum turpitudine, exceptâ luxuriâ, & oppositæ virtutis pulchritudine utilitate, &c. Sic enim vitii horrorem, & virtu- *Exercere virtutem oppositam.*

ſuum, ut vitam habeam, & abundantiùs habeam. Faciat ipſe, quod bonum eſt coram ſe. Nemo ſperavit in eo, & confuſus eſt. Ipſe juſtus eſt, & miſericors. Ipſum amabo, benedicam, laudabo, quamdiu fuero. Si ſcirem, quòd ſim prædeſtinatus, quid conveniret me facere? Hoc faciam, quoad vixero. Cæterùm indoctis non eſt loquendum, minùs concionandum de prædeſtinationis Myſterio.

Regula 9. Si fatiget hæc tentatio: Quid faceres ſi aut peccare, aut æternam damnationem ſubire deberes? Si hoc vel illud malum tolerare deberes, aut hoc vel illud peccatum perpetrandum eſſet, quid eligeres? quid faceres in hoc vel illo caſu? Ad alia convertat animum, & hanc cogitationem velut otioſam, contemnat; vel internè dicat: Mihi bonum eſt adhærere DEO meo: imperfectum meum viderunt oculi ejus: ego egenus & pauper ſum; ubi caſus eveniret, ipſi erit cura de me: & his dictis quieſcat, agatque agenda, certus, quòd, etſi non videatur ſe poſſe plenè reſolvere, non peccet, ſed coram DEO meritum habeat. Caveat autem, ne arroganter dicat cum Petro: *Etiamſi oporteat me mori tecum, non te negabo:* ſed cum fiducia humiliet ſe coram DEO, agnoſcens lapſum futurum, niſi Dominus ſupponat manum ſuam, & det cum tentatione proventum.

Quid, ſi ſit tentatio conditionata?

Regula 10. Si dæmon immittat tentationem aſpicienti res honeſtas, vel etiam ſacras, v. gr. imaginem Crucifixi, Beatiſſimæ Virginis; tentatus non cedat tentatori, ſed directè iſta aſpiciat, etſi experiretur imaginationes fœdas, aut motus turpes, ut experiri aliquando ſe queruntur piæ animæ; neque enim

Quid, ſi aſpicienti res honeſtas, vel ſacras imagines oriatur tentatio.

ista objecta sunt causæ talium fœditatum ; neque hæ homini voluntariæ sunt : proinde non procedat timidè , sed rideat stultam tentationem ; timor enim auget ; & sæpe causat illam ; cui si cedat, eò tandem deducetur, ut ad omnia timeat, & nec confiteri, nec communicare ampliùs audeat , timens ex his similes affectus , quos dæmon, aut phantasia similiter causare poterit. Idem est, si ex aspectu talium orirentur cogitationes blasphemæ , hæreticæ, &c. nam & hæ facilè vincuntur, si contemnantur : hinc & errant, qui se ejusmodi liberandos putant, si eas confiteantur : nam sic augetur timor , & tentatio magis infigitur ; quæ oblivione & contemptu meliùs fuisset dissipata. *La Croix l. VI. num.* 1907. ubi notat tentatum post tentationem judicare debere , quòd tentationi non consenserit , si fuit constanter molesta, & optârit illam non habere. Plura vide de directione scrupulosi , num. 265.

CAPUT

CAPUT XII.

De iis, quæ observare debet Confessarius personarum, quæ specialiter profitentur devotionem, aut perfectionem.

QUÆTSIO I.

Quæ universim sint observanda circa ejusmodi?

RESP. Cùm nactus fuerit pœnitens perfectionis capaces dirigendos. 1. Petat lumen per orationem, & priusquam directionem incipiat, conetur intimos eorum animi motus, & constitutionem perspicere, ut instructiones possit illorum capacitati & naturæ accommodare; neque enim omnes eodem sunt spiritu ducendi, nec uno omnes modo regendi. 2. Excitet ipsos, ut foveant desiderium constans maximæ perfectionis, etsi hæc, vel illa persona videatur ad eam non perventura, quia desiderium illud faciet, ut eam attingat saltem, cujus est capax, & multum mereatur. Sic Sancti multi, quos Deus Martyres esse non voluit, magno ad Martyrium incensi desiderio, Martyribus similes effecti sunt. 3. Ad perfectionem ducantur per gradus, & ordinatè, ut prius conentur assequi primum virtutis gradum, quàm ad supremum contendant: v. gr. priùs discant operari rectâ intentione, & imitari actiones Christi,

245. *Incipiendum à minoribus, & ordinariis ritè obeundis.*

quàm alta meditari, priùs discant levia patienter ferre, quàm gravia appetant; prius discant pati æquo animo, quàm de adversis velint gaudere. 4. Non est altiùs enitendum, quàm quò Deus vocat, qui singulis certam perfectionis mensuram ponit, certumque sanctitatis gradum definivit: hinc obsequendum est ductui Divino, ne moderator opus Dei suis consiliis evertat, v. g. si anima divinitus impellatur ad metum, abstrahenda non est; & licèt desiderium majoris perfectionis excitandum sit, hoc tamen fieri debet circa modum proprium, ut nempe ea excolantur, ad quæ Deus movet, qui aliquando solam vitam exteriorem hominibus regendam relinquit, modum verò in interiori tenendum solus docet. 5. Doceantur, cujusque perfectionem in eo sitam esse, ut opera ordinaria bene peragant, ut nempe manè bene surgant, bene orent, legant, Missæ intersint, doceant, laborent; ut decet, comedant, bibant, ludant, se recreent, conversentur cum proximo: vésperi benefaciant examen conscientiæ, bene se ad quietem componant, omnia denique, quæ ex officio & statu incumbunt, rectè obeant. Hæc qui benefacit perfectus est; facit autem bene, qui facit, quia, quando, quo modo ea vult Deus fieri, cujus sanctissima voluntas omnis perfectionis fons & norma est. 6. Probandi equidem sunt tales, ut advertatur, quo spiritu ducantur, Dei, an mundi; amoris, vel timoris, & quis affectus in iis sit prædominans, qui primò mortificandus est? Attamen non omnes eodem modo probandi, & tractandi sunt; sed cautelâ & discretione opus est. Nam, in quibus abundat, vel prædominatur atrabilis, benigniùs tractandi, ne, utpote ad tristitiam proni, in dejectionem nimiam

Probare oportet, quo ducantur spiritu.

nimiam propellantur; qui verò complexionis sunt sanguineæ, & hinc propensi ad amorem, coërcendi sunt, ne amor oriatur inordinatus, beneque amoris depurandum motivum. Deinde animæ adhuc teneræ, quas Deus primò sibi conciliat, molliùs sunt tractandæ, nec omnino abeundum à Divinis consiliis, animam suaviter ducentibus; si autem animæ sint nobiliores; seu, quæ habent gratias, & beneficia Dei extraordinaria, suavitati jungenda quædam severitas; quia hæc per dona gratiæ sunt pares difficultatibus; harum tamen probatio non sit quæsita, & aperta; sed fiat ex re nata, ut non videatur recedi à communi modo vulgares animas dirigendi: hinc communia & levia quandoque imponenda: sic enim reprimetur superbia, & immoderatus fervor ad extraordinaria: si autem advertaut se probari, facilè se fingent ad omnem humilitatis, & abjectionis modum. Neque extraordinariæ pœnalitates imponendæ sunt, sed sic instituantur animæ, ut eas suâ sponte deposcant, nec tamen credendum illarum spiritui, quæ notantur studiosè extraordinaria sectari, nisi adsint signa certa, quòd impulsu Divino ducantur. Quòd si quæ persona adverteretur esse in rebus agendis proprii cerebri, & judicii tenacioris, suaviter dedocenda foret. Deus per homines nos dirigere ad perfectionem voluit, ut discamus humiliter obedire: animæ prudentis est, proponere quidem firmiter, non tamen ità obfirmare animum ad aliquid agendum, vel om ttendum, ut mutatis causis, & circumstantiis immutari se non sinat, & minùs apta sit ad alia fortè magis utilia, vel necessaria. Tutius est fidere alieno prudentis judicio, quàm proprio; melior est obedientia, quàm victima; quia per illam intellectus, & volun-

voluntas, ipsaque anima Deo immolatur. Optima probatio est obdientia. Denique, si aliqua benignæ naturæ se regendam tradat, sedulò instruenda erit, ut propria, & supernaturalia virtutum motiva sciat, sæpe examinet actiones suas, ex quo motivo precesserint; discat agere ex motivis supernaturalibus: aliâs enim facillimè fiet, ut opera externa agat natura, & non virtus; cùm natura, utpote innata, sit fortior. Unde, dum operandum est, proponat sibi motivum virtutis, ex eoque agat. Si natura præveniat; corrigat, & non operetur, donec ejus motivum sit voluntas, vel beneplacitum Dei; dumque exercenda virtus, ad quam indoles propendet, non nimiùm se effundat; sed naturam reprimat; & revocet ad exemplum Christi, qui operatus est, quia placitum erat Patri. Nihilominùs suadendæ & prosequendæ sunt virtutes, ad quas indoles propendet. Nam DEI gratia naturali inclinationi in eas se accommodat, ut suaviùs finem consequatur, homoque constantiùs pergat; sed cavendum, ne opinio virtutis jam comparatæ officiat comparandæ.

Diversa hominis complexio notanda. Juvat quoque notare, quadruplicem esse hominum complexionem: quatuor enim sunt humores, quibus diversa complexio constituitur, nempe sanguis, phlegma, cholera, melancholia: quorum in nobis unus semper prædominatur. Unde alii sanguinei, alii phlegmatici, alii cholerici, alii melancholici dicuntur. Sanguinei sunt suaves, affabiles, animosi, obsequiosi, liberales, tractabiles. Hæc bona sunt; at simul sunt fervidi; contensiosi, creaturis dediti, ad voluptates proni. Phlegmatici sunt mansueti, facilè mobiles, fideles, pacifici, ductiles; sunt tamen simul pusillanimes, inconstantes, desides, tepidi, quia abun-

abundant humore aqueo. Cholerici sunt audaces, animosi ad aliquid aggrediendum, generosi; at sunt etiam præcipites, impatientes, iracundi, rixosi, superbi, inhumani, duri, flavâ bile prædominante. Melancholici sunt circumspecti, modesti, considerabundi, constantes; at sunt etiam singulares, suspiciosi, proprii judicii amantes, prædominante atrâ bile. Hæ complexiones bonæ sunt, sed sedulo invigilandum corrigendis defectibus, qui in uno, quâm in alio graviores sunt, prout idem humor in uno magis, quàm in alio prædominatur.

QUÆSTIO II.

Quæ sint observanda circa talium tentationes occultas?

RESp. Cùm dæmon non apertè tantum, sed non raró occultè; & ex insidiis instar latronis simulantis amicum, animas agrediatur, vel inordinatum timorem incutiendo, dum sperandum foret, vel implendo spe immodicâ, dum timendum esset, idque usurpet contra incipientes, proficientes, & provectos in vita spirituali; invigilandum Confessario, ut impostoris insidias detegat, & dissipet. Quæ sunt sequentes: 246. *Quomodo incipientes dirigendi?*

1. Si incipiens primò velut lactantis gratiæ filius perceperit teneram devotionem, Deus sæpe volens cibo fortiori eum confortare, delicias paulatim subtrahit; dæmon autem tunc anxietates ingerit, & caliginem conatur offundere: hincque pœnitens, licèt videat pulchritudinem virtutis, putat, eam se assequi non posse. Hoc si advertat Confessarius, doceat, in quo vera virtus con-

constat, verusque profectus; quòd hic, & pugna ad Deum pertineat, qui novit tempore opportuno dare victoriam; quòd negotium perfectionis non perficiatur uno die, sed lentè, utì plantæ crescunt, & fructus maturescunt; proinde magno animo agat, quòd in se per gratiam est, Deique auxilium patienter exspectet. Si dæmon suggerat, teneræ devotionis defectum esse ex propria pœnitentis culpa, ideoque, ùt solet, instiget pro recuperando vigore ad austeritates, & mortificationes insolitas; cavendum magnopere, ne inconsulto Confessario obsequatur: quærit enim malignus perdere, & ineptum reddere ad Dei obsequium, & tandem, dum pœnitens videt, se nec sic assequi, quod intendit; eum deducere ad laxitatem: imò, ut sibi persuadens, se posse in quovis statu salvari, à recta semita deflectat, que sit in Religione Novitius, ad fæculum se recipiat. In has cogitationes si pœnitens adductus esset, non leviter, sed graviter cum eo agendum foret. *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei.* Lucæ 9. Nostine, an non perseverentia finalis, & æterna salus tua pendeat ab hac constantia in cœptis? Sunt, quos Deus vocavit ad statum perfectionis, sine qua salvi non erunt. Gratia ab ejus, non à nostro pendet arbitrio. Putas, te in sæculo multum boni poce facere, sed nescis, an gratiam sis habiturus, ut facias. Est via, quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt ad mortem. Sed demus, quòd sis multum boni facturus; ast, quid, si à salute tua aberres, si non præstes ex beneplacito Dei. Bene curritis, ajebat ad quosdam S. Augustinus, sed extra viam. Quidquid homo ex voluntate propria agit, nul-

lius

lius est momenti. *Perditio tua ex te Israel. tantummodo in me auxilium tuum.*

2. Proficientibus conatur persuadere dæmon, jam eò esse progressos, ut partâ annonâ honestè possint vivere, ut dicant: Nullum violentum perpetuum: arcus semper intensus rumpitur; atque ità paulatim ad tepiditatem adducit, amorem commodorum, & socordiam ingerens, ut hoc, velut malo hectico, correpti tabescant,& pereant. His mali sui gravitas, origo effectus, & media proponenda sunt. Oritur hoc malum partim ex intellectu, partim ex voluntate. Intellectus paulatim privatur, quam conceperat, æstimatione perfectionis, & conjunctionis cum Deo; privatur lumine, quo dirigebatur in suis actionibus, privatur vilipensione, quam conceperat, mundi honorum, & voluptatum. His voluptas seducta novo capitur terrenorum amore, tanquam grande amplectitur, quò antè tanquam inane abjecerat; horret gravia, & tanquam gravia fugit, quæ antè tanquam levia amplectebatur, utpote destituta vigore charitatis. Non abstinet quidem primò ab omnibus mediis perfectionis, orat, sed sine attentione, & reverentia; Sacra Mysteria frequentat, sed sine præparatione;libros legit,sed sine recta intentione. Tandem incipit omittere, quæ sine superioris reprehensione omittere potest, & negligere non rarò orationem. His primùm contentus est dæmon, deinde adducit ad neglectum omnis exercitii spiritualis; tum demum illum aggreditur forti tentatione, & in mortale præcipitat, præcipitatum reddit sui pertæsum, accensoque hic appetitu irascibili de peccato, in peccatum præcipitat, & aut à fide, aut à Religione abducit, verificaturque in eo illud Deut. 28. *Percutiet* *Quomodo proficientes?*

cutiet te Dominus amentiâ, & cæcitate. Huc prolabuntur tepidi, estque hos, antè multùm progressos, difficilimum curare, & ad fervorem revocare; quia veritates Evangelicæ, quibus perspectis peccârunt, non ampliùs movent, & novissima non terrent. Unde dixit Apostolus Hebr. 6. *Impossibile est eos, qui semel illuminati gustaverunt donum cœleste, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam.* Itaque Confessarii erit, aut malum prævertere, aut jam invalescenti priùs, quàm ad extrema deveniat, manum medicam adhibere. Initium teporis difficulter, progressus autem ejus facilè advertitur: si enim sedulò discutiatur oratio, mortificatio, modus resistendi tentationibus, dispositio ad Sacramenta, amor solitudinis, desiderium proficiendi, apparebit, an progrediatur in virtute, an deficiat.

Modus corrigendi prolapsos in teporem.

Modus curandi hic esse poterit: Non adeò progressus jubeatur omnia exercitia devotionis neglecta resumere, & bene peragere, & facilè ad meliora redibit: Deinde ad mentem revocet jacturam gratiæ, hujus pretium, temporis à Deo concessi finem, damna & pericula teporis. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo. Memento, unde excideris, & age pœnitentiam, & fac prima opera: sin autem; venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo*, Apoc. 2. Si provectior fuerit, adducatur, ut in secessu sacro exercitia obeat. Si magnes suo vigore incipiat destitui, ferri ramentis undique coopertus vires pristinas resumit.

Quid, si in profundum venerint?

Si jam in profundum venerit, non desperet Confessarius, sed mediâ inter spem & metum excitandum incedat viâ. Primò. Benevole eum excipiat, ostendatque verbis suavibus, vultuque amœ-

amœno se ipsi compati. Rigor hic venenum foret. Apiculæ moderato æris sono revocantur dispersæ, altiore strepitu fugantur. Unicâ mellis guttâ-inquiebat S. Franciscus Regis, plures muscæ capiuntur, quam integro fellis cado. Subinde proponat motiva fiduciæ in Deum concipiendæ. Denique ostendat, hanc mutationem, velut opus Dei Majestate dignum, reduntaturam in majorem Dei gloriam, quia sic maxime manifestabit suam omnipotentiam, & misericordiam. *Hæc mutatio dexteræ Excelsi*, Psal. 76. Si festum agitur in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quando magis celebrabitur tanta conversio? Injuriam facit Deo, qui eum deserit; majorem facit, qui illi diffidit. Anima tua sanguine stetit tuo Salvatori, an eam perditam volet, quam sic dilexit?

Quod si his advertat Confessarius, se non proficere, à spe ad terrorem deflectat, exponatque illi gravia pericula teporis, & damna; mortem periculosam: frustra in lucta ultima inclamabis Dominum, cui tam diu surdas aures præbuisti. Ipse tunc in interitu tuo ridebit, & dæmon, cui toties es obsecutus, ferocius in te sæviet. In morte incipiet supplicium, & non conversio. Solet dæmon hanc texere stropham: alii hoc, & isto modo vivunt, nec de sua salute desperandum putant, sed viri sunt honesti, ducunt in deliciis, & commoditatibus dies suos, & magni fiunt. Haud dubie sunt viri Eximii. Dici non potest, quantum damni afferat hæc machina viventibus inter tepidos. Consuetudo vim legis sibi arrogat: non sentitur graveolentia propria, ubi fœtent mores communitatis, & quisque facile sibi persuadet, bene se vivere, si vivat, ut pars major communitatis, & præ-

sertim, ut suus superior. Hunc sensum perniciosum corrigat Confessarius, doceatque imprudenter à cæco peti viam demonstrari, sequendam esse, quam Deus docet. *Non sequaris turbam ad faciendum malum.* Exodi 23. Quid proderit turba, ubi singuli judicabimur? Suadeat considerationem sacram, lectionem pii libelli cum desiderio proficiendi, &c. *Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te,* Eccles. 38. Discat se vincere primum in minoribus, ut paulatim fiat aptus ad se vincendum in majoribus, idque præsertim in exercitiis antea usurpatis rite peragendis; sicut enim horum neglectu tepidus evasit, sic eorum accurato usu calidus fiet.

Tentationes provectiorum.

3. Profectioribus solet tendere laqueum superbiæ, & temerariæ cujusdam præfidentiæ: cum enim experiuntur amore insolito se Deo conjungi, & vilescere sibi mundana præ felici statu suo; excitat eos, ut arripiant occasiones non secundum scientiam, putentque, in rebus exiguis deflectere, non obesse. His proderit instans oratio, discussio suî, fragilitatis suæ consideratio, & examen particulare: neque enim omnes motus etiam in ejusmodi sunt à gratia, neque præcipitatio est instinctus Spiritûs S. Natura sæpe gratiam prævenit, eam comitatur, flectitque in detrimenta.

Quomodo rigendus it lapsus?

Quod, si evenerit, talem, quod fieri potest, etsi rariùs contingat, labi in lethale peccatum, Confessarius eum benigne excipiat, nec ulla edat signa admirationis, aut indignationis, ne eum dejiciat. Quid enim mirum labi hominem, qui ob corruptos humores congenitos omni momento labi potest? Caro corrupta prona in malum est ab adolescentia, nec sic gratia naturam consolidat, ut nul-

la

la rima peccato pateat. Mirum potius, quod post lapsum confusione plenus se accuset. Cæcum labi in foveam, nemo miratur, nemo ei indignatur, sed manum ei quivis benevole præbet. Si sic lapsus vehementer sibi indignetur, potest is effectus esse ex gratia, potest etiam adjunctam habere superbiam, existimantis, talem casum sibi evenire non debuisse. Proinde Confessarius purget aurum à scoria, permissoque justo dolore, acerbitatem omnem, ex superbia natam, tollat, & eum ad spem, charitatem. & humilitatem excitet.

Excitandus ad spem.

Ad spem erigi potest hoc modo: Lapsus tuus potest tibi esse majoris sanctitatis initium. Scivit Deus, ex lapsu Adami maxima bona elicere, sciet & ex tuo. Gloriæ suæ incrementum capiet te justificando: est enim justificatio excellentius opus, teste S. Thomâ, quam creatio totius mundi: quia est elevatio ad filiationem Dei, eique obstat peccatum removendum. *Exaltabitur Deus parcens vobis*, Isaiæ 30. Vertit Deus lapsum peccatoris pœnitentis in exaltationem ejus, & quod magis mirandum, arripit Dei bonitas ex lapsu occasionem, majore benevolentiâ vere pœnitentem complectendi, quam ante innocentem, vertens ruinam in splendorem, damna in lucrum: *Si conversus fueris ad omnipotentem, ædificaberis, dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos; deliciis afflues, & elevabis ad Deum faciem tuam.* Job. 22. Non est metienda misericordia Domini secundum angustias cordis nostri. *Quam magna misericordia Domini, & propitiatio convertentibus ad se*, Eccl. 17. Dei bonitas erga pœnitentes fundo caret, in illa merguntur omnia peccata pœnitentis. *Miserebitur nostri, & projiciet in profundum maris omnia delicta nostra*, Michææ 7. Non est, cur pœni-

tens despondeat animum; sed potius, cur majorem concipiat fiduciam, exemplo Davidis; qui lapsus cum tanta gloria surrexit. *Tu propitiaberis peccato meo:* Cur? *Multum est enim:* quia nimirum erigere lapsos gravius, commendat amplius misericordiam, & omnipotentiam Dei, estque ingenium benignitatis, curare infirma, lapsa erigere, ibi magis erogare opes suas, ubi major est inopia. Pastor bonus Christus sollicite quæsivit oviculam perditam; de inventa convocatos sibi voluit gratulari. In vitis Sanctorum vix reperitur innocentibus collatum aliquid specialis favoris, quod non pariter Deus vere pœnitentibus contulerit.

Ad charitatem. Ad charitatem excitetur persuadendo, ut deinceps majore fervore, & accuratione operetur, ut conquirat occasiones, Deo impensius serviendi, & injuriam duplicatis obsequiis compensandi. Miles fugitivus, ubi redit, generose pugnando ignaviam compensat, & maculam delet. Ita agendum lapso, & maculam delebit. Deus lapsum permisit, ut ex veneno medicinam extraheret, nec vult immodico pavore infelicem corrumpi, quo vires animæ enervantur, teste scripturâ. Si desperaveris lapsus, in die angustiæ imminuetur fortitudo tua.

Ad humilitatem. Ad humilitatem inducatur, quia, cum violatæ charitatis origo est superbia, studiose humilitati incumbendum est. 1. Itaque animo humiliet se, recognoscens suam indignitatem, impotentiam, nihilum, exteriusque se gerat, tanquam hominum consortio, Deique conspectum indignum; sistat se statis diebus coram Domino, tanquam fœdifragus, confusione plenus; accuset se de sua perfidia, instar filii prodigi, non audens oculos levare ad patrem

patrem offensum; offerat se ad quamcunque pœnam, indignum se reputet, qui assumat nomen Domini per os suum, velut sancta Thais, quæ conversa à S. Paphnutio, ejus jussu his usa est ad Dominum vocibus: *Qui plasmâsti me, miserêre mei!* Fugiat sensuum oblectamenta, se vilissimis indignum reputans. Ego mihi, qui fui hostis Dei, indulgeam? Ego abutar ejus donis, sectando voluptates? Adoret Dei justitiam, seque meritum fateatur, ut permitteretur sic labi. Sedulo vitet occasiones relabendi. Lapsus in foveam, studiosius deinde cavet. Et ita fiet, ut robur, quod ante habuit, accipiat. Demum cavenda inordinata tristitia.

QUÆSTIO III.

Quid sit notandum circa diversos animi motus, inspirationesque boni, & illusiones mali spiritûs?

RESP. I. Magnâ discretione, & lumine Divino adjuvante diligenter expendendi & distinguendi sunt motus voluntatis, & illustrationes, visionesque animæ; ut nimirum discernantur, à quo spiritu proveniant. Nam est quidem spiritui Dei, teste Apostolo 1. Cor. cap. 2. proprium docere nos, illustrare intellectum, ad bonum movere, & deducere voluntatem, tum per se, tum per bonos Angelos; at non raro, teste eodem Apostolo 2. Cor. 11. ipse satanas transfigurat se in Angelum lucis, & spiritus dæmonis fingit se spiritum Dei, imitando ipsius impulsus, & interiora colloquia; ita, ut, quem homo motum & impulsum Spiritûs sancti existimat, in suum pro- 247.

Distinguendi sunt motus, & videndum, an à bono, vel malo sint principio?

fectum immissum; sit impetus dæmonis, in ejus perniciem tendens, juxta illud Prov. 16. *Est via, quæ videtur homini recta, novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Novit nimirum dæmon, movendo phantasiam, & appetitum sensitivum, in anima nostra tales ciere affectus, ut, cum revera sint umbratiles, pictæque virtutes, veræ tamen esse videantur & iisdem inescentur, qui multum sibi tribuunt in spiritualibus. Sunt tamen & aliæ illusionum & deceptiónum causæ, nimirum passionum nostrarum ardor, & furor, quibus, cum cor agitatur, judicium rationis invertitur, & sinistro affectui accommodatur; atque ita fit, ut judicetur pulchrum, quod turpe est; dicaturque malum bonum, & bonum malum. Deinde similitudo magna inter affectus aliquos virtutis & vitii: unde fit, ut vitium virtus, existimetur, v. g. ira judicetur zelus: pro liberalitate prodigalitas, pro humilitate pusillanimitas & hypocrisis, pro confidentia præsumptio, pro constantia pertinacia, pro amore Divino amor proprius habeatur, & exerceatur. Atque in his non aberrare difficillimum est; quia imbecillitas intellectûs nostri abyssum cogitationum, & affectionum, quæ in corde nostro geruntur, penetrare non potest; sed illam penetrat, & scrutatur solus Deus. Unde, monente S. Gregorio, diligenter invigilandum, ne nos aut impetus carnis manifestus abripiat, aut impetus carnis, velut impetus spiritûs, latenter se subjiciat, & culpas nobis, quas committimus, virtutes fingat. *Nolite*, inquit S. Joannes 1. Epist. 4. *omni spiritui credere; sed probate spiritus, si ex Deo sint.* Hoc nisi fiat, credes falsum spiritum verum, & sequeris, verumque falsum, & projicies. Quod utrumque periculosum est, Ad hanc probatio-

nem, & examen largitur Dominus Deus noſter illud donum, quod ab Apoſtolo appellatur diſcretio ſpirituum; at illud non datur omnibus fidelibus, ſed iis, quos magiſtros, & duces conſtituit, & probatores in Republica ſuorum poſuit, ut diſcernant aurum à ſcoria, ſeparent pretioſum à vili; & ſint quaſi os ejus. Sunt tamen & indicia, quæ ad diſcernendos ſpiritus juvent, neque noſtra induſtria excludenda eſt; ſed ab omnibus adhibenda, neque tamen laborandum, an motus bonus ſit à ſolo Deo, vel Angelo bono, vel virtute & rectâ affectione animæ; aut malus à dæmone, aut carne noſtra: hoc enim diſcerni ſemper non poteſt, nec ſemper neceſſarium eſt.

QUÆSTIO IV.

Ex quibus diſcerni poſſit, an viſiones, ſuggeſtiones, illuſtrationes, & motus animæ ſint à bono, an vero à malo ſpiritu?

RESp. Diſcerni non raro poterit ex ſequentibus: 1. Spiritus bonus non inſpirat, quæ repugnant veritati, v. g. ſacræ Scripturæ, doctrinæ in Eccleſia receptæ, moribus Sanctorum, vitæ Chriſti; ſed his conformia: nec quæ ſunt frivola, inutilia, impertinentia; ſed utilia, [illegible], &c. Unde ſenſa, quæ huic regulæ ſunt contraria, non ſunt à Spiritu S. *1. Spiritus bonus movet ad vera, & utilia.*

2. Spiritus bonus movet ad ſuî abnegationem, mortificationem, & tolerantiam adverſitatum, Chriſti imitationem, reſignationem voluntatis, ſubjectionem proprii judicii, obedientiam perfectam, humilitatem, contemptum mun- *2. Ad mortificationem.*

mundi, fugam honorum, &c. Ut operemur ex debito fine, nempe ad gloriam Dei. Unde motus boni spiritûs comitem habet rectam intentionem.

3. Est discretus. 3. Spiritus bonus discretus est: unde ordinate procedit, ita ut, si animam introducat in cellam vinariam, nempe sanctorum affectuum, in ea ordinet charitatem

4. Regulariter movet tantum ad ordinaria. 4. Hinc ordinarie non movet, nisi ad res ordinarias, & viribus cujusque, sine miraculis, accommodatas; ducendo per vias rectas & planas. Est enim Deus author hujus ordinariæ ad cœlum viæ; inspirat tamen quandoque extraordinaria, sed fere non nisi in humilitate bene fundatis, & liberis ab impetitione vanæ gloriæ, ne homo impellatur in ruinam. In motu ad extraordinaria bene excutiendus est finis. Videri potest *P. Ludovic. de Ponte in Duce spirituali tr.* 1. *cap.* 23.

5. Signum boni spiritûs est, si motus incipiat ab intellectu, & voluntate. 5. Signum boni spiritus est, si visitatio. & inspiratio sit in sola superiore animæ parte, seu intellectu, & voluntate, vel saltem in ea orta sit; licet in partem inferiorem, seu phantasiam, & appetitum sensivum se effuderit. Nam Deus solus potest immediate agere in partem superiorem animæ, non vero dæmon, licet hic possit commovere humores, & species per sensus ingressas revocare in memoriam, eas alterare, combinare, sicque movere phantasiam & appetitum, consequenter excitare intellectum, & allicere voluntatem ad actus, quos intendit; efficereque devotionem sensibilem, ciere lacrymas, aliosque effectus, qui à potentiis corporis dependent: & hinc, sicut Deus complexione hominis sæpe utitur ad excitandam veram, sic dæmon excitandam; falsam devotionem utitur. Ex his patet, duo esse consolationum, & gau-

gaudiorum internorum genera : alia enim incipiunt à parte ſuperiore, & tranſeunt ad inferiorem : alia incipiunt à parte inferiore, poſſuntque eſſe à malo ſpiritu, qui facilius illudit melancholicis, & animis affectuoſis, non ità illis, qui ſunt animi virilis, quieti, affabiles. Cæterum valde experti, ſenſu quodam interno diſcernunt Divinas inſpirationes ab aliis; etſi explicare non poſſint, ſicut amicus amicum ex ſignis diſcernit, & mellis ſaporem percipimus, nec tamen explicare poſſumus.

6. Signum Spiritûs ſancti eſt ſenſus ſaporque quidam humilitatis in fundo cordis; ut, ſi quis non deſideret extraordinaria, non propendeat ad exercitia, quæ ſint admirationi, ponat ſanctitatem in ordinariis bene agendis; ſi ſe indignum reputet donis Dei, ſe propter illa non efferat, nec aliis præferat; ſi gaudeat de contemptu, dum Confeſſarius judicat, illuſtrationes ſuas eſſe illuſiones; ſi dona ſua occultet, ſi confugiat illucreſcente ſpeciali viſitatione ad humilitatem, eaſq; nolit niſi ut Deo placeat : ſi penetret profundum ſui nihili, &c. *6. Si ſapiant humilia.*

7. Malus ſpiritus movet, ſi tentatio tendat ad falſitatem, & vitia, ùt ſolet dæmon variis modis; nam aliquando ſuggerit manifeſtum mendacium, ſed illud falſis rationibus veſtit, & obducit, ut verum exiſtimetur : aliàs ſuggerit vera, ſed doloſam inde deducit concluſionem. Sic hæreticis permittit ſentire vera eſſe, quæ continentur in ſacra Scriptura : ſed intelligenda dicit ab unoquoque juxta proprium judicium. Interdum ſuggerit per tempus vera, ut hominem veluti ſecurum reddat, moveri ſe ſpiritu bono, ſed poſtea addit de ſuo errorem, & illicium ad peccatum. Si advertatur, quòd malus ſpiritus moveat ad bonum, hoc quidem non ideo omittendum, non tamen agendum, *Motus mali ſpiritûs.*

dum, quia is movet, sed quia vel fides, vel recta ratio, vel honestas id suadet; neque tunc caret bene operans suo merito; sicut, si quis ex mala intentione induceret te ad dandam eleëmosynam, tu vero rectâ intentione dares, merito non careres. Si post suggesta bona falsi quid, vel mali ingeratur; signum quidem est, hoc esse à malo spiritu; non tamen existimandum, omnes inspirationes, quas homo talis habet, esse illusiones à malo spiritu; quia dæmon solet bonis Dei inspirationibus miscere aliquas suas, animasque turbare, ut sanctas inspirationes suspectas reddat, & ideo non admittantur. Hoc casu humiliter rogandus est Deus, ut nos decipi non permittat, & sine perturbatione agendum rectâ ad Deum intentione, quod recta ratio, & gratia dictat. Si suggestio tendat ad res novas curiosas, singulares, prodigiosas, inusitatas, quæ pariant in mundo admirationem, & famam sanctitatis, est à malo spiritu. Item, si excitet ad superbiam, vanam gloriam, præsumptionem animi, ad desperationem, vel alium minus ordinatum affectum, aut, ut res non manifestetur Superiori, aut Confessario.

[...]otus [...]li spi-[...]ús post [...]elin-[...]it per-[...]batio-[...]n. 8. Si blande accedat, sed postea relinquat mœrorem, desolationem, perturbationem animi, tenebras; est signum mali spiritûs, ut docet S. Ignatius *in exercitiis*, & S. Macarius *Homil.* 7. Sicut enim boni spiritûs est solari, & tranquillitatem animi adferre; sic maligni est, relinquere in animo tenebras, mœrorem, perplexitatem, turbationem: nam quisque sibi consentanea operatur.

[...]249. [...]i er-[...]t circa [...]us. Ex his sequitur 1. Misere decipi eos, qui illustrationes putant, impulsusque Divinos se habere speciales, si optent res extraordinarias; si ideo

ideo se magni faciant, si contemnant alios, qui tales non habent; si sensa sua leviter manifestent, quasi in aliorum id utilitatem faciant; si contempti tristentur, & animum abjiciant; si superbiæ tentationibus cedant, & glorientur de devotionis gratia, sibique complaceant, vel sibi persuadeant, quod major sit, quam revera est, quod eâ alios superent, vel eâ melius utantur, quam alii, etsi enim rebus bonis tales tentationes possint misceri, imo quandoque possit aliquid adhærescere; attamen non nisi leviter & brevi tempore: alias enim gratiæ illæ extraordinariæ redduntur suspectæ.

Sequitur 2. Præsentis Divinæ visitationis indicia esse. 1. Si subita, & sine naturali causa fiat quasi commutatio animæ à priori statu obscuro, vel tepido, aut timido. 2. Si cognitio Dei, vel veritatis alicujus cum nova luce, vel insolito modo generet cum quiete & suavitate odium vanitatis alicujus, vel motum peculiarem ad Deum, vel virtutem. 3. Si mens subito dilatetur, & inspiretur desiderium perfectionis, vel amor puritatis, mortificationis, imitationis Christi, perpetuæ unionis cum Deo. 4. Si anima acquiescat Deo, vel rebus Divinis, & virtutibus. 5. Si cum suavitate elevetur ad laudes & complexus Dei. 6. Si adsit sensus humilis de se solito profundior. 7. Si acceptetur contemptus pro Deo, sine molestia. 8. Si jam facile despiciat res omnes mundi, quæ cor nunc dilatatum implere non possint. 250. *Indicia præsentis visitationis Divinæ.*

QUÆS-

QUÆSTIO V.

Quomodo tales se gerere debeant tempore consolationis, & in devotione sensibili?

251. *Utatur ad Dei laudem consolatione.* RESP. Dum adest consolatio, motioque Spiritûs sancti. 1. Humiliet se homo, totum Deo tribuens, intendatque eâ uti non ad suum gustum augendum, vel producendum, sed ad conjunctionem suî cum Deo, ad ejus laudem, & gloriam; se omni dono Dei indignum reputet, & fateatur, petatque rectum ejus usum.

Se humiliet. 2. Cogitet, quam miser soleat esse absente Dei consolatione, & præparet se ad desolationem; visitationes enim Dei, & consolationes neque constantes & perpetuæ, neque omnibus æqualiter contingunt, sed dat modo Deus, ne dejiciamur; modo subtrahit, ne abutamur, & vertamus in vitium, aut valetudinis detrimentum; ut agnoscamus solius Dei dona esse; ea ferventius desideremus, cautius iis utamur, non labamur in superbiæ laqueum, non negligamus exercitia vocationis nostræ: ut exerceamus solidas virtutes, impensisque nostris, & quasi de nostro laboremus. Deinde tyrones sunt velut in hyeme, in qua sol communiter latet: proficientes sunt in vere, ubi est major varietas: perfecti sunt in æstate, in qua calor, & lux constans magis; sunt tamen & quandoque nubila, & tempestates, horrendique fragores, sed non diuturni: exspectandæ autem sunt à Deo consolationes, non extorquendæ.

3. Si anima, Divinâ suavitate quasi ebria, se videatur vix posse continere, reprimat impetum, nec velit Divina consilia penetrare, suisque viribus opus divinum prævenire, augere, & auxilium Divinæ gratiæ quasi superare. *Vera devotio in qua sita sit?*

4. Sciendum, quod vera devotio consistat in prompta, forti, & constanti voluntate faciendi, quidquid Deo placere, & vitandi, quidquid displicere novimus; non vero in sensibili cordis dulcedine & suavitate, quæ lacrymas & gemitus cieat, & nescio, quem spiritualem gustum pariat: unde his non innitendum tanquam veræ devotioni: etsi enim affectus teneri, & dulces sæpe sint boni, Deumque authorem habeant, & ad conjunctionem cum Deo juvent; in iis tamen devotionis substantia non consistit, imo sunt sæpe periculosi, & consolationes falsæ à dæmone, vel naturâ ortum habentes. Unde multæ animæ his fruuntur, & tamen veram devotionem non habent: sentiunt teneros affectus, in lacrymas, suspiria erumpunt, &c. dum v. g. PassionemChristi exponi audiunt; & tamen inique possessa nolunt restituere, nulli commoditati renuntiare, nullam molestiam amore Christi subire volunt, similes puero, qui dum videt matri venam incidi, plorat; & tamen pomum, vel saccarum, quod forte in manu habet, illi dare recusat. *Reprimat impetum.*

Si teneri illi affectus notentur esse à Deo, id, quod ex effectibus eorum bonis secundum dicta colligendum, ut, si deducant ad virtutem, v. g. humilitatem, patientiam, benignitatem, affabilitatem, misericordiam erga proximum, mortificationem, constantiam in bono, &c. iis humiliter. & in finem, in quem dantur, utendum; si autem notentur esse à dæmone, vel natura, aut *De sensibili devotione quid sentiendum?*

de

de hoc juxta esset suspicio, corrigendi sunt, aut rejiciendi; animusque firmandus, & præparandus ad verum Dei amorem, constansque ejus obsequium. Esse autem à malo spiritu, indicia prætereà sunt, si circa nos tantum versentur; si respiciant, ut finem, placere hominibus, ut fit, si devotio extollatur in publico, marcessat in occulto; si laudibus delectetur, contemptus arctetur, si anxie & perturbate quæratur; si subtracta, vel dilata causet perturbationes, & murmurationes; si moveat ad arrogantiam, præsumptionem, asperitatem erga proximum, &c. Imo & vera devotio sensibilis exposita est fraudibus Dæmonis: nititur enim amorem spiritualium vertere in sensualem, & impellere ad quandam intemperantiam, seu gulam spiritualem, ad complacentiam inordinatam; & ubi naturam mollem reperit, ad dolosas lacrymas. Et hinc mulieres præ viris solent esse illusionibus obnoxiæ, ut proinde magnâ cautelâ opus sit, solliciteque curandum, ut ex supernaturali motivo virtutes operentur.

QUÆSTIO VI.

Quid circa desolationes observandum, & quæ regulæ in iis tenendæ?

252. *Cur Deus subtrahat consolationes, & permittat desolationes?*

RESP. I. Dat Deus consolationes, ut animus à terrenis voluptatibus abstrahatur, illæque desipiant, & ad virtutes arduas excitetur; eum in finem, ut plurimum immittit illas incipientibus, tractans eos, ut parvulos, lacte eos attrahendo; postea autem, ubi cibos duriores norunt digerere pasci eos escâ grandium, & consolationes sæ-

pe subtrahit, & se quodammodo subducit, ut deserant magis semetipsos, & illi serviant propter ipsum. Sæpe quoque non dat, aut subtrahit provectioribus consolationes, vel quia non expediunt, abituræ in vitium; vel quia iis abusi sunt, v. gr. ad vanam gloriam, superbiam, inanem de se opinionem, gulam spiritualem, vel quia socordes fuerunt in collectione interna, in exercitiis ordinariis necdum sunt perfecti, non mortificati, non avulsi à creaturis, propriis commoditatibus adhuc dediti; &c. Non enim meretur gustum cœlestem, qui terrena adhuc sapiunt. Pro sua tamen bonitate desolationes non permittit ordinarie esse constantes; sed sicut mundum, magno universi ornamento, mirâ eâque perpetuâ vicissitudine gubernat, ut hyemi ver, veri æstas, æstati autumnus succedat constanter, ut vix dies diei sit per omnia similis; ita gubernat sanctificatos suos, quos neque tribulationes, neque jucunditates sinit habere continuas; ut scilicet modo spe erigantur; modo timore deprimantur, modo consolationes, modo desolationes experiantur, nec dies diei, nec hora horæ sit per omnia similis. Huic Divinæ dispositioni æquum est, ut nos accommodemus. Est enim dispositio patris in bonum nostrum, & gloriam ejus ordinata, ut scilicet prospera continua nos non extollant; & adversa perpetua non dejiciant. Contingit quoque nonnunquam, ut vehementes tentationes medias inter desolationes, & ariditates oriantur, tamque variæ & spurcæ cogitationes, ut quis sibi ad orationem non aliter videatur accedere, quam ut omnigenis tentationibus vexetur; imo nec de Divinis, v. gr. Passioni Domini cogitare possit: & si forte cogitet

nulla-

nullatenus moveatur. Talis in afflicto suo statu, dum videt alios proficere, intelligitque magnum orationis bonum, persuadet sibi, Deum sui esse oblitum; ex quo oritur tentatio contra Deum, ac si nimis dure ageret, & oratio omittitur; suggerit etiam Dæmon ipsum esse causam hujus desolationis: unde crescit afflictio, & recedit ab oratione velut ab equuleo tristis. Pro his sequentes serviunt regulæ.

Regulæ in desolatione tenendæ.

253. *Desolatio utilis.* *Prima.* In nulla desolatione, undequaque ortâ, despondeas animum; sed in Dei dispositionem te totum resigna, & certo tibi persuade, quod Deus, cujus voluntas est sanctificatio nostra, sic te velit purgare ab amore proprio, & ad solidam virtutem perducere; quo plurimum desolationes, si iis bene utaris, conferunt. In frigore planta dilatat radicem, profundiusque mittit, ut plus fructus postmodum tempore caloris proferat. Desolatio frigus est, consolatio calor.

Examen an ex culpa proveniat? *2da.* In ariditate constitutus examina te, citra tamen animi perturbationem, & curiositatem, num ex culpa tua ortum habeat? Si excussis omnibus, nihil in te culpæ reperias, ex quo oriatur, gratias age Deo, & noli curiosius ultra inquirere; sed sine ulteriori examine, cum omni candore, & sinceritate coram Deo te humilia, indignum te reputans omni ejus dono, & fatere, te à Deo tractari, ut mereris ob delicta præterita; imo graviora meritum esse, tibique nihil boni deberi. Quare immola te Deo, nec ora, ut statim libereris. Decet nos ipsos velut tacitas hostias immolare, amantique ani-

animæ satis esse debet, sic Deo placere. Hæc mihi sit consolatio, velle libenter carere omni mundano solatio. Si tamen sentires, te fatiscere, Deum fidenter invoca, ut tibi reddat lætitiam salutaris sui, & transferat à te calicem istum, id tamen cum plena in sanctam ejus voluntatem resignatione: neque enim contentiosè & afflictim desiderare debes, ne resignatio & debita indifferentia deficiat: Deus quippe videns indifferentiam & resignationem, citiùs consolabitur. Quòd si reperias ex defectu tuo ortam ariditatem, sincerè dole de culpa, veniam posce, & velut justam pœnam desolationem de manu Dei humiliter admitte, plenus fiduciâ, fore brevi, ut à Deo benignè recipiaris.

3tia. Persuade tibi verissimum esse, quod docuit S. Ignatius, non esse compendiosiorem viam ad perfectionem, quàm magna & multa pro amore Dei pati, & lignum ad excitandum Divini amoris ignem aptius non esse, quàm lignum Crucis: quia anima, sic ab omni creatura, & solatio suo abstracta, soli Deo adhærere debet. *Desolatio multum juvat ad perfectionem.*

4ta. Cave magnopere, ne tempore desolationis ullum devotionis exercitium propter illam omittas, vel ordinaria negligas; sed potiùs aliquid adde, & pœnitentiam assume: tum quia in tædio tali sunt gratiora Deo, & magis meritoria: nam sic sine tuo solatio, & cum majori tui victoria Deo te immolas, evitasque fraudem Dæmonis, qui in desolatione nititur persuadere, nihil boni fieri; melius esse, si aliis exercitiis te occupes; eumque in finem varias inutiles occasiones suggerit, quæ est insignis ejusdem fraus. Tibi sit satis, quòd obsequaris Dei voluntati, in quo summa perfectio. Si *Nihil omittendum de ordinariis.*

non æque coneris peragere tua sine consolatione, signum est, quod te quæras. Quod si tanta sit desolatio, ut nec orationis substantiam assequaris, humilia te, ut supra dictum; & satis tibi sit, quod Deus te in familia sua toleret, quod te in conspectu suo versari permittat; beneficium reputa, quod Deus te pœnâ temporanea purgare velit; propone tibi JESUM in Cruce desolatum. Patientia & resignatio optima est oratio. Si doleas, quod Deo melius servire non possis, signum bonum est: dolor enim, si sincerus est, ex amore Dei procedit. Magnum Deo præstas obsequium, si perseveres in conspectu ejus, vigilesque ad fores ejus, & observes ad postes ostii ejus. Quod si nolit tibi aperire, acquiesce humiliter; non dabit in æternum fluctuationem Justo. Neque ideo te puta non esse in gratia. Desolatio cum resignatione indicium est præsentis gratiæ; flagellat enim Deus omnem filium, quem recipit. Magni Sancti, ut S. Franciscus, S. Antonius, S. Bernardus, S. Theresia, aliique magnas passi sunt desolationes, & eas tolerando vivam JESU Christi in Cruce desolati imaginem in se expresserunt. Deus diligentes se diligit. Amorem in partem magis probat filius, qui in duris se ejus accommodat voluntati, quam qui in iis non acquiescit, sed vult patrem suæ voluntati obsequi.

Honesta recreatio expedit. 5*ta.* Si desolatio, ut quandoque contingit, ex corporis defatigatione oriatur, optimum est medium, honestâ recreatione corpori robur restituere, & interim plurimos actus virtutum voluntaris adminiculo sine violentia exercere, v. g. frequenter Deum præsentem alloqui, eum adorando, laudando, gratias agendo, beneplacito ejus se resignando. Etsi anima dormire & op-

oppressa videatur, actus tamen illi spiritûs Deo maxime placent, plusque iis inest meriti, quam si saporem haberent adjunctum.

6ta. Tuo in spiritu Directori candide statum tuum aperi, & media, quæ suggerit, adhibe. Deo enim, utpote humilitatis & obedientiæ amantissimus, sæpe facit, ut consilia, etsi quandoque cæterum minus utilia videantur à Directore suggesta, valde conducant, si humiliter suscipiantur. *Recursus ad directorem spiritualem.*

QUÆSTIO VII.

Quomodo dirigere oporteat pœnitentem circa frequentem, vel quotidianam Communionem?

Resp. Si quæ persona velit frequenter v. gr. bis, terve in hebdomada communicare commendanda est frequens Communio, sed & moderanda prudenter. Concilii Trid. PP. optant à fidelibus frequenter vitalem panem sumi; non omnibus tamen eandem regulam præscriptam esse volunt; sed Confessariorum judicio id relinquunt, ut ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu, laicis, negotiatoribus, conjugatis, quod prospiciant eorum saluti profuturum, id illis præscribant. Similiter Innocentius XI. in Decreto de frequenti Communione edito 1679. vetuit, unicâ præcepti formulâ aliquos à quotidiana, vel frequenti Communione deterreri, aut accedentes repelli; jubet tamen, ut Parochi, & Confessarii invigilent, ut quisque pro præparationis, & devotionis modo rarius aut crebrius dignè accedat. 254. *Quid consulendum circa Communionem frequentem, vel quotidianam?*

dat. Deinde hortatur, ut frequentius communicantes excitentur ad magnam præparationem, & ad agnoscendam suam infirmitatem; ut dignitate Sacramenti, & formidine Divini Judicii discant, cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri; & si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere: Moniales vero vult obsequi ordinis sui statutis; si quæ tamen eâ mentis puritate niteant, ut dignæ videantur Communione frequentiore, aut quotidianâ, jubet, ut id illis a superioribus permittatur. Placuit ipsum Decretum hic apponere.

D E C R E T U M.

Circa Communionem quotidianam, Datum Romæ 12. *Februarii* 1679.

CUm ad aures Sanctissimi D. N. fide dignorum testimonio pervenerit, in quibusdam Diœcesibus vigere usum quotidianæ Communionis, etiam in feria sexta Parasceväe, & simul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam esse a jure Divino, quin etiam in illius administratione aliquos abusus inolevisse; videlicet, quod aliqui, non in Ecclesia, sed in privatis Oratoriis & domi, imo cubantes in lecto, & non laborantes ullâ gravis infirmitatis nota sumant Sacrosanctam Eucharistiam, quam argenteâ thecâ inclusam in crumena, aut secreto illis deferunt Sacerdotes sæculares aut regulares; aliique in Communione accipiant plures formas ac particulas, vel grandiores solito; ac tandem quis confiteatur peccata venialia simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario. Cum autem hæc Sanctissimus considerand

randa commiserit S. Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio prævià maturâ discussione super prædictus unanimi sententiâ ita censuit: Etsi frequens, quotidianusve Sacrosanctæ Euchariſtiæ uſus a SS. Patribus fuerit semper in Ecclesia probatus, nunquam tamen, aut sæpius illam percipiendi aut ab ea abstinendi, certos singulis mensibus aut hebdomadis dies statuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præscripsit, sed quasi humanam infirmitatem secum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet, tantum indicavit, cum inquit: Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes Sacramentali Euchariſtiæ perceptione communicarent; Idque non immerito; multiplices enim sunt conscientiarum recessus, variæ ob negotia spiritûs alienationes, multæ è contra gratiæ & Dei dona parvulis concessa: quæ cum humanis oculis scrutari non possimus, nihil certe de cuiusque dignitate atque integritate, & consequenter de frequentiori aut quotidiano vitalis panis esu potest constitui. Et propterea, quod ad negotiatores attinet, frequens ad sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secreta cordis explorantium judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu laicis negotiatoribus & conjungatis, quod prospicient earum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In conjugatis autem hoc amplius animadvertent, cum B. Apostolus nolit eos invicem fraudari, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacent orationi, eos serio admoneant, tanto magis ob Sacratissimæ Euchariſtiæ reverentiam continentiæ vacandum,

puriorique mente ad cœlestium epularum Communionem esse convertendum. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti aut quotidiana Sacræ Communionis sumptione unico præcepti formuli aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis, quid singulis permittendum per se aut Parochos seu Confessarios sibi decernendum putet? Illudque omnino provideat, ut nemo a Sacro Convivio, seu frequenter seu quotidie accesserit, repellatur, & nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis & præparationis modo rarius aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet. Itidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto præstitutis communicent; Si quæ vero puritate mentis eniteant, & fervore spiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidianâ Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint, id illis a Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum & Confessariorum diligentiam, operâ quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accensi erint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant, generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive conjugati, sive quicunque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti ac Divini judicii formidine discant cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri; Et si quando se mi-

minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere. Episcopi autem, in quorum Diœcesibus viget hujusmodi devotio erga Sanctissimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipsi adhibito prudentiæ & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio postulari sibi maxime persuadebunt, nulli labori aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ & scandali suspicio in veri & immaculati Agni perceptione tollatur, virtutesque ac dona in sumentibus augeantur. Quod abunde continget, si ii, qui devoto hujusmodi studio divinâ præstante gratiâ tenentur, seque Sacratissimo Pane frequentius refici cupiunt, suas vires expendere; seque probare cum timore & charitate assueverint: quibus Christum Dominum, qui se fidelibus manducandum, & se pretium in morte tradidit, atque in cœlesti regno se præmium est daturus, precatur Sacra Congregatio, ut suam opem ad dignam præparationem & sumptionem largiatur. Porro Episcopi & Parochi, seu Confessarii redarguant asserentes Communionem quotidianam esse de jure divino, doceant in Ecclesiis seu Oratoriis privatis, ex dispensatione seu privilegio Pontificis de manu Sacerdotis sumendam Sanctissimam Eucharistiam, nec eam ullo modo deferendam in crumena, aut secreto ad existentes domi, vel cubantes in lecto, quam ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, si ab Ecclesia deferatur, publice & cum pompa juxta formam Ritualis Romani. Si vero ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria

sexta Parasceve, Missalis Rubricæ & Ecclesiæ Romanæ usus servetur; Insuper admoneant nulli tradendas plures Eucharistiæ formas seu particulas, neque grandiores, sed consuetas. Non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario. Si Parochi & Confessarii, etiam Regulares, aut quicunque alii Sacerdotes secus egerint, sciant Deo optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum & Ordinariorum justam ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares. etiam Societatis JEsu, facultate ipsis Episcopis & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributâ.

Et factâ de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbavit, ac præsens Decretum typis dari ac publicari voluit. In quotum, &c.

Ex quibus patet, quod Concil. Trid. P. P. & Pontifex, & utilitati fidelium, & reverentiæ Sacramenti consultum velint, relinquantque frequentiam Communionis determinandam Confessariis ex puritate conscientiæ, progressu in virtute, & præparatione pœnitentis. Dispiciat itaque Confessarius 1mo, quomodo talis persona se præparet, & per negotia occupationesque præparare se, & gratias agere possit? 2. Quâ intentione feratur ad frequentem Communionem: neque enim finis esse debet sensibilis devotio, propria satisfactio, aut ne videatur minus devota, quam aliæ; sed profectus in virtute, præsertim in charitate? 4. Quomodo proficiat in spiritu, an malæ veteri consuetudini & passionibus immoderate pergat indulgere; an vero eas mortificare studeat?

deat? Quotidie communicare per se laudabile est; sed non convenit omnibus: frequentior quoque præferenda est rariori? sed & reverentiæ Sacramenti consulendum, cujus æstimatio imminuitur, si ex ea non proficiatur. Quin & scandalizantur fideles, si frequenter communicantes advertant vanitatibus, & otio indulgere, ut ante; non revereri parentes, consortia periculosa adire, &c. S. Franciscus Salesius in introductione ad vitam devotam ait, communicare posse singulis octo diebus, cuius anima purgata est ab omni peccato mortali, & ab affectu ad quodcunque veniale; ad Communionem autem quotidianam requirit præparationem omnino exactam & eximiam: eum dicit, qui devote vult vivere, non posse rarius, quam singulis mensibus communicare, sicque vivendum esse, ut singulis octo diebus communicare valeamus. Alius celebris Asceta sic statuit: qui non solet graviter peccare, etsi quandoque peccet venialiter cum plena deliberatione, modo absit consuetudo, & affectus ad veniale, potest octavo quoque die communicare; adhuc sæpius, qui ratius sic peccat venialiter. Quotidiana autem Communio magnam requirit animæ puritatem. Hæc ille. Præterea tamen consideret Confessarius pœnitentis necessitatem & circumstantias hic & nunc se offerentes. Nam si magna sit festivitas, si pœnitens magnis, vel periculosis pulsetur tentationibus, ad quas superandas speciali eget robore, minori præparationi aequiescendum est, quæ & quandoque in Sacerdotibus toleratur; ne, ut inquit Viva Ecclesia fructu sacrificii privetur. Magnus est fructus Sacramenti, si ita quis eo se roboret, ut nunquam vel rarissime peccet graviter.

CAPUT XIII.

De Confessario hominis scrupulosi.

255. Quid sit scrupulus? SCrupulus, sic dictus a parvis lapillis, seu scrupis, qui calceis viatorum se ingerentes pedibus molestiam creant, est inanis apprehensio malitiæ, vel obligationis in opere, vel omissione, conjunctum habens metum, & anxietatem in voluntate. Dicitur *Apprehensio inanis*; quia levi aut nullo fundamento nititur; estque aliquando de præteritis, aliquando de præsentibus & obviis, aliquando de futuris. Ut autem Confessarius recte dirigat pœnitentem tanquam scrupulosum, debet discernere, an vere scrupulosus sit; utque felicius eum curet, scire debet scrupulorum causas, & incommoda.

QUÆSTIO I.

Ex quibus indiciis cognoscitur aliquis esse scrupulosus?

256. Signa scrupulosi. RESp. Ex sequentibus. 1mo. Si quis passim in rebus agendis dubitet, bonæ sint, an malæ: vel id, quod agit, peccatum esse, suspicatur sine ullo, aut & certe ex vano, & futili fundamento. 2. Si quis frequenter mutet judicium ob leviculam quamque apparentiam, & modo licitum, modo illicitum judicat, quod factum aut faciendum est. 3. Si formet sibi multas erraticas reflexiones supra circumstantias minutiores actionum. 4. Si operetur cum cœca quadam perturbatione. 5. Si res aliqua forte

forte peracta sit perperam, aut cum levi etiam peccato, mens magno tumultu involvatur, angatur cor, & præter meritum æstuet. 6. Si, ubi plurés consuluit, majores etiam angores experiatur. 7. Si quæ cunctis patent, anxie examinet, & velut rem obstrusam proponat, & quidem sæpius, neque uni soli, sed pluribus. 8. Si ex ratiocinio, quod nemini sano incideret, de peccato commisso certi quid statuat, firmumque judicium ferat. 9. Si peccata esse existimet, quæ à viris optimis, sine criminis suspicione, agi promiscue conspicit. 10. Si, dum conscientiæ examen instituit, majoribus tenebris mentem videt obscurari. 11. Si confessione sæpius peractâ, accrescant dubia, & aliud ex alio pullulet. Ex his signis Confessarius pœnitentem, & hic se ipsum judicare poterit scrupulosum esse. Quod si Confessarius pœnitenti dicat, ipsum scrupulis agitari; id tanquam indubitatum teneat. At difficile est sæpe, id scrupuloso persuadere; forte, ne aliis videatur insanire, aut minus prudens. Sed hæc diaboli stropha est, qui una cum scrupulis insignem solet mentibus turbatis arrogantiam ingerere; judiciique pervicaciam, ut sibi soli videantur sapere, postque plures consultos, nemini, nisi sibi credant; qui pernitiosissimus est error, insignisque, & intolerabilis superbia, quâ fit, ut omnem medicinam respuant.

QUÆS-

QUÆSTIO. II.

Quæ sunt causæ scrupulorum?

RESP. Sunt potissimum tres, nempe Deus, hominis complexio, dæmon.

257. *1. Sunt quandoque à Deo subtrahente lumen.* Primo enim scrupuli, quandoque proveniunt a Deo, non quod Deus immittat falsas apprehensiones, sed quod justissimis de causis luminis vigorem non largiatur, nempe ut homo per tolerantiam scrupulorum satisfaciat pro peccatis præteritis, ut retrahatur a dissoluto vivendi genere, & ad frugem reducatur; ut ob peccata commissa anxius ea sæpe detestetur, & a peccatis longius recedat, assuescatque vel eorum umbram perhorrescere; denique ut discat magna cum fiducia ad Deum recurrere, ejus auxilium pro evitandis peccatis implorare.

2. Ex complexione hominis. 2. Sæpe proveniunt ex hominis complexione: certum enim est apud omnes Theologos, scrupulos sæpe nasci ex corporis, cerebri, sanguinisque temperie, aut inde iis occasionem subministrari: ac primo quidem humor melancholicus perquam aptus est scrupulis generandis & fovendis: nam ut passim melancholici sunt ingenio acuti, & genio suspicaces; tenacesque rerum, quas apprehendunt; ita proni sunt ad omnem mali suspicionem, & minima etiam volunt perscrutari, aliisque ægre acquiescunt, suis etiam ratiocinationibus non fidunt, nec ab eis facile recedunt: cum enim humor melancholicus terreus sit plane & viscosus; hinc fit, ut phantasmate, quæ in cerebri ventriculo, quasi sigilla, huic humori imprimuntur, illi

illi insculpantur vivacius, & tenacius inhæreant, atque etiam hinc perturbata mens a phantasmate semel concepto se non facile patitur amoveri. Et hæc ratio est, cur melancholicus fere uno tantum alterove scrupulorum genere divexetur, cum enim phantasma ejus ob viscositatem humoris, cui impressum est, sit lentum & pertinax, idque fere semper menti oberret, hanc non libet ad alia divertere: & hinc scrupuli ex melancholico humore orti sunt aliis longe deteriores, & tetriores, crescuntque & decrescunt pro diversis anni temporibus. 2. Scrupulorum origo quoque est phlegmatica, pituosa, & aquea sanguinis temperies in humano corpore: hæc enim cum sit frigidior, timori & pusillanimitati est plerumque magis obnoxia, terreturque ad primam mali speciem: cumque humore abundet, hic rerum species attollit, alterat, infringit, imo evertit; ut res longe aliter appareant, quam vere sint: & hinc phlegmaticorum scrupuli varii sunt, & minus pertinaces: iis obnoxiæ sunt fœminæ, crescunt in morbis; quia ægritudinis acrimoniâ moventur humores; idem fit tempore Verno & Autumnali. 3. Causa interna scrupulorum est quandoque læsio aliqua cerebri, contracta per attentionem nimiam, & applicationem, vel studium, aut abstinentiam: sic affecti sæpe laborant uno scrupulorum genere v. g. circa mysteria fidei, vel justitiam, aut confessionem, vel correctionem fraternam, & ad cætera dijudicanda sunt satis expediti. Si hi sano sunt cerebro, dicendum, quod, dum, timore concitante varia per phantasiæ cellulas, & cerebri ventriculos discurrerent peccatorum simulacra, & phantasmata, unum fortuito casu vali-

validius in cerebri substantiam impegerit, viscosoque humori melancholico inhæserit, & ibidem cæteris diffugientibus sedem fixerit, atque ad hoc vel ejus similia mens respiciat ac trepidet; & hinc, qui graviter passus est semel v. g. in materia restitutionis, in ea recurrente trepidet. 3. Ex his complexionibus orta imbecillitas judicii, occulta superbia, nimius peccandi timor, pusillanimitas animi nescientis timores contemnere inanes, causæ sunt proximiores scrupulorum.

3. à dæmone. 3. Proveniunt scrupuli non raro à dæmone, qui dextere eos fabricare novit. Hic in hominis perniciem semper intentus solet observare conscientias, ut si laxæ sint, eas magis laxet; si autem angustæ, eas magis constringat, ut in præceps agat; non vexat autem scrupulis magnos peccatores; quia in his aut metus extinctus est ex abundante malitia; aut ei sufficit, quod eos in sua iniquitate detineat, magisque in profundum agat; nec magnos Sanctos, quia in iis timor à perfecta charitate devictus est; sed incipientes Deo se dare, præsertim conversos in viam rectam à magnis peccatis, His ut perturbet, involvat, & à profectu in spiritu impediat, circumspectat omnia. Cum totam corporis temperiem, quod ipsi facile est, perspexerit, novit movere sanguinem, alterare humores, & varia, quæ in cerebri ventriculis latent, simulacra phantasiæ objicere, species diversas combinare, & quasi consuere, imaginemque tetricam peccati seu commissi seu committendi falsam ad cerebri valvas vi detinet, ut sic ipsa tantum menti obversetur, atque ita terret; dein illud phantasma quandoque effingit in figuram deteriorem, vel adjectis vaporibus. quibus phan-

phantasma fœdius infringatur, vel aliis additis scelerum simulacris; quibus percellat animum, & in desperationem adigat. Versutiâ suâ maxime utitur, quando animus aliunde casu aliquo sinistro perculsus est, aut corpus pejus habet, vel mœrore tenetur animus, atque ita in turbido piscatur.

Dixi in responsione: Tres causæ sunt potissimæ: nam causa scrupulorum quoque esse potest Confessarii scrupulosi directio, conversatio cum scrupuloso, ejus scrupulos audiendo, & tanquam veritates recipiendo, &c.

QUÆSTIO III.

Unde cognoscitur, scrupulos esse à Deo, naturali complexione, vel Dæmone?

RESP. I. A Deo esse, signa sunt sequentia. 258. *Signa, an sint à Deo?*
1mum. Si inducant horrorem peccati sincerum, fugamque sollicitam, & morum mutationem. 2dum. Si sint à Deo, diu durare non solent, sed magnâ mentis malaciâ terminari: cum enim Deus non immittat scrupulos, nisi ut magis purgetur animus, horror peccati concipiatur, animus inflammetur amore virtutis, & satisfaciendi pro peccatis commissis, ad se fiducialiter recurratur; his obtentis Deus solatur animam, & scrupulos discutit, ne homo succumbat, nisi tamen stet per hominem: si enim hic per orationem ad Deum non recurrat, suo nitens cerebro, obedire directori suo detractet, fieri potest, ut contrahat habitum, fiatque difficulter curabilis. 3tium. Si proveniant ex horrore

rore peccati, probabile indicium est esse à Deo: hic enim horror ex radice bona est; etsi ex corde timore constricto vitium trahere potest.

Contra. Si teneant diu, & nusquam finem habeant de repetendis confessionibus; manifestum signum est, jam non esse à Deo: an autem tunc à natura, an à dæmone ducant originem, ad rem non facit, dummodo constet à Deo non esse; à quacunque enim alia causa profluant, æquale damnum inferunt animæ & corpori. Certum est, quòd dæmon sine humorum intemperie per scrupulos nihil agat in animam, nec quidquam turbetur in cerebro humano per atram bilem, aliósque exorbitantes humores, quin illico, spe, rem suam bene agendi, adsit impostor pessimus; similiter indicium est scrupulos à Deo non esse, si quis suspiret ad Dei obsequium perfectum, peccata caveat omnia, & tamen circa nugas angatur: item si inter se pugnent & collidantur.

259. *An à natura?* Resp. II. Si nullâ præcedente causâ cor angatur, cerebrum vaporibus obducatur, horrore subito membra corripiantur, atque inde mens agitetur scrupulis; non ex vano dices ex natura illos initium ducere: atque hoc longè certius est, si undique & in omni actione scrupulis angaris, v. gr. sive comedas, sive abstineas, sive loquaris, sive taceas, sive domi maneas, sive egrediaris &c. Item si quis constanter quidem agat, sed cum perturbatione & timore; si sit genii tetrici, cavillatorii, & heterocliti.

260. *An à dæmone?* Resp. III. Quòd scrupuli sint à dæmone, indicia sunt hæc. 1mum. Si quis se sentiat iis ad teporem adduci, & sensim de mentis constantia dejici; avocari nimiâ fatigatione à virtutis studio; Et præcipuè, si sentiat se inclinari in desperationem de salute. Notavit hoc S. Ignatius in libello

libello Exercitiorum Regula 5. de discretione spirituum sic scribens: *Si autem per discursum mentis aliquid offertur, vel sequitur, quod ex se malum sit, vel avocet à bono, vel ad minus bonum impellat, quam anima prius quærendo sequi decreverat, vel animam ipsam defatiget, angat & perturbet, sublata, quæ prius aderat, quiete pace, & tranquillitate, evidens tunc erit indicium, authorem esse cogitationum ejusmodi spiritum malignum, utpote utilitati nostræ semper adversantem.* 2dum. Si in sanctissimis actionibus intercurrunt, præsertim si iis alias non soleat homo admodum perturbari. 3tium. Si sint circa unam tantum, alteramve peccati speciem, neque alia tantopere exhorrescas: Deus enim omnia prorsus scelera adversatur. 4tum. Evidentius erit indicium, si ad cætera projectus sis, & parvi pendas, quod Deus dissolutis tuis moribus offendatur, & interim in minoribus mirum angaris.

QUÆSTIO IV.

Quæ damna sint scrupulorum?

RESp. I. Si sunt à Deo, nec vitio hominis nimis diu durent, sunt admodum utiles: nam purgant animum, horrorem peccati ingerunt, & ad virtutis studium impellunt. 251.

Scrupuli à Deo permissi sunt utiles. Ex naturali complexione perniciosi.

2. Si à naturali complexione oriantur, sunt admodum perniciosi, maxime si sinantur invalescere. 1. Quia nocent animæ, nam spem fortitudinem, obedientiam, orationem debilitant, aut plane evertunt: spem quidem, quia, cum natura timere semper refugiat, fiet, ut aut ad laxitatem declinet, aut confidentiam ergt

Deum vel amittat, vel multum infirmet; quomodo enim Deo fidat debite qui illum ut severissimum exactorem semper intuetur? Fiducia nihilominus clavis est ad cœlestes thesauros; hos quomodo obtinebit, qui clavem abjecit? Fortitudinem autem infringunt: quid enim magni audeat, qui exiguæ est erga Deum fiduciæ, qui ab imaginario hoste occupatur, & sternitur neglectâ de passionibus suis victoriâ, similis Heliogabalo, qui, dum hostes provincias diripiebant, curabat Romæ telas aranearum colligi, & ponderari. Deinde debilitant, aut eliminant obedientiam, dum faciunt, ut scrupulosus suis nugis obtemperet, simulque inducunt, ut agat contra voluntatem Dei, quæ illi per patrem spiritualem, vel directorem indicatur. Denique orationem evertunt, aut saltem debilitant, quia vim mentis enervant, ad nugas distrahunt, inquietant, animum ineptum reddunt ad conjunctionem cum Deo &c. 2. Ineptum reddunt ad fructuosè agendum cum, & pro proximo: sunt enim ejusmodi plerumque tetrici, morosi, domesticis graves. 3. Nocent corpori: per continuos enim angores cor constringunt, sanguinem corrumpunt, spiritus vitales consumunt, & caput debilitant. Hi scrupuli, nisi in principio obsistatur, difficilis sunt curationis; quia radix eorum circumfertur ubique; facilius tamen ab his curantur, qui intellectum habent, ut rationabili discursu possint informari, quam qui meris ducuntur apprehensionibus.

A dæmone pessimi. 3. Scrupuli, qui à Dæmone ortum habent, pessimi sunt, quia directe in ruinam fabricantur inferuntque damna jam relata, faciuntque tandem, nisi occurratur, ut iis vexatus in desperationem agatur, & cupiditatibus suis frœna laxet;

laxet; id quod Dæmon intendit, sunt tamen hi curatu faciliores, nisi Dæmoni in subsidium veniat melancholica, aut phlegmatica complexio corporis, aut habitus jam sit validus contractus, aliave causa v. g. superbia, pertinacia, vel judicii debilitas curationem efficiant difficiliorem.

Facit nihilominus Deus pro benignitate sua, ut hi, & à naturali complexione orti scrupuli cedant in utilitatem hominis, eos consolando & confortando, ut patienter illam afflictionem ferant; fiant cautiores & solliciti; ut ad Deum omnia referant; ut se humilient; & videntes suam infirmitatem, aliorum judicium exquirant; aptentur ad alios aliquando juvandos; quia vix scrupulosum diriget recte, qui scrupulos expertus non est. Imo Deus hac afflictione aliquos facit sibi Martyres, solentque in vita scrupulis cruciati in mortis articulo maximis abundare consolationibus, etiam ex eo, quod semper conati sint conscientiam servare mundam, Deumque non offendere.

QUÆSTIO V.

Quomodo agendum Confessario cum scrupuloso?

Resp. Antequam pœnitentem tractet tanquam scrupulosum. 1. Magnâ circumspectione dispiciat, an verè sit scrupulosus; sæpe enim apparent scrupulosi, qui non sunt. Econtra aliqui sunt scrupulosi, qui tales non apparent.. Sunt, qui circa multa sunt anxii, sed non sine justa & rationabili causa, v. g. circa restitutionem; 261. *1. Confessarius expendat an sit pœnitens scrupulosus.*

 quia

quia laxe processerunt; circa confessiones vitæ præteritæ, quia non accesserunt cum præparatione debita, & hi non ideo censendi sunt scrupulosi, uti nec, qui solliciti sunt, imo & moderate anxii, ne Deum vel levissime offendant, utque peccata sua apud Sacerdotem quamprimum deponant; hæc enim est cura prudens. Alii, quia die vixerunt in magnis peccatis, per aliquot menses adhuc anguntur, voluntque magis magisque peccata sua confiteri, & expiare; potest & hæc esse cura prudens, ut majorem concipiant horrorem peccati, & consuetudinem vincant, securiores sint te integritate confessionis, quæ ab ejusmodi sæpe fit negligenter. Alii adhuc consentiunt in gravia, postea aguntur, sollicite se examinant, anxie confitentur, se ipsos aliquo modo turbant, nec ideo statim censendi sunt scrupulosi; quia justa adest causa anxietatis, quæ est à gratia movente conscientiam. Unde ex signis supra datis colligendum est, an aliquis sit scrupulosus; quæ cum non statim semper appareant, non potest quis, dum prima vice, aut secundâ Confessario se sistit, illico judicari scrupulosus. Cæterum contingit, ut aliquis sit scrupulosus in una materia, & non in altera, ut supra memini. Scrupulosus tamen dici non debet, qui in uno tantum casu transeunter scrupulo angitur; quia scrupulositas frequentiam importat. Unde talis in suis actionibus, scrupulosorum privilegiis uti non poterit. An autem, qui meticulosæ conscientiæ est, sit scrupulosus, ipse plerumque judicare non potest; quia anxietates impediunt, quo minus recte judicare possit, præsertim in rebus propriis, in quibus homo maxime cæcutit. Quare judicium relinquendum viro prudenti, in tractandis conscientiis versato, cui

cre-

credere debet pœnitens, ubi conſcientiam ſuam ſincere aperuit. Si quis tamen, dum angitur, ſe ipſum interrogans, quæ ſit cauſa ſuæ anxietatis, nullam inveniat, aut quod alias prudenter judicavit non eſſe peccatum, jam reputet tale, vel operando formidet eſſe tale, ſignum eſt, eſſe ſcrupulum, niſi jam occurrant rationes, quæ prius judicium elidant.

2. Ubi pœnitentem eſſe ſcrupuloſum cognoverit, interroget eum; credisne & confidis, quod juvare te poſſim? Si affirmet; interroget, an ſibi velit conſtanter confiteri, promittatque, quod velit in omnibus obedire, ſepoſito etiam proprio judicio, & ſincere omnia aperire? Si renuat, ipſum non admittat, ſed remittat, ut exquirat ſibi Confeſſarium, quem ſequatur in omnibus, dicatque, eum alias perpetuo vexandum. Si annuat, oſtendat ſe benignum, conſoletur, & animet. *Quid ſi advertat eſſe ſcrupuloſum?*

3. Cognoſcere conetur cauſam ſcrupulorum, ut eum amoveat inſtar medici, qui prius morbum, ejusque cauſam explorat, quam medicamenta adhibeat. *Cognoſcat cauſam ſcrupulorum. Quomodo deinde cum eo agendum?*

4. Ne afflictum magis affligat, plerumque ſit, benignus; opus tamen quandoque eſt ſeveritate, præſertim, ubi judicii apparet pertinacia, aut urget contra Confeſſarii conſilium confeſſionis repetitionem. Quocunque prætextu, etſi juratus aſſereret, hanc fore ultimam, non ſinat ſe flecti etiam lacrymis; hæc ſeveritas ſumma eſt clementia, temperata tamen ſit ſuavitate. Vide *Vaſq. Molinam* & alios.

5. Reſpondeat ſcrupuloſo ſine hæſitatione; nec multum diſtinguat; ſed ſimpliciter enuntiet, quid faciendum ſit, ſemper propendens in partem benigniorem, ejusque dubitationes in

meliorem partem interpretans. Responsi autem sui nullam det rationem, quia pœnitens scrupulos sic putabit minus contemnendos, rationes examinabit, reddetque dubias inanes opponendo, hocque conflictu invalescent scrupuli; aut novi orientur.

6. Non ostendat Confessarius, scrupulos referenti se sollicite attendere, quasi sint res alicujus momenti, non petat circumstantias, non exaggeret, nec clarius sibi exponi petat; sed sinat scrupulosum se explicare primâ vice, ne animum despondeat; non tangat, quæ scrupulosus non tangit; unum enim si tangat, movebuntur & alia, ut in aggerie lapillorum uno ruente ruunt & alii. Si sæpius ad eandem rem interrogandam redeat, eum non audiat; sed satis actum esse serio edicat; quia frequentes interrogationes, & recursus sunt velut frictio scabiei, quæ placet quidem, attamen nocet.

7. Quandoque suaviter irrideat, dum proponit dubia non fundata, jubeatque cogitare, quid velles respondere, ab alio ejusmodi interrogatus, dicatque, ut id ipsum faciat. Præter hæc Confessarius suggerat ipsi de mediis jam referendis, quæ huic pœnitenti videbuntur magis necessaria, aut utilia, præsertim, ut nunquam cedat scrupulo, sed directe contra operetur.

CAPUT.

QUÆSTIO VI.

Quæ media generatim præscribenda scrupuloso?

Resp. Sequentia. Primum. Magnâ humilitate, fiduciâ, & resignatione in voluntatem Dei, petat à Deo lumen, se dirigendi prudenter, & vivente ex lege ejus contemptis illis noxiis anxietatibus; hoc si faciat constanter, pacato tamen & resignato animo, aderit Deus, qui non amat habitare in animo perturbato: *Non enim in commotione Dominus.* 3. Reg. 19. 262. *Oratio humilis.*

2dum. Maneat apud eundem constanter Confessarium, quem putat doctum & probum, ita ut possit, & velit bene dirigere secundum beneplacitum Dei & salutem ipsius. Hunc sequatur in omnibus abnegato suo judicio, instar infantis, qui nescit, quid sibi expediat. Hoc ut à se obtineat (horrent namque scrupulosi cæcam illam obedientiam, sicut morsi à cane rabido aquam fluvialem, etsi sit remedium præsentissimum.) 1. Tanquam certum teneat, nunquam se anxietatibus suis, impedimentisque in via virtutis liberandum, nisi per obedientiam quam Deus gravissimam habet; quia per eam homo suum intellectum, & voluntatem Deo immolat contra inclinationem naturæ vitiatæ. 2dum. Tanquam indubitatum apud omnes viros spirituales habeat, perfectionem nostram sitam esse in exequenda Dei voluntate; hanc autem securiore via non agnosci, quam per Dei ministros, & superiores, adeoque secure se procedere obediendo in omnibus, ubi manifestum *Obedientia exacta eidem Confessario exhibenda.*

non apparet peccatum, subque hoc præsidio pericula cessare esse pericula, & sine hoc nihil prodesse cætera; quia recedit à voluntate Dei, ipsaque sacrificia ejus sunt sacrilegia; nam inquit Salvator noster: *Qui vos spernit, me spernit.* Lucæ. 12. *Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere* I. Reg. 15. 3. Si Dæmon, aut inordinatus timor oggerat periculum esse pereundi, sic cæcè sequendo alienum arbitrium; reponat: quis periit ductum sequendo obedientiæ, quæ recta est ad cœlum via? Sancti securiorem non agnoverunt. S. Theresia, etsi certo sciret se à Christo ipso in quibusdam esse edoctam, nihil tamen voluit exequi sine sui Confessarii consilio. Ecce phanaticum errorem! Sancti credendum censuerunt voci Patris spiritualis, & ego plus credam proprio judicio, quam Sanctorum placitis; arundini fractæ, opinioni propriæ innitar potius, quam infallibili veritati Christo, de suis Vicariis dicenti: *Qui vos audit, me audit*; *qui vos spernit, me spernit*? Ex his secure sic resolvet scrupulosus: quamvis ego judicem, hoc esse peccatum; tamen quia meum judicium fallibile est, & Confessarius mihi dicit, hoc mihi licere, possum & volo facere, quod mihi dicit faciendum esse, certusque sum me bene facere; quia Deus vult, ut ipsi obsequar. Sic enim corrigit suum judicium, quod si non acquiescens de uno eat ad alium, non tantum perdet meritum obedientiæ, ostendetque, se proprio stare judicio; sed magis se implicabit, quia alii ejus conscientiam nec scire statim possunt, nec eum tractare ut scrupulosum, sicque inibunt diversas respondendi vias; unde magis involvetur. Maneat itaque apud unum eundemque, eum divinæ mise-

misericordiæ, & providentiæ confidens sequatur sciatque certo, sibi non imputandum esse, etsi contingeret eum aliquando errare, quod nunquam præsumat.

3tium. Persuadeat sibi, ut ex jam dictis facile poterit, si sapit, tanquam verissimum, quod scrupuli ad sanctitatem per se non ducant; sed à vera pietate & virtute multum abducant, aut retardent animam. Nulla enim virtus insipiens est, nulla inanibus nititur phantasmatis, & ridiculis fundamentis. His autem vitam suam superstruit scrupulosus. Neminem prudentem habet imitatorem, sed ab omnibus, qui nôrunt ejus phantasmata, ridetur aut ut stultus, aut ut à stultitia non procul distans. Fideles, hilares, prudentes servos diligit habere Deus. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatâsti cor meum.* Ad id inepta est anima metu constricta. *Considerare damna spiritualia.*

4tum. Discat ex signis supra relatis, aut si hæc ei non sufficiant, ex ore sui Directoris, firmiterque sibi persuadeat, se scrupulosum, & nugi vendulum esse. Persuadere quidem nititur Satan, aut ingenita superbia, scrupulos non esse, sed rationes solidissimas, quæ se offerunt; esse inspirationes sanctas; at nugæ sunt & illusiones. Putat se divinis illustrari visionibus, sed ignes fatui sunt & inania phantasiæ aberrantis simulacra; adeat medicum, ei credat, & acquiescat; si renuit, signum evidens est læsum illi esse cerebrum, quod in judicii pervicaciam indurescit, & dum demum supervacanea omnis erit medicina. Scrupulosus, qui sibi persuadet, scrupulosum se non esse, incurabilis est. *Confessario credere se scrupulosum esse, & nugi vendulum.*

5tum. Adhibeat medicinas naturales, quibus tenaciores humores dissolvantur, sanguis refi- *Adhibere medicinas corporales.*

cia-

ciatur, purgetur cerebrum; quæ autem medicinæ sint adhibendæ, audiendi sunt medici. Illud, ut jam supra memini, experientiâ constat, scrupulosos pro varia anni tempestate, lunæ, mensiumque varietate sanguinis affluxu, aut detentione validius impeti. Frustra laborat Confessarius, nisi corpus fuerit ante curatum. Scrupulosus moderate vivat, nec subtrahat vires corpori per longa, crebraque jejunia, aliasve afflictationes; evacuatur enim nimiâ defatigatione vivacior sanguis, vacuus nimium stomachus exhaurit cerebrum, sensus reddit torpidos, mentem turpidam, phantasiam sibi male cohærentem.

Non agendum cum scrupulosis. Contemnere scrupulos, & agere contra eos.

6tum. Non agat cum scrupulosis, eorum consilia non audiat; nisi forte media, quæ probata nôrunt experientiâ, contra scrupulos afferant.

7mum. Dum vellicat scrupulus, caveat ne illi obsequatur; sed illum contemnat, & directe contra eum operetur, v. g. angitur, ne aspiciendo homines, aut imagines Sanctorum, Bmæ Virginis, Christi Crucifixi peccet, eo quod expertus sit, ex ejusmodi aspectu subortas sibi esse cogitationes turpes, jamque timet, ne sit illarum causa; de industria ista, ut dictum supra n. 244. aspiciat homines quidem, quasi transeunter, & more piis & prudentibus consueto; imagines autem etiam fixe, certusque sit, quæcunque cogitatio occurrat, se non peccare, quam diu consensus in illam deest. Hoc medium, omnino necessarium & optimum est: si enim cedat, acquiret habitum postea difficulter curabilem, sique sibi velit satisfacere in uno, angetur circa alterum, ut experientia docet, & non erit scrupulorum finis, imo cedendo peccat, quia suum judi-

judicium præponit judicio Confessarii, Theologorum & Ascetarum; ineptum se reddit paulatim ad suum officium debite obeundum, ad orationem, Deique obsequium, quem tandem apprehendit, ut Tyrannum, qui delectetur interitu hominis; e contra se contemnat, & operetur contra, fugiet Diabolus, qui sui contemptum ferre non potest; acquiret animos, & habitum recte operandi; oborietur menti lumen, quo agnoscat nugas esse, quibus angitur. Proinde de scrupulis secum non multum agat, non disputet, non deliberet, non inquirat, an bene, an vero male fundata sint, quæ animo objiciuntur; an judicia, an ludicræ rerum species, quæ formantur, an apprehensiones, an inchoata judicia, an rationes occurrentes sint certæ, an saltem probabiles, sed abrumpat penitus ejusmodi cogitationes, & contemnat, quasi sit jam imbellis hostis, ut conatum contra se non mereatur. *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis. Jacobi C.* 4. Huic ne ulla in re obsequatur, & molestiam sibi ab illo fieri non ostendat frontem non contrahat, oculos non occludat, nec detorqueat; caput non agitet, non ore, non nutibus consensum deneget; sed solâ mente agat omnia, animum obfirmans sic, ut nihil Dæmon eorum, quæ intus aguntur, persentiscat; rationibus, quibus Dæmon scrupulorum conatur fulcire justitiam, non respondeat; multo minus de iis disputat, sed plane negligat, & contra operetur, si scrupulus ad aliquid agendum vel omittendum impellat. Solet Dæmon suadere scrupulosis solitudinem, ut secum multum agant, multa cogitent, multa expendant, huic se obsequantur, undique irruunt rationes falsæ de præteritis, præsentibus,

fu-

futuris: hanc Diaboli strophamn, ut elidant, vitent otium & solitudinem, non tacita secum de scrupulis trahant colloquia, præsertim nocturna: longe enim facilius ista ipsos perdent, quam aliena: sic enim excrescent phantasmata, quæ metus concitabunt, quos ne vanos credant, rationes undique aggerentur, fietque, ut nemini facilius credant, quam sibi.

Rectum conscientiæ dictamen quomodo formandum? Si replicet Scrupulosus: libenter contemnerem scrupulos, & agerem contra, at non videor mihi formare posse conscientiam certam, imo apparet mihi tanquam certum quandoque, quod peccem. Respondeatur ad 1mum; in recte formanda conscientia nulla est aut difficultas, aut periculum; tantummodo cogita; ut contemnam, est Dei voluntas; hanc indicant mihi Theologi, viri sapientissimi, Ascetæ spiritu Dei pleni, meus Confessarius, qui vices gerit Dei, sequendo autem voluntatem Dei peccare non possum; sique contingeret me errare materialiter, imputari mihi non potest: quos enim sequar, nisi quos directores mihi dedit Deus? Præterea obsequendo scrupulis noceo corpori & animæ, reddo me ineptum ad Dei obsequium, & proximo gravem; vivam in perpetua tortura, vitam cogar ducere nimis difficilem: ad hæc Deus me non obligat; quod enim nimiam affert difficultatem est moraliter impossibile, unde nec ad id Deus obligat, saltem ubi evidens non est esse pecatum: hic autem non est evidens. Potest etiam conscientia hoc modo formari, non scio existere legem hoc faciendi, si scirem esse, obsequerer; nunc autem non obsequar, quia certus non sum de ejusmodi lege. Denique hoc modo: quod video, prudentes, & probos facere, aut tanquam nugas

gas contemnere, hoc possim & ego; video prudentes, & probos homines hoc facere, aut tanquam nugas contemnere, ergo &c. in dubiis enim vita, & communis sensus hominum proborum & prudentum bona est vivendi regula.

Atque hac ratione etiam scrupulosus rudis recte formare potest conscientiam sine recursu ad doctum, vel Confessarium: Deus enim cuique dedit rationem, ex qua sibi formet dictamina agendi; nec obligat ad toties recurrendum cum tanta molestia, & perturbatione: unde si bonâ fide procedens forte erret, ipsi non imputabitur ad culpam.

Resp. ad 2dum: Reflectat Scrupulosus ille ad sequentia: 1mum. An non verum sit, id, quod sæpe certum putabat, compertum esse postea, quod fuerit vanum simulacrum? 2dum. An verum non sit, quod agi se variis erroribus, & inanibus apprehensionibus audiverit à suo Confessario, aliisque prudentibus? 3tium. Annon alii prudentes talia agant, & quæ in contrarium occurrunt, contemnant tanquam vana? 4tum. Quid responderet alteri interroganti, an hoc agere, vel omittere sit peccatum? Fateatur humiliter coram Deo, se ineptum esse ad judicandum de plerisque moralibus, sique Confessarius dicat, illas certudines esse phantasmata & illusiones, animosè contemnat. Quod & faciat necdum audito Confessario, si sua certitudo sit contra sensum prudentum, vel deprehendat, se errâsse ante similibus quasi judiciis, aut putet, quod interrogatus ab altero, non posset ipsum ad id, de quo scrupulus est, obligare.

Quod

Si dubitet, an adsit ratio prudens? Quod si dubitet, an, quod occurrit, sit ratio prudens, sine examine contemnat: cum enim dubia ejus plerumque sint inania, prudenter præsumit, & nunc esse; quia ex communiter contingentibus prudens est præsumtio: sique in ejusmodi circumstantia cedat, acquiret habitum dubitandi in plerisque, & intricabitur, cujus non tenetur se exponere periculo ad vitandum peccatum hic & nunc forte materiale. Hinc si apprehendat, obligari se ad aliquid statim faciendum v. gr. ad corrigendum proximum, si non sit certus se teneri, bene facit contemnendo. Fitque per judicium reflexum probabilius ipsi, quod non teneatur, ex quo connaturaliter oritur conscientia certa, quod non peccet.

Si pergat anxietas, se firmet patientia, & fiducia in Deum. 8vum. Si, ubi statuit agere contra scrupulum v. gr. quo urgetur ad repetendum aliquid ex horis, aut peccatum ex præteritis adhuc confitendum, scrupulus adhuc vellicet, & angat, suscipiat hanc anxietatem de manu Dei, & patienter ferat in satisfactionem pro peccatis suis, offerat se Deo ad exequendum in omnibus ejus voluntatem, ubi eam agnoverit, & aliis mentem applicet. Si cor adhuc angitur, cogitet, si huic anxietati cedam, orietur alia, & finis non erit; hanc ergo feram, quamdiu Deo placuerit. Si à Dæmone, aut aliunde suggeratur; quid si in hoc statu contingeret te mori? vellesne sic mori? Persunctorie hoc tractet, & dicat: confido in Domino, ejus voluntatem mihi per sapientes indicatam sequor, ipsi erit de me cura, si alias mihi indicaverit obligationem, obsequar; ad salutem non est necesse, me omnia confessum esse, sed sufficit, me moralem diligentiam, ut in aliis magni mo-

momenti negotiis ſolet, impendiſſe; reliqua peccata ſimul remiſſa ſunt, & in Confeſſione comprehenſa cenſentur, ſicque præcepto ſatisfactum, ut certum eſt, docetque Concil. Trid. donec mihi conſtet aliquod mortale me rite confeſſum non eſſe. Si inſtet ſcrupulus: in agone circa hoc anxiaberis: reponat: confido in Domino, cujus voluntatem nunc exequor, ipſe mecum erit, & me tribulari non permittet ultra, quod poſſum, qui dixit per Pſalmiſtam: *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Pater eſt, non Tyrannus, ſalutem meam deſiderat, & curat non interitum & damnationem: ubi mens mea ſerena erit, ſi quid faciendum mihi ultra ſcivero, faciam, modo non ſcio, nec facere mihi expedit, nec licet. Et his acquieſcat, nec ſcrupulo cedat.

Utile eſt proponere ſibi frequenter Dei bonitatem.

9num. Aſſueſcat repræſentare ſibi Deum, ut Patrem benigniſſimum, ſcientem infirmitatem noſtram, ipſe cognovit figmentum noſtrum, & ſcit, quia caro ſumus: recurrat ad Salvatorem JEſum ſumma cum fiducia, qui non volet pretium ſanguinis ſui nobis fruſtra impenſum. Hujus in nos charitatem immenſam frequenter meditetur, de ea legat, & loquatur.

Habere ſe ergo Confeſſarium velut vicarium Dei.

10mum. Magna cum ſinceritate, fiducia, & reverentia agat cum Confeſſario ſuo, velut vices Dei gerente, ejus dicta accipiat velut de ore Dei, ejus directioni ſe ſubjiciat, ejus ſententiæ acquieſcat, juſſis obtemperet, & ſecurè procedet; quia cum alius ab inſania, & mille periculis ſe tuendi modus non ſuppetat, plus ab homine Deus non poteſt exigere. At fortaſſis ſibi videbitur doctior ipſo Confeſſario? Eſto ita ſit ſpeculative; practice tamen longe eſt illo inferior

rior in hoc negotio, ob cerebri intemperiem, metus superfluos, animi angorem. Cedat proin, si sapit, quamvis sibi videatur sapiens, hâc ratione mentis pervicacia expugnabitur, superbia retundetur, & ingentes à Deo gratias merebitur. Ut autem hoc tanti momenti remedio debite utatur, 1mo petat simpliciter à Confessario determinationem rei agendæ, vel omittendæ; rationes vero, cur ita statuat, minime exposcat; alias suum, quod minime expedit, non Confessarii sequetur judicium. 2. Ubi Confessarius semel respondit, caveat, ne ejusdem rei gratia alium consulat, aut in libro rationem, aut resolutionem inquirat. Facile enim involvetur magis, Confessarii authoritatem minoris faciet; eidem non fidet, & idem erit de aliis. Si plures volet consulere, id arrogantiæ & pervicaciæ signum est; quam ut Deus puniat ac retundat, magis eum cruciari permittet. 3. Non multum agat etiam cum Confessario de scrupulis, quia sic hi figuntur tenacius. 4. Si semel à Confessario resolutionem habeat, v. gr. non repetendam esse Confessionem, non obligari ad jejunium, si adsit occasio executionis, non adeat iterum Confessarium; sed contra scrupulum agat, nunquam scrupulos superabit, nisi discat suis solis viribus eos oppugnare. Nec dicat, aliquid forte se oblitum esse, aliqua Confessarium fortassis non intellexisse, circumstantias forsan esse mutatas. Scrupulorum hic prætextus est, & velamenta ludicra. Egit, quod putavit; agat modo, quod agendum est, & certo sibi persuadeat, quod non peccet; quia Deus plus ab ipso non exigit, ne perpetuo hærendi contrahat habitum. Poterit postea Confessario exponere reliqua. 11mum. Prudenti & vigili curâ

curâ vitet venialia; sed sine perturbatione; curam gerat salutis suæ, sed non nimis sollicite, aut perturbate; prudens cura laudanda, immoderata in vitium abit, mentem implicat, vires enervat, tædium ingerit, languidum reddit, & tandem fatigatum nimis à cœptis avocat, & in desperationem agit. Deus nihil exigit prudentiæ contrarium, jugum ejus suave est, & onus leve; viam ejus currunt, quibus cor dilatatur. Viator nimium sollicitus de via, facilius aberrat; nimis sollicitus in via salutis, in aliis impingit sæpius, quam is, cui cura prudens est. *Vitare differere venialia peccata.*

QUÆSTIO VII.

Quomodo dirigendus, qui scrupulose semper timet, ne cum dubio operetur?

RESp. Hic scrupulus multis molestus est; quia certum est peccare mortaliter, qui cum dubio practico de gravi malitia operatur. Sunt autem scrupulosi; qui ad omnia fere hærent, attamen sæpe operantur, & postea nesciunt, an cum dubio processerint; an vero se debite resolverint. Pro talibus serviunt, quæ dixi quæstione præcedente, quomodo formanda sit conscientia, & facile possit. Quibus adde sequentia. 284. *Aliæ regulæ pro scrupulosis.*

1mum. Si primo statim intuitu & sine formidine non appareat esse peccatum; prudenter se resolvat, id quod aggreditur scrupulosus, non esse peccatum, nec opus postea examinare rationes in utramque partem; sed certo teneat *1ma.*

licere, hoc ipso, quoad primo intuitu non appareat certo, & tanquam indubitanter illicitum. Ita *Castrop. Laym. Stotz. Sanch. Bonac.* & alii. Ex quo jam nascitur dictamen hoc conscientiæ certum. Viri docti, & sapientes tenent, sic procedendo me licite operari; ergo sine peccato procedo. Hocque majori cum solatio fiet, si ab alio suæ conditionis homine interrogatus respondere deberet, esse licitum, aut sciat in talibus alios homines prudentes procedere sine formidine peccati.

2do. 2dum. Si talis postea inveniat se judicio suo aliquando aberrâsse, licitum judicando; quod re ipsâ illicitum erat, pergat nihilominus uti dicto principio; quia experientiâ didicit, timores suos esse plerumque vanos, estque nimis difficile; imo moraliter impossibile examinare omnes, adeoque nec Deus ad id obligat. Unde prudenter contemnet omnia, pergetque bonâ fide; erit autem per accidens, si quandoque materialiter erret. Neque obstat, quod forte videatur sibi non posse contra timorem illum formare dictamen conscientiæ practicum de licentia actionis; quia timor ille non est conscientia dubia, sed trepidatio quædam cum apprehensione mali, cum qua stat judicium virtuale de licentia actionis; etsi ipsum ille non advertat ob impetum timoris, qui intellectum perturbat; sicut cum judicio ultimo practico fundato in opinione vere practice probabili, stare potest formido de malitia materiali actionis; ita stat hic cum timore illo, qui non est in ipso judicio practico, sed illud comitatur, vel antecedit. Si cui hoc non sit ad plenum solatium, formet conscientiam, ut jam dixi, reflectendo

super

ſuper doctrinam prudentum, & agendi conſuetudinem timoratorum.

3tia. Si ſcrupuloſus certo putet, ſe proceſ- *3tia.*
ſiſſe cum dubio, non ideo judicet, ſe certo peccâſſe, quia dubium potuit tantum fuiſſe ſpeculativum, & certitudines ejus ſæpe ſunt phântasmata: quare ad ſummum erit dubium, an peccaverit, cum autem ſcrupuloſus dubia non teneatur confiteri ob gravia mala, quæ ſequuntur, ſi obtemperet ſuis anxietatibus, uti docent poſſim Theologi; conſultius eſt, ut illius mentionem non faciat in Confeſſione, nec ſe deſuper examinet, an peccaverit, nec ne; ſed doleat in genere, quod Deum unquam offenderit, ſeque reſolvat, quod nunc aut non peccaverit, aut ſaltem non teneatur confiteri; paratus id confiteri ubi timores ſuos ſuperaverit, & obligationem confitendi agnoverit.

QUÆSTIO VIII.

Quomodo dirigendus, qui ſcrupuloſè angitur, ne internis tentationibus conſentiat?

RESP. Huic ſervient ſequentia.

1mum. Nunquam judicet, ſe conſenſiſſe in *265. Signa conſenſus non dati.*
mortale, niſi certo ſciat, imo ſi valde ſcrupuloſus ſit niſi jurare poſſit, ſed plane advertiſſe ad malitiam gravem, & plene in eam conſenſiſſe. Alium non licet condemnare peccati mortalis, niſi adſit certitudo, cur quis ſeipſum condemnet, ubi illa non adeſt? Hoc valet, etſi nihil aliud accedat; valet autem maxime, ſi quid ex dicendis accedat.

 2dum.

2dum. Si serio sæpe statuit nunquam peccare mortaliter, vel potius mori, teneat se non peccâsse, ubi de eo certus non est; quia sæpius odio habita, si amentur id facile advertitur: quare non inhæreat examinandis cogitationibus, si de consensu in illas angatur. Non stan simul magnus horror peccati, & libera ejus volitio, neque credendum est, quod benignus Deus ita facile permittat labi in mortale hominem, qui ejus offensam horret.

3tium. Si tentatus terreatur, & objectum tentationis statim repudiet, ubi magis advertit, plene non consensit; quia si plenus adfuisset consensus, non tam facile mutaretur, nec tam facile ad Deum rediret, si ab eo plane recessisset.

5tum. Si postea advertat, si timide processisse, vel nesciat, an vigilans, vel dormiens, sobrius, vel ebrius fuerit, vel statim post factum dubitet, an consenserit, signum est defuisse plenum consensum, quia plenus consensus in mortale timoratæ conscientiæ facile apparet, sique fuisset plena libertas, sciret, an fuerit vigil, vel sobrius.

5tum. Si statim, ubi angitur, adhuc repetit, se ita habitualiter, constitutum, ut malit mori, quam Deum graviter offendere, tenendum est, quod non consenserit saltem plene; quia per consensum plenum in mortale status ille habitualis fuisset destructus. Hæc valent etiam pro non scrupulosis, tenentque Theologi communiter, quod, qui timoratæ est conscientiæ, nec solet plene advertens consentire, possit in dubio censere, plenum consensum non adfuisse, quia ex communiter contingentibus prudens est præsumptio.

QUÆS-

QUÆSTIO IX.

Quomodo dirigendus scrupulosus circa vitam præteritam, & factas Confessiones?

RESP. Imo, Si vixit in peccandi consuetudinibus permittat Confessarius aliquamdiu scrupulos, ut conscientia recte expurgetur, ante omnia autem disponat eum per actus Fidei, Spei, Charitatis, Doloris, & propositi ad Confessionem generalem (si hanc nunquam fecerit) juvet eum in examine conscientiæ percurrendo præcepta Decalogi, Ecclesiæ, occasiones in quibus fuit, & peccata præcipua. Hâc Confessione rite factâ non permittatur amplius generaliter confiteri; permittatur tamen, ut ter vel quater addat, quæ adhuc incident, & quæ nescit, se rite confessum esse; his peractis jubeatur tacere de præteritis, deque iis amplius se non examinare, etsi non recordetur se hoc, vel illud confessum esse; non recordatio enim causa non est rationabilis dubitandi. Quod, si sciat pœnitens se solitum esse reticere peccata in Confessione, detur illi tempus aliquanto longius, ut peccata, quæ adhuc incident, confiteatur post Confessionem generalem, & dein jubeatur non examinare se de præteritis: omnia enim saltem indirecte sunt remissa, nec tenetur cum tanto incommodo scrutari præterita, ut omnia remittantur directe. Si nihilominus adhuc postea non acquiescat, sed dicat se certo scire, quod aliqua determinate fecerit, & non sit confessus, jubeat eum Confessarius jurare,

266. *Confessio generalis quando permittenda, & quomodo dirigenda?*

quod per ista peccârit mortaliter, & non sit confessus; si prompte juret, audiat ipsum, quia non est scrupulus; si timeat jurare, non audiat, quia non est certus; scrupulosus autem non tenetur quidquam repetere in Confessione, aut confiteri, nisi sit certus se peccâsse graviter & nunquam esse confessum.

2. Si angatur circa præparationem ad Confessionem doceatur, quod non requiratur, nisi diligentia & præparatio mediocris, qualis in negotiis magni momenti adhibere solet: nec repetendæ sint præteritæ Confessiones, si probabiliter validæ fuerint.

3. Si Confessarius advertat, quod scrupulosus jam se suæ curæ committens antè alteri fecerit Confessionem generalem, non permittat ipsi, ut quidquam ex vita præterita repetat, sed dirigat eum secundum jam dicta.

QUÆSTIO X.

Quomodo dirigendus scrupulosus, qui variis tentationibus agitatur?

267. *Quid agendum, si tentetur contra fidem?*

RESP. Præter dicta N. 244. docendus sequentia: 1mo. Si tentetur contra fidem non eliciat actum fidei circa Mysterium, contra quod tentatur, sed contemnat, aut negligat tentatorem, mentem convertendo ad alia, vel si sine perturbatione possit, mentem convertat ad Deum animæ suæ intime præsentem, & in animo dicat: Credo Domine, apud te maneo, & dein alia agat. Si instet tentatio: ergo non credis jam v. gr. Deum unum simul & trinum? nihil respondeat, sed pergat in suis, quibus occu-

occupatur, aut etiam dicat: jam nolo elicere actum fidei, eliciam, ubi opus fuerit, & mihi placuerit. Proinde caveat, ne disputet, & luctetur cum tentatione; sic enim se involvet, Diabolo dabit saltem hanc victoriam; quod permiserit turbari se; is contemptu optime vincitur. Non putet hanc tentationem esse grandem miseriam, sed tanquam phantasma nullius momenti reputet. Sic animus melius à perturbatione servabitur immunis.

2. Si tentetur contra spem, putetque se non posse actum fiduciæ erga Deum elicere; & hoc ipsum contemnat, & animo dicat: Trado me manibus Dei, ipse Pater est bonitatis infinitæ. Filium suum Unigenitum pro me dedit, ipse Dominus meus est, ego opus manuum ejus, statuat ipse de me, quod ipsi placuerit. Et ita aderit actus fiduciæ & charitatis. Si urgeat tentatio: non scis tamen, an salvandus sis: vel enim prædestinatus es, vel non? si es, salvaberis; si non es, damnaberis quoquo te vertas; reponat in animo: scire an salvandus sim, ad me non pertinet; habeo benignum Dominum, Filius Dei salutem animæ meæ emit pretio sanguinis sui, illud non volet frustra esse impensum. Prædestinatus sim, nec ne, meum non est examinare. Creatus sum, ut Deo meo in hac mortali vita serviam, hoc fideliter cupio facere, curam de futuris permitto Deo. Si regerat tentatio; pro omnibus sanguinem dedit Filius Dei, & unus est omnium Deus, & tamen multi damnantur; reponat: si ita; ego Deo obsequar, & faciam ejus voluntatem. Servi non est, scrutari omnia consilia Domini sui, nec filii, novisse omnia secreta Patris. In his si difficultatem sentiat, tentationem statim in *Contra spem?*

prin-

principio contemnat, tanquam stropham Diaboli, & mentem aliis occupet.

Contra Charitatem? 3. Si scrupulosus tentetur contra charitatem Dei, v. g. cogitationibus, quasi Deum blasphemaret, vellet destruere &c. pariter intrepide contemnat, se vertens ad alia. Si videantur tales cogitationes ad cor venisse, non credat se consensisse, nisi certus sit, possitque jurare: certum enim est, quod non tantum in aliis aliquando, sed in scrupulosis sæpe ob vehementiam phantasiæ, & perturbationem intellectus, impediatur libertas; quia anxia formido tollit indifferentiam judicii & voluntatis. Quod si se serio interrogans etiam non scrupulosus, videatur velle omnia opposita, censeri debet nullo modo peccasse, quia quæ dispositiones contrariæ in voluntate non stant simul.

4. Si tentetur contra proximum, v. gr. videatur ipsi bonum, si illi tale, vel tale malum eveniret, aut putat etiam se velle ipsi id malum, contemnat ista, aut reponat: volo, quod velle me vult Deus: & quiescat, nec quidquam examinet.

Circa judicium temerarium. 5. Si circa judicia temeraria sit scrupulosus v. gr. audit aliquem liberius jocantem, & incidit cogitatio: is est luxuriosus; nullum formet judicium, sitne talis, nec ne: sed habeat se permissive, & dicat: qualis id sit, ad me non pertinet: Deus judex est omnium. Si tentatio ingerat: ergo non judicas esse innocentem? Reponat mente: non sit innocens, quid ad me? Sed hæc tentatio facilius vincitur, eam omnino tanquam rem impertinentem negligendo.

Si videatur sibi velle peccare. 6. Si incidat cogitatio, vellem hoc, vel illud facere, volo facere, videaturque ipse consen-

ſentire, non turbetur. Hæc ſæpe in phantaſia, & imaginatione aguntur non in voluntate: combinat enim Dæmon ſpecies, ut conſenſus repræſentetur, qui in voluntate non eſt: quod ex eo patet, quia ſic tentati ſtatim mallent mori, quam peccare; horrent & contremiſcunt, ubi advertunt ad talem imaginarium conſenſum.

Si tentatio ſit de futuris ſub conditione.

7. Si tentatio ſit de futuris ſub conditione, v. g. quid ageres in caſu, ſi aut peccandum eſſet, aut infernum deberes ſubire, vel tale, aut tale malum tolerare, ſervet, quæ dixi N. 244. talem cogitationem plane negligat, nihil reſpondendo: eſt enim impertinens, Deus infernum condidit, ut ejus horrore à peccatis avertamur, non ut in illum detrudamur, ſi non peccemus. Si negligendo non liberetur moleſtiâ, eam patienter ferat, ſe interne convertendo ad Deum, aut dicat: pro nunc nolo offendere Deum; ſi caſus is eveniat, aderit mihi gratia, ut Dei faciam voluntatem, dabit is cum tentatione proventum.

Si ſit contra caſtitatem.

8. Si tentetur in materia Venerea, habeat ſe, ut dictum ſupra, & ſiquidem tentatio conſiſtat in phantaſmatis impuris, nullo ſigno externe dato, contemnat placide; agat, quod agit, aut ſi nihil habet, quod agat, occupet ſe loquendo cum aliis; aut cogitet jam de cœlo, jam de inferno, jam de ſuis laboribus; vel numeret vitra in feneſtris, mente invocet B. Virginem, Angelum Cuſtodem, S. Joſephum: vel dicat Deo in corde ſuo: Domine amo te. Animo amplectatur JESUM Crucifixum. Quod ſi tentatio pergat infeſtare, nihil refert, non nocet, ſi non accedat conſenſus, cujus periculum non eſt in homine timorato. Si tentatio à re-

à rebellione carnis sit cum motu turpi cedat loco, si possit; imprimat sibi dolorem, invocet auxilium gratiæ, firmet se in proposito moriendi potiùs, quam Deum offendendi, & se occupet aliis. Si occasio est, recurrat cum fiducia & humilitate ad B. Virginem, Angelum Custodem; &c. Cessante tentatione non reflectat, an consenserit, aut quis fuerit successus tentationis. Solet hoc fraudulenter suadere Dæmon, cui si mos geratur, resuscitatur tentatio & periculum. Si consensisset plene, hoc non lateret. Pro quo servit & hæc regula: quando materia actionis vel omissionis, aut objecti est de se grata appetitui, & tamen non causavit specialem delectationem in voluntate, signum est, quod defuerit vel plena advertentia, vel plenus consensus; alias & voluntas suam percepisset delectationem. Ita *La Croix*. Contingit non raro, ut homo, qui ante assueverat peccatis in materia Venerea, aut cujus phantasia ex diuturnis tentationibus, infecta est speciebus venereis, illico abripiatur in delectationem Veneream, putetque se consentire, moxque se retrahat, & horreat, ne consenserit: at non judicet se consensisse; licet enim appetitus sensisitivus delectationem conceperit, & aliqua etiam connaturaliter voluntatis complacentia consecuta fuerit, ea libera non fuit: habitus enim antiqui connaturaliter operantur primum motum, nec potest homo eum reprimere prius, quam adsit: quis enim debellet hostem, ubi non est? Ex eadem ratione notant AA. sæpe fieri: ut homo, qui cœpit serio converti, diu inhæreat cogitationi; nec tamen consentiat: quia habitus acquisiti operantur, nec potest homo aliis intentus animum tam cito advertere ad resisten-

Si abripiatur illico & videatur sibi consensisse

sistendum. Concors quoque est multorum sententia, quod ratio per importunas incidentias sæpe etiam in delectationem perveniat; idque satis longâ morâ, antequam sui ipsius per maturam deliberationem plene compos fiat: & in talibus boni homines peccatum mortale metuere non debent, inquit Henricus Suso teste *La Croix hic N.* 553. Si hujusmodi postea se examinent, & primo videantur sibi non consensisse, aut tantum dubitent; vel timeant de consensu; præsumant se non consensisse, nec recedant ab hac resolutione; nunquam enim certitudinem assequentur, sed frustra se vexabunt. Tenendumque omnibus, qui timoratæ sunt conscientiæ, ut in æstu tentationis nunquam examinent se, an consenserint; quia eo tempore apti non sunt ob mentis turbationem ad se examinandum, sed exspectent, dum quieti sunt; tumque prius implorato lumine examinent se, advocando etiam signa consensus supra allata.

QUÆSTIO XI.

Quomodo dirigendus scrupulosus circa horas Canonicas recitandas?

RESP. Huic servient sequentes regulæ. 258.

1ma. Scrupulum, quo angitur, ne desit intentio orandi, tanquam insaniam reputet; neminique dicat, nisi velit videri insanire. Intentio enim adest hoc ipso, quod dicat officium, & non habeat aliam intentionem, quam illud dicendi, quod debet. Adest, si velit satisfacere suæ obligationi, quod censetur semper velle, dum sumit Breviarium, & officium inci-

Quid, si dubitet 1mo. An habuerit intentionem?

incipit, nisi ipsi constet de alia intentione. Imo non requiritur intentio satisfaciendi, sed sufficit intentio dicendi officium. Nec requiritur intentio explicita, sed sufficit implicita, & virtualis orandi; quæ habetur, dum quis vult dicere officium, vel colere Deum, vel suæ obligationi satisfacere: unde non sit sollicitus, maxime in decursu de intentione: hæc enim perseverat, quàm diu pergit recitare, statque cum distractione voluntaria etiam, & licet per hanc amissa esset, rediret tamen sufficienter per distractionis exclusionem, prosequendo cœptum opus. Imo metus, ne amissa sit, vel non renovata, signum certum est, quod adsit intentio.

Signa intentionis præsentis orandi sunt, si sumpto Breviario iverit ad locum quietiorem, vel in quo orare solet: si in initio caput detexit, Crucem formavit: si timeat, ne desit, si distractiones excludat; si attendat ad ea, quæ recitat &c. Opus non est intentione distinctâ, recitandi devote: quia hæc includitur in intentione orandi, &c.

2do. An omnia expresserit? 2da. Si dubitet, an bene expresserit omnia? an mutilarit properando? an sensum corruperit aliquid omittendo, vel mutando? an voluntariè, & cum plena advertentia fuerit distractus? nihil repetat: tum quia libertas est in possessione, cumque voluerit sine dolo procedere, tenere debet recte peracta esse, nisi certo constet de opposito: tum quia Ecclesia, utpote benigna mater, non vult filios suos esse meticulosos, & anxios servos Dei; sed hilares & quietos: hinc censetur non obligari ad repetendum ea, de quibus tantum dubitatur, ut habent A. A. communiter cum *Illsung tr. 5. n. 40.*

Si

Si enim esset obligatio repetendi dubia, anxietatibus lata aperiretur via, imo officium misere truncaretur, & confunderentur omnia. Atque hæc regula suadenda est etiam non scrupulosis. Si hic non eximatur scrupuloso anxietas, attamen nihil repetat, feratque patienter anxietatem, certus; quod sequatur judicium prudentum. Si certus sibi videatur, quod plene voluntarie fuerit distractus, adhuc nihil repetat; tum quia illius certitudines vacillant, & sæpe illusiones sunt: tum quia sententia probabilis est multorum apud *La Croix* *l.* 4. *sub num.* 1341. quo nulla attentio interna requiratur præter intentionem orandi, à qua verba procedant ordinate, quæ attentio superficialis dicitur; cui sententiæ se accommodare potest, ne se implicet, & gravem molestiam subire dein cogatur.

3tia. Inter recitandum non hæreat, sed præmissa intentione sine hæsitatione decurrat, sine intensione capitis, sine præcipitatione (hæc enim fatigat) sine anxia sollicitudine, ne distrahatur, & verba non debite exprimat, &c. Non examinet, quomodo processerit; nullum verbum repetat, certus, quod Deus moderatâ curâ magis honoretur, quam anxiâ sollicitudine; quia per hoc indicatur, quod Deum respiciat non tanquam benignum Patrem, sed tanquam exactorem severissimum, cui vix possit satisfacere: imo anxia sollicituto distractiones causat; hinc tenetur hanc vitare. *Inter orandum non hæreat.*

4ta. Attentio requisita nullâ actione impeditur, quæ ex natura sua stare potest cum attentione interna. Hinc, licet per aliquam actionem distrahatur, accedente præsertim timore distractionis eventuræ? si tamen actio de se talis non sit, quam probi, & prudentes homines inter oran-

orandum omnino caveant, non tenetur eam cavere, sed distractio tum eveniens censebitur involuntaria.

Nihil repetat. 5ta. Expleto officio, vel hora scrupulosus nihil repetat, etsi timeat, ne male recitaverit: imo etsi videretur male recitâsse. Ratio est, quia Ecclesia non obligat cum tanto gravamine, nec plus requirit. Unde certi obligationi hic non respondet solutio dubia, sed certa. Ita tenent AA. communiter. Imo si recitatio horarum ob anxietates & scrupulos esset admodum difficilis, non teneretur ad eam; quia ab Ecclesiæ præcepto excusat magnum incommodum; Unde talis posset omittere recitationem, donec videatur sibi, se posse sine tanto incommodo præcepto satisfacere: aut posset, persuasus se non teneri, recitare ex devotione id, quod potest commode; apprehensio enim obligationis anxietatem generat; illaque sublatâ discet imperturbate recitare, uti experientia docet. Pleraque dicta servari possunt à quocunque, qui timoratæ est conscientiæ.

Determinetur tempus. 6ta. Si ob anxietatem nimium temporis debeat consumere, determinet sibi tempus ordinarie requisitum, & à probis impendi solitum; quodque intra illud recitare non potest, omittat; plus enim Ecclesia ab ipso non requirit. Atque hoc Superior, aut Confessarius scrupuloso potest etiam injungere.

QUÆS-

QUÆSTIO XII.

Quomodo dirigendus ſcrupuloſus circa Miſſam legendam?

RESP. Servient ſequentes regulæ: 1ma. Tanquam certum teneat, quod peccet, ſi in Sacrificio peragendo det locum ſcrupulis, aut perturbationi mentis: quia, cum nomine & in perſona Chriſti agat, valde dedecent miniſtrum ſcrupuli, & inhonorant hanc diviniſſimam actionem; pariunt populo ſcandalum, & devotionem maxime impediunt. 269. *Peccat, ſi det locum ſcrupulis.*

2da. Scrupulum, ne deſit intentio conſecrandi, tanquam inſaniam contemnat; quia fieri non poteſt, ut Sacerdoti ratione utenti, dum ante Sacrum, ut accedat ad altare, lavat manus, apponit hoſtiam, induit veſtes, accedit ad altare, explicat corporale, inquirit Miſſam, &c. deſit intentio celebrandi: vult enim aliquid facere; & quid aliud, quam Sacrum? Neque intentio iſta revocatur, aut impeditur per diſtractionem; ſed cum hac ſtat; cùm ab intentione illa procedant actiones, alias non ponendæ. *Intentio conſecrandi non deeſt.*

3tia. Recte faciet, ſi ante Miſſam formet intentionem faciendi iſtis actionibus, quod facit Eccleſia, &c. vel dicat orationem: *Volo celebrare Miſſam*, &c. quâ lucrabitur 50. annorum indulgentias ex conceſſione Gregorii XIII. Dein in Miſſa non cogitet de renovanda intentione (etſi ab aliis laudabiliter mente ante conſecrationem adhibeatur formalis) nec dicat nequidem interne: Volo celebrare, conſecrare, &c. ſed certus ſit quod intentionem habeat ſufficientiſſimam hoc ipſo, *Non eſt renovanda anxie.*

ipso, quod timeat; ne desit: dum enim timet carentiam ejus tanquam malam, vult eam abesse, adeoque vult consecrare. Quod si laboraret de resumenda intentione formali explicitâ, timor turbabit cerebrum, videbiturque sibi non habere, aut menti observabuntur hæc verba: non vis celebrare, & ita committet irreverentiam, hærebit, & male sustinebit personam Christi.

Verba consecrationis quomodo proferenda?

4ta. Verba consecrationis non dicat altius, quam alia secrete dicenda. Si ob strepitum vel perturbationem forte non audierit verba, moverit tamen linguam, & organa vocis, uti solet, quando audibiliter loquitur, nihil repetat, quia tunc timor de verbis expressis imprudens est. Dein mutatio alicujus syllabæ raro mutat sensum ejus substantialem; ut si quis diceret: hoc est corpus meum: hic est calix sanguinis mei: quia satis est, quod verba ex modo & circumstantiis, quibus hic & nunc proferuntur, audientibus ingeneret sensum à Christo intentum, etsi corrupta per se sumpta in rigore eum non haberent: potestque servire hæc regula: quando voces corruptæ non sunt aptæ hic & nunc, si conjunctæ, ingenerare alium sensum, quam à Christo intentum, mutatio non est substantialis: hinc vel ideo non est licitum quidquam repetere.

Sine vi & nimia sollicitudine?

5ta. Verba consecrationis proferat sine metu, sine vi, sine anhelatione in hostiam vel calicem, sine nutu capitis; sed immotus, sicut alia verba profert; quia nimia sollicitudo recte proferendi faciet, ut non recte & cum debita reverentia proferantur.

Nihil repetat.

6ta. Caveat, ne ullum verbum repetat, quamvis timeat, ne non bene expresserit: si enim verbum, vel una syllaba formæ Sacramenti sine rationabili causa repetatur, est saltem veniale

pecca-

peccatum, quia irreverenter sustinet personam Christi. Qui verò judicare debet, se confecisse Sacramentum v. g. rectè pronuntiâsse formam quoad substantiam, per se loquendo, peccat mortaliter, si repetat, quia esset id illudere institutioni Christi; cum judicare debeat, se nihil effecturum, & tentaret aliquid efficere; nec posset seriò conditionem apponere. Ille autem judicare debet, se confecisse Sacramentum, qui solùm leviter dubitat, aut suspicatur, & timet, nescitque ipse, cur timeat; eò quòd non occurrat motivum prodens; sed hoc, aut simile: fortè malè pronuntiavi; possum malè pronuntiâsse. Unde his contemptis debet pergere, ut monent AA. Dixi: *Per se loquendo*, quia *Tamburinus*, *Gobat*, *Sporer* & alii putant, quòd, qui repetit formam, ut molesto scrupulo liberet, peccaturus tantùm sit venialiter; quia ex anxio metu offendendi Deum agit, videtur tantùm levem irreverentiam ex imprudentia committere: imò juxta *Gobat* multi excusantur ab omni peccato; quio sæpe non apprehendunt inanitatem sui scrupuli, & perplexi timent, ne magis peccent non repetendo; cùmque non habeant tempus examinandi sine suo rubore, & aliorum tædio, putant minus malum esse repetere; neque intervenit temeritatis præsumptio, ubi est diligentia pietatis. At, sicut timorati omnes tenentur antè sibi formare conscientiam, quòd opus non sit repetere, illaque dein stare contempto omni metu; ità multò magis tenetur ad id scrupulosus; quia, si anxietati suæ cedat invalescente habitu causa erit multiplicis & fortè gravis irreverentiæ.

7. *ma.* Si prolatâ jam formâ advertat, se fuisse sub illa distractum, & nesciat, an forte erraverit; *Etsi fueris distractus.*

rit; non ideo licebit repetere etiam non scrupuloso, formam soleat bene proferre; sed debet supponere, quòd bene protulerit; tum, quia ex communiter contingentibus est prudens præsumptio; nec possumus recordari omnium, inquit S. Thomas; tum, quia attentio, & intentio virtualis sufficienter adfuit; cùm continuata fuerit actio ex priore formali inchoata. Idem ob eandem rationem faciendum, si quis jam longiùs progressus dubitare incipiat, an formam protulerit, eò quod de eo judicandi speciale fundamentum non habeat, aut prolatæ non recordetur: In his casibus, & quandocunque non est prudens causa dubitandi, aut formidandi, sed leves tantùm oriuntur scrupuli de valore Sacramenti, nequidem conditionatè est iteranda. Docent tamen *Gobat* & *Sporer*, in dubio; ubi minister non est scrupulosus, potiùs inclinandum esse ad repetendum; id quod verum est in dubio de valore Baptismi, Ordinis, & alterius Sacramenti hic & nunc necessarii ad justificationem peccatoris.

8*va*. Si incidat apprehensio Sacerdoti, an per tò *meum* non velit, aut voluerit significare suum corpus, aut tò *hic* pronuntiare adverbialiter; hanc apprehensionem, etsi sub ipsa consecratione vivacem, contemnat, & velut nugacem negligat, nec tenet formare intentionem contrariam; quia certò adest intentio generalis prævalens faciendi, quod faciendum est; nec censere potest, se velle peccare mortaliter, uti peccaret, si in alieno sensu sumeret verba illa.

Quid, si fiat quasi perplexus

9*na*. Si circa aliquid fiat quasi perplexus, & nesciat, hocne, an illud faciendum sit; non hæreat, sed statim agat, quod primo intuitu ipsi videtur melius; nec ab ista resolutione recedat,

nec

: examinet, an bene hoc amplexus sit, sed per-
:, neque turbetur, si postea advertat, se errâsse,
ia excusat bona fides, quam habet sequendo
ıdentûm consilium, seque ostendere in Sacri-
io irreprehensibilem debet, & in populo vitare
ndalum & admirationem.

10*ma.* Timorem, ne sit in statu peccati morta-
, excutiat; nec judicet, se in eo esse, nisi certò
at, & juratò possit affirmare.

QUÆSTIO XIII.

uomodo dirigendus scrupulosus circa Mi- im ritè audiendam?

R Esp. Serviunt sequentes Regulæ: *Prima.* 270.
Non sit anxiè sollicitus de intentione Mis- *Intentio*
m audiendi: sufficit enim implicita assistandi *audiendi*
issæ tanquam rei sacræ. Hanc autem habet, *Missam.*
ii adit templum volens facere officium hominis
ıristiani, vel quod alii fideles faciunt. Item,
ii addit, ut suâ præsentiâ per Sacrificium Deum
ɔnoret, vel per illud beneficia impetret, aut
atias agat, pro peccatis satisfaciat, impleat præ-
ptum. Item, qui adivit templum ex nulla alia
usa, &c. adivit enim ex aliqua. Unde insaniæ
ecies est scrupulari de intentione, si non constet
: contraria.

2*da.* Etsi moderata sollicitudo adhibenda *Attentio.*
;ut habeatur attentio tum externa, tum inter-
ı aliqua; hæc tamen anxiè quærenda non est;
:terna enim habetur, modestè se gerat, &
nittat omnem actionem incompossibilem cum
tentione interna, seu, quâ durante non possit
tendere ad ea, quæ in altari aguntur, qualis est

 scriptio,

scriptio, pictio, confabulatio de re seria. lectio attenta libri profani, &c. Attentio autem interna habetur, si quis externè se religiosè gerendo sit ità constitutus, ut possit rationem reddere eorum, quæ geruntur in altari: hæc ordinariè stat cum distractione involuntaria; imò stare potest cum voluntaria. Docet enim experientia, quòd simul ad plura possimus attendere. Præterea docent non pauci A A. internam attentionem non requiri aliam, quàm v. g. orandi, colendi Deum, ex qua procedat oratio, vel cultus DEI externus, & vi cujus quis dicatur existere sub specie & cultu externo religiosè colentis Deum per Sacrificium.

Non audiendum aliud Sacrum ex scrupulo.

3*tia.* Si parte, aut Missâ totâ peractâ angatur, ne fortè attentio requisita defuerit, non audiat aliud Sacrum, ut scrupulo satisfaciat; sed certò teneat, se satisfecisse: nec enim hoc difficile & periculosum est moderatè sollicito; nec plus ab eo requirit Ecclesia; docetque experientia, quòd isti scrupulo cedentes post secundum, & tertium Sacrum auditum, non sint angore liberi; imò minùs putent, se satisfecisse audiendo ultimum, quàm primum. Quòd si & timeat, ne in pueritia attentio requisita in Missa defuerit, sciat, quòd pueri, & rudes non teneantur ad antam attentionem, ad quam alii, quia talis, utpote moraliter illis impossibilis, ab iis non exigitur. Consultum tamen est pro majore animi quiete, si dubium sit prudens, de eo semel, prout conscientia dictat, in confessione se accusare. In quo loco, qualis requiratur præsentia corporalis, doceat Confessarius pœnitentem; si dubitet: uti & cujus partis omissio constituat peccatum grave, & inducat obligationem audiendi aliud Sacrum.

QUÆS-

QUÆSTIO XIV.

Quomodo dirigendus scrupulosus circa fraternam correctionem seu monitionem, quâ proximus revocatur à peccator?

RESP. Dirigi poterit his Regulis: 1ma, Per se loquendo, non est obligatio in privatis orrigendi veniale proximi, nisi quis facilè possit: sset enim onus nimis grave, obligatio corrigeni venialia singula passim occurrentia, vergeretue potiùs in perturbationem pacis, quàm frutum charitatis. 271. *Requisita ad obligationem fraternæ charitatis.*

2da. Ut sit obligatio corrigendi vel impediendi mortale proximi, facturus correctionem deet esse idoneus, & posse id facere sine gravi suo 1commodo, juxta ordinem charitatis. Hinc scrupulosus rarò tenetur statim corrigere; si enim sciaur esse nimis anxius, ridebitur, dein nimiâ solliciudine suá impinget ipse, & fatigabitur.

3tia. Debet adesse spes fructûs: desperate enn fine cessant media.

4ta. Peccatum proximi regulariter debet esse 1oraliter certum, ut teneretur privatus corrigee: unde errant scrupulosi, qui, dum audiunt lios loquentes, statim suspicantur, an non sint roferenda turpia aut detractoria; putantque deere se abire, vel monere: hæc enim suspicio sæe temeraria est. Et quanquam referantur deectus & peccata proximi, tamen sæpe aut detrationes leves sunt, aut delicta sunt publica, quod

nescit ille meticulosus. Unde non rarò imprudenter, & non sine injuria loquentis corriget.

5ta. Si peccatum sit præteritum; ut sit obligatio corrigendi, proximus debet esse in gravi indigentia, qualis esset, si foret in certo vel probabili periculo relabendi, aut moriendi in peccato, nisi per se succurratur: Hinc si sit alius, qui prudenter credatur correcturus, aut si lapsum meritò judicetur emendaturus, monitione opus non est, nisi aliud exigat bonum commune.

Potest quandoque differri.

6ta. Si revera sit obligatio corrigendi, correctio non ideo statim facienda est, quia sæpe in præsenti non est spes fructûs; sed differri potest in tempus opportunum, ubi speratur fructus major: Unde iterum errant meticulosi, existimantes simul atque audiunt aliquid contra proximum, id sibi refutandum esse: tum quia sæpe meliùs consulitur proximo, si cœpta detractio sinatur absolvi, quàm si abrumpatur; cùm sæpe in fine minùs, quam in principio appareat delictum proximi, & relatæ circumstantiæ id imminuant; tum quia detrahentes sæpe nolunt videri errâsse, & magis exaggerant & confirmamt delictum. Hinc æqualis raro inferior rarissimè tenetur corrigere detrahentem.

QUÆS-

QUÆSTIO XV.

Quæ sint regulæ præcipuæ, quibus se ipsum dirigat scrupulosus?

RESP. Colliguntur ex dictis; suntque sequentes:

1ma. Frequenter à Deo magna cum humilitate, & plenâ resignatione, petat lumen & gratiam se dirigendi, & obsequendi suo Confessario. 272. *Præcipua pro scrupulosis dictamina.*

2da. Uno eodemque docto & prudente utatur Confessario constanter, ejus ductum humiliter sequatur exactè in omnibus, non petat, nec inquirat dictorum rationes, certòque sibi persuadeat, se sequendo non peccaturum; etsi (quod non præsumat) eum errare contingeret. Hoc est medium præcipuum, sine quo non liberabitur.

3tia. Ubi Confessarius edixerit, quòd intelligat statum pœnitentis jam satis, quòque is scrupulis angatur; id indubitatè credat: aliàs Confessarium aut mendacii, aut temeritatis, vel ignorantiæ temerè arguet, & dictis ejus aliis non obsequetur, frustraque laborabitur.

4ta. Scrupulis nunquam cedat, sed eos velut inania phantasmata contemnat, & contrà operetur: aliàs habitum acquiret, & de uno labetur in alium. Unde.

5ta. Ut satisfiat scrupulo, nullius peccati dubii apud Confessarium mentionem faciat; si scrupulus pergat vellicare, ferat æquo animo molestiam, sibique persuadeat, si huic cedat, alium secuturum, ut experientia docet. Si ergo

go non potest esse liber omni inquietudine, ferat hanc lubens pro expiatione peccatorum suorum, cum firma spe quietis tandem futuræ.

6ta. Discat, se ipsum dirigere ex principiis à Confessario datis, nec ad eum recurrat, nisi dum confessio peragenda est.

7ma. Sit brevis in examinanda conscientia. Si occurat cogitatio de examinando aliquo peccato, eam rejiciat ad tempus ordinarii examinis, nec judicet, se peccâsse graviter, nisi sine ullo examine, juramento, si necesse foret, id affirmare posset. Si timeat, ne jam peccaverit, dicat cum fiducia: Domine, ne irascaris, si cadant pupilli tui. Scis, quàm miserabilis sim, adjuva me, ne unquam offendam te: & durante anxietate non examinet; sed rejiciat in aliud tempus, quo caput erit serenum; in quo si prudens sit dubium, examinare paucis poterit, sed petito priùs à DEO lumine, qui suis deesse non solet: durante enim anxietate aptus non est ad ferendum judicium prudens.

8va. Diligenter studeat mortificare judicium proprium, cujus si amator est, non curabitur, nisi aspiret specialis gratia, quam expectare non potest.

9na. Vitet otium, & tristem solitudinem: unde semper habeat, quo occupetur; excitetque animum ad gaudium spirituale de DEI Domini nostri bonitate, clementia, misericordia, omnipotentia; & serviat DEO in lætitia.

Hilarem datorem diligit Deus.

QUÆS-

QUÆSTIO XVI.

Quibus Pœnitens ad perfectionem tendens, inordinatè tamen anxius de statu gratiæ sit erigendus?

REesp. Erigendus est signis seu effectibus præsentis gratiæ: quamvis enim Deus, ut in humilitate conservaret nos, noluerit nos esse certos de statu gratiæ, certitudine fidei, dicente Eccle, cap. 9. *Sunt justi; atque sapientes, & opera eorum in manu DEI, & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta*; sic tamen nos voluit esse similes, ut non simus diffidentes, signisque præsentis gratiæ nos dignatus est, ex quibus de ejus statu moralis certitudo haberi possit. Signa autem sunt sequentia: 273. *Erigendus signis gratiæ.*

I

Primum. Magnum peccati commissi odium, & horror admittendi, juxta illud Psalm. 96. *Qui diligitis Dominum, odite malum*: si sincerè abominaris quæcunque peccata, morique potiùs sis paratus, quàm Deum gravi peccato offendere, ne dubio crede, inquit S. Basilius, te liberum esse à peccatis. 274. *Quæ illa.*

2dum. Observatio mandatorum, juxta illud Christi Joannis 14. *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit Me.* Certiorem te reddet hoc indicium, si accedat observatio consiliorum, vel serventur mandata ex puro Deo placendi desiderio etiam in naturæ contra-

5*tum.* Horror venialium, & amor DEI singularis; qui enim rarò plenè deliberatè peccat venialiter, sique per subretionem vel fragilitatem veniale admiserit, illicò dolet, non acquiescens, donec illud pœnitentiâ eluerit; qui Deum singulari amore complectitur, de ejus perfectionibus gaudet, de ejus cultu sollicitus est, deque illo Deo gratulatur, dubitare non potest, se à Deo amari; & in gratia esse: *Non dubitet animâ*, inquit S. Bernardus, *se amari, si amet.*

Hæc moralem faciunt certitudinem de statu gratiæ, cui non parum accedit, si quis desiderium in se sentiat, magis & magis in spiritu proficiendi, plura & plura pro Christo patiendi: *Qui enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii* Dei. Et: *Ipse spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quòd sim us filii Dei.* Nec obstat, quod dicitur Ecclesiastici quinto. *De propitiato peccato noli esse sine metu:* nam, ut ex contextu patet, sensus est, noli ideo licentiùs vivere, & addere peccata peccatis.

APPEN-

APPENDIX

SEU

INSTRUCTIO PRACTICA,

ET

METHODUS,

DISPENSATIONES,

Aliasque Gratias petendi, & impetratas exequendi.

Cùm

Cùm instructionem Neo - Confessarii pro modulo meo jam absolvissem, placuit quibusdam, ut Methodus Dispensationes, aliasque Gratias à Prælatis Ecclesiasticis petendi, & impetratas exequendi subjungeretur in gratiam eorum, qui vel modum pro iis supplicandi, aut à quibus impetrari possint, ignorant; eorum voluntati ut obsequerer, quæ in Authoribus dispersa reperi, collegi in breve Compendium, cujus Divisionem & Seriem his subjicio.

DIVI-

DIVISIO ET SERIES *APPENDICIS.*

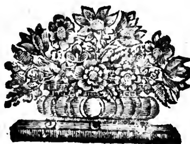
QUÆS-

§. V.

De indulgentiis.

§. VI.

§. VII.

IN-

INSTRUCTIO
PRACTICA
DE
Dispensationibus, aliisque gratiis petendis, & exequendis.

CUm dispensatio sit actus jurisdictionis, quo legis obligatio relaxatur in particulari casu, vel cum particulari persona, ita, ut maneat quoad alios casus vel personas, hinc potestas dispensandi non competit, nisi habentibus jurisdictionem in foro externo, aut ab his privilegium: quia autem non omnibus est eadem facultas, sed quibusdam restricta, atque non pauci Confessarii & Pastores ignorant, quo in certis casibus recurrendum, quâque formâ petenda dispensatio; existimavi, rem me facturum non ingratam, si ea, quæ in Authoribua dispersa leguntur, in brevi compendio exhiberem, remittendo potissima ad partes Theologiæ moralis, quæ ad validam, licitamque dispensarionem requiruntur.

§. I.

De Dispensatione in Festorum observatione.

1. *In Festis.* IN hac potest dispensare 1mo Episcopus. 2do. Parochus, etiam præsente Episcopo, quoad labores serviles, ubi sic consuetudo obtinet, aut non est facilis accessus ad Episcopum, secus si consuetudo sit contraria. Et quidem Episcopus, si causa justa adsit, in festis jure communi etiam inductis pro omnibus Diœcesanis: Parochus vero pro Parochianis tantum dispensare potest. 3tio. Superior religiosus pro suis subditis, non tamen pro famulis sæcularibus. 4. Papa potest etiam sine causa valide dispensare pro omnibus. Deinde, qui habet ordinariam dispensandi potestatem, potest eam delegare alteri, ut dispenset, si causam velut sufficientem approbaverit. Denique si adsit causa moraliter certo excusans, non est opus dispensatione Superioris, nisi forte ob scandalum, quod oriretur, si labor servilis publice exerceretur. *La Croix l.* 3. *num.* 584.

§. II.

De Dispensatione in Jejunio Ecclesiastico.

2. *In Jejunio.* RESP. Dispensare in hoc possunt 1mo Episcopi. 2do. Parochi, ubi consuetudo legitima sic habet. 3tio. Prælati, & ejus Vicarii

carii respectu suorum religiosorum, non tamen Confessarii, licet cæteroquin Privilegiati qua Confessarii. Causæ autem dispensandi sunt impotentia, debilitas, labor, & aliæ referendæ p. 2. Theolog. Moral. N. 177. Pro dispensatione universali in jejunio videtur requiri causa moraliter certa, pro dispensatione autem cum particularibus sufficit una ex causis non totaliter, attamen aliquo modo excusantibus à jejunio. Ratio primæ partis est, quia lex universalis est in possessione certa, à qua non debet universaliter dejici ob causam dubiam, & hinc Ecclesia sollicite inquirit in causas majores pro dispensatione universali, quam pro particulari. Quare *juxta P. La Croix l. 3. p 2. num.* 1308. pro universali dispensatione non sufficit sola penuria piscium: illa enim uterentur multi nobiles & divites, in quibus forte causa illa non subsisteret. Videtur tamen sufficere certum periculum morborum ob pisces infectos. Ratio secundæ partis est, quia si cum particularibus tantum dispensetur, lex communis adhuc observatur ab aliis, sique adsit causa gravis certa, non esset opus dispensatione: quare satis est, si causa sit dubie sufficiens. Quod si advertatur minus sufficiens, misceri poterit commutatio, v. g. injungendo orationem vel eleëmosynam. *La Croix l. 3. p. num.* 1308. Qui ab initio Quadragesimæ obtinuit dispensationem ob morbum, si restitutâ valetudine causa dispensationis omnino cesset, cessat dispensatio: si autem dubium sit, adhuc potest esse illius usus. Qui dubitat, an ex jejunio secutum sit grave damnum, tenetur recurrere ad Superiorem, nisi periculum sit in mora. Si Episcopus dispenset in Quadragesima in esu carnium, & dubitetur, an sæpius de die iis vesci

 liceat,

liceat, interrogandus est, quia dispensatio est strictæ interpretationis.

§. III.

De Dispensatione in impedimentis Matrimonii.

QUÆSTIO I.

Quis possit dispensare in impedimentis Matrimonii?

3. *Quis in impedientibus tantum?* Resp. I. In omnibus impedimentis tantum impedientibus potest dispensare Summus Pontifex, Episcopus vero in aliquibus; non tamen in omnibus; nam potest dispensare in tempore sacro Adventûs, & Quadragesimæ, in Proclamationibus, & interdicto à se vel inferiore lato, non vero regulariter in voto reservato; nec in sponsalibus; quia solus supremus Princeps potest ex gravi causa tollere jus acquisitum tertio; talis autem non est Episcopus, sed in spiritualibus Solus summus Pontifex.

4. *In dirimentibus Ecclesiasticis Papa.* Resp. II. In impedimentis jure naturæ dirimentibus, uti sunt error, ligamen Matrimonii consummati, ætas, impotentia, consanguinitas in primo gradu lineæ rectæ, nec Summus Pontifex dispensare potest, attamen potest jure ordinario dispensare in omnibus jure tantum Ecclesiastico dirimentibus, nullus vero ipso inferior, nisi ex ejus concessione. Ratio primæ partis est, quia non potest supplere consensum errore impeditum, nec dissolvere Matri-

mo-

monium consummatum, aut facultatem dare viro ducendi plures uxores, nec ineptum ad Matrimonium ex natura, vel aliunde perpetuo impotentem reddere aptum, & potentem, nec in lege naturæ absoluta dispensare. Ratio 2dæ partis est, quia illa impedimenta libere sunt statuta ab Antecessoribus Pontificibus, quibus par est potestate Pontifex succedens. Ratio 3tiæ partis est, quia inferior nihil potest in voluntatem superioris sine hujus consensu.

Resp. III. Ex tacita concessione Pontiqcis, etiam seclusâ speciali facultate, potest Episcopus pro foro conscientiæ tantum quandoque dispensare in impedimentis dirimentibus, in quibus solet Pontifex dispensare saltem post Matrimonium bonâ fide invalide contractum, non vero in iis, quibus non solet, aut nonnisi difficillime dispensat Pontifex. Prima pars constat ex consuetudine & praxi Episcoporum, sic exigente bono communi animarum. Ratio 2dæ partis est, quia non censetur Pontifex consentire, ut Episcopi dispensent in iis, in quibus ipse non solet dispensare, ut in impedimento consanguinitatis in gradu lineæ rectæ, & primo lineæ obliquæ, conjugicidii publici, disparis cultûs, ex voto solenni, ordine sacro, clandestinitate; secus est de impedimentis affinitatis, publicæ honestatis, consanguinitatis in gradu remotiore lineæ obliquæ, &c. declaro assertionem. 5. *Et aliquando Episcopus.*

1mo. Potest Episcopus dispensare in ejusmodi impedimentis post contractum Matrimonium, si hæc concurrant: 1mum. Si Matrimonium sit publicum. 2dum. Si impedimentum sit occultum, ita ut duobus saltem testibus probari non possit. 3tium. Si Matrimonium sit initum bonâ 6. *In quibus casibus?*

 fide,

fide, seu cum ignorantia impedimenti. 4tum, Si ex separatione sequeretur scandalum. 5tum. Si non sit facilis accessus ad Papam ob paupertatem, vel ob aliam causam, vel certe ob periculum usûs matrimonii putatitii, & peccatorum ex eo in tanta dilatione dispensationis. Atque his concurrentibus potest Episcopus dispensare etiam in primo affinitatis gradu, uti si Cajus cognovisset matrem, & dein duxisset filiam, aut filiam, & dein duxisset sororem. Ita Authores apud *La Croix hic n.* 835. *& Cardenam in 2da crisi diss.* 2. *art.* 13. *q.* 1. communissime. Et juxta plerosque sufficit, quod alteruter bonâ fide contraxerit cum inculpabili ignorantia impedimenti, etsi sciverit consanguinitatem, quia innocenti non debet nocere alterius malitia. Si autem uterque sciverit impedimentum, non poterit Episcopus dispensare, quia Tridentinum Sess. 24. de reformatione matrim. cap. 5. excludit à spe dispensationis eos, qui scientes impedimentum, vel id ignorantes, neglectis proclamationibus contrahere præsumpserint. Dicitur autem neglectis proclamationibus, quia, si proclamationes cum licentia superioris omissæ sint, spe dispensationis non privantur, sed potest Episcopus dispensare cum invalide bonâ fide conjunctis; quod & affirmant Gobat, Peretz & alii, etsi impedimentum sit publicum, quando separatio fieri non potest sine gravi damno, vel ob paupertatem solvi non possunt expensæ pro recursu ad Papam faciendæ, sique separarentur, oriretur infamia, vel scandalum, imo &, si conjuges divites separari non possent, & versarentur in periculo incontinentiæ ob moram temporis pro impetranda dispensatione à Papa necessarii. Ratio horum est; tum quia non cen-

censetur Pontifex potestatem sibi à Christo concessam in bonum commune animarum, restringere in earum detrimentum; tum quia sic consuetudo Episcoporum habet, quæ utpote non ignota Pontifici declarat ejus consensum, quo confert jurisdictionem, & legi suæ derogat. Ob has rationes potest etiam Episcopus in ejusmodi impedimentis, occultis saltem, dispensare pro matrimonio contrahendo, quando est urgentissima necessitas salutis animæ, & non est aditus ad Papam, vel ob moram est periculum incontinentiæ, vel alterius mali gravis spiritualis, ita A. A. communissime apud *La Croix n.* 838. & ita declarâsse Sixtum V. *Pyrrhus Corradus* testatur *in praxi dispensationum l.* 8. *cap.* 4. dixi autem: *Si versentur in periculo ob moram*: Nam si casus moram patiatur; & Episcopus non habeat specialem facultatem, eam autem habeat Nuntius Apostolipus, ad hunc recurrendum foret; propterea enim illi pro his partibus datur specialis facultas; si tamen nec hic specialem facultatem haberet, posset in necessitate dispensare etiam Episcopus.

2do. Potest probabiliter Episcopus habens potestatem dispensandi dispensare, si sit certus adesse causam dispensandi, etsi dubitet, an sit sufficiens. Ita cum *Sanch, Tamb. P. La Croix, l.* 1. *n.* 804. quia potestas dispensandi est latæ interpretationis, nec dispensaturus tenetur ad tam rigidum examen causæ, si autem postea deprehendatur, causam fuisse insufficientem, tenent *Sanch, Tamb. Gobat. Illsung, d.* 2. *nu.* 54. dispensatum posse pergere uti dispensatione, eo quod ex pia interpretatione prudenter præsumatur consensus superioris; verum La Croix cum aliis negat saltem, si appareat nullam ad-

fuisse causam, quia superior non censetur consentire in dispensationem sine causa factam.

3tio. In dubio, an opus sit dispensatione, quia reservatio potestatis dispensandi est odiosa; & Ecclesia merito præsumitur non reservare dispensationem casus dubii, ita *Krimer hic n.* 2043. *Barbosa* & alii.

4to. Valide dispensat Episcopus, quando adest error communis cum titulo colorato, quod possit dispensare, quia Ecclesia tunc supplet defectum, secus dicendum, si tantum sit error in Episcopo, v. g. si valens tantum dispensare cum pauperibus, putavit esse pauperem, cum quo dispensavit, & re ipsâ talis non fuit, quia deest Episcopi intentio, quæ se non extendit ultra facultatem sibi concessam.

5to. Si Episcopus putans se posse dispensare in impedimento publico, dispensârit, & postea Matrimonio jam à multis annis in facie Ecclesiæ contracto, intelligat se non posse dispensare in eo; poterit jam in impedimento, quod creditur sublatum, dispensare, quia jam est occultum. Ita *La Croix n.* 844.

Cæterum quando Episcopus dispensat in casibus occultis ex tacita concessione Papæ, hoc tantum juvat pro foro conscientiæ, sique impedimentum dein publicum fieret, & si dispensatio in suo valore persisteret, tamen sequentes Episcopi, si nollent credere dispensationem intervenisse, possent ad vitandum scandalum separationem imperare. *La Croix n.* 845.

7. *Quando Episcopi Germaniæ extra necessitatem?*

Resp. IV. Episcopi in Germania communiter per extraordinariam facultatem, à Sede Apostolica concessam possunt extra necessitatem dispensare pro foro externo. Imo cum pauperibus & misera-

serabilibus in 3tio, & 4to consanguinitatis, & affinitatis gradu simplici & mixto cum 3tio, non in 3tio mixto cum 2do, ut Roma declaravit apud *La Croix n.* 863. pro Matrimoniis etiam contrahendis. Pro contracto autem revalidando dispensare possunt cum hæreticis pauperibus conversis etiam in secundo simplici & mixto, dummodo non attingat gradum primum, & in his casibus declarare prolem legitimam; non tamen cum pauperibus hæreticis nondum conversis 3tio. Possunt dispensare cum divitibus etiam super impedimento publicæ honestatis ex sponsalibus proveniente, sine tamen præjudicio alterius. Item in impedimento criminis, neutro tamen Conjuge machinante. Denique in impedimento cognationis spiritualis præterquam inter levantem, & levatum. Hæ tamen facultates non conceduntur, si mulier rapta sit, & adhuc existat in potestate raptoris.

Colliges, non posse Episcopum dispensare in Matrimonio contrahendo, si una pars sit acatholica, quia Papa non solet cum iis dispensare; imo nec videtur Episcopus posse dispensare pro foro interno cum talibus post contractum bonâ fide cum impedimento occulto, v. g. affinitatis, quia nec S. Pœnitentiaria dispensat, nisi pars acatholica convertatur. An Episcopus potens dispensare in singulis impedimentis, v. g. ex incestu & adulterio seorsim, possit, si utrumque concurrat, dubium est; negat communior, vide tamen *LaCroix n.* 920. 8. *Quid, si una pars sit acatholica.*

Resp. V. Possunt Episcopi etiam citra specialem facultatem dispensare cum impeditis ad petendum debitum, ut habet communissima: etsi enim id non habeatur jure scripto, ita tamen habet consuetudo & praxis Pontifici nota. Idque 9. *Quis possit restituere jus petendi debitum.*

que tenent D. D. sive matrimonium tantum sit ratum, sive consummato superveniat impedimentum affinitatis, vel cognationis spiritualis. Idem tenet Castropalao, si quis contraxerit matrimonium obstrictus simplici castitatis voto. Possunt quoque Regulares, quibus facultas à suis Superioribus communicatur, restituere jus petendi debitum, non tamen vi privilegiorum suorum in impedimento aliquo dirimente dispensare etiam pro foro interno, quia non satis constat facultatem illam esse iis concessam, aitque Cardenas, oppositum esse vix tenuiter probabile.

QUÆSTIO II.

Quæ exprimenda sint in supplicatione pro dispensatione in impedimentis dirimentibus matrimonium?

10. *Sacra Pœnitentiaria, & dataria in quibus dispenset?*

NOta. Duplex pro concedendis dispensationibus à Pontifice Romæ erectum est tribunal. Primum dicitur *sacra Pœnitentiaria*, secundum *Dataria*, ad quam quoque pertinet Cancellaria, & præfectura Brevium, vocaturque etiam officium minoris gratiæ. Sacra Pœnitentiaria dispensat tantum pro foro interno in impedimentis omnibus juris Ecclesiastici, occultis tamen duntaxat, tam ad contrahendum matrimonium, quam revalidandum nulliter contractum, excepto impedimento consanguinitatis, in quo non dispensat ad contrahendum, sed solum ad permanendum in contracto, & quidem in tertio tantum vel quarto gradu: si ab hoc tribunali petatur dispensatio, non expri-

primuntur vera nomina dispensandorum, sed solum ficta v. g. Titius, Berta, aut per litteras A. B. C. scribi autem potest à quocunque & quacunque lingua: nam sacra Pœnitentiaria suos ex quacunque regione Pœnitentiarios subordinatos habet. Dataria seu Cancellaria dispensat in impedimentis notoriis & publicis pro foro etiam externo, & pro foro interno in secundo gradu consanguinitatis, quamvis occulto, scribi autem debet ad aliquem alium, qui Romæ tradat libellum supplicem

Nota 2do. Impedimentum, ob quod invalidaretur matrimonium, occultum dicitur, quod vel nulli notum est, vel si uni alterive innotuerit, ad forum contentiosum nondum est deductum; unde si nequeat probari duobus saltem testibus, aut licet probari possit, si necdum sit probatum, non censetur adhuc publicum facto, vel jure: sed nisi sit famâ publicum, censetur adhuc occultum, etsi foret violenta suspicio, vel mussitatio de eo, quia posset adhuc aliquâ tergiversatione celari; utque hic censeatur publicum, debet sciri à multis: quam diu enim aliquis non laborat infamiâ publicâ, tam diu obviatur publico scandalo, adeoque censeri debet occultum, dummodo personæ, quibus notum est, sint infra decem, inquit Pignatelli. Ita *La Croix l. 6. p. 3. nu.* 870. Imo licet aliquod sit naturâ suâ publicum, v. g. cognatio spiritualis, utpote contracta in facie Ecclesiæ, fieri tamen potest per accidens, ut sit occultum, v. g. ob diuturnitatem temporis, in quo contractum est, ob distantiam loci à loco, in quo est contractum, per mortem eorum, qui fuerunt conscii, per ignorantiam hujus contractionis. *II. Impedimentum occultum.*

Nota

12. *Forum in & externum.* Nota 3tio. Per forum hic intelligitur judicium, jurisdictio, potestas, estque aliud externum, seu forum fori, in quo tractantur causæ in ordine ad externam gubernationem Reip. sive Ecclesiasticæ, sive Sæcularis; aliud internum, quod dicitur forum poli seu conscientiæ, in quo tractantur, quæ præcise ad internum animæ statum pertinent: quod si interveniat Sacramentum pœnitentiæ, dicitur forum internum Sacramentale, secus non Sacramentale, ut si quis extra Sacramentum absolvatur à censura, vel reservatione peccati; quare forum conscientiæ est quid commune foro Sacramentali interno, & quando dicitur Pœnitentiariam absolvere in foro interno, sensus est, quod absolvat in foro conscientiæ non Sacramentali in ordine ad conscientiam dirigendam, ut sine peccato procedat. His notatis:

13. *Exprimenda.* Resp. In supplice libello exprimenda sunt sequentia:

Exprimendum 1mo. Nomen & cognomen Oratorum & nomen Diœcesis, si petatur dispensatio pro foro externo; si autem petatur pro foro interno, non est opus, ut dixi, exprimere vera nomina oratorum, nec Diœcesin vel locum originis ipsorum, quia hæc re ipsâ non remittuntur in Diœcesanum, sed ad Oratorem ipsum, vel quem is designaverit; quod ut recte fiat, debet exprimi in fine nomen & cognomen, cui rescribendum est, item nomen civitatis, oppidi, in quo moratur. Unde satis est, si petat rescriptum dirigi, v. g. Treviros ad P. Societatis JEsu, exprimendo nomen & cognomen, vel alium quemcunque, qui tradet illud Oratori, & Orator eliget Confessarium, qui dispensationem exequatur secundum dicenda.

2do.

2do. Exprimendum est impedimentum ipsum, quale in se est, & unde proveniat, an ex matrimonio rato, an ex sponsalibus, an ex copulà licita vel illicita, hinc si impedimentum sit affinitas, & scribatur consanguinitas, dispensatio est irrita, uti & si scribatur quartus gradus pro tertio, non vero si scribatur tertius pro quarto, quia remotior includitur in propinquiore ejusdem rationis: unde ab hoc ad illud valet argumentatio; secus, si minus in majore non includatur.

3tio. Si adsint plura impedimenta sive ejusdem, sive diversæ rationis, v. g. cognatio carnalis & spiritualis, vel duplex consanguinitas, aut duplex affinitas, debet utraque exprimi, & super singulis peti dispensatio, ut si Titius ducat matrem Caji, & ex ea generet Petrum, & Cajus vicissim ducat matrem Titii, ex qua generet Catharinam, tum enim Petrus & Catharina sunt ex duplice capte consanguinei, poteŝtque uxor Caji dicere de Petro, hic est filius filii mei: & frater mariti mei: uxor vero filii de Catharina: hæc est filia filii mei & soror mariti mei, vel si quis cognoverit duas sorores, & cupiat ducere tertiam earum sororem: secus si quis ante executionem dispensationis unam tantum sæpius cognovisset: posset tamen, ubi duo impedimenta concurrunt, unum occultum, alterum publicum pro foro externo peti dispensatio à Dataria in impedimento publico, & à sacra Pœnitentiaria pro occulto, si absque infamia publicari non posset v. g. affinitas ex copula illicita; si autem copula foret publica, illius omissio redderet dispensationem invalidam, quia stylus curiæ exigit illius expressionem, uti declaravit S. Congreg. teste *Corrado lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 37.

Nec

Nec opposita sententia aliquorum apud *La Croix num.* 922. est practice probabilis, teste Cardena.

4to. Quando Sponsus & Sponsa conjuncti sunt in consanguinitatis vel affinitatis gradu inæquali, quamvis ad valorem dispensationis sufficiat, ut declaravit Pius V. Anno 1566. exprimi remotiorem, quia tantum hujus, nisi propinquior sit primus, habetur ratio *ex Cap finali consang.* cum consanguinei distantes in gradu dispari intelligantur tantum distare inter se, quantum remotior distat à communi stipite, sicque gradus remotior trahat ad se proximiorem quoad rationem distandi, adeoque etiam quoad dispensationem; nihilominus expedit utrumque exprimere: nam alias, ut licite procedatur ad expeditionem dispensationis, requiruntur literæ declarativæ; quod non obsit gradus propinquior, ut eorum, qui putarent ex defectu dispensationis in gradu propinquiori matrimonium esse nullum, vitetur scandalum; quod quia non immineret, si impedimentum esset occultum, aut crederetur per dispensationem esse sublatum, aut si aliter posset evitari scandalum, fidem faciendo ex motu Pii V. gradum proximiorem non officere valori, possent juxta *Platelium p.* 5. *num.* 1184. *Aversam*, *Tamburinum*, *Pontium*, Oratores absque mortali negligere litteras illas declaratorias; Ordinarius tamen ex præcepto Papæ præcipientis declaratorias illas in ordine ad forum externum, non potest absque illis dispensare sine mortali peccato. *La Croix sub num.* 862. §. *Non obstat* 1*mo* in fine. Dixi: *nisi gradus propinquior sit primus*: nam hic necessario exprimendus est.

5to. Exprimenda est causa motiva, v. g. *Incompetentia dotis*, *ætas sponsæ*, si sit superadulta,

adulta, hoc est, egressa annum 24. & paris conditionis sponsum non invenerit, *evitatio scandalorum, infamia mulieris*, ut, si à sponso sit corrupta, vel ex familiari conversatione sit orta suspicio, etsi falsa, copulæ.

6to. Qui petit dispensationem, ut ducat à se cognitam, consanguineam, vel affinem juxta Sanch. debet exprimere copulam, quod negat Krimer cum aliis.

7mo. Qui secundam dispensationem petit, debet meminisse prioris, si hoc necesse sit ad impedimentum plene cognoscendum, vel jus hoc requirat secundum dicenda in Theolog. Moral. p. 2. n. 587.

8vo. Si petenda sit dispensatio pro pauperibus, exprimenda est paupertas, non quidem pro valore dispensationis, sed pro minuendis sumptibus.

9no. Si petatur dispensatio pro matrimonio invalide contracto, exprimendum est, an sit contractum servatâ formâ Trident. in facie Ecclesiæ, sive præmissis proclamationibus, aut cum dispensatione in iis, &c.

QUÆSTIO III.

Quid observandum sit ad impetrandam dispensationem matrimonialem in forma pauperum pro foro externo?

14. *Certa taxa cui quandoque solvenda.*

CUria Romana dispensationem concedere solet pro foro externo, vel in forma ordinaria, vel in forma pauperum. Quando eam con-

concedit in forma ordinaria, certa taxa pecuniæ pendenda est, varia tamen pro diversitate graduum, circumstantiarum personæ, causæ & temporum; vel in mulctam & pœnam, ut tales impediti abstineant, si nolint talem pœnam solvere, ac deterreantur à nimio lapsu, ne antiqui Canones, matrimonia cum tali impedimento ineunda improbantes, vilescant: impenditur autem tum in sustentationem Officialium Curiæ Romanæ, tum in alias necessitates publicas, ut proinde tanquam injusta improbari non possit, cum occupatis in aliorum gratiam debeatur sustentatio, quam & Evangelii Prædicatoribus Christus concessit. Si vero concedat dispensationem in forma pauperum, concedit eam gratis ita, ut illa taxa non exigatur, etsi Agenti sit aliquid pendendum; fit autem ea dispensatio non solum à Papa, sed etiam ab Episcopis in casibus iis concessis; ut declarat consuetudo, & praxis, & à Papa quidem non nisi ob copulam, vel suspicionem copulæ ab Oratoribus habitæ, vel potius ob mulieris infamiam, & scandala verosimiliter, nisi matrimonio jungantur, secutura; à Nuntio autem Apostolico, & Episcopis ex speciali privilegio dispensantibus etiam ex aliis causis. Imo si Episcopus vi specialis privilegii dispenset, dispensatio semper gratis, & sic in forma pauperum etiam cum divite fieri debet, quia specialibus facultatibus Episcopis Germaniæ concessis semper additur hæc clausula: *Et præfatæ facultates gratis, & sine ulla mercede exerceantur.* Cumque facultates illæ singulis quadrienniis vel quinquenniis exspirent, semperque cum dicta clausula concedantur, non potest

con-

consuetudine præscribi contra illam juxta *Reiffen-stuel*.

Dubium hic est, quinam censeantur pauperes canonicè, ut gaudere possint dispensatione in forma pauperum? Pauperes quidem canonicè sunt non solùm mendicantes, sed etiam, qui absque diminutione sui statûs non possunt solvere jura ad obtinendam Româ dispensationem, ut fatentur omnes teste *La Croix*. Item, qui non habent sufficientia, ut juxta statûs sui conditionem decenter vivere possint, quales etiam esse possunt nobiles. Quare ut decidatur, quis hîc censeatur pauper, personæ qualitas, & circumstantiæ considerandæ sunt; difficultas tamen crescit ex eo, quòd postquam deprehensum est, quosdam titulo paupertatis impetrâsse dispensationem in forma pauperum, qui revera pauperes non erant, sed solvere potuissent Romæ taxam: Urbanus VIII. loco clausulæ: *dummodo pauperes existant* literis dispensationis inseri solitæ, voluerit poni hanc: *dummodo ipsi pauperes, & miserabiles existant, ac ex solo labore ac industria tantùm vivant.* In qua clausula explicandâ non conveniunt DD. ut videre est apud *La Croix hic num.* 857. Nam aliqui probabiliter dicunt pauperem censeri, qui labore suo debet simul victum querere, miserabilem verò, qui tantùm labore suo, & non alio modo sustentare se potest; cui non obstat, quòd parvum proventum habeat. Alii tenent, si quis proventus annuos tam tenues habeat, ut deducto ære alieno, impensis oneribus ordinariis, & extraordinariis, v. g. tempore belli, &c. ferendis cogatur labore victum quærere, censeri verè pauperem & miserabilem, nec ideo teneri vendere bonum, ut taxam solvat. Ita *La Croix num. citato*. Dixi: *ut cogatur*: Nam certum est hic non censeri pau-

15. *Quis sit canonicè pauper?*

perem, qui re ipsâ dives est, & vivit labore manuum: cùm enim non ex necessitate, sed ex suo arbitrio vivat eo labore, nec pauper, nec miserabilis est.

Unde 1mò. Qui nulla bona possidet, sed tantùm labore vivit, certò pauper & miserabilis est, etsi spem habeat pinguis hæreditatis, quia spes non liberat à præsenti paupertate.

2dò. Si parentes habeant quidem multa bona, sed, deducto ære alieno, & oneribus, tam exiguus sit proventus, ut simpliciter labore & industriâ tantùm vivant, vel ex bonis habeant, quò annuatim per duos menses vivant, verè sunt pauperes & miserabiles, quia simpliciter vivunt ex labore suo; ex quibus sequitur, non tantùm Ruricolas, Opifices, Mechanicos, Milites, sed etiam multos Mercatores & Advocatos, aliosque esse canonicè pauperes, & miserabiles, eosque & eorum proles posse gaudere dispensatione in forma pauperum. His præmissis.

16. *Requisita, ut dispensetur in forma pauperum.* Resp. Ad dispensationem in forma pauperum hæc quinque necessaria sunt, ità, ut uno deficiente, nihil sperari possit.

1mò. Debent Oratores esse verè pauperes, & miserabiles, aliàs deest intentio Pontificis dispensandi.

2dò. Debet inter eos intervenisse copula, aut esse tam familiaris conversatio, quæ eos de copula suspectos reddat, aut saltem apud Nuntium vel Episcopum adduci alia gravis causa.

3tiò. Debet addi, an copula intercesserit cum ignorantia, an cùm scientia impedimenti vel sub spe dispensationis, sive an in fraudem, & ad extorquendam faciliùs dispensationem, quia in hoc 2do casu aut non dispensatur, aut duplum solvendum est.

4tò.

4'ò Debet mitti atteſtatum ab Ordinario, vel ejus Vicario; quòd Oratores ſint pauperes ac miſerabiles ſuo labore viventes. Debet quoque mitti arbor conſanguinitatis, aut affinitatis, aut ſaltem explicari, in quo gradu ſe attingant diſpenſandi.

5tò. Si Oratores non ſint quidem miſerabiles, fortunæ tamen mediocris, ſive non ſufficientia habentes ad vivendum ſecundùm ſtatûs ſui v. g. nobilitatis conditionem, mitti debet atteſtatio Ordinarii, vel Vicarii, in qua exprimantu annui reditus, quos habet Orator, & Oratrix, non conjunctim, ſed diviſim, & ſignificetur, nobiles, aut honeſtos eſſe: & dictos reditus vix ſufficere ad congruam ſuſtentationem annuam; nam in tali caſu unius anni reditus acceptare ſolet Dataria, excepto caſu, quo Oratores ſe attingunt in gradu ſecundo & tertio. acceptat autem in ſecundo, & tertio ſolo, ac etiam in aliis gradibùs ſive conjunctis, ſive diviſis, modò non concurrat ſecundus & tertius. Ita *P. La Croix*, qui *num.* 929. ſuadet, ut ſollicitetur diſpenſatio per Nuntiaturam, quia hujus literæ certiùs diriguntur, ac ſupplicæ per Agentes proprios Romæ citiùs ac efficaciùs proponuntur, expeditiones obtinentur minori ſumptu. Cæterùm ſi reſponſio nimiùm differatur, monitio facienda eſt, ne fortè ſupplica ſit deperdita, aut in oblivionem venerit ob rerum multitudinem. Notandum præterea, quòd mortuo Papa obtineri non poſſint Romæ diſpenſationes matrimoniales: nam annulus Piſcatoris, ſive Sigillum Pontificis tunc frangitur.

Ex dictis colligitur, scribendum esse ad Sa-
17. *Quando scribendum ad S. Pœnitentiariam?* cram Pœnitentiariam, quando impedimentum est occultum, non verò, quando est publicum & notorium, uti nec quando in secundo gradu consanguinitatis etiam occulto sunt sponsi conjuncti; imò nec pro ullo gradu consanguinitatis ad matrimonium contrahendum, sed, quia in is dispensat Papa, ad aliquem, qui loco convenienti tradat libellum supplicem scribendum.

QUÆSTIO IV.

Quomodo formanda sit Supplicatio pro impetrandra Dispensatione matrimoniali.

RESP. Hoc dabunt sequentia Exemplaria, juxta quæ prudens Parochus, vel Confessarius facilè faciet alia pro diversitate impedimentorum, & causarum.

EXEMPLAR I.

Pro Dispensatione obtinenda Romæ per Datariam pro foro externo in forma ordinaria super impedimento publico & notorio.

BEATISSIME PATER

EXponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro par-
18. *Forma ordinaria* te devotorum ipsius Oratorum (*Ponuntur nomina eorum, Diœcesis, civitas, oppidum, & Parochia,*

rochiâ, quia rescriptum dirigitur ordinariè ad Diœcesanum) quod dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores (*ponitur causa Dispensationibus impetrandæ v. g. quòd oratrix dotem non habeat, quâ juxta status sui conditionem nubere possit non conjuncto*) cupiant matrimonialiter copulari, sed quia (*ponitur impedimentum v. g. quod in secundo consanguinitatis gradu conjuncti sunt*) & desiderium suum hac in parte adimplere non possunt sine Sedis Apostolicæ Dispensatione, supplicant humiliter Sanctitati Vestræ, quatenus cum iisdem super dicto impedimento benignè dispensare dignetur. Desuper Sanctitatis Vestræ devoti Oratores, qui suprà.

EXEMPLAR II.

Pro Dispensatione pro foro externo in forma pauperum super impedimento publico, & notorio per Datariam.

BEATISSIME PATER.

EXponitur Sanctitati Vestræ humiliter pro parte illius devotorum Oratorum Petri N. & Catharinæ N. Diœcesis N. Parochiæ N. in oppido N. quòd dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores, verè pauperes ac miserabiles, & labore suo & industriâ tantùm viventes, conscii se in tertio consanguinitatis gradu à communi stipite provenienti, conjunctos esse, se invicem, non quidem datâ operâ, ut crimine admisso Sedem Apostolicam ad misericordiam, & gratiam erga ipsos faciliorem 19. *Forma pauperibus.*

ciliorem redderent, sed solùm vesanâ libidine victi carnaliter cognoverint, prolemque susceperint, cùm autem SS. Pater, nisi matrimonium inter dictos Oratores contrahatur, dicta mulier diffamata, innuptaque, & proles illegitima remaneret, graviaque inde scandala orirentur; cupiunt prædicti Oratores matrimonialiter copulari; sed quia obstante impedimento ejusmodi, desiderium suum hac in parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ Dispensatione; supplicant &c. ùt supra.

Notandum, si copula sit habita cum ignorantia, vel sub spe facilitandi Dispensationem, exprimendum id esse, & quidem, an una tantum, an utraque pars cum ea ignorantia vel intentione copulam habuerit. Dixi, *Sub spe facilitandi Dispensationem*, non verò cùm spe: primum enim intentionem significat facilitandi Dispensationem, hanque difficiliorem reddit, non verò secundum.

EXEMPLAR III.

Pro Dispensatione super impedimento notorio in secundo & tertio gradu impetranda per Datariam.

BEATISSIME PATER.

20. *Pro gradu 2do cum tertio.* EXponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum illius Oratorum, &c. ùt suprà: quòd prædicti Oratores orthodoxæ fideicultores, & [*si sint tales, id quod tunc semper addi potest*] verè pauperes ac miserabiles, cupiant matrimonialiter copulari, quia (*ponitur causa*) cùm autem sint in secundo & tertio consanguinitatis gradu

gradu conjuncti, ideoque desiderium suum hac in parte implere non possint absque Sedis Apostolicæ Dispensatione, hinc supplicant humiliter Sanctitati Vestræ præscripti Oratores, quatenus cum iisdem in ejusmodi impedimento ex tertio consanguinitatis gradu dispensare, & quòd distantia secundi gradûs uon obstet, declarare, prolemque exinde suscipiendam legitimam renuntiare de speciali gratia dignetur, &c. ùt suprà.

In his supplicationibus ad Datariam scribitur: BEATISSIME PATER, quia non inscribuntur summo Datario, sicut inscribuntur summo Pœnitentiario, quando petitur à sacra Pœnitentiaria Dispensatio pro foro interno in impedimentis occultis; sed ipsi Papæ, qui ipse dispensat, licèt supplicationes per manus Officialium transeant; debent tamen Romæ constitui, qui porrigat Supplicationem, & Dispensationem sollicitet, nisi mittatur supplica per Nuntiaturam.

EXEMPLAR IV.

Pro Dispensatione impetranda à sacra Pœnitentiaria pro foro interno super impedimento occulto ad matrimonium contrahendum.

Eminentissime, & Reverendissime Domine, &c.

21 *Ad Pœnitentiariam pro contrahendo matrimonio.*

EXponitur humiliter Eminentiæ Vestræ, quòd postquam Cajus Laicus Titiam carnaliter cognovit, impedimenti ignarus (*vel si ita non est, ponatur conscius*) tractatum habuerit cum sorore dictæ Titiæ de contrahendo matrimonio, qui tractatus cùm publicus sit, impedimentum verò, occultum, & nisi Cajus & Titia matrimonialiter copulentur, exinde verisimiliter oritura sint scandala; cupit Orator, ad scandala vitanda, & pro conscientiæ quiete á præmissis, de quibus summè dolet, absolvi, & secum dispensari. Quare Eminentiæ Vestræ humiliter supplicat, ut super his de opportuno remedio, Authoritate Apostolicâ providere dignetur. Desuper

Eminentiæ Vestræ devotus Orator,
Qui suprà.

EXEM-

EXEMPLAR V.

Pro Dispensatione super impedimento occulto post contractum matrimonium, à S. Pœnitentiaria impetranda.

Eminentissime, & Reverendissime Domine, &c.

EXponitur humiliter Eminentiæ Vestræ pro parte devoti illius Oratoris, Caji, Laici, quòd ipse, alias impedimenti conscius (*vel ignarus*) matrimonium per verba de præsenti in facie Ecclesiæ contraxerit, & successivè consummârit cum muliere, cujus matrem antè carnaliter cognoverat; cùm autem dictus Orator ob affinitatis impedimentum ex dictis proveniens, quod occultum est, in eo matrimonio remanere non possit absque sedis Apostolicæ Dispensatione; & si divortium inter eos fieret, scandala exinde orirentur; cupit à præmissis, de quibus summè dolet, absolvi, & secum super impedimento ad remanendum in dicto matrimonio dispensari (*si proles ex eo suscepta sit, addatur*) prolemque legitimari. Quare Eminentiæ Vestræ, &c. ut suprà. 22. *Pro revalidando.*

EXEMPLAR VI.

Super eodem brevius.

Eminentissime, & Reverendissime Domine, &c.

23. *Forma brevior.* Titius Laicus (*conscius vel ignarus*) impedimenti contraxit in facie Ecclesiæ matrimonium cum muliere, cujus matrem (*vel sororem aut filiam* (priùs carnaliter cognovit: Quare, cum absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillimè supplicat absolvi & dispensari.

Nota. Epistola seu Supplicatio ad Sacram Pœnitentiariam terminanda est hoc modo: Dignetur Eminentia Vestra rescribere NN. (*exprimatur nomen & cognomen, cui rescribendum est*) ad civitatem N. (*exprimatur nomen civitatis* (per oppidum (*exprimatur vulgare nomen oppidi* (& dirigere Breve simplici Confessario, seu Confessario, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, sive Parocho, cui pœnitens suam conscientiam aperuit, addatur nomen & cognonem Confessarii. Deinde foris Epistola inscribitur:

> *Eminentissimo, & Reverendissimo Domino, & Domino Cardinali majori Pœnitentiario. Romam.*

Supplica etiam includi potest literis ad Confessarium in Pœnitentiaria, quorum alii sunt ex Ordine S. Dominici, alii ex Ordine S. Francisci, alii ex Societate JESU.

EXEM-

EXEMPLAR VII.

Pro dispensatione in foro externo impetranda ab Episcopo, vel Nuntio Apostolico ad matrimonium contrahendum.

Reverendissime, & illustrissime (*vel* Celsissime *prout dignitas personæ exigit*) Domine.

EXponitur Reverendissimæ Dignitati (*vel* Celsitudini) Vestræ pro parte devotorum illius Oratorum Pauli N. & Margarethæ N. Diœcesis N. Parochiæ N. quòd dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores, verè pauperes ac miserabiles, ignorantes (*vel* scientes) inter se intercedere impedimentum [v g. publicæ honestatis, consanguinitatis in tertio & quarto gradu] sponsalia contraxerint, atque familiariter inter se conversati sint (*si sit suspicio copulæ, aut hæc habita, hoc addatur, & in super, an sub spe facilioris Dispensationis vel non*) & nisi matrimonium inter se contrahant, dicta mulier verisimiliter diffamata, & innupta remaneret, graviaque inde scandala orirentur : cùm autem &c. (*hic ponatur impedimentum*) & desiderium suum hac in parte implere non possint absque Dispensatione ; hinc supplicant Rmæ.. Vestræ, quatenus cum iisdem super dicto impedimento benignè dispensare dignetur. Desuper

24. *Forma ad Episcopum vel Nuntium pro foro externo ad contrahendum.*

Rmæ... Vestræ devoti Oratores
Qui suprà.

EXEM-

EXEMPLAR VIII.

Pro Dispensatione super impedimento publico ad manendum in matrimonio invalidè contracto.

Reverendissime, &c.

25. *Ad revalidandum.* EXponitur, &c. quòd dicti Oratores, ignorantes impedimentum, præmissis denuntiationibus, in facie Ecclesiæ bonâ fide contraxerint matrimonium, illudque consummârint (*susceptâ prole vel prolibus*) jam verò innotescat, eos esse consanguineos in quarto vel tertio gradu mixto cum quarto, adeoque absque dispensatione in matrimonio manere non possint; si verò separarentur, gravia inde scandala, &c. orirentur. Quare supplicant Romæ... Vestræ, quatenus cum iisdem super memorato impedimento consanguinitatis in quarto gradu dispensare, & non obstare propinquiorem declarare de gratia speciali dignetur, ut in facie Ecclesiæ licitè, & validè rursum contrahere valeant, &c.

Juxta Exempla jam data facilè confici poterit libellus supplex pro Dispensatione in foro interno ad Ordinarium, in quo ponendum nomen Diœcesis, non verò nomina Oratorum, & Parochiæ, ut, quoad potest, famæ Oratorum consulatur.

QUÆSTIO V.

Quæ taxæ & impensæ sint Romæ pendendæ pro dispensationibus matrimonialibus in dataria?

RESp. Taxæ Jurium solvendorum, quæ taristæ dicuntur, variæ sunt pro diversitate persona- 25.
rum, causarum, & temporum. *A. P. La Croix* *Taxæ.*
l. 6. P. III. sub n. 932. sic exponuntur.

Pro dispensatione matrimoniali in consanguinitate, vel affinitate cum pauperibus, Romæ.

	Imperiales
In 2do gradu æquali & copula licita, - -	14.
In 2do & copula illicita -	3. & 4. pars Imp.
In 3tio & 2do. - - -	5.
In 3tio æquali. - - -	4.
In 3tio & 4to. - - -	3. & med. Imp.
In 4to. - - - - -	3.
Pro cognatione spirituali.	4.
Super impedimento publicæ honestatis.	2. & med. Imp.

Pro Divitibus vel Nobilibus dispensandis.

	Scuta
In 2do gradu quando copula præcessit. - - - - -	540.
In 3tio & 2do gradu sine causa. -	530.
Cum causa. - - - - - - - -	45.
In 3tio gradu cum causa. - - -	30.
Sine causa. - - - - - - - -	28.

Pon-

Pontifex dicitur dispensare sine causa, quando nulla ex prædictis vel similis adest, cæterùm nunquam dispensat sine omni causa etiam extrinseca ipsum movente, quæ ordinariè est bonum publicum Ecclesiæ, aut alia pia causa, pro qua exigit mulctam à dispensandis divitibus.

Porro duo Scuta faciunt tres circiter nostræ monetæ Imperiales. 10. Julii seu Pauli faciunt Romæ unum Scutum. 10. Bajoti unum Julium. 5. Quatrini unum Bajotum. Ita Plettenberg in Notitia Curiæ Romanæ.

QUÆSTIO VI.

Qualis debeat esse ex commissione dispensaturus?

27. *Roma ordinariè non dispensat per se.*

ORdinariè non dispensatur super impedimentis matrimonii Romæ, sed Episcopo, vel Vicario Generali, quem Curia Romana Officialem vocat, committitur, præsertim, si in foro externo sit dispensandum, vel dispensatio à S. Pœnitentiaria pro foro interno committitur facienda Confessario, aut alteri, quem dispensandus elegerit: literæ enim S. Pœnitiatiæ diriguntur ad Oratorem, seu ad ipsum, qui dispensationem per se vel alium petiit, qui non debet eas resignare, sed eligere Confessorem talem, quali inscribuntur, qui eas sibi ab Oratore traditas resignet, legat, & deinde cùm eo secundùm commissionem dispenset. Licèt verò quocunque casu ab alio aperiantur, non carent effectu, quia qualitas Doctoris non requiritur ad aperiendum, sed ad dispensandum.

Quæ-

Quæritur : *Qualis esse debeat executor eligendus?*

Resp. Debet primò esse simpliciter approbatus ab Ordinario territorii, in quo dispensaturus. 2. Debet regulariter esse Magister, sive Doctor Theologiæ vel Juris Canonici, promotus in Academia, neque sufficit, quòd sit Licentiatus in Theologia, vel Jure Canonico, vel Magister, seu Doctor Ordinis! quòd enim talis in favorabilidus veniat nomine Doctoris, intelligitur tantùm de iis, quæ ratione exercitii, non quæ ratione dignitatis committuntur. Dixi : *regulariter* : nam ex privilegio à Grogorio XIII. Anno 1582. concesso possunt Confessarii Societatis JESU, quos Generalis, vel alius Superior de ejus licentia, quam Superiores habent, ad id designârit, dispensationem illam exequi ; atque hoc alii religiosi mendicantes quoque possunt per communicationem privilegiorum, si specialem à suis Superioribus ad hoc facultatem impetraverint; aliàs dispensatio erit nulla. 3. Debet esse specialiter ad hoc electus à dispensando, qui tamen semel electum, si deprehendat ignorantem vel nimis rigidum, mutare potest. Ità *Sanch. Perez de matrimonio d.* 48. *s.* 5 *num.* 7. *Gobat*, *Krimer*, *La Croix num.* 955. Contra alios.

28. *Qualitas executoris.*

QUÆS-

QUÆTSIO VII.

Quæ observanda sunt electo vel deputato ad dispensandum pro foro interno?

29. *Observanda septem.* RESp. Sequentia. 1. Si expressè habeatur in rescripto, ut dispensatio fiat in actu confessionis sacramentalis, vel in foro Pœnitentiæ, vel auditâ confessione, requiritur confessio sacramentalis velut conditio, eaque sincera, & valida; non ex eo tamen, quòd dicatur: cum illis dispenses in foro conscientiæ, sequitur requiri confessionem. *La Croix num.* 956.

2. Confessarius, qui potest dispensare, etiam potest absolvere ab omnibus reservationibus & censuris, quæ proveniunt ex peccato, ob quod dispensatur; non tamen ab aliis, quæ aliunde proveniunt, nisi reservatio & censura impediret effectum gratiæ, quia in rescripto additur, quas propter præmissa, quomodo libet incurrit.

3. Expendere debet diligenter clausulas rescripti, & examinare desuper dispensandum: quamvis autem ordinariè non requiratur, posset tamen ex causa exposci juramentum.

4. Præmittat monita opportuna, & consilia de fideliter respondendo, de implenda pœnitentia injungenda, de cavendo relapsu in delictum.

5. Si supplicans nollet unquam dispensari, aut non posset, defectu conditionis, Confessarius non posset eum absolvere à reservatis & censuris, quia additur: *ad effectum concessæ gratiæ.*

gratiæ. Quare dispensatio impedimenti, & revalidatio matrimonii, est causa finalis cæterorum, quâ cessante cessant reliqua. *La Croix n.* 659. Quòd, si dispensatio facienda esset saltem post duos tresve annos, posset dispensandus à nunc electo Confessario absolvi à reservatis & censuris pro dispensatione, dein ab eodem accipienda, cùmque dispensatio non sit alligata tempori, posset diutiùs differri, modò à censuris absolvatur interea, ut satisfaciat præcepto annuæ confessionis.

6. Debet rescriptum lacerari, vel comburì, vel ità corrumpi, ut non possit produci in foro externo, quod fit, si detrahatur sigillum, laceretur per medium, inducantur lituræ, vel cancelli, quamvis retineatur. Tunc enim nullum ejus authenticum exstat exemplar. Hoc si negligeretur, valeret quidem dispensatio, peccaret tamen Confessariùs graviter, quia præcipitur sub excommunicatione latæ sententiæ; non peccaret tamen, si illius exemplar pro se describeret, hnic enim non haberetur fides in foro externo. *La Croix n. 966.*

7. Si Confessariùs minùs bene peregerit officium suum, v. g. si dispensarit, sed non legitimârit prolem spuriam, poterit rescriptum præsentari alteri Confessario qualificato, qui hoc acceptato supplere poterit, quia commissio imitatur forum Pœnitentiæ, in quo si unus non satisfecerit, poterit adiri alius.

QUÆSTIO VIII.

Quænam sint clausulæ, & quomodo intelligendæ, quæ rescriptis pro dispensatione matrimoniali solent inseri.

30. *Variæ clausulæ expendendæ, & servandæ Commissario.*

RESP. Sunt variæ, quæ pro diversitate dispensationum diversæ inseruntur. 1ma est: *Quatenus si ita est*: hoc est, an vera sint narrata. 2da. *Auditâ prius ejus sacramentali confessione*: nimirum ante absolutionem, & dispensationem. 3tia. *Sublatâ occasione peccandi*: vi hujus tolli debet occasio omnis proxima peccandi, v. g. cum sponsæ matre, vel sorore, vel alia, cum qua antè peccavit sponsus, & quidem ante absolutionem, quia est quid substantiale, & magni momenti: sufficit tamen, si permanens in eadem domo, ex occasione proxima antè faceret remotam, quia occasio proxima esset moraliter sublata, debet autem Confessarius media ad id præscribere. 4ta. *Ad vitanda scandala, quæ orirentur*: ubi nomine scandali non venit admiratio, aut prudens opinio de alterutrius improbitate, sed publica occasio peccandi per temeraria judicia, detractiones, odia, dissensiones, imitatio mali exempli. 5. *Hac vice absolvat.* Circa hanc docet *Krimer à n.* 2353. & probabile agnoscit *Gobat*, quòd dispensandus, si post concessionem gratiæ laberetur in plures censuras, vel reservata, possit etiam ab his absolvi; quia per hæc non est extincta gratia, cujus effectum cùm impe-

impedirent aliàs reservata, debent posse tolli; hæcque potestas absolvendi durat, quamdiu ex rationabili causa differtur executio dispensationis. Nec obstat, quòd Confessarius acceptâ facultate absolvendi Titium à lapsu carnis reservato, non possit uti ad absolvendum ab aliis ante absolutionem interea commissis quia facultas limitabatur ad peccatum manifestatum, & pro quo determinatè petebatur, habetque sublatio reservati illius rationem finis; at in nostro casu sublatio censuræ habet rationem medii; ideo enim datur facultas absolvendi à censuris, ut absolvatur à peccatis, & in statu gratiæ revalidet matrimonium; facultas autem absolvendi mensuranda est secundum rationem finis, ùt habet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 27. *a.* 6. Cùm ergo censuræ, quæ interveniunt, impediant finem, facultas se extendit etiam ad illas tollendas. De primo casu V. *La Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 1692.

6ta. *Injunctâ ei pro tam enormi libidinis excessu gravi pœnitentiâ salutari*: quæ pro prudentia Confessarii potest esse v. g. jejunium per sex menses semel qualibet hebdomadâ, recitatio tertiæ partis, seu quinque Decadum Rosarii per tres menses tribus diebus in hebdomada; vel aliud pietatis opus consideratâ qualitate, statu, sexu, ætate pœnitentis. Si tamen dispensandus jam antè confessus esset, & accepisset proportionatam pœnitentiam, vel si cum tali dispositione accederet, ob quam mereretur minorem, posset levior imponi, quia clausula intelligitur de peccato non confesso secundùm se.

7ma. *Injungatur confessio saltem una singulis mensibus* Hanc tenet *Gobat*, durare totâ vitâ: & quoties omittet, toties peccaturum mortaliter. *Krimer* putat probabiliter, si non a'datur;

tur : *in perpetuum* : satis esse, si injungatur ad annos secundùm mensuram delicti. *La Croix n.* 963. 8va. *Demum, dummodo impedimentum ex dictis proveniens sit occultum* : quod proinde examinare debet Confessarius. 9na. *Aliudque Canonicum non obstet impedimentum* : puta, in quo dispensatum non sit, vel quòd dispensatione egeat. Hinc non obstat, quamvis, cùm affinitate jam dispensatâ, clandestinè ante contractum sit matrimonium, quia impedimentum clandestinitatis potest per contrahentes tolli renovando consensum coram Parocho, & testibus. 10ma. Si addatur hæc clausula : *prolemque suscipiendam exinde legitimam nuntiando*, sensus est, ut declaret tantùm legitimam, quia, sublato per dispensationem impedimento, ex matrimonio nascitur proles de jure legitima. 11ma. Quando dicitur, quòd proles ex invalido matrimonio nata declarari debeat legitima *pro foro conscientiæ tantùm*, sensus est, prolem talem pro utroque foro fuisse illegitimam, si uterque parens fuit conscius impedimenti, tumque esse legitimandam, in quo casu Ecclesia tantùm dispensat pro foro interno; attamen juxta *Krimer* tum legitimatur quoad temporalia, & spiritualia, juxta alios verò tantùm ad Ordines sacros, & beneficia. Quando veró saltem unus bonâ fide contraxit, putans matrimonium esse validum, proles censeri debeat legitima pro utroque foro. Idem dicendum, si non indicetur etiam malâ fide impedimentum, quando revalidatur matrimonium. *La Croix l.* 964. 12. Si, ubi revalidandum est matrimonium, dicatur : *parte altera de nullitate prioris consensûs certior atâ ; sed ità cautè, ut Latoris delictum nusquam detegatur* :

tur: debet alteri parti nullitas matrimonii ità aperiri, ut sit libera ad absolutè consentiendum de novo, vel non consentiendum. Potest tamen à parte conscia impedimenti etiam pro altera ignara illius, impetrari dispensatio; dum enim inhabilitas relativa tollitur ab una etiam tollitur ab altera: nec apparet, cur gratia non possit impetrari invito, quamvis ei liberum maneat eâ uti, nisi jura requirant, acceptationem gratiâ donandi, uti requirunt, dum impetratur beneficium Ecclesiasticum. 13. Quando additur: *Tuam conscientiam oneramus*: eligitur industria personæ pro ipso actu dispensandi, hicque relinquitur ejus arbitrio sine cognitione judiciali, sufficitque prudens judicium de veritate narratorum, etsi non adsit certitudo, nec locus est appellationi. 14. Quando, ùt solet, in rescripto habetur: *Si per diligentem informationem compereris preces veritate niti*; hoc spectat ad formam, & prærequiritur ad valorem; ùt constat ex *Trid. sess. 22. cap. 5. de reformat.* idque licet ex confessione sponsorum, aut aliunde constaret; non debet autem plus examinare quàm mandatur: unde si, ùt nunc fit, clausula non addatur: *Dummodo copula non intercesserit*; in eam requirere non debet, secus, si apposita esset; quo tamen casu, si ageretur de dispensatione pro foro externo, & copula esset occulta, juxta *Sanch. Krimer*, & alios, reus non teneretur eam fateri, quia sensus esset: si intervenerit, & publicè sit nota. Et idem esset, si Judex interrogaret de alio impedimento occulto, quod debito tempore tollendum esset. Econtra informatio pro foro externo capienda est ab aliis, quia in eo nemo admittitur ùt testis in causa propria. Quòd si per testes preces essent

 justi-

justificatæ, & delegatus extra sigillum confessionis sciret eas non subsistere, non posset pergere, quia executio remitittur ejus judicio & discretioni, oneratâ ejus conscientiâ, id est, si in conscientia repererit preces veritate niti; & non sequi scandala. 15. Si dicatur: *Si tibi videbitur expediens, dispenses*; dispensatio committitur ejus non libertati, sed prudenti judicio. 16. Si addatur: *ùt asserunt; se de genere nobilli ortos*, & alia causa movens Papam non addatur, debet nobilitas coram executore probari; sufficit autem, patrem esse nobilem, vel eos nobiliter vivere, & non exercere, quæ populares exercent. Econtra viles censentur Mechanici: Honesti; qui excercent artes ingenuas, seu plus ingenii requirentes, ùt ars pictoria, &c. 17. Si dicatur in dispensatione cum illegitimo, *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*: est tantùm instructio, & adhortatio, ut talis non sit, hinc, quamvis esset, adhúc valeret dispensatio. 18. Si dicatur: *Dummodo per annum non insordu rit*, sensus est, si non permanserit toto anno in delicto, sine pœnitentia: unde, si intra annum sit confessus, non censetur insorduisse, etsi fortè relapsus sit, modò in hoc iterum non permanserit per annum sine pœnitentia. 14. Si addatur: *Gratis ubique, sub pœna invaliditatis sine ulla mercede, sine præmio, sine munere, gratis sub excommunicatione &c.* prohibetur, ne admittatur quidquam. Pro foro externo spectanda est consuetudo quoad Officiales.

QUÆS-

QUÆSTIO X.

Quomodo in praxi procedendum juxta doctrinam hactenus traditam?

RESP. Procedi potest hoc modo. 1mò. Si advertas inter aliquos, qui jam contraxerunt inter se matrimonium, esse impedimentum dirimens, expensis incommodis fortassis secuturis, vide quid magis expediat, an illis revelare impedimentum, aut potius illos relinquere in matrimonio, bonâ fide contracto, sine impedimenti revelatione. 31. *Praxis secundùm dicta procedendi.*

2dò. Si matrimonium primum intendant contrahere, quantùm potes, nisi aliud exigant circumstantiæ, dissuade, quia plerumque infausta sunt matrimonia inter personas, antecedenter impeditas, nisi adsit valde juxta dispensationis petendæ causa: frequenter enim ducuntur motivis carnalibus aliis; mereque temporalibus, quæ Deo non probantur, ideoque cœlestem impediunt benedictionem.

3tiò. Si in conjugato notes impedimentum, quod ipse sciat, & super quo dispensari cupiat, eò quòd non possit separari sine scandalo, nec vivere cum putatitia uxore continenter, procura illi dispensationem, vel ab Episcopo, si impedimentum sit ejusmodi ùt dispensare is possit; vel Româ saltem per pœnitentiarium religiosum, de quibus memini suprà sub N. 295. Interim jube eum abstinere ab omni actu conjugali, quod securiùs obtinebitur, si negotiorum, vel alia de causa aliò abeat, ità ut non eodem lecto cum putatitia uxore utatur.

4tò. Ubi rescriptum acceperis, si habeas qualitates requisitas, & Orator te ad exequendam dispensationem eligat, aperi ipso præsente literas, expone omnes clausulas concernentes, quære an vera sint, quæ illic afferuntur, & an præstare velit, quæ injunguntur; si affirmet vera esse omnia, seque paratum ad præstandum omnia offerat, jube eum disponere se ad Confessionem, audi confitentem, impone præscriptas pœnitentias, adde debitas admonitiones, deinde absolve à censuris & peccatis formâ consuetâ, & dispensa utens hâc formâ: *Insuper authoritate Apostolicâ mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento*, v. g. affinitatis, ità ut, illo non obstante, matrimonium contrahere (vel renovato consensu in eo permanere) possis & valeas cum N. In nomine Patris, &c.

31. *Forma dispensandi.*

Eâdem authoritate prolem, si quam susceperis, legitimam declaro.

Si hàc formâ non lubet uti, poteris absolvere à censuris & peccatis cum intentione dispensandi, & dein declarare pœnitenti, cum ipso esse dispensatum, & proles fore legitimas. His peractis lacera literas dispensationis.

§. IV

§. IV.

De Dispensatione pro ordinibus.

QUÆSTIO I.

Quid pro dispensatione super natalibus, seu cum illegitimis sit observandum?

RESp. 1mò. Illegitimi in genere dicuntur, qui non sunt nati ex vero, vel saltem putatitio matrimonio. Si sint ex parentibus, inter quos nec tempore conceptionis, nec tempore nativitatis; nec intermedio legitimum potuit esse matrimonium; dicuntur spurii, nati ex damnato coitu · uti sunt nati ex adulterio, incestu, concubitu sacrilego. Si verò inter parentes tempore conceptionis, vel nativitatis, aut intermedio potuit esse legitimum matrimonium, naturales appellantur. Hi omnes sunt irregulares, & arcentur ab ordinibus, & beneficiis Ecclesiasticis; legitimantur tamen per subsequens matrimonium, inter parentes suos, postea etiam in articulo mortis bonâ fide contractum, etsi invalidè, modò ab Ecclesia reputetur validum. Excipe tamen spurios, qui per subsequens matrimonium præcisè non legitimantur spectato jure canonico ad ordines & beneficia ex capite: *Cùm tanta, qui filii sint legitimi*: nisi tempore conceptionis ab uno conjuge impedimentum fuerit ignoratum. *Palaç. tr.* 13. *pu.* 6. §. 2. *n.* 9.

11 *Quid sint illegitimi?*

34. *Qui ex matrimonio invalido censeantur legitimi?* Dixi in Responsione: *ex matrimonio vero, vel saltem, putatitio*: Nam illegitimi non sunt 1mò: qui nati sunt ex matrimonio solùm illicito, ut nati ex conjugibus voto simplici castitatis in sæculto obstrictis. 2dò. Nati ex parentibus judæis, vel infidelibus, quia eorum matrimonia in ratione contractus censentur valida. 3tiò. Nati ex parentibus, qui matrimonium celebràrunt cum impedimento dirimente occulto præmissis proclamationibus. Secus, si hæ sint omissæ. *Ex Cap. cùm inter.* 4tò. Nati ex matrimonio re ipsâ quidem invalido bonâ tamen fide saltem ab uno contrahentium celebrato. 5tò. In dubio, an quis sit illegitimus, habetur legitimus, quia in dubio vitium nom præsumitur, & culpa parentum dubia non debet obesse proli us cum detrimento certo; hinc etsi sciatur, quòd uxor ante matrimonium se miscuerit pluribus si tamen proles nascatur post septimum mensem, à contracto matrimonio computatum, censetur legitima: nam licèt à conceptione usque ad nativitatem prolis plerumque intercedere soleant novem menses lunares; attamen, ùt ait *Aristoteles l. 7. de animalibus cap.* 4. non unum tempus, sed multiplex pariendi homini à natura datum est: mulier enim mense septimo, octavo & nono parere potest, & quod plurimum, decimo: nonnullæ etiam mulieres undecimum attingunt: hinc si post contractum matrimonium proles nascatur ante septimum mensem, ordinariè non censetur legitima, secus, si post illum, aut etiam in fine mensis decimi post mortem vel divortium mariti *Laym. l. 5. p. 3. cap. 5. n. 22.* Excipe nisi contrarium constaret. Uti si nota ria esset copula à sponso cum sponsa ante matrimonium

monium habita, &c. 6. 6tò. Legitima censetur proles, si parentes contraxerint cum impedimento, & dubitetur an malâ fide. Si quis tamen sciret, se esse illegitimum, etsi publicè putaretur legitimus, non posset gerere se velut legitimum, quia etiam illegitimi occulti sunt irregulares. *La Croix l.* 4. *n.* 755. cum communi contra aliquos quos citat.

An expositi tii censendi sint irregulares, vel legitimi, controvertitur. Legitimos censeri negat *Suar. Vasq. & alii.* Eò quòd sæpius sint illegitimi; Præsumptio autem capiatur ex frequenter contingentibus, affirmant *Barbosa, Salas. Castrop, & alii apud La Croix l.* 4. *n.* 766. Quia sæpe exponuntur legitimi ob paupertatem parentum, vel aliis de causis; in dubito autem inclinandum est in favorem prolis, & quando præsumptio est contra præsumptionem, prævalere debet, quæ favorem continet, & excludit delictum, cùm delicta non præsumantur. 35. *Expositi tii an legitimi.*

Resp. II. Cum illegitimis dispensare potest Papa pro omnibus ordinibus, & quibus cunque beneficiis; Episcopus verò 1mo cum suis subditis ad ordines minores, & beneficia simplicia *ex Cap. Is qui* 1. *de filiis Presbyt. in* 6. Non tamen ad plura beneficia etiam tenuia ab uno eodemque possidenda. 2dò. Probabiliter etiam ad ordines majores, beneficia curata, & dignitates. si defectus natalium sit occultus. Ità *Diana, Avila, Barbosa, Laym, Engel, Franc. Schimer, Pichler, & alii* contra communiorem. Rationem dant, quia *Trid. Sed.* 24. *cap.* 6. *de Reform.* dicit: *Liceat Episcopis in omnibus irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario; & exceptis aliis, de-* 36. *Dispensare potens cum illegitimis.*

ductis ad forum contentiosum, dispensare: Cùm ergo irregularitas ob defectum natalium oriatur ex delicto, etsi non proprio, attamen parentum, rectè videtur extendi dispositio Tridentini ad eam, utpote beneficium Principis & mera gratia, in nullius præjudicium cedens, adeoque largissimæ interpretationis *ex cap. 16. de v. s. Cap. 22. de Privileg.* Deinde si non extenderetur ad irregularitatem ex delicto alieno, irregulares ex delicto proprio essent meliores conditionis, quàm irregulares ex delicto alieno, Ex eadem *Trid.* dispositione tenet *Pichler T. 20. n. 3.* citans *Pirrhing, Layman. Piasc.* posse Episcopum dispensare in irregularitate ob vitium corporis ortum ex delicto occulto. Atque hæc eadem facultas, sede vacante, conceditur Capitulo. Quamvis autem facultas illa, Episcopis concessa, sit latæ interpretationis, ipsa tamen dispensatio, cùm deroget juri communi, est strictè accipienda. Hinc dispensatus ad ordines & beneficia præcisè non censetur dispensatus ad ordines majores, & beneficia curata. *La Croix l. 6. à n. 2216.*

37. *Exprimenda in supplicatione.* Resp. III. Si petatur dispensatio super natalibus exprimi debet, an is, pro quo petitur, sit natus ex utroque parentes solutu, vel alterutro conjugato, aut constituto in sacris ordinibus, aliàs dispensatio nulla est.

38. *Taxa solvenda.* Resp. IV. Taxa Romæ solvenda, si tantùm dispensetur ad sacros ordines suscipiendos, sunt 7. Scuta & 50. Bajoci; si ad ordines sacros, & beneficia, Scuta 41. si simul ad dignitates Ecclesiasticas 50. Scuta. Si dispensandum sit cum filio Presbyteri; debet mitti attestatum Ordinarii, vel ejus Vicarii, quòd filius non sit imitatu-

taturus incontinentiam patris. Taxa sunt 20. Scuta ad ordines tantùm.

Resp. V. Modus petendi dispensationem hanc est hic: *Petitur dispensatio super natalibus ad ordines minores & majores tantùm* (vel *etiam ad beneficia*) *pro N.N.* (exprimatur nomen & cognomen (*Diœcesis N. natus ex simplici fornicatione*, vel *ex adulterio ex parte*, &c. 39. *Forma supplicationis.*

QUÆSTIO II.

Quid observandum pro impetranda dispensatione ad ordines extra tempora vel sine interstitiis suscipiendos?

RESP. Hæc datur Romæ propter unum ex his motivis. 1mum est solatium parentum, vel parentis senio confecti. 2dum. Ætas 27. annorum inchoata. 3. Doctoratns, vel Baccalaureatus Theologiæ. 4. Arctactio beneficii actualis. 5. Subdiaconatus, vel Diaconatus. 6. Nobilitas. Ex his motivis dispensat Dataria, & Secretaria, quæ & dispensat tum ob magisterium artium, tum ob actuale studium Theologiæ. 40. *Motiva dispensandi.*

Si Dataria dispenset, taxa sunt 4. Scuta, quibus quo sunt addenda, si dispensetur ob nobilitatem; dispensatio autem non expeditur, nisi intra 14. dies, si tamen Officialibus addantur 50. Bajoci, haberi expeditio potest intra dies octo. Si dispenset Secretaria Brevium, haberi potest intra diem, sed tunc pendenda sunt 9. Scuta. 41. *Expensæ.*

Modus

Modus petendi hic est: *Petitur Dispensatio in*
42. *Modus petendi.* *interstitiis, vel extra tempora pro N. N. Clerico seu Scholari Diœcesis N. à parte Imperii (vel Reip.) in solatium parentis senio confecti, vel, quia jam est annorum 27. &c.*

Cæterùm in Interstitiis ob causam dispensare etiam possunt Episcopi Germaniæ.

QUÆSTIO III.

Quid observandum pro dispensatione in ætate ad Ordines requisita à jure?

RESp. Hæc datur 1mò ob penuriam Sacerdo-
43. *Motiva dispensandi Romæ.* tum. 2. Ob utilitatem egregiam Ecclesiæ, quæ speratur à dispensando. 3. Ob solatium parentum saltem alterutrius viventis. 4. Ob arctationem beneficii actualis. 5. Ob Diaconatum vel Subdiaconatum. 6. Ob Doctoratum Theologiæ, vel Philosophiæ; ac etiam ob studium Theologicum. Non dispensatur autem nisi pro 13. mensibus ad summum. Taxa cum Agentia sunt undecim Scuta.

44. *Modus petendi.* Modus petendi hic est; *Petitur Dispensatio in ætate 13. mensium pro N. N. Diœcesis N. v. g. in solatium patris senio confecti &c.*

45. *Potest quoque Episcopus dispensare.* In ætate unius anni pro ordinibus possunt etiam ex speciali facultate dispensare Episcopi Germaniæ, pendique solet pro quolibet mense Florenus Rhenanus. In ætate tamen ad beneficium curatum obtinendum Episcopi nec pro uno die dispensare possunt.

QUÆS-

QUÆSTIO IV.

Quid præterea notandum pro dispensatione in irregularitate ex delicto, vel defectu Romæ petenda?

RESP. Si delictum v. g. homicidium, sit occultum, nec ad forum contentiosum deductum, dispensat Pœnitentiaria. Modus petendi hic est: Petitur dispensatio super irregularitate à Titio Diœcesis N. contracta ex homicidio voluntario (vel involuntario) quod sic accidit: *Narratur species facti*, *additurque*, *quòd casus sit occultus.* Taxa quidem nulla solvenda est pro dispensationibus in Pœnitentiaria, Agentiæ tamen solvendum est juxta mensuram laboris & difficultatis. Suntque ordinariè 50. Bajoci. 48. *In occultis Pœnitentiaria, in notoriis Dataria.*

Si verò delictum sit publicum, aut irregularitas proveniat ex defectu corporis, dispensat Dataria, & taxa cum Agentia sunt 12. Scuta. Si Laicus; qui uxorem habuit viduam, dispensationem petat pro ordinibus, taxa quandoque ascendit ad 185. Scuta. De dispensatione in votis, & juramentis vide Theol. Moral. p. 2. n. 360.

§. V.

§. V.

Praxes petendi alias gratias.

PRAXIS

Petendi Indulgentias plenarias.

47. *Forma petendi.*

S*Upplicatio.* Petitur Indulgentia plenaria ad septennium (*perpetua enim vix datur*) pro Ecclesia Parochiali (vel filiali) v.g. S. Petri loci N. Diœcesis N. in festo S. Petri. Item si videatur, peti potest Indulgentia 100. dierum pro iis, qui singulis diebus Sabbati & festis B. Virginis intersunt Litaniis Lauretanis, recitari, vel decantari solitis. Hæ binæ Indulgentiæ, quando simul petuntur, inseruntur uni, eidemque Brevi, nec ideo plus Agenti solvendum.

48. *Quæ, & quot Indulgentiæ pro singulis Ecclesiis impetrari possint?*

Notandum autem 1mo. Cuivis Ecclesiæ sive Capellæ. quæ non sit regularium, nnicæ tantùm conceditur Indulgentia pro omnibus per annum ad septennium duratura; Ecclesiis tamen Cathedralibus, Collegiatis, ac etiam Parochialibus possunt per memoriale à Papa impetrari binæ ad septennium. 2. Cuivis Ecclesiæ tam Regularium, quàm non Regularium sine memoriali impetrari possunt Indulgentiæ ad septenium in precatione 40. horarum, & visitatione 7. Altarium lucrandæ. 3. Sine memoriali cuilibet Ecclesiæ impetrari potest 100. dierum indulgentia pro iis, qui intersunt Litaniis Lauretanis in festis B. V. M. & semel in hebdomada. 4. Si Agens in Curia Romana procuret Indulgentias, tum pro labore dantur

20.

20. Bajoci, si autem debeat facere & porrigere memoriale. 50. Bajoci. 5. Etsi fuerit communis sententia, quod septennium, pro quo conceduntur indulgentiæ, sit computandum à die promulgationis, eo quod concedi censeretur septennium fructuosum, tale autem non sit ante approbationem Episcopi & promulgationem ex Trid. Sess. 21. cap. 9. de Reform. nunc tamen computantum est à Die datæ Brevis, ut declaravit S. Congregatio approbante Pontifice Anno 1711. 18. Maji *La Croix l. 6. p. 2. n.* 525. 49. *Quando cessent septennales?*

6. Clausula Brevibus inserta: *Volumus autem, ut si alias Christi fidelibus in quocunque alio anni die dictam Ecclesiam seu Capellam, aut Altare in ea situm, visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetuo vel ad tempus, nondum elapsum, duratura concessa fuerit . . . præsentes nullæ sint*, non comprehendit Altaria privilegiata pro defunctis, nec Indulgentias certo hominum generi v. g. confraternitati concessas, nec concessas certum pium opus in Ecclesia peragentibus, vel Litanias aliasve hujusmodi preces recitantibus, ac iis, qui Christianâ doctrinâ erudiuntur, aut erudiunt, nec preces 40 horarum, nec denique quæ pro unica vice conceduntur. Ita S. Congreg. approbante Pontifice 1676. uti videre est apud *La Croix l. 6. p. 2. sub n.* 1379. 50. *Clausula: præsentes sint nullæ.*

PRAXIS

Petendi privilegium Altaris pro omnibus fidelibus defunctis.

SUpplicatio. Petitur Altare privilegiatum ad septennium (*perpetuum enim vix est impetrabile*) pro Ecclesia v. g. Parochiali S. Petri, loci N. 51. *Forma supplicandi.*

Diœcesis N. & in ea sito Altari majori (*vel Christi Crucifixi*) pro singulis Feriis secundis, vel pro una in septimana, ab ordinario determinanda, dicuntur in ea quotidie 7. *vel* 5. *vel* 4. Missæ, Scribatur, ut est.

52. *Missæ requisitæ.* *Notandum.* Altare privilegiatum non conceditur Ecclesiæ pro omnibus fidelibus Defunctis, nisi in ea dicantur per annum quotidie 7. Missæ. Si dicantur Missæ tantum 4. vel 5. debet memoriale præsentari Pontifici, sique pauciores Missæ in illa Ecclesia quotidie celebrentur debet in ea esse erecta sodalitas v. gr. Bmæ Virginis, vel doctrinæ Christianæ sub invocatione v. gr. S. Josephi, alicujus Apostoli, vel alterius Sancti, alias Altare privilegiatum vix obtinebitur. Si autem in ea celebrentur indies 10. vel 9. Missæ, potest per memoriale pro duabus Feriis in hebdomade impetrari, alias, pro una tantum. Si quotidie dicantur 14 Missæ potest sine memoriali impetrari pro duabus in hebdomade diebus &c.

PRAXIS

Petendi Altare privilegiatum pro Confratribus, & Consororibus alicujus Confraternitatis.

53. *Forma supplicandi.* Supplicatio. Petitur Altare privilegiatum ad septennium pro Ecclesia Parochiali (vel filiali) S. Petri. Loci N. Diœcesis N. & in ea sito Altari Confraternitatis N. v. gr. Rosarii &c. pro una feria hebdomadæ ad arbitrium Confratrum de consensu Ordinarii. Diem commemorationis omnium fidelium Defunctorum, & illius Octavam non est opus exprimere, quia jam subintelligitur.

Notandum. Hoc altare conceditur, etsi per

per hebdomadam tantum unum in illa Ecclesia legatur Sacrum, modo dicatur in Altari privilegiato eâ die, cui affixæ sunt indulgentiæ ex determinatione Secretariæ Apostolicæ, vel Ordinarii.

Expensæ pro hoc, & præcedente sunt eædem, quæ solvendæ sunt pro Indulgentiis. Quamvis Agens pro hujusmodi brevibus literis in Secretaria debet solvere 10. Bajocos. Brevia tamen Indulgentiarum dantur gratis. 44. *Expensa.*

PRAXIS

Petendi Breve Indulgentiæ perpetuæ pro Confraternitate quacunque erigenda, vel jam erecta.

Notandum. Hoc Breve petitur, quando aut jam erecta est, aut prima erigitur aliqua Confraternitas; Indulgentiæ autem conceduntur plenariæ perpetuæ Confratribus & Consororibus 1mo. Indulgentia plenaria in die ingressûs. 2do. In articulo mortis. 3tio. In festo principali per annum. 4. Indulgentiæ septem annorum, septem quadragenarum, pro quatuor aliis festis minus principalibus per annum. 5to. Indulgentiæ 60. dierum pro omni opere pio ex iis, quæ in Brevi specificantur. 55. *Quæ Indulgentiæ.*

Supplicatio. Petitur Breve pro Ecclesia Parochiali, vel filiali v. g. S. Petri non Regularium (vel Clericorum Regularium) Civitatis N. Diœcesis N. & in ea erectâ vel erigendâ Confraternitate, v. g. B. M. V. sine labe originali conceptæ. Festa sunt omnia ad arbitrium Confraternitatis, vel certe festium principale v. g. pro principale: Conceptio B. M. V. & quatuor minus principalia: Annun- 56. *Forma supplicandi.*

tiatio, Nativitas, Purificatio, & Assumptio ejusdem. Neque enim necesse est festa specificare; si non specificentur, relinquuntur arbitrio, & determinatione Sodalium cum consensu Episcopi.

57. *Taxa.* Taxa hujus Brevis cum Agentia sunt 5. Scuta, & 2. Bajoci, sed quia semper Altare privilegiatum per 20. Bajocos impetratur, hinc pro utroque solvuntur 5. Scuta, & 22. Bajoci.

PRAXIS

Petendi Breve perpetuum pro Confraternitatibus Agoniæ, seu, ut dicitur de bona morte.

58. *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Breve perpetuum pro Ecclesia Clericorum Regularium Societatis JESU Civitatis N. & in ea erectâ sive erigendâ Confraternitate, seu Congregatione D. N. J. C. in Cruce moribundi; ac B. M. V. ejus Genitricis dolorosæ ad bene moriendum: pro semel quovis mense, id est, Primâ Dominicâ (vel Feria 6ta.) cujusvis mensis.

59. *Quæ indulgentiæ.* Per hoc Breve conceduntur plenariæ indulgentiæ perpetuæ pro aliquo die, qui in supplicatione determinari debet, in quovis mense: ordinarie solum datur iis Confraternitatibus, quæ eriguntur in Ecclesiis Societatis JESU, seu in quibus ipsi divina peragunt. Pro Agentia, & Altari privilegiato datur unum Scutum, vel quandoque Imperialis communis monetæ.

Praxis

Praxis petendi Oratoria.

Oratorium pro rure, seu locis extra urbem, & oppida sitis.

SUpplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. Diœcesis N. vigore cujus ipse, moderna conjux ipsius N. cum prolibus, & familia possit curare celebrari Missam cum solitis clausulis, & exceptionibus, in domo suæ habitationis rure extra urbem N. &c. Taxa 12. Scuta. Hoc datur etiam personis non nobilibus, & nullam jurisdictionem temporalem in aliquo dominio exercentibus. 60. *Forma supplicandi.*

Pro Civitate, & omnibus locis, in quibus supplicans jurisdictionem temporalem seu altam, seu bassam exercet.

SUpplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. v. g. S. Rom. Imperii Comite, ejus moderna conjuge N. prolibus, familia, hospitibus, pro Civitate N. loco N. Diœcesis N. in quo jurisdictionem temporalem exercent. Datur tantum personis nobilibus, jurisdictionem aliquam temporalem exercentibus, atque cum his restrictionibus 1mo. Ut valeat tantum pro Civitate, & locis unius Diœcesis. 2do. Ut quotidie tantum una in eo Missa dicatur, per quod tamen non prohibentur celebrare ii Religiosi, qui privilegium habent personale celebrandi, ubicunque commoditatem nacti fuerint. 3tio. Ut locus sit muratus, decenter à domesticis aliis. 61. *Forma supplicandi.* 62. *Servanda.*

usibus separatus, & prius visitetur ab Ordinario, vel ejus Vicario. 4to. Ut in festis solennioribus anni istic Missa non celebretur. 5to. Ut famuli & famulæ illo tempore ad servitia non necessarii diebus festis, & Dominicis eant ad Ecclesiam publicam; filii autem, & famuli necessarii, ac ruri etiam hospites nobiles possunt dictis diebus interesse privatæ Missæ, satisfaciuntque præcepto Ecclesiæ. Taxa sunt 12. Scuta.

Pro infirmis Nobilibus.

63. *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. & (si infirma etiam sit) ejusdem conjuge, Nobilibus, Diœcesis N. laborantibus quibusdam infirmitatibus, propter quas domo, Missam audiendi causâ exire non possunt, pro Civitate N. & tota Diœcesi N.

64. *Observandæ.* Hoc conceditur Nobilibus, etsi jurisdictionem nullam exerceant, convenitque cum secundo in omnibus, præterquam quod valeat tantum pro tempore infirmitatis ab auditione Missæ in Ecclesia impedientis, nulla tamen anni dies etiam solemnissima excipitur. Deinde diebus Dominicis restringitur tantum ad unam personam usibus necessariam; aliæ vero, ut satisfaciant præcepto Ecclesiæ, Missæ debent interesse in Ecclesia publica. Potest etiam impetrari pro matre, patre, filia, filio, fratre, sorore infirmis. Taxa est eadem, quæ supra.

Pro Itinerantibus.

65. *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Altare portabile, sive viatorium pro N.N. ejusdem modernâ conjuge

juge N. Nobilius Diœcesis N. frequenter, aut subinde iter facientibus per v. g. Germaniam.

Datur tantum Nobilibus juris dictionem etiam non exercentibus; valet tantum in itinere, ubi commoditas non est audiendi Missam; quo casu eo gaudere possunt etiam omnes socii itineris. Taxa est eadem, quæ supra.

PRAXIS

Petendi Proto-Notariatum Apostolicum.

SUpplicatio. Petitur Proto-Notariatus Pontificius [vel Ducis Sfortiæ] pro N. N. Diœcesis N. Canonico ibidem, vel Nobili, vel Magistro Philosophiæ. *66. Forma.*

Hic non datur, nisi personæ nobili, aut gradu aliquo Theologico, aut Juridico, vel Philosophico insignitæ, aut constitutæ in dignitate aliqua Ecclesiastica Taxa sunt 24. Scuta, si detur à Pontifice; si à Duce Sfortiæ ex Privilegio, quod habet à pontifice; 6. vel 7. Scuta, & 50. Bajoci. Notariatus autem datur etiam non Nobilibus, nec Graduatis. Taxa cum Agentia sunt 4. Scuta, 50. Bajoci; modus petendi idem, qui supra. *67. Quibus detur quæ taxa?*

§. IV.

Breviaturæ in pœnitentiaria usitatæ explicantur.

68. *Breviatura quomodo legendæ?*

A.

Archiepus Archiepiscopus.
Alt Aliter.
Als Alias.
Absolûo Absolutio.
Aptica Apostolica.
Appbatis Approbatis.
Autre Authoritate.

C.

Cardlis Cardinalis.
Canicè Canonice.
Cen Censuris.
Circumpoeni Circumspectioni.
Xstus Christus.
Confeône Confessione,
Confeôri Confessori.
Coiône Communione.
Consciæ Conscientiæ.
Constituônibus Constitutionibus.

D.

Discreôni Discretioni.
Dispensao Dispensatio.
Dnus Dominus.

E.

Eclæ Ecclesiæ.
Effus Effectus.
Exît Existit.
Ecclis Ecclesiasticis.
Epûs Episcopus.
Exîoe Excommunicatione.

F.

Fr Frater.
Frum Fratrum.

G.

Gnâli Generali.

H.

Hûmoi hujusmodi.
Humilêr humiliter.

I.

Infrâptum infra scriptum.
Irregûlte irregularitate.
Igr igitur.
Intrâpta intra scripta.

L.

Lîa	licentia.
Ltima	legitima.
Lræ	literæ.
Litè	licite.

M.

Mrimonium	Matrimonium.
Magto	Magistro.
Mirâone	miseratione.
Mîr	misericordia.

N.

Nulltus	nullatenus.

O.

Ordio	Ordinatio.
Ordinâoni	ordinationi.

P.

P.	Papa.
Pr	Pater.
Poatus	Pontificatus.
Ptus	præfatus, prædictus.
Ptur	præfertur, prædicitur.
Pntium	præsentium.
Pbter	Præsbyter.
Pbricida	bresbytericida.
Pœnîa	pœnitentia.
Pœniâria	Pœnitentiaria.
Pôe	posse
Pror	Procurator.

Q.

Qtnûs	quatenus.
Qmblt	quomodolibet.
Qd	quod

R.

Reâlri	Regulari.
Reliône	Religione.
Roma	Romana.

S.

Sntæ, vel Stæ,	Sanctæ.
Saluri	salutari.
Sentia	sententia.
Speatr	specialiter.
Spplionibus	Supplicationibus.
Spualibus	spiritualibus.

T.

Tn	tamen.
Tm	tantum.
Thia, vel Theolia,	Theologia.
Tli	Tituli.

V.

Venebli	Venerabili.
Vræ	Vestræ

Notandum in literis S. Pœnitentiariæ, non fieri virgulas, nec puncta, nec commata, nec Diphtongos, nec Accentus, sed sensum colligendum esse ex lectione. Ita testantur *Hunoldus Plettenberg in notia Congregationum pag.* 198. *& Viva in damnatam* 31. *ab Alexandro VIII. N. XIII.*

§. VII.

Extraordinariæ facultates, Episcopis, Germaniæ à Sede Apostolica concedi solitæ.

69. UT sciatur, in quibus ordinarie ad Episcopum recurri possit, existimavi referendas hic esse facultates speciales Episcoporum Germaniæ. Do autem illas, ut habentur *apud La Croix p. 6. p.* 3. *n.* 846. & sunt sequentes.

1ma. Absolvendi ab hæresi, & Apostasia à fide, & à schismate quoscunque etiam Ecclesiasticos tam sæculares, quam regulares, non tamen eos, qui ex locis fuerint, ubi sanctum Officium exercetur, nisi in locis Missionum, in quibus impune grassantur hæreses, deliquerint, nec illos, qui judicialiter abjuraverint, nisi nati sint, ubi impune grassantur hæreses, & post judicialem abjurationem illuc reversi in hæresin fuerint relapsi, & hos in foro conscientiæ tantum.

2da. Tenendi & legendi libros Hæreticorum ad effectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos, præter opera Caroli Molinæi, & Nicolai Machiavelli, & libros de Astrologia judiciaria, principaliter, aut inciden-

denter, & alias quovis modo de ea tractantes; ita tamen, ut libri illis provinciis non efferantur.

3tia. Dispensandi in 3tio & 4to simplici, & mixto cum pauperibus tantum in contrahendis, in contractis vero cum hæreticis conversis etiam in secundo simplici & mixto, dummodo nullo modo attingat gradum 1mum; & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

4ta. Dispensandi super impedimento publicæ honestatis, justitiæ, ex sponsalibus proveniente.

5ta. Dispensandi super impedimento Criminis neutro tamen conjugum machinante, ac restituendi jus petendi debitum amissum.

6ta. Dispensandi in impedimentis cognationis spiritualis, præter levantem, & levatum.

7ma. Hæ vero dispensationes matrimoniales videlicet 3tia, 4ta, 5ta, & 6ta non conceduntur nisi cum clausula; *Dummodo mulier rapta non fuerit, & si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat.* Et in dispensationibus hujusmodi declaretur expresse, illas concedi tanquam à Sedis Apostolicæ Legato, ad quem effectum etiam tenor hujusmodi facultatum inseratur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ, alias nullæ sint.

Hâc facultate juvari non possunt in matrimoniis contractis sine proclamationibus.

8va. Dispensandi in irregularitatibus, ex delicto occulto tantum provenientibus, excepta eâ, quæ ex homicidio voluntario contrahitur.

9na.

9na. Dispensandi & commutandi vota simplicia in alia pia opera, exceptis votis castitatis, & religionis.

10ma. Absolvendi ab omnibus casibus reservatis etiam in Bulla Cœnæ, in locis tamen, ubi impune grassantur hæreses.

11ma. Delegandi simplicibus Sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta, & alia utensilia, ad sacrificium necessaria, ubi non intervenit S. Unctio; & reconciliandi Ecclesias pollutas aquâ ab Episcopo benedictâ, & in casu necessitatis aquâ etiam ab Episcopo non benedictâ.

12ma. Conferendi ordines extra tempora, & non servatis interstitiis usque ad sacerdotium inclusive.

13a. Dispensandi super ætate unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si alias idonei fuerint.

14a. Consecrandi Olea cum quinque saltem Sacerdotibus, non tamen extra Cœnam Domini, nisi necessitas illud urgeat.

15a. Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat; ita tamen, ut in prima Missa non sumpserit absolutionem; per unam horam ante auroram, & aliam post meridiem, sine ministro, sub dio, & sub terra, in loco tamen decenti, etiam si Altare sit fractum, vel sine reliquiis Sanctorum, & præsentibus Hæreticis, Schismaticis, infidelibus, & Excommunicatis, si aliter celebrari non possit. Caveat autem, ne prædictâ facultate seu dispensatione bis in die celebrandi aliter quam ex gravissimis causis, & rarissime utatur, in quo graviter oneratur ipsius conscientia. Quod si hanc facultatem alteri Sacerdoti juxta facultatem, inferius apponendam,

dam,

dam, communicare, aut causas eâ utendi alicui,. qui à S. Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, serio ipsius conscientiæ injungitur, ut paucis tuntaxat, iisque maturioris prudentiæ, ac zeli, qui absolute necessarii sunt; nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, & ad breve tempus eandem communicet, aut respective causas approbet.

16a. Deferendi SS. Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro iisdem infirmis in loco tamen decenti, si ab Hæreticis, aut infidelibus sit periculum sacrilegii.

17a. Induendi vestibus sæcularibus, si aliter vel ad loca eorum curæ commissa, vel in iis permanere non poterunt.

18a. Recitandi Rosarium, vel alias preces, si Breviarium transferre non poterunt, & divinum officium ob aliquod impedimentum recitare non valeant.

19a. Dispensandi quando expedire videbitur, super esu carnium, ovorum, lacticiniorum pro tempore jejuniorum, & præsertim Quadragesimæ.

20ma. Communicandi has facultates in totum, vel in parte, prout opus esse secundum ejus conscientiam judicarit, Sacerdotibus idoneis in conversione animarum laborantibus, & præsertim tempore sui obitus, ut, Sede vacante, sit, qui possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quamprimum fieri debebit, per delegatos, aut unum ex iis alio modo provideat.

21ma. Et prædictæ facultates gratis, & sine ulla

tiatio, Nativitas, Purificatio, & Assumptio ejusdem. Neque enim necesse est festa specificare; si non specificentur, relinquuntur arbitrio, & determinatione Sodalium cum consensu Episcopi.

57. *Taxa.* Taxa hujus Brevis cum Agentia sunt 5. Scuta, & 2. Bajoci, sed quia semper Altare privilegiatum per 20. Bajocos impetratur, hinc pro utroque solvuntur 5. Scuta, & 22. Bajoci.

PRAXIS

Petendi Breve perpetuum pro Confraternitatibus Agoniæ, seu, ut dicitur de bona morte.

58. *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Breve perpetuum pro Ecclesia Clericorum Regularium Societatis JESU Civitatis N. & in ea erectâ sive erigendâ Confraternitate, seu Congregatione D. N. J. C. in Cruce moribundi; ac B. M. V. ejus Genitricis dolorosæ ad bene moriendum: pro semel quovis mense, id est, Primâ Dominicâ (vel Feria 6ta.) cujusvis mensis.

59. *Quæ indulgentiæ.* Per hoc Breve conceduntur plenariæ indulgentiæ perpetuæ pro aliquo die, qui in supplicatione determinari debet, in quovis mense: ordinarie solum datur iis Confraternitatibus, quæ eriguntur in Ecclesiis Societatis JESU, seu in quibus ipsi divina peragunt. Pro Agentia, & Altari privilegiato datur unum Scutum, vel quandoque Imperialis communis monetæ.

Praxis

Praxis petendi Oratoria.

Oratorium pro rure, seu locis extra urbem, & oppida sitis.

Supplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. Diœcesis N. vigore cujus ipse, moderna conjux ipsius N. cum prolibus, & familia possit curare celebrari Missam cum solitis clausulis, & exceptionibus, in domo suæ habitationis rure extra urbem N. &c. Taxa 12. Scuta. Hoc datur etiam personis non nobilibus, & nullam jurisdictionem temporalem in aliquo dominio exercentibus. 60. *Forma supplicandi.*

Pro Civitate, & omnibus locis, in quibus supplicans jurisdictionem temporalem seu altam, seu bassam exercet.

Supplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. v. g. S. Rom. Imperii Comite, ejus moderna conjuge N. prolibus, familia, hospitibus, pro Civitate N. loco N. Diœcesis N. in quo jurisdictionem temporalem exercent. Datur tantum personis nobilibus, jurisdictionem aliquam temporalem exercentibus, atque cum his restrictionibus 1mo. Ut valeat tantum pro Civitate, & locis unius Diœcesis. 2do. Ut quotidie tantum una in eo Missa dicatur, per quod tamen non prohibentur celebrare ii Religiosi, qui privilegium habent personale celebrandi, ubicunque commoditatem nacti fuerint. 3tio. Ut locus sit muratus, decenter à domesticis aliis. 61. *Forma supplicandi.* 62. *Servanda.*

 usibus

usibus separatus, & prius visitetur ab Ordinario, vel ejus Vicario. 4to. Ut in festis solennioribus anni istic Missa non celebretur. 5to. Ut famuli & famulæ illo tempore ad servitia non necessarii diebus festis, & Dominicis eant ad Ecclesiam publicam; filii autem, & famuli necessarii, ac ruri etiam hospites nobiles possunt dictis diebus interesse privatæ Missæ, satisfaciuntque præcepto Ecclesiæ. Taxa sunt 12. Scuta.

Pro infirmis Nobilibus.

63. *Forma supplicandi.* *Supplicatio.* Petitur Oratorium pro N. N. & (si infirma etiam sit) ejusdem conjuge, Nobilibus, Diœcesis N. laborantibus quibusdam infirmitatibus, propter quas domo, Missam audiendi causâ exire non possunt, pro Civitate N. & tota Diœcesi N.

64. *Observanda.* Hoc conceditur Nobilibus, etsi jurisdictionem nullam exerceant, convenitque cum secundo in omnibus, præterquam quod valeat tantum pro tempore infirmitatis ab auditione Missæ in Ecclesia impedientis, nulla tamen anni dies etiam solemnissima excipitur. Deinde diebus Dominicis restringitur tantum ad unam personam usibus necessariam; aliæ vero, ut satisfaciant præcepto Ecclesiæ, Missæ debent interesse in Ecclesia publica. Potest etiam impetrari pro matre, patre, filia, filio, fratre, sorore infirmis. Taxa est eadem, quæ supra.

Pro Itinerantibus.

65. *Forma supplicandi.* *Supplicatio.* Petitur Altare portabile, sive viatorium pro N.N. ejusdem modernâ conjuge

juge N. Nobilius Diœcesis N. frequenter, aut subinde iter facientibus per v. g. Germaniam.

Datur tantum Nobilibus juris dictionem etiam non exercentibus; valet tantum in itinere, ubi commoditas non est audiendi Missam; quo casu eo gaudere possunt etiam omnes socii itineris. Taxa est eadem, quæ supra.

PRAXIS

Petendi Proto-Notariatum Apostolicum.

SUpplicatio. Petitur Proto-Notariatus Pontificius [vel Ducis Sfortiæ] pro N. N. Diœcesis N. Canonico ibidem, vel Nobili, vel Magistro Philosophiæ. *66. Forma.*

Hic non datur, nisi personæ nobili, aut gradu aliquo Theologico, aut Juridico, vel Philosophico insignitæ, aut constitutæ in dignitate aliqua Ecclesiastica Taxa sunt 24. Scuta, si detur à Pontifice; si à Duce Sfortiæ ex Privilegio, quod habet à pontifice; 6. vel 7. Scuta, & 50. Bajoci. Notariatus autem datur etiam non Nobilibus, nec Graduatis. Taxa cum Agentia sunt 4. Scuta, 50. Bajoci; modus petendi idem, qui supra. *67. Quibus detur quæ taxa?*

§. IV.
Breviaturæ in pœnitentiaria uſitatæ explicantur.

68. *Breviaturæ quomodo legendæ?*

A.

Archiepus	Archiepiſcopus.
Alt	Aliter.
Als	Alias.
Abſolũo	Abſolutio.
Aptica	Apoſtolica.
Appbatis	Approbatis.
Autre	Authoritate.

C.

Cardlis	Cardinalis.
Canicè	Canonice.
Cen	Cenſuris.
Circumpoeni	Circumſpectioni.
Xſtus	Chriſtus.
Confeône	Confeſſione,
Confeôri	Confeſſori.
Coiône	Communione.
Conſciæ	Conſcientiæ.
Conſtituônibus	Conſtitutionibus.

D.

Discreôni	Discretioni.
Dispenſao	Dispenſatio.
Dnus	Dominus.

E.

Eclæ	Eccleſiæ.
Effus	Effectus.
Exît	Exiſtit.
Ecclis	Eccleſiaſticis.
Epûs	Epiſcopus.
Exîoe	Excommunicatione.

F.

Fr	Frater.
Frum	Fratrum.

G.

Gnâli	Generali.

H.

Hûmoi	hujusmodi.
Humilêr	humiliter.

I.

Infrâptum	infra ſcriptum.
Irregûlte	irregularitate.
Igr	igitur.
Intrâpta	intra ſcripta.

L.

Lîa licentia.
Ltima legitima.
Lræ literæ.
Litè licite.

M.

Mrimonium Matrimonium.
Magto Magistro.
Mirâone miseratione.
Mîr misericordia.

N.

Nulltus nullatenus.

O.

Ordio Ordinatio.
Ordinâoni ordinationi.

P.

P. Papa.
Pr Pater.
Pontus Pontificatus.
Ptus præfatus, prædictus.
Ptur præfertur, prædicitur.
Pntium præsentium.
Pbter Præsbyter.
Pbricida bresbytericida.
Pœnîa pœnitentia.
Pœniâria Pœnitentiaria.

Pôe posse
Pror Procurator.

Q.

Qtnûs quatenus.
Qmblt quomodolibet.
Qd quod

R.

Reâlri Regulari.
Reliône Religione.
Roma Romana.

S.

Sntæ, vel Stæ, Sanctæ.
Saluri salutari.
Sentia sententia.
Speatr specialiter.
Spplionibus Supplicationibus.
Spualibus spiritualibus.

T.

Tn tamen.
Tm tantum.
Thia, vel Theolia, Theologia.
Tli Tituli.

V.

Venebli Venerabili.
Vræ Vestræ

Notandum in literis S. Pœnitentiariæ, non fieri virgulas, nec puncta, nec commata, nec Diphtongos, nec Accentus, sed sensum colligendum esse ex lectione. Ita testantur *Hunoldus Plettenberg in notia Congregationum pag.* 198. *&* *Viva in damnatam* 31. *ab Alexandro VIII. N. XIII.*

§. VII.

Extraordinariæ facultates, Episcopis, Germaniæ à Sede Apostolica concedi solitæ.

69. UT sciatur, in quibus ordinarie ad Episcopum recurri possit, existimavi referendas hic esse facultates speciales Episcoporum Germaniæ. Do autem illas, ut habentur *apud La Croix p. 6. p.* 3. *n.* 846. & sunt sequentes.

1ma. Absolvendi ab hæresi, & Apostasia à fide, & à schismate quoscunque etiam Ecclesiasticos tam sæculares, quam regulares, non tamen eos, qui ex locis fuerint, ubi sanctum Officium exercetur, nisi in locis Missionum, in quibus impune grassantur hæreses, deliquerint, nec illos, qui judicialiter abjuraverint, nisi nati sint, ubi impune grassantur hæreses, & post judicialem abjurationem illuc reversi in hæresin fuerint relapsi, & hos in foro conscientiæ tantum.

2da. Tenendi & legendi libros Hæreticorum ad effectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos, præter opera Caroli Molinæi, & Nicolai Machiavelli, & libros de Astrologia judiciaria, principaliter, aut inciden-

denter, & alias quovis modo de ea tractantes; ita tamen, ut libri illis provinciis non efferantur.

3tia. Dispensandi in 3tio & 4to simplici, & mixto cum pauperibus tantum in contrahendis, in contractis vero cum hæreticis conversis etiam in secundo simplici & mixto, dummodo nullo modo attingat gradum 1mum; & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

4ta. Dispensandi super impedimento publicæ honestatis, justitiæ, ex sponsalibus proveniente.

5ta. Dispensandi super impedimento Criminis neutro tamen conjugum machinante, ac restituendi jus petendi debitum amissum.

6ta. Dispensandi in impedimentis cognationis spiritualis, præter levantem, & levatum.

7ma. Hæ vero dispensationes matrimoniales videlicet 3tia, 4ta, 5ta, & 6ta non conceduntur nisi cum clausula; *Dummodo mulier rapta non fuerit, & si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat.* Et in dispensationibus hujusmodi declaretur expressè, illas concedi tanquam à Sedis Apostolicæ Legato, ad quem effectum etiam tenor hujusmodi facultatum inseratur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ, alias nullæ sint.

Hâc facultate juvari non possunt in matrimoniis contractis sine proclamationibus.

8va. Dispensandi in irregularitatibus, ex delicto occulto tantum provenientibus, excepta eâ, quæ ex homicidio voluntario contrahitur.

9na.

dam, communicare, aut caufas eâ utendi alicui,. qui à S. Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, ferio ipsius conscientiæ injungitur, ut paucis tuntaxat, iisque maturioris prudentiæ, ac zeli, qui absolute necesfarii sunt; nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, & ad breve tempus eandem communicet, aut respective causas approbet.

16a. Deferendi SS. Sacramentum occulte ad infirmos fine lumine, illudque fine eodem retinendi pro iisdem infirmis in loco tamen decenti, si ab Hæreticis, aut infidelibus sit periculum sacrilegii.

17a. Induendi vestibus sæcularibus, si aliter vel ad loca eorum curæ commissa, vel in iis permanere non poterunt.

18a. Recitandi Rosarium, vel alias preces, si Breviarium transferre non poterunt, & divinum officium ob aliquod impedimentum recitare non valeant.

19a. Dispensandi quando expedire videbitur, super esu carnium, ovorum, lacticiniorum pro tempore jejuniorum, & præsertim Quadragesimæ.

20ma. Communicandi has facultates in totum, vel in parte, prout opus esse secundum ejus conscientiam judicarit, Sacerdotibus idoneis in conversione animarum laborantibus, & præsertim tempore sui obitus, ut, Sede vacante, sit, qui possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quamprimum fieri debebit, per delegatos, aut unum ex iis alio modo provideat.

21ma. Et prædictæ facultates gratis, & fine ulla

ulla mercede exerceantur, ac tantum concessæ intelligantur ad quinquennium.

Utendi iisdem facultatibus in civitate, & Diœcesi N. tantum.

70. *Quandonam cessent facultates?* Hæ facultates (quibus si restrictæ non sint, dispensare & absolvere potest Episcopus *juxta Pignatelli Tom. 7. Consultat.* 53. etiam peregrinos in sua Diœcesi & advenas, imo & religiosos exemptos) singulis quinquenniis, computatis à die exceptationis renovantur; nec cessant mortuo pontifice vel novo Electo: quamvis enim initio novi Pontificatus promulgetur Regula 13. vel 14. Cancellariæ, eâque revocentur variæ facultates, ab Antecessore Pontifice concessæ; attamen Anno 1700. Roma interrogata respondit non revocari facultates à Sto Officio concessas, quales ordinarie sunt, quæ Episcopis & Nuntiis Apostolicis conceduntur, sed eas tantum, quæ immediate à Prædecessore Pontifice sunt concessæ. *La Croix l. 6. p. 3. n.* 848.

Plerasque ex prædictis facultatibus, aliasque ampliores habere solet Nuntius Apostolicus, sed non quilibet easdem, hinc si in quo casu juvare non possit Episcopus, expedit recurrere, ut supra monui, ad Nuntium, qui, si dispensare vel absolvere non possit, dispensationem, aut absolutionem minoribus sumptibus Româ procurabit.

O. A. M. D. G.

INDEX

INDEX UNIVERSALIS CIFRA NUMERUM MARGINALEM, A APPENDICEM DESIGNAT.

A.

Absolutio.

Devotio.

Dispensatio.

Dolor de peccatis.

E.

Ebrietas.

F.

Facultas.

Famulantes.

Fatuus.

Filii familias.

Formulæ.

Forum.

G.

Gula.

H. Ha-

H.

Hæreticus.

I.

Illegitimus.

O.

P.

Ad

Superbia.

F I N I S.

CASUS
CONSCIENTIÆ
EX
NEO-
CONFESSARIO,
SEU

METHODO RITE OBEUNDI

Munus Confeſſarii, reſolvendi.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

MDCCLVI.

CASUS CONSCIENTIÆ

EX

Neo-Confeſſario, ſeu Methodo rite obeundi Munus Confeſſarii, reſolvendi.

CASUS I.

Belinus, nuper primùm approbatus ad excipiendas Fidelium Sacramentales Confeſſiones, primum quem audit, longiorem peccatorum, quàm Abelinus prævideraт, protrahit Confeſſionem, & in quibuſdam peccatis gravibus non exprimit, ut oportet, numerum & ſpeciem infimam. Abelinus proponit ſibi in fine jubere & interrogare, ut omnia rite fiant, interim in fine non recordatur omnium, quæ majori explicatione egebant.

Quæritur 1mò. Quæ generatim observanda sint Confessario in decursu Confessionis? 2dò. An pœnitens is teneatur repetere Confessionem, saltem eorum peccatorum, de quibus dubium esse potest, an ritè sint exposita? n. 3.

CASUS II.

Adolphus, novissimè promotus ad sacrum Presbyteratûs ordinem, petit statim approbari ad excipiendas in subsidium Pastorum fidelium Confessiones; ejus petitioni; quia existimabatur habere sufficientem doctrinam, annuitur; primùm persuasus, quorumdam doctorum, malè intellectâ sententiâ, existimans, se non teneri pœnitentes examinare, absolvit, quasi pœnitentiâ injunctâ, sibi confitententes, nullâ datâ instructione; postmodum à viro docto, & experto edoctus suam meliùs obligationem; anxiè excutit omnes, & in specie conjuges, de actu conjugali, peccatis eorum specialibus, ab ipsis quandoque committi inter se solitis. Unde varii conjuges anxii alios interrogant, quibus peccare inter se possint conjuges.

Quæritur 1mò. An, & quando teneatur examinare Confessarius pœnitentes? 2dò. Quomodo examinandi sint? 3tiò, Quæ tum generatim, tum quibusdam in specie sit injungenda pœnitentia? 4tò. Quibus

Quibus ex caufis poffit imponi minor ? 5*tò.* An, quando, & quomodo conjugati fint examinandi circa peccata ipfis fpecialia, inter quos quandoque intervenientia, & quæ illa fint ? Vide n 4. à n. 119. ad n. 122. P. 4. n. 503. 514.

CASUS III.

Albanus, totò die fedens pro facro tribunali, varios audivit pœnitentes. Unum ex iis reperit admodum rudem, qui nec actum Fidei, Spei, & do'o is noverat elicere; peccaverat quodque ex ignorantia in materia tum caftitatis, tum aliis quibufdam. Alciens mentionem quorumdam ex vita præterita peccatorum, inter cœtera confitebatur, fe carnaliter ante matrimonium cum forore fuæ uxoris peccâffe : Albanus advertens impedimentum contractum, tacet. Tertius pariter fe accufat de peccato carnis cum matre uxoris fuæ ante matrimonium; Albanus ex circumftantiis actûs, dubitat, an fuerit perfectus, & fufficiens ad generationem prolis. Proinde & de hoc tacet.

Quæritur 1mò. Quomodo tractandus fuerit primus, & excitandus ad dolorem ? 2*dò.* An monendus de peccatis ex ignorantia, etfi fint merè materialia ? 3*tiò.* An, & in quibus circumftantiis Albanus rectè vel malè fecerit tacendo ad cafum fecundi ? 4tò. An rectè diffimulaverit impedi-

dimentum dubium tertii? n. 5. 10. & parte 4. Th. Mor. n. 590.

CASUS IV.

Albertus à Confessario gravem, sibique valde difficilem accepit pœnitentiam: proinde vadit ad alium Confessarium, & eam sibi in aliam commutari petit.

Quæritur 1mò. Quæ sint pœnitentiæ inconvenientes, & convenientes? *2dò.* An alius Confessarius possit mutare pœnitentiam, ab alio injunctam, si pœnitens non aperiat peccata, ob quæ imposita fuit? n. 15. 18. 19.

CASUS V.

Balduinus, Sacerdos religiosus, vesperi, & matutino tempore in loco magnæ festivitatis fatigatus excipiendis Confessionibus, sumpto prandio, pro more suo sequens consilium S. Francisci Xaverii, de quo n. 55. expendit, an rectè processerit cum pœnitentibus, & quomodo melius suo muneri potuisset satisfacere, & quia invenit, se aliquibus negâsse, aliquibus distulisse absolutionem, aliis dedisse absolutè, non satis certus de dispositione, aliis sub conditione, injuncta pœnitentiâ, ut ante Communionem eliciant dolorem novum de peccatis, firmumque concipiant emendationis propositum, illud

lud Christo Eucharistico offerant in gratiarum actionem, & confirmandum, non parum, angitur, ne non ritè sacro munere sit functus.

Quæritur 1*mò*. Quandò danda absolutè, quando sub conditione sit absolutio? 2*dò*. Quando neganda, aut saltem differenda? n. 21. & 24.

CASUS VI.

Balthasar, & Benigna Sponsi, ultimò confessi pro Paschate Dominicâ in Albis, cogitant, factis proclamationibus, contrahere matrimonium, interim priusquam proclamationes sint peractæ; familiariter conversantur, & carnaliter peccant; Sponsus inducit Sponsam, ut secum eat ad Confessarium, virum probum & doctum, se cum Deo reconciliandi causâ, ut benedictionem ab eo habeant in matrimonio; obsequitur Sponsa, Sponsus dicit diem ultimæ Confessionis, & confitetur lapsum carnalem cum Sponsa, venit dein Sponsa, & diem eundem suæ dicit Confessionis ultimæ, & peccatum carnale tacet.

Quæritur 1*mò* An Confessarius possit Sponsam super illo peccato examinare, & quomodo? 2*dò*. An si tentatis omnibus, non fateatur, possit absolvi. aut sit dimittenda sine absolutione? 3*tiò*. An, si Confessarius petivisset veniam à Sponso,

& obtinuisset loquendi sponsæ, de illo peccato, potuisset licité de eo cum sponsa loqui; dicere, sed ad id obtinuisse veniam à sponso? n. 36. & IV. parte Theologiæ Mor. sub n. 379. in fine pag. 461.

CASUS VII.

Bernardinus, audiens confessiones æstivo tempore, cœlo calente, lapsus est in somnum, & unius peccata non audivit omnia, alterius audivit quidem peccata, sed ante absolutionem de variis à pœnitente interrogatus, iisque expediendis occupatus, oblitus est pœnitentis peccata, hæretque, an possit absolvere. Denique pœnitentem habuit, qui peccatis multis per annum frequentatis in materia venerea, quæ nunquam est confessus, gravatur, nunc autem veré pœnitens quidem, & statum animæ suæ miserabilem agnoscens, lacrymis ubertim manantibus, deflet peccata sua, sed prævidere se tamen ait, quod sit relapsurus ab inveterata consuetudine contractam fragilitatem.

Quæritur 1mò. An Confessarius possit jubere, ut pœnitens non percepta peccata repetat? 2dò. An, & quando oblitus Confessarius pœnitentis peccata possit eum absolvere? 3tiò. Quid agendum cum tertio illo pœnitente? n. 28. 33.

CASUS VIII.

Bonifacius, hactenus sacro Confessarii munere

munere perfunctoriè obito, varios commisit errores, ac 1mò. Quidem oscitanter absolutionem impertiens erravit in forma. 2dò. Non raró neglexit interrogare numerum, & speciem infimam. 3tiò. Neglexit monere de facienda restitutione. 4tò. Obligatos ad eam, pronuntiavit liberos; non obligatos, eidem obnoxios. 5tò. Verè obligatos obligavit tantùm ad dandam eleëmosynam. Tandem superno lumine illustratus, & sacro horrore perculsus cœpit gravitatem obligationis suæ perpendere, & periculosum animæ suæ statum agnóscere; proinde adit Benedictum virum doctum, & exponit ei suam hactenus in sacro Officio oscitantiam, petitque consilium. Benedictus, nolens statim eximere sagittam à Spiritu sancto cordi ejus infixam, jubet eum orationibus jejuniis, &c. sibi Deum propitium reddere, & redire post octiduum, consideraturum se dicens, quid agendum sit.

Quæritur 1mò. Quomodo errores illi sint corrigendi? *2dò.* Ad quid teneatur Bonifacius? *3tiò.* An debeat habere veniam à pœnitentibus, si in quibusdam errores commissos possit corrigere? à n. 48.

CASUS IX.

Calinus, Mercator, avarè inhians divitiis; accusat se in confessione 1mò. durus fui

fui erga pauperes. 2dò. Meis in mercatura & negotiatione sociis secretum non servavi. 3tiò. Alienas aperui, & legi literas.

Quæritur 1mò. Quomodo Calinus examinandus? 2dò. Secretum non servare, quale peccatum sit? 3tiò. Quomodo peccet, qui alienas aperit, & legit literas? 4tò. Quomodo Calinus censendus sit peccâsse, & ad quid teneatur? 5tò. Quæ sint remedia contra avaritiam? à n. 62 & 65.

CASUS X.

Cornutus homo effrons passim contemptim tractat proximos suos, gerit se, ac si à nemine esset dependens, nullius ope indigeret, gloriatur quomodo vindictam de suis sumpserit adversariis, eos verbis contumeliosis exceperit. Imò auditus est dicere: si essem Deus, talis surfuris nebulones omnes mitterem ad infernum, &c.

Quæritur 1mò. Quid, & quoruplex sit superbia? 2dò. An, & quomodo sis peccatum mortale, & quando tantùm veniale? 3tiò. Quomodo censendus sit peccâsse Cornutus? 4tò. Quomodo sit examinandus, si in sacro pœnitentiæ tribunali compareat? 5tò. Quæ remedia sint ei contra superbiam præscribenda? à n. 56. & P. 2. n. 150.

CASUS XI.

Cupedius sistens se Confessario: dicit: Domine! sum magnus peccator, intra tres annos non sum confessus, sæpe delectatus sum objectis turpibus, impura fovi desideria, sermones miscui impudicos, & quando alii me dehortabantur, irrisi illos, tanquam scrupulosos, & abjecti animi homines, obvias quasque concupivi, commisi fornicationes, & adulteria, aliosque ad similia peccata seduxi. Hæc sunt potissima, quæ commisi.

Quæritur 1*mò*. An Cupedius rectè omnia explicarit? vel quomodo examinandus? 2*dò*. Quas obligationes contraxerit erga proximos? 3*tiò*. Quæ media illi sint præscribenda? 4*tò*. An expediat, eum statim, omnibus rite explicatis, absolvere, vel potius ad tempus differre absolutionem; ut media adhibeat, & horrorem turpitudinis suæ concipiat? à n. 66. n. 178. 188. & PP. 2. à n. 190.

CASUS XII.

Custodius inter cætera confitetur inquiens: fui invidus; petit Confessarius: in quo consistebat tua invidia? Reponit Custodius: 1mò. ægrè tuli, quando alii laudabautur, & vel laudem imminui, vel tacui, existimans inde æstimationem mei imminui. 2dò. Indignatus sum, quando

vidi aliis sua meliùs, quàm mihi mea succedere. 3tiò. Dolui ad officinam vicini nostri multos, ad officinam verò patris mei paucos venire emptores. 4tò. Optavi, ut fratres mei non essent diligentiores, & devotiores me, ne ego vilipendar. 5tò. Malè me habuit, quòd vicinus noster promotus sit ad Magistratum, quia adversatur domui nostræ, & jam faciliùs nocere poterit.

Quæritur 1mò. Quid, & quale peccatum sit invidia? *2dò.* Quibus ex relatis jam Custodius peccarit peccato invidiæ, gravi, vel levi? *3tiò.* Quæ sint contra invidiam remedia? à n. 75.

CASUS XIII.

Fabius abdomini serviens in diem vivit, neglectâ re domesticâ tractatur, & tractat, ut facilè prævidere possit, se debitis solvendis, & liberis honesto in statu collocandis imparem propediem fore; monetur ab amicis, sed nihil impetratur. Vorat, ut non rarò evomere debeat cibos ingestos. Tandem tempore Paschali confitetur. Confessarius eum graviter adhortatur, & injungit ei pro pœnitentia, ut vesperi decubiturus consideret, quo cibo & potu damnati in inferno Caninam famem tolerantes, utantur, & incumbat uni lateri tota nocte sine commotione, hanc pœniten-

tentiam admisit quidem Fabius, sed visa est illi itam difficilis, ut manè accurrens ad Confessarium dixerit, sibi fuisse impossibile illam pœnitentiam implere, cui Confessarius: si non potuisti in plumeo lecto unâ nocte jacere immotus, quomodo jacebis per omnem æternitatem in igne devorante, & ardoribus sempiternis immotus? atque ita eum ad frugem reduxit.

Quæritur 1*mò*. Quale peccatum sit gula? 2*dò*. Quomodo peccaverit Fabius, & quot modis eá peccetur? 3*tiò*. Quæ remedia sint contra eam adhibenda? à n. 81.

CASUS XIV.

Fabricus, homo Cholericus, ad res vix ullius momenti itá exardescit irâ, ut toto corpore contremiscat, unde in periculo est, ne morbum contrahat, quo impediatur ab officio, sibi tum ex justitia, tum ex pietate obeundo, verbis contumeliosis in proximos invehitur, liberis suis, uxori, aliisque omne malorum genus imprecatur, à Pastore suo sæpe monitus; nihil admonitionibus hactenus dedit.

Quæritur 1*mò*. Quomodo peccet ita iræ indulgendo, seque exponendo periculo gravis morbi? 2*dò*. An imprecando liberis, uxori, aliisque diversæ speciei peccata committat, tum ratione mali optati, tum ratione personarum, quibus malé precatur? 3*tiò*. An sit capax absolutio-

nis,

nis, si non ante emendet, & scandalum tollat. 4tò. Quæ media serviant contra immoderatam iram? à n. 89.& P. 2.n.223.

CASUS XV.

Firmundus illustris prosapiæ, adolescens dum studiis operam daret, à singulari morum ingenuitate, modestia, & pietate commendabatur, omnibúsque frequentando Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ raro prælucebat exemplo. Absolutis studiis, nactus beneficium Ecclesiasticum cœpit frequentare consortia mundi, & commoditatum amantium, inde malo eorum exemplo flaccessere, vix semel in anno prædicta Sacramenta suscipere; quin & terrenis jam inescatus, correptus est tædio, & nausea Divinorum, ita, ut in choro non compareret, nisi diebus, quibus, qui absunt, privantur, proventibus beneficii. Tandem eò devenit, ut doleret, viam ad cœlum esse viam abnegationis, & æternitatem tantùm esse bipartitam, felicem scilicet, & infelicem, ita, ut nisi ineat viam arctam, & carni molestam, æternum cruciandus sit in inferno. Unde bruta æstimabat hominibus feliciora, utpote, quæ voluptatibus sine periculo infelicis æternitatis possent indulgere. In hunc miserabilem statum Firmundus sensim sine sensu deductus lethali morbo corripitur; advocatur Firminus Sacerdos

ad excipiendam ejus confessionem, sed; quia nec ante dedit, nec modò præsenti ullum dat pœnitentiæ signum, nec Christianè vixit, Firminus eum absolvere non audét, post horas aliquot, quæ Dei erat misericordia, respirat, & loquelæ restituitur, audiens hoc Firminus adit eum, & periculum exponit æternæ infelicitatis in quo fuerat, & Dei ejus juventutem miserantis clementiam & misericordiam in mentem vocat; atque ad generalem totius vitæ confessionem adhortatur, annuit Firmundus, & moram petit præparationi.

Quæritur 1mò. Quid, & quotuplex sit acedia? *2dò.* Quomodo peccet, qui locum dat tædio contra Divina? *3tiò.* Quomodo peccarit Firmundus? *4tò.* Quibus deducendus ad vitam deinceps homine Christiano, & Canonico dignam? à n. 95. n. 8. 38.

CASUS XVI.

Gaudentius, exiguæ adhuc experientiæ Parochus, ægre audit puerorum confessiones, tum quia sæpe dubium est de usu rationis, ad meritum, & demeritum sufficiente; tum quia, si fortè adsit, non facile est eos movere ad dolorem supernaturalem, propositum emendationis efficax, utpote minùs apprehendentes motiva supernaturalia; tum denique, quia sæpe peccant contra legem naturalem, & postea non

recordantur; Quare consuevit Gaudentius advocare Religiosum, qui eos audiat; sed & hic quæritur, putatque majorem sibi esse difficultatem, quàm Pastori, qui in catechesi, aliisque occasionibus possit melius explorare, quinam pueri jam pervenerint ad usum rationis. Quam ob rem Gaudentius in congregatione suorum dominorum Confratrum interrogat 1mò. Quid sit usus rationis ad meritum, & demeritum sufficiens? 2dò. Quandonam pueri censeantur ad eum pervenisse? 3tiò. Ex quibus indiciis colligi possit, quòd eam jam habeant, aut non habeant? 4tò. Quandonam pueri teneantur legibus, tum naturalibus; tum positivis humanis, & Divinis? 5tò. Quomodo pueri examinandi, excitandi ad dolorem de peccatis, & propositum non peccandi deinceps, quæ monendi? 6tò. Quando, & quomodo pueris danda absolutio, & quid si jam dein adoleverint?

Quæritur: Quid respondendum? Vid. à n. 100. ad 101. & à n. 106. ad n. 110.

CASUS XVII.

Gandiosus, sanguineæ complexionis Sacerdos, moribus, verbisque suavis, uti ejusmodi esse solent, ex naturali inclinatione amat agere cum personis alterius sexûs: Quare in excipiendis earum confessionibus singulari eas suavitate tractat,

nominibus compellat amoroſis, peccata earum, ubi poteſt, extenuat, querulofis contra maritos facilè credit, & ad illarum partem accedit. Ex hoc ſuo agendi modo non levibus quandoque pulſatur carnis tentationibus; ſed piaculo id ſibi non ducit, eò quod oriantur ut putat, ex actione ſacra, zelóque bono, qui cauſa illarum per ſe non ſit. Quapropter inhæret ſuo agendi, & loquendi modo.

Quæritur 1*mò*. Quid ſpecialiter obſervandum ſit in excipiendis mulierum confeſſionibus? 2*dò*. An Gaudioſus rectè procedat? 3*tiò*. An non, & quomodo peccet ſuavi illo modo tentationes excitando? 4*tò*. Quomodo reſpondendum mulierum contra viros ſuos, querelis? à n. 110. 130. P. 1. n. 11. P. 2 n. 218.

CASUS XVIII.

Germanus, laudabilis vitæ Sacerdos, præ Dominorum mavult excipere Ruſticorum, aliorúmque plebejorum confeſſiones, eò quòd ſine verborum fucis, & ambagibus poſſit cum his agere, eos examinare, arguere, remedia præſcribere, quibus non raro Domini offenduntur, & poſtmodum malè garriunt apud alios, & explodunt Confeſſarium; ut autem Germanus ſecuriùs procedat, ſuo agendi modo nolens fidere, aliorum praxin exquirit, ac 1mò quidem interrogat, quomo-

do examinandi sint plebeji? 2dò. De quibus? 3tiò. Per quæ motiva ad dolorem, & propositum excitandi? 4tò. Quid si pœnitens sit omnino hebes, & nullum peccatum possit in specie elici? 5tò. Quæ satisfactio sit illis injungenda?

Quæritur: Quid respondendum? à n. 114. ad n. 119.

CASUS XIX.

Hartardus uxorem duxit Dorotheam, dolosam, & pervicacem mulierem. Hæc primùm viro suo placere studuit, sicque animum ejus lucrata plus æquo indulgentem sibi reddidit: unde paulatim arrogans mulier sibi dominatum, concessámque à Deo viro potestatem arrogavit, quod advertens Hartardus obstitit quidem, sed quia benignioris erat naturæ; nihil à superba muliere impetravit; tandem videns rem domesticam malè administrari, atque de remedio desperans, animi levandi causâ adit amicos, & honesta concivium consortia, cum quibus quandoque vino conatur moderatè tædia abluere, à quibus audax mulier eum non rarò minacibus verbis avocat, sibique non obtemperanti cœnam negat, Demum Hartardus, mœrore animi confectus, moritur. Dorothea cum Hermanno, mercatore peregrè adveniente, qui mulieris caput aspexerat, non inspexerat, transit ad secundas

cundas nuptias. Hermannus notans pervicacem uxoris ſuæ ſpiritum, & dominatûs ambitionem, audienſqne, qualem ſe probaverit in conjugio, cum Hartardo, primùm eam benignè habet, monetque officii ſui, & obligationis, ex Apoſtolo allegans, ex Dei ordinatione virum eſſe caput mulieris, mulierem eſſe ſub poteſtate viri quandiu hic vivit, mulieres oportere ſubditas eſſe viris ſuis, ne blaſphemetur Verbum Dei. Hæc ſi ſerventur non defore Dei benedictionem. Vera iſthæc eſſe fatetur quidem mulier, at ſui impos non diu imperare ſibi potuit, quin ſe ingereret rei domeſticæ adminiſtrationi pro arbitratu ſuo de omnibus attentans diſponere, contemptâ, & improbatâ, tanquam non intelligentis, Hermanni ordinatione. Hermanus amandat eam ad colum, acum, & culinam, & quia verbis non flectitur, fuſte aliquoties non leviter excipit: dein cubiculo includit, jubens, vitam tolerare pane arcto, & aquâ brevi. Ex his animadvertens Dorothea, à viro ſuo ſibi pileum non conceſſum iri, ſolandi animi causâ adit Confeſſarium, cui inter cætera ait: Rixas habeo perpetuas cum viro meo. Habui primò virum bonum; quem verò nunc habeo, eſt inſtar Tyranni. Reponit Confeſſarius: Grates habeas Deo, quòd unum habueris bonum; non ſunt tot boni viri, ut quælibet mulier poſſit

habere duos bonos; nec tot bonæ mulieres, ut quilibet vir vel unam habere possit bonam: mulieres effrœni, petulantique sua linguâ, & superbâ capitis sui pertinaciâ exasperant sæpe viros, redduntque severiores. Tu esto suavis erga virum; obedias ei in omnibus honestis, & licitis, devinciesque viri tui animum, ac facies, eo consentiente, quod prudenter exoptare potueris. His, quia Dorothea submurmurans, & repetens querelas, causamque suam reputans justam, videbatur non omnino flecti; Confessarius negavit ei absolutionem, donec redux, à viro petiisset offensæ remissionem, & emendásset, in quibus contra eum deliquerat.

Quæritur 1mò. Quomodo peccet mulier, contra viri prudentis voluntatem arrogans sibi capitis domûs potestatem? 2*dò*? Quomodo peccârit Dorothea sic tractans virum suum primum Hartardum? 3*tiò*. An Hermannus rectè processerit cum Dorothea? 4*tò*. An ejus mulier sit capax absolutionis, si recuset subesse viro, & concessam illi à Deo potestatem sibi arroget? Vid. n. 119. 131. 132. *Vide etiam Partem tertiam Casuum. Casu* 9. 10. 11.

CASUS XX.

Honoratus ex uxore sua Bibiana suscepit tres filios; natu majorem Antonium, absolutis studiis humanioribus, & Philosophicis,

ſophicis, ut ſuo tempore ſibi ſuccedere in officio, & domui præeſſe valeat, miſit ad Academiam acatholicam, Juriſprudentiâ imbuendum. Is, converſatus cùm heterodoxis, audienſque a Profeſſoribus dicteria contra Sedem Apoſtolicam, cœpit flacceſſere, & plùs deficere ab orthodoxa Religione, quàm proficere in Juriſprudentia, jam inclinatus in Syncretiſſimum. Hæc audiens Honoratus, revocat eum ad Univerſitatem Catholicam, in qua (id quod tamen Honoratus non inquiſivit) exigua eſt Profeſſorum ad Candidatos Juris Vigilantia, diſciplina ferè eorum nulla, periculum ſeductionis non leve. Natu ſecundum Bernardum, quia videbatur minùs aptus, ad ſe, ſuæ conditioni, & Natalibus convenienter ſuſtentandum in ſæculo; conatus eſt primùm blanditiis ad amplectendum ſtatum Religioſum in Monaſterio opulento, in quo in hymnis & canticis laudaret Deum, adducere. His, quia Bernardus recuſavit annuere, pater cœpit eum durè tractare, ad nihil eum applicare, & velut non filium aſpicere, & habere. Hoc aliquot annis expertus Bernardus, timuit, ne continuaretur perpetuò, maneretque ineptus ad honeſtè ſe in ſæculo alendum, annuit intentioni patris. Hic id intelligens per dolum fallacem eum induxit, ut antè ingreſſum Monaſterii renunciaret hæreditati: ajebat

enim : nemo poteſt verus fieri Religioſus, niſi renunciet omnibus, juxta illud Chriſti : *Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.*

Quæritur 1*mò*. Quæ ſint univerſim obligationes parentum erga liberos ſuos? 2*dò*. An; & quomodo peccent parentes, qui filios ſuos mittunt ad Academias heterodoxas imbuendos Juriſprudentiâ, vel ad Univerſitates licèt Catholicas, juventuti periculoſas non inquirendo, qui ſervetur diſciplina, quæ ſit cura Profeſſorum, ut diſcipuli dent ſe ſtudiis, Divina frequentent, pecuniam parentum non dilapident? 3*tiò*. Quomodo peccârit Honoratus ſic inducendo filium ſuum ad ſtatum Religioſum, & hæreditati renuntiandum? 4*tò*. An Profeſſio Bernardi, & renuntiatio hæreditatis ſit valida? à n. 128. ad n. 130.

CASUS XXI.

Henwigis, ſicut à teneris annis devotioni dedita, ſollicitè omnem Dei offenſam ſtuduit vitare, præſertim gravem; ita nunc, nuper matrimonio juncta, quantùm ſtatus permittit, devotionis exercitia continuare, & animam ſuam à peccatis mundam ſervare deſiderat : Quare, cùm intellexerit, varias eſſe conjugum mutuas obligationes, poſſeque peccari per actus conjugii, interrogat 1mò Confeſſarium. Quæ ſint obligationes uxoris? 2dò. an teneatur

tur semper viro suo petenti, reddere conjugale debitum, vel sint causæ quandoque excusantes, & quæ illæ? *3tiò.* Qua ratione peccent conjuges per actum conjugii, seu usum matrimonii.

Quæritur: Quid, & quomodo ei sit respondendum? à n. 119. & 122. Item P. 4. 503. *Vide etiam ex Parte* 3. *Casum* 9. 10. 11.

CASUS XXII.

Jacobus, & Anna in matrimonio tres genuerunt filias: has cùm indulgentiùs educassent, & vanitati magis, quam Divino cultui addictas, ad ætatem nubilem pervenisse cernerent; permiserunt iis cum adolescentibus conversationem, accessum ad nocturnas juventutis utriusque sexûs conventiones, saltus, & ludos, in his filia natu major Agatha cujusdam officialis bellici, conditionis inferioris blanditiis capta & amore quodammodo fascinata, promittit ei matrimonium, obsistit familia utpote prænobilis, obsistit & mater & pater, sed frustra: filia ab officiali impraegnata, obtentâ licentiâ, coram Missionario castrensi cum officiali init matrimonium. Hoc indignè ferens familia, accessum, & conspectum negat Agathæ, post annum tamen mitigata, velut consanguineam recipit; mater verò Agathæ nec deprecatione & remissionis offensæ humili petitione,

tione, nac lacrymis flecti se passa, statuit in perpetuum ad conspectum suum Agatham non admittere.

Quæritur 1*mò*. Quomodo peccent ejusmodi parentes? 2*dò*. An peccarit Agatha contrahendo matrimonium contra voluntatem parentum? 3*tiò*. An rectè fecerit familia negando Agathæ ad tempus accessum? 4*tò*. An mater peccet, perpetuò offensam puniens conspectum negando? n. 129. §. 9. n. 136. & sub n. 138.

CASUS XXIII.

Joachimus, Mercatoris filius, cum in studiis à patre suo Joanne, parcè, & studiis ex parte absolutis, duriùs esset habitus, aversus à patre abiit in aliam regionem, susceptus à viro illustri ad informandos ejus filios, studia jurisprudentiæ prosequitur, in quà cùm excelleret, opulenti Senatoris filiam accepit uxorem; interim Joannes ejus parens per sinistros casus in mercatura foro cedere cogitur, & ad incitas redigitur; Quare auxilio destitutus inquirit in Joachimum filium suum, tandémque invenit, & accessum petit. Joachimus duritiem patris in animum revocans, reputansque sibi dedecori, si se parentis pauperis filium fateatur, dissimulat, se novisse patrem, illi accessum negat obtendendo, patrem suum jam pridem defunctum esse.

Quæ-

Quærit 1*mò*. Quæ ſint obligationes filiorum erga parentes, eorúmque ſpecialia peccata? 2*dò*. Quomodo peccarit Joachimus? à n. 137. vide inſuper ex Parte 3tia Caſum ſextum, reliquoſque uſque ad 9.

CASUS XXIV.

Jodocus, opificio ædilis, potiſſimo anni tempore domo abeſt foris, tum ædibus, tum templis ædificandis cum tribus famulis Damiano, Sebaſtiano & Coſma occupatus, vidétque famulos ſuos in popina diebus Feſtis, & Dominicis ludendo, & potando dilapidare pecuniam, diebus operariis acquiſitam, & ſacrificium reliquàque Divina non raró negligere, Coſmam inſuper furtis eſſe deditum, & clanculum ſubducere externis, quæ ſine periculo deprehenſionis poteſt; nec tamen eos monet, aut corrigit. Juſtina ejus uxor domi ancillas, quas habere duas debet, ita habet, ut nulla per plures menſes iram ejus, maledictiones, tenacitatem in ſubminiſtrando victus tolerare valeat, ſed ante finem temporis conducti cogantur diſcedere.

Quæritur 1*mò*. Quæ ſint obligationes patrum, & matrum familias? 2*dò*. An Jodocus teneatur ſub gravi famulos corrigere? 3*tiò*. An teneatur damna in defectu Coſmæ ab hoc aliis illata compenſare?

re? 4tò. An Justina non teneatur Salarium integrum, de quo pro anno conventum est, solvere ancillis, quas inhumano suo agendi modo coëgit intra annum discedere? à n. 148.

CASUS XXV.

Lambertus, Famulus, 1mò plus avenæ apposuit equis Domini sui, ut pinguescant, quàm Dominus voluerat; præterea videns, ab externis, Domini sui pratis, & agris inferri damna, tacuit, nec impedivit, nec Domino indicavit. 3tiò. Putans evidens esse, sibi dari salarium justo minus, auferendo successivè parva compensat sibi defectum.

Quæritur, an, & quomodo his peccârit Lambertus, teneatúrque ad restitutionem? sub n. 152. §. 2. 4. 5.

CASUS XXVI.

Laurentius, Famulus Liberii, 1mò missus, ut emeret bovem, illum emit primùm infimo pretio sibi, deinde vendendo illum Liberio exigit summum pretium justum. 2dò. Jussus ferre debitum creditori Liberii in moneta aurea, in via pecuniam cum lucro permutavit, & lucrum retinuit. Idemque 3tiò fecit, quando exegit à Liberii debitore 300. debitos, & acceptam pecuniam ferre debebat Liberio.

Quæ

Quæritur, an Laurentius hæc licitè fecerit? ſub n. 152. §. 7. 9. 18. plura de famulis vide p. 3. Caſu 65. 66.

CASUS XXVII.

Circa urbem celebrem variæ ſunt Parochiæ, quæ adminiſtrantur tum à Regularibus, in Monaſteriis extra urbem ſitis, tum ab Eccleſiaſticis in eadem habitantibus. Dum Parochiani infirmitate vel ſubitò corripiuntur, vel ad extrema inopinatò perveniunt, nec Monaſteria, nec urbs intrari poteſt ab advocante Paſtorem, coguntur que non rarò etiam de nocte petere vicinorum Parochorum ſubſidium charitatis, quorum aliqui vel ſenes, vel infirmi, vel impediti ſunt, atque ita fit, ut quidam ſine Sacramentis extremis, & conſolatione, à Paſtoribus ipſis debita decedant in æternitatem.

Quæritur 1*mò*. Quæ ſint obligationes Paſtorum? 2*dò*. In quo, & quali loco teneantur reſidere? 3*tiò*. An tuti ſint in conſcientia tum Superiores, qui per ejuſmodi, tali modo Parochias adminiſtrant, tum ii, quorum eſt Superiores, iſtos corrigere & adigere, & juri Parochianorum, qui ideo dant decimas &c. ut ſibi adminiſtrentur divina, ſatisfaciant. Sub n. 154.

CASUS XXVIII.

Ludovicus, Theologiæ auditor, à P. Præfecto Gymnasii commissos sibi habuit adolescentes è scholis humanioribus, instruendos extra tempus scholæ præceptis linguæ latinæ &c. at ille negligens desesque fuit, & non rarò à suis absens; unde contigit, ut alii minus, alii tam parum profecerint: ut annum alterum priori in eadem classe addere debuerint, cum sumptibus parentum, his non levibus.

Quæritur 1mò. Ad qualem diligentiam in commissis sibi instruendis adolescentibus teneantur Præceptores, & Pædagogi? *2dò.* An salvâ religione possint admittere totum minerval, dari solitum? *3tiò.* An non teneantur compensare damna, parentibus inde nata? n. 151. 155.

CASUS XXIX.

Lucius ligna pro domo ædificanda, tali tempore cæsa, ut vetustatem non ferre dicantur, sed facilè carie infici, & putrescere vendidit Lubentio, tempus autem, quo ligna cæsa essent, periculumque tacuit, id quod tamen postea aperuit ædili, qui id parvi pendens perrexit in ædificanda domo; post annos aliquot trabes carie infici, & in putredinem vergere cœperunt.

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes, & peccata specialia Mercatorum?

2dò.

2*dò*. Quis ex prædictis peccârit, & ferre damnum debeat? à n. 157. Plura de his vide P. 3. à Casu 59. ad 64.

CASUS XXX.

Lucretius, Lanio, carnes sic partitas vendit, ut ditiores, qui ejus macellum frequentant, accipiant portiones meliores, reliqui verò Plebeji deteriores, eodem pretio solvendas. Præterea, quando famulus ejus, emissus ad emendum pro Macello peccora, majori pretio eadem emit, quàm Lucretio placeat, ipsa relinquit famulo, non rarò cum ejus damno; quia non habet, unde illa ad tempus alat: quare famulus, dum infimo pretio emit, auctum domino suo annotat: & ab eo exigit, vel plus consumit in itinere, quàm aliàs consumpturus fuisset.

Quæritur, quis ex his duobus peccet contra justitiam, & teneatur ad restitutionem? sub n. 163. §. 7. sub n. 152. §. 6.

CASUS XXXI.

Maximus, in subsidium Pastoris ad excipiendas in oppido populoso tempore Paschali Confessiones fidelium vocatus, varios audivit Opifices confitentes. 1mò. Sutor jurato promiserat calceos pro sponso, & sponsa, proximâ Dominicâ matrimonio jungendis, die Sabbati fore paratos, sed

sed fidem fefellit. 2dô. Sartor retinuit fragmenta, seu partes reliquas de panno: in commissis habens, emere pannum, emit majore pretio ad gratificandum Mercatori, eumque addictum sibi reddendum, cùm minore potuisset emere, qui & remisit quandoque de pretio majore, quod sibi Sartor retinuit. 3tiò Pistor panes pinsuit justo minores, eò quòd Magistratus taxaverit pretium tam exiguum, ut nullus posset sine detrimento panes in ordinario pondere pinsere.

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes, & specialia peccata Opificum? *2dò.* An; & quomodo prædicti peccaverint, & ad quid teneantur? à n. 162.

Quæ ad belli Officiales, militesque pertinent, habentur tum hic n. 164. tum P. 3. Casu 131. 132. tum apud La Croix l. 3. p. 1. n. 876, 867. 883.

CASUS XXXII.

Mauritius, Juris Candidatus, cum filia domûs, in qua victum habet, per singulos menses certâ pecuniâ solvendum, cum libertate, mense finito, ad aliud hospitium discedendi familiarius agit, & sæpe labitur in venereas delectationes, & turpia desideria, quæ exponit in Confessione: Confessarius graviter eum adhortatur ad majorem erga Deum reverentiam, curamque animæ suæ; & injunctâ satisfactione eum

eum absolvit. Hic, benignitate Confessarii ductus, post mensem redit, lapsus in eadem peccata; Confessarius difficilem se ostendit in danda absolutione; Mauritius per omnia sacra, & profana promittit emendationem, & absolvitur iterum.

Quæritur 1mò. Quæ dicatur occasio proxima, & periculum proximum peccandi? 2dò. An Confessarius bene fecerit dando absolutionem non deferenti priùs occasionem proximam continuam, quam Mauritius facilè deferere poterat? 3tiò. An Mauritius deinceps absolvi possit, manens in ista occasione? n. 168. 171. 173.

CASUS XXXIII.

Melchior, perhonestæ familiæ juvenis, captus amore filiæ in vicina domo, frequenter eam adivit, & conversatus cum ea decies, lapsus est sexies, vel quinquies, eam cum turturpi desiderio tangendo, osculando &c. Accedit dein Confessarium, qui frequenter ad domum parentum ejus venit; hic excipiens ejus Confessiones benignè cum eo agit ex respectu humano, suavitérque admonitum, ut occasionem, etsi interruptam, vitet, absolvit; idémque facit alterâ, & tertiâ vice relapso in eadem peccata Melchiore.

Quæritur 1mò. An conversatio cum illa filia sit occasio proxima Melchiori, teneaturque eam vitare sub mortali? 2dò. An

Con-

Confessarius rectè sit functus suo officio, eum etiam primùm absolvendo, priusquam probaverit Melchior, se vitâsse conversationem cum illa filia? à n. 168. & n. 172.

CASUS XXXIV.

Menolphus, perditæ vitæ Parochus, ancilla sua per plures annos usus, tanquam concubinâ (ei persuadens, tantum peccatum id non esse) infirmitate quâdam, necdum periculosâ quidem, attamen diuturnâ corripitur: hâc invalescente subit cogitatio mentem Menolphi de æternitate supplicii, impiis in inferno præparati, advocat confratrem quendam suum, eique confitetur. Hic anxius hæret; an eum possit absolvere, priusquam illam ancillam dimittat: Menolphus juramento confirmat eam dimittendam esse proximâ, quâ poterit, occasione. Hâc promissione motus Confessarius, examinatis omnibus, eum absolvit. Post mensem Menolphus deducitur ad extrema, revocatur idem confrater, & invenit, ancillam necdum esse è domo dimissam.

Quæritur, an rectè fecerit Sacerdos, eum absolvendo, dimissa non priùs ancillâ, & quid nunc agendum? sub n. 173. Vide ex P. 1. Casus à 59. ad 62.

CASUS XXXV.

Medardus, Regularis, sedens in magna festivitate pro sacro tribunali, inter cæteros tres habuit juvenes, qui se fœdo mollitici peccato contaminaverant. Medardus sollicitus de dispositione, ad absolutionem necessariâ, interrogat, num, & aliàs peccato illo se conspurcaverint, sintque consuetudinarii, auditque primum intra annum singulis mensibus; alterum intra triennium singulis circiter quatuordecim diebus, tertium per quinquennium intra dies octo peccatum illud commisisse. Quare cùm prudens judicium de eorum dispositione formare non possit, utpote qui sine ulla emendatione sic perrexerant, prævià gravi admonitione, injunctaque medicinali pœnitentiâ, eos dimisit sine absolutione, donec aliquod emendationis specimen dedissent.

Quæritur 1*mò*. Quis censendus sit consuetudinarius? 2*dò*. Quando neganda, vel danda, aut differenda sit tali absolutio? 3*tiò*. Ex quibus induciis colligi possit esse ritè dispositum? n. 175. 176. 177.

CASUS XXXVI.

Modestus suspirans, & lacrymans dicit Confessario: Ah! à nequam sodali meo seductus sum in peccatum pollutionis, &

per tres annos singulis ferè mensibus ter me contaminavi, persuasus à sodali, non esse peccatum; nihilominus sæpe id feci cum angore, & dubio de gravi malitia, rogo, adjuvet me, & liberet gravi illo onere. Confessarius præscribit ei media, injunctaque pœnitentiâ simul vindicativâ absolvit, & jubet post dies quatuordecim ad se redire, paret Modestus, & ait Confessario: media præscripta adhibui; attamen graviter tentatus semel, iterum succubui, paratus sum quæcumque media adhibere, modò reconcilier nunc Deo, & tandem emergam ex hac animæ meæ miseria; Confessarius præscriptis mediis iterum eum absolvit.

Quæritur 1mò. An, qui primâ vice suam consuetudinem confitetur, statim sit absolvendus, si videtur dispositus? *2dò.* An relapsus, si media adhibuit, & numerum imminuit, absolvi statim possit, rectéque processerit Modesti Confessarius? Sub n. 177. Regulâ 1mâ. *3tiò.* Quæ cavenda sint Confessario, si pœnitens primâ vice suam peccandi consuetudinem confiteatur? n. 179. & 180.

CASUS XXXVII.

Mucius, consuetudinarius in materia lubrica, confitetur, quòd ab ultima confessione, ante tres menses peracta, decies peccato mollitiei se inquinaverit, interrogatus, quot annis con-

continuaverit illam consuetudinem, quæ media illi fuerint præscripta, an ea adhibuerit, respondet, sibi à Confessario injuncta fuisse quandoque duo, quandoque tria Rosaria dicenda, de aliis mediis se nihil audivisse.

Quæritur 1*mò*. An talis modò possit absolvi, si paratus sit adhibere media, promittatque emendationem? 2*dò*. Quæ media sint præscribenda consuetudinariis præsertim in materia venerea? 3*tiò*. Quid agendum, si Confessarius dubitet de serio proposito emendationis? Sub n. 178. Reg. 1mâ, & 3tiâ. n. 188.

CASUS XXXVIII.

Natalis eidem Confessario constanter, & frequenter confitetur, in eadem venialia relapsus, hæret quandoque Confessarius dubius de efficaci proposito, & requisita dispositione.

Quæritur 1*mò*. An idem sentiendum de frequenter relapso in eadem venialia, atque de relabente in eadem mortalia? 2*dò*. Quid agendum Confessario? à n. 187.

CASUS XXXIX.

Nabor, Pater familias, sic orditur confessionem: ultimò confessus sum ante tres menses; habeo liberos sæpe parum obedientes, uxorem pervicacem, famulos parum de commodo domûs meæ sollicitos, hanc im-

dus, quomodo, & de quibus examinandus? n. 189.

CASUS XLI.

Nicephorus ignorat quidem, se à juventute non ritè esse confessum, attamen continuò angitur, ne aut propositum firmum non habuerit, aut non explicaverit, ut oportebat, speciem & numerum peccatorum.

Quæritur 1mò. An, & quando talis teneatur ad generalem confessionem? *2dò.* Quando ei suadenda aut dissuadenda? n. 190.

CASUS XLII.

Paulinus, districtûs sat ampli Parochus, Parochianos suos moribundos extremis quidem munit Sacramentis, at timens, ne morbo vel contagione inficiatur, neminem deinceps invisit: unde pronum est fieri, ut alii pusillamines, dolores morbi impatienter ferant; alii de uxore & liberis inordinatè solliciti, parum suam Divinæ voluntati conforment; alii tentationibus, & insultibus dæmonis succumbant.

Quæritur 1mò. An Paulinus suæ obligationi satisfaciat? *2dò.* Quomodo moribundi excitandi sint ad patientiam, conjunctionem cum Deo, & resignationem fiduciamque in Deum? *3tiò.* Quæ cautela adhibenda, ne morbus, si contagio-

sus sit, inficiat alios? à n. 212. sub n. 227. §. 6. n. 154.

CASUS XLIII.

Quiriacus, vocatus ad Sebastianum infirmum, invenit illum valde perturbatum, & quasi desperabundum, excitat eum spe, & fiduciâ in Deum, hortatur, ut confiteatur & animi sui vulnera detegat; at primùm nihil impetrat, tandem intelligit eum divitias corrasisse per varias fraudes, & injurias & non posse restirutionem fieri omnium, quin filii, & filiæ omni pene sperata hæreditate priventur, & spe ad statum suæ apparenti conditioni convenientem perveniendi.

Quæritur, quid hic agendum Pastori, & Sebastiano, n. 212. §. 2. n. 236. 211. §. 6. 235.

CASUS XLIV.

Quinctinus, dato ab anno ætatis suæ 18vo nomine militiæ, ad eam animæ suæ incuriam devenit, ut omnia Divina neglexerit, sceleribus ità conspurcatus, ut gratiæ non det locum, tandem annum agens 6omum, rude donatus, redit ad locum natalem, Parochus loci advertens ejus in Divinis socordiam, monet eum, ut meliori sit exemplo, frequentando sacra, sed nihil impetrat, tandem vocat eum ad se, exploratque animum, & invenit penitus

ntus induratum, & omnia Divina hausean tem.

Quæritur: Quomodo cum illo agendum? n. 206.

CASUS XLV.

Quirinum, corpore, & animo ægro, decumbentem uxor sua, dubia, an intra plures annos exomologesi animam expiaverit, monet, ut curet advocari D. suum Pastorem, & pro vita Christiano more terminanda, si coram Deo placitum sit, confiteatur; reponit Quirinus, horrens confessionem, sat adhuc esse temporis. Post dies aliquot uxor videt ingravescere ægritudinem, advocat Pastorem, hic pauca prælocutus, invitat eum ad faciendam confessionem; Quirinus ait, se necdum esse præparatum, mora sibi opus esse; Interim dilabitur ad alium discursum, aitque: Reverende Domine Pastor! meæ facultates, ut adhuc apparet, fuêre bonæ, sed nunc accisæ sunt, imò ære alieno omnino gravatæ. Villam habui leucis hinc 20; unde meus erat potissimus proventus, nobilis istic litem contra me, tanquam illegitimum ejus possessorem movit, & quia potentior me erat, corrupto judice, tractatis domui suæ assessoribus, litem eò protraxit, ut penitus me exhauserit, coactusque fuerim ab ea, ut oportebat, prosequenda cessare, tandémque causâ ceciderim.

rim. Contra hunc fovi odium per annos tres, milléque diris eum miseriâ pressus, devovi, statui ei nunquam ignoscere, & non ignoscam in æternum. Parochus eum ad meliora hortatus cùm modò non expugnaret animum, suasit; dicta ut consideraret, pollicitus, se altera die manè rediturum; at nócte ingruente Quirinus ad agonem deductus loquelá destituitur, advocatur Parochus, videt eum pectus tondere, ratúsque id ex pœnitentia procedere, absolutionem ei impertit, mortuúmque more Christiano sepelit.

Quæritur 1mò. Quomodo agendum cum homine, volente differre pœnitentiam in finem vitæ? *2dò.* Quomodo tractandus homo odio implacabili occupatus, & recusans offensam remittere? *3tiò.* An debitè processerit Pastor? à n. 207. 208.

CASUS XLVI.

Regina, illustris familiæ mulier acatholica, nuper ex Palatinatu, ubi domicilium habet, venit ut quandoque consuevit, ad tractum Mosellæ in castrum seu villam suam, post dies aliquot morbo corripitur; Pastor loci sciens eam non abhorrere à Sacerdotibus Catholicis, adit eam solatúrque, excitatam ad dolorem de peccatis, conjunctionémque cum Deo. Ipsa dein infert discursum de tribus religioni-

gionibus ab Imperio, ut putabat, approbatis tanquam salvificis; errorem eximit ei Pastor dicendo, tres religiones tolerari in Imperio, non approbari, universim Catholicam habendam ab omnibus tanquam securiorem, quia fatentur omnes, in hac viam patere ad salutem, de aliis omnes Catholici inficiantur. Post hæc Parochus præit ei, & elicit cum ipsa actus Fidei, Spei, Charitatis, & contritionis, aitque, si à me absolutionem à peccatis admitteret, securior foret, annuit Regina; aitque: si scirem me non esse in religione salvifica, amplecterer Catholicam, à juventute mea non rarò offendi Deum variis peccatis, de quibus omnibus doleo, & veniam peto. Pastor his auditis absolvit eam, & dein petenti, ut, si avocetur ad æternitatem, sepeliatur corpus in cœmiterio Catholicorum, cùm aliud istic non esset, annuit Pastor, & defunctam sepelit in eo more Catholico, requisito quidem Episcopo, sed responso ab eo, utpòte absenti, non accepto.

Quæritur 1*mò.* An bene processerit Parochus sic Reginam absolvendo? 2*dò.* An licitè eam sepeliverit in cœmiterio Catholicorum, & more Catholico sine approbatione Episcopi? 3*tiò.* An Episcopus potuisset ista permittere, nisi priùs publicè constitisset, eam certâ ratione

mor-

mortuam esse, ut Catholicam? n, 203. & Parte 1ma Th. Mor. à n. 323.

CASUS XLVII.

Richardus, quia solet frequenter visitare captivos, eorúmque confessiones excipere, antequam ad supplicium extremum educantur, sæpe timuit, ne aliquando magiæ diabolicæ deditum cogatur audire. Quare interrogat, circa quæ talis potissimùm sit examinandus, & ad quæ obligandus? Vide n. 242.

CASUS XLVIII.

Robertus, carcerum visitator, & captivorum Confessarius, ne quis periret, pro zelo suo varia tentavit. 1mò. Suasit judici, ne sententiæ, quâ reus erat condemnatus ad mortem, differret executionem, eò quòd reus esset jam bene dispositus, posset autem, interveniente dilatione, labi in gravem mœrorem, animi pérturbationem, aut etiam desperationem. 2dò. Dum alius agendus esset in rotam, suasit carnifici, ut primum ictum talem ei daret, quo turbaretur ratio, ne victus cruciatibus in blasphemias, dirasve imprecationes erumpens desperaret, & æternùm periret. 3tiò. Dum in curru cum reo sedens animadverteret, eum pusillanimitate corripi, monuit aurigam, ut viam

quæ

quæ brevior erat, caperet, & citiùs pergeret.

Quæritur 1*mò*. An Robertus non peccarit sic accelerando reorum mortem? 2*dò*. An nonon incurrerit irregularitatem ex defectu lenitatis saltem? n. 243.

De Regularibus, & devotis personis.

CASUS XLIX.

Nicetas, à suo Prælato nominatus Confessarius monialium sui Ordinis, approbatus ab Episcopo, varias invenit in Monasterio, variis tentationibus vexatas. 1mò. Magdalena cum quadam impatientia queritur, se diu, noctuque inquietari; nescire se, cur Deus, tam benignus pater, permittat famulas sibi servire cupientes ità torqueri; quæ sit tandem tentationum utilitas, & quæ media generatim sint adhibenda? 2dò. Agatha ait, se pati impura phantasmata, & carnis graves tentationes. 3tiò. Lucia gemebunda dicit: Si molestiâ aliquâ à sorore afficiar, statim incitor ad vindictam, nec sinor de nocte, molestiâ illâ mihi obversante, quiescere. 4tò. Agnes gemit dicens: Ego his cogitationibus frequenter affligor: quid te fatigas? si prædestinata sis, salva eris; si reprobata, æternum eris misera, & infelix. Prædestinatio, & reprobatio ab æterno à Deo facta est, neutram homo mutare

tarè poteſt. 5 tò. Cæcilia ait, ſe ante confeſſionem non, aut vix poſſe concipere emendationis propoſitum: ſemper enim ſibi objici; Quid faceres, ſi vel detrudi in infernum, vel peccata, quæ modò vis confiteri, deberes repetere? Si aut comburi, aut mendacium jocoſum admittere penes te foret eligere? 6. Catharina plorans inquit: Infelix ſum: non poſſum aſpicere Imaginem Chriſti Crucifixi, vel Bmæ Virginis, quin impuris vexer imaginationibus.

Quæritur 1*mò*. Quid reſpondendum Magdalenæ? Vide à n. 244 uſque ad Regulam 6tam. 2*dò*. Quid Agathæ? Ibid. Regulâ 6tâ. 3*tiò*. Quid Luciæ? Reg. 7mâ 4*tò*. Quid Agneti? Reg. 8vâ. 5*tò*. Quid Cæciliæ? Reg. 9nâ. 6*tò*. Quid Catharinæ? Reg. 10mâ.

CASUS L.

Nicephorus, regularis Sacerdos, juſſu Superioris ſui ſe ſiſtit examini pro facultate, & approbatione ad audiendas monialium confeſſiones: Examinator interrogat 1mò. Quomodo perſona religioſa ducenda ad perfectionem, & quæ in principiis docenda ſit? 2dò. Si juſta ſit ſuſpicio, aliquam non operari rectâ intentione, ſed duci vanâ gloriâ, & ſenſualitate, propriique judicii amantem eſſe, & tenacem, quomodo probanda ſit, & corri-

rigenda? 3tiò. Quibus tentationibus occultis incipientes, quibus proficientes, quibus in spiritu provectiores impeti soleant, & quomodo in his dirigendæ & juvandæ sint? Ad hæc cùm minùs bene respondisset Nicephorus, remissus est ad dies quatuordecim, ut magis se præpararet, idoneumque redderet, itaque redux ad cœnobium refert interrogata suis confratribus, petitque, quid ad ea sit respondendum. Vid. n. 244. 245. 246.

CASUS LI.

Narcissa, devotioni quidem dedita, tempore consolationis, & devotionis sensibilis læta, & alacriter obit exercitia spiritualia, cum non vulgari intensione, tempore autem ariditatis, & desolationis contrahit animum, languideque, & quasi perfunctoriè peragit omnia.

Quæritur, quomodo ducenda, & dirigenda sit, quæ regulæ tempore desolationis, & consolationis tenendæ? à n. 251. 252. 253.

CASUS LII.

Nicasius, vir à scientia, & prudentia celebris, approbatus ab Episcopo, ut, si vocetur, vel à suo Superiore mittatur, monialium, in urbe habitantium, excipere confessiones valeat: accessit quandoque Monasterium Ordinis exempti, habuit-

que

que cum ejusdem religiosis colloquia spiritualia de profectu in spiritu; mortificandis inordinatis passionibus, aliisque perfectionis consequendæ mediis: unde apud moniales, concepta magnâ ejus æstimatione, gratiam iniit, & quædam eum rogârunt, ut se audiret sacramentaliter confitentes, audivit non gravate, & absolvit, non reflectens, ad ejusmodi absolvendas requiri non tantùm approbationem Episcopi; sed etiam licentiam à Superiore, cui Moniales illæ exemptæ sunt subjectæ.

Quæritur: An licitè & validè eas audiverit, & absolverit, si defuit licentia illius Superioris? Et quid? si quæ lapsa fuisset in casum, in ordine reservatum, & ad absolvendum ab hoc defuisset specialis à Superiore illo facultas? Vid. P. 4. sub n. 352. §. *Porro.* in fine.

CASUS LIII.

Nicolaus, Regularium sui monasterii Confessarius, advertit, unum de monasterio religiosum remittere de fervore in Novitiatu concepto, & flaccessere: alterum jam animum in spiritu proficiendi abjecisse, & in profundum esse prolapsum.

Quæritur: Quomodo cum his agendum, quibus excitandi à torpore, & reducendi sint ad fervorem præstinum? sub n. 246. §. *Modus.* & §. *Si jam.*

CASUS

CASUS LIV.

Narcissus, vir religiosus, hactenus de profectu in spiritu, ut decet, sollicitus, vitam duxit inculpatam; contigit, ut, post plures à professione religiosa annos, cum licentia sui Superioris foras excurreret recreationis honestæ causâ, cumque minimè timeret sibi à periculo labendi, potu non nihil calens, egit familiariùs cum blandiente muliere, aspectu ejus manumque attactu allectus, prolapsus est in turpe desiderium; domum rediens, quasi desperabundus dicebat intra se: quomodo cogitare poteram me, qui tam diu Deo servivi, prolapsurum ita esse; his inhærens adit patrem spiritualem, domûs religiosæ Confessarium, animo penitus dejecto exponitque lapsum suum infelicem pudibundus, etiam ex eo, quod existimaret, se in casum in ordine suo reservatum incidisse, ideóque etiam Superiorem accedendum esse.

Quæritur 1mò. Quomodo talis erigendus, ut resumat animum, suumque pristinum, quo Deo servivit, fervorem augeat, ut obsequio duplicato Deo honorem, sibi damnum animæ recuperet? *2dò.* An casum reservatum incurrerit, cum actus externus non fuerit objectivè graviter malus, sed indifferens. Vid. n. 246. §. 3. & P. 4. Th. Moralis sub n. 359. §. 3.

CASUS

CASUS LV.

Norberta, magnam præferens devotionem, venit ad Titum Confessarium, cum magnis humilitatis, & pœnitentiæ signis, confitetur peccata quædam levia, rogatque, ut sibi (quod alii Confessarii negaverant) permittat Communionem sacram accedere vel quotidie, aut minimùm sæpius in hebdomade: Titus sine ulteriori examine, aut experimento, motus indiciis singularis devotionis, annuit petitioni, itaque aliquo tempore communicat diebus singulis, videntes hoc aliæ, quæ ejus vivendi rationem noverant, mirantur, referunt Tito, esse eam parentibus suis immorigeram, hærere diu manè in templo, dum ex parentum voluntate, & mandato domi pro conservanda re domestica, & necessariis vitæ laborandum esset; esse effrœnis linguæ, & diris imprecationibus assuetam, à prandio non raró frequentare mulierum consortia, quæ ludunt chartis pictis, re domesticâ neglectâ, bibuntque potum illum peregrinum, quem Caffe appellant. His auditis, Titus eam ad se redeuntem graviter monet, serioque reprehendit, & datam toties communicandi licentiam revocat; illa indignabunda auditum à veritate avertit, & alium accedit, qui ejus se cerebro accommodet.

Quæ-

Quæritur 1mò. Quæ sint expendenda, priusquam ejusmodi mulieribus quotidiana, aut frequens in hebdomade Communio permittatur? 2dò. Quomodo probandæ sint earum virtutes, ut dignoscatur, quoties permittenda sit? 3tiò. Quibus tam frequens Communio permitti possit, ac debeat? à n. 254. Vide etiam P. 4. n. 171. & à n. 177. ad n. 180. Item Casum XXXIII. ex illa parte.

Notandum quoque hic, ab otiosis languidis, pigrisque mulieribus constitui mulierculas plebejas pauperes, pecuniaque conduci, ut pro ipsis communicent; ideoque eas frequenter in hebdomade communicare. Id quod & investigandum est, ut scandalosus ille abusus propulsetur.

CASUS LVI.

Nymphorosa venit ad Timotheum, confitendi causâ valde mœsta, pusillanimis, quæriturque, se continuâ premi anxietate, se non esse in statu gratiæ, hocque provenire ex sua culpa; eo quòd exiguæ sit devotionis, indomitas adhuc habeat passiones, nec, ut vellet, proficiendi in virtutibus gratiam habeat.

Quæritur 1mò. Quomodo talis erigenda sit in fiduciam erga Deum? 2dò. Quomodo instruenda, ut sciat, in quo consi-

ſtat vera devotio, vitaque homini Chriſtiano digna? 3*tiò*. Quid ei dicendum de paſſionibus involuntariis, & cur Deus permittat eas in nobis excitari? 4*tò*.[Ex quibus ſignis dignoſci poſſit, haberique moralis certitudo, quod quis ſit in ſtatu gratiæ. Vide n. 237. 273. p. 1. ſub n. 133. §. *Nec ideo* n. 372. Coroll. 3.

De Scrupuloſis.

CASUS LVII.

Odo venit ad Gervaſium, Confeſſarium à prudentiâ commendatum, & ait: ego ſum ſcrupuloſus; reponit Confeſſarius: de hoc audiam te poſtea, modò confitere peccata tua; confitetur non omnino levia, quibus auditis, etſi Gervaſius advertat, Odonem eſſe complexionis melancholicæ; judicare tamen necdum poteſt, eſſe verè ſcrupuloſum: quare excitat ad dolorem de peccatis, ſincerumque emendationis propoſitum, jubétque eum ad ſe poſt octiduum redire, & abſolvit, experturus, an verè ſcrupuloſus ſit: poſtquam aliquoties reducem audivit, & examinâſſet, reperit verè eum agitari ſcrupulis: unde interrogat: putaſne, quod juvare te poſſim, promittiſque, quòd in omnibus me velis ad amuſſim ſequi contra tuos ſcrupulos? Tergiverſa-

versatur Odo ad postremum respondere, quare Gervasius ait illi: vade in pace, & quære Confessarium, quem sequaris in omnibus cæcâ quâdam obedientiâ; ego te juvare non possum, nec à quoquam juvaberis, nisi exactè, seposito judicio proprio; in omnibus obedias. Si æger non obediat Medico, exclusa est omnis spes valetudinis per eum recuperandæ. His dictis absolvit illum, & dimisit.

Quæritur 1mò. Quæ sint causæ scrupulorum, ut vel oratione, vel medicamentis amoveantur? *2dò.* Ex quibus indiciis aliquis cognoscatur esse scrupulosus? *3tiò.* An rectè fecerit Gervasius dimittendo Odonem ad alium? n. 256. 257. 258.

CASUS LVIII.

Oswaldus, Confessarius, à suavitate & benignitate erga anxiæ & scrupulosæ conscientiæ pœnitentes passim laudatur; ea propter plures ejusmodi ad eum confluunt, quorum inania phantasmata patienter audit, faciléque iis condescendit, verùm, quia nunquam scrupulos in se expertus est, nec multæ est lectionis, nulla media specialia iis præscribit, sat habens, si dicat: scrupuli sanitati obsunt, & devotionem minuunt; ora Deum, ut te liberet.

Quæritur 1mò. Quæ sint damna scrupulo-

pulorum? 2dò. Quomodò Confessarius agere cum scrupulosis debeat? 3tiò. Quæ media iis sint præscribenda? 4tò. Quibus se ipsi dirigere debeant? n. 261. 262. 263. 272.

CASUS LIX.

Otto, homo timoratæ conscientiæ, accedit Odilonem pro excipiendis fidelium Confessionibus ante mensem primum approbatum, & ait: ad omnia ferè hæreo, & tamen operor, postmodum autem nescio, an cum dubio, vel prævia debitâ resolutione processerim: hinc instar Martyris continuò torqueor conflictantibus affectibus, in me contrariis, amore scilicet Deo placendi, & timore, ne offendam, aut offenderim. Hæc reponit Odilo, insignis est stropha Dæmonis, ubique nobis insidiantis, & investigantis omnia, ut nostras propensiones & studia perspiciat, quosque reperit conscientiæ timoratæ, magis constringere, & implicare nititur: ut à profectu in spiritu impediat; quos verò laxæ advertit conscientiæ, magis laxare studet, ut in ruinam animæ præcipitet. Tu bono esto animo, Deus dignatus nos suscipere in filios, quos suscepit, non statim dimittit, & labi sinit, præsertim si bonæ sint voluntatis; sed quia exiguæ Odilo experientiæ erat, nec media alia statim in promptu habebat, in-

junctâ

junctâ pœnitentiâ abſolvit, & dimittit. Omnibus expeditis Odilo adit virum doctum, & longæ experientiæ, &

Quærit 1mò. Quomodo talis homo formare conſcientiæ dictamen practicum poſſit, ac debeat, nec peccet? 2dò. Quomodo ſit dirigendus? 3tio. Quid judicare ipſe debeat, ſi poſt operationem anxietur, an cum dubio proceſſerit? Vid. ſub n. 263. Remedio 7. §. *Si replicet ſcrupuloſus.* Item n. 264. 265.

CASUS LX.

Parthenius, Ordinis religioſi Novitius, tentationibus quandoque ità obruitur, ut exiſtimet ſe non poſſe reſiſtere, hinc pertuò angitur, & timet, ne internis tentationibus conſenſerit.

Quæritur 1mò. Quid is judicare debeat? 2dò. Ex quibus concludere prudenter poſſit, quòd non conſenſerit. N. 265.

CASUS LXI.

Patricius, homo ſcrupuloſus, vehementer angitur circa Confeſſiones præteritas, putatque, ſe nunquam ritè, & integre confeſſum eſſe, eò quòd ſpeciem, numerum, & circumſtantias non ſatis explicaverit, & circumſtantias non ſatis explicaverit, aut non, ut oportet, ad Confeſſionem ſe præparaverit; hinc veniens

ad Confessarium, dicit. se velle facere generalem Confessionem; omnesque Confessiones præteritas repetere.

Quæritur: An, quando, & quomodo id ei permittendum sit, aut negandum? n. 266.

CASUS LXII.

Pancracius queritur Confessario, se diu noctuqne continuis pulsari tentationibus: modò, inquit, contra fidem, modò contra spem, putoque, me non posse elicere actum fiduciæ erga Deum; modò contra charitatem, videorque mihi velle blasphemare Deum, vel eum destruere: modò judiciis temerariis: dum enim audio aliquem, liberiùs loquentem, statim mihi incidit: iste est homo luxuriosus, quandoque observatur mihi, me velle peccare, mentique incidit, vellem, vel volo hoc agere, etsi foret, vel sit peccatum: non raro contra castitatem ita abripior, ut putem me actu consentire.

Quæritur: Quomodo talis pœnitens sit circa singula instruendus, & quomodo se gerere debeat? n. 244. Reg. n. 267.

CASUS LXIII.

Primitivus, Neo Presbyter, primam, & dein aliquot vicibus litando Deo hostiam, processit anxiè hæsitando ad Offertorium, Consecrationem, &c. nuncque invalescente

te timore contraxit habitum, & inordinatè, nec sine populi offendiculo, Missam peragit, timétque modó, ne desit intentio, modò, ne aliquid omiserit, modò, an verba Consecrationis, rectè pronuntiaverit, & repetit cum anhelitu tam altè, ut per Templum audiri possit, & tamen anceps hæret, an rectè consecraverit, & hostiam adorare licitè possit? &c.

Quæritur 1mò. An, & quomodo talis peccet sic peragendo sacratissimam actionem, & Christi Dei & Domini nostri gerendo personam? *2dò.* Quomodo talis sit dirigendus, ac se gerere debeat, ut discat eâ, quâ par est, reverentiâ sanctissimum offerre Sacrificium? n. 269.

CASUS LXIV.

Quiriacus, adolescens, in scholis audivit à suo Professore in lectione sacra de Missa devotè, & debitè audienda, attendendum imprimis esse, tum ad Offertorium ante, & post Consecrationem, tum ad hanc, & Sacerdotis Communionem; quia autem distractione abreptus, vel orationi ex libello suo precatorio intentus, ad ista omnia sæpe non reflectit, angitur, an Missam audiverit, præceptoque satisfecerit, hinc interest quandoque tribus, vel quatuor Missis, & in posterioribus videtur sibi minùs satisfecisse, quàm in primà; quare abit præ tædio quandoque

ex Templo cum scrupulo, vel, ut ipse putat, cum dubio, an satisfecerit obligationi suæ?

Quæritur 1mò. Quæ requirantur, & sufficiant ad satisfaciendum præcepto de audienda Missa? 2mò. Quomodo talis adolescens dirigendus, & instruendus sit? n, 270. & in 2da Parte Th. n. 279.

CASUS LXV.

Quinctinus in catechesi, & concionibus audivit, esse obligationem proximum suum peccantem corrigendi, exigente charitate, ut mala corporis & animæ ab eo avertamus; Quare ubique hæret anxius, dum videt quid ab aliis fieri, subit suspicio de periculo peccandi, & obligatione eos monendi, dum audit loquentes de proximo, timet, ne detrahant famæ, putátque se teneri prævertere, & monere, ne sinistre loquantur de proximo; contigit non ita pridem, ut interesset consortio variorum cum Florentio juvene liberioris linguæ, qui referebat varia, malè acta à variis. Quinctinus, recurrente cogitatione de obligatione corrigendi, & aliorum jacturam famæ avertendi, statim non attento, quod alii adessent majoris prudentiæ & æstimationis, Florentium reprehendit, dicens: non nisi bene de proximo, quod tibi non vis fieri alteri ne feceris, quod vultis, ut faciant vo-

bis

bis homines ; & vos facite illis, hæc regula universalis est charitatis erga proximum. Florentius ægrè ferens, se corrigi, & reprehendi in societate honestiorum, & honoratorum hominum, ait : quid tu idiota ? quæ loquor vera sunt. Nocentes porrò jus ad famam non habent. Hoc cùm alii prudentes mirarentur, dicerént que, hoc esse inauditum ; reposuit Florentius : sed non mihi : Sic enim doctus sum à meo Professore, virò erudito : imò hoc legere fuit non ita pridem in Thesibus impressis, quas quidem de Juris Candidatis pro Doctoris gradu in utroque Jure publicæ disceptationi proposuit : nec solum hoc verum est pro foro externo, sed etiam pro interno ; nam quod justum est in foro externo, etiam justum est in foro interno ; quemadmodum fuit in Thesibus aliis publicis propositum.

Quæritur 1*mò*. Quomodo instruendus sit Quinctinus de obligatione corrigendi proximum ? 2*dò*. Quid sentiendum de opinione Florentii ? n. 271. & Parte 2. à n. 98. P. 3. n. 395. 396.

De scrupuloso in dicendis Horis Canonicis, vide P. 2. Casum 55. & in Neo-Conf. n. 268.

Ex

Ex Appendice ad Neo-Confessarium.

CASUS LXVI.

Raymundus, instante Quadragesimâ, venit ad Episcopum, & ait: Complevi equidem sexaginta annos, attamen, quia audio, sexagenarios teneri adhuc lege jejunii, si hoc sine singulari difficultate servare possint, peto mecum dispensari in Quadragesima in abstinentia à carnibus; quia in hac mea ætate piscibus vesci mihi non conducit. Annuit petitioni Raymundi Episcopus, post dies paucos cum primoribus urbis interest Episcopus convivio, cùmque incideret sermo de proximo jejunii tempore, quidam dixerunt, hoc anno fore penuriam piscium, & peregrinum, qui huc ex Hollandia venit, retulisse, anno hoc pisces marinos ut plurimùm non valere, exceptis halecibus: æquum proinde fore, ut in abstinentia à carnibus dispensaretur. Reposuit Episcopus, vir à prudentia, & vitæ sanctitate celebris: Urbani quidam non volunt, alii non possunt, ruriculæ nec possunt, nec volunt dispensationis beneficio uti, eò quòd, si vescerentur in Quadragesima carnibus, hæ plerisque post Pascha deessent: proinde dispensatio foret tantùm pro divitibus, qui & piscibus & carnibus volunt vesci, & in utroque cibo-

ciborum genere, quandoque non sine offendiculo timorati populi, tractant. His auditis omnes obmutuerunt.

Quæritur 1mò. An sexagenarii omnes sint exempti à lege jejunii? *2dò.* Quæ causa requiratur, ut in Quadragesima dispensetur in abstinentia à carnibus tum cum privatis, tum universim? *3tiò.* An, ut dispensatio detur universalis, sufficiat penuria piscium, vel causa dubia, aut requiratur causa certa? Vide in Appendice n. 2. *La Croix L. 3. P. 2. n.1308. Theol. Mor. P.2.n.* 181. *& Benedicti XIV. Papæ Epistolam Encyclicam*, quæ incipit: *In suprema*, aliamque, quæ incipit: *Non ambigimus.* infrà referendas.

CASUS LXVII.

Rupertus, & Rosalia, opinione communi conjuges, veniunt devotionis, & S.Petri venerandi causâ in quandam civitatem, utque voti compotes faciliùs fiant, volentes ad sacram Synaxin accedere, confitentur: Rosalia dictis suis peccatis, ait: Angor, circa matrimonii mei valorem, qui Pater mei mariti ante adhuc in matrimonio constitutus, quàm matrimonio jungerer, me imprægnavit, timensque, ne ob adulterium pœnam & infamiam incurreret, suasit filio suo, ut me uxorem duceret. Ego, & meus maritus, bona fide processimus: ego, ignorans

rans impedimentum, ille etiam adulterium patris sui mecum commissum. His auditis, Confessarius ait, opus esse dispensatione, acceditque Episcopum, & eam impetrat.

Quæritur 1mò. In quibus impedimentis possit dispensare Episcopus? *2dò.* In quibus circumstantiis possit dispensare in omnibus, in quibus potest, & solet papa? *3tiò.* An possit Episcopus cum vagis, & peregrinis, qui alibi domicilium, vel quasi domicilium habent, dispensare? Vide Appendicem à n. 5. ad 10mum & P. 4. à n. 567. ad n. 571. P. 1. n. 239.

CASUS LXVIII.

Severinus aliquoties iteravit copulam carnalem cum Veronica, consanguinea sua in 3tio gradu, mixto cum secundo timensque, ne fortè sit imprægnata, rogat Parochum suum, ut impetret sibi dispensationem super impedimento consanguinitatis, quò possit Veronicam uxorem ducere. Annuit Parochus: Cumque legisset, pro matrimonio contrahendo, non posse Episcopum dispensare in impedimento consanguinitatis in 3tio gradu mixto cum secundo, ait, recurrendum esse Romam: scribit itaque Romam ad Datariam, causis sufficientibus ad dispensandum allegatis, tacitâ tamen copu-

lâ:

lâ : Impretatur dispensatio, & Severinus cum Veronica jungitur matrimonio.

Quæritur: An, non expressâ copulâ incestuosâ, dispensatio fuerit valida, & matrimonium legitimè contractum? Vid. Append. n. 13. Coroll. 6. P. 1. n. 241. La Croix L. 6. P. 3. à n. 922. ad n. 926. & n. 990.

CASUS LXIX.

Sebastianus, Parochus, petit Româ Indulgentias pro Confraternitate S. Sebastiani, quæ concessæ quidem ad Septennium sunt, sed non subscriptæ ab Ordinario intra tres menses à die concessionis, ob ejus absentiam. Dein Brevi inserta fuit hæc clausula: *Volumus autem, ut, si aliàs Christi Fidelibus, in quocunque alio anni die dictam Ecclesiam, seu Capellam, aut Altare, in ea situm, visitantibus, aliqua alia Indulgentia perpetuò, vel ad tempus, nondum elapsum, duratura concessa fuerit... præsentes nullæ sint.* Cùm autem Parochiali Ecclesiæ Sebastiani concessæ sint Indulgentiæ pro omnibus Christi Fidelibus in festo Dedicationis Templi, dubitatum fuit 1mò, an Septennium inceperit currere à die dati Brevis, vel à die subscriptionis, ab Ordinario, promulgationem permittente, factæ? 2dò. An Indulgentiæ 2dæ sint validæ? De his vide Appendicem n. 49. & P. 4. n. 416. 417.

CASUS

CASUS LXX.

Sigismundus, vir nobilis, impetravit privilegium, Oratorium privatum in sua arce, à Parochiali, omnique alia Ecclesia, minimùm hora distante, erigendi, in qua singulis diebus Missa celebrari possit, ea tamen, (quæ ordinariè addi solet) cum limitatione, ut tam privilegio decoratus, quàm, qui sunt de ejus familia, non possint audire Missam in Oratorio privato die Navitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Petecostes, festo Annuntiationis, Assumptionis B. V. Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, nisi privilegium datum esset ob infirmitatem, & infirmus Ecclesiam adire non posset: tunc enim, & illis diebus celebrari posset, & is satisfaceret præcepto, uti & qui apud eum manere deberent. Secus est de aliis, qui Ecclesiam possent adire. Quod verò aliis diebus Festis, & Dominicis, non exceptis, privilegiatus, & qui sunt, de ejus familia, licitè possint audire Missam, & hanc audiendo satisfacere præcepto, convenit inter AA.

Quæritur 1mò. Quæ servanda sit forma supplicationis pro Oratorio privato? Vide hic à n. 60. *2dò.* Quinam dicantur esse de familia? P. 4. n. 286. La Croix L. 6. P. 2. n. 272. *3tiò.* An, qui non sunt de familia, satisfaciant præcepto de audienda

dienda Missa, si illi diebus etiam non exceptis in Oratorio intersint, dum alibi in Ecclesia interesse possunt? P. 4. n. 287. La Croix L. 3. P. 1. n. 628. 4tò. An, & quale peccatum sit, si in literis concessionis privilegii permittatur una tantum Missa, & legantur plures? P. 4. sub n. 202. Dixi *una tantùm*: nam, si ponatur: *una legi possit*, an tum eodem die plus ibi celebrari possint controvertunt AA. Apud La Croix L. 6. P. 2. n. 268. communior interpretatio permirtit tantùm unicam. Petrus March. in Resolut. Miscellaneis, casu 3. negat, quod to *una* sit vox exelusiva plurium, uti si in fundatione dicatur: volumus, ut una quotidie Missa dicatur in illo altari, non ideo prohibentur *plures*. Quare celabraturus in tali Oratorio bene se informet, quo tenore privilegium sit concessum: Episcopi enim id non concedunt, ut habitualiter ibi possit celebrari, sed ad tempus certum, vel dies certos tantum. Quoad Oratoria à S. Sede concessa observari debet, quod habet Decretum Clementis XI. apud la Croix L. 6. P. 2. n. 258. de Privilegiis Regularium celebrandi extra Ecclesiam vide eundem L. cit. à n. 273.

A

A Sede Apostolica resolutus.

CASUS LXXI.

Duo nobiles Conjuges obtinuerunt à Sede Apostolica Indultum pro celebratione Missæ in privato suæ domus Oratorio, quo concedebatur, ut una Missa pro unoquoque die per Sacerdotem sæcularem, vel regularem, sine tamen quorumcunque Jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis, Resurrectionis, Pentecostes, ac Nativitatis Domini nostri JESU Christi, aliisque solennioribus anni Festis, in sua, ac Natorum, consanguineorum, & affinium, in eadem domo simul cum ipsis habitantium, familiæque, & quoad oratoria, ruri existentia, etiam in hospitum nobilium, suorúmque præsentia celebrari facere liberè ac licitè possint, ac valeant; ita tamen, ut famulares servitiis eorum actu tempore dictæ Missæ non necessarii, ibidem ejusmodi Missæ interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minimè liberi censeantur.

Circa hoc Indultum dubitatio fuit, an vi illius liceat celebrare Missam in privato Oratorio, sine præsentia alterutrius dictorum conjugum, cúmque varii variè opinarentur, alii affirmando, alii negando id licere; controversia dalata fuit ad sacram Con-

Congregationem Concilii; quæ An. 1740. die 3. Decembris respondit, non licere. Hanc responsionem Benedictus XIV. Papa non tantúm approbavit, sed etiam Decreto, incipiente: *Cùm duo nobiles conjuges*, dato die 7mâ Januarii 1741. & publicè vulgato, voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missæ actu non interfit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est; Indultum verò principaliter concessum intelligitur iis tantùm, quibus Breve dirigitur, nimirum personis illis, quæ à tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeo, ut sine præsentia unius ex dictis personis minimè liceat Missæ Sacrificium peragi, etiamsi præsens sit aliquis ex filiis, sive ex consanguineis, sive ex affinibus, sive ex familiaribus, sive denique ex hospitibus nobilibus, in eodem Brevi memoratis; quippe quibus nihil àliud per ejusmodi Brevia conceditur, quàm quòd unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad familiares, juxta clausulam in iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu non necessariis) assistens Missæ, quæ celebratur in Oratorio privato in præsentia alicujus ex personis, à tergò Brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi Missam diebus festis de præcepto, sublatâ igi-

tur, & proscriptâ quâcunque minus germanâ interpretatione ejusmodi Brevium, & Indultorum hactenus factâ, Sanctitas sua ità declaravit, & servari omnino mandavit, districtè præcipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tanquam à Sede Apostolica delegati, executioni, & observantiæ hujus Decreti diligenter incumbant per Canonicas pœnas, contra inobedientes, eorum arbitrio constituendas.

A Cardinalis Gentili Præfectus.

C. A. Archi-Episcopus Philipp. Secretarius.

At ex his iterum, quod jam ante monui, patet, quâ opus sit circumspectione Sacerdotibus, qui Missam celebrare volunt in privatis Oratoriis, quibus, & hoc animadvertendum, longè probabilius, & in praxi tenendum esse, si indulgeatur quolibet die Missa una, non licere plures eodem die in privato Oratorio celebrare; quia sic habet interpretatio communis, tum quia Indultum, cùm sit contra legem, strictæ interpretationis est, tum quia aliàs frustra in Indulto adderetur tò *una*: suffecisset dicere, ut quolibet die Missa celebretur. Vide Decretum Clementis XI. apud La Croix L. 6. P. 2. post n. 258.

LITERÆ,

LITERÆ,

ET

CONSTITUTIONES

APOSTOLICÆ,

Pleræque annis proximè elapsis editæ; quæ utrumque Clerum tam Regularem, quàm Sæcularem ferme ex æquo concernunt.

DECRETUM,

SEU

CONSTITUTIO

CLEMENTIS X.

De Aprobatione Confessarii,

Superna magni Patris-Familias &c.

§. 1. SAnè cùm S. Conc. Tridentini Decretis providè statutum fuerit, ut Regulares cujus cunque Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, moribus & scientiâ examinati & approbati fuerint; ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non

non possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant; in Ecclesiis verò, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam, gratis ab eo dandam, habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint. Atque ut nullus sæcularis, sive Regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat. Itidemque cùm nullus Sacerdos Regularis possit confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneus reputari, nisi aut Parochiale Beneficium obtineat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur: & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis & consuetudine quâcunque non obstantibus. Innotuit nobis dubitationes nonnullas circa benedictionem, licentiam, contradictionem, examen & approbationem ejusmodi in aliquibus Diœcesibus excitatas fuisse, ex quibus controversiæ & defensiones permultæ in diem subsequi possent occasione privilegiorum, quæ per Sedem Apostolicam Religiosis Ordinibus concessa fuerunt,

§. 2. Nos attendentes, quòd aliàs diversis temporibus prædictæ dubitationes & controversiæ nonnullis Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum Constitutionibus, earumque Declarationibus definitæ fuerint, ejusmodi definitiones in unum collectas, ut magis magisque dissensionum tollantur semina, & in posterum firmior in agro Dominico pax Christi floreat, pro summo, quo fungimur, Apostolatûs Officio novis Apostolicis literis muniendas duximus & roborandas.

Itaque

Itaque de consilio nonnullorum Venerabilium, Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium, & dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum pietate, doctrinâ & prudentiâ præstantium; & matura deliberatione nostrâ, atque ex certa scientia, hâc generali & perpetuò valiturâ Constitutione decernimus, & declaramus:

§. 3. Regulares, qui in Ecclesiis sui ordinis prædicare voluerint, teneri ab Episcopo Dioecesano Benedictionem petere: prædicare tamen posse, quamvis illam non obtinuerint. Quòd si Episcopus Benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Ecclesiis licere Regularibus prædicare; eosque contravenientes ab illo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato censuris, aliisque pœnis Ecclesiasticis in vim Constitutionis fel. record. *Gregorii XV.* Prædecessoris nostri, incipientis: *Inscrutabili Dei providentiâ*, coerceri & puniri posse. Episcopum tamen absque justa & rationabili causa contradicere non debere; & hujusmodi Benedictionem teneri etiam Regulares petere, si in quibuscunque etiam Oratoriis sui Ordinis sermonem populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorum sanctimonialium eorum jurisdictioni subjectarum, licèt clausis janois, & nullus sæcularis ibi intersit habere voluerint. Posse autem Episcopum licentiam concessurum Regularibus in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, prædicare volentibus illos, quamvis ab Universitatibus, aut à Magistratibus laicis nominatos, etiamsi Episcopi Antecessores per tempus immemorabile hanc licentiam absq; examine concedere consueverint, quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum & discretum esse debet, visum fuerit, & licentiam prædicandi semel

iisdem concessam ob rationabiles causas, licèt occultas prædicationem tamen concernentes suspendere. Non posse tamen Episcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent.

§. 4. Ad hæc Religiosos ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua Diœcesi audiendas approbâtos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati, & generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum sæcularium confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quad hoc speciali Episcopi approbatione: atque approbatos pro audiendis confessionibus Monialium unius Monasterii minimè posse audire confessiones Monialium alterius Monasterii. Itidemque Confessores extraordinarios semel deputatos atque approbatos ab Episcopo ad Monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse expletâ deputatione in vim approbationis hujusmodi istarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit. Cæterum in Monasteriis ac etiam Collegiis, ubi juxta regularia instituta vivitur, posse tam Prælatos Regulares, quàm Confessores Regularium eorundem Monasteriorum seu Collegiorum audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt verè de familia & continui commensales; non autem illorum, qui tantùm ipsis deserviunt; illos autem Religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Episcopis generaliter quoque & indistinctè absque aliqua limitatione temporis, cæterorum-

que

que locorum; aut generis personarum in Diœcesi propria admittendos : quoad cæteros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitatâ facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare & admittere. semel autem simpliciter approbatos posse in Diœcesi aprobantis quovis anni tempore etiam Paschali & quorumcunque etiam infirmorum confessiones audire absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia : De qua tamen confessione teneri dictos Religiosos eorumdem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo sub pœna suspensionis à facultate audiendi confessiones præcipi : sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam.

§. 5. Et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis, Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit : *Omnis utriusque sexûs*, quoad confessionem duntaxat satisfecisse censendos. Regulares verò ad ejusmòdi confessiones audiendas prævio examine simpliciter & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis approbatos, non posse ab eodem, qui sic aprobavit, iterum examinari, aut ab eisdem confessionibus audiendis suspendi, seu licentias illis concessas revocari, nisi novâ superveniente causâ, quæ ipsas confessiones concernat. De qua tamen haud necessarium esse, ut in actis constet; nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit.

§. 6. Porrò si Regulares cum scandalo, aut

aliàs inhonestè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi judicio videantur à confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus, cùm præcipua ministri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas ac morum honestas; utique eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil obstare, quominus ob eam possit Episcopus Regulares à semetipso aprobandos suspendere, aut repellere à confessionibus audiendis: Attamen Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventûs regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo inconsultâ Sede Apostolicâ nullatenus posse. Ex facultatibus per *Mare magnum*, aliave privilegia Regularibus cujuscunque Ordinis, instituti, aut Societatis etiam JESU concessis, factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis, & per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares à Sede Apostolica post sacrum Conc. *Trid.* obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia priùs ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam decretis sublata atque extincta, si quæ habeant absolvendi á casibus Episcopo reservatis.

§. 7. Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo à casibus Episcopo reservatis posse absolvere: posse autem regularem Confessorem in ea Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesin pro absolutione obtinenda migrâsse: Vigore supradictorum privilegiorum nequaquam licere Regularibus etiam

etiam satisfactâ parte absolvere pœnitentes à censuris quoad externum & Judiciale forum, & absolutos ab eis in foro pœnitedtiali, utique non censeri absolutos in exteriori judicio & contentioso. Quin imò censuris Ecclesiasticis irretitos & denunciatos ab Episcopis cogi posse gerere se pro talibus, etiamsi àRegularibus fuerint absoluti. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apostolicis privilegiis coram Episcopo, ab eo judicetur ipsa non suffragari casui, de quo agitur, si dictorum privilegiorum verba obscura sint & ambigua, non esse ad Metropolitanum provocandum, sed cùm ejus sit interpretari, cujus est condere, dictorum privilegiorum interpretationem Sedis Apostolicæ judicio, prout aliàs constitutione prædecessoris nostri fel. redordationis *Clementis VI.* statutum fuit, esse requirendam.

§. 8. Decernentes, sic & non aliàs per quoscunque Judices ordinarios vel delegatos quâvis authoritate & dignitate fungentes, etiam causarum palatii Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos, Vicelegatos & Nuntios, & quosvis alios, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate judicari & definiri debere. Irritum quoque & inane, quidquid secus super his à quoquam quâvis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Non obstantibus quibusvis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcunque personarum, atque quorumvis Ordinum tam mendicantium, quàm non mendicantium, militarium, etiam S. Joannis Hierosolymitani, Congregationum, Societatum etiam JESU, ac cujusvis alterius instituti, etiam necessariò & in individuo exprimendi, Monasteriorum. Con-

Conventuum, Capitulorum, Ecclesiarum & aliorum quorumcunque tam sæcularium, quam regularium locorum, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolicâ vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exceptionibus quoque, indultis & privilegiis etiam in Corpore Juris clausis, aut ex causa & titulo oneroso, vel in limine fundationis concessis, etiam *Mari magno*, seu Bullâ aureâ, aut aliàs nuncupatis: Conservatorum Deputationibus, eorumque atque aliis inhibitionibus, quibus Episcopi deferre minimè teneantur, & quibusvis aliis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, nec non irritantibus & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis: seu extensionis concessis & iteratis vicibus approbatis & innovatis, quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus & formis specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita & observata, inserti forent, præsentibus pro plenè & sufficienter expressis & insertis habentes, illis quoad ea, quæ eisdem præsentibus adversantur, aliàs in suo robore permansuris harum serie specialiter, & expresè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ 21. Junii, publicatum 2. August. 1670.

INNO-

INNOCENTII XI.

Admonitio ad Verbi Dei Concionatores per litetas sacræ Congregationis Concilii ad Episcopos directas.

A Pluribus Christiani orbis Provinciis graves frequentesque Romam, atque ad ipsam sanctam Sedem adventant, seu delationes, seu querelæ adversus præsentem prædicationis usum, tanquam à primævo Apostolorum instituto aberrantem. Ac quidem cùm Verbum Dei, quod Apostolo teste, omnino debet esse sanum, ac salutare, multiplici lue per plures ex ipsis Evangelii præconibus reddatur infectum; merito Sanctissimus Dominus noster decrevit, contagionem, universo gregi tam exitiosam, longeque patentem omni Apostolicæ authoritatis conatu prorsus extinguere. Nam quæ pestis esse, aut cogitari violentior eâ potest, quæ cibos ipsos, ad vitæ præsidium institutos, ipsasque medicinas pro morbis depellendis inventas, in mortis instrumenta, & præsentissima venena convertere? Verbum profectò Dei panis est ille vitæ, & intellectûs, quo cibari, & aqua simul salutaris, quâ potari Fidelium animas ab ipsis Religionis Christianæ incunabilis Redemptor noster edocuit. At verò, si sal, quod pro Verbo Dei à Sanctis accipitur, per futiles conciones evanuerit, in quo putrescentia mortalium vitia condientur? Quin imò, si sal idem, quod prædicatores apertè significat per eloquentiam planè stultam, infatuatum fuerit; reverà non ultra valebit, nisi ut conculcetur, & utinam jam

non

non conculcaretur ab hominibus. Quæ enim ministerio tam sacro Majestas, qui decor, quæ sanctitas, quæ utilitas inest, quando plurimi, uti Paulus clamat, Verbum Dei adulterantes, aut jocis, tanquam histriones, aut conversi ad fabulas, utì Poëtæ, auditores sibi prurientes auribus coacervant, aut inanis facundiæ lenocinio, & calamistrate, ac meretricio planè stylo prædicationem fœdè corrumpunt? Mandat ergo sanctitas sua, zelo verè Apostolico incensa, ut omnes Primates, Archi-Episcopi, Episcopi, cæterarumque Ecclesiarum Præsides, quorum præcipuum munus est, Verbum Dei administrare, gregemque pascere, tantis corruptelis occurrant, easque Concionatoribus opportunè ob oculos ponant, & fugiant à facie tot pestium potius, quàm colubrorum. Et præsertim universi intelligant, quod per Jeremiam Deus illis indixit: *Propheta, qui habet sermonem meum, loquetur sermonem meum verè: quid palea ad triticum? Nunquid verba mea non sunt ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram*? Videlicet oportere conciones non paleis refertas esse ad vanitatem, sed igne veritatis succensas. Porro sciant non levem esse culpam, sed grande piaculum, gravissimâque pœnâ mulctandum, ubi per scurrilitatem Verbum Dei velut in scenam adducant, atque auditoribus deridendum traduxerint. Præterea neque per quæstiones curiosas, ac paradoxa tam vana, ità supra captum populorum assurgant, ut verè querantur: *Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.* Similiter neque per illecebras inanium verborum res non minus vanas obtrudant, & per ostentationem memoriæ, atque pronuntiationis præcipitantiam, quasi præstigiis, auditorum animas, auresque ludificent.

Qua-

Quamobrem Antistites per se, si tempus vacaverit, tum in Cathedralibus, tum in aliis Ecclesiis seriò animadvertant, & in Diœcesi Vicariis foraneis, aliisque Ministris probisque viris, à quibus ea super re relationes exigant, vigilantiam demandent. Ac si Concionatoris normam hujusmodi transgressos repererint, eos à prædicationis munere ad tempus bene visum suspendant, aliove modo pro ratione culpæ plectere curent, subrogando interim alios, qui salutari modo populo ostendant vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Eminentia igitur vestra in Diœcesi suæ curæ credita sanctissimi Domini nostri jussibus, & proprio muneri satisfacere non gravabitur; & Eminentiæ vestræ manus humiliter deosculor.

Romæ 6. Julii, 1680.
Eminentiæ vestræ
Humillimus, & addictissimus Servus
Fr. Cardinal Columna.

S. Archi-Episcopus Brancatius, Episcopus Viterbiensis Secretarius.

Indul-

Indulgentiæ concessæ devotè recitantibus ad pulsum campanæ manè, aut meridie. seu vesperè: *Angelus Domini, &c.*

BENEDICTUS

PAPA XIII.

Ad perpetuam rei Memoriam.

INjunctæ nobis divinitus Apostolicæ servitutis ratio postulat, ut cœlestium munerum thesauros, dispensationi nostræ à Domino creditos, fideliter erogemus, cùm id ad augendam in terris Beatissimæ, atque Augustissimæ Cœli Reginæ, Virginis Deiparæ Mariæ, Patronæ, & Advocatæ nostræ venerationem, excitandamque, & consovendam erga illam Fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum: Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli, Apostolorum ejus, authoritate confisi, omnibus, & singulis Christi Fidelibus, verè pœnitentibus, & confessis, ac sacrâ Communione refectis, qui manè, aut meridie, seu vesperè ad pulsum campanæ: *Angelus Domini annuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu sancto: Ecce ancilla Domini; fiat mihi secundùm verbum tuum. Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, cum tribus *Ave Maria* flexis genibus devotè recitaverint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, sancta Matris Ecclesiæ exaltione pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet mensis duntaxat, per unumquemque fidelem ad sui libitum eligendo,

gendo, lucrifaciendam, omnium peccatorum suorum Indulgentiam, ac remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis verò anni diebus iisdem Christi Fidelibus, verè contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis iis, seu aliàs quomodo libet debitis pœnitentiis in forma, Ecclesiæ consueta, relaxamus, præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earundem præsentium literarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac Sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides, ubique habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanct. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septembris, 1724. Pontificatûs Nostri anno primo.

HActenus Indultum Pontificis, in quo, cùm exigatur, ut prædictæ preces dicantur flexis genibus, stàtim ab initio ortum est dubium, & controversia excitata, an etiam diebus Dominicis, & tempore Paschali dicendæ essent flectendo? Affirmarunt non pauci, & praxi suâ confirmârunt opinionem suam, eò quòd nullum tempus, diémve Papa excipiat, adeoque nec nos excipere debeamus; Econtra negarunt alii, contendentes, inhærendum esse antiquæ Ecclesiæ consuetudini, ex qua ab initio usque huc in memoriam Resurrectionis Domini preces illæ stando à Fidelibus sunt recitatæ. Ratio horum erat, quia non tam verba, quàm mens & intentio Pontificis spectanda erunt: præsumi autem non poterit, quod voluerit antiquum illum, piùmque

ritum abrogare, atque ad eum eliminandum Indulgentiis invitare Fideles, cùm ritus uterque salvus consistere sine inconvenientia potuerit, adeoque minimè Altare contra Altare erigere expediens fuerit. Hanc controversiam ante annos aliquot extinxit BENEDICTUS XIV. Papa, dum declaravit, statuitque preces persolvendas esse stando, tum diebus Sabbathi à meridie, seu vesperè, & diebus Dominicis, tum toto tempore Paschali, atque in hoc, loco *Angelus Domini &c.* dicendam esse Antiphonam, *Regina cœli*, cum Oratione qui eam nôrunt, qui verò ignorant, adhibeant, uti antè: *Angelus Domini &c.*

DECRETUM

De S. ALOYSIO GONZAGA Scholarum, quæcumque illum adoptaverint, Patrono: deque Indulgentia, ubicunque Festum ejus celebretur.

S. ALOYSII GONZAGÆ.

EDito sub die 22. Novembris 1729. Decreto, quod sequitur, videlicet -- Cùm Sanctissimus Dominus noster Benedictus XIII. S. Aloysium Gonzagam decreverit solemniter canonizandum, ut Adolescentibus præsertim venerandus, atque imitandus proponeretur Juvenis innocentiâ vitæ clarissimus; post ejus verò Canonizationem multæ per Orbem Scholæ, etiam extra Societatem JESU, illum sibi magna cum utilitate imitandum ùt exemplar, & venerandum ùt Patronum proposuerint; idcirco Sanctitas sua, non solùm in omnibus & singulis Universitatibus, Gymnasiis, vel Collegiis generalium, vel non generalium Stu-

Studiorum Soc. JESU; verùm etiam aliis, si quibus alicubi placuerit, ubicunque existentibus, vel extituris, eundem S. Aloysium principalem constituit Patronum, cum facultate Missam & Officium proprium de illo per Sedem Apostolicam approbatum dicendi pro Sacerdotibus, aut aliàs ad Horas Canonicas obstrictis, de ipsius anniversario 21. Junii in Ecclesiis dictæ Societatis, vel aliis, ad quas accedere consueverint, aut voluerint; Indulgentia verò plenaria quibuscumque ritè visitantibus Altare ipsius in Festo ubicumque (juxta facultatem in Bulla Canonizationis attributam) fieri contigerit: ac Literas Apostolicas desuper expediri mandavit. Die 22. Novembris 1729. *Loco † Sigilli. Nicolaus Maria Tedeschi Archiep. Apam. S. Rit. Congregationis Secretarius* -- Ortoque aliquibus in locis dubio an, ubi Festum ejusdem Sancti fit, non tamen ad Altare ipsius proprium (cùm illic non adsit; vel si adsit, non ad illud, sed ad majus, aut commodius Altare, magni concursus & solemnitatis causâ, celebretur) nihilominus ritè visitantibus Altare, in quo fit Festum, etiam si non sit ipsius proprium, dicta Indulgentia suffragetur: Sanctissimus Dominus noster CLEMENS PAPA XII. facta per me Cardinalem Congregationis super Indulgentiis, sacrisque reliquiis Præfectum relatione Sanctitati Suæ tam præfati dubii, quàm precum desuper exhibitarum pro opportuna declaratione, benignè annuit; confirmatoque in reliquis Decreto, declaravit Indulgentiam suffragari Die 21. Novembris 1737.

DECRETUM

De Indulgentia sex Dominicas in ejusdem Sancti honorem celebrantibus.

AD humillimas præces P. Francisci Retz Præpositi Generalis Societatis JESU, quibus exposuit, multos vel ad impetrandas intercessione S. Aloysii Gonzagæ à Deo gratias, vel pro impetratis, sex Dominicos dies continuos ante illius Festum, sive aliàs per annum piè celebrare consuevisse: Sacra Congregatio Indulgentiis, sacrisque Relequiis præposita, in Divini cultûs incrementum, & Fidelium spiritualem profectum, omnibus utriusque sexûs, qui sex Dominicos dies, ut suprà; verè pœnitentes, sacraque Communione refecti, piis meditationibus, aut orationibus, aliisve Christianæ pietatis operibus, ad ejusdem, Sancti honorem, ad Dei gloriam, vacando sanctificaverit, plenariam peccatorum suorum Indulgentiam concedi posse censuit, si Sanctissimo placuerit. Die 3. Octobris 1739. De quibus factà per me Cardinalem Præfectum relatione; Sanctitas Sua benignè annuit die 11. Decembris ejusdem anni.

Loco † Sigilli

Lud. Episc. Albanen. Card. Picus Præf.

Jo. Archiepiscopus Tyri Secretarius.

Romæ, Typis Reverendæ Cameræ Apostolicæ 1739.

DECRETUM

Seu Declaratio Indulgentiæ pro sex Dominicis in honorem S. ALOYSII GONZAGÆ.

CUm nuper Sanctissimus Dominus noster, de consilio Congregationis Indulgentiis, sacrisque

que Reliquiis præpositæ, Fidelibus utriusque sexûs, qui sex Dominicas dies continuas ante Festum S. Aloysii Gonzagæ, sive aliàs per annum, verè pœnitentes, Sacrâque Communione refecti, piis meditationibus, aut orationibus, aliisve Christianæ pietatis operibus, ad ejusdem Sancti honorem, ac Dei gloriam vacando sanctificaverint, plenariam peccatorum suorum Indulgentiam concesserit; quærentibus postea quibusdam num pro omnibus simul dictis sex Dominicis, an potiùs pro singulis talis Indulgentia fuerit concessa: relato per me infra scriptum ejusdem Sacræ Congregationis Cardinalem Præfectum hujusmodi dubio; Sanctitas Sua, ad fovendam erga eundem Sanctum miram, ob tot gratias, tum spirituales, tum temporales, populorum devotionem, benignè declaravit, dictam Indulgentiam pro singulis concedi, idque in Decreto exprimi mandavit die 7. Januarii 1740.

Lud. Episc. Albanen. Card. Picus Præf.

Loco † Sigilli.

Jo. Archiepiscopus Tyri Secretarius

nes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones, ac pœnitentiarum relaxationes, quæ à quibusvis Romanis Pontificibus, Prædecessoribus quoque nostris præfatum Catechismum, seu doctrinam Christianam juxta Decreta Concilii Tridentini in Ecclesiis, & Oratoriis pueros docentibus, aut eidem, dum traditur, interessentibus, eatenus concessæ reperiebantur, ad adultos urbis Italiæ, & Insularum prædictarum ipsi Catechismo, seu doctrinæ Christianæ interessentes extendimus. Præterea eisdem adultis, qui verè pœnitentes, & confessi, ac sacrá Communione refecti ejusmodi pio exercitio devotè interfuerint, quâvis vice id agerent, septem annos, & totidem quadragenas de injunctis iis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxavimus, qui verò assiduè frequentarent eundem Catechismum, doctrinamve Christianam docentes, vel discentes, ac verè similiter pœnitentes, & confessi, sacráque Communione refecti pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effunderent, in Nativitatis Domini Nostri JESU Christi, Paschatis Resurrectionis Dominicæ, nec non S. Petri, & Pauli Apostolorum festis diebus omnium peccatorum suorum indulgentiam, ac remissionem misericorditer in Domino concessimus; & alias, prout in nostris in pari forma Brevis die XXVII. Junii MDCCXXXV. desuper expeditis literis, quas perpetuis futuris temporibus valere statuimus, quarumque tenorem præsentibus pro plenè, & sufficienter expresso, & de verbo ad verbum inserto haberi volumus, uberiùs continetur.

Nunc autem Nos memorati Catechismi, seu

doctrinæ Christianæ usum,& frequentiam tantopere commendabilem ; ac salutarem , ne fideles circumferantur , tanquam parvuli fluctuantes , omni vento doctrinæ ; sed firmo fidei fundamento adhærentes coædificentur in habitaculum Dei in Spiritu sancto , ubique locorum ac gentium propagari , magisque in dies augeri enixè cupientes , supplicationibusque etiam plurimorum ex Venerabilibus Fratribus Archi-Episcopis, Episcopis extra Italiam hujusmodi existentibus,nec non dilectorum filiorum Officialium , & Confratrum Archi-Confraternitatis doctrinæ Christianæ , in urbe præfata dudum authoritate Apostolicâ erectæ, nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati concessionem indulgentiarum,& peccatorum remissionem, pœnitentiarumque relaxationem docentibus , & adultis discentibus Catechismum , seu doctrinam Christianam in urbe , Italia,ac Insulis adjacentibus à Nobis factam,sicut præmittitur, expeditasque desuper literas nostras prædictas ad universos Christi-fideles,ubicunque locorum nunc , & pro tempore existentes, eundem Catechismum, doctrinamve Christianam similiter docentes , & adultos addiscentes servatâ earundem literarum formâ , dispositione, authoritate Apostolicâ tenore præsentium in perpetuum extendimus, similiter , & ampliamus, non obstantibus nostrâ de non concedendis Indulgentiis adinstar , aliisque constitutionibus , & ordinationibus Apostolicis,cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem , ut ipsarum præsentium literarum transumptis, seu exemplis,etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis , ac Sigillo personæ, in dignitate Ecclesiastica constitutæ , munitis eadem prorsus fides adhi-

adhibeatur, quæ adhiberetur præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris Die XVI. Mají MDCCXXXVI. Pontificatûs nostri anno sexto.

F. Card. Oliverius.

Venerabilibus Fatribus, Patriarchis, Primatibus Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis, gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS

PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

NOn ambigimus, venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis Cultoribus notum sit, à tota per Christianum orbem Ecclesia inter præcipua othodoxæ disciplinæ capita perpetuò adnumeratum retineri Quadragesimale Jejunium; quod olim in lege, & Prophetis adumbratum, ipsius Domini Nostri JESU Christi exemplo, velut consecratum, ab Apostolis raditum, à sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum, & observatum est. Hoc nimirum, ùt veteres tradidère Patres, nobis, quotidie

tidie peccantibus, communis pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus, simulque ad recolenda sacratiora nostræ redemptionis mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam Quadragesimali potissimùm tempore solemniùs celebrantur, purificatis jejunio corporibus & animis, digniùs paramur. Hoc, velut nostræ militiæ tesserâ, ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidio indies adversùs Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito, non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ religioni dedecus, nec dubium animabus Christi Fidelium periculum oboritur: nec aliunde populis calamitates, rebusque publicis & privatis cladem exitiumque importatum esse constat.

Ab hac verò insita, inhærentique in omnium hominum Catholicorum animis de sacratissima Quadragesima aliisque diebus, jejunio consecratis, persuasione, & reverentiâ, quàm aliena, quàm discors, quàm absona sit hodierna jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa jejuniorum institutione, & servata semper ubique, & ab omnibus disciplina quàm longissimè distet: Vos Venerabiles Fratres, qui populorum, curæ vestræ commissorum, mores & usus probè nòstis, pro singulari sapientia vestra præ cæteris clariùs intelligitis. Nos sanè, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis, undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis deplorare non possumus, augustissimam Quadragesimalis jejunii observantiam, ob nimiam, nullis legitimis causis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem planè sublatam esse; ità ut orthodoxæ quidem

dem religionis cultores meritò querantur, hæresum verò sectatores illudant, & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse, graviter dolemus, quæ usque adeò invaluit, ut nulla Apostolici instituti, sacratissimíque præcepti habitâ ratione, jejuniorum tempore palàm, & impunè ab iisdem agitentur convivia, & epulæ interdicta promiscuè inferantur. Eapropter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum fraternitatibus vestris communicamus, ità facere non possumus, quin pro injuncto Nobis supremo sacrosancti Apostolatûs officio, & ardentissimum fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus extirpandis leges præscribendas meditemur. Interea venerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus, nostræ curæ commissis utilius, quàm ut verbo & exemplo præeuntes, Christi Fideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacriùs suscipiendam, constantissimè retinendam. & eâ, quâ instituta fuit, disciplinâ peragendam vehementiùs inflammemus; omni operâ, atque industriâ studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inveneri. Debitũ igitur paternæ uniuscujusque vestrûm sedulitatis, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio; multitudini verò, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ non

non nisi gravissimâ, & urgente necessitate, & in casibus, per sacra Canonum statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus sanctæ Sedis reverentia à Quadragesimali jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenter usurpandam, nec superbè, & arroganter ab Ecclesia, sicuti alicubi in more positum accepimus, esse postulandam. Gravissimam verò, urgentemque necessitatem, etsi non est, cur vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate, & servandam esse potissimùm unicam comestionem, sicut aliàs hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes expressè præscripsimus: & licitas atque interdictas epulas promiscuè minimè apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi indulgentia tam cautè impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita conscientiam uniuscujusque vestrûm onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, & in Domino exhortantes, obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christi Fidelium pœnitentiam ac disciplinam servare nequeant commonere satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant: quin imò sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem studeant adhibere curationem, ut culpas de humano pulvere contractas, dum casta jejunia decoquere non possunt, pia opera, orationum suffragia, & eleëmosynæ munera redimant. Interim solatium & levamen non leve mœrori nostro à pastorali vigilantia & charitate vestra præstolantes, ac certò Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem, cum uberi

cœle-

cœlestium Chrismatum copia conjunctam, in eosdem populos vestros redundaturam, vobis, venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem ubique fides prorsus habeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctam Mariam majorem sub annulo Piscatoris die 30. mensis Maji 1741. Pontificatus Nostri anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA
super Jejunio.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS
PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

IN suprema Universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licèt imparibus, per ineffabilem Divinæ

næ bonitatis abundantiam, ùt Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes, ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse, nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna Jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum, benedicente Domino, fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis literas ad Fraternitates vestras die 30. proximè elapsi mensis Maji currentis Anni datas, eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitãdum curavimus, ut ad laborare studeretis, ne hac in parte & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ Sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem paternæ Pontificiæ charitatis, quæ novit imbecillitates Infirmorum substinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum à jejunio aliquando legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus: ita inter cætera præscripsimus, unicam Comestionem servandam, & licitas, atque interdictas Epulas minimè esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus à Christiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes sibi, aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas & interdictas minimè apponi debere; cùm multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, non verò singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sanè persuasionem

sionem à sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quàcumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesimæ, aliisque anni temporibus, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minimè esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Literas singulis utriusque sexûs Christi fidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in Sacratissima Quadragesima, aliisque jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expressà præscribimus, atque præcipimus. Eapropter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulò, ac paternè moneatis, rem âgi non quidem exiguam, sed longè gravissimam de observando; sustinendoque jejunio purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite Cælestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis; imò leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in cœlis. Ab omnibus se absti-

abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles, ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes à consortio Crucis Christi, qui coronam legitimè certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium & pignus, Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramenter elargimur. Volumus autem ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent adhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die vigesima secundæ Mensis Augusti, millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatûs Nostri Anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Sanctissi-

Sanctissimi Domini nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

Super Jejunio.

Venerabilius Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archi-Episcopis, Episcopis, universis gratiam, & cemmunionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Libentissimè quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim summi Pontificatûs dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, evecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui planè tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cùm itaque præsentium literarum argumentum totum sit de Jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur; supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre authoritates. Difficile id qui-

quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modò consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & sacræ historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has literas adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Sinodi, quæ *sess.* 25. *de Reform.* præcipit Episcopi omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ à Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipuè sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. fel. record. à Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod Libro primo Institutionem Nostrarum pro Viris Ecclesiasticis decimoquinto loco continetur.) In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minimè solvendos Jejunii legibus putabamus illos; qui ob legitimam causam, & legitima prius authoritate interposita, Quadragesimæ abstinentiam non observarent, minimè, inquam, solvendos à Jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unicâ vice, vespertinâ supperadditâ Refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas dein opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illud que decrevimus, ne ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore Jejunii, vel Quadragesimæ, nisi

condi-

conditio servandi Jejunii, sive unius comestionis interponatur; & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eandem carne, ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum Jejunium indicitur, rite obtinuerunt; & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi Quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constant ex nostris Apostolicis Literis, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741., quarum primæ incipiunt. *Non ambigimus*; alteræ vero, *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ, sive aliud Jejunium præcipitur nisi indictâ, scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac Mandata vestra Literis nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere Populos Vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Literis, quas paulò ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt à nonnullis, uti nos antea facili conjecturâ suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cum ille vel ipsius Legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro

quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & sacræ historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has literas adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Sinodi, quæ *sess.* 25. *de Reform.* præcipit Episcopi omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ à Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipuè sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. fel. record. à Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod Libro primo Institutionem Nostrarum pro Viris Ecclesiasticis decimoquinto loco continetur.) In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minimè solvendos Jejunii legibus putabamus illos; qui ob legitimam causam, & legitima prius authoritate interposita, Quadragesimæ abstinentiam non observarent, minimè, inquam, solvendos à Jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unicâ vice, vespertinâ supperadditâ Refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas dein opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore Jejunii, vel Quadragesimæ, nisi

condi-

conditio servandi Jejunii, sive unius comestionis interponatur; & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eandem carne, ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum Jejunium indicitur, rite obtinuerunt; & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi Quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constant ex nostris Apostolicis Literis, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741., quarum primæ incipiunt. *Non ambigimus*; alteræ vero, *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ, sive aliud Jejunium præcipitur nisi indictâ, scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac Mandata vestra Literis nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere Populos Vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Literis, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt à nonnullis, uti nos antea facili conjecturâ suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cum ille vel ipsius Legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro

Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo, easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plene, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archi-Episcopus Compostellæ, in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor, nuperrime vitâ functus longam ad nos dedit Epistolam, quâ plures recensebat difficultates, quæ Literis Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Literæ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant, ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Equidem Archi-Episcopi Literæ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est, non quidem expeti, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Literis Apostolicis superesset, sed potius, ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam, quod Epistola Archi-Episcopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat: quamobrem, licet plures hortarentur, ne ullum Archi-Episcopo responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus literis delibantes; & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus: ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monen-

tes

tes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neqne ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut, quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis Literis, Archi-Episcopus paulo post vitæ cursum absolvit: Itaque non immerito suspicamur, responsa Nostra, quæ literis continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis nonnullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus, quæ tradita prius Archi-Episcopo Compostellæ à Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Literas Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt: idem contigit Responso, quod fecimus Archi-Episcopo Compostellæ *die* 8. *Julii anno* 1744., quod sane integrum suis Libris præfigendum curaverunt. At quoniam Libri ejusmodi ad Vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Literis Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archi-Episcopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut, quæ disciplina vestris in Diœcesibus tenenda sit, plane cognòscatis, ac ne Vos deterreant difficultates, si quæ à captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archi-Episcopo Compostellæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SI Fraternitas Tua secum reputabit, quod gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur, tamdiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Literas, quibus Apostolicâ authoritate dissolvendas rogâsti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. *Maji,* & 22. *Augusti, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici Jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem venit cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispaniam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præsto habet. Quamquam igitur, dum prænuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent; nec otium, nec animus Nobis fuerit definire, quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita à Nobis jejunandi regula: tamen eximiâ Paternâ charitate complectimur adeo observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecra-*

secrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent:

I. *Utrum, quæ in antedictis Nostris Literis in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?*

Respondemus: *Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore, vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendarum epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.*

II. *An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula eâ quantitate carnis vesci, qua jejunantibus permittimur?*

Respondemus: *Non licere, sed opus habere, eo cibo, eaque un portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ, meticulosæ conscientiæ.*

III. *An, qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unicâ comestione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant?* Edicimus, *observandam iis esse.*

IV. *Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?*

Respondemus: *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova; & lacticinia.*

V. *An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur?* Affirmatur, *complecti.*

VI. Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciata edere possunt ova, lacticinia?

Rescribimus: *Nihil in prænuntiatis Nostris Apostolicis Literis statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem strictè, & considerate perpendent, ex ejusque Sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur præscriptis ibi Legibus.*

VII. Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?

Respondetur: *Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum: illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis Legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responso expressis: & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.*

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum, quidquid apud Vos ex nostris sæpius nuncupatis Apostolicis Literis dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad oves sanâ doctrinâ imbuendas incedere Pastores queant: in istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum, nisi è Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem, quâ splendidissima gloria tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem Vobis est (idque plurimum ad te pertinet, qui illustris Archi-Episcopi & Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat differendi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facile, pro ingeniorum varietate, disputando

emer-

emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, & illuc prompte dirigi possit; quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de præsenti negotio plura dubitârunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sani jejunii fines prætergressi, & non parum obliti, illud, ad retinendum in officio corpus, divinitus institutum, hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent, quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum, in posterum simul præcaventes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros inpromptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ nostræ pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertiamur.

Datum &c. 8. Julii 1744.

Cum hæc ita se habeant, satis muneri nostro fecisse videmur, ne illi (quibus licet carnes edere) cum Jejunium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus præscribitur; unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul, & carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium à Nobis deposcunt.

 Si-

Siquidem advertimus jam multis ab hinc annis non solum plures in qualibet Italiæ Urbe vestrâ authoritate dissolvi à Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contenditis, ut universam Civitatem, totamque Diœcesim eâdem abstinentiâ liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Diœcesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam nobis affert sollicitudinem, eo quod deprehendimus certis testimoniis in quibusdam Regionibus Septentrionis toto Quadragesimæ cursu lactis, & ovorum usum libere permitti, quia per plures annos eandem facultatem petierint & à Sede Apostolica consecuti fuerint. Quamobrem illi Populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis, & ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Præterea maximi facienda esse ducimus ea verba Trident. Concil. *Sess.* 25. *cap.* 18. *de Reform. Sicuti publice expedit, Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus, & necessitatibus pro communi utilitate satisfiat: sic frequentius legem solvere, exemploque potius, quam certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.*

In Literis Nostris Apostolicis, quas anno 1741. ad omnes Catholicos Episcopos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus eâ ratione, illisque verbis, quæ rursum hic subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrûm sedulitatis, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuntietis, nemini quidem*

quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio, multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissimâ, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum Statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia à Quadragesima'i Jejunio dispensationem, toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alibi in more positum esse accepimus, esse postulandam.

Porro nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentiâ immunem declaravimus. In primis loci Episcopus id postulare à Nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minime permissæ fuerunt, si lactis, & ovorum usus satis esse videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur; nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostra authoritate soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies Quatuor Temporum, Vigilias præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ à Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum, aliquando etiam indiximus abstinentiam Feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas à Nobis tradita lactis, & ovorum usum solum complecteretur. Postremo eam conditionem semper addidimus, ne jejunii lex, unius per diem comestionis; nullo modo violaretur,

ac ne simul in mensa carnes, & pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii Nostri serio perpendimus, haud plene acquiescimus, ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortasse non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil à ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus. Hærent pariter animo defixa S. Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *Libro* 3. *de Consideratione, cap.* 4. *Facitis hoc, quia potestis : Sed. utrum debeatis, quæstio est, & quomodo* : attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat Episcopis nempe locorum. Non enim alio pacto exerceri potest sollicituto peculiarium Ecclesiarum; ac Diœcesum, nisi fides habeatur Episcopis, à quibus illæ administrantur. Sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam fieri possit, geratur, molestum vobis non sit, animum iis avertere, quæ subjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio III. Prædecessore Nostro *Cap. Consilium, de observatione Jejuniorum,* inter causas legitimas solvendi abstinentiam à carnibus jejunii tempore, recenseri veram,& existentem reipsâ ægritudinem : *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, respondemus : quod cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes & debes, ut majus periculum in eis evitetur.* Idem statuerant multo ante Innocentium III. Patres octavi Concilii Toletani *Can.* 9. quod anno 653. celebratum fuit :

Quis-

Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, seu etiam ætatis impossibilitate, diebus Quadragesimæ esum carnium præsumpserit attentare, non solum erit reus Resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Communione.... Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quàm à Sacerdote permissum accipiant.

Nemo est, qui non intelligat hujusmodi causas satis esse, ut aliqui à Jejunii legibus, & abstinentia immunes existimentur; non autem, ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Diœcesis eodem tempore gravissimo morbo teneri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi forte eos morbos intelligamus, qui ab aëris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulo post verba faciemus. Quis credat unquam Populum universum alicujus Diœcesis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extremâ senectute confectum?

Neque vero causa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentiâ Quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si forte pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos; è quibus etiam alii vitæ sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii vero patrimonio, ac divitiis satis superque abundant. Itaque, si pro emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus suffragatur. Id asserunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam recensuimus Capite nono Libri tertii No-

strarum

strarum Institutionum, quas Bononiæ Typis impressimus.

Illud etiam inane commentum prorsus existimari debet, solvendas esse abstinentiâ Quadragesimæ Civitates, vel Diœceses, ubi exercitus versantur, eo quod Milites in iis locis permanentes abstinentiæ leges minime observant. Id potius animos Civium inflammare deberet ad Jejunium rite, religioseque suscipiendum, ut nempe milites tantâ virtute temperantiæ permoti ipsorum exemplum sequantur. Illud solum, pro legitimâ causa in medium proferri potest, copias militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadragesimæ Jejunio non optemperent, ut harum rerum pretia summopere augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paulo ante diximus, cum pisces, & ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterum pro causa solvendæ abstinentiæ non adducantur, nisi forte Civibus universis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aëris corruptionem: neque in posterum herbarum, olei, piscium, & ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Diœcesis ab instituto Quadragesimæ Jejunio, ac temperantiâ liberari contendat. Quod si veras, ac legitimas à Nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimum percensebimus, quarum prima ex jure Canonico, altera vero ab ipsa rerum magistra experientia deprompta est.

Innocentius III, quem superius nominavimus, *eodem Caput Consilium, de observatione Jejuniorum*, Archi-Episcopo Bracarensi postulanti, quâ pœnâ plectendos judicaret illos, qui tempore

Qua-

Quadragesimæ à carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, ita ut plures fame enecarentur, respondit his verbis: *Cum autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore, quo tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; respondemus: quod in tali articulo illos non credimus puniendos. Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur; quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur.* Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret à Sede Apostolica, tanquam ineptus, ac simplex haberetur, sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maximi pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magnâ severitate inquirebantur illi, qui minime paruissent, licet talis causa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur Virorum principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur; uti Nos fusè ostendimus in decima quinta nostrarum Institutionum libri primi. Sed iis omissis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem congeri à Nobis possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii III. tunc Quadragesimæ abstinentiâ solvi posse integram Civitatem, vel Diœcesim, cum reipsâ non suppetunt ea, sine quibus præceptum Quadragesimæ observari nequit. Itaque si re verâ in aliquo loco neque oleum, neque pisces comparari possint, tunc incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte, & ovis utantur: si hæc autem revera deficiant, tunc carnis, salubris tamen, eden-

edendæ facultas concedetur, interposita semper Jejunii servandi conditione.

Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico Galliarum Regi Christianissimo, nec ei ullus præest Episcopus. Præfectus Patrum Societatis JESU anno 1742. à nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta à Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore Jejuniorum,& Quadragesimæ, dici posset, sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtus incolas, quando coram Deo id expedire judicâsset: habitoque responso, facultatem ei fuisse concessam, dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus Incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro causa exposuit veneficam piscium qualitatem. exiguum piscatorum numerum qui longe ab Insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis Quadragesimalibus necessarium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea Regione facile corrumpuntur, aut à vermibus consumuntur. Re subinde mature discussâ coram nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis *die* 12. *Apr. anno* 1742. habitâ ratione regionis nimis remotæ, à qua quolibet anno impossibilis erat ad Sedem Apostolicam recursus; indulgentes necessitati Fidelium degentium in Insulis Ditionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium, ut in casu veræ, & ineluctabilis necessitatis, &

tantum de anno in annum, præfatâque verâ necessitate durante, & non aliter, nec alio modo, possent & valerent cum fidelibus Populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadragesimali, indictâ simul cum hujusmodi dispensatione observantiâ Jejunii per unicam comestionem onerataque prædictorum Præfectorum conscientiâ, si ad amussim juxta præscriptum concessâ facultate usi non fuissent.

Sed jam experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una provincia in aliam hæc funesta lues promanaret. Id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solum in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus maturâ jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem: nam ex ipso febres acutissimæ, & mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo pectore laborarent. Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut gravissima deinde mala provenerint.

Alias quoque morbos hujus generis, pectore inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse Medici Scriptores luculenter testantur. Itaque, si Medicinæ Professores acciti, monitique graviter, ut nihil à veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti nobis ipsis accidit, cum adhuc Bononiæ versaremur) morbum esse talis naturæ, qualem superius commemoravimus, ita ut nulla ætas libera, & incolumis esse queat; & affirment illis

illis ipsi, qui inter Cives salvi, & integri numerantur, eandem perniciem imminere; id præterea conferre plurimum ad ejusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tum ægrotantes, tum sani à piscibus, & oleo, & quandoque pariter à lacte, & ovis abstineant; si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, & quæ semper probata, & in posterum probanda videretur, ut nempe Populus, seu Civitas integra à Carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet à consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur. Cavendum pariter, ut quidquid re verâ senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit in posterum, nulla unquam facultas Civitati, aut Diœcesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimæ tribuetur; quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives à Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere soleant; (de qua re gravissime monendi à vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent) cum vero pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac sollicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere ea, quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Auctores Medici Typis evulgârunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui, & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis vero juvare plurimum, si sublatis carnibus, cum indicitur Jejunium,

nium, oleo vel lacte ægrotantes utantur, demum advertent, quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes à communi lue supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia à vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem; neque plures ob hanc causam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, ac Bononiæ [cujus Sedem adhuc retinemus,] cum nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facile à nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter, quam servatis præmissis conditionibus Dispensationis instantia ad nos deferretur, non solum ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, nosque pariter eâ molestiâ vindicabitis, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecundamus. Postremo vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam Benedictionem vobis, Populisque vestris impertimur. Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatûs Nostri Anno quinto.

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

DECRETUM

contra Solicitantes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres apte nuncupârunt, Nos licet immerentes ad universi Dominici Gregis curam supernâ dispositione vocati omne studium, & Pastoralem solicitudinem adhibere tenemur, ne, quod post amissam Baptismi innocentiam datum est Divinâ benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perverse utentium malitiam naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium: & quod in salutem, & curationem Animarum à Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudum quidem à fel. rec. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas literas in forma Brevium sub datum Romæ apud S. Mariam Majorem

jorem die xxx. Augusti MDCXXII. Pontificatûs sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscunque Sacerdotes audiendis Confessionibus deputatos, ad turpia, & inhonesta solicitantes; & deinceps successivis temporibus ad earum literarum interpretationem, ac declarationem plura subinde à Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium adversùs hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum sub die XI. mensis Februarii anno Domini MDCLXI. prodierunt decreta, & à rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædecessore nostro in Congregatione generali Sanctæ Romanæ Universalis Inquisitionis die XXIV. Septemb. MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt. Nos itaque mature perpendentes quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem S. Ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefarie abutentes Pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant; sed animo secum recolentes, se à Christo Domino Præsides, & Judices animarum constitutos, eâ sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra præfatas literas hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanatâ Apostolicâ Auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviola-

violabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus: atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & Locorum universi Orbis Christiani in suis respective Diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes, tam Sæculares, quam Regulares, quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cujuscumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis privilegio, & Indulto munitos, qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, vel immediate post Confessionem, vel occasione, aut prætextu Confessionis, vel etiam extra occasionem Confessionis in Confessionali, sive in alio loco ad Confessiones audiendas destinato, aut electo cum simulatione audiendi ibidem Confessionem ad inhonesta, & turpia solicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint: & quos in aliquo ex hujusmodi nefarii excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis severe animadvertant per condignas pœnas juxta memoratam Gregorii Prædecessoris nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam; si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob proba-

probationum defectum impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad Confessiones audiendas constituti teneri se, ac obligari suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, solicitatos, sedulo monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis personam, quæ solicitationem commiserit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem validam impertiendam careat, aut solicitatio inter Confessarium, & Pœnitentem mutua fuerit, sive solicitationi Pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit, aut solicitatio à Confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne Pœnitentibus, quos noverint jam ab alio solicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

Et quoniam improbi quidam homines repeririuntur, qui vel odio, vel irâ, vel aliâ indignâ causâ commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitari, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contemptâ, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices

falso solicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coërceatur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsum innocentes Confessarios impie calumniando; vel scelestè procurando, ut id ab aliis fiat, à quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate & dignitate munito, præterquam à nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

Demum magnopere cupientes à Sacerdotalis Judicii, & Sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiæ injuriam longe submovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, &, quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam Dæmonis potius, quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hâc nostrâ in perpetuum valiturâ sanctione, quemadmodum à pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus & singulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad Confessiones excipiendas approbatis & quovis Privilegio, & Indulto, etiam speciali ex-

expressione, & specialissimâ notâ, & mentione digno suffultis, Auctoritate Apostolicâ, & nostræ Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi Præceptum commisso excipere audeat, sublatâ propterea illi ipso jure quâcumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessariâ privatus existit, quam ei, per præsentes has Nostras, adimere intendimus: & nihilominus si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, à qua absolvendi potestatem nobis solis, nostrisque Successoribus duntaxat reservamus, ipso facto incurrat. Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cujuslibet Indulti Confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere jurisdictiona, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate à nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis præsertim, quæ nuncupantur

Cruciatæ Sanctæ, vel Jubilæi Universalis, & plenarii, nec non quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolicâ, & quâvis firmitate aliâ roboratis, Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis, quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hâc vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes locorum Ordinarii, tam præsentes, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum, tam prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc nostram ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium, ipsorum fidei commissum, summâ animi innocentiâ, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei. Memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire summi, atque æterni Sacerdotis, qui Sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus & pulsantibus eorum culpâ cœlum claudatur, ne deper-

deperditæ oves ad ovile Dominicum redire properantes; eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne prodigi Filii egentes, & saucii, ad cœlestem Patrem revertentes nefariâ eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.

Ut autem præsentes Literæ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo

 primo

primo Kalend. Junii Pontificatûs Nostri Anno Primo.

VISA DE CURIA

X. Sub-Datarius.

N. Antonellus.

Pro D. Card. Passioneo

Cajetanus Amatus,

J. B. Eugenius.

Loco ✝ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU Christi millesimo siptingentesimo quadragesimo primo Indictione quartâ, die vero 17. Junii Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divinâ Providentiâ Papæ XIV. anno primo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Righum Apost. Curs.

Sebastianus Amadori Mag. Curs.

Sanctissi-

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

DECLARATIO

Super Constitutione præcedenti contra Solicitantes.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

APostolici muneris partes in procurandâ, præcipue rerum sacrarum, puta illibatâque penitus administratione versari debere, probe intelligentes, non modo & assiduis hortationibus, & justâ, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque Ministris sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus, providere studemus, verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire ac roborare pro earumdem tuendo vigore, cum occasio popoſcerit, non prætermittimus. Sane cum non alias per quamdam nostram Constitutionem, cujus initium est, *Sacramentum Pœnitentiæ*, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kalendas Junii Pontificatûs Nostri Anno primo editam omnibus & singulis Sacerdotibus tam sæcularibus, quam regularibus interdiximus, & prohibuimus, ne aliquis eorum, extra casum extremæ necessitatis, nimi-

nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tamquam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessariâ, ipsi per nos vigore ejusdem Constitutionis ademptâ, privatus existeret; & alias prout in memorata Constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plene & sufficienter expresso & inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum nos subinde super ea dictæ Constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse accepimus, quarum resolutionem privato cujusque judicio relinquendam, minime existimamus, ne lex incertis conjecturis & opinionibus jactata in sensus à mente nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur: hinc est, quod nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & maturâ deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine memoratam Constitutionem nostram cum omnibus & singulis in ea contentis tenore præsentium, quatenus opus sit, confirmamus, illaque integre, penitus, & omnino, atque ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari præcipimus, & mandamus. Præterea habitâ super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Prænestino Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Petra nuncupato, Pœnitentiario Nostro

Nostro Majori, ac dilectis Filiis Officii Pœnitentiariæ Apostolicæ Ministris, qui rem jussu nostro mature perpenderunt, deliberatione, motu, scientiâ, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eâdem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, ita interdici re ipsâ & prohiberi prædicto modo tunc audire & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi forte iste alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex confessionem excipere ac absolutionem impertiri. Porro, si casûs urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint; ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat, fore se re ipsâ coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium; si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: imo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel remo-

removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis absque ullius infamia, vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ nostræ Constitutionis declaramus, & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus. Quod si idem Sacerdos aut quovis modo sese nullâ gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, si alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto crimine complicis, eoque in articulo, ut præfertur, constitutæ sacramentalem confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri nullâ, sicut præmittitur, necessariâ causâ cogente præsumpserit, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones à Christo Domino ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint: (non intendimus autem pro formi dando mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indigno necessariam jurisdictionem auferre, ne hâc ipsâ occasione aliquis pereat:) nihilominus Sacerdos ipse violatæ, ausu ejusmodi temerario, legis pœnas nequaquam effugiet; ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodemque plane modo, quo ibidem decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi reservatam incurrat, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus & singulis illis, quæ in præfata nostra Constitutione voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium Literarum transumptis seu exemplis etiam impressis manu alicujus
Nota-

Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die octavâ Februarii anno millesimo septingentesimo quadragesimo quinto Pontificatûs nostri Anno quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

Sanctissimi Domini nostri Benedicti Papæ XIV.

DECRETUM

Contra Solicitantes, & Sacrificio Missæ abutentes ad Sortilegia.

Feria V. Die 5. Augusti 1745.

IN Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Domino nostro Domino BENEDICTO Divinâ Providentiâ Papa XIV. & Eminentissimis, ac Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad animarum reparationem à Christo Domino institu-

tis,

tis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut prætextu, ad turpia sollicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas à Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter san. Mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem, quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc, ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali Decreto Supremæ Inquisitionis diei 15. Decembris 1633. semel saltem in Anno, id est Feriâ sextâ post Octavam Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica Mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari congressu suos Subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram Suprema Congregatione juratum testimonium exhibeant.

Paulus Antonius Cappellonus S. Romanæ, & Universalis Inquisit. Not.

Loco † Sigilli.

Die 21. Augusti 1745. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum Palatii Sancti Officii, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Remolatium Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

San-

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

Super Missa Parochiali, & Conventuali.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

CUm semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates vestras libenter amplectimur, ut sinceræ nostræ erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tum vero majori animi alacritate idipsum præstamus, quum ad excitandum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini vestro commisso, præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quam si Divini cultûs augmentum, atque exactam Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium Pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

Hujus porro Epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis, atque argumentum imprimis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam

gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro populo ipsorum curæ commisso, tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & collegiatis, tum denique debitum psallendi, quo tenentur Canonici prædictarum Ecclesiarum Choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed à scriptoribus frequenter habita tractatio est; cumque ea res in hujus Almæ Urbis nostræ Congregationibus, & potissimum in Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit; quamvis earundem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia, & sibi consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam pontificiam Prædecessorum Nostrorum approbationem & confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque vestrûm non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas scriptores abierint, opinionum varietate, constans hujus Apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, & Fraternitatibus vestris quædam veluti norma ac regula suppetat, juxta quam Synodales, aliasque vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes, seu Edicta, quorum publicationem vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero executionem, dum, juxta ea, quæ in præsentibus tenenda, atque servanda

præ-

præscribimur, omni, quâ decet sollicitudine ac vigilantia urgere studebitis, minime dubitandum Vobis erit, ne statutorum vestrorum implemento obicem, aut moram afferre valeant recursus ad hujus nostræ Curiæ Tribunalia forsitan habendi; utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus ac jubemus: quamobrem has ipsas Literas nostras in singulorum Tribunalium Regestis asservari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quam de vestris decretis, quæ ipsi præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem quod nuper enunciavimus, sacrosanctum Missæ Sacrificium à Pastoribus animarum applicari debere pro populo ipsorum curæ commisso, ut veluti ex Divino præcepto descendens, à Sacra Tridentina Synodo diserte exprimitur *sess.* **23.** *cap.* **1.** *de Reformat.* per hæc notabilia verba: ***Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre.*** Et quamvis minime defuerint, qui per inanes & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem à Sancta Synodo memoratam de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint; quum tamen relata Concilii verba satis clara & perspicua sint, quumque prædicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privative præposita, constanter edixerit, eos quibus animarum cura demandata est, non modo Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro Populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleëmosynam percipere posse, quoque magis intereft, quum hæc intelligentia à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata: ni-

 hil

hil jam amplius ulli vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi; necnon illius promptam executionem in vestris respective Diœcesibus omni studio procurare debeatis.

Neque nos tamen, qui ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononiensis, Patriæ nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus, non inquam nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportune à nobis est occurrendum.

Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne Animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandet, ut quotiescunque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eandem curam exercendam eligant ac deputent, uti videre est *in sess. 6. cap. 2. sess. 7. cap. 5. & 7. sess. 21. cap. 6. sess. 25. cap. 16.* non raro autem eveniat, ut aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujusmodi Ecclesiæ onera, usque ad novi Rectoris electionem, ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id jubente *sess. 24. cap. 18. de Reform.* nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur se ipsos à prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod, habituali cura penes alium, seu alios residente, ipsi actualem duntaxat exerceant; vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles; vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti; ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui à prædicta

cta applicatione Missæ pro Populo nonnunquam alienos se ostendunt. Itaque mens Nostra & sententia est, sicuti etiam pluries à prælaudatis Congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solum Parochi aut Vicarii Sæculares, verum etiam Parochi aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicunque etiam specificâ, & individua mentione digni, æque teneantur Missam Parochialem applicare pro Populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.

Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum, allegare solent, congruos sibi Parochiæ suæ reditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem & confirmationem extendimus; & quatenus opus sit, authoritate Apostolicâ iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quod licet Parochi, seu alii, ut supra, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur, & quamvis antiquâ, seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Diœcesibus seu Parochiis obtinuerint, ut Missa pro Populo non applicaretur. eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes, Missæ Sacrificium pro Populo sibi commisso applicare debere, non ideò statuere voluimus, eosdem aut quotidie, aut quotiescunque celebraverint, ad prædictam applicationem pro

Populo teneri. Et quidem Sacrosancta Tridentina Synodus *seff.* 23. *cap.* 14. præcipit Episcopis curare, ut sacerdotes saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus Missarum sacra faciant, *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent*: in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus provide constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debeant. At vero nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro Populo celebrare & applicare teneantur; & quamvis compertum habeamus id, quod alias à Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro Populo celebrare & applicare debere: eum vero, qui uberioribus hujusmodi reditibus non gaudeat, festivis tantum diebus id ipsum præstare teneri: quum tamen pariter nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam summam pertingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellare possint; quoniam pingues minime habendi sunt reditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia & gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adversùs hujusmodi decretum, tanquam plus æquo rigidum, excitatæ, nobis innotescant: Idcirco opportunum censemus Fraternitatibus vestris declarare, nobis abunde satisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro populo celebrent atque applicent in Dominicis aliisque per annum diebus Festis de præcepto; quum prædicti Dominici, aliique Festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Concilii Tridentini *seff.* 5. *cap.* 2. & *seff.* 24. *cap.* 4. qui-

4. quilibet animarum curæ præpositus Populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, iidemque sint dies, de quibus eadem Sancta Synodus statuit, ut *moneat Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei*; & quibus Parochi Subditos suos in Doctrina Christiana erudire debent, juxta id quod à prædicto Concilio incitat. *Cap.* 4. Episcopis præcipitur, ut nempe *saltem Dominicis & aliis festivis diebus pueros in singulis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & Parentes, diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri* curent.

Et quia in nonnullis Diœcesibus numerus dierum Festorum de præcepto, de Apostolica nostra authoritate & consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus Festis Christi fideles, & Missam audire, & ab operibus servilibus abstinere debeant; in aliis vero Populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missæ Sacrificium, Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Missæ Parochialis in hujusmodi diebus Festis, penitus eliminentur, statuimus & declaramus, quod etiam iisdem Festis diebus, quibus Populus Missæ interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro Populo celebrare & applicare teneantur.

Quia vero propria nonnunquam experientia satis agnovimus, aliquos esse Parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleëmosinis, quas à Fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur, eos vero qui, Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam sub Vicarii, seu

Oeconomi nomine, deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsis constituti, & pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali curâ apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti; proindeque pro istis severe nimis agi videretur, si diebus Festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleëmosynam pro applicatione Missæ recipere: Idcirco nos tam istorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, eisdemque, quantum nobis integrum est, consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est, omnes & singuli prædicti teneantur diebus Festis Missam pro Populo celebrare & applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique vestrûm facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi, ad hoc ut, etiam diebus Festis hujusmodi, eleëmosynam ab aliquo pio offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere & licite possint & valeant; dummodo ad necessariam Populi commoditatem, in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent; eâ tamen adjectâ conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro Populo applicent, quot in diebus Festis, infra eandem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad Vicarios, sive Oeconomos Ecclesiarum vacantium, quum à Sacro Tridentino Concilio *citat. sess.* 24. *cap.* 18., cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi & constituendi, *cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione*; vestrum erit, Ven. Fratres, cum

eum iis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, ut egenti Vicario, qui exiguâ hujusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat; congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrandi & applicandi Missam pro Populo diebus Festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ Nostræ Apostolicæ exigitur, opportuna Thesaurario nostro Generali mandata dirigimus, quæ is denunciare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum Collectoribus, cum quibus Episcopi Ecclesiasticæ nostræ ditionis, cæterorumque vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

Ac demum, quoad illos, qui tanquam Vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet, ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis ipsorum Ecclesiis, seu Monasteriis, Collegiis, aut Locis Piis olim unitæ; quamvis à recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit: *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris Anni MDCLXVII. distincte statuitur; nihilominus, ubi præscripta fructuum portio, vel nullo modo, vel non integre Vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ Constitutionis eisdem fuerit attributa, minime sufficiens à vobis reputetur, propter temporum circumstantias, & signanter pro implendo onere celebrandi & applicandi Missam pro Populo diebus Festis de præcepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina *sess.* 7.

cap. 7. dum illorum arbitrio permisit, juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem, congruam prædictis Vicariis fructuum portionem assignare; quam ob causam nos etiam Fraternitatibus vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes & oportunas facultates impertimur; quibuscunque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur, adversus ea, quæ salubriter à vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda, & Fraternitatibus vestris denuntianda judicavimus. Indeque gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad Missam Conventualem, neminem vestrûm latere putamus Sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis tum Horæ Canonicæ debitis modo, & forma recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur; quæ adeo claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eâque de re perspicuæ pariter, & per omnia uniformes existunt Resolutiones ab hac Congregatione Vener. Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes Apostolicâ Authoritate nostrâ confirmamus & approbamus, earum executionem Vobis enixè inculcantes: ut scilicet Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur à Clero prædictarum Ecclesiarum, pro earundem Benefactoribus in genere quotidie applicetur; eodem prorsus modo, quo Missam Parochialem ab iis, qui curam animarum gerunt, pro populo sibi commisso, singulis saltem diebus Festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus. Itaque date operam, ut falsum quorundam opinionem eliminetis, quam in aliquibus

Ec-

Ecclesiis ejusmodi, sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quod nempe, dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ Benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur, & applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis Missæ Conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos Benefactores, sed Benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt quicunque in eadem sive Dignitates, sive Canonicatus, sive Mansionariatus, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem suis respective vicibus celebrant.

Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum Ecclesiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus Sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi aliâ ratione satisfacere possit, quam eâ, quæ à Lege Ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eandemque pro illis in genere applicando.

Profecto non solum prioribus Ecclesiæ seculis, verum etiam temporibus haud longe à nostra ætate remotis,(quod Vos ex historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium, & singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorumque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabantur, ideo consignata erant, ut eorundem recordatio nunquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missæ Sacrificium offerretur; quam ob causam etiam prædictus Catalo-

talogus in plerisque Ecclesiis ob oculos Presbyteri Celebrantis apponi consuevit, licet iidem pii Benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent, Ecclesiarum siquidem Præsules preces pro iis impetrandas esse duxerunt; quamvis illi propria bona offerentes, ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi Diptychorum usus sensim defecit: ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco deserere fas est usum & disciplinam orandi pro iis, & Sacrificium Missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere originem atque rationem desumit.

Quemadmodum vero, loquendo de Missa Parochiali, superius dictum est, varias excusationes afferri solere, ad declinandam illius applicationem pro Populo diebus Festis de præcepto; ita pariter usu venit quoad applicationem quotidianam Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores, provide è medio sublatæ fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini resolutiones, quas proinde in his etiam authoritate Nostrâ approbamus & confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verum jam pluries responsum fuit, hujusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abusus & corruptela dicenda est, nemini suffragari. Alii à Missa pro Benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo quod alio quopiam Missarum onere

ob-

obstricti inveniantur, vel ratione proprii Canonicatûs, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod insimul cum Canonicali Præbenda obtinent; vel quia, præter munus Canonici, seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali seu Collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exerceant, dum Missam Conventualem canunt diebus Festis de præcepto, debent pro Populo sibi commisso eam applicare: ac proinde nequeunt eandem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, jubendo singulis prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicent; pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter Missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco Missam hujusmodi celebret, applicetque.

Aliorum pariter exceptio fuit, quod Missa Conventualis non semper à Canonicis aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam à Beneficiatis aut Mansionariis, quos minus æquum videtur pro Missæ celebratione omni eleëmosynâ carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam eleëmosynam quotidianam pro Missa Conventuali, ad nihilum fere redactæ, vix foret, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem Synodus *sess.* 24. *cap.* 15. opportunas rationes ostendit, quibus Canonicalium Præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vero designatam à Concilio viam, ut fere evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem

Con-

Concilii recursum habere; cujus erit perspecto ex vestris relationibus rerum statu, authoritate Apostolicâ à Prædecessoribus nostris eidem impartitâ, & à nobis etiam præsentium tenore confirmatâ, quotidianam applicationem Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ut alias, ad Festos tandummodo dies reducere.

Non modo Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in eisdem canatur, sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque quum nuper à nobis dictum fuerit, primam Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam & applicandam esse; nunc expendendum superest, an earundem Ecclesiarum Capitula Jurisdictioni vestræ respective subjecta adigere debeatis, ut alias quoque Missas, si plures, ut præfertur, celebrari contiggerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex Vobis Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam & tertiam Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attenta Canonicatuum & Beneficiorum tenuitate, ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam

ctam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque hujusce dubii solutionem eadem Congregatio nuper judicio nostro remittendam esse censuerit; Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus; laudandos nempe & confirmandos esse, quotquot sponte suâ secundam, aut tertiam Conventualem Missam pro Benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum Ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam omnino secundæ, tertiæque Missæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in commemoratione pro defunctis, Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.

Huic demum Epistolæ nostræ finem imponentes, Fraternitates Vestras enixe hortamur; ut maximam curam & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem Missæ conventualis, Horæ Canonicæ non præpropere, sed exacte, pausâ nempe interpositâ, & maximâ, qua decet, reverentiâ, ac religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis, inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem, adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum Privilegia. At quum Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 12. loquens de Dignitatibus & Canonicis, qui Choro interesse

bedent,

debent, unum ex eorum officiis esse dicat: *In Choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare:* quumque pauca omnino sint Capitula, in quibus eo modo à Canonicis in Choro assistitur, ideoque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur, quum insuper opinio illa nunquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit, & improbata: quamvis præsumptis consuetudinis, aliisque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur, Canonicis etiam Ecclesiarum Parochialium hujus nostræ Urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiatur à pluribus Conciliis Provincialibus, ab hac etiam Apostolica Sede approbatis & confirmatis: nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum legi se accommodent. Equidem minime nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant, unius vel alterius Ecclesiæ Canonici se muneri suo satisfacere per simplicem in Choro assistentiam, absque Divinæ Psalmodiæ Cantu. Verum nisi illis præsto sit Apostolicum non præsumptum vel abrogatum, sed legitimum ac vigens Privilegium sive Indultum, jure ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, Præbendarum ac distributionum fructus minime suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque nobis, neque vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote, quæ ad ipsius Dei cultum proxime spectat, abusus & corruptelas, & quas arguendo & increpando evellere debeamus, dissimulatione ac silentio

nostro

nostro fovisse & confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, ApostolicamBenedictionem amantissime impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam majorem die XIX. Augusti MDCCXLIV. Pontificatus Nostri Anno quarto.

Sanctissimi Domini Nostri

DOMINI

BENEDICTI

DIVINA PROVIDENTIA

PAPA XIV.

CONSTITUTIO

Super Jurisdictione Episcoporum quoad Ecclesias Parochiales Regularium, & Personas curam Animarum Subditorum Sæcularium in eis exercentes.

BENEDICTUS

EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Firmandis atque asserendis Ecclesiasticæ disciplinæ regulis studiose intenti Prædecessores Nostri Romani Pontifices, consueverunt, pe- *Pontificum mos inhærendi Præde-*

cessorum Constitutionibus & Congregationum Decretis.

culiaribus rerum aut temporum necessitatibus animadversis, ad generalis providentiæ curam animam adjicere; easque Apostolicas Constitutiones opportune promulgare, quibus & gliscentes morum corruptelas resecarent, & inordinatas humanæ arrogantiæ præsumptiones reprimerent. Cui rei obtinendæ utilissimum plane experti sunt, vel antiqua Patrum constituta renovare, interpretari, aut declarare, vel competentium Romanæ Curiæ Tribunalium, sive Congregationum, judicata, & responsa colligere, confirmare, aut in aliquibus remittere, eademque prudenter atque apte conciliare, si quando inter ea non satis convenire videretur. Utque antiquiora omittamus exempla, non alia sane ratione fel. record. Prædecessor Noster Clemens Papa X. per suam Constitutionem, quæ incipit *Superna,* datam XI. Kal. Junii anno MDCLXX. inhærendo pluribus resolutionibus Congregationum S. R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium, ac Tridentini Concilii interpretationi, auctoritate Apostolicâ præpositorum, multa constituit circa debitam à Regularibus erga Episcopos locorum Ordinarios observantiam, & subjectionem, tam in petenda eorum licentia, & benedictione, pro Verbi Dei prædicatione in Ecclesiis, etiam suorum respective Ordinum habenda, quam in approbatione, & facultate ab eisdem obtinendâ pro administrando Sæcularibus Pœnitentiæ Sacramento. Ita pariter se gessit recolendæ memoriæ Prædecessor Noster InnocentiusPapa XII. quum ad normam plurium resolutionum Congregationis Concilii præfatæ, certas sacrarum Ordinationum regulas, & singulorum Episcoporum jura in proprios subditos, præfinivit, latâ Constitutione, quæ incipit:

Clementis X. exemplum.

Item Innocentii XII.

Specu-

Speculatores, sub datum pridie Nonas Novembris anno MDCXCIV.

Id ipsum Pontifex a se pluries servatum memorat.

Hanc ipsam rationem Nos ipsi secuti sumus in Apostolicis nostris Literis, quarum initium est: *Sacramentum Pœnitentiæ*, anno MDCCXLI. Kalendis Junii datis, in quibus nonnulla decrevimus, & statuimus adversus Sacerdotes, in Sacramentali Confessione suos Pœnitentes ad turpia sollicitantes, juxta declarationes, in causis hujus generis diversis temporibus, & casibus prolatas à Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, contra hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum. Id ipsum nuperrime egimus, dum Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archi-Episcopis, Episcopis, cunctisque locorum Ordinariis, per Italiam constitutis encyclicas Literas dedimus sub die xix. Augusti hujusce anni MDCCXLIV. quarum initium est: *Cum semper oblatas*, quibus, à prædictæ Congregationis, Concilii Tridentini Interpretis, resolutionibus & placitis neutiquam discedentes, plura declaravimus circa onus, quod habent, tum omnes animarum curam gerentes, Missam pro populo applicandi diebus saltem festis de præcepto, tum etiam Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum Canonici, aliique de earum gremio, Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere specialiter offerendi. Nunc denique hoc idem à Nobis servatum iri declaramus, dum Episcoporum jura, quod attinet ad Visitationem Ecclesiarum Parochialium, ad Regularium Monasteria pertinentium, hâc nostrâ perpetuo valiturâ Constitutione asserere, atque, ut infra, definire & constituere in animum induximus.

Et in præsenti potissimum observari declarat.

Refert Tridentini Decretum circa jurisdictionem Episcopi in Ecclesias Parochiales, ad Regulares spectantes.

Animarum curam in sæculares personas exercentes in iis Ecclesiis, quæ Monasteriis seu Domibus Virorum, aut Mulierum, annexæ sunt, sive ipsi regulares sint, sive sæculares, Sacri Tridentini Concilii præscripto, *Sess.* 25. *cap.* 11. *de Regularibus*, subesse debent *immediate in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus Diœcesi* prædicta Monasteria *sunt sita*; exceptis duntaxat iis Monasteriis, seu locis, *in quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum, Sedem Ordinariam principalem habent, atque aliis Monasteriis, seu Domibus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores, jurisdictionem Episcopalem, & temporalem, in Parochos, & Parochianos exercent; salvo tamen eorum Episcoporum jure, qui Majorem in prædicta loca, vel personas jurisdictionem exercent.*

Gregorius XV. firmat eamdem jurisdictionem in omnes animarum curam, & Sacramenta, quomodocunque administrantes.

Cum itaque nonnulli Sacerdotes, ab Episcopali jurisdictione exempti, quos neque Parochos, neque animarum curæ addictos esse constaret, ausi fuissent aliquibus Christi fidelium matrimoniis interesse, sine prævia Episcopi aut Parochi licentia; quæsitum fuit, utrum hujusmodi Sacerdotum correctio, atque in eosdem animadversio ad Episcopum, an vero ad eorum Superiores privative spectaret? Cumque hi privatum ejusmodi jus ex eo deducerent, quod Tridentina Synodus *loco citato*, dum facultatem tribuit Episcopis corrigendi, & puniendi Sacerdotes ab eorum jurisdictione exemptos in his, quæ ad animarum curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, de iis duntaxat Sacerdotibus loquitur, qui vel Parochi sunt, vel animarum curam exercent; cujusmodi sane ii non erant, de quibus agebatur:

futi-

futilem hanc vanamque præsumptionem reprimere statuit fel. record. Prædecessor Noster Gregorius Papa XV. ac de consilio Congregationis Sacri Concilii Tridentini Interpretis, editâ Constitutione, quæ incipit: *Inscrutabili*, datâ Nonis Februarii Anno Incarnationis Dominicæ MDCXXII. decrevit, ac declaravit, *ut deinceps tam Regulares, quam Seculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum sæcularium Monasteriis, seu Domibus Regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel Beneficiis, sive Regularibus, sive Sæcularibus, incumbentem exerceant; sive alias Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent, prævia Episcopi licentia, & approbatione: sive quoquo modo in dictæ Curæ exercitio, aut in eorundem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione, de facto, absque ulla auctoritate se ingerant; in his, quæ ejusmodi curam, seu administrationem, concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni, Diœcesani Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, plene in omnibus subjiciantur.*

Pontifex alias quæstiones circa similia cum consilio &c. definire intendit.

Hâc controversiâ per constitutionem Gregorianam è medio sublatâ, non ideo ab aliis quæstionibus & litibus, circa idem rerum genus promovendit, cessatum fuit; pluraque dubia tam in Congregationibus S. R. E. Cardinalium, quam in Auditorio Rotæ, frequenter agitata & resoluta fuerunt circa peculiarium quorundam actuum naturam, an scilicet iidem censendi essent ad animarum curam, seu ad Sacramentorum administrationem Pertinere, & consequenter, an Episcopus in visitandis Regularium Ecclesiis, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, posset, nec ne, suam circa hujusmodi actus jurisdictionem exercere; tum etiam, an hoc, aut

illud Monasterium dici posset ordinaria & principalis Sedes Abbatis Generalis, seu Capitis Ordinis, ideoque Ecclesia hujusmodi Monasterio adnexa, quamvis Parochialis foret, Episcopo in visitatione subjecta non esset? Cum igitur resolutiones in prædictis Curiæ Nostræ Tribunalibus circa hujus generis quæstiones identidem captas, earumque rationes & fundamenta, diligenter & considerate perpenderimus; consilium quoque & sententiam audierimus aliquot ex Ven. Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, aliorumque Virorum in juris Canonici scientia præstantium, nonnulla super his de Apostolicæ potestatis plenitudine decernere deliberavimus: ac præsenti nostrâ Constitutione inviolabilem quandam normam præfinire, quâ positâ, omnes de cætero lites, & controversiæ prædictis de rebus, si fieri possit, pœnitus eliminentur, atque omnia submoveantur obstacula, quæ debitam decretorum Sacri Tridentini Concilii executionem in re tam gravis momenti impedire, aut retardare, hactenus consueverunt.

Approbat resolutionem Congregationis Episcoporum, & Regularium, quod Missionarii, Pastorali visitationi præmissi, etiam à Parochis Regularibus excipi debeant, libenter.

Optime sane consilio ab Episcopis, Pastoralem visitationem aggredientibus, præmitti solent in singula Diœcesis loca aliquiSacerdotes Missionarii, qui ante ipsorum adventum, prædicationibus verbi Dei, & administratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, spiritualem populorum profectum, & animarum salutem, qui potissimus est Pastoralis visitationis scopus, studeant promovere. Inventi sunt autem ex iis Regularibus, quorum Ecclesiis incumbit Parochiali Sæcularium cura, qui in dubium revocarent, an hujusmodi Missionarios, sive sæculares, sive alterius Instituti vel Ordinis Regulares, ab Episcopo missos tanquam visitationis suæ prænun-

nuntios, in propriis Ecclesiis & Domibus ad exercenda munera eisdem commissa admittere & recipere ipsi tenerentur. Quod dubium, quum in Congregatione S. R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum & Regularium proposità examinatum fuisset sub die XXXI. Augusti anni MDCLXVIII. affirmative resolutum fuit; ut scilicet prædicti Missionarii etiam à Regularibus Parochis seu Curatis libenter excipi debeant, omnibusque rebus juvari, quibus ad injunctum sibi onus adimplendum opus illis esse contigerit. Quod Nos quoque probamus, & auctoritate Apostolicà confirmamus, atque in posterum (quoties id opus esse, prudenti Episcopi arbitrio judicatum fuerit) ab omnibus hujusmodi Parochis, seu Curatis, præcipimus observari.

Sed & in ipso visitationis cursu, atque etiam extra illam, aliqui Regulares, de suorum privilegiorum, & exemptionum indemnitate plus nimio solliciti, hanc Episcopis controversiam moverunt, utrum iis liceret, in ipsorum Regularium Ecclesiis, sive Parochialibus, sive non Parochialibus, Sacramentum Confirmationis administrare; quæ quidem controversia in Congregatione Concilii; partibus plenissime auditis, pro Episcopis decisa fuit, quemadmodum & Nos generaliter, & sine exceptione, eandem definimus.

Et decisionem Congregationis Concilii, quod possit Episcopus Sacramentum Confirmationis in Ecclesiis Regularium administrare.

In exequenda vero Pastorali visitatione Ecclesiarum Parochialium, quæ à Regularibus administrantur, minime quidem licet Episcopo omnia Ecclesiarum hujusmodi Altaria visitare, sed illud duntaxat, in quo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asservatur, & consequenter, Sacrum ipsum Tabernaculum, Fontem quoque Bapti-

Declarat, quæ visitare possit Episcopus in Ecclesiis Paro-

chialibus Regularium. Baptisterii, si adsit; item Confessionale, in quo Parochus ad audiendas Confessiones residere solet; Pulpitum Ecclesiæ, è quo Parochus jus habet, verbi Dei, juxta præcipuum ministerii sui munus, annuntiandi; Sacrarium pariter Ecclesiæ, ad inspiciendum locum, in quo asservatur sacra supellex, pro Sacramentis, tam intra Ecclesiam, quam extra illam, decenter administrandis, Sepulchrum, excipiendis Subditorum Parochiæ corporibus addictum, Cœmeterium, Parochianorum humandis cadaveribus destinatum; Turrim campanariam, dummodo in ea sint campanæ ad Parochiam proprie spectantes; ac demum præter res supra enuntiatas, omnia sacra vasa, quibus vel Particulæ consecratæ servantur, vel sacra Olea, sive in Baptismo, sive in extrema Unctione adhibenda, vel aqua Baptisterii, vel alia rite benedicta, quæ pro ingredientium aspersione ad Ecclesiæ fores poni consuevit.

Quid circa Parochi vitam & mores cognoscere valeat? Visitationi locali proxima est ea, quæ personam respicit Parochi; cujus quidem, si Regularis sit, agendi rationem, in iis, quæ spectant ad observationem proprii ipsius Regularis instituti, non est Episcopi inquirere, quum ad ipsius Superiorem Regularem privative id pertineat. Licet tamen Episcopo, vel potius ipsi specialiter incumbit ipsius Parochi, seu Curati, etiam Regularis, vitam ac mores scrutari, quatenus ea, quæ extra claustrum prodierint, Rectoris animarum exempla, plurimum conferre ad populi ædificationem, vel contra eidem obesse maxime possunt; quemadmodum alias eadem Concilii Tridentini Congregatio sapienter decrevit, & Nos etiam earundem præsentium tenore decernimus, & statuimus.

Ad

Ad personalem quoque Parochi visitationem, proindeque ad Episcopi jus & Officium, pertinet eâ occasione examinare, an titulo legitimo Parochus, etiam Regularis, animarum curam exerceat, an residentiæ lex ab eo observata fuerit atque observetur; an ad Synodum vocatus, iverit; an Congregationes seu Conferentias, super casibus conscientiæ haberi solitas, frequentet; an onera, quæ secum fert animarum cura, adimpleverit; ac inter alia, an Missam pro populo applicaverit diebus festis de præcepto; an iisdem festis diebus omnia præstiterit, quæ à Sacro Tridentino Concilio præscripta sunt, populum verbi Dei prædicatione, & pueros in fidei rudimentis, Christianæque doctrinæ præceptis, instruendo; an statis diebus excipiendis Fidelium confessionibus vacet; an ægrotantibus, & in extremo vitæ agone laborantibus, debita spiritualia subsidia sedulò, præstet, & Sacramenta Ecclesiæ tempestive conferat, an pueros & puellas ante susceptionem Sacramenti Confirmationis, tum etiam ante primam eorum Communionem, opportunis instructionibus erudierit; an priusquam Fideles ad matrimonia in facie Ecclesiæ celebranda admittat, debitas inquisitiones adhibuerit, atque adhibeat, quibus tuò deprehendere possit, nullum inter contrahentes impedimentum existere, eosdemque libere matrimonio consentire, ac demum in doctrina Christiana, maxime vero in præcipuis Religionis nostræ mysteriis, illos instructos esse; denique, an Parochus apud se recte ordinatos retineat libros tum Baptizatorum, ubi Fons Baptismalis adsint in ipsius Ecclesia, tum sacro Chrismate confirmatorum, libros etiam Matrimoniorum, & status animarum.

Et circa alia ad eiusdem Officium spectantia.

Uno

Statuit Parochi correctionem ad Episcopum cumulative cum Superiore Regulari spectare.

Uno verbo: Quidquid Episcopus à Parocho sæculari exquirere atque exigere solet ac debet, id omne, Regulari observantiâ unice exceptâ, à Parocho Regulari exquirere & exigere potest; atque ubi hunc muneri suo defecisse compererit, opportuna Decreta condere & pronunciare, ac meritas in eundem pœnas statuere; In quo nihilominus Episcopi facultates minime privativæ sunt, sed Præsul Regularis jus cumulativum cum ipso habet; ita tamen, ut si aliter à Superiore Regulari, aliter ab Episcopo, decerni contingat, hujus, non vero illius, Decretis sit standum; prout alias à Congregatione Tridentini Concilii Interprete judicatum fuit, nosque auctoritate Apostolica probamus, confirmamus, atque decernimus.

Parochianorum autem ad Episcopum privative.

Privativum tamen Episcopi jus est in Parochianorum mores inquirere, ac, si quæ inter ipsos scandala oborta fuerint, auditis proborum ac prudentium Virorum sinceris relationibus, de iis cognoscere, eaque opportunis remediis resecare & reformare: nec etiam Superioribus Regularibus in hujusmodi seculares Parochiæ subditos illa competit jurisdictio.

Remotionem vero Parochi, utrique licere sine alterius consensu.

Eveniente autem casu, quo vel Episcopus, vel Superior Regularis aliquem ex prædictis Parochis ab exercitio Curæ removendum, eademque privandum esse judicaverint; quoniam hujusmodi Parochis sine prævia Episcopi approbatione, ad curam animarum accedere nequaquam licet, quamvis à superioribus deputati, iidemque ad nutum sint amoviles; dubitatum propterea fuit, an Episcopus posset ad hujusmodi remotiones procedere, sine Superioris Regularis consensu, & an remotionis causas eidem adducere, easque verificare deberet; tum etiam an Regularis Superior ad similem remotionem & privationem suo jure

jure deveniens consensum Episcopi exquirere, suasque agendi rationes illi notas atque probatas facere teneretur. Qua de re, supradicta Congregatio Concilii decrevit, hujusmodi Parochos tam ab Episcopo, quam à Superiori Regulari, æquo jure, non requisito alterius consensu, ab animarum cura removeri posse, nec unum alteri causas judicii sui aperire, multoque minus probare & verificare debere. Id quod à Nobis in omnibus approbatur & confirmatur.

Firmat exemptionem Parochialium, in quibus Superiores Regulares jurisdictionem Episcopalem & temporalem obtinent.

Postquam vero Tridentina Synodus loco superius laudato declaravit, prædictos Curatos, seu Parochos, tam sæculares, quam regulares, animarum curam exercentes in Monasteriis seu Domibus Religiosis, quibus hujusmodi cura personarum sæcularium incumbit, subesse debere immediate in iis, quæ ad dictam curam & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctione; (quod quidem, juxta magis receptam Tribunalium hujus Nostræ Curiæ sententiam, intelligitur de jurisdictione Episcopi Ordinaria, non vero de delegata) illa tamen Monasteria, seu Loca ibidem à Concilio excipiuntur; in quibus Abbates aut alii Regularium Superiores jurisdictionem Episcopalem & temporalem in Parochos &Parochianos exercent; salvo nihilominus eorum Episcoporum jure, qui alia quapiam ex causa, seu titulo, majorem in prædicta loca, vel personas, jurisdictionem exercent. Quare nonnullis Episcopis contendentibus, licere sibi, saltem, tanquam Delegatis à Sede Apostolica, in Parochos prædictos, sive in Parochianos, aliquem jurisdictionis actum exercere; Congregatio Concilii respondit, quod, ubi Abbas, aut Superior Regularis suam probat jurisdictionemEpiscopalem & temporalem in suos Parochos

&

& Parochianos; & contra, Episcopus probare nequit ampliorem in eosdem jurisdictionem ex alio capite sibi acquisitam fuisse; abstinere omnino debet Episcopus tam à visitatione, quam ab alio quocunque jurisdictionis actu in hujusmodi Parochos & Parochianos. Quod quidem, veluti ipsiusConcilio Decretis consonum,Nos etiam Apostolicâ confirmatione roboramus.

Declarat, exemptionem Parochialium Monasteriorum, in quibus resident Superiores Generales, non extendi ad residentias aliorum Superiorum nondum Generalium.

Similiter ab Episcopi jurisdictione, visitatione, & correctione, etiam in his, quæ ad Animarum curam,& Sacramentorum administrationem spectant, prædicta sancta Synodus excipit tam Sæculares, quam Regulares Parochos, qui animarum curam exercent in iisMonasteriis seuLocis, in quibus Abbates Generales aut CapitaOrdinum Sedem ordinariam principalem habent; Quæ exceptio, sive limitatio, pluribus controversiis occasionem præbuit. Et primo, an ad inducendam hujusmodi exemptionem ab Episcopali visitatione, satis sit, quod in aliquo Monasterio resideat Abbas Regularis, licet is Ordinis sui Generalis non existat. Super quo præfata Concilii Congregatio pronuntiavit, non sufficere Abbatis cujuslibet residentiam, nisi sit Abbas totius Ordinis sui Generalis. Tunc enim Tridentinum Concilium simplices Abbates, aut Regularium Superiores nominat, quum ab Episcopi jurisdictione, ac visitatione eximit Parochos Ecclesiarum seu Monasteriorum, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores jurisdictionem Episcopalem & temporalem exercent, quâ jurisdictione compertum est nonnullos etiam simplices Abbates, aut Superiores Regulares gaudere, quamvis non sint Ordinum Generales. De Abbatibus autem Generalibus, seu Ordinum Capitibus, tunc loquitur eadem sancta Synodus, quum à ju-

à jurisdictione, & visitatione Episcopali exemptos esse indulget eorum Ministeriorum seu locorum Parochos, in quibus Abbates Generales prædicti, aut Capita Ordinum, Sedem Ordinariam principalem habent. Cumque ea dubio procul sit Concilii mens, in hunc plane modum semper in posterum judicari, & censeri debere statuimus, minimè attentâ distinctionis notâ, quæ in plerisque Concilii Tridentini editionibus impressis apposita conspicitur inter verbum *Abbates*, aliudque *Generales*, utpote quæ nullatenus reperitur in exemplari authentico Actorum ipsius Concilii, quod in Archivo Sedis Apostolicæ in arce sancti Angeli asservatur, quodque, ut genuinam hujus loci lectionem certo cognosceremus, diligenter inspici fecimus; proindeque à prædictis exemplaribus impressis eadem distinctionis nota omnino est expungenda.

Indicat mendum in plerisque editionibus Concilii Tridentini.

Altera quæstio est, an ad obtinendam exemptionem ab Episcopali jurisdictione & visitatione, sufficiat, quod aliquod Monasteriorum Superioris Generalis Sedes Ordinaria existat, an vero præterea requiratur, ut ipsum Monasterium sit Caput Ordinis. De quo, quidquid alii obtinati fuerint, decernimus, sufficere, quod Monasterium, seu Domus, sit ordinaria & principalis Sedes Superioris Generalis, prout à Congregatione Concilii constanter judicatum fuit; quum verba Tridentini, de Capitibus Ordinum loquentis, non ad loca, sed ad personas Præsulum Regularium in iis locis residentium referantur.

Decernit, non requiri pro exemptione, quod Monasterium sit caput Ordinis.

Tertio dubitari contingit, an exemptio ab Episcopi visitatione, quam Tridentina Synodus, ut supra, concedit Ecclesiis Parochialibus eorum Monasteriorum, in quibus resident Abbates Generales, aut Capita Ordinum, ad alias quoque Pa-

Parochiales autem unitas Monasteriis residentialibus

rochia-

Superiorum Generalium non gaudere exemptione.

rochiales extendatur, quæ prædictis Monaſteriis unitæ ſunt, & ab eiſdem dependent. Sed quum de aliis hiſce Eccleſiis unitis taceant Conciliaria Decreta, neque porro eadem ratio honoris cujusdam, & reverentiæ habendæ erga Superiores Ordinum Generales in propriis Monaſteriis, vel Eccleſiis reſidentes, locum habeat in aliis Parochialibus, eiſdem Monaſteriis, ut præfertur, unitis, quod pluries Congregatio Conſilii cenſuit; hujusmodi ſcilicet Eccleſias unitas, minime exemptas eſſe à jurisdictione, & viſitatione Epiſcopi, quamvis illæ à Parochis regularibus adminiſtrarentur; id ipſum Nos, prædictæ Congregationis reſolutionibus inhærentes, decernimus & conſtituimus.

Aſſerit privativam jurisdictionem Epiſcopi in Parochianos, etiam hujusmodi Parochialium exemptarum. Item jus examinandi, & approbandi Parochum.

Quæſitum fuit quarto loco, an ratione exemptionis à jurisdictione Epiſcopi, quæ competit ſupradictis Rectoribus Eccleſiarum reſidentialium Superiorum Generalium, & propter eorundem Rectorum omnimodam ſubjectionem jurisdictioni, & correctioni prædictorum Generalium Regularium, jus aliquod, & jurisdictio attributa ſit iisdem ſuperioribus Generalibus in ſeculares Subditos hujusmodi Eccleſiarum, ſive Parochianos, an vero dicendum ſit jus iſtud ad Epiſcopum privative pertinere; ſuper quo decernimus, Epiſcopo plenam & privativam jurisdictionem competere in Parochianos, ad eundemque Epiſcopum pertinere, non ſolum propriam authoritatem & conſenſum (prævio examine per ſe ipſum, vel per Vicarium ſuum faciendo) interponere, quotiescunque Superior hujusmodi Generalis aliquem ſive ſæcularem, ſive regularem Parochum ſeu Curatum, etiam ad nutum amovibilem, ad exercendam in prædictis Eccleſiis animarum curam perſonarum ſæcularium deputare voluerit; ſed etiam,

am, ubi Episcopus hujusce Parochiæ regimen à supradictis Parochis exemptis, sive sæcularibus, sive regularibus, non recte administrari cognoverit; posse ipsum, & aliquando etiam debere pro sui Officii munere, apud Superiorem Generalem instare, ut Parochum seu Curatum hujusmodi ab animarum cura removeat; implorata quoque, quatenus opus sit, Apostolicæ Sedis authoritate; Si nempe Generalem prædictum, aut reluctantem, aut Parocho plus æquo faventem, invenerit.

Et instandi, quatenus opus sit, pro illius remotione.

Præcipua in hac materia quæstio illa fuit, quænam essent Monasteria, in quibus Abbates Generales, seu Capita Ordinum, Sedem ordinariam principalem habent; contendentibus nonnullis, quodlibet Monasterium, aut locum quemlibet, in quo Abbas Generalis, sive Caput Ordinis, manet, inibique moratur, Sedem ipsius Ordinariam principalem dici oportere, ita, ut ejusdem Monasterii, aut loci Parochus ab Episcopali jurisdictione, & visitatione immunis statim fiat. Verum vaga & arbitraria hujusmodi Sedes, quæ à sola Superioris Generalis præsentia naturam Sedis ordinariæ & principalis mutuatur, tum rectæ rationi, tum Concilii verbis ac sensui, plane adversatur. Quapropter, quum Nobis compertum sit, in aliquibus Ordinum Regularium Constitutionibus assignatum reperiri locum pro residentia Superioris Generalis, ejusque Curiæ; in aliis vero Ordinibus, ubi Constitutiones de eo nihil statuant, eandem residentiam veteri consuetudine esse præfinitam; quoties de Ordinum hujusmodi Superioribus Generalibus agatur, eorum Sedem ordinariam & principalem, ad effectum, de quo agitur, illam esse, & censeri decernimus, quæ ab ipsorum Constitutionibus, vel ab inveterata consuetudine prædicta præscribi dignoscitur; idque tan-

Statuit, residentiam Superioris Generalis ad effectum exemptionis non vagam & arbitrariam, sed illam duntaxat intelligi, quæ à Constitutionibus, vel à consuetudine Ordinis, præfinitur.

tantummodo Monasterium, non vero aliud, in quo, quacunque de causa, Superior Generalis commoratus fuerit, pro ordinaria Generalis Sede haberi præcipimus, licet ipse Generalis ibi actu non resideat.

Aut, quam Superior Generalis semel initio elegerit. Quod si aliqui sint Religiosi Ordines seu Congregationes, quorum Constitutionibus, vel Consuetudinibus minime præfinitum sit Monasterium, in quo Abbas Generalis, seu Caput Ordinis, residere debeat; nullum Monasterium pro ejusdem Generalis Sede ordinaria principali, ad effectum eximendi Parochum ab Episcopi jurisdictione & visitatione, ex eo tantum haberi debere statuimus, quod solus ipse Superior Generalis in eo degat, absque consuetis Ministris, quos in Ordine regendo socios habet; sed illud duntaxat Monasterium pro Sede Generalis ordinaria principali haberi volumus, quod semel ipse Superior Generalis, seu Caput Ordinis, initio Generalatus, elegerit pro sua stabili residentia, & Officialium, seu Ministrorum prædictorum. *Sublatâ facultate variandi.* Verum si, factâ semel hujusmodi electione, eandem postmodum variare præsumpserit, declaramus, neque Monasterium initio electum, neque alterum, etiamsi cum sua Curia eo se transtulerit, privilegia ordinariæ & principalis Generalitiæ Sedis habiturum.

Et salvo majori jure Episcoporum, siqui majoris jurisdictionis quasi possessionem habeant. In omnibus autem præmissis exemtionum casibus, salvum semper atque illæsum esse volumus eorum Episcoporum jus, si qui sunt, qui supradictas Parochiales Ecclesias, earumque Rectores visitare consueverint, nimirum tam illas, quæ Monasteriis seu Domibus iis adnexæ sunt, in quibus Generales Ordinum Superiores Sedem Ordinariam principalem, vel à suorum Ordinum Constitutionibus, vel ab inveterata consuetudine præfinitam habent, quam eas, quæ ab ipsis Superioribus

ribus Generalibus, alias pro ordinaria principali residentia fuerint electæ, & nihilominus, hujusmodi residentiâ durante, Episcopi visitationi, jurisdictioni, & correctioni, subjectæ fuerint.

Clausula præservativa. Decernentes, præsentes nostras Literas, & in eis contenta quæcunque, etiam ex eo, quod quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis statûs, gradûs, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis existant, sive alias specificâ, & individuâ mentione & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati & auditi, neque Causæ, propter quas eædem præsentes emanaverint, adductæ, verificatæ, vel sufficienter, aut ullo modo justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut interesse habentium consensûs, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali & substantiali defectu, notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illos apperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcunque juris, facti, vel gratiæ, remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine simili, concesso vel emanato, quempiam in judicio, vel extra illud, uti, seu se juvare ullo modo posse; Sed ipsas præsentes semper validas, & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocunque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari.

Aliter judicari Sicque, & non aliter, in præmissis censeri, atque

prohibetur. que ita per quoscunque Judices, Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuntios, aliosve quoslibet quâcunque præeminentiâ, ac potestate fungentes & functuros, sublatâ eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Contrariis, plenissime derogatur. Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostrâ, & Cancellariæ Apostolicæ Regulâ, de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus, Constitutionibus, & Ordinationibus, nec non quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis, etiam in corpore juris clausis, aut literis Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus, etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis etiam Societatis JESU, & S. Joannis Hierosolymitani, aliisve quibuslibet, specificâ, & individuâ mentione dignis, etiam sub quibuscunque verborum tenoribus & formis, & cum quibusvis etiam clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus, in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet, in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorum-

rumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio, ad id servanda foret illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis, respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, ad præmissorum effectum, plenissime & amplissime motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Publicationi præsentis Constitutionis in Urbe tribuitur vis personalis intimationis omnibus factæ.

Volumus insuper & eâdem authoritate prædictâ mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcunque, ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta, ad valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicari, & affigi sicque publicatas & affixas omnes & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent;

Transumptis fidem præstari sancitur.

Utque earundem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Sanctio pœnalis.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum, confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, & declarationis infringere, vel ei ausu temera-

rio contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis DEI, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum.

Pont. Anno V. die 6. Novemb. 1744. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, octavo Idus Novembris, Pontificatûs Nostri Anno quinto.

D. CARD. PASSIONEUS.

J. Datarius.

VISA

De Curia I. C. Boschi. L. Eugenius.

Registrata in Secretariâ Brevium.

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU Christi millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, Indictione septima, die vero decima octava Novembris, Pontificatûs autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divinâ Providentiâ PAPÆ XIV. Anno quinto, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Bartolotti Apost. Curs.

Nicolaus Cappelli Mag. Curs.

Sanctissi-

Sanctissimi Domini nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

Super Usura.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis, gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS

PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

VIx pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur, cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret, aditumque ipsi intercludere, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit. Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui Sacræ Theo-

logiæ scientiâ, & Canonicæ Disciplinæ studio ac peritiâ plurimum commendantur: accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus; Præsulem quoque Juris utriusque laureâ præditum, & in foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accurate perpenderent, suasque opiniones scripto exararent; non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ caussam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirebantur; sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimntum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die primâ Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suâpte naturâ tantundem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quam est receptum, ideoque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius ratione

tione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, à quo id lucrum solius causâ mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat; nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coëmendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eadem æqualitate semel positâ, plus aliquid à quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est, factum, exigere adhuc non veretur: proindeque si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est, in humanis contractibus æqualitatem cujusque propriam & sancte servare, & non servatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minime innatos & intrinsecos, forte concurrere, ex quibus justa omnino legitimaque causa consurgat, quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ à mutui natura contractûs, recte collocari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram, (eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si rite omnia peragantur, & ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus, & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim à Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment; cum contra ex ipso Oraculo Divino discamus, quod *Justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum*, *Prov.* 14. 34.

V. Sed illud diligenter animadvertendum est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescunque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicunque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram salvamque, recipere. Ita si quis senserit, non modo Divinis Documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de Usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo, simplici ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari à te, ne avertaris. Matth.* 5. 42. & quod similiter mul-

tis

tis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, verene cum mutuo justus alius titulus, verene justus alter à mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant Sententias suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eandem causam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis: nam præstantium Virorum suffragia, quæ modo commemoravimus, diligentissime percurrimus. Cum hæc ita sint, approbamus, & confirmamus quæcunque in Sententiis superius expositis continentur; cum Scriptores plane omnes, Theologiæ, & Canonum Professores, plura Sacrarum Literarum testimonia, Pontificum Decessorum nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum authoritas, ad easdem Sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus Authores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent; & eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbere videntur: neque ignoramus, quantâ sapientiâ, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has Literas Encyclicas dedimus universis Italiæ Archi-Episcopis, Episcopis, & Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & cæteris omnibus innotescerent; & quoties Synodos

dos celebrare, ad Populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis Sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diœcesibus audeat Literis, aut Sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus pœnis per Sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt Sententias; attamen pietatis vestræ studium ac Religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent [quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt] ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longe se abstineant. Etenim aliqui tantâ severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent; tanquam illicitam, & cum usura conjunctam; contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodcunque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant; sed priusquam responsum reddant, plures scriptores examinent, qui magis inter cæteros prædicantur: deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum authoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum con-

contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus Censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat: siquidem convicia, atque injuriæ vinculum Christianæ charitatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, & scandalum præ seferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inserendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudinem & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in foro externo comprobandum: hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, reverà tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquaris ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cum ex pecunia, quæ quâlibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & à veritate alienum, plane deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractûs ab alterius natura prorsus diversam & sejunctam esse; & ea pariter discrepaae magnopere inter se, quæ à diversis inter se contractibus consequuntur. Re verâ discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideo-

que

que potest in utroque Foro retineri; ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni, quæcunque per has Literas à nobis perscribuntur. Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Diœcesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem & puritatem inducantur. Postremo vobis, & Gregi curæ vestræ concredito; Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S, Mariam Majorem die prima Novembris MDCCXLV. Pontificatûs Nostri Anno sexto.

Constitutio BENEDICTI XIV. Papæ contra Duellantes: *Detestabilem* habetur post casus ex Parte 3tia.

Sah-

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

Ad Archi-Episcopos, Episcopos, & Ordinarios ditionis Ecclesiasticæ.

DE

Retinenda Crucifixi Salvatoris Imagine, palam, & visibiliter expositâ.

SUPER

Altaribus, ad quæ Missarum Sacrificia peraguntur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

ACcepimus præstantium Virorum testimoniis, jam pridem in quibusdam Pontificiæ ditionis civitatibus inductam esse consuetudinem, quæ licet pietatem, & religionem præ se ferat, Ecclesiæ tamen institutis ac disciplinæ plurimum adversatur. Idem Nos ipsi deprehendimus in aliquibus Ecclesiis hujus urbis nostræ Romanæ, & aliis pariter, quæ Episcopis Suburbicariis subjiciuntur. Quapropter muneri nostro deesse magnopere videremur, nisi hâc de re moneren-

tur

tur illi, qui pro spirituali hujus civitatis regimine Ministri à Nobis constituti sunt, & alii, qui Suburbicarios Episcopatus vel alterius civitatis in ditione Pontificia Sedem obtinentes, curam gerunt animarum.

In Altaribus, quæ per Ecclesias erecta sunt, & in quibus Sacrum fieri consuevit, præter majorem tabulam, quæ vel depictam, vel excisam exhibet imaginem Sancti, in cujus nomen, & memoriam Altare consecratum est, adjungi cœpit minor tabula, in qua vel coloribus exprimitur, vel ære, ligno; aut marmore inciditur effigies alterius Sancti, ita ut Crux auferatur, quæ, juxta Rubricas inter candelabra collocari debet; cum vero neminem lateat rem divinam confici non posse, nisi Crux cum Imagine Sanctissimi Crucifixi super Altare constituatur; hinc minori tabulæ superadditur exiguus adeo Crucifixus, ut neque Presbyteri celebrantis oculis facile occurrat, neque ab ullo alio distingui ferme possit, nisi hic diligenter perscrutetur, utrum super Altare re verà Crucifixi Imago proposita fuerit.

Improbatur consuetudo ponendi exiguum, seu pictum, seu sculptum in Altari crucifixum.

Equidem non improbamus, quod idem Altare in plurium Sanctorum nomen, & memoriam dedicetur, quodve in majori tabula aut unus tantum, aut plures etiam Sancti pingantur, vel denique, quod alia minor tabula collocetur inferior, aut alio quocunque modo; ubi unus, vel plures Sancti fidelium venerationi proponantur. Illud permittere nullatenus possumus, quod Missæ Sacrificium in his Altaribus celebretur, quæ careant Imagine Crucifixi, vel ipsa incommode statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis, & exigua sit, ut ipsius Sacerdotis, & populi assistentis oculos pene effugiat: Id enim alienum est à legibus, & institutis Ecclesiæ, quæ in Rubricis, aliis-

aliisque Ecclesiasticis functionibus continentur. Idem etiam maxime contrarium est sacræ antiquitati, & Ecclesiarum etiam orientalium consuetudini, ita ut certissimum sit, violari leges Ecclesiæ, si exigua solum Imago Crucifixi præfigatur minori tabulæ, vel statuæ Sancti, qui superadditur, ut illum fideles venerentur.

In Rubricis Missalis Tit. de præparatione Altaris, & ornamentorum ejusdem hæc leguntur: *Super Altare collocetur Crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc, & inde in utroque ejus latere.* In Romano Pontificali Tit. de *Consecratione electi in Episcopum*, cum sermo est de Altari, ubi Episcopus consecrandus Sacrum operatur usque ad Offertorium, quo peracto Missæ Sacrificium prosequitur in alio Altari, ubi Episcopus consecrans rem divinam fecit; in eo, inquam, Pontificali hæc habentur: *In Cappella vero minore pro electo, quæ à majore debet esse distincta, addatur Altare cum Cruce, & duobus Candelabris.* Ceremoniale autem Episcoporum postquam *libro primo c.* 12. commemoravit Candelabra, & candelas hæc addit: *In quorum medio collocabitur Crux ex eodem metallo, & opere, prælta, ita ut pes Crucis æquet altitudinem vicinorum candelabrorum, & Crux ipsa tota candelabris supereminet, cum Imagine Sanctissimi Crucifixi, versa ad anteriorem Altaris faciem.*

Nos ipsi verba fecimus de hoc veteri ritu collocandæ Crucis in Altari, cum Sacrum peragitur, in nostris Commentariis *de Sacrificio Missæ*, quæ Italico Sermone à nobis confecta fuerunt, *P.* 4. *sect.* 1. *n.* 17. *ac sequentibus.* Plura deinde addidimus *Sect.* 1. §. 18. & 19. cum ipsa latine reddita lucem publicam aspexerunt. His etiam adjun-

adjungimus, ob vetustatem præsertim hujusce ritûs tantam venerationem, cultumque semper exhibitum fuisse Cruci, quæ in medio Altari collocatur, cum Missæ Sacrificium conficitur, ut Novatores ipsi magis infensi illam de medio auferre pertimuerint, cum suam Cœnam instituunt. Hæc testatur Gretserus *in suo tractatu de Cruce cap.* 13. *tomo* 1. ejus editionis, quæ postremo typis vulgata fuit.

Si vero disciplinam Orientalium inspiciamus, Græcis in more positum est, ut ad portam Regiam sanctuarii utroque latere Imagines Christi Domini, ac Beatæ Virginis, & super Altari Crucem una cum libro Sanctorum Evangeliorum constituant: in Liturgia vero Cophto-Arabica, quæ desumpta ex manu scriptis codicibus Vaticanis, impressa fuit Anno 1663. in Collegio Urbano de propaganda fide pag. 33. indicitur Sacerdoti celebranti, ut Benedictionem cum Cruce impertiat populo, eam deinde obsculetur, & Diacono tradat, qui ipsam super Altari collocat. Postremo ritus Syriacus Maronitarum eadem prorsus decernit, quæ in Rubricis Romani Missalis præscribi superius indicavimus: nam Patriarcha Stephanus *L.* 2. *tr.* 2. *sect.* 4 ita scriptum reliquit: *Mos iste in omnibus Ecclesiis inolevit, ut super Altaris gradum salutiferæ Crucis vexillum collocetur.* In Synodo etiam Nationali, quæ coacta fuit Anno 1736. in Monte Libano, quam Literis Apostolicis Nos ipsi confirmavimus *P.* 2. *Cap.* 13. *de Sacrosancto Missæ Sacrificio Can.* 6. ita sancitum est: *Super Altare collocetur Crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc, & inde in utroque ejus latere.*

Scriptores, qui sacros Ritus explicârunt nonnullas disputationes instituunt, ac primo, utrum satis

satis sit nudam Crucem in Altari statuere, an Imago Crucifixi addenda simul videatur; equidem Rubricæ Missalis solam Crucem commemorant, cum tamen Ceremoniale Episcoporum Crucem una, & Crucifixum nominet idque communi Ecclesiæ consuetudini consentaneum sit, hanc ideo sententiam probandam nemo sapiens dubitabit. Ita sentiunt Gavantus, & Claudius La Croix, qui Lib. 6. p. 2. de Sacrificio Missæ n. 318. fatetur ob veterem, communemque usum, sine Imagine Crucifixi, quæ pendeat ex Cruce, rem divinam fieri non posse, nisi necessitas intervenerit: profecto initio Ecclesiæ, cum fideles concitare ad furorem gentiles magnopere timerent, si Christum Crucifixum publice adorandum proponerent, Crucem tamen pluribus modis exornatam palam exponebant, atque incisum, vel depictum Cruci apponebant agnum qui typus amantissimi Salvatoris semper habitus est, ut eo saltem modo Crucifixi imaginem exhiberent; id conspicitur adhuc in nonnullis hujus civitatis Ecclesiis, & testimonio etiam Magrii comprobant in ejus Hierolexico in vocabulo CRUX.

Secundo loco inquiritur, utrum Crucifixus, pendens a Cruce, debeat in Altari constitui, etiamsi Salvator noster Crucifixus in majori tabula Altaris depictus, aut cælatus appareat. Gavantus id quidem probat; alii vero id necessarium minime arbitrantur, dummodo tamen Crucifixus in majori tabula vel pictus, vel cælatus primum locum obtineat præ cæteris omnibus, quæ in eadem tabula exprimuntur. Ita censent Pasqualigus *de Sacrificio Missæ q. 716.* Quartus *ad Rubricas Missalis p. 1. tit. 20. dubio 10.* Et Giribaldus *de Sacramentis in tractatu quinto de Sacrificio Missæ cap. 9. dub. 2. num. 10.* Huic

pariter sententiæ se conformavit Congregatio Sacrorum Rituum, uti constat ex responsione, quam ipsa promulgavit anno 1663. Et quam Meratus recenset *tom.* 1. *p.* 1 *tit.* 20. *de præparatione Altaris num.* 6. & in indice decretorum *eod. tom. p.* 1. *num.* 400.

Tertio loco quæritur, utrum Crucifixus in Altari collocari debeat, cum Sacrificium in eo conficitur Altari, ubi positum est Tabernaculum, in quo pixis cum sacris particulis continetur; cum præsertim eidem Tabernaculo parva Crux cum Imagine Salvatoris Crucifixi semper præfigatur. Equidem in Ceremoniali Episcoporum hæc habentur: *Non incongruum, sed maxime decens est, ut in Altari, ubi Sanctissimum Sacramentum est, Missæ non celebrentur, quod antiquitus observatum esse credimus.* In veteri Ceremoniali, cum Clemens VIII. Pontificatum gereret, ita legebatur: *Quod antiquitus observatum esse videmus*; attamen id prorsus difficile nonnullis videtur, ob eam causam; quod ut ipsi argumentantur, cum unicum Altare in veteribus Templis exstrui soleret, aut Divina Eucharistia in eis conservata non fuisset, aut nullum Missæ Sacrificium in eis esset institutum; aliter vero sentiunt ii, quibus cognitum, perspectumque est, eum morem fuisse antiquitus, ut Sacra Eucharistia in Ecclesiæ Sacrario servaretur, vel in decenti armario, quod parieti configebatur, uti nunc etiam perspicimus in Basilica sanctæ Crucis in Jerusalem. Idem perpendit Mabillon. *in Musæo Italico Tom.* 1. *pag.* 89. *ac Tom.* 2. *pag.* 139. At, quod in præsenti ingerit difficultatem, nec ullum ab examine propositæ controversiæ liberum facit, illud est, quod juxta vigentem disciplinam Sacrosancta Eucharistia conservatur in Tabernaculo, quod est positum

tum super uno ex Altaribus Ecclesiæ, & quod in eo passim Missa celebratur. cum, sedulo perpenso ceremonialis textu, deprehensum sit, eum prædictæ celebrationi absolute non obstare, uti Christianus Lupus expendit Tom. 13. recentioris editionis in Dissertatione *de sacris Processionibus pag.* 356. Hanc itaque controversiam, cum alias Nos ipsi expenderemus in supra citatis Commentariis *de Sacrificio Missæ P.* 4. *sect.* 1. *num.* 18. illorum sententiam probavimus, qui existimant Crucifixum inter candelabra statui debere, neque parvam Crucem, quæ Tabernaculo præfigitur, satis esse, ne Rubrica violetur, quemadmodum inferius explicabimus. Idemque censuit Congregatio Sacrorum Rituum anno 1663. uti perspicitur ex indice decretorum, quem Meratus exhibuit P. 2. Tom. 1. num. 400. ubi hæc leguntur verba: *Crux parva cum Imagine Crucifixi posita super Tabernaculum, in quo asservatur inclusum Sanctissimum Sacramentum in Altari, non est sufficiens in Missa, sed debet poni, alia Crux in medio Candelabrorum.*

Quarto loco disputatur, utrum Crucifixus inter candelabra collocandus videatur, cum Sacrum peragitur in eo Altari, ubi Divina Eucharistia non includitur Tabernaculo, sed publicæ fidelium venerationi exponitur. Id necessarium esse putavit Sacrorum Rituum Congregatio *die* 14. *Maji anno* 1707. hoc enim petitum fuerat: *an super Altare, in quo Sanctissimum Sacramentum expositum est, Crux de more debeat collocari.* Sic autem responsum est, *nunquam omittendam Crucis, cum Imagine Crucifixi appositam collocationem.* Porro cum Nos ipsi tunc in minoribus constituti promotoris fidei coadjutorem gerentes ipsius loco Congregationi præsentes adfuerimus, adhuc

memoriâ retinemus, in illa sententia ferenda varia fuisse, ac discrepantia suffragia, cautum deinde fuisse, ne ipsa sententia in lucem ederetur. Itaque res iterum deducta est in examen initio Pontificatûs nostri die 2. Septembris anno 1741. in eadem Congregatione Sacrorum Rituum, quæ postquam omnia diligenter, accurateque perpendit; decrevit, ut quælibet Ecclesia morem, & institutum, quod antea servaverat, imposterum quoque retineret, & quidem pro Cruce ab Altari removenda, dum Missa in eo celebratur, & super eo publicæ venerationi Eucharistia exposita est, parum urget, quod non nulli asserunt, indecens esse ut Christi Imago in eo loco sit, in quo Christus ipse sub specie panis realiter præsens est, & ab omnibus sub eadem specie panis videtur; id quippe prorsus contingit; quoties Sacerdos in quolibet Altari, rem Divinam faciens, materiam Eucharistiæ consecravit; nec enim Ecclesia unquam decernendum putavit, ut peractâ consecratione Crux ab Altari removeatur. Quemadmodum nec asserentibus Crucem necessario esse deberi in Altari, in quo expositum est Sacramentum publicæ venerationi, si in eo Missa celebretur, quidquam prodesse potest, quod in publica Eucharistiæ expositione significetur triumphus, & gloria Salvatoris, in Missæ autem Sacrificio ejusdem mors repræsentetur; cum Ecclesia tam in actione Missæ, in qua Eucharistia consecratur, quam in conclusione precum, quæ coram eadem, jam consecrata, & fidelium venerationi palam exposita recitantur, unâ eâdemque collectâ æque utatur, quam S. Thomas Aquinas confecit, nimirum: *Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue, quæsumus, ita nos Corporis & Sanguinis tui sacra my-*

steria

steria venerari, ut redemptionis tuæ (hoc est passionis & mortis) *fructum in nobis jugiter sentiamus.* Quæ cum ita se habeant, Rituumque interpretes, & scriptores ob ea, quæ mox relata sunt, in varias abierint sententias, satis commendari non possunt ea, quæ prudenter, sapienterque decreta fuerunt, à prædictaSacrorum Rituum Congregatione,nempe,ut quælibet Ecclesia vel Diœcesis suam retineat consuetudinem, ita, ut nihil immutetur in ea Diœcesi, ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi Sacra Eucharistia publice prostet: neque nova disciplina excitetur in ea Diœcesi, ubi contraria hujusce rei consuetudo jam pridem invaluerit.

Hæc omnia diligenter exposuimus,non quidem, ut hac de re plenum, justumque tractatum adornaremus; sed ut ex eis cognitum esset, atque perspectum, quam alienum sit à Sacris Ritibus id, quod plures temere, & inconsulto peregerunt, nempe,ut Sacrum facerent ad Altaria, in quibus Crux haud promineat inter candelabra, sed exiguus tantum Crucifixus præfigatur tabulæ alicujus Sancti, qui vel depictus aut cælatus majori tabulæ Altaris adjungi consuevit: si enim, juxta Rubricas Missalis, Crux inter candelabra statuenda est, si juxta ceremoniale Episcoporum, Crux ipsa cum Imagine Crucifixi candelabris supereminere debet; si juxta sensum Congregationis Sacrorum Rituum, non satis esse judicatur exiguus Crucifixus Tabernaculo infixus,cum Missa celebratur ad Altare, ubi pixis cum sacris particulis in Tabernaculo includitur,si in præsenti non agitur de Altari, in cujus Tabula Imago Salvatoris Crucifixi primo loco fidelibus exhibeatur, nec minus de Altari,in quo Sacra Eucharistia publice adoranda proposita sit, nemo est, qui non videat praxin, de qua agitur,

Crux prominere debet inter duo candelabra, si adhibeatur, exposita SS. Eucharistiâ.

recenter inductam, proprio marte à privatis personis usurpatam, ex supradictis dicendam esse omnino improbatam; eoque magis, cum exiguo Crucifixo, qui præfigitur tabulæ ejus Sancti, qui Altari superadditur, ea profecto utilitas non consequitur, quam proponit Ecclesia, dum Crucem inter candelabra collocandam decernit.. Hâc de re præclarissimus vir Cardinalis Bona ita scriptum reliquit, *rerum liturgicarum L. 1. c. 25. n. 8. Ab aspectu siquidem Crucis Sacerdoti celebranti Passio Christi in memoriam revocatur, cujus passionis viva imago, & realis repræsentatio hoc sacrificium est, mortem cruentam Salvatoris nostri incruente exprimens, tanquam idem Sacrificium, quod in Cruce oblatum est, quamvis diverso modo offeratur.* His postremis verbis indicatur orthodoxa doctrina, quam Tridentina Synodus declaravit sess. 22. de Sacrificio Missæ cap. 2.

Ut abusus contrarios non ferant, monentur Episcopi, quibus hac in re etiam Regulares exempti sunt subjecti.

Itaque, vos omnes venerabiles Fratres, ad quos hæc scripta Apostolica dirigimus, curam magnopere impendite, ne vestras in Diœceses irrepat consuetudo, quam superius explicavimus, quod si jam ipsa invaluerit, humanitatem prius, deinde severitatem, si opus fuerit, adhibentes illam penitus convellite. De Sacrificio Missæ res agitur, ideoque nemo vestrum ignorat à Tridentino Concilio eam tribui authoritatem Episcopis, & Ordinariis locorum, ut etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati corrigere valeant pravas consuetudines, quæ Ritui Missæ celebrandæ adversantur. Ita clare desumitur *ex sess. 22.* in decreto *de observandis, & evitandis in celebratione Missæ.* Neque vos latet, nullum esse privilegium, aut immunitatem, quæ delinquentibus hac in re suffragari possit, ut vestra ab authoritate, pœnisque, per vos suffragatis, vindicentur. Idem sæpius confirmavit

contra Congregatio Concilii Tridentini interpres, decreto inhærens ejusdem Synodi, quod paulo ante memoravimus. Id Fagnanus testatur *in cap. Grave*, n. 46. de Officio Ordinarii his verbis : *Et generaliter hoc decretum* (de quo superius dictum est) *censuit Sacra Congregatio comprehendere etiam Regulares, quantumvis exemptos, eosque ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa observanda, & vitanda in Missarum celebratione, statuta fuerint, omnino observare teneri, ad idque etiam pœnis, & censuris Ecclesiasticis ab iisdem Ordinariis cogi, & compelli posse.* Nos quidem his literis, eandem authoritatem, qua jam præditi estis, iterum vobis confirmamus. Illud monendum superest, eam Nobis mentem haud esse, ut Imagines Sanctorum, quæ majori Tabulæ Altaris superadditæ sunt, de medio auferatis, cum fortassis defuturi non essent invidi, qui, ut pietati vestræ maculam adferrent in vulgus disseminarent, vos nulla duci religione in eum sanctum, cujus imaginem fidelium venerationi subducitis : illud vobis præcipimus, ut nullo modo patiamini, rem Divinam fieri ad hujusmodi Altaria, nisi Crucifixus inter candelabra ita promineat, ut Sacerdos celebrans ac populus Sacrificio assistens eundem Crucifixum facile & commode intueri possit, quod evenire nequit, si exigua solum Crux minori Tabulæ defixa fidelibus exhibeatur. Si hujusmodi corruptela non valde in Diœcesin propagata sit, facile extingui poterit, si privatim Regulares, aut Sæculares Ecclesiarum Superiores hac de re moneantur; sin autem late per Diœcesin invaluerit, tunc edictum à vobis necessario promulgandum erit, quod his Literis Nostris conformetur. Plura vobis scribere prætermittimus, quos prudentiæ, & doctrinæ laude satis præstantes existimamus. Authoritatem Nostram, ut rem perf-

Præcipitur Episcopis, ut non permittant celebrari Missam in Altari, in quo non prominet Crucifixus inter duo candelabra.

perficiatis, & quoties opus fuerit, vobis petentibus nunquam defuturam pro certo habeatis. Interim Fraternitatibus vestris, & populis curæ vestræ commendatis Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam majorum die 19. Julii 1746. Pontificatus Nostri Anno sexto.

BENEDICTI
XIV. PAPÆ
CONSTITUTIO

Quâ ampliatur Episcopis Facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus, in mortis articulo constitutis, etiam per alios, tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus ab ipsis delegatos.

BENEDICTUS
EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Pia Mater Ecclesia Catholica, &c. *In hac Constitutione, variis prolixe expositis, tandem Papa sanctam suam intentionem, piissimumque Indultum complectitur; ut sequitur:*

Itaque primum volumus, atque decernimus, ut quæ facultas impertiendi Benedictionem cum

In-

Indulgentia plenaria fidelibus, in mortis articulo constitutis, venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archi-Episcopis, Episcopis, nunc existentibus à Nobis, vel ab Antecessoribus Nostris ad hunc diem concessæ reperiuntur, licet illæ in consuetis Epistolis Secretarii Brevium ad triennium duntaxat, vel alias ad definitum tempus indultæ fuerint; nihilominus præsentis nostræ Constitutionis vigore eo usque in suo robore maneant, quoad Antistites earum Ecclesiarum, atque Diœcesium regimen obtinebunt, quarum favore, & intuitu easdem facultates à Nobis, & ab Apostolica Sede impetrarunt. Nos enim eas ad omne tempus hujusmodi motu proprio, & authoritate præfatâ, atque earundem præsentium serie extendimus, & prorogamus; Utque præterea unusquisque ex Antistitibus præfatis unum aut plures Sacerdotes pios, sive sæculares sive regulares, prout necessarium fore judicabunt, eorum civitatibus, subdelegare valeant, qui, dum ipsi Antistites aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis hoc impedimentum diurno tempore occurrat, eorum vice Benedictionem hujusmodi cum Indulgentiæ plenariæ applicatione Christi fidelibus, in præfato articulo constitutis, impertiantur, aliosque similiter per Diœcesin sæculares aut regulares Sacerdotes, quotquot pro numero animarum in Diœcesibus existentium, necessarios judicaverint, ad prædictum effectum deputare & subdelegare possint, nec non eosdem, à se deputatos, & subdelegatos removere, aliosque in eorum locum pro suo arbitrio, & prudentia subrogare valeant, iisdem motu, potestate, & tenore concedimus, & indulgemus.

Si

Si vero aliquem ex Antistibus nunc per Ecclesiam constitutis, & præfata facultate gaudentibus ad aliarum Ecclesiarum regimen Apostolicâ authoritate transferri contingat, si aliquis eorum sit, quorum favore consuetæ literæ Secretari; Brevium ad hunc diem expeditæ non fuerint, ac denique quum novi Episcopi Catholicis gregibus in posterum præficientur; volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem à nobis, sive à Romano pro tempore Pontifice postulantibus, Apostolicæ literæ in forma Brevis gratis per omnia expediantur, quibus prædicta facultas concedatur ipsis, non ad triennium, sed ad omne tempus, quo adeptum semel Ecclesiæ regimen obtinebunt; adjecta etiam facultate subdelegandi tam pro civitate, quam pro Diœcesi, non quidem in casu duntaxat impedimenti, cum nocturno tempore conjuncti, sed in omnibus, & per omnia ad normam eorum, quæ pro Episcopis nunc existentibus, & Indulto hujusmodi actu gaudentibus supra statuimus...

Insuper statuit, ut facultas illa concessa non exspiret morte concedentis, nec delegata morte delegantis: sed perseveret, quam diu, cui concessa vel delegata fuit, in officio permanet, nisi à Successore concedentis vel delegantis justis de causis revocetur. Porrò monet, ut Indulgentias applicaturus instruat moribundum, excitetque ad actus novos doloris de peccatis admissis, ferventis in Deum charitatis &c.

Denique forma imposterum adhibenda pro impertienda Benedictione, & plenaria Indulgentia moribundis Fidelibus applicanda præscribitur, quam subjicio.

MODUS

MODUS
A
SANCTISSIMO D. N.
BENEDICTO
PAPA XIV.
APPROBATUS

Pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur, ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis ab his, qui facultatem habent à Sede Apostolica delegatam.

BEnedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis illis Infirmis, qui, vel illam petiêrunt, dum sana mente, & integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederunt signa contritionis; impertienda iisdem est, etiamsi postea linguæ, ceterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem ingrediens cubiculum, ubi jacet Infirmus, dicat: *Pax huic domui &c.* & deinde ægrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat aquâ benedictâ dicendo Antiphonam; *Asperges &c.*

Quod

Quod si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Si confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum Contritionis, de hujus Benedictionis efficacia ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, & dolores in ante actæ vitæ expiationem libenter perferat, Deoque se paratum offerat, ad ultro acceptandum, quidquid ei placuerit, & mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem pœnarum, quas peccando promeruit; tum piis ipsum verbis consoletur, in spem erigens, fore, ut ex divinæ misericordiæ largitate pœnarum remissionem, & vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat.

℣. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

℟. *Qui fecit cœlum, & terram.*

Antiphona. *Ne reminiscaris Domine delicta Famuli tui (vel Ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus.*

Kyrie eleyson, Christe eleyson, Kyrie eleyson. Pater noster, &c.

℣. *Et ne nos inducas in tentationem,* ℟. *Sed libera nos à malo.* ℣. *Salvum fac servum tuum (vel Ancillam tuam,* & sic deinceps) *Deus meus sperantem in te.* ℣. *Domine exaudi orationem meam.* ℟. *Et clamor meus ad te veniat.* ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum Spiritu tuo.*

OREMUS.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire, in te credentem, atque sperantem; secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem tibi vera

vera Fides, & Spes Christiana commendant. Visitæ eum in salutari tuo, & per unigeniti Filii tui Passionem, & mortem omnium ei delictorum suorum remissionem, & veniam clementer indulge, & ejus anima in hora exitus sui Te Judicem propitiatum inveniat, & in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula absoluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem Christum Dominum nostrum.

Tunc dicto ab uno ex Clericis assistentibus *Confiteor &c.* Sacerdos dicat: *Misereatur &c.* & deinde: *Dominus noster JESUS Christus, Filius Dei vivi, qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam pissimam misericordiam recipiat Confessionem tuam, & restituat tibi Stolam primam, quam in Baptismo recepisti; Et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, Indulgentiam plenariam, & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris &c.*

Per Sacrosancta humanæ redemptionis mysteria remittat tibi omnipotens Deus omnes præsentis, & futuræ vitæ pœnas, paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Amen.

Si vero Infirmus sit adeo morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim ei Sacerdos Benedictionem impertiatur.

Nulli ergo &c.

Datum

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1747. Nonis Aprilis Pontificatus Nostri anno septimo.

D. Card. PASSIONEUS
J. Datarius
Visa de Recusa J. C. Boschi.

DECRETUM
CLEMENTIS XI.
De Celebratione in oratoriis privatis emanatum 15. Decembr. 1703.

NOnnulli Episcopi, & complures Regulares sub prætextu privilegiorum ea sibi licere putant, quæ prohibita sunt: siquidem Episcopi, etiam in aliena Diœcesi extra domum propriæ habitationis in privatis Laicorum domibus erigi faciunt Altare, ibique per unum aut plures è suis Capellanis vivificam Christi hostiam immolare: Regulares verò in quibusdam Magnatum, seu aliarum nobilium personarum privatis oratoriis, quæ certis quandoque ex causis à Sede Apostolica concedi solent, celebrare audent, vel plures Missas, quàm in iis sit indultum, vel absque præsentia personarum, quarum contemplatione gratiosa concessio emanavit, vel extra debitas horas, & post meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per Constitutiones Diœcesanas, aut etiam decreta S. Congregationis Concilii celebrari prohibetur, aut quæ in ipsis Indultis Apostolicis excipiuntur, quo minus in illis celebrari possit, aut etiam Altari portatili uti non verentur in sanctarum sanctio-

num

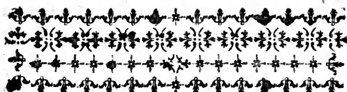
num contemptum, ac sancti Sacrificii irreverentiam. Quamobrem ad abusus hujusmodi eliminandos, & ad instaurandam venerationem, tremendo Mysterio debitam, Sanctissimus Dominus noster ex unanimi voto S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inhærendo declarationibus, alias hac de re editis, expresse declarat, Episcopis & his majoribus Prælatis, etiamsi Cardinalatûs dignitate fulgentibus, neque sub prætextu clausi in Corpore Juris, neque alio quocunque titulo nullo modo licere extra domum propriæ habitationis, in domibus Laicis, etiam in propria Diœcesi, quod fortius intelligitur in aliena, etiamsi Diœcesani consensus adhiberetur, erigere altare, ibique Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare, sibi celebrari facere. Ac pari modo in oratoriis privatis, quæ per S. Sedem concessa fuerint, non licere Regularibus cujusvis Ordinis, aut Instituti, seu Congregationis, etiam Societatis JESU, aut etiam cujuscunque ordinis militaris, etiam S. Joannis Hierosolymitani, aut aliis quibuscunque Sacerdotibus, etiamsi essent Episcopi, in iis celebrare in diebus Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi Domini, aliisque anni Festis solennioribus, ac diebus indulto exceptis: in reliquis vero diebus prædictis Regularibus, & Sacerdotibus, quibuscunque etiam Episcopis in præfatis oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Missa, quæ in indulto conceditur, fuerit celebrata, super quo celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo se optime informare; atque illa etiam in casibus permissis celebrari nequeat post meridiem, demandando ulterius, ac declarando in omnibus hujusmodi casibus personas quascunque, dictas Missas audientes, nullatenus præcepto Ecclesiæ satisfacere. Quo

vero

vero ad altare portatile, iterum inhærendo declarationibus supradictis, censuit licentias, seu privilegia concessa nonnullis Regularibus in cap. *In his.* De priv. & per aliquot Summos Pontifices aliis Regularibus communicata, utendi dicto altari portatili, in eoque celebrandi absque ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, omnino revocata esse per idem Concilium (Tridentinum) atque idcirco eosdem Regulares prohibendos, ne illis utantur; ac mandandum, prout præsentis tenore mandat Episcopis, aliisque ordinariis locorum, ut contra quoscunque contravenientes, quamvis Regulares, procedant etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati ad pœnas præscriptas per idem S. Concilium in dicto decreto SS. 22. Cap. unico, usque ad Censuras latæ sententiæ, tributa etiam iisdem facultate per hoc decretum, ita procedendi, perinde ac si per S. Sedem specialiter concessa fuisset. Et ita Sanctitas sua declarat, & servari mandat.

Cardinalis Panciaticus Præfectus.

INDEX

INDEX RERUM

IN

Constitutionibus, & Literis Apostolicis.

O. A. M. D. G.